Nan Kalin Apu Dios

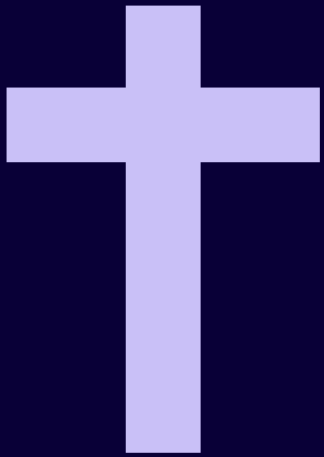

Ifugao, Tuwali: Nan Kalin Apu Dios Bible

Nan Kalin Apu Dios

Ifugao, Tuwali: Nan Kalin Apu Dios Bible

copyright © 2004 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Ifugao, Tuwali)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-12-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
49ee376c-72c3-5db8-beb4-e0ad2751a4bf

Contents

Mateo 1
Marcos 65
Lucas 104
Juan 171
Apostoles 219
Roma 280
1 Corinth 311
2 Corinth 341
Galatia 360
Ephesus 372
Philippi 382
Colossae 389
1 Tesalonika 396
2 Tesalonika 402
1 Timothy 405
2 Timothy 414
Titus 420
Pilimon 424
Hebrews 426
James 449
1 Pedro 457
2 Pedro 465
1 Juan 470
2 Juan 478
3 Juan 479
Juda 481
Impainilan 484
Psalms 512

HAY IMPITUDOK APU DIOS KE MATEOH MIPANGGEP KE JESUS

Hay tonton di aammod Jesus
(Lucas 3:23-38)

1 Hituwey nitudok hi aammod Jesu Kristo an holag David an holag
bon Abraham.
2 Nahlag hi Abraham ot wadah Isaac. Nahlag hi Isaac ot wadah Jacob.
Nahlag hi Jacob ot wadah Judah ya nadan udum an tutulang na.
3 Nahlag hi Judah ot wada da Peres ke Serah an hi Tamar di inada.
Nahlag hi Peres ot wadah Hesron. Nahlag hi Hesron ot wadah Ram.
4 Nahlag hi Ram ot wadah Amminadab. Nahlag hi Amminadab ot
wadah Nashon. Nahlag hi Nashon ot wadah Salmon.
5 Nahlag hi Salmon an inayanah Rahab ot wadah Boaz. Nahlag hi
Boaz an inayanah Ruth ot wadah Obed. Nahlag hi Obed ot wadah
Jesse.
6 Nahlag hi Jesse ot wadah David an patul.
Nahlag hi David an inayanah Bathsheba an inayan ni-an Uriah ot
wadah Solomon.
7 Nahlag hi Solomon ot wadah Rehoboam. Nahlag hi Rehoboam ot
wadah Abijah. Nahlag hi Abijah ot wadah Asa.
8 Nahlag hi Asa ot wadah Jehoshaphat. Nahlag hi Jehoshaphat ot
wadah Jehoram. Nahlag hi Jehoram ot wadah Ussia.
9 Nahlag hi Ussia ot wadah Jotham. Nahlag hi Jotham ot wadah Ahas.
Nahlag hi Ahas ot wadah Hesekiah.
10 Nahlag hi Hesekiah ot wadah Manasseh. Nahlag hi Manasseh ot
wadah Amon an aman Josiah.
11 Nahlag hi Josiah ot wadah Jeconiah ya nadan udum an tutulang na.
Kediyen katagun Jeconiah di nangapputan nadan iBabilon hanadah
iIsrael ot ieda didad Babilon.
12 Ta hidid Babilon ya nahlag hi Jeconiah ot wadah Sealtiel. Nahlag
hi Sealtiel ot wadah Serubbabel.
13 Nahlag hi Serubbabel ot wadah Abiud an aman Eliakim. Nahlag
hi Eliakim ot wadah Asor.
14 Nahlag hi Asor ot wadah Sadok. Nahlag hi Sadok ot wadah Akim.
Nahlag hi Akim ot wadah Eliud.
15 Nahlag hi Eliud ot wadah Eleasar. Nahlag hi Eleasar ot wadah
Mathan an aman Jacob.
16 Nahlag hi Jacob ot wadah Joseph an inayan Maria an inan Jesus
an hi Kristo.
17 Mipalpun Abraham ta ingganan David ya himpulut opat di
nahlagan da. Ya mipalpun David ta inggana handih nangiayan dan
didad Babilon ya himpulut opat damdama. Ya mipalpu handih kawada
dad Babilon ta inggana handi nitungawan Kristo ya himpulu bot opat.

Hay nitungawan Jesu Kristo
(Lucas 2:1-7)

18 Athituy nitungawan Jesu Kristo. Hi Maria ya nitbin Joseph, mu
uggeda ni-an nun-ine yaden nawadaan hi Maria gapuh ongal an
kabaelan di Espiritun Apu Dios.

19 Hi Joseph ya pangalina on inlaglag-an Maria nan wadah putuna.
Hiya ya paka-un-unudonay Tugun dan Judyu kinali ninomnom nan
adina ituluy an iine. Mu gapu te hiya ya maphod di pangi-ena ya
ninomnom nan adina ipainilay adida puntuluyan ta adi mibabain hi
Maria.
20 Handih nomnomnomon Joseph hituwe ya numpatibon hiya an
anghel hi in-inop nan kananan hiyay "Joseph an holag David, adika
umagol an mangiinen Maria te nawadaan gapuh kabaelan di Espiritun
Apu Dios.
21 Lalakih diyen itungona ya ahiyu ngadanan hi Jesus te hiyay
mangihwang hi taguh liwat da."*
22 Hituwey immannungan nan kalin Apu Dios an kinalin din profetas
an kananay
23 "Ahi maimbabaleyan nan babain maid di inayana ta mun-
imbabaleh lalaki ya ahida ngadanan hi Emmanuel an hay kibalinana
ya wadah Apu Dios ke ditaku."
24 Inun-unud Joseph hidiyen kinalin nan anghel Apu Dios ot iine nah
Maria.
25 Mu uggeda nunhuyop inggana nuntungoh Maria. Intungo na nan
lalaki ot ngadanan Joseph hi Jesus.

Hay inaliyan nadan nanomnoman an tatagu

2

1 Hay nitungawan Jesus ya ad Betlehem an bobled Judea ya hay
patul kediye ya hi Herod. Indani ya wadaday immalid Jerusalem hi
tatagun nalpuh nangappit hi timilan di algo. Dida ya impakainnila
day mipanggep hi bittuwon.
2 Kanan da nadah tataguy "Daan nan nitungon golang an ahi
pumpatul di Judyu? Tinibo mi nan bittuwon nah appit di timilan di
algo an hidiyey nangimatunan mih nitungowana ta hidiyey gapunan
immali kamin mundayaw ke hiya."
3 Dingngol Herod ya nadan tatagud Jerusalem hidiyen kinali da ya
mabulubulun da.
4 Inamung Herod nadan aap-apun di padi ya nadan muntuttuduh
Tugun Moses ot kananan diday "Daanay kitungowan nan Kristo an
pinilin Apu Dios an ahi pun-ap-apun di Judyu?"
5 Kanan day "Ad Betlehem an bobled Judea, te hidiyey kanan nan
intudok di profetas Apu Dios an kananay
6 'Nan boblen Betlehem ya maid di bilang na nadah bobled Judea,
mu importanteh diyen boble te hidiy kalpuwan di ap-apun
mangipaptok hi tataguk an holag Israel.' "
7 Impaayag Herod nadan tatagun nalpuh nangappit hi timilan di
algo ot handih ab-abbu da ya hinanhananan dida hin kakon-anay
numpatib-an nan bittuwon.
8 Ot tugunona didan kananay "Ume kayud Betlehem ta eyu hamakon
nan golang ta deket hinamak yu ya ipainila yun ha-on ta ek damdama
dayawon."
9 Hituwey kinalin Herod ke dida ot ahida umed Betlehem. Wadadah
dalan ya inang-ang da bo nan bittuwon an hidiye din tinibo dah

* **1:21 1:21** Psalm 130:8

nangappit hi timilan di algo. Impangulun nan bittuwon dida inggana
nah pottok di kawad-an nan golang ot muntikod hidi
10 ya imma-amlong da.
11 Hinumgop da ya tinibo da nan golang ya hi inanan hi Maria ot
mundukkun dan mundayaw ke hiya ot ukaton da nan idat dan hiyan
balituk, insenso ya mira.
12 Impainilan Apu Dios ke dida hi in-inop dan adida mo mibangngad
hi kad-an Herod, mu idalan dah hinnatkon an dalan hi kibangngadan
dah bobleda.

Hay bintikan da Joseph ad Egypt

13 Handih imme dadiyen tatagu ya numpatibo bo on anghel Apu Dios
hi in-inop Joseph an kananay "Bumangun ka ot ta awitom nan golang
ya hi inana ta bumtik kayud Egypt tedeyan pihamak Herod tun golang
te pinhod nan pipate. Miha-ad kayuh di ingganay kalyok di tayanan
yuh diyen boble."
14 Bimmangun hi Joseph ot awitona nan hin-ina ot bumtik da kediyen
hilong ad Egypt
15 ot miha-ad dah di ingganay nateh Herod. Hituwey immannungan
nan impitudok Apu Dios hanah profetas nan kananay "Ipaayag ku nan
Imbabalek ta tayananad Egypt."

Hay nangipipatayan Herod nadah goggolang

16 Handih ininnilan Herod an hinamak dadiyen tatagu nan golang,
mu uggeda impainilan hiya ya bimmobboh-ol. Ot ioldenan am-in di
goggolang an linalakin muntoon hi duwa weno makudang hi duwa
ya patayon da. Aton dah tuwed Betlehem ya nadah nunlinikkod an
bobleh di. Man-uket in-oldenah tuwe ya hidiyey kinonoknong nah
toon nan golang te inilanay kakon-anay nanib-an dadiyen tatagu nah
bittuwon.
17 Hituwey immannungan nan kinalin din profetas an hi Jeremiah
an kananay
18 "Waday ahi madngol an kumogakoga ad Ramah. Hi Rachel ya
namahig di koga na ya adi maal-aluk te nate dan am-in di
imbabalena."

Hay nibangngadan da Joseph ad Israel

19 Handih nate moh Herod ya numpatibo bo nan anghel Apu Dios ke
Joseph hidid Egypt hi in-inop nan kananay
20 "Bumangun kat awitom nan golang ya hi inana ta mibangngad
kayud Israel ot deyan nate mo nan mamate tuh golang."
21 Bimmangun hi Joseph ot awitona nadan hin-ina ot mibangngad
dad Israel.
22-23 Mu tumakut hi Joseph an miha-ad hidid Judea te dingngol nan
hi Arkelaus di nihannot ke amanan hi Herod an mumpatul hidi. Ot
ituddun Apu Dios ke hiya nah in-inop nay atona ot umed Nasaret nah
probinsiad Galilee ot hidiy kiha-adan da. Hidiyey immannungan nan
kinalin handidan profetas Apu Dios an kanan day "Hiya ya iNasaret."

Hay intuttudun Juan an Mumbonyag
(Marcos 1:1-8; Lucas 3:1-18; Juan 1:19-28)

3

1 Kediyen tiempo ya wadah Juan an mumbonyag an muntuttudu nah
adi maboblayan ad Judea.
2 Hay intuttuduna ya kananay “Muntutuyu kayuh liwat yu te immali
mo nan intud-ak Apu Dios an mun-ap-apu.”
3 Hi Juan di kanan din profetas an hi Isaiah handih kananay
“Waday ahi madngol nah adi maboblayan an kananay ‘Idadaan yu ya
iphod yuy dalanon nan Ap-apu taku.’ ”*
4 Hay bulwatin Juan ya naabol an dutdut di kamel ya hay balikis na
ya lalat. Hay kanona ya dudun ya danum di iyyukan.
5 Immali day katagutagun nalpud Jerusalem ya nadah udum an
bobled Judea ya nadah boblen nunlinikkod nah Wangwang an Jordan
an mundongol hi ituttuduna.
6 Ot kalyon day liwat da ot bonyagan Juan dida nah Wangwang an
Jordan.
7 Immali da damdamay dakol an Pharisee ya Saducee an
mumpabonyag ke hiya, mu kanan Juan ke diday “Gaga-iho kayun
tatagu. Kon pangali yu on deket mabonyagan kayu ya adi dakayu
kastiguwon ke Apu Dios?
8 Mahapul an itikod yun mangat hi gaga-ihot hay maphod di aton yu
ta kitib-anan makulug an nuntutuyu kayuh liwat yu.
9 Adi kayu mundinol an adi dakayu kastiguwon ke Apu Dios gapu te
holag dakayun Abraham. Kalyok ke dakayu, hi Apu Dios ya damanan
pumbalinona hantudan batu hi holag Abraham.
10 Hiya ya nundadaan an mangastiguh gaga-ihon tatagu. Dida
nadan tatagun umat nah kaiw an adi maphod di bunganan malngo
ta maapuyan.”
11 Kanan bon Juan di “Ha-oy ya bonyagan dakayuh danum ya
hituwen pamonyagak ke dakayu ya pangimatunan hi nuntutuyuwan
yuh liwat yu. Mu nan ahi umali ya natagtag-e mu ha-on ta takon di
mangaan hi apatut na ya nakababbaak an mangat kediye. Ya hiya ke
ya bonyagan dakayuh Espiritun Apu Dios ya hay apuy.
12 Hantuh aliyana ya appilonay tatagu, umat nah tagun muntaop an
taopanay bogat ikulbung na, mu nan dugi ya gobhona nah apuy an
adi mad-op.”

Hay nabonyagan Jesus
(Marcos 1:9-11; Lucas 3:21,22)

13 Indani ya immalih Jesus an nalpud Galilee ot umeh kad-an Juan
nah Wangwang an Jordan ot e mumpabonyag.
14 Adi ot pinhod Juan an hiyay mamonyag ke Jesus ot kananay
“Lebbeng na ot an ha-oy di bonyagam ta bokon ha-oy di mamonyag ke
he-a.”
15 Mu kanan Jesus di “Man-ut athina, mu ad uwani ya maphod an
un-unudon tan am-in di pinhod Apu Dios.” Ot abuluton Juan.
16 Nagibbun nabonyagan hi Jesus ot dumakal ya nabukatan di
kabunyan ya tinibonan mangali nan Espiritun Apu Dios an kay
palomay ang-ang na ot umpan hiya.

---

* **3:3 3:3** Hay pinhod tuwen kalyon ya mundadaan kayu an iphod yuy pangi-eyu te umali nan Ap-apu taku.

17 Ya waday kimmalih langit an kananay “Hituwey Imbabalek an
impakappinhod ku ya mangipaamlong ke ha-on.”

Hay nangipatnaan Satanas an munhaul ke Jesus
(Marcos 1:12,13; Lucas 4:1-13)

4

1 Indani ot ipangulun nan Espiritun Apu Dios hi Jesus nah adi
maboblayan. Ot handih wadah di ya pinatnaan Satanas an haulon
ta munliwat.
2 Ug-ugge nangan hi Jesus hi nap-at di algo ya hilong ot makaaggan-
gan.
3 Ya immalih Satanas ot kananan hiyay “Deket Imbabale dakan Apu
Dios ya pumbalinom tudan batu hi makan.”
4 Hinumang Jesus an kananay “Mu hay nitudok hi kalin Apu Dios
ya kananay ‘Bokon hay makan ya abuy kitaguwan taku, te mahapul
damdaman mundinol takuh kalin Apu Dios.’ ”*
5 Ot ien Satanas hi Jesus ad Jerusalem nah katagtag-ayan an bubung
nan Templo
6 ot kananan hiyay “Deket Imbabale dakan Apu Dios ya dumop-a ka
ot deyan kanan Apu Dios nah impitudok nay
‘Baalona nadan anghel ta ipaptok dakat takon di mag-a ka ya tippaon
daka ta adika maliputan.’ ”†
7 Hinumang Jesus an kananay “Mu wada boy nitudok nah kalin Apu
Dios an kananay ‘Adiyu patnaan hi Apu Dios.’ ”‡
8 Indani ya in-en bon Satanas hi Jesus nah natag-en bilid ot
ipatibonan am-in ke hiya nadan pun-ap-apuwan tuh luta, hay kaphod
da ya kinadayaw da.
9 Ot kananan hiyay “Idat kun am-in ke he-a datuwen pun-ap-apuwan
hin ha-oy di dayawom.”
10 Mu kanan Jesus ke hiyay “Mange-ele ka, Satanas! Hay nitudok
an kalin Apu Dios ya kananay ‘Hi Apu Dios ya abuy dayawon yu ya
un-unudon yu.’ ”
11 Ot taynan Satanas ya immali day anghel ot ipaptok dah Jesus.

Hay lappunah nuntuttuduwan Jesus
(Marcos 1:14,15; Lucas 4:14,15)

12-13 Handih dingngol Jesus an nikalabut hi Juan ya tinayananah
diyen boble ot mibangngad hi boble dad Nasaret ad Galilee. Mu ugge
niha-ad hidi te immed Kapernaum an boblen nah pingngit nan baybay
an Galilee nah numboblayan di holag Sebulon ya Naptali.
14 Hituwey immannungan di kinalin din profetas an hi Isaiah an
kananay
15 “Hanadan tatagud Sebulon ya ad Naptali an nih-up nah baybay ya
nadan tatagu nah hinag-on di Wangwang an Jordan ya nadah
boblen di bokon Judyu ad Galilee
16 ya ahida mo mapat-alan. Takon di nahalman di ligat dan paddung-
nay wada dah tapol ya pumhod boy nitaguwan dat paddungnay wada
dah mapat-al.”§

---

* **4:4 4:4** Deut. 8:3 † **4:6 4:6** Psalm 91:11-12 ‡ **4:7 4:7** Deut. 6:16 § **4:16 4:15-16** Tibon yuy Isaiah 9:1-2.

17 Handih nangilappuwan Jesus an muntuttudu ya kanana nadah tataguy “Muntutuyu kayuh liwat yu te immali mo nan intud-ak Apu Dios an mun-ap-apu.”

Hay nangayagan Jesus nadah opat an muntabukul
(Marcos 1:16-20; Lucas 5:1-11)

18 Ohan algon mundaldallanan hi Jesus nah pingngit di Baybay an Galilee ya tinibo na da Simon an kanan dan hi Pedro ya hi tulang nan hi Andres an muntabukul da te hidiyey ngunuda.
19 Inayagan Jesus dida ot kananan diday “Mikuyug kayun ha-on ta mipalpud uwani ya adi kayu e muntabukul hi dolog, mu ekayu mangawis hi tatagu ta ha-oy di un-unudon da.”
20 Pinghanadi ya tinaynan day tabukul da ot miunud dan hiya.
21 Mangmangnge da Jesus ya tinibo na bo nadan hintulang an da James ke Juan an imbabalen Sebedi. Wada dan am-in an hin-am-a nah bangka an pun-idadaan day tabukul da ot ayagana nadan hintulang.
22 Pinghanadi ya tinaynan dah amada ya nan bangka da ot miunud da damdaman hiya.

Hay nuntuttuduwan Jesus ya hay nangaananah dogon di tatagu
(Lucas 6:17-19)

23 Immeh Jesus hi kabobbobled Galilee an e nuntuttudu nadah simbaan di Judyuh mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya kinaanan am-in di nunhihinnatkon an dogon di tatagu.
24 Nundingngol hi kabobbobled Syria datuwen inat na ot pun-iali day tatagun nunhihinnatkon di dogoda. Ot paphodona dida takon nadan mungkolda ya naparalyze ya nadan nihkopan hi dimonyo.
25 Kinali dakol day tatagun miunuunud ke hiya an iGalilee, iDecapolis, iJerusalem ya nadan nalpuh boblen nah binnah-el nan Wangwang an Jordan.

Hay intuttudun Jesus
(Lucas 6:20-23)

5

1 Handih tinibon Jesus nadan dakol an tatagun naamung ya immen nah bilid ot e umbun ya inunud nadan disipulos na ot malikkub dah kad-ana.
2-3 Ot tuttuduwana didan kananay
“Hanadan tatagun abuluton dan adida kabaelan an aton di maphod hin maid di baddang Apu Dios ya umamlong da te diday migappat nah pun-ap-apuwana.
4 Hanadan tatagun u-umyung gapuh nanginilaan dan gaga-ihoy inainat da ya umamlong da te alubyagon Apu Dios dida.
5 Hanadan tatagun ipakumbaba day adol da ya umamlong da te diday manawat nah kinalin Apu Dios an ahina idat.
6 Hanadan tatagun pinhod dan abun mangat hi pinhod Apu Dios umat nah naagangan an pinhod nan abun mangan ya nan nauwo an pinhod nan abun uminum ya umamlong da te baddangana dida.
7 Hanadan tatagun homkon day ibbada ya umamlong da te homkon damdaman Apu Dios dida.

8 Hanadan tatagun mangiohhah nomnom da hi pinhod Apu Dios ya
umamlong da te diday manibon hiya.
9 Hanadan tatagun mangipaptok hi punlinggopan di ibba dan tagu ya
umamlong da te ibilang Apu Dios an imbabalena dida.
10 Hanadan tatagun munholholtap gapuh pangun-unudan dah pinhod
Apu Dios ya umamlong da te mipaptok dah pun-ap-apuwana.
11 Dakayun tatagun mapihupihul, mipaholholtap ya mapabahubahul
te gapuh pangun-unudan yun ha-oy
12 ya umamlong kayu te ongal di gun-udon yun kiphodan hi langit.
Ya nomnomon yun hay ma-ma-at ke dakayu ya athidi damdamay na-
na-at handidah profetas.

Hay kialigan nan dilag ya nan ahin
(Marcos 9:50; Lucas 14:34,35)

13 Dakayun mangulug ke ha-on ya mialig kayu nah ahin an
mangipaphod hi tamtam di kanon te dakayuy mangipaphod hi pangi-
en di tagu. Mu nan ahin ya deket nakaan di kinaahina ya maid moy
hilbina ya adinadaman pabangngadon di kinaahina. Ta hidiye nan
iwele mot punhinggagattinan di tatagu.
14 Ya mialig kayuh dilag an pat-alanay tapol te dakayuy pangitib-an
di tatagu hi maphod an pangi-e. Hay maphod an pangi-e ya umat nah
namuttag an boble nah tap-on di bilid an makattibo.
15 Kon tolgan di taguy dilag ta ena italu? Adi, te ipattuk nat
madilagan am-in nan wadah bohongna.
16 Athidi bon dakayu an mahapul an ipatibo yuy maphod an pangi-e
hi ibbayun tagu ta dayawon dah Ama takun hi Apu Dios hi langit.

Nan Tugun an dinawat Moses ke Apu Dios

17 Adiyu pangaliy immaliyak ta ma-idok di Tugun Moses ya hay
intugun handidan profetas, te immaliyak ta ituttuduk di kibalinan
dadiye.
18 Kalyok ke dakayun takon di mama-id tun luta ya hay kabunyan
ya maid di makaan nah Tugun te takon di ohan kali ya umannung.
19 Ta hidiye nan hay tagun adina un-unudon takon nan kait-
tayan kediyen Tugun ya tuttuduwanay udum ta adida un-unudon
damdamah diyen Tugun ya adi mibilang hi langit. Mu hay tagun
un-unudonah diyen Tugun ya tuttuduwanay udum ta un-unudon dah
diyen Tugun ya hiyay mibilang an natag-eh langit.
20 Kalyok ke dakayu, mahapul an nahamad di pangun-unud yu
kediyen Tugun mu hay pangun-unud nadan muntuttudu kediyen
Tugun ya nadan Pharisee, ta ahi nadaman migappat kayuh pun-ap-
apuwan Apu Dios.

Hay pumbalinan di bungot

21 Inila yuy nitugun hanadah tatagu handi an kananay 'Adika
pumate.* Hay pumate ya mahapul an makastigu.'
22 Mu kalyok ke dakayud uwanin bokon ya abu hay pumatey
makastigu te takon nadan ibobboh-ol day ibbadan tagu ya makastigu
da. Hay tagun pihulonay ibbanan tagu ya mieh hinangngab nadan
konsehal ta makastigu, ya hay tagun kananah ibbanay 'Maid di
nitagtagguwam' ya kastiguwon Apu Dios nah apuy.

---

* **5:21 5:21** Exodus 20:13

23 Ya deket wada kayuh simbaan ta eyu ot idat nan iappit yun Apu
Dios ya nipaddin ninomnom yun waday numbahulan yuh ibbayu
24 ya mahapul an mibangngad kayu ni-an nah numbahulan yu ta
pakawanan dakayu ta ahiyu nuppe idat nan eyu ot idat ke Apu Dios.
25 Deket waday nangidiklamun dakayu ya makihummangan kayun
hiya te deket adiyu iathidi ya ie dakayu nah huwes ta nan huwes di
mangipakalabut ke dakayu.
26 Kalyok ke dakayun makulug an deket nikalabut kayu ya mahapul
an pakabboklaon yuy molta yu, takon di ohan hepeng, ta ahi kayu
mipae.

Hay mipanggep hi inayan

27 Dingngol yu bo nan tugun an kananay 'Adiyu ihuyop di bokon yu
inayan.'†
28 Mu kalyok ke dakayun takon di tibon ya abun di lalakiy babai,
mu wadah nomnom nan pinhod nan ihuyop hidiyen babai ya kay na
damdama inhuyop.
29 Deket nan wawwan an matayuy humlun hi punliwatan yu ya
kudukdulnay duk-iton yu ta iwele yu. Kudukdul nay maid di ohan
matayu mu nan e kayu ume nah apuy hi impierno.
30 Deket hay wawwan an takleyuy humlun hi punliwatan yu ya
kudukdulnay putulon yu. Kudukdulnay maid di ohan takle yu mu
nan e kayu ume nah apuy hi impierno.

Hay mipanggep hi bolhe
(Mateo 19:9; Marcos 10:11,12; Lucas 16:18)

31 Wada bo nan tugun an kananay 'Deket ibolhen di lalakiy
inayana ya mahapul an waday makapyah papel hi pangibolhayana
ya pelmaanat idat na nah inayana.'‡
32 Mu kalyok ke dakayun hay lalakin mangibolheh inayana yaden
ugge inhuyop diyen inayanay udum an lalaki ya mumbahul hiya hin
bintanon da nan inayana. Ya mumbahul damdama nan mamintan nah
babai te hay panibon Apu Dios nah babai ya nan naunnan inayana ya
nanongnan himbale da.

Hay mipanggep hi punsapataan

33 Dingngol yu damdama nan nitugun handidah aammod taku an
kananay 'Aton yu nan insapata yun Apu Dios, adiyu ibahho.'§
34 Mu ad uwani ya kalyok ke dakayun adiyu isapatan Apu Dios hin
waday hammadon yun kalyon. Adiyu isapatah langit te hidiy pun-ap-
apuwana.
35 Adiyu isapatah luta te hidiy pangiuyyadana. Ya adiyu damdama
isapatad Jerusalem te hidiyey boblen nan nakattag-en Patul.*
36 Deket waday hammadon yun kalyon ya adiyu kanan di 'Takon
di mateyak' te takon di ohan mangitit an buuk ya adiyu kabaelan an
pumbalinon hi mabayak.
37 Deket waday kalyon yu ya adi kah-in di isapata yu. Deket makulug
ya na-ala ya kanan di 'Om,' mu deket adi makulug, na-ala ya kanan di
'Adi.' Adiyu e udman hi nalgom an kali te hi Satanas di kalpuwana.

---

† **5:27 5:27** Deut. 5:18 ‡ **5:31 5:31** Deut. 24:1 § **5:33 5:33** Numbers 30:2 * **5:35 5:35** Psalm 48:2

Hay mipanggep hi balo
(Lucas 6:29,30)

38 Dingngol yu ya inila yu nan tugun an kananay ‘Deket kinulap di
ohan taguy ohan matan di ibbana ya mahapul an kulapon damdamay
ohan matan nan numbahul. Deke bot pinlag di ohan taguy ohan bab-
an di ibbana ya mahapul an polagon damdamay ohan bab-an nan
numbahul.’†
39 Mu kalyok ke dakayun ad uwani ya bokon athidi te gaga-ihoy
munhimbabbalo. Deket ampingon day tamel yu ya adiyu ibalo.
40 Deket waday mangidiklamun dakayu ta alan day bulwatiyu ya
pakidat yu nan udum an bulwatiyu.
41 Deket waday mangipapilit ke dakayun pah-onon yuy karganah
duwan kilometro, takomboy pah-onon yu inggana opat an kilometro.
42 Hin waday mumbagan dakayuh baddang ya idat yuy ibagana ya
pabanhan yu nadan bumanon dakayu.

Hay mangulug ya mahapul an pohdonay buhul na
(Lucas 6:27,28,32-36)

43 Dingngol yu handi nan tugun an kananay ‘Pohdon yuy ibbayu‡ ya
hingitan yuy buhul yu.’
44 Mu ad uwani ya kalyok ke dakayun pohdon yuy buhul yu ya
idasalan yu nadan mumpaholholtap ke dakayu
45 ta kitib-anan imbabale dakayun Apu Dios an hi Ama takuh langit.
Te hi Apu Dios ya lintu nay algo ta pun-algowan am-in di tagu, maphod
ya gaga-iho. Ya lintu nay udan an pundanum am-in di tagu, maandong
di pangi-eda weno adi.
46 Deket abuna nadan tatagun naminhod ke dakayuy pohdon yu, ya
kon matbal kayu? Adi te takon di nadan mapihul an tatagun mun-
amung hi buwis ya athidiy aton da.
47 Deket nadan gayyum yu ya abuy pakihumhummangan yu ya umat
kayu damdama nadah adi mangulug ke Apu Dios te athidiy aton da.
48 Mahapul an dakayu ke ya makaphod di pangi-eyu umat hi
kakinaphod di pangi-en Ama takun hi Apu Dios hi langit.

Hay pamaddangan hi ibba

6

1 Halipat-an yu ta bokon hay pambalan di tatagun dakayuy gamga-
man yu hi pangatan yuh maphod. Te deket hituwey gagamgaman yu
ya maid di gun-udon yun idat Apu Dios an deh langit.
2 Ta hidiye nan deket waday ihmok yu nadah nawotwot ya adiyu
e ipatpatiboh tatagu ta ekayu pitpitbal an umat hi atoaton nadan
pitpitbal an tataguh sisimbaan ya hi kakalata. Dadiye ken tatagun kay
hanan makaiddat ya aton dah di te gagamgaman da ya abuy katbalan
da. Nomnomon yuh tuwe, makulug an maid di idat Apu Dios nadah
tatagun pitpitbal te ammunay pambalan di tatagu ke diday gamgaman
da, ta hidiye ya abuy gun-udon da.
3 Kinali deket waday idat yu nadah nawotwot ya adiyu ipainilah
ibbayu

† **5:38 5:38** Tibon yuy Exodus 21:24, Libiticus 24:20 ya Deut. 19:21 ‡ **5:43 5:43** Libiticus 19:18

4 te hi Ama takun hi Apu Dios an nanginilan am-in, takon nadan
ugge nipainila ya idat nay gun-udon yu.

Hay pundasal
(Lucas 11:2-4)

5 Deket mundasal kayun Apu Dios ya adiyu iun-unud hi aton nadan
tatagun kahinkulkuluggon da te deket mundasal da ya pinhod dan
tumaddog hi hinangngab di tataguh simbaan ya hi kalata ta matibo da.
Nomnomon yuh tuwe, makulug an maid di idat Apu Dios hi gun-udon
da te ammunay kidayawan dah tataguy gagamgaman da ya hidiye ya
abuy gun-udon da.
6 Mu dakayu ke ya deket mundasal kayu ya adiyu ipainila. Humgop
kayuh kuwartu yu ya indakig yu ta ahi kayu mundasal ke Ama takun
hi Apu Dios an adi matibo. Hi Ama takun hi Apu Dios an nanginilan
am-in takon nadan ugge nipainila ya idat nay gun-udon yu.
7 Deket mundasal kayu ya bokon nan maid di hilbinay ipanidwa yun
kalyon umat hi pundasal nadan tatagun adi mangulug an kanan da nin
on madngol di dasal da te andukke.
8 Adiyu iun-unud ke dida te inilan Apu Dios tuwaliy mahapul yu ot
ahiyu ibagan hiya.
9 Mu athituy pundasal yu.
‘Ama min wadah langit, hana ot ta he-ay midayaw
10 ya he-ay mun-ap-apu. Hana ot ta hay pinhod muy maat tuh luta,
umat hi langit.
11 Hana ot ta idatan dakamih itanud mih kaalgoalgo.
12 Ya kal-iwam di liwat mi tedeyan kal-iwan mi damdamay numbahu-
lan di ibba min dakami.
13 Ya baddangan dakami ta adi kami maliwat. Ya hana ot ta baddangan
dakamit adi dakami haulon ke Satanas.’ ”
14 Kanan bon Jesus di “Deket kal-iwan yuy bahul di tagun numbahul
ke dakayu ya kal-iwan damdaman Apu Dios hi langit di liwat yu.
15 Mu deket adiyu kal-iwan nadan numbahulan di ibba yun dakayu
ya adi damdama kal-iwan Apu Dios di liwat yu.

Hay adi panganan

16 Deket muntopol kayun adi kayu mangan nah pundasalan yun Apu
Dios ya adiyu ipatiboh anga yu. Adiyu iummat nadah pitpitbal an
tatagun deket uggeda nangan ya ipatibo dah anga da. Mu nomnomon
yuh tuwe, makulug an maid di idat Apu Dios hi gun-udon da te
ammunay kidayawan dah tataguy gagamgaman da ya hidiye ya abuy
gun-udon da.
17 Dakayu ket muntopol kayun adi kayu mangan ya mun-ihu kayu
ya hugudon yuy buuk yu
18 ta adi mainilan muntoptoppol kayu ot hi Ama takun hi Apu Dios
an nanginilan am-in takon nadan ugge nipainila ya idat nay gun-udon
yu.

Hay kinadangyan an wadah langit
(Lucas 12:33,34)

19 Bokon hay kinadangyan tuh lutay gagamgaman yu te dadagon di
lukluk ya lati ya akawon di mangako.

20 Hay gamgaman yu ya hay pangatan yuh maphod an hidiyey kay
yu ikadangyan hi langit an adi mauma ya adi matalak.
21 Hanan kawad-an di kinadangyan yu ya hidiyey nonomnomon yu.

Hay pumbalinan di maphod an nomnom
(Lucas 11:34-36)

22 Hay mialig an dilag di adol ya hay mata te hidiyey panibo, ta deket
maphod di mata ya maphod boy panibo. Athidih nomnom te hidiyey
panginilaan di taguh maphod ya gaga-iho. Deket maphod di nomnom
ya maphod boy pangi-e.
23 Mu deket gaga-ihoy nomnom ya gaga-iho boy pangi-e. Kinali deket
gaga-ihoy nomnom ya himpappange mo anhan.

Hi Apu Dios di pundinolan taku
(Lucas 16:13; 12:22-31)

24 Adinadaman hay tagu ya un-unudonay duwan ap-apu te hingi-
tanay oha ya pohdonay oha; un-unudonay oha ya pihulonay oha.
Niingngon tuwey kinadangyan ya hi Apu Dios. Adinadaman eyu paka-
un-unudon hi Apu Dios hin hay kinadangyan di gagamgaman yu.
25 Ta hidiye nan kalyok ke dakayun adi kayu madanagan mipanggep
hi makan ya bulwati. Mahapul an nomnomon di tagu hin nganney
gapunan waday biyag na, bokon hay makan ya hay bulwati ya abuy
nonomnomona.
26 Nomnomon yu nadan hamutin adida muntanom ya adida mun-
ani. Maid di alang da, mu mangan da te hi Apu Dios di nangamung
hi kanon da. Ot namam-an dakayun tatagun ongal di pangibilang nan
dakayu mu hay hamuti.
27 Oha bo ya maid ke dakayuy madukdukey biyag na hin
madanadanagan.
28 Kinali tipet ekayu madanagan mipanggep hi bulwati? Nomnomon
yu nadan plawer, kon mungngunu da ya mun-abol dah ibulwati da?
Adi da!
29 Mu kalyok ke dakayu, mapmaphod di ang-ang da mu nan
nakangnginan bulwatin din hi Solomon an kadangyan an patul.
30 Kinali hin athidiy pamaptok Apu Dios ke dadiyen palawer ad
uwani, mu hi bigat ya maghob, ya namammam-ay pamaptok nan
dakayu. Yaden tipet adi kayu madinol ke Apu Dios?
31 Adi kayu madanagan ya adiyu kalyon di ‘Daanay ahi taku pangal-
an hi kanon, hay inumon ya hay ibulwati?’
32 Hay munnomnom ya mundanag ke datuwe ya nadan adi man-
gulug ke Apu Dios, mu dakayu ke ya wadah Ama yun hi Apu Dios hi
langit an nanginilan datuwen mahapul yu.
33 Hay umanhan an nomnomon yu ya hay kigappatan yuh pun-ap-
apuwan Apu Dios ya hay pangatan yu nah pinhod na, ot idat nan am-in
di mahapul yu.
34 Ta hidiye nan adi kayu madanagan hi punligatan yuh udum hi
algo te maid damdamay maat yu ya mungkid-um ot ya abuh ligat yud
uwani.

Hay pangikaguh ibban tagu
(Lucas 6:37,38,41,42)

7

1 Adiyu pihulon di ibbayun tagu ta adi dakayu damdama pihulon.
2 Te deket nahalman di pamihul yuh ibbayun tagu ya nahalman
damdamay kapihulan yu. Hay pangibilang yuh ibbayun tagu ya umat
hidiy pangibilang Apu Dios ke dakayu.”
3-5 In-alig Jesus an kananay “Hay nabutan tagu ya adinadaman
pakatibot kaanonay butan di ibbana. Ongal an langkak hin takon di
waday ongal an butah matam ya kanam di kaanom di ittay an butah
matan di ibbam. Kaanom ni-an di butah matam ta ahim kaanon di
butah matan di ibbam.*
6 Adiyu ituttuduy kalin Apu Dios nadah makangohhen tatagun kay
da ahu weno babuy te maid di hilbina. Adida damdama un-unudon
te adinadaman mahannotan hi maphod di pangi-eda. Abunay pihulon
dakayu ya katataw-an dakayu ot ya abu.

Adi itikod an mundasal
(Lucas 11:9-13)

7 Ibaga yun Apu Dios di mahapul yu ot idat na, eyu hamakon nan
mahapul yu ot wada, mungkugkug kayu ot mibughulan kayu.
8 Te hanan mumbaga ya midatan, nan e manamak ya hamakona nan
ena hamakon ya nan mungkugkug ya mibughulan.
9 Dakayun waday imbabalena, kon mumbaga key imbabale yuh
tinapay ya hay batuy idat yu?
10 Ya kon mumbaga keh dolog ya hay ulog di idat yu?
11 Tibon yu, dakayu ya gaga-iho kayu, mu inila yun umidat hi
maphod nadah imbabale yu. Ot namam-an Ama takuh langit an idat
na nan maphod an ibaga yun hiya.
12 Hay pinhod yun aton di ibba yun dakayu ya hidiye damdamay
aton yuh ibbayu. Hituwey kibalinan nan Tugun Moses ya nan
intuttudun handidan profetas.

Nan pangi-en nalaka an un-unudon ya pangi-en naligat an un-unudon
(Lucas 13:24)

13-14 Hay maphod an pangi-ey un-unudon yu ta waday biyag yun
munnananong. Hituwen pangun-unudan hi maphod ya naligat an
aton, kinali o-oha day mangun-unud kediye. Hay adi maphod an pangi-
e ya nalakan un-unudon, kinali dakol day mangun-unud kediye, mu
nan tagun mangun-unud kediye ya makastigu.

Hay nialigan nan kaiw ya nan bungana
(Lucas 6:43,44)

15 Halipat-an yu nadan tatagun kanan day profetas Apu Dios dida
yaden bokon da kaya. Man-u te maphod di ipatibo dan umat da nah
kalneron maka-ayup, mu hay pangi-eda ya gaga-ihon umat da nah
mabungot an ahu te pinhod dan dadagon nan maphod an nituttudun
dakayu.
16 Hay panginilaan yun dida ya nah gaga-ihon aton da. Inila yun hay
pagit ya hay gulun ya adida bumungah makan.
17 Athidi boh kaiw an deket maphod ya maphod boy bungana ya hay
ad-adin kaiw ya ad-adi boy bungana.

---

* **7:3-5 7:3-5** Hay pinhod tuwen kalyon ya tibom ni-an di bahul mu ta ahim tibon di bahul di ibbam. Ta hidiye nan tugunom ni-an di adol mu ta ahim tugunon di ibbam an tagu.

18 Adinadaman hay maphod an kaiw ya bumungah ad-adi ya hay
ad-adin kaiw ya bumungah maphod.
19 Hanan kaiw an ad-adiy bungana ya malngo ta maapuyan.
20 Athituy kialigan nadan tatagun kanan day profetas da, mu bokon
da kaya, ya hay ahiyu pangimatunan ya nah pangi-e da.

Hanadan ugge nanginilan Jesus
(Lucas 13:25-27)

21 Wadada nadan tatagun kanan day ha-oy di Apu da, mu adida
migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios te hanada ya abun mangat hi
pinhod Apu Dios an hi Ama an wadah langit di migappat hi pun-ap-
apuwana.
22 Hantuh algon punhumalyaan Apu Dios hi tagu ya dakol day ahi
mangalin kanan day 'Apu, inun-unud daka te he-ay nalpuwan di
kabaelan min muntuttudu ya mangaan hi nihkop ya mangat nadah
udum an milagro.'
23 Hidiyey ahida kanan ke ha-on, mu ahik kanan ke diday 'Ugge
dakayu inilan ha-on. Mange-ele kayun gaga-ihoy inainat na.'

Hay kialigan nan duwan tagun namohwat hi bale
(Lucas 6:47-49)

24 Hanan tagun mangngol hi kalik ya un-unudona ya miingngo
nah nanomnoman an tagun nangapyah balenan impakaihammad nay
tukud na.
25 Immaliy puwok ya nal-ot an udan ot lumakbiy dinluh wangwang
ot datngana nan bale, mu ugge natu-i.
26 Mu hana ken tagun donglona ya abuy kalik, mu adina un-unudon
ya miingngo nah tagun makudang di nomnom nan impulpule nay
tukud di balena.
27 Immaliy puwok ya nal-ot an udan ot lumakbiy dinlu ot datngana
nan bale ya natu-i ot makappa-i."

Hay kinatag-en di saad Jesus

28 Ginibbun Jesus an kinali datuwe ya namodwong nadan naamung
gapun diyen tuttuduna
29 te matibon ongal di kalebbengana mu nadan muntuttuduh Tugun
Moses.

Hay nangaanan Jesus hi dogon nan tagun mungkangpuy adol na
(Marcos 1:40-45; Lucas 5:12-16)

8

1 Nundayyuh Jesus an nalpu nah bilid ya inunud di dakol an tatagu.
2 Indani ya immali on tagun mungkangpuy adol na ot mundukkun
hi hinangngab na ot kananay "Apu, kaanom ahan tun dogok te inilak
an damanan atom, mu nangamung ka."
3 Kanan Jesus di "Damana. Nakaan mo kayah naen dogom" yaden
indapanay taklena nah mundogo. Pinghanadi ya nakaan di dogon nan
tagu.
4 Ot kanan Jesus ke hiyay "Adim ot kalkalyon hituwen inat ku, mu
ipayum an umeh kad-an nan padi ta em ipatibon hiyan nakaan di
dogom, ya iappitam hi Apu Dios an miunnud nah kanan di Tugun
Moses ta panginilaan di tatagun nakaan di dogom."

Hay nangaanan Jesus hi dogon nan muttatyun nan ap-apun di tindalu (Lucas 7:1-10)

5 Imme da Jesus ad Kapernaum ya wada nan bokon Judyu an ap-
apun di hinggatut an tindalu. Immalih kad-ana ya pihpihmok an
6 kananay "Apu, wada nan muttatyuk an naparalyze ya namahig di
punholholtapana."
7 Kanan Jesus ke hiyay "Maki-aliyak ta paphodok."
8 Mu kanan nan ap-apuy "Apu, bumainak hi aliyam hi bale. Takon
di ammunay kalyom ot makaan di dogon nan muttatyuk.
9 Inilak an waday kabaelan di kalin di ap-apu te ha-oy ya un-unudok
di kalyon di ap-apuk. Ya un-unudon damdaman di tindaluk di kalyok.
Deket kanak nah tindaluk di 'Eka', on imme. Deket kanak di 'Maka',
on immali. Deket kanak nah muttatyuk di 'Atom hituwe', on inat na.
Ot namam-ay kalim an kabaelanan kaanon di dogon nan muttatyuk."
10 Handih dingngol Jesus hituwe ya namodwong hi pangulug nan
ap-apu ot kanana nadah naamung an niunud ke hiyay "Kalyok ke
dakayun maid di ohan Judyu hi ek tinibon athidiy pangulug na.
11 Nomnomon yuh tuwen kalyok. Dakol day bokon Judyun malpuh
kabobboble tuh luta an migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios hi langit
an ahi makikan ke da Abraham, hi Isaac ya hi Jacob an ammod takun
Judyu.
12 Mu dakol nadah Judyun migappat ot hi pun-ap-apuwan Apu Dios
di miwele nah tapol ta ahida kumogakoga ya ahida kotokotomon di
bab-a da."
13 Ot kanan Jesus nah ap-apun di tindaluy "Takomboy umanamut
ka. Nakaan di dogon nan muttatyum gapuh pangulug mu." Ya hiya
peman an nakaan di dogon nan muttatyu kediyen oras.

Hay nangaanan Jesus hi dogon di dakol an tatagu (Marcos 1:29-34; Lucas 4:38-41)

14 Hinumgop hi Jesus hi balen da Pedro ya tinibona an nan inan nan
inayan Pedro ya mundogon mahmahhuyop te nahalman di atung na.
15 Dinapan Jesus di taklena ya nakaan di dogona ot ena idadaan di
kanon da Jesus.
16 Indanit mungkahilong ya nun-iali dah kad-an Jesus di dakol an
tatagun nahikpan hi dimonyo ya nadan mundogo. Ammunay kalin
Jesus on nakaan nadan nihkop ya impaphod na damdama nadan
mumpundogo.
17 Hituwey immannungan di kinalin din hi Isaiah an profetas an
kananay "Hiyay nangaan hi dogo takun am-in."

Deket mangulug takun Jesus ya mahapul an hiyay un-unudon taku (Lucas 9:57-62)

18 Ohan algo ya tinibon Jesus an dakkodakkol day naamung hi
kad-ana ot kanana nadah disipulos nay "Umagwat takuh bah-el tun
baybay."
19 Indani ya immalih kad-an Jesus on muntuttuduh Tugun Moses ot
kananan hiyay "Apu, maki-eyak ke he-a takon di daanay pangayam."
20 Mu kanan Jesus ke hiyay "O, mu naligat di miunud ke ha-on te
maid di anamutak. Kudukdul di amunin ya hamuti te waday kiha-
adan da, mu ha-oy an Panguluwan di tagu ya maid ni-mo takon di hay
pangiipingak hi uluk."

21 Ya wada bo nan ohan tagun miunuunud ke Jesus an kananay
"Takon di ha-on, Apu, mu umeyak ni-an ta ek ilubuk hi ama."
22 Mu kanan bon Jesus ke hiyay "Miunud kan ha-on. Hinae ke ya
nangamung nadan adi mangulug an mangilubuk hi ibbadan nate."*

Hay nangipatikodan Jesus hi puwok ya dalluyun nah baybay
(Marcos 4:35-41; Lucas 8:22-25)

23 Numbangka da Jesus ya nadan disipulos na
24 ot handih mange da ya kal-inadi ya waday nakal-ot an puwok. Ya
namahig di dalluyun ot loktat ya mungkapnu nan bangkah danum. Hi
ke Jesus ya nakahhuyop.
25 Hanadan disipulos na ya eda binangun an kanan day "Apu,
bumaddang ka tedeyan malting taku!"
26 Mu kanan Jesus ke diday "Tipe ahan ta nahalman di takut yu?
Kon maid di dinol yun ha-on?" Timmaddog ot kalyana nan puwok ya
dalluyun ya pinghanadi ya natikod da ot makaddin-ong mo.
27 Hanadan disipulos na ya namodwong dan kanan day "Nganne nin
di katatagun tuwe, tipet takon di puwok ya dalluyun ya un-unudon day
kalina?"

Hay nangaanan Jesus hi nihkop nadah duwan tagu
(Marcos 5:1-20; Lucas 8:26-39)

28 Indani ya dimmatong da Jesus nah bah-el nan baybay nah
boblen Gadarene ya dinamun di duwan lalakin nalpu nadah lubukan.
Nahikpan dah dimonyo ya namahig an katatakut da, kinali tumakut
day tatagun mangidalan hidi.
29 Handih tinibo dah Jesus ya inlot day kalidan kanan day "He-an
Imbabalen Apu Dios, nganney atom ke dakami? Adi dakami ni-an
kastiguwon inggana madatngan di algon kahumalyaan mi."
30 Kediye ya nipapaddin wadaday dakol an babuy an munhubang
nah e-elena.
31 Numpahpahmok nadan dimonyo ke hiyan kanan day "Deket
kaanon dakami ya it-an dakami handidah babuy ta diday emi
kihkopan."
32 Kanan Jesus ke diday "Om, ekayu." Ot ume da ot eda mihkop
nadah babuy. Kal-inadi ya kahibubutik nadan babuy nah dopla ot
iyapa da nah baybay ot malting da.
33 Hanadan mumpaptok hi babuy ya bintik dan imme nah boble
ot kalkalyon day mipanggep hi naat nadah nahikpan hi dimonyo ya
nadah babuy.
34 Ot ume nadan bimmoblen e manamun Jesus. Ot handih dinamu
da ya numpahpahmok dan hiyat taynanah diyen bobleda.

Hay nangaanan Jesus hi dogon nan tagun naparalyze
(Marcos 2:1-12; Lucas 5:17-20)

9

1 Numbangka bo da Jesus ot umanamut dah boble da.
2 Indani ya wadaday tatagun nangialih naparalyze an in-ayod da.
Inilanan ongal di pangulug dan hiya ot kanana nah mundogoy "Tulang
ku, adika madanagan te nakaan di liwat mu."

---

* **8:22 8:22** Hay pinhod Jesus an ipainila ya kay da nate nadan adi mangulug ke hiya.

3 Hanadan muntuttuduh Tugun Moses an wadah di ya kanan dah
nomnom day “Taltalanggaan tuwen taguh Apu Dios te iingngo na udot
di adol nan hiya.”
4 Mu hi Jesus ya inila nay nomnomnomon da ot kananay “Tipet
athinay nomnom yun gaga-iho?
5 Nganney nalaklaka? Hay kalyon di ‘Nakaan di liwat mu’ weno
‘Tumaddog kat umanamut ka’?
6 Agat ipatibok ke dakayun ha-on an Panguluwan di tagu ya kabaelak
an mangaan hi liwat di tagu.”* Ot kanana nah naparalyze di
“Tumaddog ka, ya alam nan ayod mut umanamut ka.”
7 Ya timmaddog nan tagu ot ume.
8 Namodwong nadan tatagun nanibon diye ot dayawon dah Apu Dios
te indat nah tuwen kabaelan hi tagu.

Hay nangayagan Jesus ke Mateo ta miunud ke hiya
(Marcos 2:13-17; Lucas 5:27-32)

9 Tinaynan Jesus nadan tatagu ot mangmangnge ya tinibona nan
mun-amung hi buwis an hay ngadana ya hi Mateo an um-umbun nah
upisinana ot kanan Jesus ke hiyay “Maka, miunud kan ha-on.” Ot
miunud ke hiya.
10 Waday ohan algon nangan da Jesus ya nadan disipulos nah balen
da Mateo ya immali day dakol an mun-amung hi buwis ya nadan
naliwat ot makikan dan dida.
11 Tinibon nadan Pharisee ya kanan da nadah disipulos nay “Tipet
makikan nan Apu yu ke dadiyen tatagu?”
12-13 Dingngol Jesus hidiyen kinali da ot kananay “Hay agahan di
doktor ya hay mundogo, bokon hay maid di dogona. Paddungnan ha-
oy an immaliyak ta paphodok nadan naliwat, bokon nadan kanan day
maid di liwat da. Dakayu ya mahapul an nomnomon yu nan impitudok
Apu Dios an kananay ‘Kudukdul di homkon yuy ibbayu mu nan eyak
iappitan.’ ”

Hay mipanggep hi puntopolan an adi mangan
(Marcos 2:18-22; Lucas 5:33-39)

14 Immali da nan disipulos Juan an mumbonyag hi kad-an Jesus ot
kanan day “Tipet dakami ke ya nadan udum an Pharisee ya muntopol
kamin adi kami mangan ya nada ken disipulos mu ya adida?”
15 Ya hinumang Jesus an kananay “An hay kanan yu ya adi mangan
nadan gagayyum nan mungkasal? Mangan da te nan mungkasal an
nikuyugan da ya ipaptok na dida. Athidi damdama nadah disipulos
ku an mangan da te wadaak. Mu indanit maidak mo ya adida mangan
gapuh punnomnom dan ha-on.
16 Kon ilkob di taguy balun luput nah daan an bulwati? Adi, te
umittay nan balun luput an nilkob ya madoldol di bik-in nan daan
an bulwati.
17 Athidi bon adi ihuduy ka-apyan mainum nah daan an kimmulhin
lalat an punhuduwan, te deket aton hidi ya umina nan baya ya
mabughi nan lalat. Ne ayyo mo nan mainum ya nan lalat an

* **9:6 9:6** Hanadan Judyu ya inila dan hi Apu Dios ya abuy mangaan hi liwat. Inila da bon hi Apu Dios ya abuy mangipaphod hi mundogo. Kinali handih impaphod Jesus nan naparalyze ya impatibonan hiya ya waday kabaelanan mangaan hi liwat umat ke Apu Dios. Ketuwe ya impatibon Jesus di kinaDiosna.

punhuduwan. Mahapul an hay punhuduwan hi ka-apyan mainum
ya hay ka-apyan lalat ta adi mabughi nan lalat ya adi kumawa nan
mainum.”†

Hay nunmahuwan Jesus nah imbabalen Jairo ya hay nakaanan di dogon nan babai
(Marcos 5:21-43; Lucas 8:40-56)

18 Kalkalyon Jesus hituwe ya immali on ohan ap-apun di Judyu ot
mundukkun hi hinangngab nan kananay “Mungkatkate nan imba-
balek. Umali ka anhan ta em dapaon ta pumhod.”
19 Timbal Jesus ot maki-en ibbana nadan disipulos na.
20-21 Wadah di on babain nundogoh himpulut duway toon an hay
dogona ya adi matikod di malpuh adol na. Immeh indoggan Jesus ya
kananah nomnom nay “Dapaok ke ot ahan di bulwatina ya makaan di
dogok.” Ot dapaonay udun di bulwatin Jesus.
22 Nunligguh Jesus ya tinibona nan babai ot kananay “Tulang ku,
adika madanagan, nakaan moh naen dogom te hay pangulug mun ha-
on” ya pinghanadi ya pinumhod.
23 Handih dimmatong da Jesus hi balen da Jairo ya tinibo da nadan
mun-ingngiing hin waday nate ya nadan mun-iyo.
24 Kanan Jesus ke diday “Lumah-un kayun am-in. Ugge nate nan
unga te nahuyop ya abu.” Mu nadan tatagu ya taltalanggaan dah Jesus.
25 Limmah-un da ot humgop hi Jesus nah kuwartun kawad-an nan
unga ot odnanay taklena ya timmaddog.
26 Hidiyen inat Jesus ya nundingngol hi kabobboble.

Hay nangaanan Jesus hi kulap nadan duwan tagu

27 Tinaynan da Jesus hidiyen boble ot handih mange da ya wadaday
duwan nakulap an miun-uunud ke hiya. Inlot day kalidan kanan day
“Apu an holag David, homkon dakami anhan.”
28 Inunud dah Jesus nah balen hinumgopana ot kananan diday “Kon
kulugon yun waday kabaelak an mangaan hi kulap yu?” Ya kanan day
“Om. Kulugon mi.”
29 Dinapanay matada ot kananay “Naat nan pinhod yu te hay
pangulug yu.”
30 Pinghanadi ya pakatibo da mo. Tinugun Jesus didan kananay
“Adiyu e kanalkalyon hi udum an tataguh tuwen inat kun dakayu.”
31 Mu imme da ot ya abu ot eda kalkalyon hi kabobbobleh diyen inat
Jesus.

Hay nangaanan Jesus hi ngangan nan ohan tagu

32 Handih e ume da Jesus ya in-ali day ohan nanganga an nahikpan
hi dimonyo.
33 Kinaan Jesus nan nihkop ya pakakali mo nan tagu ot mamodwong
nadan tatagun kanan day “Maid di athitun etaku tinibon holag Israel.”
34 Mu kanan nadan Phariseey “Hi Satanas an ap-apun di dimonyoy
nangidat hi kabaelan Jesus an mangaan hi nihkop.”

Hay ongal an homok Jesus hi tatagu

† **9:17 9:17** Hay kialigan datuwen inab-abig na ya adi pungkammohon di pangi-en dih done ya balun pangi-e te adida mun-unnud.

35 Imme da Jesus hi kabobboblen e nuntuttudu nadah simbaan di
Judyu mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya kinaanan am-in di
nunhihinnatkon an dogon di tatagu.
36 Himmok na nadan tatagun maamuamung te umat da nadah
kalneron maid di mangipaptok ke dida.
37 Ot kanana nadah disipulos nay "Dakol day tatagun ugge nangini-
lan ha-on, mu makudang di e muntuttudun dida. Paddungnay dakol
di maani, mu makudang di mun-ani.
38 Kinali mundasal kayun Apu Dios an mialig an kon payo ta
wadaday e muntuttuduh mipanggep ke ha-on."

Hanadan himpulut duwan disipulos Jesus
(Marcos 3:13-19; Lucas 6:12-16)

10

1 Ohan algo ya inayagan Jesus nadan himpulut duwan disipulos na
ot idat nay kabaelan dan mangaan hi nihkop ya hay nunhihinnatkon
an dogo.
2-4 Hanadan himpulut duwan disipulos nan apostoles na ya hi Simon
an kanan dan hi Pedro, hi tulang nan hi Andres, nadan anak Sebedi
an da James ke Juan, hi Felipe, hi Bartolome, hi Tomas, hi Mateo an
mun-amung hi buwis, hi James an nak Alfeo, hi Tadeo, hi Simon an
Zealot ya hi Judas Iskariote an nangihdul ke Jesus.

Hay nangitud-akan Jesus nadah himpulut duwan disipulos na
(Marcos 6:7-13; Lucas 9:1-6)

5 Tinugun Jesus datuwen disipulos na ot ahina itud-ak didan kananay
"Adi kayu umeh boblen nadan bokon Judyu ya nah kabobbobled
Samaria.
6 Mu ume kayuh boblen nadan iibba takun Judyu an holag Israel te
dida nan kay natalak an kalnero.
7 Ituttudu yun didan immali mo nan mun-ap-apun intud-ak Apu Dios.
8 Kaanon yuy dogo, mahuwan yuy nate, paphodon yu nadan
mungkangpuy adol na ya kaanon yuy dimonyon nihkop hi tatagu.
Adiyu ipabayad te ugge impabayad Apu Dios hituwen kabaelan an
indat nan dakayu.
9 Adi kayu umitabin hi pihhu,
10 hakbat, bulwatin punhannotan yu, apatut ya patanong. Nanga-
mung nadan tatagun baddangan yun hummok ke dakayu. Hidiyey
kay tangdan yu te hay mungngunu ya mahapul an matangdanan.
11 Deket dimmatong kayuh ohan boble ya hamakon yu nan maap-
ngan umayag ke dakayu. Hidiy kiha-adan yu ingganay taynan yuh
diyen boble.
12 Deket dinatngan yu on bale ya kanan yu nah kon baley 'Hana ot
ta malinggop kayu tuh nunhituwan yu.'
13 Deket umayag nan kon bale ya umannung nan kinali yun dida.
Mu deket adida ya adi umannung, mu dakayuy umannungan diye.
14 Deket ume kayuh ohan boble ya adi dakayu ayagan ya adi dakayu
donglon ya pukpukon yuy hupuk hi hukiyu hin taynan yuh diyen boble
ta kitib-anan naliwat da gapu kediyen inat da.

15 Kalyok ke dakayu an hantuh punhumalyaan Apu Dios ya nahal-
halman di kastigun dadiyen tatagu mu handidan tatagud Sodom ya ad
Gomorrah.

Hay ahi punholholtapan nadan mangulug
(Marcos 13:9-13; Lucas 21:12-17)

16 Donglonak ke dakayu te mialig kayu nah kalneron itud-ak kun e
muntuttudu nadah kad-an nadan kay wolf an katatakut. Ta hidiye nan
mahapul an umat kayu nah ulog an pakahallipat-ana ta adida patayon,
mu mahapul damdaman maule kayun umat nah paloma.
17 Halipat-an yu bo te wadaday mangipadpap ke dakayu ta ie
dakayuh punhumalyaan di Judyu ya edakayu punhoplat hi sisimbaan
da.
18 Mu adi abunah diyen aton dan dakayu te ie dakayuh hinangngab
di gobernador ya nadan udum an ap-apu gapuh pangulug yun ha-
on. Kediyey ahiyu pangipainilaan ke dida ya nadah bokon Judyu hi
mipanggep ke ha-on.
19 Deket madpap kayu ta edakayu humalyaon ya adi kayu madana-
gan hi ihumang yu te hi Apu Dios di nangamung hi ihumang yu
20 te hay kakulugana ya hay Espiritunay ahi mangipakalin dakayu.
21 Kediye bon tiempo ya hay tulangna ya hiyay mangipipateh
tulangna, hay ammod ya hiyay mangipipateh iimbabalena ya athidi
boy imbabale an hiyay mangipipateh ammod na.
22 Ahi dakayu hihingngitan am-in hi tatagu gapuh pangulug yun ha-
on. Mu hanan mangippol hi punholholtapana ya adina iwalong di
pangulug nan ha-on inggana magibbun am-in datuwe ya ahi mihwang.
23 Deket punholholtapon dakayu nah ohan boble ya bumtik kayuh
udum an boble. Kalyok ke dakayu, adiyu gibbuwon di ngunu yun am-
in hi boblen di ibba takun Judyu yaden umaliyak an Panguluwan di
tagu.
24 Waday nun-ingngohan di mun-ad-adal ya nan mittuluna te hay
maat nah mittulu ya athidi boy maat nah ituttuduwana. Athidi bo nah
apu ya nah muttatyuna.
25 Athidiy nitaguwan, kinali abuluton yun waday nun-ingngohan
taku te pihulonak an Apu yun ingadananak hi Satanas an ap-apun
di gaga-iho. Athidin dakayun pihulon dakayu damdama.

Hay takutan taku
(Lucas 12:2-7)

26 Mu adi kayu tumakut ke dida. Maid di mitaluh nganneh diye te
takon nan adi mainilad uwani ya ahi mainilah udum hi algo.
27 Hanadan kalyok ya dakayu ya abuy manginila, mu ahiyu ituttudut
inilaon di katagutagu.
28 Adiyu takutan nadan mamaten dakayu te takon di patayon dakayu
ya maid di maat dah linnawayu. Mu hay takutan yu ya hi Apu Dios
te damanan patayon dakayu ya damana bon ipae nay linnawayuh
impierno.
29 Hituwey nomnomon yu, nadan buding ya maid di balol da te hay
bayad di duwa ya ohan hepeng, mu dida ya adinadaman e waday mate
hin adi iabulut Apu Dios.
30 Ot immam-anan dakayu te inila nay bilang di buuk yu. Hinaey
kitib-anan pakaippaptok dakayun Apu Dios.

31 Kinali adi kayu tumakut te dakayu ya nakaballol kayun Apu Dios
mu nadan buding.

Hay tagun adi bumain an mangipainila an mangulug ke Jesus
(Lucas 12:8,9)

32 Hay tagun mangipainilah pangulug nan ha-oy ya ahik ibilang an
taguk hi hinangngab Amah langit.
33 Mu hay tagun mangalin uggeyak inila ya adik ibilang an taguk hi
hinangngab Amah langit.

Ahida maganodway tatagu gapu ke Jesus
(Lucas 12:51-53; 14:26,27)

34 Kon pangali yu on immaliyak an mangipalinggop am-in hi tagu
tuh luta? Adi, te gapun ha-on ya dakol day mun-aawwit.
35 Takon di hin-am-a, hin-in-a ya nan inapu ya nan nangapu ya mun-
aawwit da
36 ya hay pakibuhul di ohan tagu ya hay pamilyana.
37 Hay tagun ong-ongal di naminhod nah ammod na weno imba-
balena mu hay impaminhod nan ha-on ya adi mibilang an mangun-
unud ke ha-on.
38 Hay tagun adina ippol di punholholtapanah pangun-unudanan ha-
on ya adi mibilang an mangun-unud ke ha-on.
39 Hay tagun hay nitaguwana tuh luta ya abuy nonomnomona ya
adi midatan hi biyag an maid di poppog na. Mu hay tagun paka-un-
unudonak takon di humlun hi katayana ya hiyay midatan hi biyag an
maid di poppog na."

Hay kiphodan an dawaton mipuun hi maphod an pangat
(Marcos 9:41)

40 Kanan bon Jesus di "Hay tagun mangabulut ke dakayu ya abu-
lutonak damdama. Ya hay tagun mangabulut ke ha-on ya abulutona
damdamah Apu Dios an nangitud-ak ke ha-on.
41 Hanan tagun mangabulut hi profetas gapu te tagun Apu Dios
ya midatan damdamah umat hi midat nah profetas. Hanan tagun
mangabulut hi maphod an tagu ya idatan Apu Dios hi umat hi midat
nadah maphod an tatagu.
42 Hanan tagun umidat hi danum an inumon nan tagun mangun-
unud ke ha-on ya makulug an midatan hi kiphodana."

Hay nangitud-akan Juan an mumbonyag nadah disipulos na hi kad-an Jesus
(Lucas 7:18-35)

11

1 Ginibbun Jesus an intuttuduh tuwe nadah disipulos na ot ume
nadah udum an bobleh did Galilee an e muntuttudu.
2 Kediye ya wadah Juan an mumbonyag hi kalabut, mu dingngol nay
atoaton Jesu Kristo ot itud-ak na nadan disipulos nah kad-ana.
3 Ot kanan dan hiyay "Kon he-a nan intud-ak Apu Dios weno waday
udum hi had-on mi?"
4 Kanan Jesus ke diday "Mibangngad kayuh kad-an Juan ta eyu
kalyon ke hiyan am-in di dingngol yu ya tinibo yu.
5 Deyan pakatibo day nakulap, pakadallan day napilay, pinumhod
nadan mungkangpuy adol da, pakadngol day nalulok, namahuwan

di nate ya nipainila nadah nawotwot di mipanggep hi ongal an
impaminhod Apu Dios ke dida.”
6 Kanan bon Jesus di “Hanan tagun adi munhalinduwa mipanggep
ke ha-on ya hiyay ongal di amlong na.”
7 Handih nibangngad da nan intud-ak Juan ya kanan Jesus nadah
naamung di “Nganney ninomnom yun e tibon handih imme kayuh
kad-an Juan nah adi maboblayan? Kon hanan tagun humalihalinduwa
an umat nah bilaun ib-ibbuyong di dibdib
8 weno nan tagun numbulwatih makakkaphod? Bokon, te hay
kakulugana ya nada ken tatagun numbulwatih makakkaphod ya
mihaad dah makakkaphod an bale an bokon nah adi maboblayan.
9 Dahdi mo? Hay profetas? Om, hituwey kalyok ke dakayu, hidiyen
eyu tinibo ya makulug an profetas ya hiya ya waday niong-ongana
10 te athituy nitudok mipanggep ke hiya: ‘Kanan Apu Dios di:
Pamanguluwok tun mangituttuduh tataguh mipanggep ke he-a ta
ahika dumatong.’ ”
11 Kanan bon Jesus di “Hi Juan an mumbonyag di katagtag-ayan am-
in hi tatagu, mu nan nakababban tagun nigappat hi pun-ap-apuwan
Apu Dios ya natagtag-e mu hiya.
12 Ya nipalpu handih nuntuttuduwana ingganad uwani ya ihik di
tatagun migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios.
13 Hidiyen pun-ap-apuwana ya intuttudun am-in handidan profetas
ya nan Tugun Moses inggana handih kawadan Juan.
14 Kinali da bon ahi mumbangngad hi Elijah ya deket kulugon yu ya
hi Juan di nipaannungana.
15 Pakannomnomon yuh naen kinalik.
16 Dakayun tatagud uwani ya umat kayu nadah u-ungan maamua-
mung an umanay-ayyam nah malkadu. Kanan di udum hanadah
ibbaday
17 ‘Nuntobtobbab kami ya nungganggangha kami ta kanan mi ot on
manayo kayu, mu ugge kayu. Ya impatna mi bon mun-iyo, mu ugge
kayu kinumga.’ Umat kayu ke datuwen u-unga te ugge inilay pinhod
yu.
18 Ya immalih Juan an mumbonyag ya hinnatkon di kanona ya adi
manginum ya kanan yuy nahikpan.
19 Yaden ha-oy ken Panguluwan di tagu ya gapu te manganak ya
uminumak ya kanan yu boy ‘Ag-agam! Nakahhalman di pangana
ya panginum na ya makihayhayyup nadah mapihul an tatagun mun-
amung hi buwis ya nadan naliwat.’ Mu hituwey nomnomon yu, hay
kaphod ya kinalaing Apu Dios ya mipatibo nadah tatagun mangabulut
hi pangi-e min duwa ke Juan.”

Hay kastigun di adi mangulug ke Jesus
(Lucas 10:13-15)

20 Wadaday boblen nangipatib-an Jesus hi dakol an milagro, mu ugge
nuntutuyu nadan tataguh liwat da ot bumoh-ol an
21 kananay “Mahmok kayun iKorasin ya iBetsaida te tinibotibo yuy
milagro, mu ugge kayu nuntutuyuh liwat yu. Gulat nat nadan gaga-
ihon tatagud Tyre ya ad Sidon di nanibon dadiyen milagro ya wadan
numbulwati dah nabikbik-i ya dinap-ulan day adol dat pangipatibo
dah nuntutuyuwan dah liwat da.

22 Nahalman di kastigu yu hantuh punhumalyaan Apu Dios mu
nadan tatagud Tyre ya ad Sidon.
23 Dakayun iKapernaum, pangali yu on dakayuy katagtag-ayan hi
saad an datngan yuy kabunyan, mu adi te mipada-ul kayu ingganay
datngan yud dalom. Gulat nat nadan tatagud Sodom di nipatib-an
nadan milagro an tinibotibo yu ya makulug an nuntutuyu dah liwat
dat ugge pina-in Apu Dios di bobleda ta wada ot ad uwani.
24 Kalyok ke dakayun hantuh punhumalyaan Apu Dios ya nahalhal-
man di kastigu yu mu handidan tatagud Sodom."

Hay nundasalan Jesus
(Lucas 10:21,22)

25 Nagibbuh diyen kinalin Jesus ot mundasal an kananay "Ama,
an Ap-apuh langit ya luta, mumpasalamatak ke he-a te uggem im-
painilay mipanggep hi pun-ap-apuwam hanadah nungkanomnoman
ya numpun-adal, mu impainilam hanadah ugge nanomnoman ya ugge
nun-adal
26 te hidiyey pinhod mu, Ama."
27 Kanan bon Jesus di "Hi Aman hi Apu Dios ya indinol nan am-in ke
ha-on. Hiya ya abuy nanginilan ha-oy ya maid di udum hi nanginilan
hiya hin bokon ha-oy ya abu ya nadan pinhod kun pangipainilaan hi
mipanggep ke hiya.
28 Dakayun maligligatan, mundinol kayun ha-on ta baddangan
dakayu.
29 Mangulug kayun ha-on ya un-unudonak ta inilaon yuy pangi-ek ot
palinggopok di nomnom yu te ha-oy ya mauleyak ya homkok di tatagu.
30 Ya adi kayu makaliggatan an mangun-unud ke ha-on."

Hay intuttudun Jesus mipanggep hi Sabadun Tungo
(Marcos 2:23-28; Lucas 6:1-5)

12

1 Ohan Sabadu ya indalan da Jesus hi payo. Hanadan disipulos na
ya naagangan da ot pumutting dah page ot kutkuttimon da.
2 Tinibon nadan Phariseeh diye ot kanan dan Jesus di "Tibom
ke nadan disipulos mu, tipet pimmutting dah page yaden Sabadun
Tungo?"
3 Kanan Jesus di "Kon uggeyu binidbid di inat da David handih
naagangan da?
4 Hinumgop nah balen Apu Dios ot kuman nah tinapay an niappit
ke Apu Dios ot idatana nadan ibbana yaden panioy panganan da te
ammunay padin mangan kediye.
5 Kon uggeyu binidbid nah Tugun Moses an nadan padi ya mungn-
gunu da nah Templo takon di Sabadun Tungo? Mu ugge imbilang Apu
Dios an liwat hidiye.
6 Ya hay ngunuk ya importante mu nan ngunu nah Templo.
7 Oha bo ya impitudok Apu Dios an kananay 'Kudukdul di homkon
yuy ibbayu mu nan eyak iappitan.' Gulat nat maawatan yuh tuwen
kinalin Apu Dios ya adiyu ot kanan di naliwat hantudan disipulos ku
gapu te pimmutting dah page hi Sabadun Tungo.
8 Ha-oy an Panguluwan di taguy mangali hin nganney panio weno
adi nah Sabadun Tungo."

Nan tagun napikluy di taklena
(Marcos 3:1-6; Lucas 6:6-11)

9 Timmayan da Jesus ot ume dah simbaan di Judyu ya
10 wada on tagun napikluy di ohan taklena. Hanadan tatagu ya
pinhod dan waday ipabahul dan Jesus ot kanan dan hiyay "Kon panioy
pangaanan hi dogo nah Sabadun Tungo?"
11 Kananan diday "An deket waday kalnero yun nag-ah bitu nah
Sabadun Tungo ya kon adiyu e alan gapu te panio?
12 Ot immam-anah tagu, kon adi taku aton di kiphodana gapu te
Sabadu?"
13 Ot kanana nah napikluy di taklenay "Ukyadom nan taklem."
Inukyad na ya maphod mon umat nah ohan taklena.
14 Hanada ken Pharisee ya limmah-un da ot punhuhummanganan
day aton dan mamaten Jesus.

Hi Jesus di pinilin Apu Dios an muttatyuna

15 Inilan Jesus hidiyen nomnomnomon da ot taynanah diyen boble
ya dakol day tatagun niunud ke hiya ot paphodona nadan waday
dogona.
16 Ot tugunona dida ta adida ipainilay mipanggep ke hiya.
17 Hituwen inat nay immannungan nan kalin Apu Dios nah profetas
an hi Isaiah an kananay
18 "Hituwey pinilik an muttatyuk an impakappinhod ku ya mangi-
paamlong ke ha-on. Ipaek di Espirituk ke hiya ta hiyay
mangipainilah punhumalyak am-in hi tagu.
19 Hiya ya adi makihannu ya adina oltoolton di kalinat e pidpidngol.
20 Adina iwalong, mu baddangana nadan mahmok takon nadan ugge
nihamad di pangulug da inggana pangapputonay maphod.
21 Hiyay pangidinolan am-in di tagun mangipaptok ke dida."

Hay mipanggep ke Jesus ya hi Satanas
(Marcos 3:20-30; Lucas 11:14-23)

22 Indani ya in-ali dah kad-an Jesus on tagun nakulap ya nanganga
te nahikpan hi dimonyo. Kinaan Jesus di kulap na ya ngangana ot
pakatibo ya pakakali mo.
23 Namodwong am-in nadan tatagu ot kanan day "Kon hiya nin nan
holag David an pinilin Apu Dios an ahi mun-ap-apu?"
24 Dingngol nadan Phariseeh diyen kinalin nadan tatagu ya kanan
day "Bokon, man hay nalpuwan di kabaelanan mangaan hi nihkop ya
hi Satanas an ap-apun di dimonyo."
25-26 Inilan Jesus hidiyen nomnomnomon da ot kananan diday "Kon
kaanon ken Satanas nadan ibbana ya kon adida maganodwa ta
matikod moy pun-ap-apuwana? Umat hanah boble an deket dida pe
nan bimmoble on numbubuhhulan da ya madadag da. Umat bo nah
hin-am-an deket umanaawwit da ya loktat ta munhihi-an da.
27 Kanan yuy hi Satanas di kalpuwan di kabaelak an mangaan hi
nihkop. Mu deket makulug hidiyen kanan yu, dahdi moy kanan yuh
kalpuwan di kabaelan nadan ibbayun mangaan hi nihkop? Kon hi
Satanas? Hituwey kitib-anan nakaihhalla kayu.

28 Ha-oy ke ya hay kabaelak an mangaan hi nihkop ya nalpuh
Espiritun Apu Dios, hituwey kitib-anan dehtuh kad-an yu nan intud-ak
Apu Dios an mun-ap-apu."
29 Kanana boy "An damanan hogpon di taguy balen di ohan
mahinadol an tagu ta ena akawon di pinhod na? Kah-in di baludona
ni-an nan mahinadol an tagut ahina akawon di nganneh diyen wada
nah bale."
30 Kanan bon Jesus di "Hay tagun adi mangun-unud ke ha-on ya
makibuhul ke ha-on, ya nan tagun adi mangawis hi tatagun mangun-
unud ke ha-on ya hiya ot ya abuy umabul nadah e mangun-unud ot
ke ha-on.
31 Ya kalyok ke dakayu an am-in di liwat, takon di hay pamihulan
hi ibbah tagu ya damanan mapakawanan. Mu hay tagun pihulonay
Espiritun Apu Dios ya adi mapakawanan.
32 Kinali hay tagun taltalanggaanay Panguluwan di tagu ya damanan
pakawanan Apu Dios, mu hay tagun taltalanggaanay Espiritun Apu
Dios an kananay hi Satanas di nangat hi inat nan Espiritun Apu Dios
ya adinadaman mapakawanan ta inggana.

Hay mipanggep nah kaiw ya nan bungana
(Lucas 6:43-45)

33 Hay maphod an kaiw ya maphod damdamay bungana. Deket
ad-adi nan kaiw ya ad-adi damdamay bungana. Hay bunganay
panginilaan hin maphod nan kaiw weno adi."
34 Kanan bon Jesus ke diday "Gaga-iho kayun tatagu! Maid di
maphod hi kalyon yu te abunay gaga-ihon wadah nomnom yu. Hay
tagun gaga-ihoy nomnom na ya gaga-iho damdamay atona. Mainila
hin maphod weno gaga-ihoy wadah nomnom di tagu te hidiyey atona
ya kalyona.
35 Deket maphod di nomnom nan tagu ya maphod damdamay
kalkalyona. Deket gaga-ihoy nomnom na ya gaga-iho damdamay
kalkalyona.
36 Kalyok ke dakayun hantuh algon punhumalyaan Apu Dios hi tagu
ya ahi mamahmahan di nalgom an kinalikalin di tatagu
37 te hay kakastiguwan di tagu ya mipuun hi kinalikali na."

Hay mipanggep hi milagro
(Marcos 8:11,12; Lucas 11:29-32)

38 Kanan nadan udum an Pharisee ya nadan muntuttuduh Tugun
Moses ke hiyay "Apu, pinhod min tibon di pangimatunan hi kakulu-
ganan indat Apu Dios di kabaelam."
39 Mu kanan Jesus ke diday "Gaga-iho kayun tatagud uwani te
kudangon yuy tinibotibo yun inainat kun mangipainilan intud-akak ke
Apu Dios ta deyan mumbaga kayu boh milagro. Mu maid di ipatibok
hi pangimatunan yu, abuna nan umat nah naat ke Jonah an profetas.
40 Hiya ya inukmun di ongal an dolog ot mihaad hi putunah tulun
algo ot ahina ipabuddu. Athidiy ahi maat ke ha-on an Panguluwan di
tagun mihaadak hi lubuk hi tuluy algo.
41 Hay kitib-anan gaga-iho kayu ya handidan tatagud Nineveh an
nuntutuyu dah liwat da te inidngol dah tugun Apu Dios an intuttudun
din hi Jonah, mu dakayu ya adi kayu muntutuyu yaden dehtuwak an

natagtag-e mu hi Jonah, ta hidiye nan hantuh kahumalyaan di tagu ya
makastigu kayu.
42 Hay oha boh kitib-anan gaga-iho kayu ya din babain ap-apud Seba
ad Arabia an nakaiddawwin boble. Hiya ya inhanakul na ot umalin
mundongol ke Solomon hi ituttudunan malpun Apu Dios. Mu ad uwani
ya dehtuwak an natagtag-e mu hi Solomon yaden adiyak kulugon ke
dakayu, ta hinae mo nan ahi kayu makastigu hantuh kahumalyaan di
tagu."

Hay pangi-en di dimonyo
(Lucas 11:24-26)

43 Waday inab-abig Jesus an kananay "Wada on dimonyo an nakaan
nah tagun nihkopana ot e dumanallanan nah adi maboblayan an e
manibotiboh kihkopana, mu maid di hinamak na.
44 Ot kananay 'Mibangngadak ot kattog nah tagun nihkopak ni-an.'
Nibangngad ot tibona ya maid di nihkop ta daydayuna bon kihkopan.
45 Ot e umawit hidiyen dimonyoh pitun ibbanan dimonyon na-
halman di kinagaga-iho da mu hiya ot eda mihkop kediyen tagu
ta nakammam-a mo mu handi. Athidi damdama nadah gaga-ihon
tatagud uwanin ahi nahalman di kinagaga-iho da."

Hay mipanggep ke da inan Jesus ya nadan tutulang na
(Marcos 3:31-35; Lucas 8:19-21)

46 Handih mungkalkallih Jesus ya dimmatong da inana ya nadan
tutulang na. Timmaddog da nah dola ya pun-ibaga dah Jesus te pinhod
dan makihummangan ke hiya.
47 Indani ya kimmali nan ohan tagun kananan Jesus di "Wada da
inam ya nadan tutulang muh dolan pinhod dan makihummangan ke
he-a."
48-50 Ya himmumang hi Jesus ot kananay "Kon waday napilih inak ya
tutulang ku? Hay inak ya tutulang ku ya nadan tatagun mangun-unud
hi pinhod Aman hi Apu Dios hi langit." Inildong na nadah disipulos
na ot kananay "Datuwey inak ya tutulang ku."

Hay ab-abig an mipanggep nah nihabuwag an buwa
(Marcos 4:1-9; Lucas 8:4-8)

13

1 Limmah-un da Jesus kediyen algo ot ume da nah pingngit di baybay
ot eda um-umbun hidi ya
2 dakkodakkol day tatagun naamung hi kad-ana ot ume nah bangka
ot hidiy ubunana. Hanada ken tatagu ya wadada nah pingngit di
baybay an mundongdongngol dah ituttuduna.
3 Dakol di inab-abig nah nanuttudu nan dida. Kananay "Wada nan
tagun nuntanom hi buwa an impahinnabuwag na.
4 Handih nangihabuwaganah buwa ya wadaday nag-ah dalan ot
umali day hamuti ot kanon da.
5-6 Hay udum ya nag-a dah mabatu an ittay di lutah di. Man-ut
gagala ya tinummol da, mu ugge immed dalom di lamut da. Kinali
handih pinumtang ya nakleng da te namag-anan nan ittay an lutan
tinummolan da.
7 Hay udum ya nag-a dah magulun ot mailung da.

8 Mu nadan buwa an nag-ah maphod an luta ya tinuttummolan da
ot bumunga da. Wadaday o-ohay bungana, wadaday mabungbunga ya
wadaday makabbunga.
9 Kinali pakannomnomon yuh tuwen kinalik.”

Hay gapunan hay ab-abig di panuttudun Jesus
(Marcos 4:10-12; Lucas 8:9,10)

10 Indani ya immali nadan disipulos Jesus ot kanan dan hiyay
“Antipet hay ab-abig di panuttudum ke dida?”
11 Kananan diday “Dakayu ke ya inna-ud kun intuttuduy ine-en di
pun-ap-apuwan Apu Dios an ugge nipainila ingganad uwani, mu dida
ke ya adi.
12 Hay tagun un-unudonay mituttudun hiya ya maudman di inilanat
dumakol. Mu hay tagun adina un-unudon di mituttudun hiya ya takon
nan ittay an inilana ya mama-id.
13 Hay gapunan painnab-abig kun dida ya takon di tibotibon day
atoatok ya donglodonglon day ituttuduk ya adida maawatan.
14 Hidiyey immannungan di impitudok Apu Dios ke Isaiah an
profetas an kananay
‘Ahiyu donglodonglon ya ahiyu tibotibon, mu adiyu maawatan
15 te kahing kayu, ta hidiye nan adiyu pinhod an maawatan di tibon yu
ya donglon yu. Gulat nat adi kayu athidi ya maawatan yuy mituttudun
dakayu ta muntutuyu kayuh liwat yu ta paphodon dakayu.’ Hinaey
kanan Isaiah.
16 Mu dakayu ke ya nagahat kayu te tibotibon yuy atoatok ya
dongodongolon yuy ituttuduk.
17 Kalyok ke dakayu an handidan dakol an profetas Apu Dios ya
handidan maphod an tatagu ya pinhod dan abun tibon hantudan
tinibo yu ya pinhod dan abun donglon nadan dingngol yu, mu uggeda.”

Hay intuttudun Jesus hi kibalinan di ab-abig na
(Marcos 4:13-20; Lucas 8:11-15)

18 Kanan bon Jesus di “Donglon yuy kibalinan nan ab-abig an
mipanggep nah tagun e nunhabuwag hi buwa.
19 Hanadan buwan nag-a nah dalan ya mialig nadah tatagun
donglodonglon day mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios, mu adida
maawatan te hinaul Satanas dida.
20 Hanadan buwan nag-a nah mabatu ya mialig nadah tatagun
nangngol hi kalin Apu Dios ot mun-am-amlong dan mangulug,
21 mu ugge nihamad di pangulug da ta deket waday ittay an ligat da
gapuh pangulug da ya pinghanadi on inwalong day pangulug da.
22 Hanadan buwan nag-a nah magulun ya mialig nadah tatagun
nangngol hi kalin Apu Dios, mu adida hangudon te hay kahapulan
dah kitaguwan day ipapaptok da ya hay kumadangyanan day nonom-
nomon da.
23 Mu nadan buwan nag-a nah maphod an luta ya mialig nadah
tatagun nangngol hi kalin Apu Dios ya naawatan da ot un-unudon
da, kinali maphod di pangi-en di udum, mapmaphod hi udum ya
makakkaphod hi udum.”

Hay inab-abig Jesus mipanggep nah wheat ya holok

24 Inab-abig bon Jesus nan mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios
an kananay “Hay pun-ap-apuwan Apu Dios ya miingngo nah payon di
ohan tagun natanoman hi wheat.
25 Ohan hilong an nahuyop am-in di tagu ya immali nan buhul na ot
ena hobwagan hi buwan di holok hidiyen payo.
26 Naongal nadan wheat ot mumbuhbu da ya immongngal da bo
damdama nan holok an inhabuwag nan buhul na.
27 Immali nadan muttatyun nan kon payo ot kanan day ‘Apu,
maphod an wheat nan em intanom, mu antipet dakol di holok an
nikamo?’
28 Kanan nan kon payoy ‘Inilak ot hay buhul kuy nangihabuwag
ke dadiyen holok.’ Kanan nadan muttatyunay ‘Pinhod mu ke ya emi
gabuton.’
29 Mu kanan nan kon payoy ‘Takomboy miathidi te indani ya
pakigabut yu nadan wheat.
30 Miathidit makiongngal da nah wheat ta nangamung tuh ahianit
ahik kalyon hanadah munggapas an pamanguluwon dan gabuton
nadan holok ta uyunon dat gobhon dat ahida gapason nan wheat.’ ”

Hay kialigan di pun-ap-apuwan Apu Dios ya nan kakittayan an buwa
(Marcos 4:30-32; Lucas 13:18,19)

31 Inab-abig bon Jesus di mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios
an kananay “Hay pun-ap-apuwan Apu Dios ya mialig nah buwan di
mustard an intanom di ohan taguh habal na.
32 Hidiyey kaittayan am-in hi buwa, mu tinummol ot umongngal
ya hidiyey kaongngalan am-in hanadah nitanom hi habal. Dakol di
hapang nan opaan ya pumbuyaan di hamuti.”

Hay kialigan nan yeast
(Lucas 13:20,21)

33 In-ingngon bon Jesus di mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios
nah yeast. Kananay “Hay pun-ap-apuwan Apu Dios ya paddungna
nan yeast an inalan nan ohan babai ot ikammonah alina ot hidiyey
nangipalbag nah kinapya nan tinapay.”
34 Am-in dadiyen intuttudun Jesus nadah tatagun naamung ya
impainnab-abig na.
35 Hituwen inat nay immannungan di kinalin handin profetas Apu
Dios an kananay
“Painnab-abig kuy pangipainilaak ke dida nah ugge nainila nipalpuh
naltuwan di luta ingganad uwani.”*

Kinalin Jesus di kibalinan nan inab-abig nan mipanggep hi holok

36 Indani ya tinaynan Jesus nadan tatagu ot humgop nah ohan bale
ya immali da nan disipulos na ot kanan dan hiyay “Nganney kibalinan
nan inab-abig mun mipanggep hi holok?”
37 Kananay “Ha-oy an Panguluwan di taguy kialigan nan tagun
nuntunod hi maphod an wheat.
38 Hay kialigan nan payo ya hituwen lutan niha-adan di tagu. Hanan
wheat an nitunod ya dadiyey kialigan nadan tatagun migappat hi pun-
ap-apuwan Apu Dios. Hanan holok ya dadiyey nialigan nadan tatagun
Satanas.

---

* **13:35 13:35** Psalm 78:2

39 Hanan buhul an nangihabuwag nah holok ya hi Satanas. Hay
ahiani ya hidiyey kapoppogan di luta ya nadan mun-ani ya dadiye
nadan anghel.
40 Ya hay pangamungan da nadah holok ta gobhon da ya mialig nah
ahi maat hantuh kapoppogan di luta.
41 Te baalok nadan anghel kut eda amungon nadan nangitanuttuduh
punliwatan ya nadan numpunliwat ta
42 ipae da dida nah mundadalang an apuy ta kumogakoga da ya
kotokotomon day bab-a dah punholholtap da.
43 Yaden hanada ken tatagun Apu Dios hidih pun-ap-apuwana ya
makattibon maphod dan umat da nah algo. Pakannomnomon yuh
tuwen kinalik.

Hay kialigan nan balituk

44 Hay pun-ap-apuwan Apu Dios ya mialig nah balituk an nika-
ut. Hinamak di ohan tagu, mu tinab-unana bo. Maka-an-anlah
nunhamakana ot ena igattang am-in di ngunut na ta pangattang na
nah lutan waday balituk na.

Hay kialigan nan pang-o

45 Ya hay kialigan nan kigappatan hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya
umat nah tagun e manibotiboh makakkaphod an pang-o ta gatangona.
46 Waday hinamak nah ohan makakkaphod ot mibangngad hi bale
nat ena pun-igattang am-in di ngunut na ot gatangona nan pang-o.

Hay kialigan nan tabukul ya nadan dolog

47 Hay oha boh kialigan di pun-ap-apuwan Apu Dios ya nan tabukul.
Deket inibka da nah baybay ya makna day nunhihinnatkon an dolog.
48 Deket napnu nan tabukul on indakal da nah pingngit di baybay ta
piliyon da nadan maphod. Hanada ken ad-adi ya iwele da.
49 Athidiy ahi maat hantuh kapoppogan di luta te ahida umali nadan
anghel ta amungon da nadan tatagu ne inappil da nadan gaga-iho
50 ta ahida iwele didan nah mundadalang an apuy ta kumogakoga
da ya kotokotomon day bab-a da te hay punholholtap da."
51 Kanan Jesus nadah disipulos nay "Kon naawatan yun am-in nadan
kinalikalik?" Ya kanan day "Om."
52 Ot kananay "Hanadan muntuttuduh Tugun Moses an mangulug
ke ha-on ta ituttudu day mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya
umat da bo nah tagun ipabuddu nan am-in di ngunut na, takon nadan
ngunut na dih done ya nadan balu, ta idat nah kiphodan di ibba nan
tagu."

Hay adi pangulugan nadan kaboblayan Jesus ke hiya
(Marcos 6:1-6; Lucas 4:16-30)

53 Nagibbu datuwen ab-abig Jesus ot tayananah diyen boble.
54 Nibangngad hi bobleda ot e muntuttudu nah simbaan da ya
namodwong nadan tataguh panuttudu na ot kanan day "Daana ni-boy
nun-adalan tun tagu kediyen intuttudu na? Takon di milagro ya atona!
55 Kon bokon hiya nan imbabalen nan karpentero? Kon bokon hi
Mariay inana ya tulang na da James, hi Jose, hi Simon ya hi Judas?
56 Kon bokon hituy kiha-adan nadan tutulang nan binabai? Daana
ni-boy nun-adalanan diye?"

57 Hidiyey pangali da, kinali kahing dan hiya.
Mu kanan Jesus ke diday “Hay profetas ya kulugon ya tobalon di
tataguh kabobboble, mu nadan kaboblayana ya pamilyana ya adida.”
58 Gapu te adi mangulug nadan tatagu ke Jesus ya o-oha ya abuy
milagron inat nah di.

Hay natayan Juan an mumbonyag
(Marcos 6:14-29; Lucas 9:7-9)

14

1 Kediyen tiempo ya hi Herod di ap-apu nah probinsia an Galilee.
Dingngol nay mipanggep ke Jesus
2 ot kanana nadah ibba nay “Hiya din hi Juan an mumbonyag an
namahuwan, kinali waday kabaelanan mangat hi milagro.”
3-4 Handi ya impadpap Herod hi Juan ot pikalabut na te nadutih Juan
an kanalyonan Herod di “Gaga-iho ka te pinlom di ahawan tulang mu.”
Kinalinah tuwe te makulug an pinlon Herod hi Herodias an ahawan
tulang nan hi Felipe.
5 Mu gapun diyen kinalin Juan ya pinhod Herod an pipate, mu
tumakut nadah Judyu te ibilang dan profetas hi Juan.
6 Nadatngan di algon panginomnoman dah nitungawan Herod ya
nanayo nan babain imbabalen Herodias hi hinangngab nadan tatagun
naamung ya maka-an-anlah Herod
7 ot isapatanan kananay idat nay nganneh diyen ibagan diyen babai.
8 Tinuttuduwan inana ot hay ibaganan Herod ya kananay “Pinhod
kun idat mun ha-on ad uwaniy ulun Juan an mumbonyag an mihaad
hi duyu.”
9-10 Makatuttuyuh Herod, mu nil-un insapatanay nay kalina ya
dingngol nadan tatagu ot ena mo paputul di ulun Juan nah kalabut.
11 In-ali dan niha-ad hi duyu ot idat da nah babai ot idat nan inana.
12 Immali da nan disipulos Juan ot alan day adol na ot eda ilubuk ot
ahida umen nangidatdatong ke Jesus.

Hay numpakanan Jesus hi limay libun tatagu
(Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)

13 Handih dingngol da Jesus hituwe ya tinaynan dah diyen boblen
numbangka dat ume da nah boblen maid di tagu ta ab-abbu dah di.
Dingngol nadan tataguh kabobboblen imme da Jesus ya niunud dan
indaldallan da inggana dimmatong da nah pangayan da.
14 Handih manatong da Jesus nah pingngit di baybay ya tinibo nan
deya dah diy dakol an tatagu ya himmok na dida ot paphodona nadan
mundogo.
15 Mungkahilong ya imme nadan disipulos hi kad-ana ot kanan day
“Deyan mungkahilong yaden maid di pangal-an hi kanon hitu. Itud-
ak mu ot kattog hantudan tatagut eda gumatang hi kanon da nadah
nihnih-up an boble.”
16 Mu kanan Jesus di “Adi mahapul an eda ume. Idatan yu didah
kanon da.”
17 Kanan dan hiyay “Mu limlimman tinapay ya dudduwwan dolog
ya abuy dehtu.”
18 Kananan diday “Takon, iali yuh tu.”

19 Ot kalyona nadah tatagun umbun da nah maholok. Inalana nan
liman tinapay ya duwan dolog ot itangad nan numpasalamat ke Apu
Dios. Pinani-ang na nan tinapay ot idat na nadah disipulos na ot pun-
ikap-ong da nadah tatagu.
20 Nangan dan am-in ot mabhug da ya dakol pay di natdaan.
Inamung nadan disipulos ya napnuy himpulut duwan kaba.
21 Hay uyap nadan nangan ya limay libu, mu ugge nakibilang di
binabai ya u-unga.

Hay nundalanan Jesus nah tap-on di danum
(Marcos 6:45-52; Juan 6:15-21)

22 Indani ya impumbangkan Jesus nadan disipulos na ot pamangu-
luwona dida nah dommang nan boble ot ahina itud-ak nadan tatagu.
23 Imme nadan tatagu ot ahi ume nah bilid an e mundasal. Ot handih
mungkahilong ya oh-ohha nah di.
24 Hanada ken disipulos na ya wadada nah gawwan nan baybay
yaden nahalman di dalluyun ya midamuy nal-ot an dibdib ke dida.
25 Indanit mungkabigat ya mangalih Jesus hi kad-an dan mundaldal-
lan nah tap-on di danum
26 ta handih tinibon nadan disipulos na ya timmattakut dan kanan
day "Deya on banig!" Namahig di takut da,
27 mu kimmalih Jesus an kananay "Adi kayu tumakut, mundinol
kayu te ha-on."
28 Kanan Pedroy "Apu, deket makulug an he-a ya ipadalanak
damdama tuh tap-on di danum ta umaliyak hi kad-am."
29 Ya kanan Jesus di "Makah." Gimmawah Pedro ot mundallan nah
tap-on di danum an mangeh kad-ana.
30 Mu ginibok na nan nal-ot an puwok ya timmakut ot mungkalimu
ot kananay "Apu, baddanganak!"
31 Pinghanadi ya immeh Jesus ot ognanay taklen Pedro ot kananan
hiyay "Makudang di pangulug mu. Tipet nunhalinduwa ka?"
32 Imme da Jesus ke Pedro nah bangka ya natikod nan puwok.
33 Hanadan wada nah bangka ya daydayawon dah Jesus an kanan
day "Makulug an Imbabale dakan Apu Dios."

Hay nangaanan Jesus hi dogon nadan tatagud Genesaret
(Marcos 6:53-56)

34 Numbangka da Jesus ot umagwat da nah bobled Genesaret
35 ya inimatunan nadan tataguh di ot eda pun-ipaayag nadan
mumpundogo nah nungkih-up an boble ot ieda didah kad-ana.
36 Numpahpahmok dan hiya ta iabulut nan dapaon da ni-moy udun
di bulwatina. Ya am-in da nan nanapa ya nakaan di dogoda.

Hay mipanggep nadah Pharisee
(Marcos 7:1-13)

15

1 Ohan algo ya wada nadan Pharisee ya nadan muntuttuduh Tugun
Moses an iJerusalem an immali dah kad-an Jesus ot kanan dan hiyay
2 "Tipet hanada ken disipulos mu ya adida un-unudon di pangi-en di
aammod taku? Tipet na-ala on nangan da takon di uggeda nun-ula?"

3 Hinumang Jesus an kananay “Ya tipet dakayu ke ya ngohayon yuy
tugun Apu Dios ta hay pangi-en di taguy un-unudon yu?
4 Hay tugun Apu Dios ya kananay ‘Un-unudon yu ya ipaptok yu
da amayu ke inayu’* ya hay oha bon tuguna ya kananay ‘Hay tagun
waday gaga-ihon kalyonan amana weno hi inana ya mahapul an
mate.’†
5 Mu hay ituttudu yu ya kanan yuy ‘Am-in nan ibaddang hi ammod
ya takon di adi idat hin hi Apu Dios di pangidatan kediye.’
6 Ta hidiye nan kanan yu moy takon di adi baddangan di ammod
ten nidat ke Apu Dios nan ibaddang ot ke dida. Hidiyey kitib-anan
paka-un-unudon yuy pangi-en di tagu mu nan tugun Apu Dios.
7 Makallangkak kayu! Mipanggep ke dakayuy kinalin din profetas
an hi Isaiah an kananay
8 ‘Datuwen tatagu ya kanan day un-unudonak, mu hay kakulugana ya
adi te kalida ya abuh diye.
9 Maid hilbin di pundayawan dan ha-on te hay tugun di taguy
itanuttudu dan maunud on kanan day ha-on di kon tugun ke dadiye,
mu bokon.’ ”

Hay mangipagaga-ihoh tagu
(Marcos 7:14-23)

10 Inayagan Jesus nadan tataguh kad-ana ot kananan diday “Donglon
yu tun kalyok ta maawatan yu.
11 Bokon hay kanon di mangipagaga-ihoh tagu, mu hay kalyon an
malpuh nomnom.”
12 Imme nadan disipulos hi kad-ana ot kanan day “Hidiyen kinalim
di nangipaboh-ol nadah Pharisee.”
13 Hinumang na dida an impainnab-abig na. Kananay “Am-in di
nitanom an bokon hi Amah langit di nangitanom ya mabagut.
14 Kinali adiyu un-unudon nadan Pharisee te dida ya umat da nah
nakulap an mangipanguluh dalanon di ibbanan nakulap ta loktat ya
mag-a dan duwa.”
15 Kimmalih Pedro ot kananay “Nganney kibalinan nan kanam an
bokon hay kanon di mangipagaga-ihoh tagu?”
16 Kanan Jesus di “Tipet takon di dakayu ya adiyu maawatan?
17 Kon uggeyu inilan hanan kanon di tagu ya umeh putuna ne ahi
bo bimmuddu nah budduwana?
18 Mu nan kalyon ya malpuh nomnom an hidiyey mumpagaga-ihoh
tagu te
19 hay nomnom di kalpuwan di gaga-ihon umat hi pumate, ihuyop di
bokon inayan, aton di malalao, mangako, munlangkak ya muntumbuk
ta panadag hi ibban tagu.
20 Datuwey mumpagaga-ihoh tagu, bokon hay adina pun-ulahan hi
taklenat ahi mangan.”

Hay pangulug nan babain bokon Judyu
(Marcos 7:24-30)

21 Tinaynan da Jesus hidiyen boble ot ume da nadah bobled Tyre ya
ad Sidon

---

* **15:4 15:4** Deut. 5:16 † **15:4 15:4** Exodus 21:17

22 ya wada on babain bokon Judyu an iKanaan an immalih kad-ana
ot kananan hiyay “Apu, an holag David, homkonak anhan te dehdi nan
imbabalek an nahikpan an namahig di punholholtapana.”
23 Mu ugge himmumang hi Jesus ot kanan nadan disipulos ke hiyay
“Itud-ak mu tun babain miunuunud te deyan tumling.”
24 Kananay “Ha-oy ya nitud-akak an mamaddang ya abu nadah
Judyun holag Israel an mialig hi natalak an kalnero.”
25 Mu hidiyen babai ya adi manghop ot mundukkun hi hinangngab
na ot kananay “Apu, baddanganak anhan.”
26 Hinumang Jesus an kananay “Adi maphod an alan di kanon di
u-unga ta ipakan hi ahu.”
27 Ya kanan nan babaiy “Makulug hinae, Apu, mu miabulut di ahun
mangan hi mag-an makan.”
28 Ya kanan Jesus ke hiyay “Tulang ku, naat mo nan pinhod mu te
ongal di pangulug mu.” Ot kediye ya nakaan nan dimonyon nihkop
nah imbabalen diyen babai.

Impaphod Jesus nadan mumpundogo

29 Tinaynan da Jesus hidiyen boble ot idalan dah pingngit di Baybay
an Galilee ot ume nah bilid ot handih dimmatong da ya inumbun hi
Jesus.
30 Immali day dakol an tatagun nun-iali dah kad-anay napilay,
naparalyze, nakulap, nanganga ya nadan udum an mundogo ot
paphodona dida.
31 Namodwong da te kumali mo nadan nanganga ya pinumhod mo
nadan naparalyze, dumallan mo nadan napilay ya pakaang-ang da mo
damdama nadan nakulap ot daydayawon dah Apu Dios an Dios nadan
holag Israel.

Hay namakanan Jesus hi opat an libun tatagu
(Marcos 8:1-10)

32 Inayagan Jesus nadan disipulos na ot kananay “Mahmok datuwen
tatagu te tulun algon nakihkihtu dan ha-on ta deyan maid moy kanon
da. Adik pinhod an itud-ak dida te naagangan da ya indani ya
mahalangob dah dalan.”
33 Kanan nadan disipulos nay “Daanay etaku pangal-an hi kanon
hitun maid di boble yaden dakkodakkol da hantudan tatagu?”
34 Kanana ke diday “Kaatnan tinapay di wada?” Kanan day “Pitu ya
waday o-ohan dolog.”
35 Ot pab-unon Jesus nadan tatagu.
36 Inalana nan pitun tinapay ya nan o-ohan dolog ot mumpasalamat
ke Apu Dios. Pinani-ang na ot idat na nadah disipulos na ot pun-ikap-
ong da nadah tatagu.
37 Nangan dan am-in ot mabhug da. Inamung nadan disipulos di
natdaan ya napnuy pitun kaba.
38 Umeh opat di libuy bilang nadan linalakin nangan, mu ugge
nakiuyap di binabai ya u-unga.
39 Nagibbuh diye ot paanamuton Jesus nadan tatagu ot ahida
mumbangkan immed Magadan.

Hay nangibagaan nadan tatagun ipatibon Jesus di milagro
(Marcos 8:11-13; Lucas 12:54-56)

16

1 Immali day udum an Pharisee ya Saducee an mamatnan Jesus ot
ibaga dan atonay milagro an malpun Apu Dios.
2 Mu hinumang nan kananay “Deket mungkalimuy algo ta maingit
di kabunyan ya kanan yuy adi umudan hi bigat
3 ya deket nah biggatna ta mungkukulabut ya kanan yuy umudan.
Nalaing kayun mangimatun hi tibon yuh kabunyan, mu adi kayu
pakaimatun hi ma-ma-at ad uwani.
4 Gaga-iho kayun tatagud uwani! Mumbaga kayuh pangimatunan
yuh kabaelan Apu Dios, mu maid di udum hin bokon ya abu nan naat
ke Jonah.” Nagibbuh diye ot taynan Jesus dida.

Hay nihallah ituttudun nadan Pharisee ya nadan Saducee an nialigan nan yeast an mumpalbag hi tinapay
(Marcos 9:14-21)

5 Naagwat da Jesus nah baybay ya ninomnom nadan disipulos nan
nakal-iwan dan numbalun hi tinapay.
6 Kanan Jesus ke diday “Halipat-an yu ot nan yeast di Pharisee ya
nadan Saducee.”
7 Munhuhummangan nadan disipulos an kanan day “Man-uket
kinali nah diye ya kinal-iwan takun numbalun hi tinapay.”
8 Inilan Jesus di kalkalyon da ot kananay “Makudang di pangulug
yun ha-on te tipet hay kamaid di tinapay takuy ihuhummangan yu?
9 Kon adiyu pay maawatan? Kon kinal-iwan yu handin nami-angak
hi liman tinapay ot kanon di liman libun tatagu ya kaatnay kabay
inamung yun natdaan?
10 Ya kon kinal-iwan yu bo din pitun tinapay an pinani-ang ku ot
kanon di opat an libun tatagu, kaatnan kabay inamung yun natdaan?
11 Tipet adiyu maawatan an bokon hay tinapay di kalkalyok ke
dakayu hi nangaliyak an halipat-an yuy yeast nadan Pharisee ya nadan
Saducee?”
12 Ot ahi nuppe maawatan nadan disipulos nan bokon hay yeast an
ikamoh tinapay di kalkalyon Jesus, mu nan mipanggep hi ituttudun
nadan Pharisee ya nadan Saducee.

Hay nangalyan Pedro hi pangulug nan Jesus
(Marcos 8:27-30; Lucas 9:18-21)

13 Manatong da Jesus ad Cesarea Philippi ya hinanhanana nadah
disipulos nan kananay “Dahdi pe tuwali kanan di tatagu mipanggep
ke ha-on an Panguluwan di tagu?”
14 Ya kanan day “Hay udum ya kanan day he-a din hi Juan an
mumbonyag ya hay udum ya kanan day he-a din hi Elijah. Wadada boy
udum an kanan day he-a din hi Jeremiah weno he-ay oha handidah
udum an profetas Apu Dios.”
15 Ya kanan Jesus ke diday “Dakayu ya-, dahdiyak pe tuwali?”
16 Himmumang hi Simon Pedro ot kananay “He-ah Kristo an
Imbabalen nan Dios an wadat nangamung.”
17 Kanan Jesus ke Pedroy “He-a Simon an nak Jonah ya umamlong
ka te ugge nalpuh nomnom muh naen kinalim, mu impanomnom Apu
Dios hi langit ke he-a.
18 Ad uwani ya ngadanan dakah Pedro an hay kibalinana ya batu.
He-a Pedroy puun di ahi pangulugan di tatagun ha-oy te gapu kenaen

kinalim mipanggep ke ha-on. Hidiyen pangulug dan ha-oy ya maid di
kabaelan Satanas an mangaan, takon di mate da.
19 Idat kun he-ay kalebbengam ta he-ay mangdon hanadah aladdun
di pun-ap-apuwan Apu Dios ta hay adim abuluton hituh luta ya adi
damdama abuluton Apu Dios hi langit. Hay abulutom hituh luta ya
abulutona damdamah langit."
20 Nagibbuh diyen kinali na ot pakatuggunona didan adida kalkalyon
hi udum an hiyah Kristo.

Hay nangipainilaan Jesus hi ahina punholholtapan ya katayan
(Marcos 8:31—9:1; Lucas 9:22-27)

21 Kediyen tiempoy nangipainilaan Jesus nadah disipulos na nah
ahi maat ke hiya. Kananay "Mahapul an umeyak ad Jerusalem ya
munholholtapak te hay aton nadan mangipangpanguluh Judyu, nadan
ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses. Ahiyak pipate,
mu hi mikatlun algo ya mamahuwanak."
22 Inayagan Pedroh Jesus nah e-elena ot kananan hiyay "Apu, hana
ot ta adi iabulut Apu Dios ta adi maat di athina."
23 Mu inliggu nan Pedro ot kananay "Mange-ele ka! Umat ka
damdaman Satanas. Pinhod mun iadiy mahapul an maat ke ha-on.
Hay punnomnom mu ya ugge nalpun Apu Dios, mu nalpuh nomnom
di tagu!"
24 Ot kanana nadah disipulos nay "Hay tagun pinhod nan mangun-
unud ke ha-on ya mahapul an adina ikakaguy nitaguwana tuh luta ya
ippol nay punholholtapana gapuh pangun-unudanan ha-on takon di
hidiyey lummuh katayana.
25 Te hay tagun hay nitaguwana tuh luta ya abuy nonomnomona ya
adi midatan hi biyag an maid di poppog na. Mu hay tagun paka-un-
unudonak takon di humlun hi katayana ya hiyay midatan hi biyag an
maid di poppog na.
26 Takon di alan di tagun am-in tun wadah luta ya maid di hilbina
hin adi midatan hi biyag an maid poppog nat mihi-an ta nangamung
ke Apu Dios. Te hay tagun mihi-an ke Apu Dios ya maid di maat na.
27 Ha-oy an Panguluwan di tagu ya ahi kami umalin nadah anghel
ta matiboy dayaw min umat hi dayaw Aman hi Apu Dios. Kediyen
aliyak ya humalyaok am-in di tagu ta nadan gaga-ihoy inainat da ya
makastigu da ya nada ken maphod di inainat da ya midatan dah gun-
udon da.
28 Nomnomon yu tun kalyok an wadadah tun dakayuy adi mate
inggana tibonak bon Panguluwan di tagu ya nan pun-ap-apuwak."

Hay nalummanan di ang-ang Jesus
(Marcos 9:2-13; Lucas 9:28-36)

17

1 Nala-uy onom an algo ya ingkuyug Jesus hi Pedro ya nadan
hintulang an da James ke Juan ot ume da nah natag-en bilid ot ab-
abbu dah di.
2 Kediyen wadadah di ya nalumman di ang-ang Jesus an hay
angana ya umat nah algon humili ya hay bulwatina ya numbalin hi
makabbayak an humili damdama.

3 Kal-inadi ya tinibon nadan tulun disipulos da Moses ke Elijah an
makihumhummangan dan hiya.
4 Ot kumalih Pedron Jesus an kananay “Apu, maphod ta wada takuh
tu, ya deket pinhod mu ya miha-ad takuh tu ta mangapyaak hi tulun
ab-abbung ta he-ah oha, hi Moses hi oha ya hi Elijah hi oha.”
5 Handih mungkalih Pedro ya pinghanadi ya waday humilin kulabut
an nipottok ke dida ot haniyana dida. Ya waday kalin nalpun nah
kulabut an kananay “Hituwey Imbabalek an impakappinhod ku ya
mangipaamlong ke ha-on. Un-unudon yuy kalyona.”
6 Timmakut da nan tulun disipulos hi nangngolan dan diyen kali ot
munlukbub da,
7 mu immeh Jesus ot dapaona didan kananay “Adi kayu tumakut.
Tumaddog kayu ot ya abu.”
8 Mun-ang-aang-ang da ya abunah Jesus an wada.
9 Handih mundayyu da ya tinugun Jesus didan kananay “Adiyu
kalkalyon hidiyen tinibo yu ingganay mamahuwanak an Panguluwan
di tagu.”
10 Imbaga dan hiyay “Tipet kanan nadan muntuttuduh Tugun Moses
di kah-in di umalih Elijah ta ahi umali nan itud-ak Apu Dios?”
11 Kananay “Makulug an kah-in di umalih Elijah ta idadaanay
tataguh aliyan diyen itud-ak Apu Dios.
12 Mu kalyok ke dakayun immali mo tuwalih Elijah, mu ugge
inimatunan di tatagu ot punholholtapon da ya athidin ha-on an
Panguluwan di tagun punholholtaponak damdama.”
13 Hay naawatan da ya hi Juan an mumbonyag di kalkalyon Jesus.

Hay nangaanan Jesus hi nihkop nah unga
(Marcos 9:14-29; Lucas 9:37-43)

14 Dimmatong da Jesus hi kad-an nadan tatagun naamung ya imme
on ohan taguh kad-ana ot mundukkun ot kananay
15 “Apu, homkom anhan nan imbabalek an lalaki ta kaanom di
koldana te nahalman di punholholtapana. Nun-ogaogah danum ya
hi apuy.
16 In-ek nadah disipulos mu, mu adida kabaelan an paphodon.”
17 Kanan Jesus ke diday “Ag-agam kayun tatagud uwani, antipet
gaga-iho kayu ya makudang di pangulug yu? Kon eyak makihkihtun
dakayu ta nangamung? Kaatnay pangan-anusak ke dakayu? Iali yuh
tu nan unga.”
18 Kinalyana nan nihkop ya nakaan ot pumhod nan unga.
19 Handih ab-abbu da Jesus ya nadan disipulos na ya kanan dan
hiyay “Tipet dakami ke ya adi kami pakakaan kediyen nihkop?”
20 Kananan diday “Man-uke ya ugge nihamad di pangulug yu. Kalyok
ke dakayun makulug an takon di ittay di pangulug yu umat nah
kinaittay di buwan di mustard, mu ta nahamad ya damanan deket
kanan yuy mit-an nan bilid ya mit-an. Damanan maat di ngannen
pinhod yu hin nahamad di pangulug yu.
21 Hay umat kediyen nihkop ya kah-in di muntopol kayun adi kayu
mangan nah pundasalan yu ta ahi makaan di athidin nihkop.”

Hay pidwanah nangalyan Jesus hi katayana
(Marcos 9:30-32; Lucas 9:43-45)

22 Handih naamung da Jesus ya nadan disipulos hidid Galilee ya
kananan diday “Ha-oy an Panguluwan di tagu ya ahiyak alan hanadah
tatagun
23 ahi mamaten ha-on, mu hi katlun di algoh katayak ya
mamahuwanak.” Dingngol nadan disipulos nah tuwe ya u-umyung
da.

Hay bayad di buwis di Templo

24 Handih dimmatong dad Kapernaum ya immali nadan mun-amung
hi buwis hi kad-an Pedro ot kanan dan hiyay “Kon oggan mumbayad
nan Apu yuh buwis di Templo?”
25 Hinumang Pedron kananay “Om.” Hinumgop da Pedro nah
bale ya namanguluh Jesus an kimmali. Kananay “Simon, dahdiy
mumbayad hi buwis hi gubilnu, kon nadan bimmoble weno nadan
e nakibobleh di?”
26 Kanan Pedroy “Hanadan tatagun nakibobleh diy mumbayad.” Ya
kanan Jesus di “Deket umat hina ya adi mahapul an mumbayad nadan
tataguh di hi buwis da. Paddungnan ha-oy an Imbabalen Apu Dios an
adi mahapul an mumbayadak hi buwis di Templon Apu Dios.
27 Mu takon, eka mamunwit ta nan mamangulun bunwitom ya
takangom di tokona ot wadah diy pihhu. Alam ta hidiyey ibayad tah
buwis di Templo ta adida bumoh-ol.”

Hay katagtag-ayan nah pun-ap-apuwan Apu Dios
(Marcos 9:33-37; Lucas 9:46-48)

18

1 Kediye ya hinanhanan nadan disipulos Jesus an kanan day “Dahdiy
katagtag-ayan hi pun-ap-apuwan Apu Dios?”
2 Immayag hi Jesus hi unga ot pataddogonah hinangngab da ot
kananay
3 “Donglon yu tun kalyok ke dakayu. Kah-in di miummat kayuh u-
unga ta ahi nadaman migappat kayuh pun-ap-apuwan Apu Dios.
4 Hay tagun ipababa nay adol nan umat tuh unga ya hiyay katagtag-
ayan hi pun-ap-apuwan Apu Dios.
5 Ya nan tagu an mamhod hi u-unga gapun ha-on ya ha-oy di
pohdona.

Hay tagun humlun hi punliwatan
(Marcos 9:42-48; Lucas 17:1,2)

6 Hanan tagun hiyay humlun hi punliwatan ya pangiwalongan di ka-
kulug na hi pangulug nan ha-on ya kudukdulnay tayunan di bagang
nah ongal an batu ya inggah baybay.
7 Mahmok day tatagu tuh luta te wadaday humauhaul ke didat
munliwat da. Wada tuwaliy athidi, mu makakkahmok nan tagun
humauhaul hi ibbana te nahalman di kastiguna.
8 Deket hay hukiyu weno hay takleyuy humlun hi punliwatan yu
ya kudukdulnay putulon yu ta iwele yu. Kudukdulnay maid di ohan
takleyu weno hukiyu mu ta waday mikadwah biyag yu mu nan e
wadan duway takleyu ya hukiyu, yaden ekayu umen nah apuy an adi
mad-op.
9 Deket hay matayuy humlun hi punliwatan yu ya kudukdulnay duk-
iton yu ta iwele yu. Kudukdulnay maid di ohan matayu mu ta waday

mikadwan biyag yu mu nan e wadan duway matayu, yaden ekayu
umen nah apuy hi impierno.

Hay kialigan nan kalneron natalak
(Lucas 15:3-7)

10 Tibon yu ta adiyu pihulon takon di oha hantudah u-unga te kalyok
ke dakayu an nadan anghel dan mangipappaptok ke dida ya wadadat
nangamung hi kad-an Apu Dios hi langit.
11 [Ha-oy an Panguluwan di tagu ya immaliyak hituh lutan mangih-
wang hi naliwat.]
12 Nganney aton di ohan tagun waday hinggatut hi kalneronan
natalak di oha? Hay atona ya tayanana nan nahiyam ta hiyam an
kalnerona nah ena nangipattolan ta ena hamakon hidiyen natalak.
13 Ya deket hinamak nah diyen ohan natalak ya ong-ongal di amlong
na ketuwen ohan kalneron natalak mu hay amlong na nadah nahiyam
ta hiyam an ugge natalak.
14 Athidi damdama ke Aman hi Apu Dios hi langit an adina pinhod
an waday matalak, takon di ohan taguna.

Hay aton hi numbahul an ibba

15 Deket waday numbahul ke dakayu ya ume kayuh kad-ana ta
deket ab-abbu kayu ya ipainila yun hiyay bahul nan dakayu, ta deket
muntutuyuh bahul na ya maphod boy pun-hintulangan yu.
16 Mu deket adina abuluton ya umayag kayuh oha weno duwan tagut
waday muntistiguh panugunan yun hiyah numbahulana.*
17 Mu deket kapyanan adina donglon di panugun yu, kalyon
yu nadah ibbayun mangulug ta diday manugun ke hiya ya deket
kapyanan adina donglon ya adiyu mo ibilang hidiyen tagu an ibbayun
mangulug.

Hay miadi ya hay miabulut

18 Kalyok ke dakayu: Am-in di adiyu abuluton hituh luta ya hi Apu
Dios an wadah langit ya adina damdama abuluton. Ya hay abuluton
yu tuh luta ya abulutona damdamah langit.”
19 Kanan bon Jesus di “Deket ihummangan di duwan taguy pinhod
dan ibagah dasal da ya aton Ama an wadah langit hidiyen ibaga da.
20 Te deket duwa weno tulun naamung an mundayaw ke ha-on
gapuh pangulug da ya wadaak ke dida.”

Pakawanan takuy ibba takun mumbahul ke ditaku

21 Immeh Pedroh kad-an Jesus ot kananay “Apu, mamingkaat an
pakawanak di ibbak an mumbahubahul ke ha-on? Mamimpitu?”
22 Kananay “Bokon mamimpitu ya abu, mu mamimpituy napitu.”
23 In-ingngon Jesus di pun-ap-apuwan Apu Dios hi ohan ap-apu
an kananay “Wada nan ohan ap-apun pinhod nan bayadan nadan
muttatyu nay inutang dan hiya.
24 Inala na nan nangitudokanah utang ot paayag na nan ohan
muttatyunan linibuy utang na.
25 Adi pakabayad te maid di pihhuna ot kanan nan apunay ‘Mahapul
an migattang kayun am-in an hin-am-a ya am-in di wadan dakayu ta
pamayad muh utang mu.’

---

* **18:16 18:16** Deut. 19:15

26 Mu nundukkun nan muttatyuh hinangngab nan apuna ot kananay
‘Homkonak anhan, had-om ta ahik bayadan am-in.’
27 Himmok nan apuna nan muttatyuna ot ipaenan kananay ‘Takon
kattog di adim bayadan hidiyen utang mu!’
28 Imme nan muttatyu ot dammuwonah dalan nan paddungnan
muttatyun impautanganah hinggatut an pihu ot podnona ot hoklonan
kananay ‘Bayadam nan inutang mun ha-on.’
29 Nundukkun hidiyen muttatyu ot kananay ‘Had-om anhan ta ahik
bayadan.’
30 Mu adi tobalon nan muttatyu ot ena pikalabut ot ya abu nan
ibbanan muttatyu ta ingganay boklaona nan utang na.
31 Tinibon nadan ibbanan muttatyuh diyen naat ya adida pinhod,
kinali eda indatdatong nah apuda.
32 Ipaayag nan apudah diyen muttatyuna ot kananay ‘Gaga-iho kan
muttatyu! Uggek impabayad nan utang mu te numpahpahmok kan
ha-on.
33 Gulat na ot ya homkom damdamay ibbam an muttatyu.’
34 Ot gapuh bungot nan apuda ya impikalabut nat inggana boklaonan
am-in di utang na.”
35 Ot ahi kanan Jesus di “Athidiy aton Apu Dios an deket adiyu kal-
iwan di bahul di ibbayu ya adina damdama kal-iwan di liwat yu.”

Hay tuttudun Jesus mipanggep hi pumbolhayan di himbale
(Marcos 10:1-12)

19

1 Nagibbuh diyen intuttudun Jesus ot taynan dah diyen bobled
Galilee ot ume dad Judea an inagwat da nan Wangwang an Jordan.
2 Nikuyug day dakkodakkol an tatagu ot kaanonay dogon nadan
mumpundogo.
3 Wadaday immalin Pharisee an mamatnan Jesus hin mihallay
panumang nan kanan day “Kon iabulut di tugun takun Judyu an
ibolhen di lalakiy inayana takon di nganney kalyonah gapuna?”
4 Kanan Jesus di “Kon uggeyu naawatan nan impitudok Apu Dios an
kananay ‘Handih lappuna ya lintun Apu Dios di ohan lalaki ya ohan
babai’?
5 Hituwey gapunan hay lalaki ya taynana da amanan inanat mun-
addum da nah inayanat kay da mo oha.”
6 Kanan bon Jesus di “Deket mun-addum datuwen duwa ya adida
mo duwa, mu kay da oha, kinali adinadaman e punhi-anon di taguy
impun-addum Apu Dios.”
7 Kanan bon nadan Phariseey “Mu tipet kanan Moses nah tugunay
damanan ibolhen di lalakiy inayana hin kapyaonay papel hi pangibol-
hayana ya ahina intud-ak nan babai?”*
8 Ya kanan Jesus ke diday “In-abulut Moses te namahig kayun adi
kayu matuttuduwan, mu handih lappunah nunlutuwan Apu Dios hi
am-in ya uggena in-abulut di athidi.
9 Kalyok ke dakayun hay lalakin ibolhe nay inayanat mumbintan
ya maliwat te ihuyop nay udum an babain bokon nan namangulun

* **19:7 19:7** Deut. 24:1

inayana. Hay ya abu lebbeng nan pumbolhayan di himbale ya hin
inhuyop di inayan di bokona inayan."
10 Ya kanan nadan disipulos nay "Deket athina, kudukdulnay adita
malahin."
11 Ya kanan Jesus ke diday "Adinadaman am-in di tagu ya adida
malahin te abuna nadan indatan Apu Dios hi gahat nan adi malahin.
12 Dakol di gapunah adi kalahinan di tagu te wadaday nitungon
adinadaman malahin. Hay udum ya adida malahin te dinadag di
ibbadan tagu dida ya hay udum ya adida malahin te in-ohha day
nomnom dah ngunuda mipanggep ke Apu Dios. Dakayun adi malahin
gapuh ngunuyu mipanggep ke Apu Dios ya maphod hin hidiyey un-
unudon yu."

Hay ongal an pamhod Jesus nadah u-unga
(Marcos 10:13-16; Lucas 18:15-17)

13 Wadaday tatagun nun-iali day imbabale dah kad-an Jesus ta eda
ipadapan hiya ya ta idasalana dida, mu inhong-ak nadan disipulos na
dida.
14 Mu kanan Jesus di "Adiyu iadiy aliyan di u-ungan ha-on. Hanadan
migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya hay umat ke datuwen u-
ungay pangi-eda."
15 Inhakmo nay taklenah uluda ot idasalana dida ot ahina taynan
dida.

Hanan ohan kat-agun kadangyan
(Marcos 10:17-31; Lucas 18:18-30)

16 Indani ya immaliy ohan taguh kad-an Jesus ot kananay "Apu,
nganney maphod an atok ta midatanak hi biyag an maid di poppog
na?"
17 Kanan Jesus ke hiyay "Tipet ha-oy di pangibagaam mipanggep hi
maphod? Hi Apu Dios ya abuy maphod. Deket pinhod muy biyag an
maid di poppog na ya un-unudom di tuguna."
18 Kanan nan taguy "Nganney tugun Apu Dios an un-unudok?"
Kanan Jesus di "Adika pumate, adim ihuyop di bokon mu inayan, adika
mangako, adim kalyon di adi makulug mipanggep hi ibbam an tagu,†
19 un-unudom da amam ke inam ya pohdom di ibbam an tagu umat
hi pamhod muh adol mu."
20 Ya kanan nan taguy "Am-in danaen tugun ya inun-unud ku.
Nganne pay di mahapul an atok?"
21 Kanan Jesus ke hiyay "Deket pinhod mun maid di kudang muh
hinangngab Apu Dios ya em igattang am-in di limmum ta idat mu
nan pihhun nunggattangam hanadah nawotwot ta waday ongal an
kinadangyan muh langit. Hituwey atom ya ahika niunud ke ha-on."
22 Handih dingngol nan taguh diye ya imme an u-umyung te
kaddakaddangyan.
23 Kanan Jesus nadah disipulos nay "Nomnomon yu tun kalyok.
Naligat di kadangyan an migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios.
24 Ipidwak bon kalyon, nalaklakay humgopan di kamel hi tolok di
bilat mu hay kigappatan di kadangyan hi pun-ap-apuwan Apu Dios."

† **19:18 19:18** Deut. 5:17-19

25 Dingngol nadan disipulos hidiyen kinalina ya masdaaw da ot
kanan dan hiyay “Dahdi moy mihwang ta migappat hi pun-ap-apuwan
Apu Dios?”
26 In-ang-ang Jesus ke dida ot kananay “Hay tagu ya adina kabaelan
an mangihwang hi adol na. Hi Apu Dios ya abuy mangihwang hi tagu
te hiya ya kabaelanan atonan am-in.”

27 Ya kimmalih Pedron kananay “Apu, dakami ya- inwalong min am-
in ot miunud kamin he-a. Nganney gun-udon mi?”
28 Kanan Jesus ke diday “Donglon yu tun kalyok ke dakayu, hantuh
kahannotan am-in tun wadad uwani ya ha-oy an Panguluwan di taguy
ahi umbun nah ubunan di ap-apu. Ahi kayu makib-un ke ha-on an
munhumalyah holag nadan himpulut duwan imbabalen Israel.
29 Hanan tagun tinayananay balena, tutulang na, aammod na,
imbabalena ya payona gapuh pangun-unudan nan ha-on ya dakol di
midat ke hiyan gun-udona ya midatan hi biyag an maid di poppog na.
30 Dakol day tatagun mibilang an natag-ed uwani, mu diday ahi
nakababba ya dakol day nakababbad uwani, mu diday ahi mibilang
an natag-e.”

20

Hay mipanggep nadah mungngunuh lagunta

1 Nun-ab-abig hi Jesus an kananay “Hay kialigan di pun-ap-apuwan
Apu Dios ya nan tagun waday laguntanan himmalaman an e maniboh
mungngunuh di.
2 Ya wadaday hinamak na ot ihuhummangan day tangdanon di ohan
taguh ohan algo ot pungngunuwona dida.
3 Nunggaway algo ot umeh malkadu ya wadada boy tatagun maid di
at-atton da.
4 Ot kananan diday ‘Ume kayu ta ekayu mungngunuh laguntak ta
tangdanan dakayuh ustu.’
5 Ot ume da nan tatagun e nungngunu. Indanit maal-algo ya wadada
boy inayaganan mungngunu. Himbatangan ya wada boy hinamak nan
mungngunu.
6 Mungkahilong ot ume bo nah malkadu ya wadada boy tinibo nah
tatagun muntattaddog ot kananan diday ‘Tipet pakawahon yuy ohan
algo?’
7 Ya kanan dan hiyay ‘Maid di mangayag ke dakamih emi pungn-
gunuwan.’ Ot kananan diday ‘Deket athina ne makayu ta ekayu
mungngunuh laguntak.’

8 Nahilong mon diye ya impaayag nan kon lagunta nan mumpaptok
hi laguntana ot kananay ‘Ayagam nadan mungngunut idat muy
tangdan da. Pamanguluwom an idat di tangdan nadan nanguddidin
nungngunu ta ahim idat di tangdan nadan namangulu.’
9 Immali da nan nanguddidin nungngunu ot idat nay himpipihun
hidiyey tangdan dah hin-algo.
10 Immali da nan namangulun nungngunu ya kanan da pe on ong-
ongal di tangdan da, mu adi te hin-oh-an pihu damdama.
11 Indani ya mundiklamu dan kanan day

12 ‘Hanadan nanguddidi ya hin-oras ya abuy nungngunuwan da ya
dakami ke ya inlappu mih biggatna ot mapopotangan kami ya antipet
nun-iingngoy tangdan mi?’
13 Mu kanan nan kon lagunta nah oha ke diday ‘Ibak, ugge dakayu
dinalogat te hidiyey inhuhummangan takun tangdan yuh hin-algo.
14 Alan yu ot ya abut umanamut kayu. Nangamungak hin kanak di
iingngok di tangdan nadan nanguddidi nah tangdan yun namangulu.
15 Nangamungak hi pangiatak hi pihhuk. Kon umamo kayu te
himmok ku dida?’ ”
16 Kanan Jesus di “Athinay ahi maat hi udum hi algon nadan
tatagun nakababbad uwani ya diday ahi mibilang an natag-e, ya nadan
mibilang an natag-ed uwani ya diday ahi nakababba.”

Hay pitlunah nangalyan Jesus hi katayana
(Marcos 10:32-34; Lucas 18:31-34)

17 Handih mange da Jesus ad Jerusalem ya inayagana nadan
disipulos na ot handih ab-abbu da ya kananan diday
18 “Deyan ume takud Jerusalem an ahik kadpapan an Panguluwan
di tagu ta mieyak hi kad-an di ap-apun di padi ya nadah muntuttuduh
Tugun Moses. Kalyon day mahapul an mateyak
19 ya ipaboltanak nadah bokon Judyu ta diday mamaten ha-on.
Ahiyak taltalanggaan ya punhoplatak ne ahiyak impatak hi krus ta
mateyak, mu hi mikatlun algo ya mamahuwanak.”

Hay imbagan inan da James ke Juan
(Marcos 10:35-45)

20 Hanan inayan Sebedi an ibbana nadan duwan imbabalena ya
imme dah kad-an Jesus ot mundukkun an kananay “Wada anhan di
ibagak ke he-a.”
21 Kanan Jesus di “Nganneh diye?” Kananay “Ahim anhan pab-unon
tun duwan imbabalek hi winawwan mu ya hi iniggid mu hantuh pun-
ap-apuwam.”
22 Mu kanan Jesus di “Uggeyu kattog inilay pun-ibaga yu. An
pakaippol kayun munholtap hi ahik holholtapon?” Ya kanan dan hiyay
“Pakaippol kami.”
23 Ot kanana bon diday “Makulug an ahi kayu munholholtap umat
hi punholholtapak, mu hay ke ahi makib-un ke ha-on ya bokonak an
mumpili, mu hi Aman hi Apu Dios. Hiyay ahi mangipab-un hanadah
pinilina tuwali.”
24 Dingngol nadan himpulun disipulos hidiye ya bumobboh-ol da
nadah duwan hintulang.
25 Ot ayagan Jesus didan am-in ot kananay “Inila yun hay aap-apu
ya mandalan day tatagu ya hay pinhod day maunud te diday ap-apu.
26 Mu adi athidin dakayu. Deket waday ohan dakayun pinhod
nan hiyay katagtag-ayan ya mahapul an hiyay kay muttatyun nadan
ibbana.
27 Ya deket wada nan pinhod nan hiyay mun-ap-apu ya mahapul an
mumbalin an kay muttatyu.
28 Umat ke ha-oy an Panguluwan di tagun immaliyak an pun-
muttatyun am-in di tagu, bokon hay mun-ap-apu. Immaliyak an
mangikateh boklan di liwat di tagu ta mihwang da.”

Hay nangaanan Jesus hi kulap nadan duwan tatagu
(Marcos 10:46-52; Lucas 18:35-43)

29 Puntayanan da Jesus nan bobled Jerico ya mungkiunud day dakol
an tatagu.
30 Wadaday duwan nakulap an um-umbun nah pingngit di kalata ya
dingngol dan mungkala-uh Jesus ot muntukuk dan kanan day "Apu
Jesus an holag David, homkon dakami anhan!"
31 Ya pun-ihong-ak nadan tatagu didat umop-opya da ot kuma, mu
pun-olot da ot ya abuy tukuk dan kanan day "Apu Jesus an holag David,
homkon dakami anhan!"
32 Immohnong hi Jesus ot ayagana dida ot kananay "Nganney pinhod
yun atok ke dakayu?"
33 Kanan day "Apu, pinhod min pakatibo kami."
34 Himmok na dida ot dapaonay matada ya pinghanadi ya pakatibo
da ot miunud dan hiya.

Hay nangayan da Jesus ad Jerusalem ot daydayawon nadan tatagun kanan day hiya nan intud-ak Apu Dios
(Marcos 11:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)

21

1 Manatong da Jesus ad Jerusalem an wadadad Betpage nah Bilid an
Oliba ya impamangulunay duwan disipulos na.
2 Kananan diday "Ekayun dih boble ot waday tibon yun nigakod an
hin-inan donkey. Ubadon yu ne in-ali yuh tu.
3 Deket waday kumalin dakayu ya kanan yuy 'Mahapul nan Ap-apu
taku' ot iabulut na."
4 Naat hituwe ta umannung di kinalin din profetas an kananay
5 "Kalyom hanadah tatagud Jerusalem an tuwe mo nan Patul dan
impababa nay adol na ot muntakkeh ka-ongalnan donkey."
6 Inun-unud nadan duway kinalina ot ume da.
7 Inala da nan donkey ot ie dan Jesus. Ot iap-ap day bulwati dah
odog nan ka-ongalnan donkey ot mitakkeh Jesus.
8 Hanadan dakol an tatagu ya kinaan day oddan di bulwati da ot
pun-iap-ap da nah kalatan dalanona. Hanadan udum ya eda nangalah
tubun di kaiw ot dadiyey nun-iaplag dah dalanonat pangipatibo dah
pundayaw dan hiya.
9 Hanadan tatagun namangulu ya nadan mituntun-ud ya pun-itkuk
day pundayaw dan hiyan kanan day "Madayaw hantun holag David.
Madayaw hantun intud-ak Apu Dios.* Takon nadan wadah langit ya
daydayawon da."
10 Handih dimmatong da Jesus ad Jerusalem ya namodwong day
tataguh din kanan day "Dahdih tuwen tagu?"
11 Kanan nadan dakol an tatagun nikuyug ke hiyay "Hi Jesus an
iNasaret ad Galilee an profetas Apu Dios."

Hay nangayan Jesus nah Templo
(Marcos 11:15-19; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22)

---

* **21:9 21:9** Psalm 118:26

12 Hinumgop hi Jesus nah Templo ot palah-unonan am-in nadan
gumatang ya munggattang hanah bohongna. Hinukwangngi nay lame-
saan nadan munhannot hi pihhu ya nadan ubunan di munggattang hi
paloma
13 ot kananan diday "Impitudok Apu Dios an kananay 'Hay balek ya
pundasalan'† mu impumbalin yuh punggattangan ta pangakawan yuh
pihhun nadan umalin mundasal."
14 Imme nadan nakulap ya nadan napilay hi kad-an Jesus nah
Templo ot kaanonay kulap da ya pilay da.
15 Mu nadan ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses
ya bimmoh-ol da te tinibo da nadan maphod an inat na ya dingngol
da nan itukutukuk nadan u-ungan kanan day "Madayaw kan holag
David."
16 Ot kanan dan hiyay "An adim donglon di itukutukuk da?" Ya
kanan Jesus ke diday "Dongdonglok. Mu kon uggeyu binidbid nan
nitudok an kananay 'Takon di u-unga ya goggolang ya natuttuduwan
dah maphod an pundayaw ke he-a.' "‡
17 Timmayan ot umed Betania ot mun-iyan dah dih ohan hilong.

Hay kialigan nan maid bungana an kaiw an fig
(Marcos 11:12-14,20-24)

18 Handih mungkibangngad da Jesus ad Jerusalem hi kabigatana ya
naagangan.
19 Tinibona nan kaiw an fig nah pingngit di kalata ot ena tibon di
bungana mu maid. Abunay tubunan wada ot kanana nah kaiw di
"Adika mo bumunga!" Hingkatang ya nakleng di tubun nan kaiw.
20 Tinibon nadan disipulos nah diyen naat ya namodwong da. Kanan
day "Tipet pinghanadi ya nakleng di tubun tun kaiw?"
21 Ya kanan Jesus ke diday "Nomnomon yuh tuwe, deket waday
pangulug yun Apu Dios ya hin adi kayu munhalinduwa ya damanan
aton yu tun inat ku tuh kaiw. Bokon hidiye ya abu, mu damana bon
deket kanan yu nah bilid di 'Mit-an ka nah baybay' ya mit-an.
22 Takon di nganney ibaga yuh dasal yun Apu Dios ya atona hin
waday pangulug yu."

Minahmahan day mipanggep hi kalebbengan Jesus
(Marcos 11:27-33; Lucas 20:1-8)

23 Nibangngad hi Jesus nah Templo ot muntuttudu ya immali nadan
ap-apun di padi ya nadan mangipangpanguluh Judyu ot kanan dan
hiyay "Nganney kalebbengam an mangat am-in nah at-attom? Deket
waday kalebbengam, dahdiy nangidat?"
24 Hinumang na didan kananay "Wada ni-an di hanhanak ke
dakayu ta deket humangon yu ya humangok damdama nan ibaga yu
mipanggep hi kalebbengak.
25 Dahdiy nangitud-ak ke Juan an e mumbonyag, hi Apu Dios weno
hay tagu?" Kinalin Jesus hidiye ya munhuhummangan dan kanan day
"Nganney ihumang taku? Deket kalyon takuy 'Hi Apu Dios' ya ahina
kalyon di 'Ya tipet uggeyu kinulug hi Juan?'
26 Deke bot kalyon takuy 'Hay tagu' ya katatakut bo hantudah tatagu
te kulugon dan hi Juan ya profetas Apu Dios."

---

† **21:13 21:13** Isaiah 56:7 ‡ **21:16 21:16** Psalm 8:2

27 Ot kalyon da mon Jesus di “Toan, uggemi inila.” Ot kanan Jesus ke
diday “Deket athina ya adik bo damdama kalyon ke dakayuy nangidat
hi kalebbengak.”

Hay kialigan nadan hintulang

28 Waday inab-abig Jesus ke didan kananay “Nomnomon yu tun ab-
abigok. Wada nan tagun duway linalakin imbabalena. Kanan amada
nah panguluwan di ‘Ume kat eka mungngunud uwani nah lagunta.’
29 Mu kanan nan panguluwan di ‘Adiyak pe.’ Mu indani kaya ya
imme.
30 Kanana bo nah mikadwan imbabalenay ‘Ume kat eka mungngunu
nah lagunta.’ Ya kananay ‘Om, umeyak.’ Mu ugge kaya imme.”
31 Ot kanan Jesus ke diday “Dahdiy nangun-unud ke amada?” Kanan
nadan ap-apuy “Hanan panguluwan.” Kananan diday “Makulug an
dakayu ya mialig kayu nah mikadwan imbabalen nan tagu. Hanadan
gaga-ihon tatagun dadiye nadan mun-amung hi buwis ya binabain
pabayad day adol dah linalaki ya kudkudukdul da mu dakayu ya
nalaklaka dan migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios.
32 Man-uke ya immalih Juan an mumbonyag ot ituddunan dakayuy
maphod an pangi-en un-unudon, mu uggeyu kinulug. Ot hanada ot ya
abun mun-amung hi buwis ya nadan binabain pabayad day adol day
nangulug ke hiya. Ya takon di inila yun kinulug dah diyen intuttudu
na ya uggeyu kinulug ya ugge kayu nuntutuyuh liwat yu.

Hay kialigan nan nuntanom hi grapes
(Marcos 12:1-12; Lucas 20:9-19)

33 Donglon yu bo tun ab-abigok ke dakayu. Waday ohan tagun nun-
tanom hi grapes hi laguntana. Inaladana ot mangapyah pungkopalan
ya nangapya boh natag-en pungguwalyaan. Ot piabang na ot ahi umeh
udum an boble.
34 Handih nadatong nan grapes ya intud-ak na nadan muttatyunat
eda alan di dowana.
35 Mu dimpap nadan mun-abang datuwen binaal nan muttatyu ot
pumbakdungan day oha, nuntugmilan day oha ya pinate day oha.
36 Immitud-ak boh dakdakol hi muttatyuna, mu athidi boy inat dan
dida.
37 Indani ya nan imbabalenay intud-ak na te kananay ‘Agat tun
imbabalek di itud-ak ku. Inilak ot lispituhon da.’
38 Mu tinibon nadan mun-abang nan imbabalen nan kon luta ya
kanan day ‘Tuwe nan imbabalenan mamoltan tuh lutana. Agat
patayon takut ditakuy mangibagi tuh boltanona.’
39 Dimpap da ot ie dah bah-el nan lagunta ot patayon da.”
40 Ot kanan Jesus nadah tataguy “Nganne nin moy aton nan kon luta
nadah mun-abang hin umali?”
41 Kanan day “Patayona dida ya ipaabang na nan laguntana nadah
tatagun mangidat hi dowana hin nadatong.”
42 Kanan Jesus ke diday “Deket athina ya tipet uggeyu naawatan nan
nitudok an kananay
‘Hanan batun pinilin Apu Dios an binalon nadan mangapyah bale ya
hidiye ot ahan di nahamad an ikapyah bale.§ Hidiyen inat na
ya maphod peman.’ ”

§ **21:42 21:42** Psalm 118:22-23

43 Kanana boy “Impaboltan Apu Dios ke dakayun Judyuy pun-
ap-apuwana, mu ahina bangngadon ta ipaboltana nadah tatagun
mangun-unud ke hiya.
44 Hay tagun mag-a kediyen batu ya ahi mungkagi-uy gunit na ya
hay tagun kag-ahan diyen batu ya magmik.”*
45 Hanadan ap-apun di padin di Judyu ya nadan Pharisee ya inila
dan diday nangipadngolan Jesus ke datuwen inab-abig na,
46 kinali eda ot dopapon, mu tumakut da nadah tatagun mangulug
an hiya ya profetas Apu Dios.

Hay kialigan nan kasal
(Lucas 14:15-24)

22

1 Wada boy inab-abig Jesus nadah tatagun kananay
2 “Hay pun-ap-apuwan Apu Dios ya mialig nah patul an indadaanay
pungkasalan nan imbabale nan lalaki.
3 Intud-ak na nadan muttatyunan e mun-ayag hi tatagun makihamul,
mu maid di immali.
4 Ot umitud-ak boh muttatyunan e mangayag nadah naayagan an
kanan day ‘Umali kayu mo ta ekayu makihamul nah kasal. Naklong
di nuwang ya baka ya nidadaan am-in di makan.’
5 Mu adi hangudon nadan naayagan di kinalin nadan intud-ak nan
patul. Waday oha on waday pangayana. Hay oha ya immeh payona.
Hay oha ya ena impaptok di igattang na.
6 Hanadan udum an naayagan ya dimpap da nadan muttatyun e
nangayag ke dida ot pumpadngolan da dida ya pinate da dida.
7 Dingngol nan patul hidiyen inat da nadah muttatyuna ya bimmub-
bungot ot itud-ak na nadan tindaluna ot eda patayon nadan namate
nadah muttatyuna ot gobhon day babaleda.
8 Inayagan bon nan patul nadan udum an muttatyuna ot kananay
‘Nidadaan di hamulon hi kasal nan imbabalek, mu ugge immali nadan
ek impaayag ta deyan muntutuyuwak an nangayag ke dida.
9 Kinali ume kayu mo kattog nadah kalata ta am-in di tagun tibon
yu ya ayagan yu dida.’
10 Ot ume nadan muttatyu ot ayagan dan am-in di tatagu, gaga-iho
ya maphod, ot dakkodakkol moy tatagun e nakihamul.
11 Imme nan patul ot ena tibon nadan tatagu ya waday ohan ugge
numbulwatih bulwatin di e makikasal.
12 Ot kananan hiyay ‘Nganney inat mun hinumgop hitu yaden
uggeka numbulwatih umat nah bulwatin di e makikasal?’ Mu adi
kumali nan tagu te bimmain.
13 Ot kanan nan patul di ‘Baludon yu tun tagut iwele yu nah tapol.
Mihdi ta kumogakoga ya kotokotomonay bab-ana.’ ”
14 Ot kanan bon Jesus di “Umat hidiy pun-ap-apuwan Apu Dios an
dakol day naayagan, mu o-oha day napilin umeh di.”

Hay mipanggep hi pumbayadan hi buwis
(Marcos 12:13-17; Lucas 20:20-26)

---

* **21:44 21:44** Hay kialigan nadan tatagun mag-a nah batu ta mungkagi-uy gunit da ya dadiye nadan adi mangulug ya kahing ke Kristo an intud-ak Apu Dios an mangihwang hi tagu, ta ahi nahalman di kastigu da. Ya hay kialigan nan batu ya hi Kristo.

15 Tinaynan nadan Phariseeh Jesus ot eda ihuhummangan di
pamatnaan dan hiya, ta deket waday mihallah kalyona ya hidiyey
ipabahul dan hiya.
16 Intud-ak dah kad-ana nadan udum an mangun-unud hi pangi-eda
ya nadan udum an tatagun Herod. Kanan dan hiyay "Apu Jesus, inila
min makulug am-in di kalyom ya ituttudum di makulug an pangi-en
Apu Dios. Adika mihapitan hi kalin di tatagu ya adim hangudon di
kinatagun di dahdih diye.
17 Pinhod min mahmahan ke he-a hin miabulut hi Tugun Moses di
pumbayadan takun Judyuh buwis nah ap-apud Roma."
18 Mu inilan Jesus an manmannibo dah ipabahul dan hiya. Ot
kananan diday "Langkak yu! Antipet eyak patpatnaan ke dakayu?
19 Ukaton yu nan kalang an eyu pumbayad hi buwis ta tibok."
Tinibon Jesus ya kananay
20 "Dahdiy kon anga ya kon ngadan di wada tuh kalang?"
21 Ya kanan day "Hi Cesar." Ot kanan Jesus di "Idat yun Cesar di
lebbeng nan midat ke hiya ya idat yu damdaman Apu Dios di lebbeng
nan midat ke hiya."
22 Handih dingngol dah diyen impanumang na ya namodwong da ot
mange da.

Hay mipanggep hi kamahuwan di nate
(Marcos 12:18-27; Lucas 20:27-40)

23 Kediyen algo ya wadada boy immalin Saducee hi kad-an Jesus an
dadiye nan mangalin adi mamahuwan di nate. Kanan dan hiyay
24 "Apu Jesus, hay intudok Moses ya kananay deket nalahin di ohan
lalaki ya naten maid di imbabaleda nah inayana ya mahapul an
bintanon di ohan tulang nan lalaki nan nabalun babai, ta deket mun-
imbabale da ya mibilang an imbabalen nan nate.*
25 Ot nganney innun tuwe? Wadaday pitun hintutulang an linalaki.
Nalahin nan panguluwan ya nate, mu maid di imbabaleda.
26 Binoltan nan mikadwa ya nate bon maid di imbabaleda. Athidi
boy naat nah nikatlu. Numboboltanan dan am-in, mu nate dan maid
di imbabale da.
27 Indani ya nate mo nan babai.
28 Hantuh kamahuwan di nate, dahdiy moy ahi kon inayan nah babai
an deyan am-in da ya in-ine da?"
29 Mu kanan Jesus di "Hinaey nihallaan yu. Hinaey kitib-anan
uggeyu naawatan di impitudok Apu Dios ya nan ongal an kabaelana.
30 Hantuh kamahuwan di nate ya ahida umat nadah anghel hi langit
an maid di mun-iine.
31 Wada boy ohah kalyok mipanggep ketuwe. Kon uggeyu naawatan
nan impitudok Apu Dios an kananay
32 'Ha-oy di Dios da Abraham, hi Isaac ya hi Jacob.'† Hay kibalinan
diye ya hiyay Dios di matagu, bokon hay nate."
33 Dingngol nadan tataguh diyen intuttuduna ya namodwong da.

Hay umanhan an tugun Apu Dios
(Marcos 12:28-34; Lucas 10:25-28)

---

* **22:24 22:24** Deut. 25:5 † **22:32 22:32** Exodus 3:15

34 Hanadan Pharisee ya dingngol dan adi pakahumang nadan
Saducee nah kinalin Jesus ot maamung dah kad-ana.
35 Waday oha nadah Pharisee an abugadu an pinhod nan patnaan
hi Jesus
36 ot kananay “Apu Jesus, nganney umanhan an tugun Apu Dios?”
37 Kanan Jesus ke hiyay “Hi Apu Dios di umanhan an pinhodon taku
ya am-in di nomnomon ya hay aton, ya inomnom am-in ke hiya.‡
38 Hituwey umanhan an Tugun Apu Dios.
39 Hay mikadwa ya ‘Pinhodon yuy ibba yun tagu umat hi pamhod
yuh adol yu.’
40 Am-in nan Tugun Moses ya nadan intuttudun handidan profetas
ya nipuun ke datuwen duwan tugun Apu Dios.”

Hi Kristo ya bokon holag David ya abu
(Marcos 12:35-37; Lucas 20:41-44)

41 Hanadan Pharisee ya nanongnan naamung dah kad-an Jesus ot
kananan diday
42 “Nganney pangali yuh mipanggep ke Kristo? Dahdiy nahlagana?”
Ya kanan dan hiyay “Hi David.”
43 Kanan Jesus ke diday “Deket hi David, tipet kanan David di hiyay
Apu na? Hanan Espiritun Apu Dios di nangipanomnom ke David
ketuwen kinali nan kananay
44 ‘Kanan Apu Dios nah Apuk di: Umbun kah winawwan ku inggana
paka-apputok am-in nadan buhul mu.’§
45 Nomnomon yu ke, deket kanan David di hi Apunah Kristo, nganney
innunan hi Kristo ya etaku kanan di holag David?”
46 Ya maid di pakahumang ke Jesus ot adida mo ipidpidwan bagbaga-
an te bumain dah oggana panumang.

Hay ad-adin pangi-en nadan muntuttuduh Tugun Moses ya nadan Pharisee
(Marcos 12:38,39; Lucas 11:43,46; 20:45,46)

23

1 Kanan Jesus nadah tatagu ya nadah disipulos nay
2 “Hanadan muntuttuduh Tugun Moses ya nadan Pharisee ya waday
kalebbengan dan mangituttuduh Tugun Moses.
3 Kinali takon di un-unudon yuy ituttudu da te maphod, mu adiyu
un-unudon di aton da te adi miunnud hi ituttudu da.
4 Ya tagan day udum nah tugun ta maligatan di tatagun mangun-
unud, mu takon di dida ya adida pakaun-unud yaden maid di homok
dah tatagu.
5 Am-in di aton da ya patpatibo da ya abu. Ibobod dah uluda weno hi
takle da nan nitudok an kalin Apu Dios ya anduandukkey bulwatidat
imatunan di tatagu didan mittulu da peman.
6 Pinhod da bon diday umbun hi ubunan di madayaw an taguh
simbaan ya nah waday hamul,
7 ya pinhod dan abun pitpitbal nah malkadun kawad-an di dakol an
tatagu. Pinhod da bon mangadanan hi mittulu.

---

‡ **22:37 22:37** Deut. 6:5 § **22:44 22:44** Psalm 110:1

8 Mu dakayu ya maid di e mangadanan hi mittulu te nun-iingngo
kayun am-in ya oha ya abuy mittuluyu.
9 Ya maid di eyu ngadanan hi Ama tuh luta te oha ya abuy Ama
takun wadah langit.
10 Maid bo ke dakayuy mangalin hiyay Apu te oha ya abuy Apu yun
hi Kriston pinilin Apu Dios an mangipaptok am-in hi tagu.
11 Hanan natag-ey saad nan dakayu ya hiyay muttatyu yu.
12 Ya nan tagun mumpatag-e ya hiyay ahi mipababa, ya nan tagun
mumpababa ya hiyay ahi mipatag-e.

Hay bimmoh-olan Jesus nadah Pharisee ya nadah muntuttuduh Tugun Moses te gaga-ihoy pangi-eda
(Marcos 12:40; Lucas 11:39-42,44,52; 20:47)

13 Dakayun Pharisee an muntuttuduh Tugun Moses ya makallangkak
kayu. Mahmok kayu te makastigu kayu. Man-uke ya adiyu ituttuduy
innun di tagun migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios. Hay kakulugana
ya adiyu pinhod an migappat ya iadiyu nadan tuttuduwan yun
migappat takon di pinhod da.
14 Dakayun Pharisee ya dakayun muntuttuduh Tugun Moses ya
makahmok kayu te makastigu kayu. Man-uke ya makallangkak kayu.
Deket mundasal kayu ya dukkadukkayon yu ta kay kayu makakullug
an makaphod yaden deman ot an dakayuy munhaul nadah nabalun
binabait pun-ala yuy limmu da. Hidiyey gapunan nahalman di ahi
pangastigun Apu Dios ke dakayu.
15 Dakayun Pharisee ya dakayun muntuttuduh Tugun Moses ya
makallangkak kayu. Mahmok kayu te makastigu kayu. E kayu
dumanallanan an e muntuttuduh nungkidadawwin boble, takon nah
bah-el di baybay, mu deket waday nangun-unud hi intuttudu yu ya
namam-a ot di kinagaga-iho dat umat dan dakayu, ta hidiye nan
makastigu da damdamah impierno.
16 Nahalman di kastigu yu te umat kayu nah nakulap an mangipan-
guluh ibbanan nakulap te ituttudu yun deket insapatan di taguy kalina
nah Templo ya takon di adina aton hidiyen insapatana ya adi maliwat.
Ya kalyon yu boy deket insapatana nah balituk an wadah Templo ya
mahapul an atonah diye te maliwat hin adina aton.
17 Mu hidiyen ituttudu yu ya nihalla ya maid tuwaliy inila yu te
umat kayu nah nakulap. Antipet kanan yuy nabalol nan balituk mu
nan Templo? Hanan balituk ya nabalol ya abu ke Apu Dios te wada
nah Templo.
18 Hay intuttudu yu bo ya kanan yuy deket waday insapatan di tagu
nah altar ya takon di adina aton hidiyen insapatana ya adi maliwat.
Mu deket nan midat ke Apu Dios di pangisapataana ya mahapul an
atona nan insapatana te deket adina aton hidiye ya maliwat.
19 Kay kayu tut-uwa nakulap. Adi nabalol nan midat ke Apu Dios mu
nan altar. Hanan midat ke Apu Dios ya nabalol ya abu te wada nah
altar.
20 Deket nah altar di pangisapataan di tagu ya bokon hidiye ya abuy
nangisapataana, mu insapata na damdama nah wadah di ya hidiye
nan mahapul an atona.
21 Athidi bo nah Templon deket kediyey pangisapataan di tagu ya hi
Apu Dios damdamay nangisapataana te wadah dih Apu Dios.

22 Deket hi langit di pangisapataan di tagu ya insapatana damdaman
Apu Dios ya nah ubunana.
23 Dakayun muntuttuduh Tugun Moses ya dakayun Pharisee ya
makallangkak kayu. Mahmok kayu te makastigu kayu. Man-ut
umidaidat kayuh intanom yu ke Apu Dios, mu adiyu un-unudon di
importanten ituttudun nan tugun. Te adiyu homkon ya adiyu aton di
maphod hi ibbayu ya adi kayu midinol. Lebbeng na tuwalin umidat
kayuh intanom yu, mu adiyu kuma iwalong nan udum an pinhod Apu
Dios an aton yu.
24 Kay kayu nakulap! Umat kayu nah tagun nahalman an pakalin-
niyanay pun-inumana, mu logmonay inum takon di nalugit, te dakayu
ya nan adi umanhan an tugun di paka-un-unudon yu, mu adiyu
hangudon nadan umanhan an tugun.
25 Dakayun muntuttuduh Tugun Moses ya dakayu damdaman
Pharisee ya mahmok kayu te makastigu kayu. Makallangkak kayu.
Man-ut ikakagu yuy pangun-unudan yuh pangi-e yu mipanggep hi lini
te pangali yu on hidiyey pangun-unud yun Apu Dios, mu adi te pinhod
yun ohhaan di nganneh diye ya talamon yuy ibbayu.
26 Dakayun Pharisee ya kay kayu nakulap! Iphod yuy pangi-e yu te
hidiyey ustuh pangun-unud ke Apu Dios.
27 Dakayun muntuttuduh Tugun Moses ya dakayun Pharisee ya
mahmok kayu te makastigu kayu. Makallangkak kayu! Umat kayu
nah lubuk an maphod di ang-ang na, mu nabuluk an adol di wadad
dalom.
28 Athidi bon man-u te ipatibo yuy maphod hi tatagu, mu hay
kakulugana ya makallangkak kayu ya gaga-iho kayu.

Hay kakastiguwan nadan Pharisee ya nadan muntuttuduh Tugun Moses
(Lucas 11:47-51)

29 Dakayun muntuttuduh Tugun Moses ya dakayun Pharisee,
mahmok kayu te makastigu kayu. Makallangkak kayu te man-ut
manganapya kayuh lubuk handidan profetas Apu Dios ya ipohopohod
yuy lulubuk handidan maphod an tatagu
30 ya kanan yuy gulat nat wada kayu handi ya ugge kayu nid-um
handidah aammod yun namate ke dadiyen profetas Apu Dios, mu
langkak hinae.”
31 Kanan bon Jesus di “Hinaen kinali yuy kitib-anan abuluton yun
handidan aammod yuy namate handidah profetas Apu Dios.
32 Ot agayu, gibbuwon yun aton nan adi maphod an inlappun
handidan aammod yu dih done.
33 Gaga-iho kayu! Kalyok ke dakayun adi kayu mihwang hi kastigu
yuh impierno.
34 Itud-ak ku nadan profetas Apu Dios, nadan nanginilah mipanggep
ke ha-on ya nadan mangituttuduh pangi-ek, mu ahiyu patayon di
udum ya ipipatak yuh krus di udum. Punhoplat yuy udum hanadah
simbaan yu ya unuunudon yuy udum takon di daanay bobleh
pangayan dat punholholtapon yu dida.
35 Ta hidiyey gapunan dakayun tatagud uwaniy kastiguwon Apu Dios
te hay namatepateyan handidan aammod yu handidah mungkaphod
an tatagun nipalpun Abel an maid di bahul na, ingganah namatayan

dan Sechariah an hi anak Berekiah an pinate da nah numbattanan di altar ya Templo.
36 Kalyok ke dakayun makulug an am-in dadiyen inat da ya dakayun tatagud uwaniy kastiguwon Apu Dios.

Hay ongal an impaminhod Jesus nadah tatagud Jerusalem
(Lucas 13:34,35)
37 Dakayun iJerusalem ya nuntugmilan yu ya numpate yu handidan profetas Apu Dios. Kinali namingkaat an pinhod ku ot anhan an amungon dakayu umat hi pangamungan di manuk hi impana, mu adiyu pinhod.
38 Mahmok kayu te iwalong Apu Dios nan Templo ya nan bobleyu.
39 Kalyok ke dakayun adiyak mo tibon inggana kanan yuy 'Maphod nan intud-ak Apu Dios an mangipainila ke hiya.' "

Hay nangalyan Jesus hi kapa-iyan nan Templo
(Marcos 13:1,2; Lucas 21:5,6)

24

1 Puntayanan Jesus nan Templo ya immali nadan disipulos na ot pun-ituddu dan hiya nan makaphod an Templo
2 ot kananan diday "O, maphod tun tibtibbon yu, mu makulug an hi udum hi algo ya ahi mapa-in am-in ta maid di ohan batun e munnanong nah niha-adana."

Hay punligligatan ya hay punholholtapan di tagu
(Marcos 13:3-13; Lucas 21:7-19)
3 Indani ya um-umbun hi Jesus nah Bilid an Oliba ya immali nadan disipulos nah kad-ana ya ab-abbu da ot kanan dan hiyay "Kalyom ke dakami hin kakon-anay ahi kaatan datuwen kinalim. Ya nganney ahimi pangimatunan hi ahim kibangngadan ya kakon-anay kapoppogan di luta?"
4 Ot humangon Jesus an kananay "Halipat-an yu ta adi kayu mahaul
5 te dakol di ahi umalin kanan day didah Kristo ta dakol day ahi mahaul.
6 Ya ahiyu donglon di gubat hi kabobboble, nih-up ya nidawwi, mu adi kayu tumakut. Datuwey ahi ma-ma-at, mu bokon hidiyey kapoppogan di luta.
7 Am-in di kabobboble ya ahida munggugubat ya waday bitil ya kolyog.
8 Datuwey kilappuwan di ligat.
9 Ahi waday tatagun mangipaholholtap ya mangipipate ke dakayu. Ya ahi dakayu hihingngitan am-in hi tatagu gapuh pangun-unudan yun ha-on.
10 Ta dakol di ahi mangiwalong hi pangulug dan ha-on gapuh punholholtapan da. Ahida ipadpap di ibbada ya munhihingngitan da.
11 Dakol di ahi munlangkak an kanan day profetas Apu Dios didat dakol di haulon dah tatagu.
12 Kediye ya nahalman di gaga-iho, ta hidiye nan ahi dakol nadah mangulug ke ha-on di makaan di naminhod dah ibbada.
13 Mu hanan mangippol hi punholholtapanan adina iwalong di pangulug na ya ahi mihwang.

14 Hay mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya mituttudut inilaon
am-in di taguh kabobboble. Ta deket nagibbuh tuwe ya madatngan
moy kapoppogan di luta.

Hay mipanggep nah katatakut an ahi maat
(Marcos 13:14-23; Lucas 21:20-24)

15 Ahiyu tibon nan himpappangen balawon Apu Dios an mihaad
nah Templo. Hituwey inabig din profetas an hi Daniel.* (Dakayun
mamidbid ketuwe ya importanten maawatan yu.)
16 Hantuh ahi mumpatiboh tuwe ya am-in di tataguh kabobbobled
Judea ya ahida bumtik hi bilid.
17 Hanan tagun wadah dolan di balena ya mahapul an adi humgop
an e umalah ngunut na, mu bumtik ot ya abu.
18 Athidi bo nah tagun wadah payo an mahapul an adi umanamut
an e mangalah bulwatina, mu bumtik ot ya abu.
19 Kediye bo ya mahmok nadan binabain himmiga ya nadan waday
golang da.
20 Ya mundasal kayun Apu Dios ta adi mipaddih ahi kotolan weno
nah Sabadun Tungo
21 te dadiyen ahi maat ya nakahhalman an abu mu nadan nalana-u
nipalpun dih nunlutuwan Apu Dios hi luta ingganad uwani, mu deket
nagibbu mo kayah diye ya maid moy athidi.
22 Mu gapu nadah tatagun pinilin Apu Dios ya kina-ananay algon
punligligatan di tagu te gulat nat uggena in-athidi ya maten am-in di
tagu.
23 Wadaday tatagun ahida kanan di ‘Tibon yu, deyah Kristo!’ weno
‘Tibon yu, wadah dih Kristo!’ mu adiyu kaya kulugon.
24 Kalyon da dadiye te wadaday tatagun ahida kanan di didah Kristo
weno kanan day profetas da, mu bokon da kaya. Dakol di ahida
ipatiboh umipamodwong ta panaul dah tatagu. Takon nadan pinilin
Apu Dios an tataguna ya patnaan dan haulon, mu adinadaman mahaul
da.
25 Nomnomon yuh tuwen kinalik
26 ta takon di waday mangalin kananay ‘Wadah Kristo nah adi
maboblayan!’ ya adi kayu kaya umeh di. Deket kananay ‘Wadah tun
nitalu!’ ya adiyu kaya kulugon,
27 te hay kibangngadak an Panguluwan di tagu ya umat hi kil-at an
makattibon pat-alanay luta ya kabunyan.”
28 Kanan bon Jesus di “Hanan kawad-an di nate ya hidiy kawad-an
nadan mangan hi nate.”†

Hay kibangngadan Jesus ta munhumalyah tagu
(Marcos 13:24-27; Lucas 21:25-28)

29 “Hantuh kagibbuwan am-in dadiyen ahi ma-ma-at ya tumapol
di algo ya bulan. Ya mag-a nadan bittuwon ta maid di potok na ya
makaan di kabaelan nadan wadah kabunyan.
30 Deket magibbuh tuwe ya waday ahi matibod kabunyan hi
pangimatunan hi aliyak tuh luta ya ahi u-umyung di katagutagu tuh

---

* **24:15 24:15** Tibon yuy Daniel 11:31 ya 12:11, ya Marcos 13:14. † **24:28 24:28** Hay pinhod tuwen kalyon ya deket napoppog moy luta ya umalih Apu Dios an munhumalya ta nadan gaga-ihoy inainat da ya makastigu da.

luta. Hantuh ahik aliyan an Panguluwan di tagu ya ahiyak tibon nah
kulabut an matiboy dayaw ku ya hay ongal an kabaelak.
31 Waday ahi gumangon tangguyub ya kediyey ahik pangitud-akan
hanadah anghel ku ta eda amungon nadan napilin tatagun Apu Dios
hi kabobboble tuh luta.

Hanan kaiw an fig
(Marcos 13:28-31; Lucas 21:29-33)

32 Inila takun deket mamuddal di tubun nan kaiw an fig ya nih-up
di tialgo.
33 Athidi hantuh ahik aliyan an deket ma-ma-at am-in tun kinalik ya
inila yun gagala moy aliyak.
34 Nomnomon yuh tuwe! Am-in datuwen kinalik an ahi maat ya ahi
akhupan di udum ke dakayu te adida ni-an mate yaden maat datuwe.
35 Ahi mama-id di kabunyan ya luta, mu hay kalik ya munnanong ta
nangamung.

Maid di ohan nanginilah aliyan bon Jesus
(Marcos 13:32-37; Lucas 17:26-30,34-36)

36 Maid di ohah nanginilah aliyak takon nadan anghel hi langit ya
ha-oy an Imbabalen Apu Dios. Hi Aman hi Apu Dios ya abuy nanginila.
37-39 Hay atoaton di tatagu hantuh ahik aliyan ya umat nadah inat di
tatagu handih tiempon Noah an ammunay kakan, hay inum ya hay
kalahinan day nonomnomon da. Mu indani ya nalbong di luta ot
mungkakate da te uggeda nundadaan ot abuna da Noah an ugge nate
te hinumgop da nah bapor.
40 Kediyen tiempon aliyak ya waday duwan tagun mungngunuh payo
ya awitok di oha ya mabatiy oha.
41 Athidi bo nadah duwan babain mumbayu an awitok di oha ya
mabatiy oha.
42 Ta hidiye nan halipat-an yu te ugge nainilay aliyak an Apu yu.
43 Nomnomon yuh tuwe, gulat nat inilan nan kon baley aliyan nan
mangako ya makulug an adi mahuyop ta mun-adug ta adi humgop nan
mangako.
44 Athidin dakayun mahapul an midadaan kayu ta nangamung an
munhood ke ha-on an Panguluwan di tagu te uggeyu inila hin kakon-
anay kibangngadak.

Hay pangi-en di muttatyu
(Lucas 12:41-48)

45 Hay muttatyun nanomnoman ya makangngun-unud ya hiyay
piliyon nan apunan pun-ap-apun nadan ibbanan muttatyu ya mangi-
paptok hi mahapul da.
46 Umamlong nan muttatyu hin umali nan apuna ya tibonan maphod
di at-attona.
47 Nomnomon yu tun kalyok ke dakayu, deket athidiy atona ya
ipatag-en nan apunay saad nat hiyay mangipaptok am-in hi limmun
nan apuna.
48 Mu deket kanan nan muttatyuh nomnom nay ‘Takomboy nalgo-
nalgom di atok ot mabayag di aliyan nan apu mi.’
49 Ta nalgom ot ya abuy at-attonan abunay e makikan ya makiin-
innum hanadah tatagun mumbutobutong ya deke on nunhoplat na
nadan ibbanan muttatyu.

50 Mu indani ot ya abu ya kediyen algoy dinatngan nan apuna ot
akhupanah diyen at-attona
51 ot kastiguwonan inid-um na hiya nadah makallangkak an kumo-
gakoga ya kotokotomon day bab-a da.”

25

Hay ab-abig mipanggep nah himpulun binabai

1 Kanan bon Jesus di “Hay kialigan di ahik bo aliyan ya umat tuh
ab-abigok. Wadada nan himpulun binabain immala dah dilag dat eda
damuwon nan lalakin mungkasal.
2 Nakannomnoman nadan lima, mu nadan udum ya ugge.
3 Hanadan liman ugge nanomnoman ya uggeda immitabin hi
pittololyon usalon da hin map-uhan da.
4 Mu nadan liman nakannomnoman ya immitabin da.
5 Nataktak nan lalakin mungkasal ot hadhad-on da, indani ya potog
an abuy hinuyop da, ta loktat ya nahuyop da.
6 Indanit gawwan di hilong ya waday tinumkuk an kananay ‘Tuwe
nan mungkasal! Makayu ta etaku damuwon!’
7 Ot bumangun nadan himpulun binabai ot pun-idadaan day dilag
da.
8 Ya kanan nadan liman ugge nanomnoman di ‘Idatan dakami anhan
hi pittololyo yu te mad-op moy dilag mi.’
9 Ya kanan nadan nanomnoman an binabaiy ‘Adinadama te deket
umidat kami ya makudangan takun am-in. Ekayu gumatang nah
tendaan.’
10 Ot eda gumatang, mu handih imme da ya dimmatong nan lalakin
mungkasal ot makighop nadan liman binabain nanomnoman nah
balen panganan ot idakig da.
11 Handih dimmatong nadan ugge nanomnoman ya nidakkig ot
kanan day ‘Apu, ibughul mu anhan!’
12 Mu kanan nan lalakiy ‘Adinadama te hay kakulugana ya ugge
dakayu inilan ha-on.’ ”
13 Hituwey inab-abig Jesus ot ahina kanan di “Halipat-an yu ta
mundadaan kayu te uggeyu inilay tiempo ya algoh kibangngadak.

Nan ab-abig mipanggep nah tulun muttatyun nidinolan di pihhu
(Lucas 19:11-27)

14 Hay pun-ap-apuwan Apu Dios ya mialig bo tuh ab-abigok. Wada
nan tagun umeh nidawwin boble ot ipaayag na nadan muttatyuna ot
kananay ‘Nangamung kayu tuh limmuk.’
15 Inohhaohha na didan indatan hi pihhu an insigun hi kabaelan
da. Hanan ohan muttatyu ya indatanah liman libun pihhu. Hanan
nikadwa ya indatanah duwan libu ya nan nikatlu ya indatanah hinlibu
ot ahi ume.
16 Hanan muttatyun nidatan hi liman libu ya inusal nah diyeh
numpuunanah negosyo ot mumbalin hi himpulun libu.
17 Athidi damdamay inat nan nangidatanah duwan libu ot mumbalin
hi opat di libu.
18 Mu nan nangidatanah hinlibu ya ena pe ingka-ut hi lutah diyen
pihhun nan apuna.

19 Uhup ot ahi mibangngad nan apuda ot ipaayag na dida ot
mahmahana hin nganney niatan nan pihhun indat nan dida.
20 Immali nan muttatyun nidatan hi liman libu ot idat na nah
apunay himpulun libu. Kananay ‘Apu, liman libuy indat mun ha-on
ot pumbalinok hi himpulun libu.’
21 Kanan nan apunan hiyay ‘Maphod kan muttatyu te inun-unud
muy tugun ku. Takon di ittay nan indat kun he-a ya impaongal
mu, kinali ipatag-e dakat he-ay mangipaptok nah dakol an limmuk.
Makiha-ad kan ha-on ta makiam-amlong kan ha-on.’
22 Immali damdama nan muttatyun nidatan hi duwa libun pihu ot
kanana nah apunay ‘Apu, duwan libuy indat mun ha-on ot pumbalinok
hi opat di libu.’
23 Ya kanan nan apunan hiyay ‘Maphod kan muttatyu te inun-unud
muy tugun ku. Takon di ittay nan indat kun he-a ya impaongal
mu, kinali ipatag-e dakat he-ay mangipaptok nah dakol an limmuk.
Makiha-ad kan ha-on ta makiam-amlong kan ha-on.’
24 Immali nan nidatan hi hinlibun pihu ot kanana nah apunay ‘Apu,
inilak an he-a ke ya mabungot ka mipanggep hi pihhum. Oha bo ya
pakialam di limmun di udum an tatagun uggem nun-atuwan.
25 Kinali timmakutak ot ika-ut ku tun pihhun indat mun ha-on ot
dehtun ugge nauma. Teya tun pihhum.’
26 Ya kanan nan apunan hiyay ‘Mangidlu ka ya gaga-iho kan
muttatyu. Inilam tuwalin athidiyak
27 ya tipet uggem inha-ad hi bangkot wada ot ni-moy ittay hi nid-um
ad uwanin nibangngadak?’
28 Kanan diyen apuda nadah udum an muttatyuy ‘Alan yu nan
pihhun impabangngad nat idat yu nah muttatyun himpulun libun
pihhuna.’
29 Ot kanana boy ‘Hay tagun ipaptok nay nganneh diyen wadan hiya
ya mad-uman ta dumakol hidiyen wadan hiya. Mu hay tagun adina
ipaptok di wadan hiya, takon di ittay ya mama-id hidiyen wadan hiya.
30 Hantun muttatyuk an maid di hilbina ya kudukdulnay dopapon yu
ta iwele yu nah tapol an kad-an nadan kumogakoga ya kotokotomon
day bab-a da.’ ”

Hay ahi punhumalyaan Jesus hi tatagu hantuh ahina kibangngadan

31 Kanan bon Jesus di “Ha-on an Panguluwan di tagu ya ahiyak
mibangngad an ibbak am-in nadan anghel hi langit ta mipatiboy
dayaw ku te ha-oy moy mun-ap-apu.
32 Ahi maamung am-in di taguh kabobbobleh kad-ak ta anappilok
dida, umat hi mumpattol an appilonay kalnero ya gulding.
33 Ta nadan makaphod an tatagun mangulug ke ha-on ya appilok
didah winawwan kut ikuyug ku dida. Mu nadan gaga-ihon tatagu ya
appilok didah iniggid kut mihdi da.
34 Hantuh mun-ap-apuwak ya ahik kanan hanadah tatagun wadah
winawwan kuy ‘Dakayun binendisyonan Amay migappat hi pun-ap-
apuwanan indadaana tuwali handih nunlutuwana tuh luta.
35 Te naaganganak ya indatanak hi kanok. Nauwoak ya indatanak
hi inumok. Immaliyak hi bobleyu ya takon di uggeyak inila ya
inayaganak.

36 Handih maid di bulwatik ya indatanak. Nundogowak ya impap-
tokak ke dakayu. Handih nikalabutak ya immali kayun nangidung-on
ha-on.'
37 Mu ahida kanan di 'Apu, kon-anay naagangam ya nauwoam ot
panganon daka ya painuman daka
38 ya kon-anay immaliyam hi boble mi ot ayagan daka ya kon-anay
maid di bulwatim ot idatan daka?
39 Maid boy inila mih nundogowam ot ipaptok daka ya maid di inila
mih nikalabutam ot umali kamin nangidung-on he-a.'
40 Mu ahik kanan ke diday 'Hin inat yu dadiye nadah nakababban
tatagun mangulug ke ha-on ya inat yu damdaman ha-on.'
41 Mu nadah gaga-ihon tataguh iniggid kun adi mangulug ke ha-on
ya ahik kanan di 'Mange-ele kayun ha-on te gaga-iho kayu. Ume kayu
nah apuy an munnananong an nidadaan nah kiha-adan Satanas ya
nadan ibbanan dimonyo.
42 Man-uke ya naaganganak ya uggeyak indatan hi kanok ya
nauwoak ya uggeyak indatan hi inumok.
43 Immaliyak hi bobleyu ya adi kayu maapnga. Maid di bulwatik
ya uggeyak indatan. Ya handih nikalabutak ya handi nundogowak ya
uggeyak indung-o.'
44 Ahida kanan di 'Apu, maid ot di em numbagaan ke dakamih
makan, danum ya bulwati. Ya kon-anay immaliyam ya ugge daka
inapnga? Ya maid di em numbagaan hi baddang hi nundogowam
weno hi nikalabutam.'
45 Hituwey ahi kanan nadan gaga-ihon tatagu, mu ahik kanan ke
diday 'Kay ha-oy di uggeyu binaddangan handih uggeyu binaddangan
nadan nakababban mangulug ke ha-on.'
46 Kinali am-in nadan gaga-ihon tatagu ya mipae da nah kakas-
tiguwan dat nangamung. Mu nadan maphod an tatagu ya ume
dah kad-an Apu Dios ta waday nitaguwan dan munnananong ta
nangamung."

Nan planun pampapan dan Jesus
(Marcos 14:1,2; Lucas 22:1,2; Juan 11:45-53)

26

1 Nagibbun intuttudun Jesus am-in dadiye ot kanana nadah disipulos
nay
2 "Inila yun duway algo mo ya madatngan nan kanan dan Piyestan
di Nala-uwan di Anghel Apu Dios, kediyey ahida pampapan ke ha-oy
an Panguluwan di tagu ta ipatakak hi krus."
3 Hanadan ap-apun di padi ya nadan mangipangpanguluh Judyu ya
naamung dah balen Kaypas an natag-en padi
4 ot ihuhummangan da hin nganney innun dan mangidalunun
mampap ke Jesus ta pipate da.
5 Mu kanan day "Adi taku ipaddid uwanin piyesta te indani ya
gumulu day tatagu."

Hay nangiduyagan nan babai ke Jesus hi nakangnginan lana
(Marcos 14:3-9; Juan 12:1-8)

6 Handih mangmangngan da Jesus ad Betania hi balen Simon an hiya
nan mungkangpu ni-an di adol na

7 ya immali on babain inodnanay ohan butilyan bangbanglun lanan
nakangngina ot iduyag nah ulun Jesus.
8 Tinibon nadan disipulos nah diye ya bimmobboh-ol da ot kanan
day “Ayyokah diyen bangbanglun lana.
9 Gulat nat nigattang hidiye ya ongal ot an pihhun midat nadah
nawotwot.”
10 Inilan Jesus hidiye ot kananan diday “Tipet athinay pangali yun
hiya? Hidiyen inat nan ha-oy ya maphod.
11 Ha-oy ya adiyak makihkihtun dakayu ta nangamung. Mu hanada
ken nawotwot ya wadadat nangamung.
12 Hidiyen nangiduyaganah lana ke ha-on ya kay na indadaan di adol
kun milubuk.
13 Nomnomon yuh tuwe. Hi am-in an boblen kipainilaan di kalin
Apu Dios ya ahi makalkaliy inat nan ha-on an panginomnoman ke
hiya.”

Inabulut Judas an ihdul nah Jesus
(Marcos 14:10,11; Lucas 22:3-6)

14 Hanan oha nadah himpulut duwan disipulos an hi Judas Iskariote
ya immeh kad-an nadan ap-apun di padi
15 ot kananay “Nganney idat yun ha-on hin baddangan dakayun
mampap ke Jesus?” Ot idatan dah tuluy pulun pihun kalang.
16 Nipalpun diye ya hahalipat-anay pangipadpapanan Jesus.

Hay nanganan da Jesus ya nadan disipulos na kediyen Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios
(Marcos 14:12-21; Lucas 22:7-14,21-23; Juan 13:21-30)

17 Handih namangulun algon nan Piyestan di Tinapay an ugge naha-
adan hi yeast ya immali nadan disipulos hi kad-an Jesus ot kanan dan
hiyay “Daanay emi pundadaanan hi panganan taku tuh Piyesta?”
18 Kananan diday “Ume kayu nah boble ya kanan yu nah ohan
taguh diy ‘Kanan nan Ap-apu takuy maid uhup ya waday maat ke
ha-on. Kinali umali kamin nadah disipulos kun mangan hi baleyu tuh
Piyesta.’ ”
19 Inun-unud day kinalina ot eda idadaan di kanon da kediyen
Piyesta.
20-21 Mungkahilong ya dimmatong da Jesus ya nadan disipulos na
nah bale. Handih mangan da ya kananay “Hituwey kalyok. Waday
ohan dakayun ahi mangihdul ke ha-on.”
22 Dingngol dah diye ya mahakit di nomnom da ya waday oha on
kananay “Kon ha-on, Apu?”
23 Kananay “Hanan makidihhan an makitam-ol hi tinapay nan ha-on
di ahi mangihdul ke ha-on.
24 Ha-oy an Panguluwan di tagu ya ahiyak patayon ta gapu ketuwen
maat ya umannung nan impitudok Apu Dios, mu mahmok an abu nan
tagun mangihdul ke ha-on. Kudukdulnay ugge nitungo.”
25 Hi Judas an hiyay mangihdul ke Jesus ya kananay “Apu, kon ha-oy
di ahi mangihdul ke he-a?” Kanan Jesus di “Om, he-a.”

*Hay panganan nah tinapay ya panginuman nah mainum an pangi-
nomnoman hi natayan Jesus*
(Marcos 14:22-26; Lucas 22:14-20; 1 Corinth 11:23-25)

26 Kediyen mangan da ya inalan Jesus nan tinapay ot mumpasalamat
ke Apu Dios. Pinani-ang na ot ikap-ong na nadah disipulos na ot
kananay "Alan yu ta kanon yu, hituwey adol ku."
27 Ot alana bo nan basun natalwan hi mainum ot mumpasalamat
bon Apu Dios. Indat nan dida ot kananay "Uminum kayun am-in nah
basu,
28 hituwey dalak an tumodtod ta kipaannungan nan balun nakitob-
balan Apu Dios an kiphodan di tatagu ta kakaanan di liwat da.
29 Kalyok ke dakayu, adiyak mo uminum ketuwen mainum inggana
kediyen algon ahi taku panginuman nah hinnatkon an mainum hidih
pun-ap-apuwan Aman hi Apu Dios."
30 Nagibbuh diye ot mungkanta dah pundayaw dan Apu Dios ot ahida
ume nah Bilid an Oliba.

Kinalin Jesus an ahi ihaut Pedro an inilanah Jesus
(Marcos 14:27-31; Lucas 22:31-34; Juan 13:26-38)

31 Kanan bon Jesus di "Am-in kayu ya ahiyak punhintatayyanan gapu
nah ahi maat ke ha-on ad uwanin hilong. Hidiyey umannungan nan
impitudok Apu Dios an kananay 'Pipatek nan mumpattol hi kalnero ta
miwahit nadan kalnero.'
32 Mu hantuh mamahuwanak ya mamanguluwak an umed Galilee
ta ahi kayu miunud."
33 Kimmalih Pedron kananay "Takon di taynan daka hantudah
iibbak hin waday maat ke he-a ya adinadaman edaka taynan ke ha-
on."
34 Mu kanan Jesus ke hiyay "Kalyok ke he-ah tuwe, ad uwanin hilong
ya mumpitlun ihaut mun kanam di uggeyak inilan he-a ta ahi tumalan-
uy manuk."
35 Kanan Pedro ke hiyay "Takon nin di makikateyak ke he-a ot
adinadaman ek kanan di ugge daka inilan ha-on." Ya am-in nadan
disipulosna ya athidiy kinali da.

Hay nundasalan Jesus ad Getsemani
(Marcos 14:32-42; Lucas 22:39-46)

36 Imme da Jesus ya nadan disipulos nad Getsemani ot kananan
diday "Mihtu kayu ta umeyak dih e-elenan e mundasal."
37 Ot ikuyug na da Pedro ya nadan duwan imbabalen Sebedi. U-
umyung hi Jesus ya mahakit di nomnom na,
38 kinali kananan diday "Dehtun mahakit an abuy nomnom kun
kayak mate. Mihtu kayu ni-an ya adi kayu mahuyop ta ib-ibbaanak."
39 Imme nah e-elena ot munlukbub ot mundasal an kananay "Ama,
daan mo ahan ta adi maat hidiyen ek punholholtapan. Mu nangamung
ka, hay pinhod muy maunud, bokon hay pinhod ku."
40 Indanit nibangngad hi kad-an nadan disipulos na ya nakahhuyop
da, ot kananan Pedroy "Kon adi kayu pakaippol hi hinuyop yu takon
di hin-oras ya abu?
41 Halipat-an yu ya mundasal kayu ta adi kayu mahaul an munliwat.
Inilak an pinhod yun mangun-unud, mu makudang di kabaelan yu."
42 Imme bo ot e mundasal an kananay "Ama, deket mahapul an maat
hidiyen holtapok ya nangamung ka, hay pinhod muy maunud."
43 Nibangngad boh kad-an nadan disipulos na ya nakahhuyop da bo.
Namahig an adida pakaippol hi hinuyop da.

44 Tinaynan bon Jesus dida ot e mundasal an hidiyey pitluna ot idasal
na boh diye.
45 Nibangngad boh kad-an nadan disipulos na ot kananan diday "Kon
ito-ol yuy huyop? Bumangun kayu mo te nadatngan di pamatayan
nadan naliwat an tatagun ha-on an Panguluwan di tagu.
46 Makayu ta etaku damuwon dida! Deyan mangali nan mangihdul
ke ha-on!"

Hay numbaludan dan Jesus
(Marcos 14:43-50; Lucas 22:47-53; Juan 18:3-12)

47 Nanongnan mungkalkallih Jesus ya dimmatong hi Judas an oha
nadah himpulut duwan disipulos nan ibbana nadan intud-ak nadan
ap-apun di padi ya nadan mangipangpanguluh Judyu an numpun-
odon dah ispada ya bakdung an e mampap ke hiya.
48 Hi Judas ya tinuguna tuwali nadan ibbanan kananay "Ahiyu
imatunan nan etaku dopapon te ahik awalon. Deket inawal ku ya
immali kayu ta baludon yu."
49 Immeh Judas hi kad-an Jesus ot kananay "Apu, immali kami." Ot
awalona.
50 Kanan Jesus ke hiyay "Aga, atom nan pinhod mu." Ot ume nadan
ibban Judas ot baludon dah Jesus.
51 Hanan ohan disipulos ya inuknut nay ispada na ot palangonay
ingan nan ohan muttatyun nan natag-en padi.
52 Mu kanan Jesus ke hiyay "Ipabangngad mu nan ispada nah hikot
mu te hay tagun hay ispada di pamate na ya hay ispada damdamay
pamate dan hiya.
53 Pangalim nin kattog on pamaddang muh naen ha-on, mu gulat nat
pinhod kun mabaddangan ya ibagak ke Ama an hi Apu Dios ta ipaali
nay kalibulibuh anghel an bumaddang ke ha-on.
54 Mu adik aton hidi te adi mo umannung nan impitudok Apu Dios
an maat ke ha-on."
55 Kanan Jesus nadah immalin tataguy "Tipet kah-in di ekayu mun-
odon hi ispada ya bakdung an mampap ke ha-on? Kon nakabahhu-
lanak? Wadaak hi kabigabigat an muntuttudu nah Templo ya tipet
uggeyak dimpap?
56 Mu takon ta maat hituwet umannung nan intudok handidan
profetas." Ya am-in da nan disipulos na ya binumtik dan tinaynan
dah Jesus.

Hay nahumalyaan Jesus hi hinangngab di ap-apun di Judyu
(Marcos 14:53-65; Lucas 22:54,55,63-71; Juan 18:13,14,19-24)

57 Hanadan nampap ke Jesus ya in-e da hiyah balen Kaypas an natag-
en padi te hidiy naamungan nadan muntuttuduh Tugun Moses ya
nadan mangipangpanguluh Judyu.
58 Niunuunud hi Pedro, mu ugge nih-up te nihaad nah dola. Ot
makib-un hanadah guwalya te pinhod nan tibon hin nganney aton
dan Jesus.
59-60 Hanadan ap-apun di padi ya am-in nadan ibba dan konsehal
di Judyu ya tagan day mahma nadah tatagu hin nganney mabalin
an ipabahul dan Jesus takon di adi makulug ta pangigadulan dan
mamaten hiya. Mu maid di mahamak da takon di dakol day

muntistigun nangalih bahul nan adi makulug. Indani ya wadaday duwan
61 kanan day “Hiyah tuwe nan kananay pa-iyona nan Templon Apu
Dios ya kabaelanan bohwaton hi tulun algo.”
62 Timmaddog nan natag-en padi ot kananan Jesus di “Kon makulug
datuwen ipabahul da? Nganney panumang mu?”
63 Mu op-opyah Jesus. Ya kanan bon nan natag-en padi ke hiyay
“Adika munlangkak an manumang ketuwe te donglon nan Dios an
wadat nangamung. Kon he-ah Kristo an Imbabalen Apu Dios?”
64 Ya kanan Jesus ke hiyay “Makulug hinaen kinalim. Mu kalyok ke
dakayun am-in an ahiyak tibon an Panguluwan di tagun umbun hi
winawwan Apu Dios an Kabaelanan am-in. Ya ahiyak bo tibon nah
kulabut hantuh ahik kibangngadan.”
65 Kinalinah tuwe ya binik-in nan natag-en padiy bulwatinah bungot
na ot kananay “Tinaltalanggaanah Apu Dios! Adi mahapul an wadaday
udum an muntistigu te dingngol takuy kinalina.
66 Nganney punnomnom yu?” Ya kanan day “Mahapul an mate te
nabahulan.”
67 Ot puntuppaan day angana ya nundaw-e da. Ya wadaday nun-
apap ke hiya
68 an kanan day “Agam ya- tuwali, hin makulug an he-ah Kristo,
kalyom hin dahdiy nangapap ke he-a.”

Hay nangihautan Pedroh nanginilaanan Jesus
(Marcos 14:66-72; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-18,25-27)

69 Hi Pedro ya um-umbun nah dola ya immali nan babain muttatyu
ot kananay “He-ay ohan ibban Jesus an iGalilee.”
70 Mu inhaut nan kananay “Bokonak! Uggek inilah naen pungkalim.”
Ya am-in nadan tataguh di ya dingngol dah diyen kinalina.
71 Timmayan hi Pedro ot ume nah hoob ya immali bo nan ohan
muttatyun babai ot kanana bo nadah tataguy “Hituwe ot nan ibban
Jesus an iNasaret.”
72 Mu inhaut na bon insapatanan kananay “Uggek man inilah diyen
tagu.”
73 Indani ya immali day udum an tataguh kad-ana ot kanan day “He-
a ot nan ohan ibban Jesus te nun-ingngoy kaliyu.”
74 Indani mo ahan ya kananay “Isapatak an takon di patayonak ke
Apu Dios! Uggek man inilah naen tagu.” Nagibbun kinali nah diye ya
timmalan-uy manuk.
75 Ya ninomnom na nan kinalin Jesus ke hiyan kananay “Mumpitluy
ahim pangalyan an kanam di uggeyak inila ta ahi tumalan-uy manuk.”
Ot bumah-el nah hoob ot mungkoga.

Hay nangiayan nadan buhul Jesus ke hiyah kad-an Pilatu
(Marcos 15:1; Lucas 23:1,2; Juan 18:28-32)

27

1 Biggabiggat nah nabiggatana ya inhuhummangan nadan ap-apun
di padi ya nadan mangipangpanguluh Judyuy aton dan mamaten
Jesus.
2 Binalud dah Jesus ot iedah kad-an Pilatu an gobernador.

Hay natayan Judas
(Apostoles 1:18,19)

3 Handih ininnilan Judas an patayon da tut-uwah Jesus ya nuntu-
tuyuh nangihdulanan hiya ot ena ipabangngad nan tuluy pulun pihun
kalang nadah ap-apun di papadi ya nadah mangipangpanguluh Judyu.
4 Kananay "Naliwatak te inihdul kuy ohan tagun maid di bahul na."
Ya kanan nadan ap-apuy "Nangamung ka pe, maid di bibiyang min
nae."
5 Ot ihabuwag Judas nan kalang nah Templo ot e mumbitkol.
6 Numpidit nadan ap-apun di padi dadiyen kalang ot kanan day
"Adinadaman e id-um hituwen pihhu nah pihhun di Templo te hituwe
ya bayad di natayan di ohan tagu."
7 Nunhuhummangan da ot usalon dah diyen pihhu hi nangatang da
nah lutan nan tagun mangapyah banga ot pumbalinon dah lubukan
di tatagun e nakibobleh di.
8 Ot hidiyey gapunan ingganad uwani ya hay ngadan diyen luta ya
Lutan Nadalaan.
9 Hituwey immannungan din kinalin Jeremiah an profetas an
kananay
"Inala day tuluy pulun pihun kalang an hidiyey inhuhummangan
nadan Judyun bayad di biyag Kristo
10 ot pangattang da nah lutan nan tagun mangapyah banga. Hituwey
kinalin nan Ap-apu takun ha-on."

Hay nunhumalyaan Pilatu ke Jesus
(Marcos 15:2-5; Lucas 23:3-5; Juan 18:33-38)

11 In-e dah Jesus hi hinangngab Pilatu an gobernador ot kanan Pilatu
ke hiyay "Kon he-ay patul di Judyu?" Hinumang nan kananay "Deya
bon hinaey kanam."
12 Ya am-in da nan ap-apun di padi ya nadan mangipangpanguluh
Judyu ya dakol di pungkali dah bahul Jesus, mu op-opya.
13 Kanan Pilatu ke hiyay "Kon adim donglon hantudan ipabahul dan
he-a?"
14 Mu adina humangon nadan ipabahul dan hiya. Kinali namodwong
nan gobernador.

Hay pangipipatayan dan Jesus
(Marcos 15:6-15; Lucas 23:23-25; Juan 18:39—19:16)

15 Deket Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios ya waday ohan
balud an ipaen nan gobernador ya nangamung di pinhod di tatagun
mipae.
16 Kediye ya wada nan ohan nikalabut an hi Barabbas an nundingn-
gol an pimmate.
17 Ta handi naamung da nan tataguh kad-an Pilatu ya kananan diday
"Dahdiy pinhod yun ipaek, hi Barabbas weno hi Jesus an kanan dan
hi Kristo?"
18 Man-uket kinalin Pilatuh diye ya inila nan maid di bahul Jesus,
mu gapuh amon nadan mangipangpanguluh Judyu ya impadpap da.
19 Handih inumbun hi Pilatu an munhumalya ya impaad nan
inayanan kananay "Adi na-ala on inat muy atom nah tagun maid
di bahul na te mabulubulunak gapu nah inin-inop kuh mipanggep

ke hiyat deyan kumanol-owak." Hituwey udum hi gapunan pinhod
Pilatun ipaeh Jesus.
20 Mu nadan ap-apun di padi ya nadan mangipangpanguluh Judyu ya
inhapitan da nadan tatagut ibaga dan Pilatu an hi Barabbas di mipaet
hi Jesus di pipatena.
21 Kanan bon Pilatu ke diday "Dahdi ke didan duway pinhod yun
ipaek?" Ya kanan day "Hi Barabbas."
22 Ot kanana boy "Nganne moy atok ke Jesus an kanan dan hi
Kristo?" Kanan nadan tataguy "Ipatak hi krus!"
23 Kananay "Tipe-? Kon nganney bahul tuwen tagu?" Ya pun-olot da
ot ya abuy tukuk dan kanan day "Ipatak hi krus!"
24 Inilan Pilatun maid di hilbin di kalkalyona te linappuwan
nadan tatagun munggugulu ot umalah danum ot ulahanay taklenah
hinangngab nadan tatagu ot kananay "Maid di bahul kuh katayan tun
tagu. Nangamung kayu pe."
25 Ya kanan nadan tataguy "Om, nangamung kami. Takomboy
dakami ya nadan iimbabalemiy kombahul hi katayana!"
26 Ot ipaen Pilatuh Barabbas. Hi Jesus ke ya impahoplat na ot ahina
e pipatak hi krus.

Hay nuntaltalanggaan nadan tindalu ke Jesus
(Marcos 15:16-20; Juan 19:2,3)

27 Inihgop nadan tindaluh Jesus hi balen nan gobernador ot ayagan
dan am-in nadan ibbadan tindalu.
28 Kinaan day bulwatina ot ipabulwati dan hiya on maingit an umat
hi bulwatin di patul.
29 Ya immala dah hubit ot kumapya dah pongot ot ipapngot dan hiya.
Ya immala da boh paul ot ipad-on dah wawwana. Deke on nundukkun
dah hinangngab na on tinaltalanggaan dan kanan day "Dayawon taku
peman tun Patul di Judyu!"
30 Nuntuppaan da ya nunhoplat day ulunah paul.
31 Nagibbun tinaltalanggaan da ya kinaan da nan impabulwati
dan hiya ot ipabangngad da nan bulwatina ot ahida ie nah eda
pangipatakan ke hiya.

Hay nipatakan Jesus hi krus
(Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27)

32 Handih mange da ya dinamu dah Simon an iCyrene ot ipilit nadan
tindalun pah-onona nan krus Jesus.
33 Indani ya dimmatong da nah eda pangipatakan ke Jesus an hidiye
nan kanan dan Golgota an hay kibalinana ya gunit di ulu.
34 Immala dah mainum an nad-uman hi mumpait ot ipainum dan
Jesus, mu tinamtamana ya adina pinhod.
35 Impatak nadan tindaluh Jesus hi krus ot ibubunut da hin nganney
alan di hin-oh-an dida nah bulwatina.
36 Nagibbuh diye ot um-umbun dan mungguwalya.
37 Hanah tap-on di uluna ya waday nitudok an kananay "Hituweh
Jesus an Patul di Judyu."
38 Wadaday duwan mangakon nipatak damdamah krus an ohah
winawwana ya nan ohah iniggid na.

39 Am-in nadan mala-u ya munwigwigiwig dah panaltalangga dan Jesus
40 an kanan day “Daan bo nan kanam an pa-iyom nan Templo ya bohwatom hi tulun algo? Deket makulug an Imbabale dakan Apu Dios ya baddangam di adol mut makaan ka nah krus.”
41 Takon nadan ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ya nadan mangipangpanguluh Judyu ya taltalanggaan da damdamah Jesus an kanan day
42 “Tipe nin ta binaddanganay udum ot tumagu da yaden adina kabaelan an baddangan di adol na? Tibon taku ya- peman hin makaan dih nipatakana. Hituwe kanun tagu ya patul di Judyu. Deket makaan ya kulugon taku peman.
43 Hiya ya mundinol ke Apu Dios ya kananay hiya ya Imbabalen Apu Dios. Ot agat tibon taku ya- peman hin baddangan Apu Dios ad uwani.”
44 Takon nadan duwan mangakon nipatak ya taltalanggaan da damdamah Jesus.

Hay natayan Jesus
(Marcos 15:33-41; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)

45 Indanit maal-algo ya himmilong am-in di boble hi tulun oras.
46 Ya indanit himbatangan ya tinumkuk hi Jesus an kananay “Eloi, Eloi, lama sabaktani?” Hay kibalinan tuwe ya “Apu Dios an Dios ku, tipet eyak inwalong ke he-a?”*
47 Hanadan tatagun nangngol ke hiya ya kanan day “Deyan pun-ayaganah Elijah.”
48 Waday ohan didan nunggagalan ena itam-ol di kapo nah pim-makin mainum ot ipalat nah paul ta ipatitip nan Jesus.
49 Kanan di udum di “Tibon taku ya- peman hin umalih Elijah an mamaddang ke hiyat makaan nah krus.”
50 Impidwan Jesus an tinumkuk ot mate.
51 Kediyen nate ya nakaiddihhan an nahathat nan kurtina nah Templon nipalpuh kayangna ingganah puuna. Ya kimmolyog ot mungkapi-ang di babatu
52 ot malukatan di udum an lubuk ot mamahuwan di dakol nadah tatagun Apu Dios.
53 Tinaynan day lubuk da ot handih namahuwan Jesus ya imme dad Jerusalem ot tibon di dakol an tatagu dida.
54 Hanan ap-apun di tindalu ya nadan ibbanan mungguwalyan Jesus ya tinibo dan am-in nan na-na-at ya inggibok da nan kolyog ot tumakut da. Kanan day “Makulug peman an hiya ya Imbabalen Apu Dios.”
55 Wadaday dakol an binabain nibata-an dan ang-ang-angon day ma-ma-at. Dadiye nadan binabain nalpud Galilee an nikuyukuyug ya bimmanaddang ke Jesus.
56 Wadah dih Maria Magdalena, hi inan nadan imbabalen Sebedi ya hi Maria an inan da James ke Joses.

Hay nangilubukan dan Jesus
(Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

* **27:46 27:46** Psalm 22:1

57 Mungkahilong kediye ya dimmatong nan ohan mangulug ke Jesus
an hi Joseph an iArimatea an kadangyan.
58 Immeh kad-an Pilatu ot ena ibagay adol Jesus ya in-abulut Pilatu.
59 Lingkan Joseph di adol Jesus nah krus ot libbutanah malinin luput.
60 Ot ena ilubuk nah ka-ippakapyanan gungat na nah batu. Inullina
on ongal an batu ot itangob na nah gungat ot ahi tumayan.
61 Wadadah di da Maria Magdalena ya nan oha bon hi Maria an
um-umbun dan hanghanggaon da nan gungat.

Hay nungguwalyaan nadan tindalu nah gungat Jesus

62 Handih nabigat an Sabadu ya naamung nadan ap-apun di padi ya
nadan Phariseeh kad-an Pilatu
63 ot kanan dan hiyay "Apu, manomnom mi din kinalin nan
makallangkak an hi Jesus an kananay mate, mu mamahuwan hi katlun
di algoh katayana.
64 Kinali ipaguwalyam ot nan lubuk na ingganah katlun di algo te
indani ya ume nadan disipulos nat eda alan di adol na ta ahida kanan
di namahuwan. Ot namam-an kulugon di tataguh tuwen langkak nan
nahalhalman mu nan udum an langkak nan kananay hiyay intud-ak
Apu Dios."
65 Kanan Pilatu ke diday "Umawit kayuh tindaluk ta eyu pakag-
guwalyaan."
66 Ot eda ihamad di tangob nan gungat ot ahida taynan nadan
tindalun mungguwalya.

Hay namahuwan Jesus
(Marcos 16:1-10; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

28

1 Nala-u moy Sabadun Tungo ot mungkabigat kediyen Linggu ya
imme da Maria Magdalena ya nan ohan hi Maria an eda tibon nan
gungat.
2 Kal-inadi ya kimmolyog hi nal-ot ya wada nan anghel Apu Dios an
nalpuh langit an kinaana nan batun nitangob ot umbun kediyen batu.
3 Hanan anghel ya humilin kay kil-at ya hay bulwatina ya makab-
bayak.
4 Hanada ken tindalun mungguwalya ya munggagayonggong dah
takut da ot matu-i da ya kay da nate.
5 Kanan nan anghel nadah binabaiy "Adi kayu tumakut. Inilak ot
eyu hamakon hi Jesus an nipatak hi krus,
6 mu maid moh tu te namahuwan an hidiye tuwali din kinalina.
Makayu ta tibon yu tun nibakilangana.
7 Gal-an yu ta eyu kalyon hanadah disipulos nan hiya ya
namahuwan. Ya kalyon yun mamangulun umed Galilee ta ahiyu tibon
hidi. Donglon yu te makulug hituwen pungkalik ke dakayu."
8 Hanadan binabai ya timmakut da, mu maka-am-amlong da gapu
nah dingngol da ot galagalaan dan umeh kad-an nadan disipulos ot
eda kalyon.
9 Indani ya dinamu dah Jesus an kananan diday "Malinggop kayu!"
Nundukkun dah hinangngab na ot dapaon day hukina ot dayawon da.

10 Ot kanana bon diday “Adi kayu tumakut. Ume kayu nadah
disipulos an iibak ta eyu kalyon an wadaak ya kalyon yun ume dad
Galilee ta hidiy ahida panib-an ke ha-on.”

Hay nunlangkakan nadan guwalya mipanggep hi naat hi adol Jesus

11 Handih tinaynan nadan binabai nan lubuk ya imme da nan udum
an tindalun nungguwalya nah lubuk ot eda kalkalyon hanadah ap-
apun di padiy mipanggep nah tinibo dan naat.
12 Ot maamung nadan ap-apun di papadi ya nadan mangipangpan-
guluh Judyu ot ihuhummangan day aton da. Indatan dah ongal an
pihhu nadan tindalun nungguwalyan kanan day
13 “Hay kalyon yuh tatagu ya nahuyop kayu handih immali nadan
disipulos Jesus ot alan day adol na.
14 Deket donglon nan gobernador hituwen naat ya adi kayu madana-
gan te ahi kami nangamung an manumang ke hiya ta adi kayu
mabahulan.”
15 Ot alan nadan tindalu nan pihhun bayad da ot un-unudon day
kinalin nadan ap-apun di padi. Ta deyan takon di ad uwani ya hidiyey
nundingngol nadah Judyu.

Hay numpatib-an Jesus nadah himpulut ohan disipulos na
(Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-49; Juan 20:19-23; Apostoles 1:6-8)

16 Hanadan himpulut ohan disipulos ya imme da nah bilid ad Galilee
an hidiy kanan Jesus hi pan-odan dan hiya.
17 Handih tinibo da ya dinaydayaw da, mu wada day munhalinduwa.
18 Immeh Jesus hi kad-an da ot kananay “Ha-oy di nangamung am-in
hi langit ya luta te indat Apu Dios di kalebbengak.
19 Ta hidiye nan ume kayuh kabobboble tuh luta ta eyu ituttudun
am-in hi tataguy mipanggep ke ha-on ta mangulug da ya bonyagan
yu didah ngadan Aman hi Apu Dios, ha-oy an Imbabalena ya nan
Espirituna.
20 Ya ituttudu yun un-unudon dan am-in di intugun kun dakayu. Ya
nomnomon yun makulug an wadaak ta nangamung ke dakayu.”

HAY IMPITUDOK APU DIOS KE MARCOS MIPANGGEP KE JESUS

Hay kalin Juan an mumbonyag

1-2 Hituwey nitudok hi inat Jesu Kristo an Imbabalen Apu Dios hi kiphodan di tagu. Hay lappuna ya nan immannungan din intudok Isaiah an profetas Apu Dios an kananay
"Kanan Apu Dios di 'Pamanguluwok tun mangituttuduh tatagu hi mipanggep ke he-at ahika dumatong.'
3 Hiya ya ahi madngol nah adi maboblayan an kananay 'Idadaan yu ya iphod yuy dalanon nan Ap-apu taku.' "*
4 Indani tut-uwa ya wadah Juan an mumbonyag nah adi maboblayan an pumbonyaganay tatagu ya tinuttudduwana didan kananay "Muntu-tuyu kayuh liwat yu ya mumpabonyag kayu ta pakawanan Apu Dios di liwat yu."
5 Immali day katagutagun nalpud Jerusalem ya nan udum an bobled Judea an e mundongol hi ituttudun Juan. Kinali day liwat da ot bonyagan Juan dida nah Wangwang an Jordan.
6 Hi Juan ya naabol an dutdut di kamel di bulwatina ya hay balikis na ya lalat. Hay kanona ya dudun ya hay inumona ya danum di iyyukan.
7 Hay kanana nadah tatagu ya "Wada nan ahi umalin natagtag-e mu ha-on ta takon di hay mangubad hi gakod di apatut na ya nakababbaak an mangat kediye.
8 Ha-oy ya bonyagan dakayuh danum, mu hiya ya ahi dakayu bonyagan hi Espiritun Apu Dios."

Hay nabonyagan Jesus ya hay namatnaan Satanas an munhaul ke hiya
(Mateo 3:13—4:11; Lucas 3:21,22; 4:1-13)
9 Indani ya wadah Jesus an nalpud Nasaret ad Galilee. Immalih kad-an Juan ot bonyagana nah Wangwang an Jordan.
10 Handih dimmakal hi Jesus ya tinibonan nabukatan di kabunyan ya immali nan Espiritun Apu Dios an kay palomay ang-ang na ot umpan hiya.
11 Ya waday kimmalih langit an kananay "He-ay Imbabalek an impakappinhod ku ya mangipaamlong ke ha-on."
12 Indani ya impaen di Espiritun Apu Dios hi Jesus nah adi maboblayan
13 ot mihaad hidih nap-at an algo. Kediyey namanatnaan Satanas an manaul ke hiya ta munliwat. Wadadah diy katatakut an aggayam, mu wadada damdamah diy anghel an mangipaptok ke hiya.

Hay nangayagan Jesus nadah opat an muntabukul
(Mateo 4:18-22; Lucas 4:14,15; 5:1-11)
14 Handih nangikalabutan Herod ke Juan ya immeh Jesus ad Galilee an e muntuttuduh inat Apu Dios an kiphodan di tagu.

---

* **1:3 1:3** Hay pinhod tuwen kalyon ya mundadaan kayu an iphod yuy pangi-eyu te umali nan Ap-apu taku.

15 Kananay “Muntutuyu kayuh liwat yu ya kulugon yu nan inat Apu
Dios an kiphodan di tagu te immali mo nan intud-ak nan mun-ap-apu.”
16 Handih mundaldallanan hi Jesus nah pingngit di baybay ad Galilee
ya tinibo na da Simon ke tulang nan hi Andres an muntabukul da te
hidiyey ngunuda.
17 Inayagan Jesus dida ot kananan diday “Maki-e kayun ha-on ta
mipalpud uwani ya adi kayu mo manabukul hi dolog, mu ekayu
mangawis hi tatagu ta ha-oy di un-unudon da.”
18 Pinghanadi ya inwalong day tabukul da ot miunud dan hiya.
19 Mangmangnge da ya tinibo bon Jesus on hintulang an da James
ke Juan an nak Sebedi nah bangka dan pun-idadaan day tabukul da.
20 Inayagana damdama dida ya pinghanadi ya tinaynan dah amada
ya nadan muttatyu da ot miunud dan hiya.

Hay nangaanan Jesus hi nihkop
(Lucas 4:31-37)

21 Dimmatong dad Kapernaum, ot kediyen nadatngan an Sabadun
Tungo ya immeh Jesus nah simbaan di Judyu ot muntuttudu.
22 Hanadan tatagun nangngol ke hiya ya namodwong dah ituttuduna
te matibon ongal di kalebbengana mu nadan muntuttuduh Tugun
Moses.
23 Hidi nah simbaan ya wada on nahikpan an muntukuk an kananay
24 “Jesus an iNasaret, nganney pinhod mun aton ke dakami? Kon
immali kan manadag ke dakami? Inilak hin dahdi ka. He-a nan maid
di liwat nan intud-ak Apu Dios!”
25 Mu kinalyan Jesus nan nihkop an kananay “Opya ka ya makaan
ka nah tagu!”
26 Pinghanadi ya munggagayonggong nan tagu ya tinumkuk nan
nihkop ot ahi makaan.
27 Namodwong nadan tatagu ot munhimbabaggaan dan kanan day
“Nganneh tuwen ma-ma-at? Hinnatkon an abu! Antipeh naen abunay
kalina ya maat di pinhod na? Deya peman an takon di dimonyon
nihkop ya kaanona!”
28 Ot hidiye nan gagala ya nundingngol di mipanggep ke Jesus am-in
hi bobled Galilee.

Hay nangaanan Jesus hi dogon di dakol an tatagu
(Mateo 8:14-17; Lucas 4:38-41)

29 Limmah-un hi Jesus nah simbaan an naki-e da James ke Juan ot
ume dah balen da Simon ke Andres.
30 Hinumgop ya kinali dan hiyan mahmahhuyop nan inan nan
inayan Simon te mundogon nahalman di atung di adol na.
31 Immeh Jesus hi kad-ana ot odnanay taklena ot baddanganan
tumaddog. Ya nakaan di dogona ot ena idadaan di kanon da Jesus.
32 Indanit mungkalimuy algo ya nun-ialin di tataguh kad-an Jesus
nadan mumpundogo ya nungkahikpan hi dimonyo
33 ta am-in da nan tatagu nah boble ya naamung dah dolan da Simon.
34 Kinaan Jesus di nunhihinnatkon an dogon nadan tatagu ya
kinaana bo nadan dimonyon nihkop. Adina iabulut an kumali nadan
dimonyo te adina pinhod an diday mangipainilah tatagu hin dahdi
hiya.

Hay nuntuttuduwan Jesus hi kabobbobled Galilee
(Lucas 4:42-44)

35 Handih nabiggatana ya himmahallaman hi Jesus an imme nah
e-elen di boblen maid di tagut mundasal.
36 Hi Simon ya nadan ibbana ya eda hinamahamak hi Jesus.
37 Ot handih tinibo da ya kanan dan hiyay "Am-in day tatagu ya
edaka hamahamakon."
38 Ya kanan Jesus di "O, mu mahapul an ume takuh udum an boblet
eyak muntuttudu damdamah di te hidiyey gapunah immaliyak."
39 Ot ume dah kabobbobled Galilee ot muntuttudu nadah simbaan
di Judyu ya kinaanay nihkop hi tatagu.

Hay nangaanan Jesus hi dogon nan tagun mungkangpuy adol na
(Mateo 8:1-4; Lucas 5:12-16)

40 Wada nan ohan tagun mungkangpuy adol nan immali ot pih-
pihmok ke Jesus. Nundukkun hi hinangngab na ot kananay "Kaanom
ahan tun dogok te inilak an damanan atom, mu nangamung ka."
41 Himmok Jesus ot dapaonan kananay "Damana. Nakaan mo kayah
naen dogom."
42 Pinghanadi ya nakaan di dogon nan tagu.
43 Tinugun Jesus ot ahina itud-ak
44 an kananay "Adim ot kalkalyon hituwen inat ku, mu ipayum
an umeh kad-an nan padit em ipatibon hiyan nakaan di dogom ya
iappitam hi Apu Dios an miunnud nah kanan di Tugun Moses ta
panginilaan di tatagun nakaan di dogom."
45 Mu imme ot ya abu ot ena kalkalyon hi kabobbobleh diyen inat
Jesus. Ta alialiyanay dakol an tagun e manibon Jesus ta maid moy
atonan e mundallanan hanadah udum an boble. Imme nadah maid
di boble, mu kapyanan imme day tatagun nalpuh kabobboble an e
manibon hiya.

Hay nangipaphodan Jesus nah naparalyze an tagu
(Mateo 9:1-8; Lucas 5:17-26)

2

1 Nala-uy kaatnan algo ya nibangngad da Jesus ad Kapernaum ya
nundingngol an wadah di.
2 Ya dakol day tatagun naamung ot makapnu nan balen dinuttuk da,
takon nah panto ya maid innun an humgop. Muntuttuduh Jesus hi
pangi-en Apu Dios
3 ya waday in-ali dah naparalyze an tagun in-attang di opat an tatagu.
4 Mu maid innun dan mangieh kad-ana ot guk-angan da mo nan atop
an pottok na ot hidiy pangiuy-uyan da nah niayod an tagu.
5 Inilan Jesus di kaongal di pangulug da ot kanana nah mundogoy
"Tulang ku, nakaan di liwat mu."
6 Hanadan muntuttuduh Tugun Moses an um-umbun hidi ya kanan
dah nomnom day
7 "Antipet taltalanggaanah Apu Dios an iingngo nay adol nan hiya?
Hay tagu ya adinadaman kaanonay liwat, abunah Apu Dios."
8 Inilan Jesus di nomnomnomon da ot kananan diday "Antipet
athinay punnomnom yu?

9 Ganney nalaklaka? Hay kalyon di ‘Nakaan di liwat mu,’ weno
‘Tumaddog ka ya alam nan ayod mut umanamut ka?’
10 Agat ipatibok ke dakayun ha-oy an Panguluwan di tagu ya waday
kabaelak an mangaan hi liwat di tagu.”* Ot kanana nah naparalyze
an taguy
11 “Kalyok ke he-a, tumaddog ka ya alam nan ayod mut umanamut
ka.”
12 Ya timmaddog nan tagu ot alanay ayod na ot mange. Nakammod-
wong am-in nadan tatagu ot dayawon dah Apu Dios an kanan day
“Maid di emi tiniboh athitu, abunad uwani.”

Hay nangayagan Jesus ke Libay
(Mateo 9:9-13; Lucas 5:27-32)

13 Waday boy naminghan an imme da Jesus nah pingngit di
baybay ad Galilee ya naamung da boy dakol an tataguh kad-ana ot
tuttuduwana dida.
14 Nagibbun tinuttudduwana dida ot mangmangnge ya tinibona nan
mun-amung hi buwis an hay ngadana ya hi Libay an hi anak Alpheus
an um-umbun nah opisinana. Kananan hiyay “Maka, miunud kan ha-
on.” Ya timmaddog hi Libay ot miunud ke hiya.
15 Waday ohan algon nangan da Jesus ya nadan disipulos na hi balen
da Libay. Ya dakol nadah mapihul an tatagun mun-amung hi buwis ya
nadan naliwat di nakikan ke dida te dakol mon diday miun-unud ke
Jesus.
16 Wada nadah muntuttuduh Tugun Moses an Phariseey nanibon
nakikan hi Jesus nadah naliwat ya nadah mun-amung hi buwis ot
ibaga da nadah disipulos nay “Antipet makikan hi Jesus nadah mun-
amung hi buwis ya nadah naliwat?”
17 Dingngol Jesus hidiye ot kananay “Hay agahan di doktor ya
hay mundogo, bokon hay maid di dogona. Paddungnan ha-oy an
immaliyak ta paphodok nadan naliwat, bokon nadan kanan day maid
di liwat da.”

Hay mipanggep hi puntopolan
(Mateo 9:14-17; Lucas 5:33-39)

18 Wada boy ohan algon nadan disipulos Juan an mumbonyag ya
nadan Pharisee ya muntopol dan adida mangan. Immali day udum
an tatagu ot kanan dan Jesus di “Antipet nada ken disipulos Juan ya
nadan disipulos di Pharisee ya muntopol dan adida mangan, yaden
nada ke boppon disipulos mu ya mangan da?”
19 Hinumang Jesus an kananay “An hay kanan yu ya adi mangan
nadan gagayyum nan mungkasal? Mangan da te hanan mungkasal an
nikuyugan da ya ipaptok na dida. Athidi damdama nadah disipulos
kun mangan da te wadaak.
20 Mu indanit maidak mo ya adida mangan te hay punnomnom dan
ha-on.”

Adi ikammoy pangi-en di aammod nah tuttudun Jesus te adida mun-unnud

---

* **2:10 2:10** Hanadan Judyu ya inila dan hi Apu Dios ya abuy mangaan hi liwat. Inila da bon hi Apu Dios ya abuy mangipaphod hi mundogo. Kinali handih impaphod Jesus nan naparalyze ya impatibonan hiya ya waday kabaelanan mangaan hi liwat umat ke Apu Dios. Ketuwe ya impatibon Jesus di kinaDiosna.

21 Kanana Jesus di “An waday tagun ilkob nay balun luput nah daan
an bulwati? Adinadamay athidi, te umittay nan balun luput an nilkob
ya madoldol di bik-in nan daan an bulwati.
22 Athidi bon adi ihuduy ka-apyan mainum nah daan an kimmulhin
lalat an punhuduwan hi mainum, te deket aton hidi ya umina nan
mainum ya mabughi nan lalat. Ayyo nan mainum ya nan lalat an
punhuduwan. Mahapul an hay punhuduwan hi ka-ikail ya hay ka-
apyan lalat.”

Hay intuttudun Jesus hi mipanggep hi Sabadun Tungo
(Mateo 12:1-8; Lucas 6:1-5)

23 Ohan Sabadun indalan da Jesus hi payo ya pimmutting nadan
disipulos na hi page ot kutkuttimon da.
24 Tinibon nadan Phariseeh diye ot kanan dan Jesus di “Tibom ke
nadan disipulos mu, antipet pimmutting dah page yaden Sabadun
Tungo?”
25 Kanan Jesus di “Kon uggeyu binidbid di inat da David handih
naagangan da?
26 Hinumgop nah balen Apu Dios ot kuman nah tinapay an niappit
ke Apu Dios, ot idatana nadan ibbana yaden panioy panganan da te
abunay padin mangan kediye. Naat hituwe handin hi Abiathar di
natag-en padi.
27 Hay pinhod kun ipainila ya umanhan di kiphodan di tagu. Hidiyey
gapunan waday Sabadun Tungo, bokon gapu te algon tungo.
28 Ha-oy an Panguluwan di taguy mangali hin nganney panio weno
adi nah Sabadun Tungo.”

Hay nangipaphodan Jesus nah napikluy an taklen nan tagu
(Mateo 12:9-14; Lucas 6:6-11)

3

1 Oha bon Sabadun Tungo ya immeh Jesus nah simbaan di Judyu ya
wada on tagun napikluy di ohan taklena.
2 Hanadan tatagu ya halipat-an day pangaanan Jesus hi pikluy diyen
tagu kediyen Sabadun Tungo ta waday ipabahul dan hiya.
3 Tinibon Jesus nan tagun napikluy di taklena ot kananay “Makah
tuh hinangngab di tatagu.”
4 Ot ibagana nadah tataguy “Nganney kanan di Tugun Moses
hi damanan aton nah Sabadun Tungo? Hay maphod di aton ta
bumaddang ta weno hay ad-adiy aton ta dumadag ta? Kon adi
hangudon di ibban tagut mate weno baddangan ta tumagu?” Mu maid
di humumang.
5 In-ang-ang na ke didan bimmoh-ol te mangohe da ya mahakit
di nomnom na te nihallay punnomnom da. Ot kanana nah taguy
“Ukyadom di taklem.” Inukyad na ya maphod mo.
6 Hanada ken Pharisee ya limmah-un da ot punhuhummanganan da
nadah tatagun Herod di aton dan mamaten Jesus.

Hay niunudan di dakol an tatagu ke Jesus ta ipakaan day dogoda

7 Tinaynan da Jesus ya nadan disipulos nah diyen boble ot ume
da nah pingngit di baybay ad Galilee ya niunud day dakkodakkol an

tatagun nalpuh kabobboble ad Galilee, ad Jerusalem ya nadah udum
an bobled Judea,
8 ad Idumea, nah binah-el di Wangwang an Jordan ya nadan nalpuh
kabobbobled Tyre ya ad Sidon. Immali da te dingngol da nadan
maphod an inat Jesus.
9-10 Kediye ya kinaanay nunhihinnatkon an dogon di dakol an
tatagu ya wadada nadan namahig an mumpupullon umeh kad-anan e
manapan hiyat pumhod da damdama. Gapun diye ya impaalana mo
nadah disipulos nay ohan bangkat ubun hidit adi ipiton nadan tatagu.
11 Hanada ken nahikpan ya deket inang-ang dah Jesus ya na-ala on
nundukkun dah hinangngab na on muntukuk dan kanan day "He-a
nan Imbabalen Apu Dios."
12 Mu impaop-opyan Jesus dida te adina pinhod an diday mangi-
painila hin dahdi hiya.

Hay namiliyan Jesus nadah himpulut duwan apostoles na
(Mateo 10:1-4; Lucas 6:12-16)

13 Indani ya immeh Jesus nah bilid ot ipaayag na nadan pinhod na
14 ot piliyonay himpulut duwan nginadananah apostoles. Datuwey
maki-kien hiyat mitud-ak dan muntuttudu
15 ya midatan dah kabaelan dan mangaan hi nihkop.
16 Datuwey ngadan nadan himpulut duwan pinilin Jesus: hi Simon
an ingngadanan Jesus hi Pedro,
17 nadan nak Sebedi an da James ke Juan an ingngadanan Jesus didah
Boanerges an hay kibalinana ya kidul,
18 hi Andres, hi Felipe, hi Bartolome, hi Mateo, hi Tomas, hi James
an anak Alfeo, hi Tadeo, hi Simon an Zealot,
19 ya hi Judas Iskariote an hiya nan nangihdul ke Jesus.

Hi Jesus ya hi Satanas
(Mateo 12:22-32; Lucas 11:14-23; 12:10)

20 Nagibbuh tuwe ot umanamut da Jesus ya dakol da boy naamung
an tatagu ot maid di innun Jesus ya nadan disipulos nan mangan.
21 Hanadan tutulang Jesus ya dingngol dan kanan di udum an
tataguy mun-ango ot ume dan e mangawit ke hiya.
22 Ya hay udum an muntuttuduh Tugun Moses an nalpud Jerusalem
ya kanan day "Nihkop ke Jesus hi Satanas an ap-apun di dimonyo,
kinali waday kabaelanan mangaan hi nihkop."
23 Ot ayagan Jesus dadiyen muntuttuduh Tugun Moses ot kananan
diday "Tipe bot e kaanon Satanas di ibbana?"
24 Kanana boy "Hanan boblen dida pen bimmoble on numbubuhhu-
lan da ya madadag dan am-in.
25 Umat bo nah hin-am-a an deket umaawwit da ya loktat ta munhihi-
an da.
26 Athidi bon Satanas an deket maganodwa nadan ibbana ya matikod
di pun-ap-apuwanat maid moy pumbanagana."
27 Kanana boy "An damanan e hogpon di taguy balen di ohan
mahinadol an tagut ena akawon di pinhod na? Kah-in di baludona
ni-an nan mahinadol an tagut ahina akawon di nganneh diyen wada
nah bale.
28 Nomnomon yu tun kalyok ke dakayu. Hay tagun munliwat weno
taltalanggaanay ibbanah tagu ya damanan mapakawanan.

29 Mu nan manaltalanggah Espiritun Apu Dios ya adi mapakawanan
te hidiyen liwat ya munnananong.”
30 Kinalinah tuwe te wadada nan kanan day “Hiya ya nahikpan.”

Hay nitulang ke Jesus
(Mateo 12:46-50; Lucas 8:19-21)

31 Indani ya dimmatong nadan tutulang Jesus ya hi inana ot
tumaddog da nah dola ot umitud-ak dah e mangayag ke hiya.
32 Kanan nadan tataguh kad-anay “Wada da inam ya nadan tutulang
muh dolan pun-ibaga daka.”
33 Hinumang Jesus an kananay “Kon waday napilih inak ya tutulang
ku?”
34 In-ang-ang na nadah tatagu ot kananay “Dakayun naamung di
inak ya tutulang ku.
35 Am-in da nan tatagun mangun-unud hi pinhod Apu Dios ya diday
inak ya tutulang ku.”

Hay ab-abig nan nangihabuwag hi buwa
(Mateo 13:1-9; Lucas 8:4-8)

4

1 Oha bon algo ya wadah Jesus nah pingngit di baybay ad Galilee an
muntuttudu. Ya dakkodakkol day tatagun naamung hi kad-ana ot ume
mo nah bangka ot umbun hidi. Hanada ken tatagu ya wadada nah
pingngit nan baybay an mundongdongngol dah ituttuduna.
2 Dakol di inab-abig nah nanuttudu nan dida.
3 Kananan diday “Donglon yu tun ab-abigok! Wada nan tagun e
nuntanom hi buwan impahinnabuwag na.
4 Handih nangihabuwagana nadah buwa ya wadaday nag-ah dalan
ot umali day hamuti ot kanon da.
5 Hay udum ya nag-a dah mabatun ittay ya abuy lutah di. Man-ut
gagala ya tinummol da, mu ugge immed dalom di lamut da.
6 Kinali handih pinumtang ya nakleng da te namag-anan nan ittay
an lutan tinummolan da.
7 Hay udum ya nag-a dah magulun ot mailung da ot adida mo
bumunga.
8 Mu nadan buwan nag-ah maphod an luta ya tinuttummolan da ot
bumunga da. Wadaday o-ohay bungana, wadaday mabungbunga ya
wadaday makabbunga.”
9 Kanan Jesus di “Pakannomnomon yuh tuwen kinalik.”
10 Handih nabukal da moy tatagu ya wadada nadan udum an
nangngol hi kinalina ya nadan himpulut duwan disipulos nan eda
hinanhanan ke hiyay kibalinan nan inab-abig na.
11 Kanan Jesus ke diday “Dakayu ke ya inna-ud kun ituttuduy ine-
en di pun-ap-apuwan Apu Dios an ugge nipainila ingganad uwani, mu
deket nadah udum an tatagu ya painnab-abig kuy puntuttuduk ke dida
12 ‘te takon di tibotibon day atoatok ya donglodonglon day ituttuduk
ya adida maawatan. Gulat na ot ta maawatan da ya abuluton
dah Apu Dios ya muntutuyu dah liwat dat pakawanana dida.’ ”

Hay intuttudun Jesus an kibalinan di ab-abig na
(Mateo 13:18-23; Lucas 8:11-15)

13 Kanan Jesus nadah disipulos nay “Deyan adiyu maawatan hituwen
ab-abig, nganne moy innun yun mun-awat hi udum an ab-abigok?
14 Hay kialigan nan tagun e nunhabuwag nah buwa ya hidiye nan e
mangipain-inilah kalin Apu Dios.
15 Hanadan buwan nag-ah dalan ya mialig nadah tatagun nangngol
hi kalin Apu Dios, mu immalih Satanas ot haulona dida ot kal-iwan da
nadan kinalina.
16 Hanadan buwan nag-a nah mabatu ya mialig nadah tatagun
nangngol hi kalin Apu Dios ot mun-am-amlong dan mangulug,
17 mu ugge nihamad di pangulug dat deket waday ittay an ligat da
gapuh pangulug da ya pinghanadi on inwalong day pangulug da.
18 Hanadan buwa an nag-a nah magulun ya mialig nadah tatagun
nangngol hi kalin Apu Dios,
19 mu adida hangudon te hay ikakagu da ya hay kahapulan dah
kitaguwan da, hay kumadangyanan da ya hay pun-an-anlaan da.
20 Hanadan buwan nag-a nah maphod an luta ya mialig nadah
tatagun nangngol hi kalin Apu Dios ot abuluton da ot mihamad moy
pangulug da ta maphod di pangi-en di udum, mapmaphod hi udum ya
makakkaphod hi udum.”

Hay kialigan nan dilag
(Lucas 8:16-18)

21 Kanan Jesus ke diday “Kon tolgan di taguy dilag ta haniyana weno
ena italu? Adi, te ipattuk nat matibo.
22 Hituwey kitib-anan am-in di mitalun adi mainilad uwani ya ahi
mainilah udum hi algo.
23 Pakannomnomon yuh tuwen kinalik.”
24 Kanana bon diday “Pakaddonglon yuy ituttuduk ya un-unudon yu.
Deket athituy aton yu ya mad-uman di inila yu.
25 Hay tagun un-unudonay mituttudun hiya ya maudman di inila na.
Mu hay tagun adina un-unudon di mituttudun hiya ya takon nan ittay
an inilana ya mama-id.”

Hay ab-abig mipanggep hi tummolan di nitanom

26 Kanan Jesus di “Hay kialigan di pun-ap-apuwan Apu Dios ya
athitu: E nun-ohok nan tagu.
27 Ot umanamut ot palpal-iwana. Indanit ena tibon ya tinummol,
mu uggena inila hin nganney innunan tinummol.
28 Hanan lutay tummolan ya bumungaan nan nitanom. Mamangu-
luy hangonat ahiy adol na ta ahi nuppey bungana.
29 Deket nat-ong ya nadatong moy pun-aniyan nan tagu.”

Hay oha bon kialigan di pun-ap-apuwan Apu Dios ya nan kakittayan an buwa
(Mateo 13:31,32,34; Lucas 13:18,19)

30 Kanan bon Jesus di “Nganney udum hi kialigan di pun-ap-apuwan
Apu Dios?
31 Mialig nah buwan di mustard an hidiyey kaittayan am-in hi buwa,
32 mu deket tinummol ot maongal ya hidiyey kaongngalan ta dakol
di hapang nan pumbuyaan di hamuti.”
33 Athidiy nanuttudun Jesus nadah tatagun impainnab-abig na nah
inilanan maawatan da.

34 Am-in di intuttuduna ya impainnab-abig na, mu deket abu da nah
disipulos na ya pakakkalyonay kibalinan nan ab-abig na.

Hay nangipatikodan Jesus hi puwok ya dalluyun nah baybay
(Mateo 8:23-27; Lucas 8:22-25)

35 Mungkahilong kediyen algo ya kanan Jesus nadah disipulos nay
"Umagwat takuh bah-el tun baybay."
36 Nunlugan da kediyen inumbunanan bangka ot taynan da nadan
tatagu. Wadaday udum an bangkah di ot pumbangkaan nadan udum
an tatagun niunud ke dida.
37 Indanit wadada Jesus nah gawwan nan baybay ya kal-inadi ya
waday nakal-ot an puwok. Ya namahig di dalluyun ta loktat ya
mungkapnu nan bangkah danum.
38 Hi Jesus ke ya wada nah udduuddun diyen bangkan nahuyop. E
binangun nadan disipulos nan kanan day "Apu! Kon adika kumagun
deyan malting taku?"
39 Bimmangun ot kananay "Matikod kan puwok ya dumin-ong kayun
dalluyun."
Ya pinghanadi ya natikod da ot makaddin-ong mo.
40 Ot kananan diday "Antipe ahan ta nahalman di takut yu? Kon
maid di dinol yun ha-on?"
41 Nakammodwong da ya waday oha on kananay "Nganne nin di
katatagun tuwen takon di puwok ya dalluyun ya un-unudon day
kalina?"

Hay nangaanan Jesus hi nihkop nah tagun mun-ango
(Mateo 8:28-34; Lucas 8:26-39)

5

1 Indani ya dimmatong da Jesus nah bah-el nan baybay nah bobled
Gerasene.
2 Limmah-un da nah bangka ya mangali on lalakin nahikpan an
nalpun hanadah lubukan
3 te hidiy kiha-ha-adana. Maid di pakaibbobod ke hiya
4 te banangkilingan day taklena, mu hanipdutona ya pun-ihipag na
nan gumok hi hukina. Ya maid di pakapdon ke hiya te nakal-ot.
5 Mapat-al ya hilong on humanawwangan hanadah lubukan ya
bibilid an tumukutukuk on pun-gandutanay adol nah batu.
6 Nidawdawi nan nahikpan ya tinibonah Jesus ot butikona ot
mundukkun hi hinangngab na
7 ya muntukuk an kananay "Jesus an Imbabalen Apu Dios an
Katagtag-ayan, nganney atom ke ha-on? Adiyak anhan kastiguwon."
8 Kinali nah diye te kinalin Jesus an kananay "He-an nihkop, makaan
ka nah tagu!"
9 Kanan bon Jesus nah nihkop di "Nganney ngadan mu?" Ya kananay
"Linibuy ngadan mi te dakol kami."
10 Hidiyen nihkop ya namahig an pihpihmok an kananay "Adi
dakami anhan dog-alon hi nidawwi."
11 Nipaddin diyen wadaday dakol an babuy an munhubang nah e-
elen nan bilid
12 ot kanan nan nihkop di "Itud-ak dakami kattog nadah babuy ta
diday emi kihkopan."

13 Inabulut Jesus ot eda mihkop nadah babuy an umeh duway libuy
bilang da. Kal-inadi ya kahibubutik nadan babuy nah dopla ot pun-
iyapa da nah baybay ot malting da.
14 Hanadan mumpaptok hi babuy ya bintik dan imme nah boble ya
nadah nunlinikkod an boble ot eda kalkalyon hanadah katagutagu. Ot
nadan tatagun nangngol kediye ya immeda ot eda tibon.
15 Immali dah kad-an Jesus ya tinibo da nan tagun nahikpan handi
an um-umbun an numbulwati ya pinumhod moy nomnom na ya
timmattakut da.
16 Dadiyen tatagun nanibo nah naat nadah babuy ya nan naat nah
tagun nahikpan ya kinali da nadah tataguh diyen naat.
17 Ot indani ya kinali dan Jesus an takon kattog di taynanah diyen
bobleda.
18 Handih e tumayan da Jesus an manggop da nah bangka ya immali
nan tagun nakaan di nihkop ke hiya ot kananay "Daan anhan ta maki-
kieyak ke he-a?"
19 Mu adi abuluton Jesus an kananan hiyay "Umanamut ka ot ya abu
ta em kalyon hanadah iibam di inat Apu Dios gapuh homok nan he-a."
20 Immeh diyen tagu ot ena kalkalyon di inat Jesus ke hiya nadah
tatagu nadah himpulun bobled Decapolis ya namodwong am-in nadan
nangngol.

Hay nummahuwan Jesus nah imbabalen Jairo ya hay nakaanan di dogon nan babai

(Mateo 9:13-26; Lucas 8:40-56)

21 Immagwat bo da Jesus ot mibangngad da nah bah-el di baybay ya
dakkodakkol da boy tatagun naamung hi kad-ana.
22 Wada nan ohan immalin ap-apun di simbaan di Judyu an hi Jairo.
Tinibo nah Jesus ot e mundukkun hi hinangngab na
23 ot pihpihmok an kananay "Mungkatkate nan imbabalek. Umali
ka anhan ta em dapaon ta pumhod ta adi mate."
24 Ot maki-eh Jesus ya dakkodakkol da boy tatagun niunud an
inalibungbungan da.
25 Wada on babain nundogoh himpulut duway toon an adi matikod
di malpuh adol na.
26 Numpaagah dakol an doktor ot mauman am-in di limmuna yaden
ugge naagahan, mu mungkamam-a ot ya abu.
27 Gapu te dingngol nay mipanggep nadah inat Jesus ya immali ot
umeh indoggana ot dapaonay bulwatina
28 an kananah nomnom nay "Dapaok ke ot ahan di bulwatina ya
makaan di dogok."
29 Dinapa nay bulwatin Jesus ya ginibok nan natikod mo nan malpuh
adol na.
30 Kediyen nanapaan nan babaih bulwatin Jesus ya ginibok Jesus an
waday kinaan di kabaelanah dogo. Nunliggu ot kanana nadah tataguy
"Dahdiy nanapah bulwatik?"
31 Ya kanan nadan disipulos nay "Inalibungbungan dakah dakol an
tatagu, kinali maid di maptok hi nanapan he-a."
32 Hi Jesus ya mun-ang-aang-ang ta tibonay nanapan hiya.

33 Hanan babai ya inilanan inilan Jesus an hiyay nanapa ke hiyat
munggagayonggong hi takut na ot mundukkun hi hinangngab na ot
kalyonay makulug.
34 Kanan Jesus ke hiyay “Tulang ku, nakaan moh naen dogom te hay
pangulug mun ha-on. Umanamut ka ot malinggop ka mo kaya te adi
mo mibangngad hinaen dogom.”
35 Mungkalkallih Jesus ya immali da nan nalpuh balen da Jairo ot
kanan dan hiyay “Takomboy adim mo awiton nan mittulu te nate nan
imbabalem.”
36 Dingngol Jesus hidiyen kinali da, mu uggena hinangud ot kananan
Jairoy “Pakodholom di nomnom mu ya mundinol kan ha-on.”
37 Imme da Jesus an ammuna da Pedro ya nadan duwan hintulang
an da James ke Juan di ingkuyug na te adina pinhod an maki-e nadan
udum.
38 Dimmatong da Jesus hidih balen da Jairo ya maid di kapotok na
te wada day mungkokoga ya wada day mun-iyo.
39 Hinumgop hi Jesus hi bohongna ot kananan diday “Antipet
kahikokoga kayu? Hituwen unga ya ugge nate, mu nahuyop ya abu.”
40 Hanadan tatagu ya taltalanggaan da, mu impalah-una dida.
Inayaganay ammod nan unga ya nadan tulun disipulos na ot
humgop da nah kuwartun kad-an nan unga.
41 Inid-onah taklen diyen unga ot kananay “Talita kum” an hay
kibalinan diye ya “Unga, tumaddog ka.”
42 Pinghanadi ya timmaddog nan unga ot mundallanan. Hituwen
unga ya himpulut duway toona. Hanadan nangang-ang ketuwe ya
nakammodwong da.
43 Tinugun Jesus didan kananay “Adiyu e kalkalyon hituwen naat.”
Ot mumpaalah kanon nan unga ot panganon da.

Hay nangahingan nadan kaboblayan Jesus ke hiya
(Mateo 13:53-58; Lucas 4:16-30)

6

1 Tinaynan Jesus ya nadan disipulos nah diyen boble ot mibangngad
dad Nazareth.
2 Nadatngan di Sabadu ot e muntuttuduh Jesus nah simbaan di
Judyu. Ya dakol nadah mangmangngol ke hiyay namodwong an kanan
day “Daana ni-boy nun-adalan tun tagu kediyen intuttuduna? Tipet
nakala-ing? Takon di milagro ya atona!
3 Kon bokon hiya nan karpentero an imbabalen Maria ya tulang
da James, Joseph, Judas ya Simon? An bokon hituy kiha-adan nadan
tutulang nan binabai?” Hidiyey pangali da, kinali kahing dan hiya.
4 Kanan Jesus ke diday “Hay profetas ya kulugon ya tobalon di
tataguh kabobboble, mu nadan kaboblayana ya iibana ya adida
kulugon.”
5 Gapu te adi mangulug nadan tatagu ke Jesus ya o-ohay inat nah
milagro an dinapa na ya abuy o-oha nadah mumpundogo ot makaan
di dogoda.
6 Hi Jesus ya namodwong hi adida pangulugan ke hiya.

Hay nangitud-akan Jesus nadah himpulut duwan disipulos na
(Mateo 10:5-15; Lucas 9:1-6)

Indani ot e muntuttuduh Jesus nadah boble an nih-up hidi.
7 Ohan algo ya inayagana nadan himpulut duwan disipulos na ot
hindudwa on intud-ak nah kabobboblen e muntuttudu ya indat nay
kabaelan dan mangaan hi nihkop.
8-9 Intugunan dida an kananay "Adi kayu umitabin hi nganneh diyen
mahapul yuh pangayan yu, umat hi makan, hakbat ya pihhu. Umala
kayuh patanong yu ya mun-apatut kayu, mu adi kayu umalah bulwatin
punhannotan yu."
10 Kanana bon diday "Deket ume kayuh ohan boble ya miha-ad kayu
nah balen di mangayag ke dakayu ingganay tayanan yuh diyen boble.
11 Deket ume kayuh ohan boble ya adi dakayu ayagan ya adi dakayu
donglon, pukpukon yuy hupuk hi hukiyu hin tayanan yuh diyen boblet
panginilaan da an naliwat da."
12 Ot ume nadan disipulos na hi kabobboble ot ituttudu dah tatagu
an muntutuyu dah liwat da.
13 Kinaan day dakol an dimonyon nihkop ya inapuapan dah lana
nadan dakol an mundogo ot makaan di dogoda.

Hay nangipaputulan Herod hi ulun Juan
(Mateo 14:1-12; Lucas 9:7-9)

14 Indani ya dingngol Herod am-in datuwe te nundingngol nadan
inat Jesus. Kanan di udum an tataguy "Hiya din hi Juan an
mumbonyag an namahuwan, kinali waday kabaelanan mangat hi
milagro."
15 Mu kanan di udum di "Hiyah Elijah." Hanadan udum ya kanan
day "Hiya ya profetas an umat handidan profetas handih done."
16 Hi Herod ke damdama ya kananay "Hiya din hi Juan an impaputul
kuy uluna, mu namahuwan."
17-18 Te handi ya impadpap Herod hi Juan ot pikalabut na. Hituwey
inat Herod te idutin Juan an hiya ya gaga-iho te pinlonah Herodias an
inayan nan tulang nan hi Felipe.
19-20 Kinali hihingngitan mon Herodias hi Juan ta pinhod nan
ipipaten Herod, mu umagol hi Herod te inila nan maphod an taguh
Juan ya maid di bahul na. Hidiyey gapunah nangipanaptokanan hiyah
kalabut. Pinhod nan dongdonglon nadan itanuttudun Juan takon di
hin-uddum on humlun hi kabulubulunana.
21 Indani ya nadatngan nan algon panginomnoman dah nitungawan
Herod. Naamung nadan ap-apu, nadan ap-apun di tindalu ya
nadan kakadangyan kediyen boble an Galilee. Ya ketuwen tiempoy
nangipipatayan Herodias ke Juan.
22 Athituy naat, handih naamung nadan tatagu ya himmawwang nan
babain imbabalen Herodias ot manayo. Hi Herod ya nadan naamung
an tatagu ya immamlong da ot kanan Herod nah babaiy "Nganney
pinhod mun idat kun he-a? Takon di nganneh diyen ibagam ya idat
kun he-a."
23 Insapatanan kananan hiyay "Idat kun he-a takon di kagodwan tun
pun-ap-apuwak an boble hin hidiyey ibagam."
24 Ot ume nan babaih kad-an inana ot kananay "Ina, nganney ibagak
hi idat na?" Ya kananan hiyay "Hay ulun Juan an mumbonyag."

25 Galagalan nibangngad nah kad-an nadan naamung ot kananan
Herod di “Pinhod kun idat mud uwaniy ulun Juan an mumbonyag an
mihaad hi duyu.”
26 Namahig di tutuyun Herod, mu nil-un insapatana ya dingngol
nadan tataguh diyen insapatana, kinali bumain an mangibabawi nah
kinalina.
27 Ot umitud-ak hi tindalun mangalah ulun Juan. Imme nan tindalu
nah kalabut ot putulonay ulun Juan
28 ot ialinan niha-ad hi duyu. Indat na nah babai ot ena idat ke inana.
29 Handih dingngol nadan disipulos Juan hituwen naat ya eda inalay
adol na ot eda ilubuk.

Hay numpakanan Jesus hi limay libun tatagu
(Mateo 14:13-21; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)

30 Nibangngad nadan apostoles Jesus ot kalyon dan am-in ke hiyay
inainat da ya hay intuttudu da.
31 Namahig an mahanhanot day tatagun maamung ta maid di innun
da Jesus ya nadan disipulos nan mangan ot kanan Jesus ke diday
“Etaku nah maid di boble ta mun-iyatu takuh di.”
32 Ot mumbangka dan imme ot ab-abbu da.
33 Mu dakol da damdamay nanibon dida ya inila day pangayan da
ot kahibubutik nadan tatagun nalpuh kabobboble ot mamangulu dan
imme nah pingngit di baybay an dakalan da Jesus.
34 Handih manatong da Jesus nah pingngit di baybay ya tinibo nan
naamung day dakol an tatagu. Himmok na dida te kay da niwalong an
kalneron maid di mangipaptok ke dida ot tuttuduwana dida ya dakol
di intuttudu na.
35 Mungkahilong ya immali nadan disipulos hi kad-ana ot kanan day
“Deyan mungkahilong yaden maid di pangal-an hi kanon hitu.
36 Itud-ak mu ot kattog hantudan tatagut eda gumatang hi kanon da
nadah nih-up an boble.”
37 Mu kananay “Idatan yu didah kanon da.” Ya kanan day “Mu
daanay pangal-an mi? Mahapul di ongngal an pihhuh igattang hi
kanon da.”
38 Indani ya kanan Jesus ke diday “Eyu tibon hanadah tatagu ten
kaatnay tinapay hi wada.” Eda nanibo ya wada ot kanan dan hiyay
“Wada ya abuy limlimman tinapay ya dudduwwan dolog.”
39 Ot kananay “Eyu amungon nadan tatagut pab-unon yu dida nah
maholok.”
40 Ot umbun nadan tatagun naganodwa dah hinggagatut ya hin-
nanalima.
41 Inalan Jesus nan liman tinapay ya duwan dolog ot itangad na ot
mumpasalamat ke Apu Dios. Pinani-ang na nadan tinapay ya dolog ot
idat na nadah disipulos nat eda ikap-ong nadah tatagu.
42 Nangan dan am-in ot mabhug da ya dakol di natdaan.
43 Inamung nadan disipulos ya napnuy himpulut duwan kaba.
44 Hay uyap nadan tatagun nangan ya limay libu.

Hay nundalanan Jesus nah tap-on di danum nah baybay
(Mateo 14:22-33; Juan 6:15-21)

45 Pinghanadi ya impumbangkan Jesus nadan disipulos na ot pamanguluwona didad Betsaida nah bah-el di baybay ot ahina itud-ak nadan tatagu.
46 Imme nadan tatagu ot ahi ume nah bilid an mundasal.
47 Nahilong ya wada nadan disipulos nah gawwan di baybay yaden dehdi bo damdamah Jesus nah bilid an oh-ohha nah di.
48 Tinibon Jesus an maligligatan nadan disipulosna nah bangka te midamuy nal-ot an dibdib ke dida. Mungkabigat ya immeh kad-an dan nundallan nah tap-on di danum an ena ot la-uwan dida.
49 Mu tinibo da ya timmattakut da te pangali da pe on banig ot muntukuk dan kanan day "Deya on banig!"
50 Namahig di takut dah nangang-angan dan hiya, mu kimmalih Jesus an kananay "Adi kayu tumakut, mundinol kayu te ha-on."
51 Ot umeh Jesus nah bangka ot makib-un ke dida ya natikod nan puwok. Nakammodwong nadan disipulosna nah naat.
52 Man-uke ya uggeda naawatan nan nangipadakolanah tinapay te makulhiy uluda.

Hay nangaanan Jesus hi dogon nadan tatagud Genesaret
(Mateo 14:34-36)

53 Handih immagwat dad Genesaret ya inggakod dah di nan bangka.
54 Limmah-un da ya inimatunan nadan tataguh Jesus
55 ot galgal-an dan immeh kabobboblen eda nun-iattang nadan mumpundogo ot iedah kad-ana.
56 Am-in nah boblen nangayana ya nun-iunud di tatagu nadan mumpundogo nah malkadut pihpihmok dan hiyan iabulut nat dapaon da ni-moy udun di bulwatina. Ya am-in nadan nanapah bulwatina ya pinumhod da.

Hay pangi-en nadan Pharisee
(Mateo 15:1-9)

7

1 Waday ohan algon naamung nadan Pharisee ya nadan muntut-tuduh Tugun Moses an nalpud Jerusalem hi kad-an Jesus.
2 Tinibo da nadan udum an disipulos nan uggeda nun-ula ot mangan da.
3 Hanadan Pharisee ya nadan udum an Judyu ya paka-un-unudon day pangi-en handidan aammod dan mahapul an mun-ula da on ahida nangan.
4 Ya am-in bo nan gattangon dah malkadu ya mahapul an ulahan da on ahida kinan. Dakol nadan tugun di aammod dan un-unudon da umat hi pun-ulahan hi basu, banga, buhi ya nadan ubunan.
5 Kanan dadiyen Pharisee ya muntuttuduh Tugun Moses ke Jesus di "Tipet adi un-unudon nadan disipulos muy pangi-en di aammod taku? Tipet na-ala on nangan da takon di uggeda nun-ula?"
6 Hinumang nan kananay "Dakayun makallangkak, mipanggep ke dakayuy kinalin din profetas an hi Isaiah an kananay
'Datuwen tatagu ya kanan day un-unudonak, mu hay kakulugana ya adi te hi kalida ya abuh diye.

7 Maid di hilbin di pundayawan dan ha-on te hay tugun di taguy itanuttudu dan maunud on kanan day ha-on di kon tugun, mu bokon kaya.’
8 Inwalong yuy tugun Apu Dios ta hay tugun di taguy un-unudon yu.”
9 Kanana boy “Natalam kayun mangiwalong hi tugun Apu Dios ta hay tugun di taguy un-unudon yu.
10 Kanana nah Tugun Moses di ‘Un-unudon yu ya ipaptok yu da amayu ke inayu’ ya kanana boy ‘Hay tagun waday gaga-ihon kalyonan amana weno hi inana ya mahapul an mate.’*
11 Mu hay ituttudu yu ya kanan yuy ‘Takon di adi idat hi ammod di ibaddang ot ke dida hin hi Apu Dios di pangidatan kediye.’
12 Ta hidiye nan kanan yu moy takon di adi baddangan di ammod hin nidat ke Apu Dios nan ibaddang ot ke dida.
13 Hay kakulugana ya iwalong yuy tugun Apu Dios ketuwen ituttudu yu. Ya dakol di athitun at-atton yu.”

Hay mangipagaga-ihoh tagu
(Mateo 15:10-20)

14 Inayagan bon Jesus nadan tataguh kad-ana ot kananan diday “Donglon yu tun kalyok ke dakayun am-in ta maawatan yu.
15 Bokon hay kanon di mumpagaga-ihoh tagu, mu hay malpuh nomnom na.
16 Pakannomnomon yuh tuwen kinalik.”
17 Tinaynan Jesus dadiyen tatagun naamung ot humgop nah bale ya niunud nadan disipulos na ot kanan dan hiyay “Nganney kibalinan nan kinalim?”
18 Kananan diday “Tipet takon di dakayu ya adiyu maawatan? An uggeyu inilan bokon nan kanon di mumpagaga-ihoh tagu?
19 Te adi umeh nomnom, mu umeh putu ne ahi bimmuddu nah budduwana.” Ketuwen kinalina ya impainilana an maid di panion makan.
20 Intuluy Jesus an kananay “Hay malpuh nomnom di taguy mumpagaga-ihon hiya.
21-22 Hay nomnom di taguy kalpuwan di gaga-iho umat nadah malalaon aton, hay mangako, hay pumate, hay pangihuyopan hi bokon inayan, ohhaan am-in di nganneh diye, aton di nalgom an gaga-iho, hay humaul, hay pangatan hi pumbongangan, hay umamohan hi limmun di ibban tagu, hay pumihul, hay pumpahhiyaan ya na-ala on inat di aton.
23 Am-in datuwen mumpagaga-ihoh tagu ya malpuh nomnom.”

Hay pangulug nan babain bokon Judyu
(Mateo 15:21-28)

24 Tinaynan da Jesus hidiyen boble ot ume dad Tyre. Immeh Jesus nah ohan bale ot maoh-ohhah dit maid di manginilah kad-ana, mu ininnilan damdaman nadan tatagu.
25 Wada on ohan babain nahikpan di imbabalenan dingngol nan wadah Jesus ya imme ot mundukkun hi hinangngab na.
26 Hidiyen babai ya bokon Judyu, mu iPhoenicia ad Syria. Numpah-pahmok ke Jesus ta kaanona nan dimonyo an nihkop nah imbabalena.

---

* **7:10 7:10** Exodus 21:17

27 Mu in-alig Jesus di impanumang nan kananay “Panganon ni-an di
u-ungat mabhug da. Adi maphod an alan di kanon di u-unga ta ipakan
hi ahu.”
28 Mu kanan nan babaiy “Makulug hinae, Apu, mu miabulut di ahun
mangan hi ogahon di u-ungah makan.”
29 Ot kanan Jesus ke hiyay “Gapu te athinay humang mu ya
umanamut ka ot nakaan nan dimonyon nihkop nah imbabalem.”
30 Immanamut nan babai ya mibakbakillang nan imbabalenan
nakaan mo nan nihkop ke hiya.

Hay nangaanan Jesus hi lulok ya ngangan nan tagu

31 Tinaynan bon da Jesus ad Tyre ot idalan dad Sidon ya nah
himpulun bobled Decapolis ot ahida dumatong nah Baybay an Galilee.
32 Indani ya wadaday nangialin Jesus hi tagun nalulok ya nanganga.
Ot mumpahpahmok dan hiyat dapaona.
33 Ingkuyug Jesus hidiyen tagun nalulok ot eda maappil. Indapanay
duwan gamat na nah ingan nan tagu ot tuppaana nan gamat na ot
idapa nah dilan diyen tagu.
34 Intangad nah kabunyan ot kananay “Ephphata!” an hay kibalinan
tuwe ya “Pumhod ka.” Inat nah diye te ongal di homok na.
35 Pinghanadi ya nakaan di lulok nan tagu ya mihadak nuppey
kalina.
36 Intugun Jesus nadah tatagun adida kalkalyon hituwen inat na, mu
in-al-ala na ot ya abun eda kinalkali.
37 Ta am-in di tagun nangngol ketuwe ya namodwong dan kanan
day “Maphod peman di atona. Takon di nalulok ya pakadngol ya hay
nanganga ya pakakali.”

Hay numpakanan Jesus hi opat an libun tatagu
(Mateo 15:32-39)

8

1 Wada boy naminghan an naamung day dakol an tataguh kad-an
Jesus. Nap-uhan dah kanon da ot ayagan Jesus nadan disipulosna ot
kananan diday
2 “Mahmok da tun tatagu te tulun algon nakihkihtu dan ha-on ya
deyan maid moy kanon da.
3 Deket paanamutok didan uggeda nangan ya kal-ina ya mahalangob
dah dalan te nidawwiy nalpuwan di udum.”
4 Kanan nadan disipulos di “Kon daanay pangal-an hi kanon
hantudan tatagun maid di bobleh tu?”
5 Kanan Jesus ke diday “Kaatnan tinapay di wada?” Kanan day “Pitu
ya abu.”
6 Ot pab-unon Jesus nadan tatagu. Inalana nan pitun tinapay ot
mumpasalamat ke Apu Dios. Pinani-ang na ot idat na nadah disipulos
nat eda ikap-ong nadah tatagu.
7 Wada boy o-ohan dolog ot alana ot mumpasalamat ke Apu Dios. Ot
idat na nadah disipulosna ta ikap-ong da.
8-9 Nangan am-in nadan tatagu ot mabhug da. Ya takon di immeh
opat an libuy tatagun nangan ya dakol di natdaan ot amungon nadan
disipulos ya napnuy pitun kaba.
Impaanamut Jesus nadan tatagu

10 ot ahida mumbangkan nadah disipulosna ot ume dad Dalmatia.

Hay numbagaan nadan Pharisee hi milagro ke Jesus
(Mateo 16:1-4)

11 Wadaday Pharisee an immen e nakihannu ke Jesus te pinhod dan patnaan. Ot imbaga dan hiyay pangitib-an da hin makulug an hiya ya intud-ak Apu Dios.
12 Mu kimmalih Jesus an kananay "Toan kayun tatagud uwani! Tipet kah-in di waday pangimatunan yu? Kalyok ke dakayun adik aton nan ibaga yun milagro an pangimatunan yu."
13 Kinali nah diye ot tumayan dan numbangka da ot umagwat dah dommang na.

Hay nihallan itanuttudun nadan Pharisee ya nan gaga-ihon pangi-en Herod an nialigan nan yeast an mumpalbag hi tinapay
(Mateo 16:5-12)

14 Kinal-iwan nadan disipulos nan numbalun ot hay ya abu wada nah bangka ya nan ohan tinapay an natdaan.
15 Kanan Jesus ke diday "Halipat-an yu ot nan yeast di Pharisee ya nadan tatagun Herod."
16 Munhuhummangan nadan disipulos nan kanan day "Man-uket kinali nah diye ya kinal-iwan takun numbalun hi tinapay."
17 Inilan Jesus hidiyen kalkalyon da ot kananay "Tipet hay kamaid di tinapay di ihuhummangan yu? Kon adi kayu pakaawat hi pangi-ek?
18 Tipet kay maid di ingayu ya matayu?
19 Kon kinal-iwan yu handin nami-angak hi liman tinapay ot kanon di limay libun tatagu? Kon kaatnay kabah inamung yuh natdaan?" Kanan day "Himpulut duwa."
20 Kanana bon diday "Ya kon kinal-iwan yu bo din pitun tinapay an pinani-ang ku ot kanon di opat an libun tatagu? Kaatnan kabay inamung yun natdaan?" Ya kanan da boy "Pitu."
21 Kanan Jesus ke diday "Deya ot an inila yu ya tipet nanongnan adiyu maawatan nan kinalik mipanggep hi yeast nadan Pharisee ya nadan tatagun Herod?"
22 Imme da Jesus ad Betsaida ya wadaday tatagun nangialih nakulap ke Jesus ot mumpahpahmok dan hiya ta dapaonat makaan di kulap na.
23 Inawit Jesus nan nakulap ot ume da nah e-elen nan boble. Ot tuppaanay matana ot dapaona ot ibaganan hiyay "Kon waday tibom?"
24 In-ang-ang nan tagu ya kananay "Om, pakatibowak hi tatagu, mu kay da kakaiw an mundallanan."
25 Dinapan bon Jesus di matana ot iang-ang bon nan tagu ya maphod moy panibona.
26 Ot ipaanamut Jesus an kananan hiyay "Adim ot mo idalan nah boble."

Hay nangalyan Pedro hi pangulug na an hi Jesus ya Kristo
(Mateo 16:13-20; Lucas 9:18-21)

27 Imme da Jesus ya nadan disipulos na nadah kabobbobled Cesarea Philippi. Wadadah dalan ya kanan Jesus ke diday "Dahdiyak pe nin hi pangalin di tatagu?"

28 Ya kanan day “Hay udum ya kanan day he-a din hi Juan an
mumbonyag. Ya hay udum ya kanan day he-a din hi Elijah. Wadada
boy udum an kanan day he-ay oha handidah udum an profetas Apu
Dios.”
29 Ya kanan Jesus ke diday “Dakayu ya-, dahdiyak pe tuwali?” Ya
kanan Pedroy “He-ah Kristo an tinuddun Apu Dios an mangipaptok hi
tagu.”
30 Ya intugun Jesus an kananay “Adiyu e kalkalyon hi udum an
tatagu.”

Hay nangipainilaan Jesus hi ahina punholholtapan ya hay ahina katayan
(Mateo 16:21-28; Lucas 9:22-27)

31 Inlappun Jesus an kalyon ke diday mipanggep hi ahi maat ke hiya.
Ot kananay “Ha-oy an Panguluwan di tagu ya munholholtapak ya
adiyak abuluton an Kristo nadah mangipangpanguluh Judyu, nadan
ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses. Ya ahiyak
pipate, mu hi mikatlun algo ya mamahuwanak.”
32 Hituwey kinalin Jesus ke dida ot ayagan Pedro nah e-elena ot
kalyana te adina pinhod an maat di athidin hiya,
33 mu nunligguh Jesus ot iang-ang na nadah disipulos na ot kananan
Pedroy “Mange-ele ka! Umat ka damdaman Satanas. Hay punnomnom
mu ya ugge nalpun Apu Dios, mu nalpuh nomnom di tagu.”
34 Inayagan Jesus nadan tatagun naamung ya nadan disipulosna
ot kananan diday “Hay tagun pinhod nan mangun-unud ke ha-on
ya mahapul an adina ikakaguy nitaguwana tuh luta ya ippol nay
punholholtapana gapuh pangun-unudanan ha-on, takon di hidiyey
lummuh katayana.
35 Te hay tagun hay nitaguwana tuh luta ya abuy nonomnomona
ya adi midatan hi biyag an maid poppog na. Mu nan tagun paka-un-
unudonak ya ipainilanay pangi-ek takon di humlun hi katayana ya
hiyay midatan hi biyag an maid poppog na.
36 Takon di alan di tagun am-in tun wadah luta ya maid di hilbina
hin adi midatan hi biyag an maid di poppog na ta mihi-an ke Apu Dios
ta nangamung.
37 Te hay tagun mihi-an ke Apu Dios ya maid di maat na.
38 Dakol dad uwaniy gaga-ihon tatagun nangiwalong ke Apu Dios.
Ta hidiye nan hay tagun mangibain nah ituttuduk ya ke ha-oy an
Panguluwan di tagu ya adik ibilang an taguk hantuh kibangngadak
hi pangipatib-ak hi dayaw min Ama an ibbak nadan anghel.”

9

1 Ot kanana boy “Nomnomon yu tun kalyok, wadadah tun dakayuy
adi mate ingganay tibon day pun-ap-apuwan Apu Dios an Kabaelanan
am-in.”

Hay nalummanan di ang-ang Jesus
(Mateo 17:1-13; Lucas 9:28-36)

2 Nala-uy onom an algo ya ingkuyug Jesus hi Pedro ya da James ke
Juan ot ume da nah natag-en bilid ot ab-abbu dah di. Kal-inadi ya
tinibo dah Jesus an nalumman di ang-ang na.

3 Hay bulwatina ya numbalin hi makabbayak an humihhilin maid
di kipaddungana tuh luta.
4 Kal-inadi ya wadada Elijah ke Moses an makihumhummangan dan
Jesus.
5 Ot kanan Pedro ke Jesus di "Apu, maphod ta wada takuh tu. Agat
mangapya kamih tulun ab-abbung ta he-ah oha, hi Moses hi oha ya hi
Elijah oha."
6 Kinali nah diye te timmattakut da ya uggena inilay kalyona.
7 Indani ya waday kulabut an nipottok ke dida ot haniyana dida. Ya
waday kalin nalpun nah kulabut an kananay "Hituwey Imbabalek an
impakappinhod ku. Un-unudon yuy kalyona."
8 Mun-ang-aang-ang da ya abunah Jesus an wada.
9 Indanit manayyu da ya tinugun Jesus didan kananay "Adiyu e
kalkalyon hidiyen tinibo yu inggana mamahuwanak an Panguluwan
di tagu."
10 Inun-unud da, mu dida pe ya munhimbabaggaan dan kanan day
"Nganne nin di pinhod nan kalyon nah kananay ahi mamahuwan?"
11 Ot ibaga dan Jesus di "Tipet kanan nadan muntuttuduh Tugun
Moses di kah-in di umalih Elijah ta ahi umaliy itud-ak Apu Dios?"
12-13 Kananay "Makulug an kah-in di umalih Elijah ta idadaanay
tataguh aliyan diyen itud-ak Apu Dios. Ya wada boy impitudok Apu
Dios an kananay hay Panguluwan di tagu ya ahi munholholtap ya adi
abuluton di tatagu. Mu kalyok ke dakayun immali mo tuwalih Elijah ot
punholholtapon di tatagu. Hidiyey immannungan din impitudok Apu
Dios."

Hay nangaanan Jesus hi nihkop nah unga
(Mateo 17:14-21; Lucas 9:37-43)

14 Dimmatong da Jesus hi kad-an nadan udum an disipulosna ya
tinibo day dakol an tatagun naamung. Wadada nadan muntuttuduh
Tugun Moses an munhahannu da nadah disipulosna.
15 Handih inang-ang nadan tataguh Jesus ya namodwong da ot eda
pundamu.
16 Kanan Jesus nadah disipulos nay "Nganney pakihannuwan yun
dida?"
17 Waday oha nadah naamung di kimmalin kananay "Apu, in-alik
tun imbabalek an nahikpan ot adi pakakali.
18 Deket nahikpan on mumbalbalin hi luta, mun-uupag di tokona,
mungngaliyot di bab-ana ya kumodhol. Kanak hantudah disipulos
muy kaanon da nan nihkop, mu adida pakakaan."
19 Kanan Jesus ke diday "Ag-agam kayun tatagud uwani, antipet
makudang di pangulug yu? Kon eyak makihkihtun dakayut nanga-
mung? Kaatnay pangan-anusak ke dakayu? Iyali yuh tu nan unga."
20 Ot ieda nan ungah kad-ana. Inang-ang nan nihkop hi Jesus ya
pinghanadi ya impagayonggong na nan unga ot matukkad nah lutan
mumbalbalin ya mun-uupag di tokona.
21 Kanan Jesus nah amanay "Kakon-anay nilappuwana?" Kanan nan
amanay "Nilappu tuwali handih kagolang na.
22 Nadandani on kay mate te na-ala on natukkad hi apuy ya danum.
Homkon dakami anhan ta baddangan dakami hin damana."

23 Ya kanan Jesus di “Adiyu e kanan di ‘hin damana’ te kon uggeyu
inilan hay tagun mangulug ke Apu Dios ya mabaddangan hi nganneh
diyen mahapul na?”
24 Ya inlot nan aman nan ungay kalinan kananay “Mangulugak, mu
makudang di pangulug ku. Udmam anhan!”
25 Tinibon Jesus an mangali day katagutaguh kad-ana ot kanana nah
nihkop di “He-an nihkop an umipalulok ya umipanganga, makaan ka
nah unga ya adika mo mibangngad ke hiya.”
26 Pinghanadi ya impatkuk nan nihkop nan unga ya kimmodhol an
kay nate ta waday oha on kanan day nate.
27 Mu inodnan Jesus di taklena ot ipataddog na ya timmaddog.
28 Imme da Jesus nah ohan bale ot handih ab-abbu da ya kanan
nadan disipulos nay “Antipet dakami ke ya adi kami pakakaan kediyen
nihkop?”
29 Ya kanan Jesus di “Abunay dasal an mabalin an mangaan hi
athidin nihkop.”

Hay pidwanah nangipainilaan Jesus hi katayana
(Mateo 17:22,23; Lucas 9:43-45)

30 Tinaynan dah diyen boble ot idalan dad Galilee. Adi pinhod Jesus
an wadaday udum hi tatagun manginilah kad-ana
31 te waday ituttudu na nadah disipulosna. Kananan diday “Ha-oy
an Panguluwan di tagu ya ahiyak alan hanadah tatagun ahi mamaten
ha-on, mu hi katlun di algoh katayak ya mamahuwanak.”
32 Uggeda naawatan hidiyen kinalina, mu mun-ogon dan
mummahma.

Hay katagtag-ayan am-in hi tagu
(Mateo 18:1-5; Lucas 9:46-48)

33 Handih dimmatong dad Kapernaum ya hinumgop dah ohan bale
ot kanan Jesus nadah disipulos nay “Nganne nan ihanummangan yuh
dalan?”
34 Mu maid di humumang te hay inhanummangan da ya hay
mipanggep hi dahdiy natagtag-e ke didan am-in.
35 Inumbun hi Jesus ot kananan diday “Hanan pinhod nan hiyay
katagtag-ayan ya mahapul an ipababa nay adol nat hiyay pummut-
tatyun am-in di tagu.”
36 Inawit nay ohan unga ot pataddogonah hinangngab da. Indani ya
inapupuna ot kananan diday
37 “Hay tagun maminhod hi u-unga gapu ke ha-on ya ha-oy di
pohdona ya hanan maminhod ke ha-on ya pohdona damdamah Apu
Dios an nangitud-ak ke ha-on.”

Hanadan adi makibuhul ke Jesus ya ibba taku dida
(Lucas 9:49,50)

38 Kanan Juan ke Jesus di “Apu, waday tinibo mih tagun kaanonay
nihkop te hay ngadan muy oggana ngadanon ot kalyon min hiyan
itikod na te bokon taku ibba.”
39 Mu kanan Jesus di “Adiyu patikodon te hay tagun damanan atonay
milagro gapuh ngadan ku ya adina kalyon di gaga-iho mipanggep ke
ha-on,
40 te hay tagun adi kumahing ke ditaku ya ibba taku.

41 Kalyok ke dakayun hay tagun umidat hi danum an inumon yu te
inilanan dakayu ya kulugonak an Kristo ya midatan hi kiphodana.”

Hay tagun humlun hi punliwatan di ibbana
(Mateo 18:6-9; Lucas 17:1,2)

42 “Hanan tagun hiyay humlun hi punliwatan ya pangiwalongan di
ka-kulug na hi pangulug nan ha-on ya kudukdul nay tayunan di bagang
nah ongal an batu ya inggah baybay.
43 Deket hay takle yuy humlun hi punliwatan yu ya kudukdul nay
putulon yu. Te kudukdul nay maid di ohan takleyu mu ta waday
mikadwan biyag yu mu nan e wadan duway takleyu, yaden e kayu
ume nah apuy hi impiernon adi mad-op.
44 [Hidi ya mabigibiggihan di adol di tagu ya adi madmad-op nan
apuy.]
45 Deket hay huki yuy humlun hi punliwatan yu ya kudukdul
nay putulon yu. Kudukdul nay maid di ohan hukiyu mu ta waday
mikadwan biyag yu mu nan e wadan duway hukiyu yaden ekayu ume
nah apuy hi impiernon adi mad-op.
46 [Hidi ya mabigibiggihan di adol di tagu ya adi madmad-op nan
apuy.]
47 Ya deket hay mata yuy humlun hi punliwatan yu ya kudukdul nay
duk-iton yu. Kudukdul nay maid di ohan matayu mu ta migappat kayu
hi pun-ap-apuwan Apu Dios mu nan e duway matayu yaden ekayu
umen nah apuy hi impiernon adi mad-op.
48 Hidi ya mabigibiggihan di adol di tagu ya adi madmad-op nan
apuy.
49 Am-in di tagu ya hiktaman day ligat, mu hay ligat ya damanan
ihamad nay pangulug. Umat hi ahin an waday kiatana an hidiye nan
kialigan di pangulug.
50 Maphod di ahin, mu deket nakaan di kinaahina ya maid moy
hilbina ya adinadaman pabangngadon di kinaahina. Athidi bon
dakayun mangulug an ongal di punhilbiyan yuh tatagu, mu deket
iwalong yuy pangulug yu ya maid moy hilbi yuh tatagu. Kinali
munhimbabaddang kayu ta malinggop kayu.”

Hay nangituttuduwan Jesus hi mipanggep hi bolhe
(Mateo 19:1-12; Lucas 16:18)

10

1 Tinaynan da Jesus di Kapernaum ot ume dad Judea ot umagwat
da nah Wangwang an Jordan. Naamung da boy dakol an tatagu ot
tuttudwana didan umat nah oggana tuwali aton.
2 Wadaday immalih Pharisee an mamatnan Jesus hin mihallay
panumang na ot kanan day “Kon iabulut di tugun takun Judyun
ibolhen di lalakiy inayana?”
3 Kanan Jesus di “Kon nganney kanan di Tugun Moses?”
4 Kanan day “Kananay damana hin waday kapyaon di lalakih papel
hi pangibolhayanah inayana ya ahina intud-ak.”
5 Ya kanan Jesus ke diday “In-abulut Moses hidiye te namahig kayun
adi kayu matuttuduwan.
6 Mu handih lappunah nunlutuwan Apu Dios am-in hi wada tuh luta
ya lintunay ohan lalaki ya ohan babain mun-ine.

7 Hituwey gapunan hay lalaki ya taynana da amanan inana ta mun-
addum da nah inayana
8 ta deket mun-addum datuwen duwa ya adida mo duwa, mu kay da
oha.
9 Kinali adi mabalin an e punhi-anon di taguy impun-addum Apu
Dios.”
10 Nibangngad da Jesus nah bale ya punmahmahan nadan disipu-
losna nan kinali nan mipanggep hi bolhe.
11 Hay inhumang Jesus ya kananay “Hay lalakin ibolhe nay inayanat
mumbintan ya maliwat te inhuyop nay udum an babain bokon nan
namangulun inayana.
12 Paddung na damdama nah babain deket ibolhe nay inayana ta
mumbintan ya maliwat te inhuyop nay udum an lalaki an bokon nan
namangulun inayana.”

Hay pamhod Jesus hi u-unga
(Mateo 19:13-15; Lucas 18:15-17)

13 Wadaday tatagun nun-iali day imbabale dan eda ipadapan Jesus
ta idasalana dida, mu inhong-ak nadan disipulosna dida.
14 Tinibon Jesus hidiye ya bimmoh-ol ot kananay “Adiyu iadiy aliyan
di u-ungan ha-on. Hanadan migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya
hay umat ke datuwen u-ungay pangi-eda.
15 Nomnomon yuh tuwe. Mahapul an idinol di tagun Apu Dios an
umat hi pangidinol di u-ungah pamaptok di aammod dat ahi migappat
hi pun-ap-apuwan Apu Dios.”
16 Ot ohhaohhaon Jesus an apupuwon nadan u-unga on inhakmo nay
taklenah ulu dat idasalana dida.

Hanan kadangyan an tagu
(Mateo 19:16-30; Lucas 18:18-30)

17 Mange da Jesus ya nipdug on ohan tagu ot mundukkun hi hi-
nangngab nan kananay “Maphod an Apu, nganney atok ta midatanak
hi biyag an maid di poppog na?”
18 Kanan Jesus ke hiyay “Tipet kanam di maphodak? Maid di udum
hi maphod hin bokon hi Apu Dios ya abu.
19 Inilam nadan tugun Apu Dios an kananay adika pumate, adim
ihuyop di bokon mu inayan, adika mangako, adika munlangkak, adika
humaul hi ibbam ya un-unudom da amam ke inam.”
20 Kanan nan taguy “Man-u da nae Apu, te nipalpu tuwalih kaungak
ya inun-unud ku.”
21 In-ang-ang Jesus ke hiyan waday pamhod nan hiya ot kananay
“Oha mo ya abuy mahapul an atom. Eka ni-an ta em igattang am-in di
limmum ya idat mu nan pihhun nunggattangam hanadah nawotwot
ta waday ongal an kinadangyan muh langit. Hituwey atom ne ahika
niunud ke ha-on.”
22 Dingngol nan taguh diye ya u-umyung an mahakit di nomnom na
ot na-ala ot mange te kaddakaddangyan.
23 Nunligguh Jesus ot kanana nadah disipulos nay “Naligat di
kadangyan an migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios.”
24 Dingngol nadan disipulos nah diye ya namam-an namodwong da.
Kanan bon Jesus di “Makulug an naligat tuwaliy kigappatan hi pun-
ap-apuwan Apu Dios.

25 Ipidwak bon kalyon, nalaklakay humgopan di kamel hi tolok di
bilat mu hay kigappatan di kadangyan hi pun-ap-apuwan Apu Dios.”
26 Dingngol bon nadan disipulos nah diye ya namammam-an
namodwong da ot waday ohan dida on kananay “Dahdi nin moy
mihwang?”
27 In-ang-ang Jesus ke dida ot kananay “Hay tagu ya adina kabaelan
an mangihwang hi adol na. Hi Apu Dios ya abuy mangihwang hi tagu
te hiya ya kabaelanan aton am-in.”
28 Kimmalih Pedron kananay “Apu, dakami ya-, inwalong min am-in
ot miunud kamin he-a.”
29 Kanan Jesus di “Nomnomon yu tun kalyok. Hanan tagun
tinayananay balena, tutulang na, aammod na, imbabalena ya payona
gapuh pangun-unudanan ha-on ya hay kalin Apu Dios
30 ya dakol di midat ke hiyan gun-udona. Dumakol di imbabalena,
tutulang na, aammod na, balena ya payona, mu waday ahina
punholholtapan. Ya hi kapoppogan di luta ya ahi midatan hi biyag
an maid di poppog na.
31 Dakol day tatagun mibilang an natag-ed uwani an diday ahi
nakababba ya dakol day nakababbad uwani an diday ahi mibilang
an natag-e.”

Hay pitlunah nangalyan Jesus hi katayana
(Mateo 20:17-19; Lucas 18:31-34)

32 Handih wadada Jesus hi dalan an mange dad Jerusalem ya hiyay
namangulu. Hanadan disipulosna ya tumattakut da ya takon nadan
tatagun mituntun-ud ya tumattakut da damdama te umeh Jesus hidi.
Inayagana nadan himpulut duwan disipulosna ot handih ab-abbu da
ya kinalina bon diday ahi maat ke hiya.
33 Kananay “Deyan ume takud Jerusalem an ahik kadpapan an
Panguluwan di tagu ta mieyak hi kad-an nadan aap-apun di padi ya
nadah muntuttuduh Tugun Moses. Kalyon day mahapul an mateyak
ya ipaboltanak nadah bokon Judyu ta diday mamaten ha-on.
34 Ahiyak taltalanggaan ya tuppaanak ya hoplatonak ne ahiyak
impipate, mu hi mikatlun algo ya mamahuwanak.”

Hay imbagan da James ke Juan hi pinhod dan ahi aton Jesus ke dida
(Mateo 20:20-28)

35 Indani ya immali da nadan imbabalen Sebedi an da James ke Juan
ot kanan dan Jesus di “Apu, wada anhan di pinhod min ibagan he-a.”
36 Kanan Jesus di “Nganneh diye?”
37 Kanan day “Pinhod mi ot an hantuh umbunam hi pun-ap-apuwam
ya ahi dakami pakib-unon hi paldang mun ohah winawwan mu ya hay
ohah iniggid mu.”
38 Mu kananan diday “Uggeyu kattog inilay pun-ibaga yu. An
pakaippol kayun munholtap hi ahik holholtapon?”
39 Kanan day “Pakaippol kami.” Ot kanana bo ke diday “Makulug
an ahi kayu munholholtap umat ke ha-on gapuh pangun-unudan yun
ha-on,
40 mu hay ke ahi makib-un ke ha-on ya bokonak an mamili, mu hi
Ama an hi Apu Dios di ahi mangipab-un hanadah pinili na tuwali.”
41 Dingngol nadan himpulun disipulos hidiye ya bumobboh-ol da ke
da James ke Juan.

42 Ot ayagan Jesus didan am-in ot kananay “Inila yu an hay aap-apu
ya diday mumbaal hi tatagu ya hay pinhod day maunud te diday ap-
apu.
43 Mu adi athidin dakayu. Deket waday ohan dakayun pinhod
nan hiyay katagtag-ayan ya mahapul an hiyay kay muttatyun nadan
ibbana.
44 Ya deket wada nan pinhod nan hiyay mun-ap-apu ya mahapul an
mumbalin an kay muttatyu.
45 Te ha-oy an Panguluwan di tagu ya immaliyak an punmuttatyun
am-in di tagu, bokon hay mun-ap-apu. Immaliyak an mangikateh
boklan di liwat di tagu ta mihwang da.”

Hay nangaanan Jesus hi kulap Bartimeo
(Mateo 20:29-34; Lucas 18:35-43)

46 Indani ya dimmatong da Jesus ya nadan disipulos nad Jerico.
Handih eda tayanan hidiyen boble ya niunud day dakol an tatagu.
Wada on tagun nakulap an um-umbun nah pingngit di kalatan
mungkodkoddon hanadah mala-u. Hay ngadana ya hi Bartimeo an
hi imbabalen Timeo.
47 Handih dingngol nan mungkala-uh Jesus an iNasaret ya muntukuk
an kananay “Apu Jesus an holag David! Homkonak anhan!”
48 Dakol day nangihong-ak ke hiyat umop-opya ot kuma, mu pun-olot
na ot ya abuy tukuk nan kananay “Holag David, homkonak anhan!”
49 Immohnong hi Jesus ot kananay “Iali yuh tu.” Ot ayagan da nan
nakulap. Kanan dan hiyay “Maphod kaya! Maka tedeyan pun-ayagan
daka.”
50 Impamaganay wagiddih nitak-op an bulwatina ot mangintataddog
ot umeh kad-an Jesus.
51 Kanan Jesus ke hiyay “Nganney pinhod mun atok ke he-a?” Ya
kananay “Apu, pinhod kun kaanom di kulap ku.”
52 Ot kananan hiyay “E ka mo. Nakaan di kulap mu gapuh pangulug
mun ha-on.” Pinghanadi ya pakatibo nan tagu, ot miunud ke hiya.

Nidayaw hi Jesus handih dimmatong ad Jerusalem
(Mateo 21:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)

11

1 Manatong da Jesus ad Jerusalem an wadadah nangappit ad Betpage
ya Betania nah Bilid an Oliba ya impamangulunay duwan disipulos na.
2 Kananan diday “Ekayun dih boble ot waday tibon yun nigakod an
ka-ongalnan donkey an ugge ni-an natakkayan. Ubadon yu ne in-ali
yuh tu.
3 Deket waday mangibagan dakayun kananay ‘Tipet pun-ubad yu?’
Ya kanan yuy ‘Mahapul nan Ap-apu taku. Maid uhup ya ibangngad
mi.’ ”
4 Ot ume da nan duwan impamangulun Jesus ya tinibo da nan ka-
ongalnan donkey an nigakod hi panton di ohan bale. Handih pun-ubad
da ya
5 kimmali nadan nangang-ang ke didan kanan day “Nganney aton
yu? Tipet pun-ubad yu?”
6 Inhumang da nan kinalin Jesus ot iabulut da.

7 In-e da nan donkey hi kad-an Jesus ot iap-ap day bulwati dah odog
nan donkey ot mitakkeh Jesus.
8 Hanadan dakol an tatagu ya kinaan day oddan di bulwati da ot
pun-iap-ap da nah kalatan dalanona. Hanadan udum ya eda nangalah
tubun di kaiw ot dadiyey nun-iaplag dah dalanonat pangipatibo dah
pundayaw dan hiya.
9 Hanadan tatagun namangulu ya nadan mituntun-ud ya itukutukuk
day pundayaw dan hiyan kanan day "Madayaw hi Apu Dios! Ya
madayaw hantun intud-ak na!*
10 Madayaw kan immali te dandanin madatngan di pun-ap-apuwam
an ningadan nah ammod takun hi David. Madayaw hi Apu Dios!"
11 Dimmatong da Jesus ad Jerusalem ot humgop nah Templo ot mun-
ang-ang-ang. Mu mungkahilong ot ikuyug na nadan himpulut duwan
disipulosna ot ume dad Betania.

Hay mipanggep nah kaiw an fig
(Mateo 21:18,19)

12 Handih nabiggatanan nalpu dad Betania ya naagangan hi Jesus.
13 Tinibona nan kaiw an fig an dakkodakkol di tubuna ot umen e
maniboh bungana, mu maid te bokon hidiyey tiempon bungaana.
14 Kanan Jesus hanah kaiw di "Adika mo bumunga!" Hanadan
disipulosna ya dingngol dah diyen kinali na.

Hay nangayan Jesus nah Templo
(Mateo 21:12-17; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22)

15 Handih dimmatong dad Jerusalem ya imme boh Jesus nah Templo
ot pun-ipalah-una nadan gumatang ya munggattang nah bohongnan
di Templo. Hinukwangngi nay lamesaan nadan munhannot hi pihhu
ya nadan ubunan di munggattang hi paloma.
16 Iadina boy pangidalanan di tatagun waday inodnan dan igattang
da nah dolan di Templo.
17 Kanana nadah tataguy "Impitudok Apu Dios an kananay 'Hay
balek ya pundasalan di tatagu.'† Mu impumbalin yuh punggattangan
ta pangakawan yuh pihhun nadan umalin mundasal."
18 Dingngol nadan ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun
Moses ot munnomnomnom dah aton dan mamaten Jesus. Man-uke ya
tumakut da te inila dan dakol day tatagun namodwong hi ituttudu na
ya nadan at-attona.
19 Mungkahilong kediye ot tayanan da Jesus hidiyen boble.

Hay kialigan nan kaiw an ugge bimmunga
(Mateo 21:20-22)

20 Handih nabigatana ya indalan da bo nah kad-an nan kaiw an fig
ya inang-ang dan nakleng.
21 Ninomnom Pedroy kinalin Jesus nah kaiw ot kananay "Apu, ang-
angom ke din tinomyom an kaiw, deyan nakatte!"
22 Ya kanan Jesus ke diday "Nomnomon yuh tuwe, deket waday
pangulug yun Apu Dios

---

* **11:9 11:9** Psalm 118:26 † **11:17 11:17** Isaiah 56:7

23 ya damanan deket kanan yu nah bilid di ‘Mit-an ka nah baybay’
ya mit-an. Am-in di nomnomnomon yun aton ya maat hin adi kayu
munhalinduwa, mu kulugon yun maat.
24 Takon di nganney ibaga yuh dasal yun Apu Dios ya atona hin
kulugon yu.
25 Ya deket mundasal kayu ya pakawanan yuy nganneh diyen ad-
adin inat di ibbayun dakayu ta pakawanan damdaman Ama takun hi
Apu Dios di liwat yu.
26 [Mu deket adiyu pakawanan di ibbayu ya adina damdama
pakawanan di liwat yu.”]

Hay adi pangulugan nadan ap-apun di Judyu an waday lebbeng Jesus an mangat hi pinhod na
(Mateo 21:23-27; Lucas 20:1-8)

27 Nibangngad bo da Jesus ad Jerusalem ot handih mundaldallanan
da nah dolan di Templo ya immalih kad-ana nadan ap-apun di
padi, nadan muntuttuduh Tugun Moses ya nadan mangipangpanguluh
Judyu.
28 Ot kanan dan hiyay “Nganney lebbeng mun mangat am-in
hanadah at-atom? Deket waday lebbeng mu, dahdiy nangidat?”
29 Hinumang na didan kananay “Wada ni-an di hanhanak ke
dakayu ta deket humangon yu ya humangok damdama nan ibaga yu
mipanggep hi lebbeng ku.
30 Dahdiy nangitud-ak ke Juan an e mumbonyag, hi Apu Dios weno
hay tagu?”
31 Kinalin Jesus hidiye ya munhuhummangan da an kanan day
“Nganney ihumang taku? Deket kalyon takuy ‘Hi Apu Dios’ ya ahina
kalyon di ‘Ya tipet uggeyu kinulug hi Juan?’
32 Deke bot kalyon takuy ‘Hay tagu’ ya katatakut bo.” Tumakut da
nadah tatagu te kulugon datuwen tatagun hi Juan ya profetas an intud-
ak Apu Dios.
33 Ot kalyon da mon Jesus di “Toan. Uggemi inila.” Ot kanan Jesus ke
diday “Deket athina ya adik bo damdama kalyon ke dakayuy nangidat
hi lebbeng ku.”

Hay kialigan nan nuntanom
(Mateo 21:33-46; Lucas 20:9-19)

12

1 Nuntuttuduh Jesus nadah tatagun impainnab-abig na. Kananay
“Waday ohan tagun nuntanom hi grapes hi laguntana. Inaladana ot
mangapyah pungkopalan ya nangapya boh natag-en pungguwalyaan
ot ahina piabang ot ahi umeh udum an boble.
2 Handih nadatong nan grapes ya intud-ak nay ohan muttatyunat
ena alan di dowana.
3 Mu nadan mun-abang ya dimpap dah tuwen muttatyu ot ba-
nakdungan da ot ahida itud-ak an maid di indat da.
4 Immitud-ak boh ohan muttatyuna, mu binanakdungan da bo ya
numba-inan da.
5 Intud-ak bon nan kon lutay ohan muttatyuna ot patayon nadan
mun-abang. Athidiy boy impangat da nadah udum an muttatyun
intud-ak nan kon luta an binanakdungan da dida ya pinate day udum.

6 Maid moy udum hi ena itud-ak ot itud-ak na mo nan impakappin-
hod nan imbabalena. Kanan nan kon lutay ‘Agat tun imbabalek di
itud-ak ku. Inilak ot lispituwon da.’
7 Mu imme nan imbabalen nan kon luta ya kanan nadan mun-abang
di ‘Tuwe nan imbabalenan mamoltan tuh lutana. Agat patayon takut
ditakuy mangibagi tuh boltanona.’
8 Dimpap da tut-uwa ot patayon da ot eda iwele.”
9 Ot kanan Jesus nadah tataguy “Nganne nin moy aton nan kon luta
nadah mun-abang? Kon adina e pumpate didat ipaabang nah udum
nan laguntana?”
10-11 Kanana boy “Wadan binidbid yu nan nitudok an kananay
‘Hanan batun pinilin Apu Dios an binalon nadan mangapyah bale ya
hidiye ot ahan di nahamad an ikapyah bale. Ya maphod peman
hidiyen inat Apu Dios!’ ”*
12 Hanadan ap-apun di Judyu ya ihik dan dopapon hi Jesus te inila
dan diday nangipadngolanan diyen ab-abig na, mu tumakut da nadah
tatagu ot tumayan da.

Hay pumbayadan hi buwis ke Cesar an ap-apud Roma
(Mateo 22:15-22; Lucas 20:20-26)

13 Indani ya immali da nan Pharisee ya nadan tatagun Herod an
intud-ak nadan ap-apun di Judyu ta eda patnaan hi Jesus. Kanan day
14 “Apu, inila mi an makulug am-in di kalyom ya ituttudum nan
makulug an pangi-en Apu Dios. Adika mihapitan hi kalin di tatagu ya
adim hangudon di kinatagun di dahdih diye. Kalyom ke dakami, kon
miabulut hi Tugun Moses di pumbayadan takun Judyu hi buwis nah
ap-apud Roma? Mumbayad kami weno adi?”
15 Mu inilan Jesus an manmannibo dah ipabahul dan hiya. Ot
kananan diday “Antipet eyak patpatnaan ke dakayu? Iali yu on kalang
ta tibok.”
16 Ot idat da ya kanan Jesus di “Dahdiy kon-anga ya kon ngadan hi
wada tuh kalang?” Ya kanan day “Hi Cesar.”
17 Ot kanan Jesus ke diday “Idat yun Cesar di lebbeng nan midat
ke hiya ya idat yun Apu Dios di lebbeng nan midat ke hiya.” Ya
namodwong dah kinali na.

Hay ahi taku kamahuwan
(Mateo 22:23-33; Lucas 20:27-40)

18 Wadada boy immalih Saducee hi kad-an Jesus an dadiye nan
mangalin adi mamahuwan di nate.
19 Kanan dan hiyay “Apu, hay intudok Moses ya kananay deket
nalahin di ohan lalaki ya nate an maid di imbabaleda nah inayana
ya mahapul an bintanon di ohan tulang nan lalaki nan nabalun babai,
ta deket mun-imbabale da ya mibilang an imbabalen nan nate.
20 Ot nganney innun tuwe? Wadaday pitun hintutulang an linalaki.
Nalahin nan panguluwan, mu indani ya naten maid di imbabalena.
21 Binoltan nan nikadwa ya nate bon maid di imbabalena. Athidi
boy naat nah nikatlu.
22 Numboboltanan dan am-in an hintutulang, mu nate dan maid di
imbabale dan am-in. Indani ya nate mo nan babai.

---

* **12:10-11 12:10-11** Psalm 118:22-23

23 Hantuh kamahuwan di nate, dahdi moy ahi kon inayan nah babain
deyan am-in da ya in-ine da?”
24 Kanan Jesus di “Hinaey nihallaan yu. Hinaey kitib-anan uggeyu
naawatan di impitudok Apu Dios ya nan ongal an kabaelana.
25 Hantuh ahi kamahuwan di nate ya umat da nadah anghel hi langit
an maid di mun-iine.
26 Wada boy ohah kalyok mipanggep ketuwe. Kon uggeyu naawatan
nan intudok Moses an kinalin Apu Dios handih nakihummangan ke
hiya nah mundadalang an ka-ka-iw? Hay kinalin Apu Dios ya ‘Ha-oy
di Dios da Abraham, hi Isaac ya hi Jacob.’
27 Hay kibalinan diye ya hiyay Dios di matagu, bokon hay nate. Hinae
mo nan kanak di nakaihhalla kayu.”

Hay umanhan an tugun Apu Dios
(Mateo 22:34-40; Lucas 10:25-28)

28 Wada nan ohan muntuttuduh Tugun Moses an dingngol nah diyen
kinalin Jesus ya inilanan maphod hidiyen impanumang na nadah
Saducee. Kinali kananan hiyay “Nganney umanhan an tugun?”
29 Kanan Jesus di “Hay umanhan an tugun ya hituwe: ‘Pakaddonglon
yun tatagun holag Israel, nan Ap-apu takun hi Apu Dios ya abuy Ap-
apu.
30 Hiya ya abuy umanhan an pinhodon taku ya am-in di nomnomon
ya hay aton, ya inomnom am-in ke hiya.’
31 Hay mikadwa ya ‘Pinhodon yuy ibba yun tagu umat hi pamhod
yuh adol yu.’ Datuwen duway umanhan am-in nah Tugun Apu Dios.”
32 Kanan nan muntuttuduh Tugun Moses di “Makulug hinaen
kinalim Apu. Maid di udum hi Ap-apu taku hin bokon hi Apu Dios
ya abu ya maid di udum an Dios mu hiya ya abu.
33 Mahapul an hiyay pakappinhodon taku ya pinhodon taku
damdamay ibba takun tagu umat hi pamhod takuh adol taku. Datuwey
umanhan mu nadan nganne dadiyen iappit ke Apu Dios.”
34 Inilan Jesus an naawatan nan tagu ot kananan hiyay “Tuwen
inilaom di ine-en di pun-ap-apuwan Apu Dios.” Nagibbuh tuwe ya
waday oha on bumaba-in an mamagbagan Jesus.

Hi Kristo ya bokon ya abu holag David, mu hi Apu na damdama
(Mateo 22:41-46; Lucas 20:41-44)

35 Handih muntuttuduh Jesus nah Templo ya kanana nadah tataguy
“Nganney kibalinan nan kanan nadan muntuttuduh Tugun Moses an
hi Kristo ya holag din hi David?
36 Handi ya impanomnom nan Espiritun Apu Dios ke David hituwen
kinalina:
‘Kanan Apu Dios nah Apuk di: Umbun kah winawwan ku inggana
paka-apputok am-in nadan buhul mu.’†
37 Nomnomon yu ke, deket kanan David di hi Apu nah Kristo, nganney
innunan hi Kristo ya holag David?”
Am-in nadan tatagun naamung ya pinpinhod dan dongdonglon nan
kalkalyon Jesus.

Hay gaga-ihon pangi-en nadan muntuttuduh Tugun Moses
(Mateo 23:1-36; Lucas 20:45-47)

† **12:36 12:36** Psalm 110:1

38 Kanan bon Jesus ke diday “Nomnomon yu tun kalyok ta adiyu iun-
unud nadah muntuttuduh Tugun Moses. Dida ke ya mumbulwati dah
andukket imatunan di tatagu didan mittulu da peman. Ya pinhod dan
abun pitpitbal nah malkadun kawad-an di dakol an tatagu.
39 Ya pinhod da bon umbun hi ubunan di madayaw an taguh
simbaan ya nah waday hamul.
40 Ya deke bot mundasal da ya dukkadukkayon dat hay panibon di
tatagun dida ya kay makakullug an makaphod da yaden deman ot an
hauhaulon da nadan nabalun binabait pun-ala day limmu da. Hidiyey
gapunan nahalman di ahi pangastigun Apu Dios ke dida.”

Hay indat nan nabalun babai
(Lucas 21:1-4)

41 Inumbun hi Jesus nah dommang di pangiamungan dah pihhu nah
Templo ot ang-ang-angona nadan tatagun pun-iha-ad day pihhu dah
di ya dakol day kakadangyan an ongal an pihhuy pun-iha-ad da.
42 Immali nan ohan nakawwotwot an nabalun babai ya dudduwan
hepeng di inha-ad na.
43 Inayagan Jesus nadan disipulosna ot kananan diday “Nomnomon
yu tun kalyok an hanan duwan hepeng an inha-ad nan babai ya
nabalbalol mu nan inha-ad nadan udum
44 te nan inha-ad da ya hidiyey hinawwal da. Mu nan nawotwot
an babai ya am-ammunah diyen pihhuna, mu inhanakul nan inha-ad
hidiyen am-in.”

Hay nangipainilaan Jesus hi kapa-iyan nan Templo ya hay ahina punholholtapan hi udum hi algo
(Mateo 24:1,2; Lucas 21:5,6)

13

1 Handih puntayanan da Jesus nan Templo ya kanan nan ohan
disipulos nay “Apu, tibom ke, maphod hantun Templo ya hantudan
batun ingkapya da.”
2 Kanan Jesus di “O, maphod tun tibtibbon yu, mu hi udum hi algo
ya ahi mapa-in am-in ta maid di ohan batun munnanong nan niha-
adana.”
3 Indani ya um-umbun hi Jesus nah Bilid an Oliba nah dommang nan
Templo ya imme da Pedro, hi James, hi Juan ya hi Andres hi kad-ana
ot ab-abbu dah di ya kanan dan hiyay
4 “Kalyom ke dakami hin kakon-anay ahi kaatan datuwen kinalim.
Ya hin nganney ahimi pangimatunan hi kaatan tuwe ya nadan udum
an maat.”
5 Ot ituttudunay mipanggep kediyen kananay “Halipat-an yu ta adi
kayu mahaul
6 te dakol di ahi umalin kanan day didah Kristo ta dakol day ahi
mahaul.
7 Ya ahiyu donglon di gubat hi kabobboble, nih-up ya nidawwi,
mu adi kayu tumakut. Datuwey ahi ma-ma-at, mu bokon hidiyey
kapoppogan di luta.
8 Am-in di kabobboble ya ahida munggugubat, ahi wadaday kolyog
ya bitil. Datuwey ahi kilappuwan di ligat.

9 Halipat-an yu bo te ahi dakayu dopapon ta ie dakayuh punhu-
malyaan di Judyu ya edakayu punhoplat nadah simbaan. Ahi dakayu
bo ipataddog hi hinangngab di gobernador ya nadan udum an ap-apu
gapuh pangulug yun ha-on, kediyey ahiyu pangipainilaan ke dida hi
mipanggep ke ha-on.
10 Mahapul an mipainilah kabobbobleh tuwen pangi-en Apu Dios ta
ahi madatngan di kapoppogan di luta.
11 Deket dopapon dakayu ta edakayu humalyaon ya adi kayu
madanagan hi ihumang yu te hay ahiyu kalyon kediye ya malpuh
Espiritun Apu Dios, bokon hi nomnom yu.
12 Ya kediyen tiempo ya hay tulang ya hiyay mangipipateh tulangna,
hay ammod ya hiyay mangipipateh imbabalena ya athidi boy imba-
balen hiyay mangipipateh ammod na.
13 Ahi dakayu hihingngitan am-in hi tatagu gapuh pangulug yun
ha-on. Mu nan mangippol hi punholholtapana ya adina iwalong
di pangulug nan ha-on inggana magibbun am-in datuwe ya ahi
mihwang.”

Hay mipanggep nah katatakut
(Mateo 24:15-28; Lucas 21:20-24)

14 Kanan bon Jesus di “Ahiyu tibon nan himpappangen balawon Apu
Dios an mihaad nah bokona kiha-adan.* (Dakayun mamidbid ketuwe
ya mahapul an maawatan yu.) Hantuh ahi mumpatiboh tuwe ya am-in
di tataguh kabobbobled Judea ya ahida bumtik nadah bilid.
15 Hanan tagun wadah dolan di balena ya mahapul an adi humgop
an e umalah ngunut na, mu bumtik ot ya abu.
16 Athidi bo nah tagun wadah payon mahapul an adi umanamut an
e mangalah bulwatina, mu bumtik ot ya abu.
17 Kediye bo ya mahmok nadan binabain himmiga ya nadan waday
golang da.
18 Mundasal kayun Apu Dios ta adi mipaddih ahi kotolan
19 te dadiyen ahi maat ya nakahhalman an abu mu nadan nalana-
u nipalpun dih nunlutuwan Apu Dios hi luta ingganad uwani, mu
nagibbu ke mo kayah diye ya maid moy athidi.
20 Mu gapu nadah tatagun pinilin Apu Dios ya kinaananay algon
punligligatan di tagu te gulat nat uggena in-athidi ya maten am-in di
tagu.
21 Wadaday tatagun ahida kanan di ‘Tibon yu, deyah Kristo!’ weno
‘Wadah dih Kristo!’ mu adiyu kaya kulugon.
22 Kalyon da dadiye te wadaday tatagun ahida kanan di didah Kristo
weno kanan day profetas da, mu adi kaya makulug. Dakol di ahida
ipatibon umipamodwong ta patnaan dan haulon nadan tatagun Apu
Dios, mu adinadaman mahaul da.
23 Kinali halipat-an yu ot deyan kinalik ke dakayu.

Hay ahi bo aliyan Jesus
(Mateo 24:29-31; Lucas 21:25-28)

24 Hantuh kagibbuwan am-in datuwen ahi maat ya tumapol di algo
ya bulan.
25 Ya mag-a nadan bibittuwon ta maid di potok na.

---

* **13:14 13:14** Tibon yuy Daniel 11:31 ya 12:11, Mateo 24:15

26 Deket magibbuh tuwe ya hantuh ahik aliyan an Panguluwan di
tagu ya ahiyak tibon nah kulabut an matiboy ongal an kabaelak ya
dayaw ku.
27 Ahik itud-ak nadan anghel kut eda amungon nadan napilin
tatagun Apu Dios hi kabobboble tuh luta.

Hanan kaiw an fig
(Mateo 24:32-35; Lucas 21:29-33)

28 Inila taku an deket mamuddal di tubun nan kaiw an fig ya nih-up
di tialgo.
29 Athidi hantuh ahik aliyan an deket ma-ma-at am-in tun kinalik ya
inila yun gagala moy aliyak.
30 Nomnomon yuh tuwe! Am-in datuwen kinalik an ahi maat ya ahi
akhupan di udum ke dakayu te adida ni-an mate yaden maat datuwe.
31 Ahi mama-id di kabunyan ya luta, mu hay kalik ya munnanong ta
nangamung.

Maid di ohan nanginilah aliyan Jesus
(Mateo 24:36-44)

32 Maid di ohan nanginilah aliyak takon nadan anghel hi langit ya
ha-oy an Imbabalen Apu Dios ya uggek damdama inilay aliyak. Te hi
Aman hi Apu Dios ya abuy nanginila.
33 Kinali halipat-an yu ta mundadaan kayu te ugge inila hin kakon-
anay aliyak.
34 Umat nah ohan tagun e mumbaat an iukod nay balena nadah
muttatyuna. Waday oha on midatan hi ngununa. Kalyona nah mun-
adug hi panton ihamad nan mungguwalya.”
35 Kanan bon Jesus di “Halipat-an yu te maid di maptok hi
kibangngadak umat kediyen tagun adi mainila hin hi mahmahdom,
hi gawan di hilong, hi talan-uwan di manuk weno hi biggatnay
kibangngadana.
36 Athidi bon ha-oy an maid di maptok di ahik kibangngadan.
Nganne nin hin akhupan dakayun ugge nundadaan?
37 Hituwen pungkalik ya bokon dakayu ya abuy pangalyak, mu hi
am-in di tagu, kinali halipat-an yu.”

Hay planun nadan buhul Jesus hi pamatayan dan hiya
(Mateo 26:1-5; Lucas 22:1,2; Juan 11:45-53)

14

1 Duway algo mo ya madatngan nan Piyestan di Nala-uwan di
Anghel Apu Dios ya Piyestan di Tinapay an ugge naha-adan hi yeast.
Hanadan ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ya
inhuhummangan da hin nganney innun dan mangidalunun mampap
ke Jesus ta pipate da.
2 Mu kanan day “Adi taku ipaddid uwanin piyesta te indani ya
gumulu day tatagu.”

Hay nangiduyagan nan babaih nakangnginan lana ke Jesus
(Mateo 26:6-13; Juan 12:1-8)

3 Handih mangmangngan da Jesus ad Betania hi balen da Simon
an hiya nan mungkangpu ni-an di adol na ya immali on babai an

inodnanay ohan butilyan naha-adan hi nakangnginan bangbanglun
lanan kanan dan nard. Linukatana ot iduyag na nah ulun Jesus.
4 Hanadan udum an tatagun wadah di ya adin abuy boh-ol da nah
babain kanan day “Ayyokah diyen bangbanglun lana.
5 Gulat nat nigattang ya ongal ot an pihhun midat nadah nawotwot.”
Namahig di pangali dan hiya.
6 Mu kanan Jesus ke diday “Nangamung pen hiya. Tipet athinay
pangali yun hiya? Hidiyen inat nan ha-on ya maphod.
7 Hanadan nawotwot ya damanan baddangan yu dida te wadadat
nangamung takon di ngannen tiempo. Mu ha-oy ke ya adiyak
makihkihtun dakayu ta nangamung.
8 Hantun babai ya inat nay maat na. Hidiyen nangiduyaganah lana
ke ha-on ya kay na indadaan di adol kun milubuk.
9 Nomnomon yuh tuwe. Am-in hanadah boblen kipainilaan di kalin
Apu Dios ya ahi makalkaliy inat nan ha-on an panginomnoman ke
hiya.”

Hay nangabulutan Judas hi pangihdulanan Jesus
(Mateo 26:14-16; Lucas 22:3-6)

10 Indani ya immeh Judas Iskariote an oha nadah himpulut duwan
disipulos Jesus hi kad-an nadan ap-apun di padi ot e makihummangan
mipanggep hi pangipadpapan dan Jesus.
11 Ya maan-anla da ot kalyon dan hiyan idatan dah pihhu. Nipalpun
diye ya hahalipat-anay pangipadpapanan Jesus.

Hay nanganan da Jesus ya nadan disipulosna kediyen Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios
(Mateo 26:17-25; Lucas 22:7-14,21-23; Juan 13:21-30)

12 Handih namangulun algon di Piyestan di Tinapay an ugge naha-
adan hi yeast an kediyen algoy pangiappitan da nah kalnero an
hamulon dah panginomnoman da nah Nala-uwan di Anghel Apu Dios
ya kanan nadan disipulos Jesus di “Daanay emi pundadaanan hi etaku
panganan tuh piyesta?”
13 Kanan Jesus nah duwan disipulos nay “Ume kayu nah boblet deket
tibon yu nan tagun nun-agtuh buwod ya unudon yu inggana nah balen
hogpana.
14 Kanan yu nah kon baley ‘Kanan nan Ap-apu takuy daanay
panganan min nadah disipulos ku hantuh piyesta?’
15 Ya ituddu nan dakayu nan ongal an kuwartu nah mikadwan gladu
an dehdin am-in di mahapul taku. Hidiy eyu pangidadaanan hi kanon
taku.”
16 Ot ume da nan duwan disipulosna ya makulug peman nan kanan
Jesus ot idadaan day kanon da kediyen piyesta.
17 Mungkahilong kediye ya dimmatong da Jesus ya nadan disipu-
losna.
18 Handih mangan da ya kananay “Hituwey kalyok, waday ohan
dakayun ahi mangihdul ke ha-on. Dehtud uwanin makikan ke ditaku.”
19 Dingngol dah diye ya mahakit di nomnom da ya waday oha on
kananay “Kon ha-on?”
20 Himmumang hi Jesus an kananay “Hay ohan dakayun himpulut
duwan makikan ke ha-on an pakitam-ol nay tinapay na tuh malukung.

21 Ha-oy an Panguluwan di tagu ya ahiyak patayon ta umannung
nan impitudok Apu Dios, mu mahmok an abu nan tagun mangihdul
ke ha-on. Kudukdulnay ugge nitungo."

Hay panganan nah tinapay ya panginuman nah mainum hi pangi-
nomnoman hi natayan Jesus
(Mateo 26:26-30; Lucas 22:15-20; 1 Corinth 11:23-25)

22 Kediyen mangan da ya inalan Jesus nan tinapay ot mumpasalamat
ke Apu Dios. Pinani-ang na ot ikap-ong nan dida ot kananay "Alan yu
ta kanon yu, hituwey adol ku."
23-24 Nagibbuh diye ya inalana nan basun natalwan hi mainum ot
mumpasalamat bon Apu Dios. Indat nan dida ot kananay "Hituwey
dalak an tumodtod ta kipaannungan nan balun nakitobbalan Apu Dios
an kiphodan di tagu." Ot uminum dan am-in.
25 Ya kanana boy "Kalyok ke dakayu, adiyak mo uminum ketuwen
mainum inggana hantuh ahik panginuman nah hinnatkon an mainum
hidih pun-ap-apuwan Apu Dios."
26 Nagibbuh diye ot mungkanta dah pundayaw dan Apu Dios ot ahida
umen nah Bilid an Oliba.

Hay nangalyan Jesus hi pangihautan Pedro an inila nah Jesus
(Mateo 26:31-35; Lucas 22:31-34; Juan 13:36-38)

27 Indani ya kanan Jesus ke diday "Am-in kayu ya ahiyak pun-
hintatayyanan. Hidiyey umannungan nan impitudok Apu Dios an
kananay 'Pipatek nan mumpattol hi kalnerot miwahit nadan kalnero.'
28 Mu hantuh kamahuwak ya mamanguluwak an umed Galilee ta
ahi kayu miunud."
29 Mu kanan Pedroy "Takon di taynan daka hantudah iibbak ya adi
daka taynan ke ha-on."
30 Mu kanan Jesus ke hiyay "Kalyok ke he-ah tuwe, ad uwanin hilong
ya mumpitlun ihaut mun kanam di uggeyak inilan he-at ahi pidwan
tumalan-unwan di manuk."
31 Mu kanana ot ya abuy "Takon nin di makikateyak ke he-a ot
adinadaman ek kanan di ugge daka inilan ha-on." Ya am-in nadan
disipulos ya athidiy kinali da.

Hay e nundasalan Jesus ad Getsemani
(Mateo 26:36-46; Lucas 22:39-46)

32 Imme dad Getsemani ot kanan Jesus ke diday "Mihtu kayu ta eyak
mundasal."
33 Ammuna da Pedro, hi James ya hi Juan an ingkuyug na. Hi Jesus
ya u-umyung ya mahakit di nomnom na.
34 Kananan diday "Dehtun namahig di hakit di nomnom kun kayak
mate. Mihtu kayu ni-an ya adi kayu mahuyop ta ib-ibbaanak."
35 Imme nah e-elena ot munlukbub an mundasal ta adi maat hidiyen
punholholtapana.
36 Kananah dasal nay "Ama, he-a ya ongal di kabaelam an damanan
atom am-in. Daan mo anhan ta adi maat hidiyen ek punholholtapan.
Mu nangamung ka, hay pinhod muy maunud, bokon hay pinhod ku."
37 Ot mibangngad hi kad-an nadan disipulosna ya nakahhuyop da,
ot kananan Pedroy "An nahuyop ka, Simon? Kon adi kayu pakaippol
hi hinuyop yu takon di hin-oras ya abu?"

38 Kanana bon diday “Halipat-an yu ya mundasal kayu ta adi
kayu mahaul an munliwat. Inilak an pinhod yun mangun-unud, mu
makudang di kabaelan yu.”
39 Imme bo ot e mundasal an hidiye boy indasal na.
40 Nibangngad boh kad-an nadan disipulosna, mu nakahhuyop da
bo. Namahig an adida pakaippol hi hinuyop da. Binanguna dida, mu
uggeda inilay kalyon dan hiya.
41 Handih pitlunan nibangngadana ya kananan diday “Kon ito-ol
yuy huyop? Bumangun kayu mo te nadatngan di pamatayan nadan
nungkaliwat an tatagun ha-on an Panguluwan di tagu.
42 Makayu ta etaku damuwon dida. Deyan mangali nan nangihdul
ke ha-on!”

Hay namaludan dan Jesus
(Mateo 26:47-56; Lucas 22:47-53; Juan 18:3-12)

43 Nanongnan mungkalkallih Jesus ya dimmatong hi Judas an oha
nadah himpulut duwan disipulos nan ibbana nadan intud-ak nadan
ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ya nadan
mangipangpanguluh Judyun numpun-odon dah ispada ya bakdung an
e mampap ke hiya.
44 Hi Judas ya tinuguna tuwali nadan ibbanan kananay “Ahiyu
imatunan nan etaku dopapon te ahik awalon. Deket inawal ku ya
umali kayu ta alan yu ya pakagguwalyaan yuh eyu pangieyan.”
45 Immeh Judas hi kad-an Jesus ot kananay “Apu, immali kami.” Ya
inawal na.
46 Ot ume nadan ibban Judas ot baludon dah Jesus.
47 Hanan ohan muntattaddog an disipulosna ya inuknut nay ispada
na ot palangona nan ohan muttatyun di natag-en padi ya nan inga nay
napalang.
48 Kimmalih Jesus an kananan diday “Tipet kah-in di ekayu mun-
odon hi ispada ya bakdung an mampap ke ha-on? Kon nakabahhu-
lanak?
49 Kabigabigat on wadaak nah Templo an muntuttudun dakayu ya
tipet uggeyak dimpap? Mu takombo, te mahapul an umannung nan
impitudok Apu Dios.”
50 Am-in da nan disipulosna ya binumtik dan tinaynan dah Jesus.
51 Wada on ohan kat-agun lalakin in-awako na ya abuy ulon miun-
uunud ke Jesus an eda ot dopapon,
52 mu binumtik an maid di nihanih adol na te linapdit dah diyen
ulona.

Hay nahumalyaan Jesus hi hinangngab nadan ap-apun di Judyu
(Mateo 26:57-68; Lucas 22:54,55,63-71; Juan 18:13,14,19-24)

53 Ot iedah Jesus nah balen nan natag-en padi. Wadadah din am-in
nadan ap-apun di padi ya nadan mangipangpanguluh Judyu ya nadan
muntuttuduh Tugun Moses.
54 Niunuunud hi Pedro, mu ugge nih-up te nihaad nah dola. Nakib-
un hanadah guwalya ot makian-annidu.
55 Hanadan ap-apun di padi ya am-in nadan ibbadan konsehal di
Judyu ya tagan day mahma nadah tatagu hi mabalin an ipabahul dan
Jesus ta pangigadulan dan mamaten hiya. Mu maid di mahamak da.

56 Dakol day nuntistiguh langkak mipanggep hi inat na, mu adi mun-
uunnud di kalyon da.
57-58 Wadada nan nunlangkak an kanan day “Dingngol miy kinalin
Jesus an kananay pa-iyona nan Templo, mu mala-uy tulun algo ya
hannotana kanuh oha bon Templon ugge kinapyan di tagu.”
59 Mu takon di datuwen nuntistigu ya adi mun-uunnud di kalyon da.
60 Timmaddog nan natag-en padi ot kananan Jesus di “Kon makulug
datuwen ipabahul da? Nganney panumang mu?”
61 Mu op-opyah Jesus an adi kumali. Ya kanan bon nan natag-en
padiy “Kon he-ah Kristo an Imbabalen Apu Dios?”
62 Kanan Jesus di “Om, ha-oy, ya am-in kayu ya ahiyak tibon an
Panguluwan di tagu an umbun hi winawwan Apu Dios an Kabaelanan
am-in. Ahiyak bo tibon nah kulabut hantuh ahik kibangngadan.”
63 Kinalinah tuwe ya binik-in nan natag-en padiy bulwatinah bungot
na ot kananay “Adi mahapul an waday udum an muntistigu te
dingngol takuy kinalina.
64 Deyan dingngol yuy puntaltalangganan Apu Dios. Nganney
punnomnom yu?” Ya kanan dan am-in di “Mahapul an mate te
numbahul.”
65 Wadaday udum an tinuppaan dah Jesus ya hinaniyan day matana
on dinuntuk dan kanan day “Dahdiy nanuntuk ke he-a?” Ya dinaw-en
damdaman nadan guwalya.

Hay nangihautan Pedro an hiya ya ohan ibban Jesus
(Mateo 26:69-75; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-18,25-27)

66-67 Nanongnah Pedro nah dolan makian-annidu nadah guwalya ya
immali on ohan babain muttatyun nan natag-en padi ya inimatunanah
Pedro ot kananay “He-ay ohan ibban Jesus an iNasaret, hiyah?”
68 Mu inhaut Pedro an kananay “Bokonak! Uggek inilah naen
pungkalim.” Bimmah-el hi Pedro nah alad ya timmalan-uy manuk.
69 Tinibo bon nan babain muttatyu ot kanana nadah tataguy “Hiya
kaya nan ohan ibban Jesus.”
70 Mu inhaut na bon kananay bokona ibbah Jesus. Indani bo ya
kanan nadan tatagu ke hiyay “Adinadaman ihaut mu te takon di he-a
ya nalpu kad Galilee.”
71 Indani mo ahan ya kananay “Isapatak an takon di patayonak ke
Apu Dios! Uggek man inilah naen tagun kalkalyon yu.”
72 Nagibbun kinali nah diye ya timmalan-uy manuk an hidiyey
pidwana ya ninomnom na nan kinalin Jesus ke hiya an kananay
“Mumpitluy ahim pangalyan an kanam di uggeyak inila ta ahi pidwan
di tumalan-uwan di manuk.” Ot mungkoga gapun inat na.

Hay nunhumalyaan Pilatu ke Jesus
(Mateo 27:1,2,11-14; Lucas 23:1-5; Juan 18:28-38)

15

1 Biggabiggat nah nabiggatana ya naamung da bo nadan ap-apun
di padi ya nadan mangipangpanguluh Judyu ya nadan muntuttuduh
Tugun Moses ya nadan konsehal. Inhuhummangan day aton dan Jesus
ot baludon da ot iedah kad-an Pilatu an gobernador.
2 Kanan Pilatu ke hiyay “Kon he-ay patul di Judyu?” Kanan Jesus di
“Deya bon hinaey kanam.”

3 Ya dakol di ipabahul nadan ap-apun di padi ke hiya.
4 Ot kanan Pilatu ke hiyay “Nganney panumang mu? Deyan dakol
di ipabahul dan he-a.”
5 Mu adi humumang hi Jesus ya namodwong hi Pilatu.

Hay pangipipatayan dan Jesus
(Mateo 27:15-26; Lucas 23:15-25; Juan 18:39—19:16)

6 Deket Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios ya waday ohan
oggan ipaen nan gobernador hi nikalabut, mu nangamung di pinhod
di tatagun mipae.
7 Kediye ya wada on nikalabut an hi Barabbas an pimmate handih
nakilaban dah gubilnun di Roma.
8 Handih naamung nadan tatagut ibaga dan Pilatuy pinhod dan
mipae
9 ya kananan diday “An pinhod yun ipaek hantun patul di Judyu?”
10 Man-uket kinalin Pilatuh diye ya inila nan maid di bahul Jesus,
mu gapuh amon nadan ap-apun di padi ya impadpap da.
11 Mu inhapitan nadan ap-apun di padi nadan tatagu ot hi Barabbas
di ibaga dan ipaen Pilatu ta bokon hi Jesus.
12 Imbagan Pilatu hin nganney atonan Jesus an kananay “Nganne
moy atok hantuh kanan yun patul di Judyu?”
13 Ya muntukuk am-in nadan tatagun kanan day “Ipatak hi krus!”
14 Mu kanan Pilatuy “Tipe-? Kon nganney bahul tuwen tagu?” Mu
pun-olot da ot ya abuy tukuk dan kanan day “Ipatak hi krus!”
15 Inun-unud Pilatu di pinhod nadan tatagu, ot hi mo Barabbas di
ipaena. Hi Jesus ke ya impahoplat na ot ahina ipaboltan hanadah
tindalu ta eda ipatak hi krus.

Hay nuntaltalanggaan nadan tindalu ke Jesus
(Mateo 27:26-31; Juan 19:2,3)

16 Inihgop nadan tindaluh Jesus hi balen nan gobernador ot ayagan
dan am-in nadan ibbadan tindalu.
17 Immala dah maingit an bulwatin umat hi bulwatin di patul ot
ipabulwati dan Jesus ya nangapya dah pongot an hubit ot ipapngot
dan hiya.
18 Tinaltalanggaan dan kanan day “Dayawon taku peman tun Patul
di Judyu!”
19 Nunhoplat day uluna ya nuntuppaan da. Ya deke on nundukkun
da ya nunyuung dan hiya.
20 Nagibbun tinaltalanggaan da ot kaanon da nan maingit an
impabulwati dan hiya ot ipabangngad da nan imbulwatina, ot ieda
nah eda pangipatakan ke hiya.

Hay nipatakan Jesus hi krus
(Mateo 27:32-44; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27)

21 Wadadah dalan ya dinamu dah Simon an iCyrene an aman da
Alexander ke Rufus ot ipilit nadan tindalun pah-onona nan krus Jesus.
22 In-e dah Jesus nah kanan dan Golgota an hay kibalinana ya gunit
di ulu.
23 Handih dimmatong dah di ya e ot painuman nadan tindaluh Jesus
hi mainum an nad-uman hi mira an aga, mu adina pinhod.

24-26 Ot handih nunggaway algo ya impatak da nah krus an nitudkan
tuwen impabahul dan hiya: “Hituwey Patul di Judyu.” Nagibbun
impatak da ot ibubunut da hin nganney alan di hin-oh-an dida nah
bulwatina.
27 Wadaday duwan mangakon nipatak da damdamah krus, ohah
winawwana ya nan ohah iniggid na.
28 (Hituwey immannungan din kinalin Apu Dios an nitudok an
kananay “Imbilang dan nabahulan.”)
29 Am-in nadan munla-u ya munwigwigiwig dah panaltalangga dan
Jesus an kanan day “Daan bo nan kanam an pa-iyom nan Templo ya
bohwatom hi tulun algo?
30 Deya ot an adim baddangan di adol mut makaan ka nah krus.”
31 Takon nadan ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun
Moses ya taltalanggaan da damdamah Jesus an kanan day “Tipe
nin ta binaddanganay udum ot tumagu da yaden adina kabaelan an
baddangan di adol na?
32 Tibon taku ya- peman hin makaan dih nipatakana. Hituwe
kanun tagu ya patul di holag Israel an pinilin Apu Dios an Kriston
mangipaptok hi tagu. Deket makaan ya kulugon taku peman.” Takon
nadan duwan nipatak ya taltalanggaan da damdamah Jesus.

Hay natayan Jesus
(Mateo 27:45-56; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)

33 Maal-algon diye ya himmilong am-in di bobleh tulun oras.
34 Indanit himbatangan ya tinumkuk hi Jesus an kananay “Eloi, Eloi,
lama sabaktani?” Hay kibalinan tuwe ya “Apu Dios an Dios ku, tipet
eyak inwalong ke he-a?”*
35 Hanadan tatagun nangngol ke hiya ya kanan day “Donglon yu,
deyan pun-ayaganah Elijah.”
36 Indani ya waday ohan didan nunggagalan ena itam-ol di kapo nah
pimmakin mainum ot ipalat nah paul ta ipatitip nan Jesus. Kananay
“Tibon taku ya- peman hin umalih Elijah an mamaddang ke hiyat
makaan nah krus!”
37 Indani ya tinumkuk boh Jesus ot mate.
38 Kediyen nate ya nakaiddihhan an nahathat hanan kurtina nah
Templo an nipalpuh kayangna inggana puuna.
39 Hanan ap-apun di tindalun muntattaddog hi kad-an nan krus
Jesus ya dingngol nay tukuk Jesus ya tinibonay ine-en di natayana ot
kananay “Makulug peman an Imbabalen Apu Dios hituwen tagu.”
40 Wadada damdamay binabai nah nidawdawin ang-ang-angon day
ma-ma-at. Wadah dih Maria Magdalena, hi Maria an inan da Joses ke
James an ung-unga mu nan oha bon James ya hi Salome.
41 Niunuunud dan Jesus ya binanaddangan da handih kawadanad
Galilee. Wadada boh diy udum an binabai an nakialin hiya ad
Jerusalem.

Hay nilubukan Jesus
(Mateo 27:57-61; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

---

* **15:34 15:34** Psalm 22:1

42-43 Hidiyen algoy pundadaanan di Judyu te hi kabigatana ya Sabadun Tungo. Mungkahilong kediye ya immalih Joseph an iAri-matea. Hiya ya ap-apun di Judyu an konsehal ya lispituwon di tatagu. Hiyay oha nadah munho-ho-od hi kadatngan di pun-ap-apuwan Apu Dios. Intulid nan immen Pilatu ot ena ibagay adol Jesus.
44 Namodwong hi Pilatun nate moh Jesus. Inayagana nan ohan ap-apun di tindalu ot ibaga na hin makulug an nate moh Jesus.
45 Dingngol nan makulug an nate ot iabulut nan alan Joseph.
46 Gimmatang hi Joseph hi luput ot ena lokahon nan adol Jesus. Linibbutanah luput ot ena ilubuk hanah ka-apyan gungat hi batu. Inullina on ongal an batu ot itangob na.
47 Wadadah di da Maria Magdalena ya nan oha bon hi Maria an hi inan Joses an inang-ang day nilubukan Jesus.

Hay namahuwan Jesus
(Mateo 28:1-8; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

16

1 Nala-u moy Sabadun Tungo ot e umala da Maria Magdalena ya hi Salome ya hi Maria an hi inan James nah bangbanglut eda ihaad hi adol Jesus.
2 Kediyen biggatnan di Linggun timmimil di algo ya imme da nah gungat.
3 Wadadah dalan ya kanan di ohan diday “Dahdi nin tut-uway ahi mangaan nah nitangob nah gungat?”
4 Mu dimmatong da ot tibon da ya nakaan nan nitangob yaden ongngaongngal hidiyen batu.
5 Na-ala mo ot pamaga day hogop nah gungat ya timmakut da te tinibo da on lalakin numbulwatih mabayak an inumbun hi winawwan da.
6 Mu kanan nan lalakiy “Adi kayu tumakut te inilak an hi Jesus an iNasaret an nipatak hi krus di eyu hamakon, mu maid moh tu te namahuwan. Tibon yu tun nibakilangana.
7 Ekayu ot ya abut eyu kalyon hanadah disipulos nah tuwe, namam-a ke Pedro: ‘Mamanguluh Jesus an umed Galilee ya ahiyu tibon hidin hidiye tuwali din kinalinan dakayu handi.’ ”
8 Pinghanadi ya binumtik dan munggagayonggong dah takut da. Uggeda kinalih tataguh diye te hay takut da.

Hay numpatib-an Jesus ke Maria Magdalena
(Mateo 28:9,10; Juan 20:11-18)

9 Handih namahuwan hi Jesus hi biggabiggatnan di Linggu ya hi Maria Magdalena di namangulun numpatib-ana. Hiya handin nahikpan an kinaan Jesus di pitun dimonyon nihkop ke hiya.
10 Imme ot ena kalkalyon di mipanggep kediye nadah u-umyung an disipulos Jesus.
11 Kinalin Maria an namahuwan hi Jesus ya tinibona, mu adida kulugon.

Hay numpatib-an Jesus nadah duwan disipulosna
(Lucas 24:13-35)

12 Handih mange nadan duwan disipulos Jesus an nalpudad
Jerusalem ya numpatiboh Jesus ke dida, mu uggeda ni-an inimatunan.
13 Nibangngad datuwen disipulos ot eda kalyon hanadah udum, mu
adida kulugon.

Hay numpatib-an Jesus nadah himpulut ohan disipulosna
(Mateo 28:16-20; Lucas 24:36-49; Juan 20:19-23; Apostoles 1:6-8)

14 Indani ya numpatiboh Jesus nadah himpulut ohan disipulosna
handih mangan da. Binoh-olana dida te maid di pangulug da ya
uggeda kinulug di kalin nadan nanibo an hiya ya matagu.
15 Kananan diday "Ume kayuh kabobboble ta eyu ituttuduh
katagutaguy mipanggep hi inat kun kiphodan di tagu.
16 Hay tagun mangulug ta mumpabonyag ya mihwang. Mu nan adi
mangulug ya makastigu.
17 Hay pangimatunan hanadah mangulug ya nah kabaelan dan
mangaan hi nihkop gapuh pangulug dan ha-on ya nah kabaelan dan
mangikalih nunhihinnatkon an kali.
18 Takon di odnan day ulog ya adida makalat ya takon di waday
inumon dah kodot ya adida mate. Deket dapaon day mumpundogo ya
makaan di dogoda."

Hay timmalakdangan Jesus hi langit
(Lucas 24:50-53; Apostoles 1:9-11)

19 Ginibbun Apu Jesus an kinalih diye ot tumalakdang hi langit ot
umbun hi winawwan Apu Dios.
20 Hanada ken disipulosna ya eda nuntuttuduh kabobboble ot
baddangan Apu Dios didan mangat hi pangimatunan hi ongal an
kabaelanat kitib-anan makulug di ituttudu da.

HAY IMPITUDOK APU DIOS KE LUCAS MIPANGGEP KE JESUS

1-4 Teofilo, inilak an dakol day nangitudok hi mipanggep ke Jesus
ya nan pangi-ena. Ya hay intudok da ya nadan dingngodingngol
min itanuttudun nadan tatagun nanibo nadah inat Jesus nipalpu
handih lappunan nuntuttuduwana. Gapu te takon di ha-oy ya
impakammahmahak ot pakainillaok am-in di makulug mipanggep
ketuwe ya ninomnom kun itudok ke he-at inilaom di makulug an
nituttudu.

Hay nipainilaan di kitungawan Juan an mumbonyag

5 Handih tiempon di numpatulan Herod ad Judea ya wada din padin
di Judyu an nungngadan hi Sakalia. Hanadan padin di Judyu ya
nunhihinnatkon di ngadan di grupu da. Hi Sakalia ya nid-um hanadah
kanan dan Abijah. Takon nan inayanan hi Elisabet ya holag din hi
Aaron an padin dih done.
6 Didan himbale ya makangngun-unud dah tugun Apu Dios, kinali
matbal dan hiya.
7 Mu maid di imbabaleda te adi pakaimbabaleh Elisabet. Oha bo ya
nain-ina mo ya naam-ama mo damdamah Sakalia.

8 Ohan algo ya mungngunuh Sakalia nah Templo te nadatngan di
tiempon di pungngunuwan nadan padin nid-umana.
9-10 Hanah pangi-eda ya ibubunut da hin dahdiy muntolog nah
insenso ya hi Sakaliay nabunut. Hinumgop nah Templo ot tolgana
nan insenso yaden mundasal damdama nadan tatagu nah dola.

11 Kediye ya numpatibo on anghel Apu Dios ke Sakalia an timmaddog
nah winawwan di altar an niha-adan di insenso.
12 Handih tinibona nan anghel ya timmakut ya uggena inilay atona.
13 Mu kanan nan anghel ke hiyay "Adika tumakut, Sakalia. Im-
maliyak ta kalyok ke he-an dingngol Apu Dios di dasal mu. Hi Elisabet
an inayam ya ahi mun-imbabaleh lalaki. Ya ahiyu ngadanan hi Juan.
14 Mun-am-amlong kayu hi kitungawana ya athidi bo nadah udum
an tatagun mun-am-amlong da.
15 Hiya ya ahi makatbal ke Apu Dios, adi uminum hi baya ya nadan
udum an bumutong. Ya mipalpuh kitungawana ya hay Espiritun Apu
Dios di mangipaduttuk ke hiya.
16 Hanadan ahina ituttuduy gumapuh pumbangngadan di dakol an
holag Israel ke Apu Dios.
17 Te hiyay ahi mangidadaan hi tatagun mangabulut nah ahi itud-
ak Apu Dios. Hiya ya ahi umat handin profetas an hi Elijah te
wadan hiyay kabaelan di Espiritun Apu Dios. Ahina tuttuduwan nadan
aammod ta mumbangngad di pamhod dah imbabale da ya ahina
tugunon nadan mangohe ta iphod day pangi-eda." Hituwey kinalin
nan anghel ke Sakalia mipanggep nah ahi iimbabalen Elisabet.

18 Mu kanan Sakaliay "Nganney innuk an mangulug ketuwen deyan
naam-amaak ya nain-ina nan inayak?"

19 Ya hinumang nan anghel an kananay “Ha-oy hi Gabriel an
muttatyun Apu Dios. Intud-akak ke hiya ta kalyok ke he-a tun maphod
an maat ke dakayu.
20 Mipalpud uwani ya adika pakakali inggana mitungo nan imbabale
yu te uggem kinulug tun kinalik. Hituwe ya umannung hantuh algon
gintud Apu Dios.”
21 Hanadan tatagu nah dola ya hahad-on dah Sakalia an kanan day
“Tipet mihahhaad hi Sakalia nah bohongna?”
22 Indanit limmah-un ya adi pakakalin abunay isinyas nay pinhod
nan kalyon. Kediye ya naawatan nadan tatagun waday numpatibon
hiya nah bohongnan di Templo.
23 Nagibbuy ngununa nah Templo ot umanamut hi baleda.
24 Indani ya immannung an nawadaan hi Elisabet ot mitmittaluh
bale dah liman bulan.
25 Kananah nomnom nay “Maphod ahan ta athituy inat Apu Dios ta
maid moy gumapuh ek kibabainan.”

Hay nipainilaan di kitungawan Jesus

26 Nala-uy onom an bulan nipalpu handih numpatib-an nan anghel
ke Sakalia ya intud-ak bon Apu Dios hidiyen anghel an hi Gabriel hidid
Nasaret ad Galilee
27 ta wada damdamay ena kalyon nah babain hi Maria an nitbin
Joseph an holag din hi David.
28 Imme nan anghel hi kad-ana ot kananay “Maria, immaliyak an
mangalin binendisyonan dakan Apu Dios ya hiya ya wada ke he-a.”
29 Namodwong ya nabulun hi Maria ot numanomnom hi kibalinan
nan kinalin nan anghel.
30 Ya kanan nan anghel ke hiyay “Adika tumattakut, Maria, te
makaulleh Apu Dios ke he-a.
31 Ahika mawadaan ta mun-imbabale kah lalaki ya ahiyu ngadanan
hi Jesus.
32 Hiya ya madayaw ya mangadanan an Imbabalen Apu Dios an
Katagtag-ayan. Ya nan kinapatul din ammod nan hi David ya ahi
ipaboltan Apu Dios ke hiya
33 ta ahi pumpatul ta nangamung nadan holag Jacob.”
34 Kanan Maria nah anghel di “Nganney innuk an mawadaan an
maid di inayak?”
35 Hinumang nan anghel an kananay “Ipaalin Apu Dios nan Espir-
itunat hay ongal an kabaelanay mangat ta mawadaan ka. Hituwey
gapunan hidiyen ungan makaphod an abu ya ahida kalyon di
Imbabalen Apu Dios.
36 Hi Elisabet an ibam an kanan day adi pakaimbabale ya nawadaan
mon mikan-om ad uwaniy bulana takon di nain-ina.
37 Hituwey kitib-anan hi Apu Dios an ongal di kabaelana ya damanan
atonan am-in.”
38 Ot kanan Mariay “Takombo, abulutok hinaen kinalim te mut-
tatyuwak ya abun Apu Dios. Hana ot ta umannung hinaen kinalim.”
Kinali nah tuwe ot tayanan nan anghel.

Hay nangidung-owan Maria ke Elisabet

39 Indani ya nundadaan hi Maria ot gal-anan ume nah mabilid an
bobled Judea.

40 Immeh balen da Sakalia ke Elisabet ot kananan Elisabet di
“Immaliyak an mangidung-o ke he-an iba.”
41 Kediyen dingngol Elisabet di kalin Maria ya kimmobol nan golang
hi putuna. Ya impaduttuk di Espiritun Apu Dios hi Elisabet
42 ot oltonay kalinan kananan Mariay “Hi am-in an binabai ya he-ay
pakaullayan Apu Dios ya athidi bo nah ahim iimbabale.
43 Maka-an-anlaak te immali ka. Mu kon dahdiyak ahan an em
idung-o, yaden he-ay ahi mangitungo nah Ap-apu taku?
44 Hanah nangngolak hi kalim ya kimmobol tun golang hi putuk hi
anlana.
45 Inilak an maka-an-anla kan mangulug an umannung nan kinalin
Apu Dios.”

Hay kantan Mariah pundayaw nan Apu Dios

46 Kanan Mariay “Dayawok hi Apu Dios.
47 Maka-an-anlaak te hi Apu Dios di mangihwang ke ha-on.
48 Takon di nababaak an tagu ya ninomnomak ni-mon muttatyuna
kinali mipalpud uwani ya kalyon di tataguy nidatanak hi pun-
amlongak
49 gapu ketuwen inat Apu Dios an ongal di kabaelana ya makaphod an
abu.
50 Hiya ya homkonan am-in nadan mangun-unud ke hiya ya nadah
mitun-ud an holag da.
51 Impatibo nay ongal an kabaelana nadah inat na ya nun-iwahit na
nadan mumpahhiyan tatagun gaga-ihoy nomnom da.
52 Kinaana nadan ap-apu hi pun-ap-apuwan da ot nadan nawotwot an
tataguy impatag-e na.
53 Ya indat nay mahapul nadan maagangan an tatagu, mu hanada ken
kakadangyan ya intud-ak na didan maid di indat na.
54 Ditakun holag Israel an muttatyuna ya binaddangan ditaku.
55 Ya himmok nat nangamung hi Abraham ya ditakun holag na ot
ipaannung nay kinalina handidah aammod taku.”
56 Nakiha-ad hi Maria ke Elisabet hi tulun bulan ot ahi umanamut hi
baleda.

Hay nitungawan Juan an mumbonyag

57 Nadatngan di puntungawan Elisabet ya lalakiy intungona.
58 Am-in nadan hinag-on da ya iiba da ya inila dan ongal di homok
Apu Dios ke Elisabet ot makiam-amlong dan hiya.
59 Handih mikawalun algon nan golang ya kinugit da. Kanan nadan
naamung di ipangadan day Sakalia an ngadan amana.
60 Mu kanan inanay “Bokon! Hay ngadana ya hi Juan.”
61 Kanan dan hiyay “Mu maid di tutulang yuh nungngadan hi Juan.”
62 Ot isinyas dan amanan hi Sakalia hin nganney pinhod nan
ipangadan.
63 Nunsinyas an idatan dah puntudokana ot itudok nah tuwe “Hay
ngadana ya hi Juan” ya namodwong da.
64 Pinghanadi ya pakakali boh Sakalia ot dayawonah Apu Dios.
65 Ya namodwong nadan hinag-on da. Am-in datuwen naat hi balen
Sakalia ya nundingngol hi kabobbobled Judea.

66 Ya am-in nadan nangngol ya nonomnomon dah tuwen kanan
day “Nganne nin di ahi pumbalinan diyen golang?” Nainilan waday
kabaelan Apu Dios ke hiya.

Hay panaydayaw Sakalia ke Apu Dios

67 Impaduttuk di Espiritun Apu Dios hi Sakalia ot abigonay ahi maat
an kananay
68 “Dayawon takuh Apu Dios an kon tagu ke ditakun holag Israel te
ugge ditaku kinal-iwan, mu ipaali nay mamoklah liwat taku.
69 Hidiyen ipaalina ya ohan holag David. Hiya ya kabaelan mangih-
wang ke ditaku.
70 Hituwey kitib-anan umannung din impaabig Apu Dios nadah
profetas handih donen
71 ahi ditaku ihwang nadah buhul taku ya nadah tatagun humihhingit
ke ditaku.
72 Hituwey pangipatib-anan immannung din kinali na handidah
aammod takun homkona dida.
73 Insapatanan Abraham an ammod takun
74 ihwang ditaku nadah buhul takut adi taku tumakut an mangun-unud
ke hiya
75 ta adi taku maliwat ya ta maphod di pangi-e takut nangamung.
76 Ya he-a ken imbabale ya ahida kanan di profetas daka nah Katagtag-
ayan an Ap-apu te he-ay mangipainilah tatagun ahi umali nan Ap-apu
taku.
77 Ahim ituttudu nadah tatagun makaan di liwat dat mihwang da.
78 Gapuh ongal an homok Apu Dios ya itud-ak na nan ahi mangihwang
ke ditaku. Ya hantuh aliyan diyen itud-ak na ya umat nah manimil an
algo
79 an pat-alanay muntatapol te ipainila nah tataguy maphod an un-
unudon dat adida mihi-an ke Apu Dios. Ya ipainila nay maphod an
pangi-en pangiun-unudan di tatagut luminggop da.”

80 Immongngal hi Juan ya nanomnoman ya e niha-ad nah adi
maboblayan ingganay nadatngan di ena puntuttuduwan hanadah
holag Israel.

Hay nitungawan Jesus
(Mateo 1:18-25)

2

1 Handih hi Agustus di ap-apud Roma ya in-oldenan mumpalistan
am-in di tatagu nadah boblen sinakup di Roma.

2 Hay gobernador ad Syria ketuwen namangulun nunlistaan dah
tatagu ya hi Quirinius.

3 Am-in di tagu ya eda numpalista nah boblen nalpuwan di aammod
da.

4-5 Hay numboblayan da Joseph kediye ya ad Nasaret hidid Galilee,
mu imme dad Betlehem ad Judea an e numpalista te hidiy boblen din
ammod dan hi David. Hi Maria an nitbin hiya ya naki-e yaden ongal
di putuna

6 ot handih wadadad Betlehem ya hidiyey tiempon puntungawana.

7 Ya maid di eda kiha-adan te am-in di baled Betlehem ya napnu. Ot
mihaad dah allung. Nuntungoh Maria ya lalakin hidiyey panguluwan
ot libbutana ot ipahuyop na nah panganan di baka.

Hay numpatib-an nan anghel Apu Dios nadah mumpattol hi kalnero

8 Wadaday mumpattol nah pangngel diyen boblen iadug day kalnero
da nah hilong.
9 Indani ya numpatibo on anghel Apu Dios ke dida ya pinat-alan di
dayaw nan Ap-apu takuy kad-an da ya namahig di takut da.
10 Mu kanan nan anghel ke diday "Adi kayu tumakut. Hay kalyok ke
dakayu ya maphod an mangipaamlong am-in hi tagu.
11 Ad uwani ya nitungon dakayu nah boblen David nan mangihwang
hi tatagu. Hiyah Kristo an Ap-apu.
12 Hituwey panginilaan yu, hanan golang an eyu tibon ya nalibbutan
hi luput an nipahuyop nah panganan di baka."
13 Maid maptok ya wadaday dakkodakkol an anghel an nid-um da
nah ohan anghel ya pun-ikanta day pundayaw dan Apu Dios. Kanan
day
14 "Madayaw hi Apu Dios hi langit ya malinggop nadan pangipatib-
anah ulena tuh luta."
15 Tinaynan nadan anghel dida ot mibangngad dah langit. Nun-
huhummangan da nadan mumpattol an kanan day "Ume takunna ped
Betlehem ta etaku tibon hituwen impainilan Apu Dios ke ditaku."
16 Ginalagalaan dan imme ya tiniboda da Maria ke Joseph, takon nan
golang an nahuyop nah panganan di baka.
17 Ot kalkalyon day kinalin nan anghel mipanggep nah golang.
18 Ya namodwong da Joseph an nangngol kediyen kinalin nadan
mumpattol.
19 Hi Maria ya nomnomnomona datuwen dingngol na.
20 Hanada ken mumpattol ya nibangngad da nah pun-adugan dan
daydayawon dah Apu Dios gapu nah dingngol da ya tinibo dan hidiyey
immannungan nan kinalin nan anghel ke dida.

Hay nungngadanan dan Jesus

21 Waluy algon nan golang ot kugiton da ot ngadanan dah Jesus an
hidiyey kinalin nan anghel ke Maria ot ahi mawadaan.

Hay nangiayan dan Jesus nah Templo ad Jerusalem

22 Nadatngan di tiempon pangun-unudan da Joseph ke Maria nah
intugun Moses ot ume dad Jerusalem. In-e dah Jesus ot idawat dan
Apu Dios
23 mipuun ketuwen nitudok nah tuguna: "Am-in di panguluwan an
lalaki ya midawat ke Apu Dios."
24 Ya eda pay nun-appit hi duwan paloma weno duwan nagapad an
balug te hituwey tugun Apu Dios an aton di babain ka-tungona.
25 Hidid Jerusalem ya wada on tagun hi Simeon an maphod di pangi-
ena ya makangngun-unud ke Apu Dios an hadhad-onay kihwangan di
holag Israel. Wada ke hiyay Espiritun Apu Dios
26 an nangipainilan hiya ya adi mate inggana tibonay umannungan
handin kinalin Apu Dios an kananay ahi umali nan mangihwang hi
holag Israel.

27 Impangulun nan Espiritun Apu Dios hi Simeon nah Templo ya
wadada Joseph ke Maria an in-e dah Jesus hidit aton da nan Tugun
Moses.
28 Inapupun Simeon hi Jesus ot mumpasalamat ke Apu Dios an
kananay
29 “Apu, ad uwanin immannung nan kinalim ya takon nuppey mateyak
an muttatyum ot malinggop di nomnom ku
30 te tinibok mo tun intud-ak mun mangihwang hi holag Israel
31 an hituwe tuwali din ninomnom mu an mipainilan am-in hi tagu.
32 Hiya ya mialig dilag an pat-alanay nomnom nadan bokon Judyu ta
he-ay un-unudon da ya ta midayaw nadan tatagum an holag Israel.”
33 Namodwong nadan ammod Jesus kediyen kinalin Simeon mi-
panggep ke hiya.
34-35 Kanan Simeon ke diday “Hi Apu Dios di mangipaamlong ke
dakayu.” Ya kananan Mariay “Hituwen ungan tinuddun Apu Dios di
humlun hi kakastiguwan di udum an holag Israel te kahingon da. Hiya
boy humlun hi kihwangan di udum te kulugon da. Mainilan hiya ya
intud-ak Apu Dios te hiyay mangipainilah mipanggep ke Apu Dios. Mu
dakol day tatagun mamihul ke hiyan hidiyey kainilaan di kinagaga-
ihon di nomnom da. He-an hi inana ya ahi makahakkit damdamay
nomnom mu gapu nah ahi maat ke hiya.”
36 Wada damdama on naka-in-inan profetas an hi Anna an hi anak
Panuel an holag din hi Asher. Nalahin ot mala-uy pituy toon ya natey
inayana.
37 Hiya ya nawalut opat moy toona ya nipalpuh nabaluwana ya ug-
uggena tinaynan nan Templo. Mapat-al ya hilong ya daydayawonah
Apu Dios ya deke on adi mangan te hay dasal di atoatona.
38 Makihumhummangan hi Simeon ke da Joseph ke Maria ya
dimmatong hi Anna ot mumpasalamat ke Apu Dios mipanggep ke Jesus
ya pungkali nay mipanggep ke hiya an hiyay hadhad-on dan umalin
mamaddang ke didan holag Israel.
39 Inat da Joseph ke Maria nan Tugun Moses mipanggep hi nuntun-
gon babai ya hay panguluwan an lalaki ot umanamut dad Nasaret ad
Galilee.
40 Mungkaong-ongal hi Jesus ya nal-ot ya nakannomnoman te hi Apu
Dios di mangipaptok ke hiya.

Hay nunhamakan dan Jesus nah Templo

41 Katootoon on imme da nan ammod Jesus ad Jerusalem hin
nadatngan nan kanan dan Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios.
42 Handih himpulut duway toon Jesus ya naki-en da amanan e
makipiyesta.
43 Nagibbuh diyen Piyesta ot umanamut nadan tatagu, takon nadan
ammod Jesus. Mu uggeda inilan natayanan hi Jesus ad Jerusalem.
44 Pangali da on naki-ki-en dida. Nala-uy ohan algoh nundallanan
da ya ininnila dan maid hi Jesus ot mahmahan da nadah ibbada.
45 Adida pakahamak ke hiya ot mibangngad dad Jerusalem ta eda
tibon hidi.
46 Nala-uy tulun algo ya hinamak da nah Templon um-umbun
nah gawwan nadan naamung an muntuttuduh pangi-en di Judyun
mundongdongngol on taganay mahman dida.

47 Am-in da nan mangmangngol ya namodwong da te kabaelanan
mun-awat ya nalaing an humumang.
48 Ya namodwong damdama nadan ammod na hi nanib-an dan hiya.
Kanan inanan hiyay “Antipet uggeka naki-en dakami? Makadannagan
kamin nanamahamak ke he-a.”
49 Hinumang Jesus an kananay “Tipet hamahamakonak ke dakayu,
kon uggeyu inilan hituh balen Amay mahapul an kiha-adak?”
50 Mu ugge naawatan nadan ammod nah diyen inhumang na.
51 Ot makibangngad mod Nasaret hi Jesus an nanongnan
makangngun-unud hi tugun di ammod na. Hi inana ya nonomnomo-
nan am-in nadan na-na-at.
52 Mungkaong-ongal hi Jesus ya mungkaudman di inila na ya matbal
ke Apu Dios ya hi tagu.

Hay itanuttudun Juan an mumbonyag
(Mateo 3:1-12; Marcos 1:1-8; Juan 1:19-28)

3

1 Handih mikahimpulut limay toon hi nun-ap-apuwan Tiberius ya
hi Pontius Pilatu di gobernador ad Judea. Hay ap-apud Galilee ya hi
Herod. Hi Felipe an tulang Herod di ap-apu damdamad Itule ya ad
Telakonitis. Hay ap-apud Abilene ya hi Lisanias.
2 Ya da Annas ke Kaypas di natag-en padin di Judyu kediye. Ketuwe
damdaman tiempoy nuntuttuduwan Apu Dios ke Juan an imbabalen
Sakalia nah adi maboblayan.
3 Imme Juan hanadah kabobboblen nih-up nah Wangwang an
Jordan. Ot e muntuttudun kananay “Muntutuyu kayuh liwat yu ya
mumpabonyag kayu ta kal-iwan Apu Dios di liwat yu.”
4 Ketuwen inat Juan ya immannung di intudok din hi Isaiah an
profetas Apu Dios. Kananay
“Waday ahi madngol nah adi maboblayan an kananay ‘Idadaan yu ya
iphod yuy dalanon nan Ap-apu taku.
5 Tababon yu am-in nan nalukungan ya pundotalon yu nadan bilid.
Ya iphod yun am-in nadan ad-adin dalan ya pun-andongon yu nadan
ugge nun-andong.*
6 Ya am-in di tatagu ya ahida tibon nan itud-ak Apu Dios an
mangihwang hi tagu.’ ”†
7 Dakol day tatagun mumpabonyag ke Juan, mu kananan diday
“Gaga-iho kayu! Kon pangali yu on deket mabonyagan kayu ya adi
dakayu kastiguwon ke Apu Dios?
8 Mahapul an itikod yun mangat hi gaga-iho ya hay maphod di
aton yu ta kitib-anan makulug an nuntutuyu kayuh liwat yu. Adi
kayu mundinol an adi dakayu kastiguwon ke Apu Dios gapu te holag
dakayun Abraham. Kalyok ke dakayu, hi Apu Dios ya damanan
pumbalinona hantudan batu hi holag Abraham.
9 Hiya ya nundadaan an mangastiguh gaga-ihon tatagu. Dida nadan
tatagun mialig nah kaiw an adi maphod di bunganan malngo ta
maapuyan.”
10 Kanan nadan tataguy “Nganne moy aton mi?”

---

* **3:5 3:5** Hay pinhod tuwen kalyon ya mundadaan kayu an iphod yuy pangi-eyu te umali nan Ap-apu taku. † **3:6 3:4-6** Isaiah 40:3-5

11 Hinumang Juan didan kananay “Dakayun hindudway bulwatina,
idat yuy oha nadah maid di bulwatina. Dakayun waday kanona, idatan
yu nadan maid di kanon da.”
12 Immali nadan mun-amung hi buwis an e mumpabonyag ot kanan
dan hiyay “Apu, nganne damdamay aton mi?”
13 Kanan Juan ke diday “Dakayu ken mun-amung hi buwis ya adiyu
hawwalan di ibaga yu.”
14 Immali damdama nadan tindalu ya kanan day “Nganne poy aton
mi?” Kanan Juan ke diday “Adiyu tanaktakuton di tatagu on nun-ala
yuy pihhuda. Ya adi na-ala on kanan yuy nabahulan di ohan tagu hin
adi makulug ya adi kayu mun-unguh boklaon yu.”
15 Kediyen nangngolan nadan tataguh ituttudun Juan ya namam-an
nonomnomon day aliyan nan kinalin Apu Dios an mangihwang hi tagu
ya waday udum ke didan kanan da on hiyah Juan.
16 Mu kanan Juan di “Ha-oy ya bonyagan dakayuh danum, mu nan
ahi umali ya natagtag-e mu ha-on ta takon di hay mangubad hi gakod di
apatut na ya nakababbaak an mangat kediye. Ya hiya ke ya bonyagan
dakayuh Espiritun Apu Dios ya hay apuy.
17 Hantuh aliyana ya appilonay tatagu, umat nah tagun muntaop an
taopanay bogat ikulbung na, mu nan dugi ya gobhona nah apuy an
adi mad-op.”
18 Bokon hidiye ya abuy intuttudun Juan hanadah tatagu, mu dakol
damdamay intugunan dida.
19 Takon hi Herod an gobernador ya kinalyana gapu nadah gaga-ihon
inat na umat hi namlowanan Herodias an inayan tulang na.
20 Ot pikalabut Herod hi Juan an hidiyey kagaga-ihawan an inat na.

Hay nabonyagan Jesus
(Mateo 3:13-17; Marcos 1:9-11)

21 Dakol day tatagun numpabonyag ke hiya takon hi Jesus. Handih
numpabonyag ya nundasal ya nabukatan di kabunyan
22 ot umali nan Espiritun Apu Dios an kay palomay ang-ang na ot
umpan hiya. Indani ya waday kimmalih langit an kananay “He-ay
Imbabalek an impakappinhod ku ya mangipaamlong ke ha-on.”

Hay tonton di ammod Jesus
(Mateo 1:1-17)

23-38 Tulun puluy toon Jesus ot ilappunay ngununan muntuttudu.
Hay tonton di aammod na ya athitu: Hay namangulu ya hi Adam an
lintun Apu Dios. Nahlag hi Adam ot wadah Seth an aman Enos. Nahlag
hi Enos ot wadah Cainan an aman Mahalalel. Nahlag hi Mahalalel ot
wadah Jared. Nahlag hi Jared ot wadah Enoch an aman Methuselah.
Nahlag hi Methuselah ot wadah Lamek. Nahlag hi Lamek ot wadah
Noah an aman Sem. Nahlag hi Sem ot wadah Arpachshad an aman
Cainan. Nahlag hi Cainan ot wadah Selah. Nahlag hi Selah ot wadah
Eber. Nahlag hi Eber ot wadah Peleg an aman Reu. Nahlag hi Reu ot
wadah Serug. Nahlag hi Serug ot wadah Nahor an aman Terah. Nahlag
hi Terah ot wadah Abraham an aman Isaac. Nahlag hi Isaac ot wadah
Jacob. Nahlag hi Jacob ot wadah Judah an aman Peres. Nahlag hi Peres
ot wadah Hesron. Nahlag hi Hesron ot wadah Arni an aman Admin.
Nahlag hi Admin ot wadah Amminadab. Nahlag hi Amminadab ot

wadah Nashon an aman Salmon. Nahlag hi Salmon ot wadah Boaz. Nahlag damdamah Boaz ot wadah Obed. Nahlag hi Obed ot wadah Jesse an aman David. Nahlag hi David ot wadah Nathan. Nahlag hi Nathan ot wadah Mattatha an nahlagan Menna an hi aman Melea. Nahlag hi Melea ot wadah Eliakim. Nahlag hi Eliakim ot wadah Jonam an nahlagan Joseph an hi aman Judah. Nahlag hi Judah ot wadah Simeon. Nahlag hi Simeon ot wadah Libay an nahlagan Matthat an aman Jorim. Nahlag hi Jorim ot wadah Elieser. Nahlag hi Elieser ot wadah Joshua. Nahlag hi Joshua ot wada Er an aman Elmadan. Nahlag hi Elmadan ot wadah Cosam. Nahlag hi Cosam ot wadah Addi. Nahlag hi Addi ot wadah Melchi an aman Neri. Nahlag hi Neri ot wadah Sealtiel. Nahlag hi Sealtiel ot wadah Serubbabel an aman Rhesa. Nahlag hi Rhesa ot wadah Johanan an nahlagan Joda an aman Josech. Nahlag hi Josech ot wadah Semein. Nahlag hi Semein ot wadah Mattatias an aman Maath. Nahlag hi Maath ot wadah Naggai. Nahlag hi Naggai ot wadah Esli. Nahlag hi Esli ot wadah Nahum an nahlagan Amos an aman Mattatias. Nahlag hi Mattatias ot wadah Joseph. Nahlag hi Joseph ot wadah Jannai an nahlagan Melchi an aman Libay. Nahlag hi Libay ot wadah Mathat an aman Heli. Nahlag hi Heli ot wadah Joseph an impun-ammod Jesus. Datuwey nuntutun-ud an aammod Jesus.

Hay namatnaan Satanas an munhaul ke Jesus
(Mateo 4:1-11; Marcos 1:12,13)

4

1-2 Hi Jesus ya waday Espiritun Apu Dios ke hiya handih nalpu nah
Wangwang an Jordan. Impangulun diyen Espirituh Jesus nah adi
maboblayan ot mihmihdih nap-at an algo. Hidiy nangipatnaan Satanas
an munhaul ke hiya ta munliwat. Kediye ya nakaaggangan hi Jesus te
ug-ugge nangan.
3 Kanan Satanas ke hiyay "Deket Imbabale dakan Apu Dios ya
pumbalinom tun batu hi makan."
4 Hinumang Jesus an kananay "Mu hay nitudok hi kalin Apu Dios ya
kananay 'Bokon hay makan ya abuy kitaguwan di tagu.' "
5 In-en Satanas hi Jesus nah natag-en bilid ot pinghanadi ya
impatibonan am-in ke hiya nadan pun-ap-apuwan tuh luta
6 ot kananan hiyay "Damanan he-ay mun-ap-apu ke datuwen am-in
ta madayaw ka te nidat ke ha-on datuwet nangamungak an mangidat
nah pinhod kun mun-ap-apu.
7 Kinali deket ha-oy di dayawom ya idat kun am-in datuwe ke he-a."
8 Mu hinumang Jesus an kananay "Hay nitudok an kalin Apu Dios
ya kananay 'Hi Apu Dios ya abuy dayawon yu ya unudon yu.' "
9 In-en bon Satanas hi Jesus ad Jerusalem nah katagtag-ayan an
bubung nan Templo ot kananan hiyay "Deket Imbabale dakan Apu
Dios ya dumop-a ka
10-11 ot deyan impitudok Apu Dios an kananay
'Baalona nadan anghel ta ipaptok daka ta takon di mag-a ka ya tippaon
dakat adika maliputan.' "
12 Hinumang Jesus an kananay "Mu wada boy nitudok hi kalin Apu
Dios an kananay 'Adiyu patnaan hi Apu Dios.' "

13 Impatnan Satanas am-in di kabaelanan munhaul ke Jesus, mu adi
pakaha-ul ot taynanat nangamung boy ahina panaulan ke hiya.

Hay lappunah nuntuttuduwan Jesus ad Galilee
(Mateo 4:12-17; Marcos 1:14,15)

14 Nibangngad hi Jesus ad Galilee an waday kabaelanan nalpuh
Espiritun Apu Dios ot mundingngol hi kabobbobleh di gapu nadah
intuttudu na ya nadan inat na.
15 Nuntanuttudu nadah simbaan hidi ya tobalon am-in nadan tatagu.

Hay nangahingan nadan kaboblayan Jesus ke hiya
(Mateo 13:54-58; Marcos 6:1-6)

16 Indani ya immeh Jesus hi bobledad Nasaret an naongalana.
Sabadun Tungo kediye ya immen nah simbaan te hituwe tuwaliy
oggana aton ot tumaddog ta mumbidbid hi kalin Apu Dios.
17 Ya indat dan hiya nan papel an naluddun an nitudokan nan kinalin
din profetas an hi Isaiah. Binokyag na ot potkonan bidbidon nan
kananay
18 "Hay Espiritun Apu Dios ya wadan ha-on te ha-oy di pinili
nan mangipainila nadah nawotwot nah maphod an ahi maat.
Ya intud-akak an mangipainilan mibukaan nadan nibalud ya
pakatibo nadan nakulap ya immaliyak an mamaddang nadah
maligatan.
19 Intud-akak bon mangipainilah datngan di tiempon pangihwangan
Apu Dios hi tagu."
20 Binidbid Jesus hituwe ot luddunona ot ibangngad na nah tagun
bumadbaddang nah bohongnan di simbaan ot umbun an muntuttudu.
Am-in nadan tatagu nah simbaan ya totokkolon da
21 ot kananan diday "Hinaen kalin Apu Dios an dingngol yun
binidbid ku ya immannung ad uwani."
22 Am-in nadan nangngol ke hiya ya tobalon da ya nakammodwong
da nah makaphod an puntuttudu na. Kanan nadan tataguy "Kon
bokon hiya nan imbabalen Joseph?"
23 Kanan Jesus ke diday "Makulug man ahan an ahiyu kalyon ke
ha-on nan ab-abig an kananay 'He-an mun-aga, agaham di adol mu.
Atom hantuh numboblayam di umat nah dingngol min inat mud
Kapernaum.' "
24 Kanan bon Jesus di "Hituwey kalyok ke dakayu, makulug an hanan
profetas ya adi kulugon nadan kaboblayana.
25-26 Umat ke Elijah an profetas Apu Dios handih kawadana tuh lutan
waday bitil hi kabobbobled Israel te ug-ugge immudan hi tulun toon
ta kagodwa. Ot dakol day kaboblayanan binabain nabalun munhapul
hi baddang, mu bokon diday binaddangana te nan nabalun babain
bokon Judyud Salepta ad Sidon di nangitud-akan Apu Dios ke hiyan
ena baddangan.
27 Athidi bo dih tiempon Elisha an ohan profetas Apu Dios an dakol
day ibbanan Judyun mundogon mungkangpuy adol da, mu bokon
diday nangitud-akan Apu Dios ke hiya te nan bokon Judyu an hi
Naaman ad Syria an athidiy dogonay nangitud-akan Apu Dios ke hiya
ot kaanonah diyen dogona."

28 Handih dingngol nadan tatagu nah simbaan dadiyen kinalin Jesus
ya nahalman di boh-ol dan hiya
29 ot lapditon da ot ieda nah tap-on diyen bilid an numboblayan dat
eda ot ogahon nah dopla.
30 Mu na-ala ya mangeh Jesus an indalanah gawwan nadan naamung
an tatagu.

Hay nangaanan Jesus hi nihkop nah iKapernaum
(Marcos 1:21-28)

31 Immeh Jesus ad Kapernaum ad Galilee ot kediyen Sabadu ya
nuntuttudu nah simbaan.
32 Ya namodwong nadan tataguh panuttudu na te waday kalebben-
gana.
33 Hidi nah simbaan ya wada on nahikpan an muntukuk. Kananay
34 "Jesus an iNasaret, nganney pinhod mun aton ke dakami? Kon
immali kan manadag ke dakami? Inilak hin dahdi ka. He-a nan maid
di liwat na an intud-ak Apu Dios!"
35 Mu kinalyan Jesus nan nihkop an kananay "Opya ka ya makaan
ka nah tagu!" Impalin nan nihkop nan taguh hinangngab nadan
naamung an tatagu ot ahi makaan, mu maid udot di naliputan nah
tagu.
36 Namodwong nadan tatagu ot munhimbabaggaan dan kanan day
"Nganneh tuwen ma-ma-at? Hinnatkon an abu! Antipeh naen ongal
di kabaelan di kalina? Deya peman an takon di dimonyon nihkop ya
kaanona!"
37 Ot mundingngol di mipanggep ke Jesus am-in hanadah nun-
linikkod an bobled Kapernaum.

Hay nangaanan Jesus hi dogon nadan tatagu
(Mateo 8:14-17; Marcos 1:29-34)

38 Limmah-un hi Jesus nah simbaan ot umeh balen da Simon.
Hinumgop ya kinali dan hiyan mundogo nan inan nan inayan Simon
an nahalman di atung di adol na ot ibaga dan hiyan paphodona.
39 Immeh Jesus hi kad-ana ot kalyonan makaan nan atung na ya
nakaan. Ot umina ot ena idadaan di kanon da Jesus.
40 Mungkalimuy algo kediye ya nun-ialin di tataguy mumpundogoh
kad-ana ot dapaona dida ot makaan di dogoda.
41 Takon nadan nahikpan ya kinaanay nihkop ke dida ya deket
e makaan nadan nihkop on tinumkuk dan kanan day "He-a nan
Imbabalen Apu Dios!" Mu adi iabulut Jesus an kumali da te adina
pinhod an diday mangipainilan hiyah Kristo.

Hay nuntuttuduwan Jesus hi kabobbobled Galilee
(Marcos 1:35-39)

42 Mungkabigat kediye ot umeh Jesus nah e-elen di boblen maid di
tagu ot e maoh-ohhah di. Indani ya punhamak nadan tatagu ot handih
hinamak da ya iadi dan tayanana dida.
43 Mu kananan diday "Mahapul an umeyak hi udum an boblet eyak
muntuttudu damdamah di hi mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios
te hituwey nangitud-akanan ha-on."
44 Ot umed Judea an e muntuttudu nadah simbaan di Judyu.

Hay nangayagan Jesus nadah muntabukul
(Mateo 4:18-22; Marcos 1:16-20)

5

1 Ohan algon muntattaddog hi Jesus nah pingngit di baybay an
Genesaret ya namahig an dakol day tatagun umeh kad-anan e
mangngol hi ituttudunan kalin Apu Dios.
2 Tinibon Jesus di duwan bangka nah pingngit di baybay, mu maid
nadan numbangka te eda inwahway tabukul da.
3 Gapu te dakkodakkol di tagu ya e inumbun hi Jesus nah bangkan
Simon Pedro ot kalyonan hiyan ipae-ele nah ittay ta waday atonan
muntuttudu nadah tatagu.
4 Ginibbu nan nuntuttudu ot kananan Simon Pedro "Iem tun bangka
nah adallom ta hidiy em pangibkahan hi tabukul mu."
5 Ya kanan Pedro ke hiyay "Apu, impalpu mid nakugab hi mungkahi-
long inggana dih mungkabigat ya maid di tinabukul mi, mu hinae key
kanam ya ek ibkah di."
6 Ot ibka da nan tabukul ya dakkodakkol peman di naknah dolog ya
maid bo kayan mungkabik-i nan tabukul.
7 Hay mo inat da ya inayagan da nadan wada nah ohan bangka ot
mumbabaddang da ot pakapnuwon dah dolog nan duwan bangka ot
innang an malnong ot ya abu nadan bangka da.
8 Tinibon Simon Pedroh tuwen kadakol di tinabukul da ya nun-
dukkun hi hinangngab Jesus ot kananay "Tayananak Apu, te ha-oy ya
naliwatak an tagu."
9 Kinalinah tuwe te hiya ya nadan ibbana ya nakammodwong da hin
nganney innunat dakol di tinabukul da.
10 Da James ke Juan an nak-Sebedi an ibbanan muntabukul ya
nakammodwong da damdama. Kanan Jesus ke Pedroy "Adika umagol
an miunud ke ha-on. Mipalpud uwani ya eka mangawis hi tatagu ta
ha-oy di un-unudon da."
11 Impadakal day bangka da ot iwalong dan am-in di nganneh diye
ot miunud dan Jesus.

Hay nangaanan Jesus hi dogon nan tagun mungkangpuy adol na
(Mateo 8:1-4; Marcos 1:40-45)

12 Ohan algon immeh Jesus hi ohan boble ya wadah di on tagun
mungkangpuy adol na. Tinibo nah Jesus ya nundukkun hi hinangngab
na ot kananay "Apu, kaanom ahan tun dogok te inilak an kabaelam
an aton, mu nangamung ka."
13 Dinapan Jesus nan mundogo ot kananay "Damana. Nakaan mo
kayah naen dogom." Pinghanadi ya nakaan di dogon nan tagu.
14 Tinuguna nan tagun kananay "Adim ot kalkalyon hituwen inat
ku, mu ipayum an umeh kad-an nan padit em ipatibon hiyan nakaan
di dogom ya iappitam hi Apu Dios an miunnud nah kanan di Tugun
Moses ta panginilaan di tatagun nakaan di dogom."
15 Kinalin Jesus nah tagun adina kalkalyon nan inat na, mu
nundingngol damdamah kabobboble. Kinali immali day dakol an
tataguh kad-anan mangngol hi ituttuduna ya mangipakaan hi dogo
dan hiya.

16 Mu oggan umeh Jesus nadah maid di numboblet e maoh-ohhah
din mundasal.

Hay nangipaphodan Jesus hi naparalyze an tagu
(Mateo 9:1-8; Marcos 2:1-12)

17 Ohan algon muntuttuduh Jesus ya wada nadan Pharisee ya
nadan muntuttuduh Tugun Moses an nalpuh kabobbobled Galilee, ad
Jerusalem ya nadah udum an bobled Judea an immalin makidngol
hi ituttuduna. Waday kabaelan Apu Dios ke hiya, kinali kabaelanan
mangaan hi dogo.
18 Indani ya wada da on immalin nun-attang hi niayod an tagun
naparalyze. Eda tumibotiboh dalanon dan mangieh kad-ana,
19 mu maid te dakkodakkol day tatagu. Kinali ingkayat da mo nah
atop ot gumuk-ang da ot uy-uyon da nan niayod hi hinangngab Jesus
nah gawwan nadan naamung an tatagu.
20 Inilan Jesus di kaongal di pangulug dan hiya ot kanana nah
mundogoy "Tulang ku, nakaan di liwat mu."
21 Hanadan Pharisee ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ya kanan
dah nomnom day "Dahdi ni-boh tuwen tagun taltalanggaanah Apu
Dios an iingngonay adol nan hiya? Hay tagu ya adinadaman kaanonay
liwat, abunah Apu Dios."
22 Inilan Jesus di nomnomnomon da ot kananan diday "Antipet
athinay punnomnom yu?
23 Nganney nalaklaka? Hay kalyon di 'Nakaan di liwat mu' weno
'Tumaddog kat alam nan ayod mut umanamut ka.'
24 Agat ipatibok ke dakayun ha-oy an Panguluwan di tagu ya waday
kabaelak an mangaan hi liwat di tagu."* Ot kanana nah naparalyze an
taguy "Kalyok ke he-a, tumaddog ka, alam nan ayod mut umanamut
ka."
25 Pinghanadi ya timmaddog nan naparalyze an tagu ot alana nan
ayod na ot umanamut an daydayawonah Apu Dios. Am-in nadan
tatagun nanibo
26 ya nakammodwong da ya kanan day "Anakkaya bo peman
hituwen etaku tinibod uwani!" Ot dayawon dah Apu Dios.

Hay nangayagan Jesus ke Libay
(Mateo 9:9-13; Marcos 2:13-28)

27 Nagibbuh tuwe ot lumah-un hi Jesus. Handih mangmangnge ya
tinibo na on mun-amung hi buwis an hi Libay di ngadanan um-umbun
nah opisinana ot kananan hiyay "Maka, miunud kan ha-on."
28 Timmaddog hi Libay ot miunud ke hiyan tinayanana nan opisi-
nana.
29 Ohan algo ya immayag hi Libay hi tatagun makihamul hi baleda
te impartiyanah Jesus. Dakol nadan ibba nan mun-amung hi bayad di
buwis ya nadan udum an tatagun nakikan ke dida.
30 Hanadan Pharisee ya nadan udum ke didan muntuttuduh Tugun
Moses ya imbaag da nadan disipulos nan kanan day "Antipet makikan
kayu nadah mun-amung hi buwis ya nadan naliwat an tatagu?"

---

* **5:24 5:24** Hanadan Judyu ya inila dan hi Apu Dios ya abuy mangaan hi liwat. Inila da bon hi Apu Dios ya abuy mangipaphod hi mundogo. Kinali handih impaphod Jesus nan naparalyze ya impatibonan hiya ya waday kabaelanan mangaan hi liwat umat ke Apu Dios. Ketuwe ya impatibon Jesus di kinaDiosna.

31 Mu hi Jesus di himmumang ot kananan diday “Hay agahan di
doktor ya hay mundogo, bokon hay maid di dogona.
32 Paddungnan ha-oy an immaliyak ta paphodok nadan naliwat,
bokon nadan kanan day maid di liwat da.”

Hay mipanggep hi puntopolan
(Mateo 9:14-17; Marcos 2:18-22)

33 Ohan algo ya wadada nadan tatagun kanan dan Jesus di “Hanada
ke ot an disipulos Juan ya muntopol dan adida mangan nah pun-
dasalan da, athidi bo nadah disipulos nadan Pharisee. Mu hanada
ken disipulos mu ya mangamangan da ya uminum da.”
34-35 Hinumang Jesus an kananay “An hay kanan yu ya adi mangan
nadan gagayyum nan mungkasal? Mangan da te hanan mungkasal an
nikuyugan da ya ipaptok na dida. Athidi damdama nadah disipulos
kun mangan da te wadaak. Mu indanit maidak mo ya adida mangan
gapuh punnomnom dan ha-on.
36 Kon waday tagun e bumik-ih balun luput ta ilkob na nah daan an
bulwati? Deket iathidi na ya ayyo nan balun luput, oha bo ya ad-adiy
balun luput an milkob hi daan.”
37 Hay oha boh inab-abig na ya kananay “Maid di tagun ena iha-ad
di ka-apyan mainum nah daan an kimmulhin lalat an pangihuduwan
hi mainum te adi mainat. Te deket umina nan ka-apyan mainum ya
mabughi nan lalat. Ayyo nan mainum ya nan lalat an punhuduwan.
38 Ta hidiye nan hanan ka-apyan mainum ya mahapul an hanah ka-
apyan bolat di pangiha-adan.”†
39 Kanana boy “Maid di ohan tagun naminhod hi ka-apyan
mainum hin hay napgot di impainghanan inumon te hay inilana ya
mapmaphod nan napgot.”‡

Hay intuttudun Jesus mipanggep hi Sabadun Tungo
(Mateo 12:1-8; Marcos 2:23-28)

6

1 Ohan Sabadu an indalan da Jesus hi payo ya pimmutting nadan
disipulos nah page ot kutkuttimon da.
2 Tinibon nadan Phariseeh diye ot kanan dan Jesus di “Antipet ekayu
pimmutting hi page yaden Sabadun Tungo?”
3 Kanan Jesus di “An uggeyu binidbid di inat da David handih
naagangan da?
4 Hinumgop nah balen Apu Dios ot kuman nah tinapay an niappit
ke Apu Dios ot idatana nadan ibbana yaden panioy panganan da te
abunay padin mangan kediye.”
5 Ot kanana boy “Ha-oy an Panguluwan di taguy mangali hin
nganney panio weno adi nah Sabadun Tungo.”

Hay nangipaphodan Jesus hi napikluy an taklen nan tagu
(Mateo 12:9-14; Marcos 3:1-6)

6 Wada boy ohan Sabadu an hinumgop hi Jesus nah simbaan di Judyu
ot muntuttudu ya wadah di on tagun napikluy di wawwan an taklena.

---

† **5:38 5:38** Hay kialigan datuwen inab-abig na ya adi pungkammohon di pangi-en dih done ya pangi-en balu te adi da mun-unnud. ‡ **5:39 5:39** Hituwen kinalina ya in-alig na an nadan tatagun immingha nah pangi-e da tuwali ya adida pinhod an hannotan takon di adi maphod hidiyen impaingha da.

7 Hanada ken muntuttuduh Tugun Moses ya nadan Pharisee ya
hahalipat-an day pangaanan Jesus hi pikluy diyen tagu kediyen
Sabadun Tungo ta waday ipabahul dan hiya.
8 Mu inilanay wadah nomnom da ot kanana nah tagun napikluy di
takle nay "Maka, tumaddog ka tuh hinangngab di tatagu." Imme nan
tagun napikluy di taklenah kad-an Jesus ot tumaddog
9 ya kanan Jesus nadah naamung di "Waday ibagak ke dakayu.
Nganney kanan di Tugun Moses hi damanan aton nah Sabadun Tungo?
Hay maphod di aton ta bumaddang ta weno hay ad-adiy aton ta
dumadag ta? Kon gapu te Sabadun Tungo ya adi hangudon di ibbat
mate weno baddangan ta tumagu?" Mu maid di humumang.
10 Kinali nah tuwe ot iang-ang na nadah tatagu ot ahina kanan nah
tagun napikluy di takle nay "Ukyadom di taklem." Inukyad na ya
maphod mo.
11 Mu nadan Pharisee ya bimmobboh-ol da ot punhuhummanganan
day aton dan mamaten Jesus.

Hay namiliyan Jesus nadah himpulut duwan apostoles na
(Mateo 10:1-4; Marcos 3:13-19)

12 Waday ohan algon immeh Jesus nah bilid ta e mundasal ot miha-
ad hidih ohan hilong.
13 Mabigat kediye ot ayagana nadan disipulos na ot piliyonay
himpulut duwa ot ngadanana didah apostoles.
14-16 Dadiyen pinilina ya hi Simon an nginadana nah Pedro, hi Andres
an tulang Simon, hi James, hi Juan, hi Felipe, hi Bartolome, hi Mateo,
hi Tomas, hi James an hi anak Alfeo, hi Simon an oha nadah Zealot, hi
Judas an hi anak James, ya hi Judas Iskariote an nangihdul ke Jesus.

Hay niunudan di dakol an tatagu ke Jesus ta ipakaan day dogo dan hiya
(Mateo 4:23-25)

17-18 Dimmayyu da Jesus nah nundotal ot umohnong da ya naamung
nadan dakol an miunuunud ke hiya. Immali da boy dakol an tatagun
e mumpakaan hi dogo da ya mundongol hi ituttuduna. Nalpu dad
Jerusalem, nadah udum an bobled Judea ya nadah bobleh pingngit
di baybay ad Tyre ya Sidon. Immali da damdamay nungkahikpan ot
kaanonay nihkop ke dida.
19 Am-in nadan mundogo ya pinhod dan dapaon hi Jesus ta makaan
di dogoda te inila dan waday kabaelanan mangaan hi dogo.

Hay pun-am-amlongan ya kiphodan nadan mangulug ke Jesus
(Mateo 5:1-12)

20 In-ang-ang Jesus nadah miunuunud ke hiya ot kananay "Dakayun
nungkawotwot ya umamlong kayu te dakayuy migappat hi pun-ap-
apuwan Apu Dios.
21 Dakayun maagangan ad uwani ya umamlong kayu te ahi kayu
mabhug. Dakayun lumuwaluwad uwani ya umamlong kayu te ahi
kayu tumatawa.
22 Mun-am-amlong kayun hihingngitan di tatagu ya adida paki-
hayyupon, panadngolan da ya pihulon da gapuh pangulug yun ha-on
an Panguluwan di tagu.

23 Maphod di mun-am-amlong kayu hin athidiy aton di tatagu ke
dakayu te waday ongal an indadaan Apu Dios hi kiphodan yuh langit.
Athidi damdamay inainat nadan aammod da handidah profetas Apu
Dios.
24 Dakayun kakadangyan an nalam-ay di nitaguwan yud uwani ya
mahmok kayu te ahiyu talakon am-in di kinadangyan yu.
25 Dakayun wadwada-an ad uwani ya mahmok kayu te ahi kayu
makakudangngan. Dakayun matattatawad uwani ya mahmok kayu
te ahi kayu lumuwaluwa.
26 Mahmok kayun kanan di tataguy maphod te hay kakulugana ya
umat kayu handidah adi makulug an profetas an gagamgaman day
katbalan dah tatagu an bokon hay katbalan dan Apu Dios.

Hay paminhodan nadan mangulug ke Jesus hi buhul da
(Mateo 5:38-48; 7:12)

27 Dakayun mangngol hi kalik, pohdon yuy buhul yu ya aton yuy
maphod nadah tatagun humihhingit ke dakayu.
28 Ya takon nadan mun-idut ya nadan mumpaholholtap ke dakayu
ya idasal yun Apu Dios di kiphodan da.
29 Takon di ampingon day tamel yu ya adiyu ibalo. Deket waday
mangalah oddan di bulwatiyu ya pakidat yu bo nan nioddahana.
30 Deket waday mumbagan dakayuh baddang ya idat yuy ibagana.
Ya kal-ina ket waday inalan di tagun dakayu ya adiyu piliton an
bangngadon.
31 Hay pinhod yun aton di ibbayun dakayu ya hidiye damdamay aton
yuh ibbayu.
32 Deket abuna nadan tatagun naminhod ke dakayuy pohdon yu, ya
kon matbal kayu? Adi, te takon nadan naliwat ya athidiy aton da.
33 Deket abuna nadah maphod di aton dan dakayuy pangatan yuh
maphod, ya kon matbal kayu? Adi, te takon nadan naliwat ya athidiy
aton da.
34 Deket ammuna nadan tatagun inila yun pakabayyadan day gawat
day pagawatan yu, ya kon matbal kayu? Adi, te athidi damdamay aton
nadan naliwat.
35 Adiyu iathidi, mu pohdon yu nadan buhul yu ya aton yuy maphod
ke dida ya pagawatan yu nadan adi gumlan mumbayad hi gawat
da. Deket aton yuh diye ya ongal di gun-udon yu ya nan pangatan
yun diyey kitib-anan imbabale dakayun Apu Dios an Katagtag-ayan
te hiya ya idat nay kiphodan nadan naliwat ya nadan tatagun adi
mumpasalamat ke hiya.
36 Homkon yuy ibbayun tagu umat ke Apu Dios an hi Amayu an
huhhummok.

Hay pangibilangan di mangulug ke Jesus hi ibbana
(Mateo 7:1-5)

37 Adiyu pumbalinon di adol yuh huwes te bokon dakayuy mangali
hin gaga-iho weno maphod di atoaton di ibbayu, mu nangamung hi
Apu Dios. Deket aton yuy athidi ya makastigu kayu. Homkon yu nadan
ibbayun numbahul ke dakayu ta adi na-ala on kanan yuy makastigu
da, ta homkon dakayu damdaman Apu Dios hin mumbahul kayu. Kal-
iwan yuy inat nadan numbahul ke dakayu ta kal-iwan damdaman Apu
Dios di liwat yu.

38 Adiyu ukuhon an bumaddang hi ibbayun tagu hin waday mahapul
da, te hi Apu Dios ya maid ukunan bumaddang ke dakayu te ongal
di ibaddang na. Hin dakol di idat yu ya dakol damdamay midat ke
dakayu. Hin ittay di idat yu ya ittay damdamay midat ke dakayu."
39 Ot mun-ab-abig hi Jesus an kananay "Hay nakulap an tagu ya
adina ipanguluy ibbanan nakulap te kon adida mag-an duwa?"
40 Kanana boy "Hay tagun mun-ad-adal ni-an ya ugge niingngoh
mittuluna. Kah-in di gibbuwonay adal nat ahi damanan kanan di
niingngo nah mittuluna.
41-42 Hay nabutan tagu ya adinadaman tibona ta kaanonay butan di
ibbana. Ongal an langkak hin takon di waday ongal an butah matam
ya kanam di kaanom di ittay an butah matan di ibbam. Kaanom ni-an
di butah matam ta ahim kaanon di butah matan di ibbam."*

Hay kialigan nan kaiw ya nan bungana
(Mateo 7:16-20; 12:33-35)

43 Kanan bon Jesus di "Hay maphod an kaiw ya maphod boy
bungana. Hay ad-adin kaiw ya ad-adi boy bungana te athidiy niatana.
44 Kinali nan bungay panginilaan hin maphod nan kaiw weno adi.
Inila taku bon hay pagit ya gulun ya adida bumungah makan te athidiy
niatan da.
45 Athidih tagu te hay tagun maphod di nomnom na ya maphod
damdamay atona. Mu hay tagun gaga-ihoy nomnom na ya gaga-
iho damdamay atona. Mainila hin maphod weno gaga-ihoy wadah
nomnom di tagu te hidiyey atona ya kalyona.

Hay kialigan nan duwan namohwat hi bale
(Mateo 7:24-27)

46 Antipet kanan yuy ha-oy di Apu yu yaden adiyu un-unudon di
itugun ku?
47 Hay kalyok ke dakayu ya mipanggep hi tagun umalin mundongol
hi kalik ot un-unudona.
48 Hidiyen tagu ya umat nah tagun nangapyah balen impakaiham-
mad nay tukud na. Immaliy puwok ya nal-ot an udan ot lumakbiy
dinluh wangwang ot datngana nan bale, mu ugge natu-i te nahamad.
49 Mu nan tagun donglona ya abuy kalik, mu adina un-unudon ya
umat nah tagun nangapyah balen impupule nay tukud na. Immaliy
puwok ya pinghanadi ya natu-i ot makappa-i."

Hay nangaanan Jesus hi dogon nan muttatyu
(Mateo 8:5-13)

7

1 Ginibbun Jesus dadiyen intuttudu na ot mibangngad ad Kaper-
naum.
2 Wadah di nan bokon Judyun ap-apun di hinggatut an tindalu an
mundogon mungkatkate nan pinpinhod nan muttatyuna.
3 Handih dingngol nay mipanggep ke Jesus ya immitud-ak hi ap-apun
di Judyun e mangayag ke hiyat paphodonah diyen muttatyuna.
4 Imme da diyen binaal nah kad-an Jesus ot kalyon dan hiyay
mipanggep nah ap-apu ya nan muttatyuna. Kanan day "Maka

* **6:41-42 6:41,42** Hay pinhod tuwen kalyon ya tibom ni-an di bahul mut ahim tibon di bahul di ibbam. Ta hidiye nan tugunom ni-an di adol mu ta ahim tugunon di ibbam an tagu.

kanu anhan an kanan nan ap-apun di tindalu ta em paphodon nan muttatyuna. Baddangam anhan hidiyen ap-apu te maphod di pangi-
ena.
5 Hiya ya takon di bokon Judyu ya pinhod ditaku ya numpakapya peman hi simbaan taku.”
6 Ot maki-eh Jesus. Handih manatong da ya immitud-ak bo nan ap-apu hi e mangali ke hiyan kanan day “Hituwey kanan nan apu mi: Takon di adika maki-ali ta adika mataktak. Oha bo ya bumainak hi aliyam hi balemi
7 ya bumainak an umalih kad-am. Takon di ammunay kalyom ot makaan di dogon tun muttatyuk.
8 Inilak an waday kabaelan di kalin di ap-apu te ha-oy ya un-unudok di kalyon di ap-apuk. Ya un-unudon damdaman di tindaluk di kalyok. Deket kanak nah tindaluk di ‘Eka’, on imme. Deket kanak di ‘Maka’, on immali. Deket kanak nah muttatyuk di ‘Atom hituwe’, on inat na. Ot namam-ay kalim an kabaelanan mangaan hi dogon nan muttatyuk.”
9 Handih dingngol Jesus hituwe ya namodwong hi pangulug diyen ap-apu ot iang-ang na nadah naamung an niunud ke hiya ot kananan diday “Kalyok ke dakayun maid di ohan Judyu hi ek tinibon athidiy pangulug na.”
10 Nibangngad nadan binaal nan ap-apu ya tinibo dan pinumhod nan muttatyu.

Hay nunmahuwan Jesus nah imbabalen nan nabalun babai

11 Indani ya immeh Jesus ad Nain ya naki-e nadan disipulosna ya nadan dakkodakkol an tatagu.
12 Manatong da nah boble ya dinamu da nadan tatagun e mangilubuk nah naten binugtung an imbabalen nan nabalun babai ya dakol day kaboblayanan nikuyug.
13 Handih tinibon Jesus nan nabalu ya ongal di homok nan hiya ot kananay “Adika kumga.”
14 Immeh kad-an nan nate ya in-ohnong nadan nun-attang. Dinapan Jesus nan lungun an kananay “Bumangun ka.”
15 Bimmangun nan nate ya kimmali ot itud-ak Jesus hi kad-an inana.
16 Nakammodwong dan am-in nan tatagu ot dayawon dah Apu Dios an kanan day “Dehtun ditaku on ongal di kabaelanan profetas Apu Dios. Himmok ditakun Apu Dios ot itud-ak nay mangihwang ke ditaku.”
17 Hituwen inat Jesus ya nundingngol hi kabobbobled Judea ya am-in hanadah nunlinikkod an boble.

Hay nangitud-akan Juan an mumbonyag nadah disipulos nah kad-an Jesus

(Mateo 11:2-19)

18 Hanadan disipulos Juan ya imme dah kad-ana nah baludan ot kalkalyon dan am-in ke hiya nadan inat Jesus
19 ot itud-ak Juan di duwah kad-an Apu Jesus an kananan diday “Eyu ibagan Apu takuy ‘Kon he-a kanu nan intud-ak Apu Dios weno waday udum an had-on mi?’ ”
20 Imme da nan intud-ak Juan ot kanan dan Jesus di “Intud-ak dakamin Juan an mumbonyag ta ibaga min he-ah tuwe ‘Kon he-a kanu nan intud-ak Apu Dios weno waday udum an had-on mi?’ ”

21 Kediyey nangaananah dogo, hay nihkop ya hay kulap nadan
tatagu.
22 Hinumang na didan kananay “Mibangngad kayuh kad-an Juan ta
eyu kalyon ke hiyan am-in di dingngol yu ya tinibo yu. Deyan pakatibo
day nakulap, pakadallan day napilay, pinumhod nadan mungkangpuy
adol da, pakadngol day nalulok, namahuwan day nate ya nipainila
nadah nawotwot di mipanggep hi ongal an impaminhod Apu Dios ke
dida.”
23 Kanan bon Jesus di “Hanan tagun adi munhalinduwa mipanggep
ke ha-on ya hiyay ongal di amlong na.”
24 Handih nibangngad nadan intud-ak Juan ya kanan Jesus nadah
naamung di “Nganney ninomnom yun e tibon handih imme kayuh
kad-an Juan nah adi maboblayan? Kon hanan tagun humalihalinduwa
an umat nah bilaun ib-ibbuyong di dibdib
25 weno nan tagun numbulwatih makakkaphod? Bokon, te hay
kakulugana ya hanada ken tatagun numbulwatih makakkaphod ya
mihaad dah makakkaphod an bale ya nalam-ay di biyag dan adida
mihaad hi adi maboblayan.
26 Dahdi mo? Hay profetas? Om, hituwey kalyok ke dakayu, hidiyen
eyu tinibo ya makulug an profetas ya hiya ya waday niong-ongana
27 te athituy nitudok mipanggep ke hiya:
‘Kanan Apu Dios di “Pamanguluwok tun muntuttuduh mipanggep ke
he-a ta ahika dumatong.” ’
28 Hituwey kalyok ke dakayu, pinilin Apu Dios tuwalih Juan an
katagtag-ayan am-in hi tatagu, mu hanan nakababban tagun nigappat
hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya natagtag-e mu hiya.”
29 Wadadah di nadan tatagun numpabonyag ke Juan takon nadan
mun-amung hi buwis an numpabonyag damdama. Handih dingngol
dah diyen kinalin Jesus ya inabulut dan maphod di ine-en Apu Dios.
30 Hanada pe tuwalin Pharisee ya nadan muntuttuduh Tugun Moses
di ugge nangabulut, kinali uggeda numpabonyag.
31 Kanan bon Jesus di “Nganne nin di pangiingngowak hi pangi-eyun
tatagud uwani?
32 Umat kayu nadah u-ungan maamuamung an umanay-ayyam nah
malkadun kalyon nadan udum hi ibbaday ‘Namnambab kami ya
nungganggangha kamit kanan mi ot on manayo kayu, mu ugge kayu.
Ya impatna mi bon mun-iyo-iyo, mu adi kayu kumga!’ Umat kayu ke
datuwen u-unga te ugge inilay pinhod yu.
33 Te immalih Juan an mumbonyag ya hinnatkon di kanona ya adi
manginum, ya kanan yuy nahikpan.
34 Yaden ha-oy ken Panguluwan di tagu ya gapu te manganak ya
uminumak, ya kanan yu boy ‘Ag-agam! Nakahhalman di pangana
ya panginum na ya makihayhayyup nadah mapihul an tatagun mun-
amung hi buwis ya nadah naliwat!’
35 Mu hituwey nomnomon yu, hay kaphod ya kinalaing Apu Dios ya
mipatibo nadah tatagun mangabulut hi pangi-e min duwa ke Juan.”

Hay nakikanan da Jesus hi balen nan Pharisee an hi Simon

36 Waday ohan algon nan Pharisee an hi Simon ya inayaganah Jesus
ta e makikan hi baleda ot umeh Jesus.

37 Kediyen boble ya wada nan babain nundingngol an makilalaki.
Dingngol nan e mangan da Jesus hi balen nan Pharisee ot umeh din
waday inal-alanah ohan butilyan lanan nakangngina.
38 Hinumgop ot tumaddog hi pottok nan hukin Jesus an mungkoga
ya tininan di luwanay hukin Jesus ot mundukkun ot dan-iyanah buuk
na. Inungngu na nan hukin Jesus ot duyaganah lana.
39 Handih tinibon tun Phariseen nangayag ke Jesus hituwen inat
nan babai ya kananah nomnom nay "Gulat nat makulug an profetas
hituwen tagu ya wada ot an inilanan nakaliwwat tun babain mangid-
id-on ke hiya."
40 Inilan Jesus hidiyen wadah nomnom na ot kananay "Simon, waday
ab-abigok ke he-a." Kanan Simon di "Nganneh diye, Apu?"
41 Kananay "Waday duwan tagun gimmawat hi pihhu hi ohan tagu.
Hay ginawat di oha ya liman gatut. Hanan oha ya nalima.
42 Gapu te adida pakabayad ya ugge mo impabayad nan nangipa-
gawat hidiyen ginawat da. Ya dahdi ke didan duway ong-ongal di
pamhod na nah nangipagawat?"
43 Hinumang Simon an kananay "Hanan gimmawat hi liman gatut."
Ya kanan Jesus ke hiyay "Niptok hinaen inhumang mu."
44 In-ang-ang Jesus nah babai ot kananan Simon di "Tinibom di inat
tuwen babai? He-a ke ya hinumgopak hi balem ya uggeyak indatan hi
danum an pangulak hi hukik yaden hidiyey pangi-e taku, mu hituwen
babai ya inulahanay hukik hi luwana ot dan-iyanah buuk na.
45 Hinumgopak hi balem ya uggeyak inawal yaden hidiyey pangi-e
taku, mu tun babai ya tibom an ad-addina ipaey hukik.
46 Uggeyak linanaan ke he-a yaden hidiyey pangi-e taku, mu hiya ke
ya linanaanay hukik.
47 Kalyok ke he-an takon di ongal di liwat tun babai ya nakaan gapuh
ongal an naminhod nan ha-on, mu nadan tatagun kalyon day ittay di
liwat da ya ittay boy pamhod da."
48 Ot kanan Jesus nah babaiy "Nakaan di liwat mu."
49 Dingngol nadan udum an nakikan hituwe ya waday oha on
kananay "Dahdih tuwen tagun damanan kaanonay liwat di tagu?"
50 Kanan Jesus nah babaiy "Hay pangulug muy nangihwang ke he-a.
Eka ot malinggop ka mo kaya."

Hanadan binabain naki-ki-en Jesus

8

1 Indani ya immeh Jesus hi kabobboblen e muntuttuduh mipanggep
hi pun-ap-apuwan Apu Dios. Naki-e nadan himpulut duwan disipu-
losna
2 ya nadan udum an binabain kinaanay dogoda ya hay nihkop ke
dida. Datuwen binabain naki-e ya da Maria Magdalena an hiya din
kinaan Jesus di pitun dimonyon nihkop,
3 hi Juana an inayan Kusah an ap-apun nadan mumpaptok hi balen
Herod, hi Susana ya nadan udum. Datuwen binabaiy bumanaddang
ke da Jesus ya nadan himpulut duwan disipulosnah mahapul da.

Hay kialigan nan nihabuwag an buwa
(Mateo 13:1-9; Marcos 4:1-9)

4 Ohan algo ya naamung day dakkodakkol an tatagun nalpuh
kabobboble. Nun-ab-abig hi Jesus an kananay
5 “Wada nan tagun e nuntanom hi buwa an impahinnabuwag na.
Handih nangihabuwagana ke dadiyen buwa ya nag-ay udum hi dalan
ot igatin di tatagu ya kinan di hamutiy udum.
6 Hay udum ya nag-a dah mabatu ya man-ut tinummol da, mu gagala
ya nakleng da te ittay di lutat ittay boy itmog nah danum.
7 Hay udum ya nag-a dah magulun ot mailung da.
8 Hay udum ya nag-a dah maphod an luta ot tuttummolan da
ot bumubbunga da.” Ginibbu nah tuwen ab-abig ya kananay
“Pakannomnomon yuh tuwen kinalik.”

Hay intuttudun Jesus hi kibalinan nan ab-abig na
(Mateo 13:10-17; Marcos 4:10-12)

9 Kanan nadan disipulos nay “Nganney kibalinan tuwen inab-abig
mu?”
10 Ya kananay “Dakayu ken disipulos ku ya ina-ud kun ituttuduy ine-
en di pun-ap-apuwan Apu Dios an ugge nipainila ingganad uwani, mu
deket hi udum an tatagu ya painnab-abig kuy puntuttuduk ke didat
takon di tibotibon da nadan atok ya donglodonglon day ituttuduk ya
adida maawatan.”
11 Kanana boy “Hituwey kibalinan tun inab-abig ku. Hanadan buwa
an inhabuwag nan tagu ya mialig nah kalin Apu Dios.
12 Hanadan buwa an nag-ah dalan ya mialig nadah tatagun nangngol
hi kalin Apu Dios, mu immalih Satanas ot haulona didat adida kulugon
ta adida mihwang.
13 Hanadan buwa an nag-a nah mabatu ya mialig nadah tatagun
nangngol hi kalin Apu Dios ot mun-am-amlong dan nangulug, mu ugge
nihamad di pangulug da ta deket waday ittay hi ligat da ya pinghanadi
on inwalong day pangulug da.
14 Hanadan buwan nag-a nah magulun ya mialig nadah tatagun
nangngol hi kalin Apu Dios, mu adida hangudon te hay kahapulan
dah kitaguwan day ipapaptok da, hay kumadangyanan da ya hay pun-
an-anlaan day nonomnomon da.
15 Hanadan buwan nag-a nah maphod an luta ya mialig nadah
tatagun nangngol hi kalin Apu Dios ot mihamad di pangulug da ta
maphod di nomnom da ya halipotpotan dan mangat hi maphod.”

Hay kialigan nan dilag
(Mateo 4:21-25)

16 Wada boy in-alig na an kananay “Kon tolgan di taguy dilag ta ena
haniyan weno ena italu? Adi, te ipattuk nat pakatibo nadan humgop.
17 Hituwey kitib-anan am-in di mitalun adi mainilad uwani ya ahi
mainilah udum hi algo.
18 Kinali pakaddonglon yu nan maphod an tugun ya un-unudon yu
te hay tagun un-unudonay mituttudun hiya ya maudman di inilana.
Mu hay adi mangun-unud hi mituttudun hiya ya takon nan ittay an
inilana ya mama-id.”

Hanadan mitulang ke Jesus
(Mateo 12:46-50; Marcos 3:31-35)

19 Immalih inan Jesus ya nadan tutulang na, mu maid di innun dan
umeh kad-ana te dakol day tatagu.
20 Kanan nadan udum an tatagu ke Jesus di “Immali da inam ya
nadan tutulang mu, dehdi dah dolan pun-ibaga daka.”
21 Mu kananay “Hanadan tatagun mangngol ya mangun-unud hi
kalin Apu Dios ya dadiyey inak ya tutulang ku.”

Hay nangipatikodan Jesus hi puwok ya dalluyun
(Mateo 8:23-27; Marcos 4:35-41)

22 Ohan algo ya kanan Jesus nadah disipulos nay “Umagwat takuh
bah-el tun baybay.” Ot mumbangka da.
23 Indanit mange da ya nahuyop hi Jesus. Kal-inadi ya pimmuwok
hi nal-ot ya mungkapnu nan bangkah danum ta katatakut an kay da
malting da.
24 Ot bangunon nadan disipulos hi Jesus an kanan day “Apu Jesus!
Deya man an malting taku!” Bimmangun hi Jesus ot kumali nah puwok
ya nah namahig an dalluyun. Pinghanadi ya makaddin-ong mo.
25 Kanana nadah disipulos nay “Daan moy dinol yun ha-on?”
Timmattakut da ya namodwong da ot munhuhummangan dan kanan
day “Nganne nin di katatagun tuwen takon di puwok ya dalluyun ya
un-unudon day kalina?”

Hay nangaanan Jesus hi nihkop nah tagun mun-ango
(Mateo 8:28-34; Marcos 5:1-20)

26 Indani ya dimmatong da nah boblen nadan iGerasene an dom-
mang di Galilee.
27 Nalpuh Jesus nah bangka ya dinamun nan tagun nahikpan
an nalpun nah boble. Hidiyen nahikpan ya nabayag an ug-ugge
numbulwati ya ad-addi umanamut ta nadah lubukan di kiha-ha-adana.
28-29 Takon di bangkilingan dat iadug da ya bohatonay bangkiling
na ya ipabtik nan nihkop nah adi maboblayan. Handih inang-ang
nah Jesus ya tinumkuk ot mundukkun hi hinangngab na ya inlot
nay kalinan kananay “Jesus, an Imbabalen Apu Dios an Katagtag-
ayan, nganney atom ke ha-on? Adiyak anhan kastiguwon.” Man-uket
kinalinah tuwe ya kinalin Jesus ke hiyan makaan nah tagu.
30 Kanan Jesus nah nihkop di “Nganney ngadan mu?” Ya kananay
“Linibuy ngadan mi.” Athituy inhumang na te dakkodakkol dan
nihkop.
31 Dadiyen nihkop ya pihpihmok dan hiyat adina ipae dida nah
punholholtapan ta nangamung.
32 Nipaddin diyen wadaday dakol an babuy an munhubang nah e-
elen nan bilid. Ot pihpihmok da bon hiya ta mit-an da nadah babuy
ya inabulut na.
33 Nakaan nadan nihkop ot mit-an da nadah babuy. Kal-inadi ya
kahibubutik nadan babuy nah dopla ot pun-iyapa da nah baybay ot
malting da.
34 Tinibon nadan mumpaptok hi babuy hidiyen naat ot butikon dan
imme nah boble ya nadah nunlinikkod an boble ot eda kalkalyon
hanadah tatagu.
35 Ot nadan tatagun nangngol kediye ya imme da ot eda tibon.
Immali dah kad-an Jesus ya tinibo da nan tagu an numbulwati

ya pinumhod moy nomnomnan dongdonglonay ituttudun Jesus ya timmattakut da.
36 Hanadan nanibo ya kinalkali da ke datuwen tataguy nakaanan nadan nihkop.
37 Gapu te hay takut datuwen Gerasene ya imbaga dan Jesus an taynanah diyen bobleda. Ot mumbangka mo da Jesus ot tumayan da.
38 Handih e ume da Jesus ya kinalin nan tagun nakaan di nihkop ke hiyay "Daan anhan ta maki-kieyak ke he-a?" Mu kanan Jesus di
39 "Umanamut ka ot ya abu ta em kalkalyon di inat Apu Dios ke he-a." Ot umeh diyen tagu ot ena kalkalyon di inat Jesus ke hiya nadah tatagu kediyen boble.

Hay nummahuwan Jesus nah imbabalen Jairo ya hay nakaanan di dogon nan babai
(Mateo 9:18-26; Marcos 5:21-43)
40 Nibangngad da Jesus ad Galilee ya mun-am-amlong nadan tatagun manman-od ke hiya.
41 Wadah dih Jairo an ohan ap-apuh simbaan di Judyu an immali ot mundukkun hi hinangngab Jesus ot pihpihmok ta maki-eh Jesus hi baleda.
42 Pinhod Jairo an maki-eh Jesus te mungkatkate nan binugtung an imbabalenan babain himpulut duway toona.
Handih maki-en Jesus ya inalibungbungan di tatagu.
43 Ya wada on babain nundogoh himpulut duway toon an adi matikod di malpuh adol na ya maid di pakakaan kediyen dogona.
44 Immeh diyen babaih indoggan Jesus ot dapaonay udun di bulwatina ya natikod nan malpuh adol na.
45 Kanan Jesus di "Dahdiy nanapah bulwatik?" Ya kanan dan am-in di "Toan." Kimmalih Pedro an kananay "Apu, nganney atom an manginila hin dahdiy nanapah bulwatim an deyan dakkodakkol day tatagun inalibungbungan daka?"
46 Mu kanan Jesus di "Waday nanapan ha-on te ginibok kun waday kinaan di kabaelak hi dogo."
47 Handih ininnilan nan babai an inilan Jesus di naat ya mungga-gayonggong hi takut na ot mundukkun hi hinangngab na ot kalyonay gapun di nanapaanah bulwatina ya hay nakaanan di dogona. Am-in nadan tatagu ya dingngol dah diyen kinalina.
48 Kanan Jesus ke hiyay "Tulang ku, nakaan moh naen dogom te hay pangulug mun ha-on. Umanamut ka ot malinggop ka mo kaya."
49 Mungkalkallih Jesus ya wada on dimmatong an nalpuh balen da Jairo ot kananan hiyay "Takomboy adim mo awiton nan mittulu te nate nan imbabalem."
50 Dingngol Jesus hidiyen kinali da ot kananan Jairo di "Pakodholom di nomnom mu ya mundinol kan ha-on."
51-53 Dimmatong dah balen da Jairo ya kahikokoga nadan tatagu te nate nan imbabalena, mu kanan Jesus di "Adi kayu kumga te ugge nate nan unga, nahuyop ya abu." Hanadan tatagu ya taltalanggaan dah Jesus te inila dan nate nan unga. Hinumgop hi Jesus, mu maid di udum hi impaghop na, abuna da Pedro, hi Juan, hi James ya nadan ammod nan unga.
54 Inodnanay taklen nan unga ot kananay "Unga, tumaddog ka."

55 Ot tumaddog nan unga. Numpaalah Jesus hi kanon nan unga ot
panganon da.
56 Namodwong nadan ammod na, mu tinugun Jesus dida an kananay
"Adiyu e kalkalyon hituwen naat."

Hay nangitud-akan Jesus nadah himpulut duwan disipulosna
(Mateo 10:5-15; Marcos 6:7-13)

9

1 Ohan algo ya inayagan Jesus nadan himpulut duwan disipulosna
ot idatana didah kabaelan dan mangaan hi nihkop ya dogo.
2 Ot ahina itud-ak didan e mangat kediye ya muntuttuduh mipanggep
hi pun-ap-apuwan Apu Dios.
3 Kananan diday "Adi kayu umitabtabin hi nganneh diyen mahapul
yuh pangayan yu, umat hi patanong, hakbat, makan, pihhu ya bulwati.
4 Takon di daanay pangayan yu ya mihaad kayu nah balen di
mangayag ke dakayu inggana tayanan yuh diyen boble.
5 Hanada keh boblen maid di umayag ke dakayu ya deket tayanan
yu ya pukpukon yuy hupuk hi hukiyu ta panginilaan dan gaga-iho da."
6 Ot ume nadan himpulut duwan disipulos hi kabobboblen e
muntuttuduh kalin Apu Dios an mipanggep ke Jesu Kristo ya kinaan
day dogon di tatagu.

Hay kabulubulunan di nomnom Herod te hay mipanggep ke Jesus
(Mateo 14:1-12; Marcos 6:14-29)

7 Dingngol Herod an ap-apud Galilee datuwen inat Jesus an kanalka-
lyon di tatagu ya mabulubulun te kanan di udum di hiya din hi Juan
an mumbonyag an namahuwan.
8 Hay udum ya kanan day hiya din hi Elijah ya hay udum bo ya kanan
day hiyay ohan profetas Apu Dios handih done an namahuwan.
9 Hi Herod ke ya kananay "Hi Juan ke ot ya impaputul kuy uluna, mu
dahdih diyen tagun dakol di danongdonglok hi mipanggep ke hiya?"
Kinali ihik abun e tibon hidiyen tagun kalkalyon da.

Hay numpakanan Jesus hi liman libun tatagu
(Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-44; Juan 6:1-14)

10 Nibangngad dadiyen apostoles Jesus ot kalkalyon dan am-in ke
hiyay inainat da. Ingkuyug Jesus didad Betsaida ot ab-abbu dah di.
11 Mu waday nangngolan nadan tataguh kabobboble an hidiy
nangayan da ot miunud da. Inayagana mo dida ot tuttuduwana didah
mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya kinaanay dogon nadan
mundogo.
12 Mungkahilong ya imme da dadiyen himpulut duwan disipulos
hi kad-ana ot kanan day "Itud-ak mu ot kattog hantudan katagutagu
nadah nihnih-up an boblet eda maniboh pangal-an dah kanon da ya
pun-iyanan da te maid di pangal-an hi kanon hitu."
13 Mu kananan diday "Idatan yu didah kanon da." Kanan day "Mu
limlimman tinapay ya dudduwwan dolog ya abuy dehtu. Kon ekami
gumatang hi kanon am-in datuwen katagutagu?"
14 Hay uyap nadan tatagun naamung ya umeh limay libu. Kanan
Jesus nadah disipulos nay "Pab-unon yu didah hinnanalima."
15 Inun-unud day kalina ot pab-unon da nadan tatagu.

16 Inalana nan liman tinapay ya duwan dolog ot itangad na ot
mumpasalamat ke Apu Dios. Pinani-ang na ot idat na nadah
disipulosna ot eda ikap-ong nadah tatagu.
17 Nangan dan am-in ot mabhug da ya dakol di natdaan. Inamung
nadan disipulosna ya napnuy himpulut duwan kaba.

Hay kinalin Pedro mipanggep ke Jesus
(Mateo 16:13-20; Marcos 8:27-29)

18 Waday naminghan an mundasal hi Jesus ya wadadah di nadan
disipulosna. Nagibbun nundasal ya kananan diday "Dahdiyak pe
tuwali kanan di tatagu?"
19 Ya kanan day "Hay udum ya kanan day he-a din hi Juan an
mumbonyag. Ya hay udum ya kanan day he-a din hi Elijah. Wadada
boy udum an kanan day he-ay oha handidah profetas Apu Dios an
namahuwan."
20 Kananan diday "Dakayu ya-, dahdiyak pe tuwali?" Himmumang
hi Pedro ot kananay "He-ah Kristo an tinuddun Apu Dios an mangi-
paptok hi tagu."
21 Handih kinalin Pedroh tuwe ya impakaittugun Jesus ke didan
kananay "Adiyu e kalkalyon hi udum an tatagu."

Hay kinalin Jesus mipanggep hi ahina punholholtapan ya katayan
(Mateo 16:21-28; Marcos 8:31—9:1)

22 Kanana boy "Ha-oy an Panguluwan di tagu ya munholholtapak ya
adiyak abuluton an Kristo nadah mangipangpanguluh Judyu, nadan
ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses. Ahiyak pipate,
mu hi katlun di algo ya mamahuwanak."
23 Indani ya kananan am-in hanadah tataguy "Hay tagun pinhod nan
mangun-unud ke ha-on ya mahapul an adina ikakaguy nitaguwana
tuh luta ya ippol nay punholholtapana gapuh pangun-unudanan ha-
on takon di hidiyey lummuh katayana.
24 Te hay tagun hay nitaguwana tuh luta ya abuy nonomnomona ya
adi midatan hi biyag an maid di poppog na. Mu nan tagun paka-un-
unudonak takon di humlun hi katayana ya hiyay midatan hi biyag an
maid di poppog na.
25 Takon di alan di tagun am-in tun wadah luta ya maid di hilbina
hin adi midatan hi biyag an maid di poppog nat mihi-an ke Apu Dios
ta nangamung.
26 Ya nan tagun mangibain ke ha-on ya nan ituttuduk ya ha-oy an
Panguluwan di tagu ya adik ibilang an taguk hantuh kibangngadak hi
ahik pangipatib-an hi dayaw min Ama ya nadan anghel na.
27 Nomnomon yu tun kalyok an wadadah tun dakayuy adi mate
inggana tibon day pun-ap-apuwan Apu Dios."

Hay nalummanan di ang-ang Jesus
(Mateo 17:1-8; Marcos 9:2-8)

28 Umeh hinlingguwan di nala-uh nangalyan Jesus ketuwe ot ikuyug
na da Pedro, hi James ya hi Juan ot eda mundasal nah bilid.
29 Kediyen mundasdasal hi Jesus ya nalumman di ang-ang di angana.
Hay bulwatina ya numbalin hi makabbayak an humihhili.
30 Kal-inan di ya wadaday duwan tagun makihumhummangan ke
hiyan da Moses ke Elijah.

31 Makaphod an abuy ang-ang da te impadayaw Apu Dios dida. Hay
ihuhummangan da ya hay ahi katayan Jesus ad Jerusalem.
32 Nakahhuyop da Pedro ya nadan ibbana, mu inggibok da ya tinibo
dan humihhilih Jesus ya tinibo da dadiyen duwan tagun muntattaddog
hi kad-ana.
33 Indanit e ume datuwen duwan tagun tayanan da moh Jesus ya
kanan Pedro ke Jesus di "Maphod ta wada takuh tu. Agat mangapya
kamih tulun ab-abbung ta he-ah oha, hi Moses hi oha ya hi Elijah oha."
Hituwey kinalin Pedro te nakammodwong ot uggena inilay kalyona.
34 Kediyen mungkali ya pinghanadi ya waday kulabut an nipottok
ke dida ot haniyana didat timmakut da.
35 Waday kalin nalpun nah kulabut an kananay "Hituwey Imbabalek
an pinilik an mangipaptok am-in hi tagu. Un-unudon yuy kalyona."
36 Intikod nan mungkali ya tinibo dan abunah Jesus an wadah di.
Datuwen tulun disipulosna ya uggeda impainilah udum an tataguh
diyen tinibo da.

Hay nangaanan Jesus hi nihkop nah unga
(Mateo 17:14-18; Marcos 9:14-27)

37 Nabigat kediye ot mundayyu da Jesus ya dakol day tatagun e
nanamun dida.
38 Indani ya waday oha nadah naamung an muntukuk an kananay
"Apu, tibom ke ahan tun binugtung an imbabalek
39 an nadandani on nahikpan on muntukuk ya kumodhol di adol
na ya mun-uupag di tokona. Deke on pun-ipakpak nay adol na ya
mabayag bo udot on ahi imme nan nihkop ke hiya.
40 Numpahpahmokak nadah disipulos mut kaanon da, mu adida
kabaelan."
41 Ya kanan Jesus ke diday "Ag-agam kayun tatagud uwani, antipet
gaga-iho kayu ya makudang di pangulug yu? Kon eyak makihkihtun
dakayu ta nangamung? Kaatnay pangan-anusak ke dakayu? Ialim hitu
nan imbabalem."
42 Pun-ie da nan lalakin ungah kad-an Jesus ya tinu-in nan nihkop
ot munggagayonggong ya kimmodhol. Mu kinalyana nan nihkop ot
makaan. Pinumhod nuppe nan unga ot ahina piawit ke amana.
43 Namodwong dan am-in nan tataguh nanib-an dah kabaelan Apu
Dios.

Hay pidwanah nangalyan Jesus hi katayana
(Mateo 17:22,23; Marcos 9:30-32)

Hanada ken tatagu ya nakammodwong dan am-in nadan inat Jesus.
Kanan Jesus nadah disipulos nay
44 "Pakaddonglon yu tun kalyok ke dakayu. Ha-oy an Panguluwan
di tagu ya ahiyak alan hanadah tatagun mamaten ha-on."
45 Uggeda naawatan hidiyen kinalina, mu umgon dan munmahma.

Hay katagtag-ayan am-in hi tagu
(Mateo 18:1-5; Marcos 9:33-37)

46 Hanadan disipulosna ya ihanuhummangan da hin dahdiy ahi
katagtag-ayan ke didan am-in.
47 Hi Jesus ya inilanah diyen ihanuhummangan da ot umawit hi ohan
unga ot ipataddog nah kad-ana

48 ot ahina kanan ke diday “Hay tagun mamhod hi nababan tagun
umat ketuwen unga gapu ke ha-on ya ha-oy di pohdona ya hanan
mamhod ke ha-on ya pohdona damdamah Apu Dios an nangitud-ak ke
ha-on. Hanan kababbabaan ke dakayu ya hiyay ahi katagtag-ayan.”

Hanadan adi makibuhul ke Jesus ya ibba taku dida
(Marcos 9:38-41)

49 Kanan Juan ke Jesus di “Apu, waday tinibo mih tagun kaanonay
nihkop te hay ngadan muy oggana ngadanon ot kalyon min hiyan
itikod na te bokon taku ibba.”
50 Mu kanan Jesus di “Adiyu patikodon te hay tagun adi kumahing
ke ditaku ya ibba taku.”

Hay ugge nangabulutan nadan iSamaria ke Jesus

51 Handih tuwen madatngan nan algon kibangngadan Jesus hi langit
ya ninomnom nan umed Jerusalem.
52 Impamangulunan intud-ak nadan e mangidadaan hi pun-iyanan
da nah ohan bobled Samaria.
53 Mu nadan bimmoble ya adida pinhod an idalan Jesus hidi te inila
dan ad Jerusalem di pangayana.
54 Handih dingngol nadan disipulos an da James ke Juan hituwe
ya kanan dan hiyay “Apu, kon pinhod mut ibaga min Apu Dios ta
logabonah diyen boble ta maghob da?”
55 Mu inliggun Jesus ot boh-olana dida
56 ot mumpae da nah ohan boble.

Hay aton an mangun-unud ke Jesus
(Mateo 8:19-22)

57 Kediyen mange da ya wada on tagun kanana ke Jesus di “Maki-
eyak ke he-a, takon di daanay pangayam.”
58 Mu kanan Jesus ke hiyay “O, mu naligat di miunud ke ha-on te
maid di umanamutak. Kudukdul di amunin ya hamuti te waday kiha-
adan da, mu ha-oy an Panguluwan di tagu ya maid ni-mo takon di hay
ek pangiipingan hi uluk.”
59 Mu nah ohan tagu ya kananay “Miunud kan ha-on.” Mu hay
inhumang nan Jesus ya kananay “Indani ni-an ta ek ilubuk hi ama.”
60 Ya kanan Jesus ke hiyay “Nangamung nadan adi mangulug an
mangilubuk hi ibbada. Mu he-a ke ya eka muntuttuduh mipanggep hi
pun-ap-apuwan Apu Dios.”
61 Kanan damdaman nan ohan taguy “Miunudak ke he-a, mu kah-in
di ek ipainila ni-an hanadah ammod ku ya tutulang ku.”
62 Ya kanan Jesus ke hiyay “Hanan tagun adina iohhay nomnom na
nah ipangunun Apu Dios an inlappuna ya maid di kiatanah pun-ap-
apuwan Apu Dios. Umat nah mun-aladu, nganney atonan mangip-
iphod an mun-aladu hin munwingiwingi?”

Hay nangitud-akan Jesus nadah napitut duwan tatagu an e muntut-
tudu

10

1 Indani ya pinilin bon Jesus di napitut duwan tatagu ot hindud-
waona didan impamangulun intud-ak nadah kabobboblen nomnom-
nomonan pangayan.

2 Kananan diday “Dakol day tatagun ugge nanginilan ha-on, mu
makudang di umen e muntuttudun dida. Mialig nah dakol an maani,
mu makudang di mun-ani. Kinali mundasal kayun Apu Dios an mialig
an kon payo ta wadaday e mangituttuduh mipanggep ke ha-on.
3 Itud-ak dakayun kay impan di kalnero an maayup an e muntuttudu
nadah paddungnay aggayam an pumate.
4 Deket ume kayu ya adi kayu umal-alah pihhu, hakbat ya apatut. Ya
adi kayu makihanummangan hanadah damuwon yuh dalan.
5 Am-in di balen duttukon yu ya hay mamangulun kalyon yu ya
‘Hana ot ta malinggop kayu tuh nunhituwan yu.’
6 Deket waday mangabulut hi kalyon yu ya umannung hidiye, mu
deket waday adi mangabulut ya adi umannung.
7 Hanah balen dinuttuk yuy kiha-adan yu ya pakikanan yu. Hidiyey
kay yu tangdan te hay mungngunu ya mahapul an matangdanan. Adi
kayu e mun-ottaottan hi udum an babale.
8 Deket nah boblen pangayan yu ya maapnga dah dinatngan yu ya
takon di nganney idadaan da ya kanon yu.
9 Kaanon yuy dogon nadan mumpundogon diyen boble ya kalyon yu
nadah tataguh diy ‘Immali mo nan intud-ak Apu Dios an mun-ap-apu.’
10 Mu wada key bobleh pangayan yun adida maapngan dakayu ya
ume kayun nah kalatat kanan yuy
11 ‘Pukpukon miy inhulut di huki mih hupuk tuh bobleyu ta
panginilaan yun naliwat kayu. Nomnomon yuh tuwen gulat na ya
migappat kayu nah pun-ap-apuwan Apu Dios, mu adiyu pinhod.’ ”
12 Ya kanan bon Jesus di “Hantuh punhumalyaan Apu Dios ya
nahalhalman di kastigun dadiyen tatagu mu handidan tatagud Sodom
dih done.”

Hay kastigun nadan tataguh kabobboblen adi mangulug ke Jesus (Mateo 11:20-24)

13 Indani bo ya kanan Jesus di “Mahmok kayun iKorasin ya iBetsaida
te tinibotibo yuy milagro, mu ugge kayu nuntutuyuh liwat yu. Gulat
nat nadan gaga-ihon tatagud Tyre ya ad Sidon di nanibon dadiyen
milagro ya wadan numbulwati dah nabikbik-i ya dinap-ulan day adol
dat pangipatib-an dah nuntutuyuwan dah liwat da.
14 Kinali nahalman di kastigu yu hantuh punhumalyaan Apu Dios
mu nadan tatagud Tyre ya ad Sidon.
15 Dakayun iKapernaum, pangali yu on dakayuy katagtag-ayan an
datngan yuy kabunyan, mu adi, te mipada-ul kayu ingganay datngan
yud dalom.”
16 Kanan Jesus nadah itud-ak nay “Hay tagun mangabulut hi
ituttudu yu ya abulutonay ituttuduk ya nan mangahing ke dakayu
ya kahingonak ya athidi bon kahingona nan nangitud-ak ke ha-on.”
Datuwey tuguna nadah intud-ak na.

Hay nibangngadan nadan napitut duwan intud-ak Jesus

17 Nala-uy kaatnan algo ya nibangngad nadan napitut duwan intud-
ak Jesus an maka-an-anla da. Kanan dan Jesus di “Apu, takon nadan
nihkop ya inun-unud dakami ot makaan da handi nginadan miy
ngadan mu.”

18 Himmumang hi Jesus an kananay “Om, inilak te tinibok hi Satanas
an mungkakag-an nalpuh langit an kay kil-at te naapput.
19 Oha bo ya indat kuy kabaelan yu ta takon di igatin yuy ulog ya
gayyaman ya maid di maat ke dakayu. Ya idat kuy kabaelan yun
mangapput ke Satanas an buhul yu.
20 Takon di athinan waday kabaelan yu ya bokon nan nangun-
unudan di dimonyon dakayuy eyu pun-an-anlaan, mu mun-an-anla
kayu gapu nah nitudokan di ngadan yuh langit an kad-an Apu Dios.”

Hay pun-an-anlaan Jesus
(Mateo 11:25-27; 13:16,17)

21 Kediye ya maka-an-anlah Jesus te impaanlan nan Espiritun
Apu Dios ot mundasal an kananay “Ama, an Ap-apuh langit ya
luta, mumpasalamatak ke he-a te uggem impainilay mipanggep hi
pun-ap-apuwam hanadah nungkanomnoman ya numpun-adal, mu
impainilam hanadah ugge nun-adal ya ugge nanomnoman te hidiyey
pinhod mu.”
22 Ot kanan Jesus di “Hi Aman hi Apu Dios ya indinol nan am-in ke
ha-on. Hiya ya abuy nanginilan ha-on ya maid di udum hi nanginilan
hiya hin bokon ha-oy ya abu ya nadan pinhod kun pangipainilaan
mipanggep ke hiya.”
23 Ot iang-ang na nadah disipulosna ot dida ya abuy kumaliyana.
Kananay “Kudukdul kayu te tibotibon yuy at-attok.
24 Handidan dakol an profetas Apu Dios ya handidan patul handih
done ya pinhod dan abun tibon hantudan tinibo yu ya donglon nadan
dingngol yu, mu uggeda.”

Hay ab-abig mipanggep nah maphod an tagun iSamaria

25 Waday naminghan an immali on ohan muntuttuduh Tugun Moses
ta patnaanah Jesus. Kananay “Apu, nganney atok ta ahiyak midatan
hi biyag an munnananong hi kad-an Apu Dios?”
26 Kanan Jesus di “Nganney kanana nah nitudok an Tugun? Nganney
pun-awat mun diye?”
27 Hinumang nan tagu an kananay “Hay pun-awat ku nah nitudok
ya hi Apu Dios di umanhan an pohdon taku ta am-in di nomnomon
ya aton, ya inomnom am-in ke hiya. Ya pohdon takuy ibba takun tagu
umat hi pamhod takuh adol taku.”
28 Kanan Jesus di “Niptok hinaen kinalim. Atom datuwet waday
biyag mun maid di poppog nah kad-an Apu Dios.”
29 Mu hidiyen tagu ya inilanan uggena impaka-un-unud hidiyen
tugun ot kahimbaggaonan kananay “Dahdiy kanan di tugun an ibbak
an mahapul an pohdok?”
30 Hinumang Jesus hi ab-abig. Kananay “Wada on ohan ibba takun
Judyun nalpud Jerusalem an umed Jerico. Hidin nah dalan ya wadaday
mangakoh dinammuna ot alan dan am-in di wadan hiya. Takon di
bulwatina ya nakiala da. Pinanat-uwan da ingganay mungkatkate ot
ahida taynan.
31 Nakaippaddin hidi damdamay nangidalanan nan ohan padi an
ibbanan Judyu. Mu tinibo nah diyen tagu ya indalana ot ya abuh
pangngelna ot mala-u.”

32 Indani ya immali bo nan ohan holag Libay an ibbanan Judyu, mu
athidi bon tinibo nah diyen tagu ya inliglig na damdama ot la-uwana.
33 Mu indanit hanan ohan iSamaria an bokona ibban Judyuy immali
ot tibona ya himmok na
34 ot ulahana nadan liput na, inagahana ot ahina itakke nah
kabayuna ot iena nah mabayadan an pun-iyanan ot ipaptok nah di.
35 Nabigat kediye ot mumbayad nah kon balen diyen nun-iyanan da
ot kananay "Ipaptok mu tun tagu ta ahik bayadan di pangipaptokam
ke hiya hantuh kibangngadak."
36 Ot kanan Jesus nah tagun muntuttuduh Tugun Moses di "Dahdin
dadiyen tuluy makalih ibban nan liniputan di mangako?"
37 Ya kanan nan muntuttuduh Tugun Moses di "Hanan nammok ke
hiya." Ot kanan Jesus di "O, ne eka ta hay athidi damdamay atom."

Hay e nanib-an Jesus nadah hintulang an da Maria ke Marta

38 Handih mange da Jesus ya nadan disipulosna ya dinatngan da on
boblen wada on ohan babain nungngadan hi Marta an maka-apngah
nanib-anan dida ot ayagana didah baleda.
39 Waday tulang nan hi Maria. Kediyen muntuttuduh Jesus hi baleda
ya immeh Mariah kad-ana ot e umbun te pinpinhod nan dongdonglon
di ituttuduna.
40 Mu hi ke Marta ya mabulun te dakol di mingunuh pundadaanan
dah kanon ot umeh kad-an Jesus ot kananay "Tibom keh Maria an
tinayananak ta oh-ohhaak di ngunu. Kalyom ke hiya ta baddanganak."
41 Ya kinalin Jesus ke hiyay "He-a ke boppo Marta ya bokon nan
dakol an ingunuy kabulubulunam,
42 te hay makahhapul an abu ya hantun kalkalyok. Tibom tun
ibam an hiya ke peman ya hantun kalkalyok di pakudukdulonan
dongdonglon te hituwey makahhapul ya adi matalak."

Hay dasal an intuttudun Jesus nadah disipulosna
(Mateo 6:9-13; 7:7-11)

11

1 Waday ohan algon mundasal hi Jesus, handih ginibbuna ya kanan
nan ohan disipulos nay "Apu, tuttuduwan dakami pubon mundasal,
umat ke Juan an tinuttudduwana handi nadan disipulosna."
2 Ot kananan diday "Hituwe tuwaliy idasal yu.
'Ama, hana ot ta he-ay midayaw ya he-ay mun-ap-apu.
3 Hana ot ta idatan dakamih itanud mi hi kaalgoalgo.
4 Kal-iwam di liwat mi, umat ke dakamin kal-iwan miy numbahul ke
dakami ya baddangan dakamit adi kami maliwat.' "
5 Indani ya kanan bon Jesus di "Dahdin dakayuy umeh balen di
ohan ibbanah gawan di hilong ta e mungkugkug an kananay 'Idatanak
anhan hi makan
6 te deyan waday ka-datong nan gayyum ku yaden maid di ek
idadaan.'
7 Ya himmumang nan ibbanan kananay 'Adi kan di manukal.
Nidakkig di panton mahuyop kami mo. Humigaak an bumangun an
mangidat nah ibagam.'

8 Kalyok ke dakayun takon di humigan bumangun ya bumangun
kayat idat nah diyen mahapul nan ibbana, bokon gapu te ibbana, mu
gapu te adi manghop an mangibagabaga.
9 Ta athidin dakayun deyan kalyok di ibaga yun Apu Dios di mahapul
yu ot idat na, eyu hamakon di mahapul yu ot wada, mungkugkug kayu
ot mibughulan kayu.
10 Te nan mumbaga ya midatan, nan e manamak ya hamakona nan
ena hamakon ya nan mungkugkug ya mibughulan.
11 Dakayun waday imbabalena, kon mumbaga key imbabale yuh
dolog ya hay ulog di idat yu?
12 Ya kon mumbaga keh itlug ya gayyaman di idat yu?
13 Tibon yu, dakayu ya gaga-iho kayu, mu inila yun umidat hi
maphod nadah imbabale yu ot namam-a mon Ama takuh langit te
hiya ke ya nan Espiritunay idat na nadah mumbaga ke hiya.”

Da Jesus ke Satanas
(Mateo 12:22-30; Marcos 3:20-27)

14 Wada nan tagun nanganga te waday nihkop ke hiya. Mu kinaan
Jesus nan nihkop ya pakakali mo ot makammodwong nadan tatagu.
15 Mu wadaday udum hanadah nangang-ang an kanan day “Man-
uket kabaelanan mangaan hi nihkop ya gapuh kabaelan Satanas an
ap-apun di dimonyo.”
16 Hanada bo damdaman udum ya kahing dan hiyan kanan day
“Umipatibo kah ohan milagro ta kitib-anan hi Apu Dios di nalpuwam.”
17 Mu hi Jesus ya inila nay wadah nomnom da ot kananan diday
“Donglon yu ke, takon di daanan boble ya madadag hin maganodwa
ya mumbubuhhulan nadan bimmobleh di, umat bon nah hin-am-a ya
hin-in-a an deket athidiy aton da ya loktat ta nunhihi-an da.
18 Athidi damdamah pun-ap-apuwan Satanas an maganodwa hin
mumbubuhhulan nadan ibbanan dimonyo. Kanan yuy hiyay
kalpuwan di kabaelak an mangaan hi nihkop,
19 mu deket makulug hidiyen kanan yu, dahdi moy kanan yuh
kalpuwan di kabaelan nadan ibbayun mangaan hi nihkop? Kon hi
Satanas? Hituwey kitib-anan nakaihhalla kayu.
20 Ha-oy ke ya hay kabaelan Apu Dios di bumaddang ke ha-on an
mangaan hi nihkop, hituwey kitib-anan dehtu mo nan intud-ak Apu
Dios an mun-ap-apu.”
21 Pinhod Jesus an ipainilan didan hiya ya nalnal-ot mu hi Satanas ot
athituy kanana: “Deket waday ohan mahinadol an tagun nakadaddaan
an mungguwalyah balena ya maid di e maakoh nganneh diyen wadan
hiya.
22 Mu deket waday ohan nalnal-ot mu hiyan umali ya pulhona nan
ispada ya pahul na an pundinolana ne inalanan am-in di wadah balen
diyen tagu ta ikap-ong na nadah ibbana.”
23 Kanana boy “Hay tagun adi mangun-unud ke ha-on ya makibuhul
ke ha-on, ya nan tagun adi mangawis hi tatagun mangun-unud ke ha-
on ya hiya ot ya abuy umabul nadah e ot mangun-unud ke ha-on.”

Hay pangi-en nadan mihkop
(Mateo 12:43-45)

24 Wada boy ohan inab-abig nan kananay “Wada on dimonyo an
nakaan nah tagun nihkopana ot e dumanallanan nah adi maboblayan
an e manibotiboh kihkopana, mu maid di hinamak na. Ot kananay
‘Mibangngadak ot kattog nah tagun nihkopak ni-an.’
25 Nibangngad ot tibona ya maid di nihkop ta daydayuna bon
kihkopan.
26 Ot ume nan dimonyo ot umawit hi pitun ibbanan dimonyo an
nahalman di kinagaga-iho da mu hiya ot eda mihkop kediyen tagu ot
nakammam-a mo mu handi.”

Hanadan mun-am-amlong

27 Handih kinalinah tuwe ya wada on ohan babai nadah naamung
an kananay “Ongal di amlong nan babain nangiimbabale ya nangi-
painuinum ke he-a.”
28 Mu kanan Jesus di “Om, mu ong-ongal di amlong nadan tatagun
mangngol ya mangun-unud hi kalin Apu Dios.”

*Hay punhalinduwaan nadan tatagun mangulug an hi Jesus ya intud-
ak Apu Dios*
(Mateo 12:38-42)

29 Handih mungkadakol da nan tatagun naamung ya kanan Jesus
di “Gaga-iho kayun tatagud uwani te kudangon yuy tinibotibo yun
inainat ku an mangipainilan intud-akak ke Apu Dios ta deyan
mumbaga kayu boh milagro. Mu maid di ipatibok hi pangimatunan
yu, abuna nan umat hi naat ke Jonah.
30 Handidan tatagud Nineveh handih done ya nan naat ke Jonah di
nangimatunan dan hiya ya ohan profetas an intud-ak Apu Dios. Ya
athidin ha-oy an Panguluwan di tagu an nan ahi maat ke ha-on di
ahiyu pangimatunan an ha-oy nan intud-ak Apu Dios.
31 Hay kitib-anan gaga-iho kayu ya athitu: Wada din babain ap-
apud Seba ad Arabia an nakaiddawwin boble. Hiya ya inhanakul na
ot umalin mundongol ke Solomon hi ituttudunan malpun Apu Dios.
Ad uwani ya dehtuwak an natagtag-e mu hi Solomon, yaden adiyak
kulugon ke dakayu, ta hinae mo nan ahi kayu makastigu hantuh
kahumalyaan am-in di tagu.
32 Hay oha boh kitib-anan gaga-iho kayu ya handidan tatagud
Nineveh ya nuntutuyu dah liwat da te inidngol dah tugun Apu Dios
an intuttudun din hi Jonah, mu dakayu ya adi kayu muntutuyu
yaden dehtuwak an natagtag-e mu hi Jonah, ta hinae nan hantuh
kahumalyaan am-in di tagu ya makastigu kayu.

Hay aton di tagu ya mipuun hi wadah nomnom na
(Mateo 5:15; 6:22,23)

33 Kon tolgan di taguy dilag ta haniyana weno ena italu? Adi te
ipattuk nat pakatibo nadan humgop.
34 Hay dilag di adol ya hay mata te hidiyey panibo, ta deket
maphod di mata ya maphod boy panibo. Athidih nomnom te hidiyey
panginilaan di taguh maphod ya gaga-iho. Deket maphod di nomnom
ya maphod boy pangi-e. Mu deket gaga-ihoy nomnom ya gaga-iho boy
pangi-e.
35 Kinali halipat-an yu ta adi mahannotan nan maphod an nomnom
yu hi gaga-iho.

36 Deket maphod di nomnom yu ya maphod di pangi-e yu damdama.
Hituwey kialigan nan dilag an pat-alanan am-in.”

Hay gaga-ihon pangi-en nadan Pharisee ya nadan muntuttuduh Tugun Moses
(Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40)

37 Nagibbun kimmalih Jesus ya inayagan nan ohan Pharisee an
makikan hi baleda. Naki-e ot indanit eda mangan
38 ya namodwong nan Pharisee te uggeda inat nan ine-en di pun-ulah
takle yaden hidiyey pangi-en di Judyu.
39 Ot kanan Jesus ke hiyay “Man dakayu ken Pharisee ya man-
ut ikakagu yuy pangun-unudan yuh pangi-eyu mipanggep hi lini te
pangali yu on hidiyey pangun-unud yun Apu Dios, mu adi te gaga-ihoy
nomnom yu ya talamon yuy ibbayu.
40 Maid di nomnom yu. Kon uggeyu inilan hi Apu Dios ya inilanay
wadah nomnom di tagu te kon bokon hiyay nunlutun am-in, nadan
matibo ya nadan adi matibo?
41 Bokon nan pangi-e yuh mipanggep hi liniy ikakagu yu, mu hay ot
ya abu pamaddangan yu nadah mahmok an tatagu te hidiyey kitib-an
di pangun-unudan ke Apu Dios. Aton yuh di ta abuluton dakayun hiya.
42 Dakayun Pharisee ya mahmok kayu te makastigu kayu. Man-ut
umidaidat kayuh intanom yu ke Apu Dios, mu adiyu aton di maphod hi
ibbayun tagu ya hay kakulugana ya adiyu pinhod hi Apu Dios. Lebbeng
na tuwalin umidat kayuh intanom yu, mu adiyu iwalong nan udum an
pinhod Apu Dios an aton yu.
43 Mahmok kayun Pharisee te atoaton yuy ad-adi. Pinhod yun
umbun hi ubunan di madayaw an tagu nah simbaan. Ya pinhod yun
abun pitpitbal nah malkadun kawad-an di dakol an tatagu.
44 Makulug an mahmok kayu, takon di adi mainilan gaga-iho kayu ya
nunna-ud an gaga-iho kayu. Kinali mialig kayu nah ugge nangadanan
an lubuk an punhinggagattinan di tatagu te uggeda inila, mu hiya
damdaman lubuk.”
45 Kimmali nan ohan muntuttuduh Tugun Moses ke Jesus ot kananay
“Apu, takon di dakami ya nakabba-inan kami nah kinalim.”
46 Kanan Jesus di “O, makulug an takon di dakayun muntuttuduh
Tugun Moses ya mahmok kayu damdama te dakol nadan naligat an
tugun an ipapilit yun un-unudon di tatagu, mu takon di dakayu ya
adiyu un-unudon yaden maid di homok yuh tatagu.
47 Oha bo ya mahmok kayu te man-ut manganapya kayuh
makakkaphod an lubuk handidan profetas an pinatepaten handidan
aammod yu
48 ta ipatibo yun dayawon yu nadan profetas, mu hay kakulugana ya
umat kayu handidah aammod yun uggeda dinayaw dida, mu pinate da
didat deyan mangapya kayuh lubuk da.
49 Hi Apu Dios ya inilana tuwalih tuwe, kinali kananay ‘Itud-ak ku
nadan mangituttuduh pangi-ek ya nadan profetas, mu patayon day
udum ya punholholtapon day udum.’
50 Ta hidiye nan dakayun tatagud uwaniy kastiguwon Apu Dios te
hay namatepateyan handidan aammod yu handidah profetas nipalpun
dih lappuna ingganad uwani,

51 an nipalpun Abel ot ingganah namatayan da ke Sakalia nah
numbattanan di altar ya nan Templo. Pidwaok an kalyon an dakayun
tatagud uwaniy kastiguwon Apu Dios.
52 Mahmok kayun muntuttuduh Tugun Moses te hay adiyu pangi-
painilaan hi makulug an kibalinan diyen Tugun, ta hidiye nan maid di
ohah pakaawat takon di dakayu. Takon di dakayu ya adiyu pinhod an
un-unudon, ta hidiye nan dakayuy manandih pangun-unudan nadan
naminhod an mangun-unud."
53 Handih e umeh Jesus ya niunud nadan Pharisee ya nadan
muntuttuduh Tugun Moses ot dakol di manahmahan dan hiya
54 ya hahalipat-an day kihallaan di ihumang nat waday pangigadulan
dah ipabahul dan hiya.

Am-in di aton ya ahi mainila
(Mateo 10:26,27)

12

1 Kediye ya dakkodakkol day tatagun naamung ta mungkigagatin
day udum. Inlappun Jesus an kumali nadah disipulos nan kananay
"Halipat-an yu ta adiyu iun-unud hantudah Pharisee te man-ut kay da
makakkaphod, mu gaga-ihoy nomnom da.
2 Maid di mitaluh nganneh diye te takon di adi mainilad uwani ya
ahi mainilah udum hi algo.
3 Hanan kalkalyon yu nah hilong an ab-abbu kayu ya mabigat
ta nundingngol ya hana bon ikutkutyam yuh ibbayu, ya loktat ta,
nundingngol."

Hay takutan taku
(Mateo 10:28-31)

4 Kalyon bon Jesus nadah disipulos nay "Kalyok ke dakayun iibbak,
adiyu takutan nadan mamaten dakayu te deket nate kayu ya maid moy
eda aton ke dakayu.
5 Mu hay takutan yu ya hi Apu Dios te damanan patayon dakayu ya
damana bon ipaenay linnawa yuh impierno. Hiyay kalyok hi takutan
yu.
6 Hituwey nomnomon yu, nadan buding ya maid di balol da te hay
bayad di lima ya duway hepeng, mu takon di athidi ya ipaptok Apu
Dios dida.
7 Ot immam-anan dakayu te takon di bilang di buuk yu ya inilana.
Hinaey kitib-anan pakaippaptok dakayun Apu Dios, kinali adi kayu
tumakut te nakaballol kayun Apu Dios mu nadan buding."

Adi kayu bumain an mangipainila an mangulug kayun Jesus
(Mateo 10:32,33; 12:32; 10:19,20)

8 Kanan bon Jesus di "Hay tagun mangipainilah tataguh pangulug
nan ha-oy ya ahik ibilang an taguk hi hinangngab nadan anghel Apu
Dios.
9 Mu hay tagun mangalin uggeyak inila ya adik ibilang an taguk hi
hinangngab nadan anghel Apu Dios.
10 Hay tagun taltalanggaanay Panguluwan di tagu ya damanan
pakawanan Apu Dios, mu hay tagun taltalanggaanay Espiritun Apu
Dios ya adinadaman mapakawanan.

11 Mu kal-ina ket hay pangulugan yun ha-on di humlun hi pangiayan
dan dakayuh simbaan di Judyu weno nadan ap-apun di gubilnu ta e
dakayu humalyaon, ya adi kayu madanagan hi ihumang yu
12 te nan Espiritun Apu Dios di ahi mangituttuduh kalyon yu."

Hanan ohan tagun kadangyan

13 Waday oha nadah tatagun naamung di kimmali ot kananan Jesus
di "Apu, kalyom ke tulang kut godwaon mi nan impaboltan di ammod
min dakami."
14 Mu hinumang Jesus an kananay "Hinae ke ya nangamung kayu.
Uggeyak immalin mangipanuh binoltan yu."
15 Ot kanana nadah naamung di "Halipat-an yu ta bokon hantudan
dakol an wada tuh lutay gagamgaman yu te takon di kaatnay
kinadangyan di ohan tagu ya bokon hidiyey nangdon hi nitaguwana."
16 Wada boy ohan inab-abig nan didan kananay "Wada nan kadan-
gyan an pinumhod di inliyak na.
17 Ot numanomnom an kananay 'Nganne nin moy atok an deyan
makudang di pangialangak?'
18 Indani ya kananay 'Ah, hay atok ya pa-iyok nadan alang ku ta
mangapyaak hi o-ongal ta pangiha-adak nadah inliyak ku ya nan udum
an limmuk
19 ta takon mo nuppey um-umbunak ta hay inum ya hay an-anlay
at-attok ya adiyak maagangan te dakol tun inliyak ku.'
20 Mu kanan Apu Dios ke hiyay 'Nakaihhallah naen punnomnom mu!
Ad uwanin hilong ya mapoppog di biyag mut maid di hilbin dadiyen
kinadangyan mu.' "
21 Ot kanan Jesus di "Athituy maat nadah tatagun abunay kinadan-
gyan day ipapaptok da ya nonomnomon da, yaden adida nomnomon
di punhilbiyan dan Apu Dios."

Hi Apu Dios di pangidinolan takun mangipaptok ke ditaku
(Mateo 6:25-34)

22 Kanan bon Jesus nadah disipulos nay "Hituwey gapunan kanak di
adi kayu madanagan mipanggep hi makan ya bulwati.
23 Mahapul an nomnomon di tagu hin nganney gapunan waday
biyag na, bokon hay makan ya hay bulwati ya abuy nonomnomona.
24 Nomnomon yu nadan hamutin adida muntanom ya adida mun-
ani. Maid di alang da, mu mangan da te hi Apu Dios di nangamung hi
kanon da. Ot namam-an dakayun tatagun ongal di pangibilang na ke
dakayu mu nadan hamuti.
25 Oha bo ya kon madanadanagan kayu ke ya kon madukdukey biyag
yu?
26 Yaden tipet ekayu madanagan hin daanay eyu pangalaan hi kanon
yu ya hay ibulwati yu?
27 Nomnomon yu nadan humabung, kon mungngunu da ya mun-
abol dah ibulwati da? Adida, mu kalyok ke dakayun mapmaphod
di ang-ang da mu nan nakangnginan bulwatin din hi Solomon an
kadangyan an patul.
28 Kinali deket athidiy pamaptok Apu Dios ke dadiyen humabung
ad uwani, mu hi bigat ya maghob, ya namammam-ay pamaptok nan
dakayu. Yaden tipet adi kayu madinol ke Apu Dios?

29 Adiyu nomnomon ya adi kayu madanagan hi mahapul yu, kanon
yu ya inumon yu.
30 Hay munnomnom ya mundanag ke datuwe ya nadan adi man-
gulug ke Apu Dios, mu dakayu ke ya wadah Amayun hi Apu Dios an
nanginilan datuwen mahapul yu.
31 Hay ot ya abu kigappatan yuh pun-ap-apuwan Apu Dios di
ipaanhan yun nomnomon ot idat nan am-in di mahapul yu.

Hay kinadangyan di mangulug ya wadah langit
(Mateo 6:19-21)

32 Dakayun mangulug ke ha-on ya adi kayu madanadanagan te
maka-amlong hi Apu Dios an mangigappat ke dakayu nah pun-ap-
apuwana.
33 Kinali umigattang kayuh limmu yu ta ibaddang yu nadah
nawotwot te gapu kenaen aton yu ya ahi waday ikadangyan yuh langit
an adi map-u ya adinadaman maako ya madadag.
34 Te hanah kawad-an di kinadangyan yuy kawad-an damdaman di
nomnom yu.

Hay ahi bo aliyan Jesus

35-36 Tibon yu ta mundadaan kayu hantuh ahik kibangngadan, umat
hi pundadaanan nadan muttatyuh punhoodan dah kibangngadan nan
apu dan e nakihamul ta deket immalit mungkugkug ya galagala dan
mangibughul.
37 Maan-anla nadan muttatyu hin akhupan di ap-apuda didan
munho-ho-od ke hiya. Kalyok ke dakayu an nan ap-apuda ya
idadaanan didat panganona dida.
38 Takon di gawan di hilong weno mungkabigat di kibangngadan nan
apuda ya maan-anla da hin nundadaan dan manamun hiya.
39 Nomnomon yuh tuwe, gulat nat inilan nan kon baley aliyan di
mangako ya makulug an adina taynan di balena, mu aduganat adi
humgop nan mangako.
40 Athidin dakayun mahapul an mundadaan kayu ta nangamung an
munhood ke ha-on an Panguluwan di tagu te uggeyu inila hin kakon-
anay kibangngadak."

Hay kialigan nan maphod ya nan gaga-ihon muttatyu
(Mateo 24:45-51)

41 Kimmalih Pedro an kananan Jesus di "Kon dakamiy pumpangitu-
gunam ke danae weno dakamin am-in hantudah tatagu?"
42 Hinumang Jesus an kananay "Hay muttatyun nanomnoman ya
makangngun-unud ya hiyay piliyon nan apunan pun-ap-apun nadan
ibbanan muttatyu ya mangipaptok hi mahapul da.
43 Umamlong nan muttatyu hin umali nan apuna ya tibonan maphod
di atoatona.
44 Nomnomon yu tun kalyok ke dakayu, deket athidiy atona ya
ipatag-en nan apunay saad na ta hiyay mangipaptok am-in hi limmun
nan apuna.
45 Mu deket kanan nan muttatyuh nomnom nay 'Takomboy nalgo-
nalgom di atok ot mabayag di ahi aliyan nan apu mi.' Ta hay ot ya abu
atoatona ya mangmangngan ya mumbutobutong ya deke on nunhoplat
na nadan ibbanan muttatyu,

46 mu indani ot ya abu ya kediyen algoy dinatngan nan apuna ot
akhupanah diyen at-attona ot kastiguwona an inid-um na nadah adi
mangun-unud.
47 Hay muttatyun inilanay pinhod di apunan ipangunun hiya, mu
uggena inat ya ongal di kastiguna.
48 Mu hay muttatyun uggena inun-unud di apuna te uggena inilay
ipangunun nan apuna ya ittay di kastiguna. Deket ong-ongal di nidinol
hi tagu ya mahapul an dakdakol boy atona. Deket dakol di midat hi
ohan tagu ya dakol boy ipaptok na.

Hay naganodwaan di tatagu mipanggep ke Jesus
(Mateo 10:34-36)

49 Immaliyak tuh lutat mainilay mangulug ya hay adi mangulug ke
ha-on ya hana ot ta hituwey maat ad uwani.
50 Ongngal di ahik holholtapon an deyan takon di ad uwani ya
mabulubulunak ingganay magibbuh diyen ligat ku.
51 Kon pangali yu on immaliyak an mangipalinggop am-in hi tagu
tuh luta? Adi, te gapun ha-oy ya dakol day mun-aawwit.
52-53 Mipalpud uwani ya mun-aawwit day hin-am-a ya hin-in-a te
deket lima da nah bale ya humi-an day tulu. Takon di nan nangapu
ya nan inapu ya mun-aawwit da."
54 Kanan bon Jesus nadah naamung di "Deket itangad yu ya
himmilong di kabunyan ya kanan yuy mangaliy udan, ya makulug
an umudan.
55 Deket itangad yuh kabunyan ta makappat-al ya kanan yuy maugo
ya makulug an maugo.
56 Makallangkak kayu. Nalaing kayun mangimatun ke dadiye, mu
matama kayun mangimatun hi ma-ma-at ad uwani.
57 Antipet adi kayu pakanomnom hi maphod an aton yu?
58 Umat nah deket inila yun waday e mangidiklamun dakayu ya
ipatna yun ihuhummangan te adiyu ke iathidi ya makulug an ie
dakayu nah huwes ot nan huwes di mangipakalabut ke dakayu.
59 Kalyok ke dakayun makulug an deket nikalabut kayu ya mahapul
an pakabboklaon yuy molta yu, takon di ohan hepeng, ta ahi kayu
mipae."

Am-in di tagu ya mahapul an muntutuyu dah liwat da

13

1 Kediyen muntuttuduh Jesus ya wadada nadah naamung di nangi-
painilan hiyah naat nadah udum an iGalileen impipaten Pilatu dida ot
id-um nay dala da nah dalan di kinlong dan iappit dan Apu Dios.
2 Hinumang Jesus an kananay "Kon gaput athidiy natayan da ya
pangali yu on nahalman di liwat da mu nadan udum an iGalilee?
3 Adi. Te kalyok ke dakayu an deket adi kayu muntutuyuh liwat yu
ya ahi kayu damdama mate.
4 Umat bo handidah himpulut walun tatagun nate te natu-i nan
nakattag-en baled Siloam ot mat-onan da, kon pangali yu on gaput
athidiy natayan da ya nahalman di liwat da mu nadan kaboblayan
dad Jerusalem?
5 Adi. Te kalyok ke dakayu an deket adi kayu muntutuyuh liwat yu
ya ahi kayu damdama mate."

Hay kialigan nan kaiw an fig

6 Indani ya inab-abig Jesus di mipanggep nah kaiw an fig. Kananay
"Wada on tagun nuntanom hi fig hi laguntana. Deket nah tiempon di
pumbungaana on immet ena tibon hin bimmunga, mu ma-ma-idan di
bungana.
7 Ot kanana nah pungngunuwonay 'Em kattog longhon din kaiw te
deyan tuluy toon an halipat-ak di bungaana yaden ad-addi bumunga.
Abunadi ya mun-oonan.'
8 Mu kanan diyen mumpaptok nah laguntay 'Apu, takon di mihdi
ni-an hi hintoon ta ka-utak di puunat ha-adak hi abono
9 ta deket kapyanan adi bumunga ne ahim impalngo.' "

Hay nangaanan Jesus nah dogon nan babai yaden Sabadu

10 Ohan Sabadu Tungo ya muntuttuduh Jesus nah simbaan di Judyu
11 ya wada on babain impunligligat di nihkop ke hiyah himpulut
waluy toon ta loktat ya nabakug an adi maandong di odog na.
12 Handih tinibon Jesus ya inayagana ot kananan hiyay "Nakaan moy
dogom."
13 Dinapan Jesus di adol nan babai ya pinghanadi ya naandong di
odog na ot dayawonah Apu Dios.
14 Mu nan ap-apu kediyen simbaan ya bimmobboh-ol gapuh nan-
gaanan Jesus hi dogon nan babai yaden Sabadun Tungo. Ot kanana
nadah tatagun naamung di "Waday onom an algon pungngunuwan.
Deket pinhod yun mumpakaan hi dogoyu ya hi udum an algoy aliyan
yu ta bokon nah Sabadu."
15 Hinumang Jesus an kananay "Makallangkak kayu. Am-in kayu ya
oggan yu ubadon di nigakod an nuwang yu weno kabayu yu ta eyu
painuman takon di Sabadu.
16 Dehtu tun babain holag Abraham an impundogon Satanas hi
himpulut waluy toon. Kon gaga-ihoy nangaanak hi dogonad uwanin
Sabadu?"
17 Kinalinah tuwe ya bimmain bo kaya nadan tatagun bumobboh-ol
ke hiya ya nada ken udum ya maka-an-anla da gapuh kediyen maphod
an inat na.

Hay kialigan di pun-ap-apuwan Apu Dios ya nan kakittayan an buwa
(Mateo 13:31,32; Marcos 4:30-32)

18 Indani ya kanan Jesus di "Nganney kialigan di pun-ap-apuwan
Apu Dios?
19 Mialig nah buwan di mustard an kaiw an intanom di ohan taguh
habal na. Tinummol ot umongngal ot pumbuyaan di hamutiy hapang
na."

Hay kialigan nan yeast
(Mateo 13:33)

20 Ot kanan bon Jesus di "Nganne boy ohan kialigan nan pun-ap-
puwan Apu Dios?
21 Athitu, mialig nah yeast an inalan nan ohan babai ot ikammonah
alina ot hidiyey nangipalbag nah kinapyanan tinapay."

Hay kialigan nan nahkit an panto
(Mateo 7:13,14,21-23)

22 Handih mange da Jesus ad Jerusalem ya nundag-u da nadah
boblen nangidalanan da ot muntuttudu.
23 Indani ya wada on tagun nangibagan hiya an kananay "Kon o-
oha day mihwang an midatan hi biyag an munnananong hi kad-an
Apu Dios?"
24 Ya kanan Jesus di "O, te nan pangi-en Apu Dios ya naligat an
un-unudon. Mialig hi ittay an panton naligat an hogpan. Kinali
aton yuy kabaelan yun mangun-unud ke Apu Dios takon di naligat te
dakkodakkol day naminhod an umeh kad-ana, mu o-ohha day pakaeh
di.
25 Umat nah balen deket indakkig nan kon bale ya adi mo pakaghop
di tagu takon di tagan day pagpag an kanan day 'Apu, paghopon
dakami ahan!' Mu kanan ot ya abun nan kon baley 'Adinadama te
ugge dakayu inila.'
26 Ya kanan nadan tataguy 'Mu nakikakikan kamin he-a ya nuntut-
tudu kah boble mi.'
27 Mu kimmali bo nan kon balen kananay 'Makulug ot ugge dakayu
inila ya uggek inila hin ibba dakayu. Mange kayu te gaga-iho kayun
tatagu.'
28-29 Athidiy aton Apu Dios ke dakayu hin adi kayu muntutuyuh
liwat yu. Ahi makahakkit di nomnom yu hin tibon yun dehdi dah
kad-an Apu Dios nadan aammod taku an da Abraham, hi Isaac, hi
Jacob, ya nadan profetas ya nadan udum an tatagun bokon Judyun
malpuh kabobboblen tuh lutan makihamul hidih pun-ap-apuwana.
Yaden dakayu ke ya adi dakayu ipaghop ke hiya. Kinali ahi kayu
kumogakoga ya ahiyu kotokotomon di bab-ayu.
30 Hituwey nomnomon yu an nadan tatagun nakababba ad uwani ya
diday ahi mibilang an natag-e, ya nadan mibilang an natag-e ad uwani
ya diday ahi nakababba."

Hay ongal an pamhod Jesus nadah tatagud Jerusalem
(Mateo 23:37-39)

31 Indani ya wadaday udum an Phariseen immali ot kanan dan Jesus
di "Kudukdul nay taynam tun boble te hi Herod ya pinhod dakan
patayon."
32 Hinumang Jesus didan kananay "Ekayuh kad-an diyen hi Herod
an nakatallam ta eyu kalyon ke hiyan adik iwalong an mangaan hi
nihkop ya dogo inggana gibbuwok di ngunuk.
33 Takon di daanay pangayak ad uwani, hi bigat weno hi ohhandi,
ya maid di e mangiadin ha-on. Mahapul an umeyak ad Jerusalem
an boblen namatepateyan da handidah profetas Apu Dios te hidi
damdamay pamatayan dan ha-on.
34 Dakayun iJerusalem an nuntugmilan yu ya numpate yu handidan
profetas. Namingkaat an pinhod ku ot ahan an amungon dakayu umat
hi pangamungan di manuk hi impana, mu adiyu pinhod.
35 Mahmok kayu te iwalong Apu Dios nan Templo ya nan bobleyu.
Kalyok ke dakayun adiyak mo tibon inggana kanan yuy 'Maphod nan
intud-ak Apu Dios an mangipainilan hiya.' "

Hay nangaanan Jesus hi dogon nan tagun linumbag di adol na

14

1 Ohan Sabadun Tungo ya immeh Jesus an e nakikan hi balen di oha
nadah ap-apun di Pharisee. Ya nadan tatagun wadah di ya halipat-an
day atona
2 te wadah hinangngab na on tagun linumbag di hukina ya taklena.
3 Ot kanan Jesus nadah muntuttuduh Tugun Moses ya nadah
Phariseey "Kon panioy pangaanan hi dogo nah Sabadun Tungo weno
adi?"
4 Ya op-opya dan maid di himmumang ot dapaona nan mundogo ya
pinumhod ot ipaanamut na.
5 In-ang-ang Jesus nadah tatagu ot kananan diday "Kon deket waday
kabayu yu weno nuwang yun nag-ah bitu nah Sabadun Tungo, ya kon
adiyu e alan gapu te Sabadu?"
6 Maid di panumang dan diye, kinali waday oha on op-opya-an.

Hay nangituttuduwan Jesus hi adi puntag-ayan

7 Kediyen dehdih Jesus nah balen ena nakikanan ya tibtibbona
nadan tatagun manggop an mumpupullo dan e umbun nah ubunan
di madayaw an tagu. Ot kanana nadah naayagan di
8 "Deket waday eyu pakihamulan nah kasal ya adi kayu e umbun
nah ubunan di madayaw an tagu. Te deket umali nan tagun madayaw
mu dakayu
9 ya kaanon dakayu nah nangayag ke dakayu ta nan madayaw an
taguy pab-unona. Kababain di eyu kakaanan nah ubunan di madayaw
an tagu ta ekayu mit-an nah ubunan di kumpulnan tagu.
10 Hay maphod ya deket waday nangayagan dan dakayu ya kudukdul
nay umbun kayu nah ubunan di kumpulnan tagut deke tuwalit umali
nan kon bale ya kananay 'Tulang ku, eka umbun nah ubunan di
madayaw.' Ne ahi kayu nuppe inumbun hidi. Te deket athidin
edakayu pab-unon nah ubunan di madayaw an tagu ya tobalon dakayu
nadah ibbayun tatagun e makihamul.
11 Hay kalyok ke dakayu ya nan tagun mumpatag-e ya hiyay ahi
mipababa, ya nan tagun mumpababa ya hiyay ahi mipatag-e."
12 Kanan Jesus nah nangayag ke hiyay "Deket mumpahamul ka ya
bokon nadan gagayyum mu, tutulang mu ya hay kakadangyan di
ayagam te dida ya waday kabaelan dat ahi daka damdama ayagan
ke didat maballohan ta kay mo nabayadan.
13 Mu deket mumpahamul ka ya nadan nawotwot, napikluy, napilay
ya nadan nakulap di ayagam.
14 Ot umamlong ka te takon di adida pakabayad ke he-a ya waday
kiphodam an ahi malpun Apu Dios hantuh ahina pummahuwan
hanadah naten ibilang nan maphod."

Hay kialigan nan pakihamulan hi kad-an Apu Dios
(Mateo 22:1-10)

15 Waday ohan tagun nakikan kediyen hamul ya dingngol na nan
kinalin Jesus ot kananan hiyay "Mun-am-amlong nan tagun ahi
makihamul hi pun-ap-apuwan Apu Dios."
16 Nun-ab-abig hi Jesus an kananay "Wada nan tagun ninomnom nan
mumpahamul ot ipaayag nay dakkodakkol an tatagu.

17 Ot handih nidadaan am-in di makan ya intud-ak na nan muttatyu-
nan e mun-ayag. Kananan hiyay ‘Hay kalyom ya kanam di, makayu
mo, dehdin nidadaan di makan.’
18 Mu am-in da nan naayagan ya kanan day maid innun dan ume.
Hanan oha ya kananay ‘Nganney innun, adiyak umali te waday
ginatang kuh payo an mahapul an ek tibon.’
19 Nan oha bo ya kananay ‘Nganney innun, adiyak umali te ek
ohhaohhaon an ipatnan pun-aladuwon nadan himpulun nuwang an
ginatang ku.’
20 Hanan bon oha ya kananay ‘Nganney innun, adiyak umali te ad
uwanin algoy nalahinak.’
21 Nibangngad nan muttatyuh kad-an di apuna ot kalyonay kinalin
nadan naayagan ya bimmoh-ol nan apuna ot kananay ‘Eka nah dalan
ya nah malkadu ta em pun-ayagan nadan nawotwot, napikluy, nakulap
ya nadan napilay.’
22 Indani ya nibangngad bo nan muttatyu ot kanana nah apunay
‘Eyak nun-ayag, mu dakkodakkol pay di makan.’
23 Ot kanan nan apunay ‘Ume ka nadah nungkidawdawin boblet
eka umayag hi dakol an tatagu te pinhod kun dakkodakkol di umalin
makihamul.
24 Mu hituwey kalyok, maid di oha nadah namangulun naayagan di
makikan nah ipahamul ku.’ ”

*Hay tagun mangun-unud ke Jesus ya mahapul an hiyay pakappo-
hdona*
(Mateo 10:37,38)

25 Ohan algo ya dakol day tatagun niunud ke Jesus. Nunliggu ot
kananan diday
26 “Mahapul an ong-ongal di pamhod di tagun ha-on mu hay
aammod na, inayana, imbabalena, tutulang na ya hay adol nat ahi
pakaun-unud ke ha-on.
27 Ya hanan tagun adi pakaippol hi pakiholholtapanan ha-on ya adi
pakaun-unud ke ha-on.
28 Deket pinhod yun miunud ke ha-on ya mahapul an pakannom-
nomon yu. Umat nah tagun mangapyah ongal an balen mahapul an
ib-unat pakannomnomona hin wadan am-in di mahapul na.
29 Te deket adina iathidi ta na-ala ya hinammang na on bale, kal-ina
ya adi pakagibbu ya katataw-an di tatagu.
30 Pangali day ‘Deya on tagun hinammang nay balena, mu adi
gumlan mangibbu.’ ”
31 Kanan bon Jesus di “Umat bon nah patul an e makigubat, mahapul
an pakannomnomona hin damanan apputon nan himpulun libun
tindaluna nadan duwan pulun libun tindalun nan buhul na.
32 Mu deket nomnomnomona ya adi mabalin ya umitud-ak hi e
makihummangan ta adida ot ya abu munggubat.
33 Athidi boy aton di tagun pinhod nan mangun-unud ke ha-on
an mahapul an iohha nay nomnom na te deket waday udum hi
gagamgamana ya adinadaman e pakaun-unud ke ha-on.”

Hay kialigan nan ahin
(Mateo 5:13; Marcos 9:50)

34-35 Kanan bon Jesus di “Dakayun naminhod an mangun-unud
ke ha-on, pakannomnomon yu te deket adi kayu pakaun-unud hi
pangi-ek te waday udum hi pinhod yun un-unudon ya adinadaman
e kayu pakaun-unud ke ha-on te maid di hilbinah eyu pangipatnaan
an mangun-unud ke ha-on. Umat nah ahin an man-ut maphod di
kiusalana, mu deket nakaan di kinaahina ya maid moy hilbina ya
adinadaman pabangngadon di kinaahina. Ta hidiye nan iwele ot
kattog.”

Hay kialigan nan natalak an kalnero
(Mateo 18:12-14)

15

1 Ohan algo ya immali day dakol an mun-amung hi buwis ya nadan
tatagun kanan di Judyun naliwat an e mundongol hi ituttudun Jesus.
2 Ya nada ken Pharisee ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ya
mungngungudu dan kanan day “Teya on tagun pakahangngudona
hantudan nungkaliwat an tatagu ya makikan pay ahan ke dida.”
3 Ot mun-ab-abig hi Jesus mipanggep hi pamaptok hi kalnero.
4 Kananay “Nungay ta waday ohan dakayun waday hinggatut an
kalnerona ya natalak di oha, kon adina e hamakon? Tayanana
nan nahiyam ta hiyam an kalnerona nah ena nangipattolan ta ena
punhamak inggana hamakona.
5-6 Indani mo nuppet hinamak na ya nahalman di anlana ot ipah-
onan in-anamut ot ayagana nadan hinag-ona ya gagayyum nan
kananay ‘Agat maamung takut mun-an-anla taku te hinamak ku nan
natalak an kalnerok.’
7 Athidiy tagun kay natalak gapuh liwat na, mu indanit muntutuyu
ya kay nahamak. Kalyok ke dakayun nahalman di anlan da Apu Dios
hi langit nah ohan nuntutuyuh liwat na mu nan nahiyam ta hiyam an
tatagun kanan day maphod dan adi mahapul an muntutuyu da.”

Hay kialigan nan kalang

8 Kanan bon Jesus di “Umat bon nah babain waday himpulun kalang
na ya natalak di oha. Kon adina tolgan di dilag ta manigid ya tibonan
am-in nah bale ingganay hamakona?
9 Deket hinamak na, ya makulug ot ayagana nadan gagayyum na
ya nadan hinag-onat kananay ‘Mun-an-anla taku te hinamak ku nan
natalak an kalang ku.’ ”
10 Ot kanan Jesus di “Kalyok ke dakayun umat hidi nadah anghel Apu
Dios an maka-an-anla da hin waday ohan naliwat an muntutuyu.”

Hay kialigan nan tagun nuntalak

11 Inab-abig bon Jesus di mipanggep nah nuntalak an imbabale.
Kananay “Wada on tagun waday duwan linalakin imbabalena.
12 Hanan udidiyan ya kananan amanay ‘Idat mun ha-on ad uwani
nan boltanok.’ Ot godwaon mon amana nan paboltana nadah duwan
hintulang.
13 Nala-uy kaatnan algo ya inggattang nan udidiyan am-in nan
binoltana ot taynanay balen amana ot umeh nidaddawwin boble ot
nalgom di nangiataatanah pihhuna ot map-un am-in.

14 Indani ya waday bitil kediyen boble ta maagangan yaden ma-ma-
idan moy pihhuna.
15 Hay mo inat na ya nakimuttatyuh ohan taguh di ot hay ngununa
ya mumpaptok hi babuy.
16 Namahig di inagang nan takon nin nan kanon di babuy ya kanona,
yaden maid ahan di umidat ke hiya.
17 Indani nuppe ya nomnomnomonah tuwen punholholtapana ot
kananah nomnom nay 'Dakol di muttatyun ama ya mahawwahawwal
di kanon da, yaden deyak hitun mateyak hi inagang ku.'
18 Mibangngadak kattog ke ama ta kanak ke hiyay 'Ama, muntu-
tuyuwak hi numbahulak ke he-a ya hay nunliwatak ke Apu Dios.
19 Takon di adiyak mo mibilang an imbabalem, mu ta ibilangak
kattog an muttatyum.' Hituwe moy ninomnom nan aton
20 ot mibangngad hi baleda.

Handih nidawwi pay ya inimatunan amana ya maka-an-anlan
nanibon hiya. Bintik amanan e dinamu ot awalona.
21 Kanan nan imbabale nay 'Ama, muntutuyuwak hi numbahulak ke
he-a ya hay nunliwatak ke Apu Dios. Takon di adiyak mo mibilang an
imbabalem.'
22 Mu hi amana ya inayagana nadan muttatyuna ot kananan diday
'Galgal-an yu ta eyu alan nan makakkaphod an bulwati ta ipabulwati
yu tuh imbabalek. Ha-adan yuh takkalang di gamat na ya pun-
apatuton yu.
23 Alan yu bo nan katabtabaan an baka ta partiyon yu ta
munhahamul taku ya mun-an-anla taku.
24 Te tun imbabalek ya kay nate, mu timmagu, nuntalak, mu deyan
immanamut.' Ot munhahamul da.
25 Hana ken panguluwan ya wadah payo kediye. Handih ana-
mutanan manatong hi baleda ya dingngol nan mungganghа da ya
tinibonan manmannayo da.
26 Inayaganay ohan muttatyu ot mahmahana hin nganney gapuna.
27 Kanan nan muttatyuy 'Man-uke ya immanamut nan udidiyam
ot deyan impipartin amam nan katabtabaan an bakat pun-an-anlaan
taku te mataguh tulang mu.'
28 Bimmobboh-ol nan panguluwan ya adina pinhod an humgop.
Tinibon amana ot lumah-un ot ena al-alukon ta humgop.
29 Mu hinumang nah amanan kananay 'Nabayag an ingngunun-
gunuwan daka ya maid di ek kinahing hi tugun mu, ya nganney indat
mun ha-on? Maid, takon ot ni-moy impan di gulding ta hinamul min
nadah gagayyum ku.
30 Mu ad uwanin immanamut tun imbabalem an nangumah im-
paboltan mu te ena imbabbabai ya impartiyam bo udot hi makatabban
baka.'
31 Ya kanan amanay 'He-an imbabalek ya man-un he-a te wada kah
tuh kad-ak ta nangamung ya am-in di limmuk ya bagim.
32 Maphod di mun-an-anla taku te tun tulang mu ya kay nate, mu
timmagu, nuntalak, mu deyan immanamut.' "

Hay kialigan nan gaga-ihon muttatyu

16

1 Wada boy ohan inab-abig Jesus nadah disipulosnan kananay “Wada
on kadangyan an indinol nah muttatyu nay kinadangyana. Indani
ya waday nangidatdatong nah kadangyan an um-ummahon diyen
muttatyuy udum nah pihhuna.
2 Inayagan nan kadangyan hidiyen muttatyuna ot kananay ‘Nganneh
tuwen dingngol kun at-attom? Idat mun ha-on nan nitudkan am-in di
limmuk te bokon mo he-ay pangidinolak ketuwen ngunu.’
3 Kanan nan muttatyuh nomnom nay ‘Nganne nin di atok an deyan
kaanonak hi ngunuk? Adiyak gumlan munggaud ya bumainak an
mungkodkoddoh mahapul ku.
4 Ah, inilak di atok. Deket makaanak ya wadadan tuy gagayyum kun
mangayag ke ha-on hi nunhituwan da.’
5 Inayagana nadan immutang nah apuna ot hummanganona dida.
Kanana nah namanguluy ‘Kaatnay utang mu nah apuk?’
6 Ya kalyon diyen immutang di ‘Hinggatut an latan manteka.’ Ya
kanan nan muttatyu ke hiyay ‘Teya tun nitudokan di utang mu.
Umbun kat gal-am an hannotan ta hay nalima ya abuy itudok mu.’
7 Kanana bo nah nikadwan immutang di ‘Kaatnay inutang mu nah
apuk?’ Ya kananay ‘Hinggatut an sakun wheat.’ Ya kanan bon nan
muttatyu ke hiyay ‘Hay nawalun saku ya abuy itudok mu.’
8 Nainnilaan nan apu nah diyen am-in an inat na ot kananay ‘Hiya
bo peman an nakatallam.’ ” Nagibbun inab-abig Jesus hituwe ot ahina
kanan di “Nalaing day adi mangulug an munnomnom hi aton da hin
waday ligat da mu nadan mangulug.
9 Mu hay kalyok ke dakayu ya deket waday pihhuyu ya baddangan
yu nadan nungkawotwot te udum hi algo ya maid di hilbin di pihhuyu.
Deket athituy aton yu ya waday midat ke dakayun gun-udon yun
munnananong hi kad-an Apu Dios.
10 Hanan tagun damanan nidinol hi takon di ittay di balol na ya
damana bon hiyay pangidinolan hi nakaballol. Ya athidi bo hanah
tagun inlappunan mangakoh ittay ya loktat ta ongal di akawona.
11 Kinali deket athinan adi kayu midinol hi kinadangyan hi lutan
mauma ya immam-ana mon adi kayu midinol hi kinadangyan hi langit
an munnananong.
12 Te deket mabalin an idinol ke dakayu nadan wada tuh lutan indat
Apu Dios ya kon ena idat ke dakayu nan kiphodan hantuh mikadwan
nitaguwan hi kad-ana?
13 Adinadaman hay tagu ya un-unudonay duwan ap-apu te hingi-
tanay oha ya pohdonay oha, un-unudonay oha ya pihulonay oha.
Niingngon tuwey kinadangyan ya hi Apu Dios an adinadaman eyu
paka-un-unudon hi Apu Dios hin hay kinadangyan di gagamgaman
yu.”

Hanadan intanuttudun Jesus
(Mateo 11:12,13; 5:31,32; Marcos 10:11,12)

14 Hanada ken Pharisee an hay pihhuy gagamgaman da ya pun-ibaag
dah Jesus.
15 Mu kanan Jesus ke diday “Dakayu ya ipatpatibo yuh tatagun
makaphod kayu ta pangali yu ta matbal kayu, mu hi Apu Dios

ya inilana damdamay wadah nomnom yu. Hay pangamgaman hi katbalan hi tagu ya adi pinhod Apu Dios.”

16 Kanan bon Jesus di “Hanan Tugun Moses ya nan intudok handidan profetas ya nituttudu inggana dih wadah Juan an mumbonyag. Ot mipalpun diye ya nituttudu nan maphod mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya ihik di tatagun migappat.

17 Mu adiyu nomnomon an niwalong di Tugun Moses te takon di mama-id tun luta ya kabunyan ya munnanong hidiyen Tugun an takon di ohan kali ya adi miwalong.

18 Hay lalakin ibolhe nay inayanat mumbintan ya maliwat te ihuyop nay udum an babain bokon nan namangulun inayana. Ya nan lalakin mangiine nah babain tinaynan di inayana ya maliwat bo damdama.”

Hanan kadangyan ya hi Lasarus

19 Waday inab-abig Jesus an kananay “Wada on kadangyan an nungkanginginan am-in di bulwatina ya wadan am-in di mahapul na ya mahawwahawwal di makan hi balena.

20 Ya wada on tagun hi Lasarus di ngadanan makakkahmok te nakaggulid am-in di adol na an oggan da ie nah hoob nan balen diyen kadangyan ta e mibakbakilang hidi.

21 Ta pangali dat wada key iwelen nan kadangyan hi hinawwal na ya hayudonat kanona ten naagangan. Ya deke on imme da nan aahu ta himhimmutan day gugulid na.

22 Indanit nateh diyen makakkahmok an tagu ya inalan nadan anghel di linnawana ot ie dah kad-an Abraham. Nate damdama nan kadangyan ot ilubuk da.

23 Hituwen kadangyan ya nahalman di punholholtapanah impiernon nangayana. Intangad na ya tinibo nah Abraham ya hi Lasarus an nipaldang.

24 Tinumkuk ot kananan Abraham di ‘Ama, homkonak. Itud-ak mu ahan hi Lasarus ta takon kattog di nan udun di gamat nay itam-ol nah danum ta itottod na tuh dilak tedeyan munholholtapak hi atung di apuy hitu.’

25 Mu kanan Abraham di ‘He-an imbabalek ya nomnomom an handih wada kah luta ya immanan-anla ka te wadan am-in di mahapul mu, yaden hi ke kattog Lasarus ya makakkahmok. Mu ad uwani ya hi Lasarus ya maka-an-anla yaden he-a ke ya dekah nan munholholtap.

26 Oha bo ya nakaiddawwiy numbattanan takut adinadaman e waday malpuh tun umalih na ya athidi bon adinadaman e waday malpuh nan umalih tu.’

27 Ot kanan nan kadangyan di ‘Takon ama, mu ta itud-ak mu ni-moh Lasarus hi balen da ama

28 te wadaday limah tutulang kuh di ta ena tugunon didat adida umalih tu te nahalman di punholholtapan hitu.’

29 Mu kanan Abraham di ‘Adi mahapul te inila da nan Tugun Moses ya nan intuttudun handidan profetas an dadiyey un-unudon da.’

30 Kanan bon nan kadangyan di ‘Ama Abraham, adida kulugon dadiye, mu deke nin ot ta waday nate ya timmagut hiyay e mangi-painilan dida ya makulug an kulugon da ya muntutuyu dah liwat da.’

31 Mu kanan Abraham ke hiyay ‘Adi, te deket kahing dah Tugun
Moses ya handidan profetas Apu Dios ya kahing da damdama nah
ituttudun di tagun namahuwan.’ ”

Hay mipanggep hi liwat
(Mateo 18:6,7,21,22; Marcos 9:42)

17

1 Kanan Jesus nadah disipulos nay “Dakol di humlun hi punliwatan
di tagu, mu makakkahmok nan tagun hiyay humlun hi punliwatan di
ibbana te nahalhalman di kastiguna.
2 Kinali kudukdul nay tayunan di bagang nah ongal an batu ya ing-
gah baybay, mu nan e hiyay humlun hi punliwatan ya pangiwalongan
di ka-kulug na hi pangulug na.
3 Kinali halipat-an yu ta nangamung di aton yu.
Deket waday numbahul ke dakayu ya tugunon yu ta deket muntu-
tuyu ya pakawanan yu.
4 Takon di mamimpitu nan tagun mumbahul ke dakayu hi hin-
algo, mu mamimpitu an muntutuyuh ena numbahulan ya mahapul
an pakawanan yu.”

Hay mipanggep hi pangulug

5 Kanan nadan disipulos ke Apu Jesus di “Paong-ongalom di
pangulug mi.”
6 Hinumang Jesus ot kananay “Bokon hay kinaongal di pangulug yuy
mahapul, mu ta wada takon di ittay an umat hi kinaittay di buwan nan
mustard muden ta nihamad. Ya damanan deket kanan yu nah kaiw
di ‘Mabagut kat mit-an ka dih gawwan di baybay,’ ya un-unudonah
diyen kalyon yu.”

Hay pangi-en di muttatyu

7 Kanana boy “Nungay ta waday ohan dakayun hay ngunun di mut-
tatyuna ya munggaud weno mumpaptok hi kalnero, kon immanamut
ken nalpuh ngununa ya kon kanan yuy ‘Aga, maka ot ta mangan ka.’
8 Inilak ot adiyu iathidi, mu kon ot kanan yuy ‘Munhannot kah
bulwatim ta idadaan muy kanok ta deket nagibbuwak ya ahika
nangan.’
9 Ya inila yu bon adi mahapul an mumpasalamat kayu nah muttatyu
te hidiye tuwaliy ngununa.
10 Umat boh din dakayun bokon hay kidayawan yuy nonomnomon
yuh pangun-unudan yun Apu Dios te hay pangun-unudan ke hiya ya
hidiye tuwaliy mahapul an aton.”

Hay nangaanan Jesus hi dogon nadan himpulun mungkangpuy adol da

11 Handih nangayan da Jesus ad Jerusalem ya indalan dah numbat-
tanan di probinsian di Samaria ya Galilee.
12 Handih manatong da nah boble ya dinamu day himpulun tatagun
mungkangpuy adol dan nibata-an dan immohnong
13 ot itkuk day “Apu Jesus, homkon dakami ahan.”
14 Handih tinibona dida ya kananay “Ume kayu ta eyu ipatiboy adol
yun nadah papadi.” Ya handih mange da ya nakaan hidiyen dogoda.

15 Handih tinibon nan ohan didan pinumhod di adol na ya nibangngad hi kad-an Jesus an pun-itkuk nay pundayaw nan Apu Dios.
16 Ot mundukkun hi hinangngab Jesus ot mumpasalamat ke hiya. Hidiyen tagu ya iSamaria an bokon Judyu.
17 Ya kanan Jesus di "Kon bokon da himpulu nan tatagun nakaan di dogoda, daan da mo nan hiyam?
18 Tipet tun bokon Judyu ya abuy immalin mumpasalamat ke Apu Dios?"
19 Ot kanana nah taguy "Tumaddog kat ume ka. Hay pangulug muy nangaan hi dogom."

Hay pun-ap-apuwan Apu Dios
(Mateo 24:23-28,37-41)

20 Waday naminghan an hinanhanan nadan Pharisee ke Jesus di "Kakon-anay kilappuwan di pun-ap-apuwan Apu Dios?" Kanan Jesus di "Hay pun-ap-apuwan Apu Dios ya maid di panginilaan hi kilappuwana.
21 Kinali adinadaman kanan di 'Deyah tuy pun-ap-apuwan Apu Dios' weno 'Wadah diy pun-ap-apuwana.' Te hay pun-ap-apuwana ya wadan dakayu."
22 Ot kanan Jesus nadah disipulos nay "Inilak an wadan tuy algon ahi kayu umabtuh pun-ap-apuwak takon ni-moy hin-algo, mu adi mabalin.
23 Kediye ya wadaday mangalin kanan day 'Wadah dih Kristo.' Ya kanan di udum di 'Wadah tu.' Mu adiyu kulugon dadiye
24 te hay kibangngadak an Panguluwan di tagu ya umat hi kil-at an makattibon pat-alanay luta ya kabunyan.
25 Mu hay maat ya mahapul ni-an an kahingonak ya punhol-holtaponak hantudah tatagud uwani.
26-27 Hay atoaton di tatagu hantuh ahik aliyan ya umat hi inainat di tatagu handih tiempon Noah an abunay kakan, inum ya hay lahin di nonomnomon da. Mu indani ya nalbongan di luta ot mungkakate da te uggeda nundadaan ot abuna da Noah an ugge nate te hinumgop da nah bapor.
28 Athidi boy tatagu handih kawadan Lot an abunay kakan, hay inum, hay gattang, hay tanotanom ya hay mangapyah baley nonomnomon da.
29 Mu handih tinaynan Lot ad Sodom ya impaalin Apu Dios di apuy ot maghob dan am-in di tataguh di ot abuna da Lot an timmagu.
30 Athidi bo damdamay ahi atoaton di tatagu hantuh ahik aliyan.
31 Ta deyan kalyok ke dakayu an deket kediye ya nipaddin waday taguh dola ya mahapul an adi humgop an e mangalah ngunut na, mu bumtik ot ya abu. Athidi bo nah tagun wadah payo an mahapul an adi umanamut hi baleda, mu bumtik ot ya abu.
32 Nomnomon yu ta adi kayu umat din inayan Lot an numbalin hi ahin te nunhalinduwa an mangun-unud hi kinalin Apu Dios.
33 Te hay tagun abunay nitaguwan tuh lutay nonomnomona ya adi midatan hi biyag an maid di poppog na, mu nan tagun paka-un-unudonak takon di humlun hi katayana ya hiyay midatan hi biyag an maid di poppog na.
34 Kalyok bon dakayun nipaddi ken hilong di aliyak ya waday duwan tagun nahuyop hi ohan abok ya awitok di oha ya mabatiy oha.

35 Athidi bo nadah duwan babain mumbayu an awitok di oha ya
mabatiy oha.
36 Ya athidi bon hanadah duwan tagun wadah payon awitok di oha.”
37 Handih dingngol dah tuwe ya kanan day “Apu, daanay ahi kaatan
tuwe?” Ya kanan Jesus di “Hanah kawad-an di nate ya hidiy kawad-an
nadan mangan hi nate.”*

Hay kialigan nan nabalun babai ya nan huwes

18

1 Hituwey intuttudun Jesus nadah disipulos nat adida uminglen
mundasal ta adi kumapuy di pangulug da ke Apu Dios. Hituwey inab-
abig na.
2 Kananay “Hanah ohan boble ya wada nan huwes an adi tumakut
ke Apu Dios ya maid di pangibilang nah tagu.
3 Kediyen boble ya wadah di on nabalun babai an nadandani on
immen hiya ta ena ibaga an kananay ‘Baddanganak ahan te nabahulan
hantun ek indiklamu.’
4 Nakabayyag an ug-ugge hinangud nan huwes nan ibagabagan nan
babai, mu kay ahan ya kananah nomnom nay ‘Adiyak tumakut ke Apu
Dios ya maid di pangibilang kuh tagu,
5 mu gapu te deyan namahig an mangipaingle tun babain nadandani
on immalin e mumbagah baddang ya agan di ahan ta baddangak.’ ”
6 Indani ya kanan Apu Jesus di “Dingngol yuh naen inat nan adi
maphod an huwes, tibon yun takon di adi tumakut ke Apu Dios ya
maid di pangibilang nah tatagu ya binaddangana nan babai.
7 Ta hidiye nan namammam-an Apu Dios an ongal di homok na ya
donglonat nangamung di dasal. Makulug an baddangana ya takdogana
nadan pinilinan tataguna an dumasadasal ke hiyah mapat-al ya hilong.
8 Kalyok ke dakayun pakabbaddangana nadan tataguna. Mu kon
nanongna nin an ahi wada day mangulug ke ha-on hantuh ahik aliyan
an Panguluwan di tagu?”

Hay dasal nan duwan tagun e nundasal nah Templo

9 Waday inab-abig Jesus nadah tatagun dayawon day adol da an
kanan day maphod da, mu pihulon day ibbada.
10 Kananay “Wadada nan duwan tagun e nundasal nah Templo. Nan
oha ya Pharisee, nan oha ya mun-amung hi buwis an dadiye nan
mapihul an tatagu.
11 Hanan Pharisee ya timmaddog ot mundasal hi nomnom nan
kananay ‘Apu Dios, mumpasalamatak ke he-a te maphodak an adiyak
umat nadah udum an tatagun natalam da ya gaga-ihoy pangi-eda ya
ihuyop day bokon da inayan. Mumpasalamatak bo ta maphodak an
adiyak umat kediyen tagun mun-amung hi buwis,
12 ya duway algo nah hinlingguwan di adik panganan an abunay
dumasadasalak ya am-in di lumuwok ya iappitan daka.’
13 Hana ke damdaman mun-amung hi buwis ya e naappil ot iyuung
na gapuh baina ot mundasal. Pungkulpig nay pagona gapuh puntu-
tuyu nah liwat na an kananay ‘Apu Dios, homkonak te naliwatak.’ ”

---

* **17:37 17:37** Hay pinhod tuwen kalyon ya deket napoppog moy luta ya umalih Apu Dios an munhumalya ta nadan gaga-ihoy inainat da ya makastigu da.

14 Ot kanan Jesus di “Kalyok ke dakayun nan mun-amung hi buwis
ya immanamut an timbal Apu Dios di dasal na, mu nan Pharisee ya
ugge timbal Apu Dios di dasal na. Te nan tagun mumpatag-e ya hiyay
ahi mipababa, mu nan tagun mumpababa ya hiyay ahi mipatag-e.”

Hay kialigan nadan u-unga
(Mateo 19:13-15; Marcos 10:13-16)

15 Wadaday tatagun nun-iali day imbabale dan eda ipadapan Jesus ta
idasalana dida, mu handih tinibon nadan disipulos hidiye ya inhong-
ak da dida.
16 Mu inayagan Jesus dadiyen tatagu ya nadan imbabaleda ot kanana
nadah disipulos nay “Adiyu iadiy aliyan di u-ungan ha-on. Hanadan
migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya hay umat ke datuwen u-
ungay pangi-eda.
17 Nomnomon yuh tuwe. Mahapul an idinol di tagun Apu Dios an
umat hi pangidinol di u-ungah pamaptok di ammod dat ahi migappat
hi pun-ap-apuwana.”

Hanan kadangyan an immeh kad-an Jesus
(Mateo 19:16-30; Marcos 10:17-31)

18 Wada on ap-apun kananan Jesus di “Maphod an apu, nganney
atok ta midatanak hi biyag an maid di poppog na?”
19 Ya kanan Jesus di “Tipet kanam di maphodak? Maid di udum hi
maphod hin bokon hi Apu Dios ya abu.
20 Inilam nadan intugun Apu Dios an kananay ‘Adim ihuyop di bokon
mu inayan, adika pumate, adika mangako, adika munlangkak ya un-
unudom da amam ke inam.’ ”
21 Kananay “Man-u danae te nipalpu tuwalih kaungak ya inun-unud
ku.”
22 Dingngol Jesus hituwen kinalina ya kananan hiyay “Mu waday
ohah kudang mu. Ume kat em igattang am-in di limmum ta idat mu
nan pihhun nunggattangam hanadah nawotwot ta waday ongal an
kinadangyan muh langit. Hituwey atom ya ahika niunud ke ha-on.”
23 Dingngol nan taguh diye ya u-umyung te kaddakaddangyan.
24 In-ang-ang Jesus ot kananay “Naligat di kadangyan an migappat
hi pun-ap-apuwan Apu Dios.
25 Ipidwak an kalyon ke dakayun naligat di kadangyan an migappat
hi pun-ap-apuwan Apu Dios mu hay hogpan di kamel hi tolok di bilat.”
26 Kanan nadan nangngol di “Dahdi nin moy mihwang?”
27 Kanan Jesus di “Hay tagu ya adina kabaelan an mangihwang
hi adol na. Hi Apu Dios ya abuy mangihwang hi tagu te hiya ya
kabaelanan am-in.”
28 Ya kanan Pedroy “Apu, dakami ya tinaynan miy nunhituwan mi
ot miunud kamin he-a.”
29 Kanan Jesus di “Nomnomon yu tun kalyok. Hanan tagun
tinayananay balena, inayana, tutulang na, aammod na ya imbabalena
gapuh pangipainilaanah pun-ap-apuwan Apu Dios
30 ya dakol di midat ke hiyad uwani ya hantuh kapoppogan di luta
ya midatan hi biyag an maid di poppog na.”

Hay pitlunah nangibagaan Jesus hi katayana
(Mateo 20:17-19; Marcos 10:32-34)

31 Inayagan Jesus nadan himpulut duwan disipulosna ot handih
ammuna da ya kananan diday “Deyan ume takud Jerusalem te hidiy
umannungan am-in di intudok handidan profetas mipanggep ke ha-on
an Panguluwan di tagu.
32 Ahiyak alan hanadah tatagun bokon Judyu ta ahiyak taltalanggaan
ya panadngolan ya ahiyak punhintutuppaan ke dida. Ahiyak punho-
plat ya ipipateyak,
33 mu mamahuwanak hi mikatlun algo.”
34 Mu adida maawatan hituwen kinalin Jesus te uggeda inilay
kibalinana ya hin nganney kalkalyona.

Hay nangaanan Jesus hi kulap nan tagu
(Mateo 20:29-34; Marcos 10:46-52)

35 Handih manatong da Jesus ad Jerico ya wada on nakulap an um-
umbun nah pingngit di kalatan mungkodkoddo nadah mala-u.
36 Dingngol nan nakulap an mungkala-uy dakol an tatagu ya kananay
“Kon tipe, nganney ma-ma-at?”
37 Kanan day “Mungkala-uh Jesus an iNasaret.”
38 Indani ya tinumkuk an kananay “Apu Jesus an holag David,
homkonak anhan!”
39 Ya inhong-ak nadan namangulun tatagu ta kanan dat umop-opya
ot kuma. Mu muntukuk ot ya abu an kananay “Apu an holag David,
homkonak anhan!”
40 Immohnong hi Jesus ot kalyana didat iali da nan nakulap hi kad-
ana. Handih nih-up ya kanan Jesus ke hiyay
41 “Nganney pinhod mun atok ke he-a?” Ya kananay “Apu, pinhod
kun pakatibowak.”
42 Ya kanan Jesus di “Nakaan moy kulap mu te hay pangulug mun
ha-on.”
43 Pinghanadi ya pakatibo ot miunud ke hiyan daydayawonah Apu
Dios. Ya am-in da nan nanibon diye ya dinayaw da damdamah Apu
Dios.

Hay mipanggep ke Jesus ya hi Sakeyus

19

1 Mungkala-u da Jesus ad Jerico
2 ya wada on tagun hi Sakeyus di ngadanan kadangyan te hiyay ap-
apun nadan mun-amung hi buwis.
3 Pinhod nan abun tibon hi Jesus, mu dakol di tagu yaden hiya ya
naakhop bo udot, ta maid di innunan manibon hiya.
4 Kinali hay mo inat na ya bintik na ot e kumayat nah kaiw an
sycamore ta waday atonan manibon hiya hin mala-uh di.
5 Handih nipottok hi Jesus hi kad-an Sakeyus ya intangad na ot
kananay “Sakeyus, gal-am, duma-ul ka te umeyak ad uwanih baleyu.”
6 Hi Sakeyus ya ginalgal-anan dimma-ul nah kaiw an maan-anlan
mangikuyug ke Jesus hi baleda.
7 Am-in da nan tatagun nanibon Jesus an immeh balen da Sakeyus
ya tumtumbukon dah Jesus an kanan day “Tipe mo ahan ta e umeh
balen di naliwat an tagu?”
8 Hidih balena ya timmaddog hi Sakeyus ot kananan Apu Jesus di
“Apu, ad uwani ya idat kuy godwan di limmuk nadah nawotwot ya

deket waday inalak hi ibbak an tagu te tinalam ku ya mamin-opat di
kadakolnay bayadak ke hiya.”
9 Kanan Jesus ke hiyay “Ad uwani ya mihwang am-in di tagu tuh
nunhituwam te he-a ya holag daka tuwalin Abraham gapuh pangulug
mu.
10 Te ha-oy an Panguluwan di tagu ya immaliyak hituh lutan
mangihwang hi tatagun nihi-an ke Apu Dios ta mihayyup dan hiya.”

Hay ab-abig mipanggep nadah muttatyu ya nan pihhu an impad-on di apudan dida
(Mateo 25:14-30)

11 Kediyen mundongdongngol nadan tatagu ya nun-ab-abig boh Jesus
hi mipanggep hi datngan di pun-ap-apuwan Apu Dios. Gapu te nih-up
dad Jerusalem ya kanan da nin on deket dumatong hi Jesus hidi ya
tibon da moy kilappuwan di pun-ap-apuwan Apu Dios.
12 Kanan Jesus di “Wada on kadangyan an ap-apun immeh nidawwin
boblet ena dawaton di kalebbenganan mun-ap-apu ne ahi nibangngad.
13 Handih e ume ya inayagana nadan himpulun muttatyuna ot ikap-
ongana didah pihhu ot kananan diday ‘Hituwey pumpuunnan yu ta
wada key limmu yun tuwe ya nangamung hantuh ahik kibangngadan.’
14 Mu wadaday kaboblayanan humihhingit ke hiya ot umitud-ak dah
e mangalin adida pinhod an hiyay mun-ap-apu.
15 Mu takon di athidi ya hiya metlaing di nun-ap-apu. Immanamut
hi baleda ot ayagana nadan muttatyunan nangidatanah pihhu ot
mahmahana hin kaatnay numbalinan nan pihhuna.
16 Hanan namangulun immalih kad-ana ya kananay ‘Apu, nan
pihhun indat mun ha-oy ya naminhimpulun dimmakol.’
17 Ya kanan nan apu day ‘Maphod kan muttatyu, maan-anlaak ke
naen inat mun takon di ittay nan indat kun he-a ya impaongal mu. Ot
gaput athina ya he-ay pumbalinok hi ap-apun di himpulun boble.’
18 Immali nan nikadwa ya kananay ‘Apu, nan pihhun indat mun
ha-oy ya naminliman dimmakol.’
19 Kanan nan apuda ke hiyay ‘He-ay mun-ap-apu hi liman boble.’
20 Immali nan mikatlu ot kananay ‘Dehtu nan pihhun indat mun
ha-on. Handih nangidatam ya linibbutak ot italuk.
21 Timmakutak te inilak an he-a ke ya mabungot ka mipanggep hi
pihhum, kinali abunay intaluk. Oha bo ya pakialam di limmun di
udum an tatagun uggem nun-atuwan.’
22 Kanan nan apuda ke hiyay ‘Gaga-iho kan muttatyu. Adi daka
mabalin an pundinolan. Hanan kinalim di pangastiguwak ke he-a.
Inilam tuwalin athidiyak
23 ya tipet em intattalu tun pihhuk? Kudukdul nay inha-ad muh
bangkot wada ot ni-moy ittay hi nid-um ad uwanin nibangngadak.’
24 Ot kanana nadah udum an muttatyunan muntattaddog di ‘Alan
yu nan pihhun impabangngad nat idat yu nah dakdakol di pihhuna.’
25 Mu kanan nadan muttatyuy ‘Apu, dakol bo tuwaliy pihhuna ya
tipe bot e idat ke hiya?’
26 Kanan nan apu day ‘Kalyok ke dakayun hay tagun ipaptok nay
wadan hiya ya mad-uman. Mu hay tagun adina ipaptok di wadan
hiya ya takon di ittay ya mama-id hidiyen wadan hiya.

27 Hanada ken tatagun adida pinhod an ha-oy di pun-ap-apu da ya
iali yu ta patayon yu didah hinangngab ku.' "

Hay nangayan Jesus ad Jerusalem ot kanan day hiya nan intud-ak Apu Dios
(Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-11; Juan 12:12-29)

28 Inab-abig Jesus hituwe ot ipangpangulu nan umed Jerusalem.
29 Manatong dad Betpage ya Betania an wadada nah Bilid an Oliba
ya impamangulunay duwan disipulosna.
30 Kananan diday "Ekayun dih boble. Dumatong kayu keh di ya tibon
yu on ka-ongal na an kabayu an ugge ni-an natakkayan. Ubadon yu
ne in-ali yuh tu.
31 Deket waday kumalin kananay 'Antipet pun-ubad yu?' Ya kanan
yuy 'Mahapul nan Ap-apu taku.' "
32 Imme da nan duwan intud-ak Jesus ya makulug nan kinalina.
33 Handih pun-ubad day gakod nan kabayu ya kanan nan kon
kabayuy "Antipet pun-ubad yu?"
34 Kanan day "Mahapul nan Ap-apu taku."
35 In-e da nan kabayuh kad-an Jesus ot iap-ap day bulwati dah odog
nan kabayu ot mitakkeh Jesus.
36 Handih mange da Jesus an nalpu da nah Bilid an Oliba ya kinaan
nadan tataguy oddan di bulwati da ot pun-iap-ap da nah kalatan
dalanonah pundayaw dan hiya.
37 Am-in nadan tatagu an miunuunud ke hiya ya maka-an-anla dan
itukutukuk day pundayaw dan Apu Dios gapu nadah tinibo dan inat
nan milagro.
38 Kanan day "Madayaw hantun ap-apun intud-ak Apu Dios.* In-ali
nay linggop Apu Dios. Madayaw hi Apu Dios an Katagtag-ayan."
39 Wadada nadan udum an Pharisee an kanan dan Jesus di "Apu,
kaliyam hantudan niunud ke he-at umop-opya da."
40 Himmumang ot kananay "Kalyok ke dakayun deket umop-opya da
ya hantudan batuy mangitkuk hi pundayaw dan Apu Dios."

Hay ongal an homok Jesus nadah tatagud Jerusalem

41 Manatong da Jesus ad Jerusalem ot iang-ang nah di ya munluluwa
gapuh homok na nadah bimmobleh di.
42 Kananay "Gulat na ke ot ahan ta mangulug kayun ha-on an
kalpuwan di linggop ya wada ot di linggop ke dakayu. Mu adi mo
mabalin.
43 Mahmok kayu te ahi dumatong di algon ahi aladan di buhul yuy
bobleyu ya likkubon dakayu ta adinadaman ekayu bumtik.
44 Ahida dadagon tun boble yun Jerusalem ya pumpate dakayu ya
nadan imbabale yu. Dadagon dan am-in, takon nadan binattun babale
yu ya pumpai da. Athituy ahi maat te ha-oy an intud-ak Apu Dios an
mangihwang ke dakayu ya uggeyak inabulut."

Hay nangayan Jesus nah Templo
(Mateo 21:12-17; Marcos 11:15-19; Juan 2:13-22)

45 Hinumgop hi Jesus nah Templo ot pun-ipalah-una nadan mung-
gattang nah bohongna

---

* **19:38 19:38** Psalm 118:26

46 ot kananay “Impitudok Apu Dios an kananay ‘Hay balek ya pun-
dasalan.’† Mu deyan impumbalin yuh punggattangan ta pangakawan
yuh pihhun nadan umalin mundasal.”
47 Ot nipalpun diye ya kabigabigat on hidi nah Temploy puntut-
tuduwan Jesus. Hanadan ap-apun di padi, nadan muntuttuduh Tugun
Moses ya nadan ap-apun di Judyu ya numanomnom dah aton dan
mamaten hiya.
48 Mu maid di innun da te am-in da nan tatagu ya pakaddonglon day
ituttuduna.

Hay kalpuwan di kabaelan Jesus
(Mateo 21:23-27; Marcos 11:27-33)

20

1 Ohan algon muntuttuduh Jesus nadah tatagun naamung nah dolan
nan Templo mipanggep hi ongal an pamhod Apu Dios. Ya immalih
kad-ana nadan ap-apun di padi, nadan muntuttuduh Tugun Moses ya
nadan mangipangpanguluh Judyu.
2 Ot kanan dan hiyay “Nganney lebbeng mun mangat am-in nah at-
attom? Deket waday lebbeng mu, dahdiy nangidat?”
3 Hinumang nan kananay “Wada ni-an di ibagak ke dakayu.
4 Dahdiy nangitud-ak ke Juan an mumbonyag, hi Apu Dios weno hay
tagu?”
5 Kinalin Jesus hidiye ya munhuhummangan dan kanan day “Ngan-
ney ihumang taku? Deket kalyon takuy ‘Hi Apu Dios’ ya ahina kalyon
di ‘Ya tipet uggeyu kinulug hi Juan?’
6 Deket bot kalyon takuy ‘Hay tagu’ ya bumnal hantudan tatagu te
kulugon dan hi Juan ya profetas.”
7 Ot kanan da mon hiyay “Toan. Uggemi inila.”
8 Ot kanan Jesus ke diday “Deket athina ya adik bo damdama kalyon
ke dakayuy nangidat hi lebbeng ku.”

Hay kialigan nadan mangipaptok hi luta
(Mateo 21:33-46; Marcos 12:1-12)

9 Nuntuttudu boh Jesus nadah tatagun impainnab-abig na. Kananay
“Waday ohan tagun nuntanom hi grapes hi laguntana. Impaabang na
ot ahi umeh udum an boble ot mabayag hidi.
10 Handih nadatong nan grapes ya intud-ak nay ohan muttatyunan
e mangalah dowana. Mu nadan mun-abang ya binakdungan da nan
muttatyu ot itud-ak dan maid di indat da.
11 Immitud-ak boh ohan muttatyuna, mu binanakdungan da bo ot
pumba-inan da ot itud-ak da an maid boy indat da.
12 Intud-ak bon nan kon lutay mikatlun muttatyuna ya liniputan da
ot iwele da.
13 Indani ya kanan nan kon lutay ‘Nganne nin moy atok? Agat tun
impakappinhod kun imbabalek di itud-ak ku. Wadan lispituwon da.’
14 Mu tinibon nadan mun-abang nan imbabalen nan kon luta ya
kanan day ‘Tuwe nan imbabalenan mamoltan tuh lutana. Agat
patayon takut ditakuy mangibagi tuh boltanona.’

† **19:46 19:46** Isaiah 56:7

15 Dimpap da ot iedah bah-el nan lagunta ot patayon da.” Ot kanan
Jesus nadah tataguy “Nganne nin moy aton nan kon luta nadah mun-
abang?
16 Kon adina e pumpate dida ta paabang nah udum nan laguntana?”
Ya kanan nadan mundongdongngol di “Hana ot ahan ta adi maat.”
17 In-ang-ang Jesus ke dida ot kananay “Nganne moy kibalinan nan
nitudok an kananay
‘Hanan batun pinilin Apu Dios an binalon nadan mangapyah bale ya
hidiye ot ahan di nahamad an ikapyah bale.’*
18 Am-in nadan tatagun mun-oga kediyen batu ya ahi mungkagi-uy
gunit da ya nadan kag-ahan diyen batu ya magmik da.”†
19 Hanadan muntuttuduh Tugun Moses ya nadan ap-apun di padi
ya inila dan diday nangipadngolan Jesus nah ab-abig na, kinali eda ot
dopapon kediye, mu tumakut da nadah tatagu.

Hay pumbayadan hi buwis ke Cesar an ap-apud Roma
(Mateo 22:15-22; Marcos 12:13-17)

20 Indani ya halipat-an da moh Jesus ot umitud-ak dah e mundong-
dongngol hi kihallaan di kalyona ta waday pangigadulan dah ipabahul
dan hiya ta eda ipahumalya nah gobernador.
21 Hanadan nitud-ak ya kahimbagbaga-on dan kanan day “Apu, inila
min makulug am-in di kalyom ya ituttudum nan makulug an pangi-en
Apu Dios. Adika mihapitan hi kalin di tatagu ya adim hangudon di
kinatagun di dahdih diye.
22 Kalyom ke dakami, kon miabulut hi Tugun Moses di pumbayadan
takun Judyu hi buwis nah ap-apud Roma?”
23 Mu inilan Jesus an manmannibo dah ipabahul dan hiya. Ot
kananan diday
24 “Ipatibo yun ha-oy on kalang.” Impatibo da ot kanan Jesus ke
diday “Dahdiy kon anga ya kon ngadan hi wada tuh kalang?” Kanan
day “Hi Cesar.”
25 Ot kananay “Idat yun Cesar di lebbeng nan midat ke hiya ya idat
yun Apu Dios di lebbeng nan midat ke hiya.”
26 Ot maid di eda pangigadulan hi eda pampapan ke hiya te maid di
dingngol dah nihallan kinalinah hinangngab nadan tatagu. Oha bo ya
namodwong dah inhumang na ot na-ala mo ot op-opya da.

Hay kamahuwan
(Mateo 22:23-33; Marcos 12:18-27)

27 Wadada boy immalih Saducee hi kad-an Jesus an dadiye nadan
mangalin adi mamahuwan di nate.
28 Kanan dan hiyay “Apu, hay intudok Moses ya kananay deket
nalahin di ohan lalaki ya naten maid di imbabaleda nah inayana ya
mahapul an bintanon di ohan tulang nan lalaki nan nabalun babai, ta
deket mun-imbabale da ya mibilang an imbabalen nan nate.
29 Ot nganney innun tuwe? Wadaday pitun hintutulang an linalaki.
Nalahin nan panguluwan ya nate, mu maid di imbabaleda.

---

* **20:17 20:17** Psalm 118:22-23 † **20:18 20:18** Hay kialigan nadan tatagun mun-oga nah batu ta mungkagi-uy gunit da ya dadiye nadan adi mangulug ya kahing ke Kristo an intud-ak Apu Dios an mangihwang hi tagu, ta ahi nahalman di kastigu da. Ya hay kialigan nan batu ya hi Kristo.

30-32 Binoltan nan nikadwa ya nate, mu maid boy imbabale da.
Athidiy naat nah nikatlu. Numboboltanan dan am-in, mu nate dan
maid di imbabale dan am-in. Indani ya nate mo nan babai.
33 Hantuh kamahuwan di nate, dahdi moy ahi kon inayan nah babai
an deyan am-in da ya in-ine da?"
34 Kanan Jesus di "Hituh luta ya mun-iine day tatagu,
35 mu nadan mamahuwan an midatan hi biyag an maid di poppog
na ya adida mun-iine
36 ya adida mo mate te umat dah anghel. Diday imbabalen Apu Dios
an ahina mahuwan.
37 Hay kamahuwan di nate ya makulug. Takon di hi Moses handih
done ya inilanan makulug hidiye. Hay kitib-ana ya nan intudok na
mipanggep hi nunhummanganan dan Apu Dios nah mundadalang an
kakaiw an hay kinalin Apu Dios ya hiyay Dios da Abraham, hi Isaac
ya hi Jacob.
38 Kinali hituwey panginilaan takun dadiyen aammod ya matagu da
te hay mataguy mundayaw ke Apu Dios an bokon hay nate. Hi Apu
Dios ya ibilang nan matagun am-in di mangulug takon nadan nate."
39 Hanada ke damdaman udum an muntuttuduh Tugun Moses ya
kanan day "Apu, niptok kayah naen inhumang mu."
40 Waday oha mo on mun-ogon an mamagbagan hiya te bumain da.

Hay mipanggep nah tinuddun Apu Dios an Kristo
(Mateo 22:41-46; Marcos 12:35-37)

41 Kanan bon Jesus ke diday "Hay nituttudu ya malpuh holag David
nan Kristo, mu tipet hi David ya kalyonay Apu nah Kristo?
42-43 Te hay kalyon David nah intudok nan liblu an Psalms ya
kananay
'Kanan Apu Dios nah Apuk di: Umbun kah winawwan ku inggana
paka-apputok am-in nadan buhul mu.'‡
44 Nomnomon yu ke, deket kanan David di hi Apu nah Kristo, nganney
innunan hi Kristo ya holag David?"

Hay gaga-ihon pangi-en nadan muntuttuduh Tugun Moses
(Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40)

45 Mundongdongngol nadan tatagu ya kanan Jesus nadah disipulos
nay
46 "Nomnomon yu tun kalyok ta adiyu iun-unud nadah muntuttuduh
Tugun Moses. Dida ya mumbulwati dah andukke ta imatunan di
tatagu dida an mittulu da peman. Ya pinhod dan abun pitpitbal nah
malkadun kawad-an di dakol an tatagu. Ya pinhod da bon umbun hi
ubunan di madayaw an taguh simbaan ya nah waday hamul.
47 Ya deke bot mundasal da ya dukkadukkayon dat hay panibon di
tatagun dida ya kay makakullug an makaphod da yaden deman ot
an diday munhaul nadah nabalun binabai ta pun-ala day limmu da.
Hidiyey gapunan nahalman di ahi pangastigun Apu Dios ke dida."

Hay indat nan nabalun babai nah Templo
(Marcos 12:41-44)

‡ **20:42-43 20:42,43** Psalm 110:1

21

1 Handih mun-ang-ang-ang hi Jesus ya tinibona nadan kakadangyan
an pun-iha-ad day pihhuda nah pangiamungan hi pihhun idat di
tataguh Templo.
2 Immali on nakawwotwot an nabalun babai ya dudduwan hepeng
di inha-ad na.
3 Kanan Jesus di “Nomnomon yu tun kalyok an hanan duwan
hepeng an inha-ad nan babaiy nabalbalol mu nan inha-ad nadan
kakadangyan.
4 Te nan inha-ad da ya hidiyey hinawwal da. Mu nan nawotwot
an babai ya am-ammunah diyen pihhuna, mu inhanakul nan inha-ad
hidiyen am-in.”

Hay kadadagan nan Templo
(Mateo 24:1,2; Marcos 13:1,2)

5 Wada nadan udum an disipulos an punhuhummanganan day
kaphod nan Templo te maphod nadan nikapyan batu ya nadan udum
an nun-idat di tatagun in-appit dan Apu Dios.
6 Dingngol Jesus ya kananay “Man-ut maphod dadiyen tibtibbon yu,
mu udum hi algo ya mapa-in am-in danae ta maid di ohan batun e
munnanong hi niha-adana.”
7 Ya kanan dan hiyay “Apu, kakon-anay ahi kaatan datuwen kinalim
ya nganney ahimi pangimatunan?”

Hay punligligatan ya hay punholholtapan hi udum hi algo
(Mateo 24:3-14; Marcos 13:3-13)

8 Ot ituttudun Jesus di mipanggep kediye. Kananay “Halipat-an yu
ta adi kayu mahaul te dakol di ahi umalin kanan day didah Kristo
ya ahida bo kanan di nih-up di kapoppogan di luta, mu adiyu kaya
kulugon.
9 Ya ahiyu donglon di gubat ya guluh kabobboble, mu adi kayu
tumakut. Datuwey ahi ma-ma-at, mu bokon hidiyey kapoppogan di
luta.
10 Am-in di kabobboble ya ahida munggugubat
11 ya waday nakakkal-ot an kolyog. Waday bitil ya dogoh kabob-
boble, ya wadaday ahi maat an katatakut ya wadaday pangimatunan
hi kabunyan an umipamodwong.
12 Mu hay mamangulun maat ta ahi danae ya ahi kayu munhol-
holtap. Ahi dakayu dopapon ta humalyaon dakayu nadah ap-apuh
simbaan di Judyu ta edakayu ikalabut. Ya hay udum ke dakayu ya
humalyaon dakayuh gobernador ya nadan natag-en ap-apu gapuh
pangulug yun ha-on.
13 Kediyey ahiyu pangipainilaan hi mipanggep ke ha-on.
14 Mu adi kayu madanagan hi ahiyu ihumang
15 te ha-oy di ahi nangamung an mangipanomnom hi ihumang yu ta
adida pakaapput ke dakayu.
16 Waday udum ke dakayun ahi ipadpap di ammod yu, tutulang yu
ya hay iiba yu ya ahida pipatey udum ke dakayu.
17 Ahi dakayu hihingngitan am-in hi tatagu gapuh pangulug yun ha-
on.
18 Mu takon di athidi ya adinadaman ekayu miwalong te ipaptok
dakayun Apu Dios.

19 Hanan mangippol hi punholholtapana ya adina iwalong di
pangulug nan ha-oy ya mihwang.

Hay kadadagan di boblen Jerusalem
(Mateo 24:15-21; Marcos 13:14-19)

20 Deket tibon yun linikkub di tindaluy Jerusalem, ya hidiyey ahiyu
pangimatunan an nih-up moy kadadagan diyen boble.
21 Kediye ya nadan tataguh kabobbobled Judea ya ahida bumtik hi
bilid. Takon nadan tatagud Jerusalem ya ahida bumtik. Ya nada ken
tatagun nibata-an ya adida umeh di.
22 Te hantuh algon kadadagan nan boblen Jerusalem ya hidiyey
ahi umannungan di kalin handidan profetas Apu Dios mipanggep hi
pangastiguwana nadah tatagun adi mangulug ke hiya.
23 Kediye ya mahmok da nadan binabain himmiga ya nadan waday
golang na. Ahi nahalman di punholholtapan nadan tataguh di te
hidiyey kastiguda.
24 Hanadan udum an tataguh di ya ahi patayon nadan bokon Judyu
ya nadan udum ya ibtik da didah udum an boblet miwahit dah
kabobboble tuh luta, ta nadan bokon Judyuy mihannot ta diday mun-
ap-apud Jerusalem ingganay madatngan di tiempon gintud Apu Dios
an kapoppogan di pun-ap-apuwan da.

Hay ahi bo aliyan Jesus
(Mateo 24:29-31; Marcos 13:24-27)

25 Wadaday ahiyu tibon hi kabunyan. Ahi malumman di algo,
bulan, ya nadan bittuwon. Am-in di tataguh kabobboble tuh luta ya
tumattakut da ya kumanol-o dah pangngolan da nah bungug di nakal-
ot an dalluyun hi baybay.
26 Ahida mungkahalangob di tataguh takut da gapuh ma-ma-at tuh
luta ya ad kabunyan te maid di potok na.
27 Deket magibbuh tuwe ya hantuh ahik aliyan an Panguluwan di
tagu ya ahiyak tibon nah kulabut an matiboy ongal an kabaelak ya
kidayawak.
28 Hantuh ahi kaatan datuwe ya adi kayu tumakut, mu mun-am-
amlong kayu te nih-up moy kapoppogan di ligat yu."

Hanan kaiw an fig
(Mateo 24:32-35; Marcos 13:28-31)

29-30 Impainnab-abig Jesus an nuntuddu mipanggep hi ahina
kibangngadan an kananay "Nomnomon yu ke nan kaiw an fig ya
nadan udum an kaiw an deket mamuddal di tubuda ya nih-up di tialgo.
31 Ahi athidih pun-ap-apuwan Apu Dios an deket ma-ma-at am-in tun
kinalik ya inila yu mon nih-up di pun-ap-apuwan Apu Dios.
32 Nomnomon yuh tuwe! Am-in datuwen kinalik an ahi maat ya ahi
akhupan di udum ke dakayu te adida ni-an mate yaden maat datuwe.
33 Ahi mama-id di kabunyan ya luta, mu hay kalik ya munnananong
ta nangamung."

Mahapul an halipat-an takuy ahi bo aliyan Jesus tuh luta

34-35 Ya kanan bon Jesus di "Halipat-an yu ta bokon hay hamul
ya butobutong di nonomnomon yu ya bokon ya abu hay kahapulan

yud uwanin katagu yuy ikakagu yu te hingkakattang ya umaliyak an
munhumalyah tatagu tuh luta ya maakhupan kayu.
36 Hay maphod ya mundadaan kayu ta nangamung. Mundasal kayun
Apu Dios ta baddangan dakayun mangippol ke dadiyen holholtapon
yu ta madinol kayun ahi tumaddog hi hinangngab kun Panguluwan di
tagu."
37-38 Kabigabigat on nuntuttuduh Jesus nah Templo ta dakol nadan
tatagun humalaman an e mundongol hi ituttuduna. Mu deket nahilong
on immen nah Bilid an Oliba ta e mun-iyan hidi.

Ihik nadan buhul Jesus an mamaten hiya
(Mateo 26:1-5; Marcos 14:1,2; Juan 11:45-53)

22

1 Mungkadatngan nan Piyestan di Tinapay an ugge naha-adan hi
yeast an hidiye boy Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios.
2 Hanadan ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ya
ihuhummangan da hin nganney innun dan mangidalunun mampap ke
Jesus ta pipate da. Man-u ket idalunu da ya tumakut da nadah tatagu.

Hay nangabulutan Judas an ihdul nah Jesus
(Mateo 26:14-16; Marcos 14:10,11)
3 Indani ya nihkop hi Satanas ke Judas Iskariote an oha nadah
himpulut duwan disipulos Jesus
4 ot umeh kad-an dadiyen ap-apun di padi ya nadan ap-apun di
tindalun mungguwalya nah Templo ot e makihummangan mipanggep
hi pangipadpapana ke Jesus.
5 Ya immamlong da ot kalyon day idatan dah pihhu.
6 Katobatobal hi Judas ot nipalpun diye ya hahalipat-anay pangipad-
papanan Jesus an maid di manginila.

Hay e nundadaanan nadan disipulos hi kanon da kediyen Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios
(Mateo 26:17-25; Marcos 14:12-21; Juan 13:21-30)
7 Nadatngan nan Piyestan di Tinapay an ugge naha-adan hi yeast ya
kediyen algoy pangiappitan da nah kalneron hamulon dah panginom-
noman dah Nala-uwan di Anghel Apu Dios.
8 Ot itud-ak Jesus da Pedro ke Juan an kananay "Ume kayu ta eyu
idadaan di panganan taku tuh piyesta."
9 Kanan day "Daanay emi pundadaanan?"
10 Kanan Jesus di "Ume kayuh di nah boblet deket tibon yu nan tagun
nun-agtuh buwod ya unudon yu nah balen hogpana
11 ta kanan yu nah kon baley 'Kanan nan Ap-apu takuy daanay
panganan min nadah disipulos ku hantuh piyesta?'
12 Ot ituddu nan dakayu nan ongal an kuwartu nah mikadwan
gladun dehdin am-in di mahapul taku. Hidiy eyu pangidadaanan hi
kanon taku."
13 Ot ume da nan duwa ad Jerusalem ya makulug peman nan kinalin
Jesus ot idadaan day kanon da kediyen piyesta.

Hay nanganan da Jesus kediyen Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios
(Mateo 26:26-30; Marcos 14:22-26; 1 Corinth 11:23-25)

14 Kediyen panganan da ya inumbun da Jesus ya nadan disipulosna.
15 Ya kanan Jesus di “Nabayag an pinhod kun abun makikan ke
dakayu ketuwen piyesta ta ahiyak munholholtap.
16 Adiyak mo makikan ketuwen piyesta ingganay umannung am-in
di pinhod Apu Dios nah pun-ap-apuwana.”
17 Indani ya inalan Jesus nan basun natalwan hi mainum ot
mumpasalamat ke Apu Dios ot kananay “Alan yu tun basu ta uminum
kayun am-in.
18 Kalyok ke dakayu an mipalpud uwani ya adiyak mo uminum hi
athitun mainum inggana hantuh kadatngan di pun-ap-apuwan Apu
Dios tuh luta.”
19 Inalana bo nan tinapay ot mumpasalamat ke Apu Dios. Pinani-
ang na ot ikap-ong nan didan kananay “Hituwey adol kun miappit hi
kiphodan yu. Athituy aton yu ta panginomnoman yun ha-on.”
20 Nagibbu dan nangan ya inalana bo nan basu ot kananay “Hituwen
inumon yuy kipaannungan nan balun nakitobbalan Apu Dios an
kiphodan yun boklaok hi katayak.
21-22 Ha-oy an Panguluwan di tagu ya mateyak tuwali te hidiyey
ninomnom Apu Dios an maat, mu mahmok an abu nan tagun
mangihdul ke ha-on an oha ke dakayun wadah tud uwani.”
23 Kinalin Jesus hituwe ya waday ohan dida on munhin-aang-ang da
ya munhimbabaggaan da hin dahdin diday ahi mangat kediye.

Hay pangi-en di tagun natag-ey saad na

24 Indani ya munhahannu nadan disipulos hin dahdin diday
natagtag-ey saad na.
25 Ot kanan Jesus ke diday “Hay pangi-en nadan ap-apu ya diday
mumbaal hi tatagu on kanan day makabbaddang da.
26 Mu adi umat hidin dakayu. Hanadan natag-en umat hi pangu-
luwan ya adida ipatag-ey adol da, mu miingngo dah udidiyan. Athidi
bo nah ap-apun adina ipatag-ey adol na, mu miingngoh muttatyu.
27 Dahdiy natagtag-ey saad na? Hanan inumbun an idadaanan
hi kanona weno nan mangidadaan. Man-u te makulug an hanan
idadaanan hi kanonay natagtag-ey saad na, mu adi umat hidin ha-on
te muttatyuwak ke dakayu takon di ha-oy di Apu yu.
28 Dakayu ya uggeyak inwalong takon handih nunholholtapak.
29 Kinali deyan kalyok an ahi dakayu pun-ap-apuwon umat ke ha-on
an impun-ap-apuwak ke Ama.
30 Ahi kayu makikan ya makin-um ke ha-on hantuh ahik pun-ap-
apuwan. Ya dakayu boy ahi pun-ap-apun nadan holag di himpulut
duwan imbabalen Israel.”

Hay nangipainilaan Jesus hi ahi pangihautan Pedro hi nanginilaanan hiya

(Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-31; Juan 13:36-38)

31 Kimmalih Jesus ot kananay “Simon Pedro, donglom tun kalyok.
Imbagan Satanas ke Apu Dios an punholholtapon dakayu ta iwalong
yuy pangulug yun ha-on.
32 Mu idasalan dakayu, namam-a ke he-a Simon, ta adim iwalong
di pangulug mun ha-on. Ahi kumapuy di pangulug mu, mu deket

muntutuyu ka ya mahapul an baddangam nadan ibbam ta mihamad
di pangulug da.”
33 Mu kanan Pedro ke hiyay “Apu, adik iwalong di pangulug kun
he-a. Takon di makikalabutak ke he-a weno makikateyak ke he-a ya
makakullug an adik iwalong di pangulug ku.”
34 Kanan Jesus di “Kalyok hituwen he-a Pedro an mumpitlun ihaut
mun kanam di uggeyak inilan he-at ahi tumalan-uy manuk.”
35 Kanan Jesus ke diday “Handih nangitud-akak ke dakayuh eyu
pangipainilaan hi mipanggep ke ha-on ya in-adik di pangitabinan yuh
apatut yu ya hakbat yu ya in-adik di pumbalunan yuh pihhu, ot kon
waday nungkudangan yuh mahapul yu?” Ya kanan day “Maid.”
36 Ya kanan Jesus di “Mu ad uwani ya adi athidi. Dakayun waday
pihhuna ya hakbat na ya mahapul an al-alan yu. Deket maid di ispada
yu ya umigattang kayuh bulwatiyu ta gumatang kayu.
37 Athidiy aton yu te umannung nan nitudok mipanggep ke ha-on an
kananay ‘Milagat hi naat nadah gaga-ihon tatagu.’ ”*
38 Handih nangalyana ke didan mahapul day ispada ya kanan dan
hiyay “Apu, dehtu moy duwan ispada.” Ya kananay “Damanah nae.”

Hay e nundasalan Jesus ad Getsemani
(Mateo 26:36-46; Marcos 14:32-42)

39 Limmah-un hi Jesus ot ume nah Bilid an Oliba an oggana tuwali
pangayan ya niunud nadan disipulosna.
40 Dimmatong dah di ya kananan diday “Mundasal kayu ta adi kayu
mahaul an munliwat.”
41 Kinalinah tuwe ot ume-elen e mundasal. Kananan Apu Dios di
42 “Ama, daan mo ahan ta adi maat hidiyen ek punholholtapan. Mu
nangamung ka, hay pinhod muy maunud bokon hay pinhod ku.”
43 Indani ya waday anghel Apu Dios an numpatibon nalpuh langit
an mangipal-ot ke hiya.
44 Hi Jesus ya kumanol-o ot namahig di lingot nan kay dalan
muntottod, mu taganay dasal.
45 Indani ya timmaddog ot umeh kad-an nadan disipulosna ya
nakahhuyop da te naatu da ya u-umyung da gapuh maat ke Jesus.
46 Kanan Jesus ke diday “Tipe bot nahuyop kayu? Bumangun kayu
ta mundasal kayu ta adi kayu mahaul an munliwat.”

Hay nampapan dan Jesus
(Mateo 26:47-56; Marcos 14:43-50; Juan 18:3-11)

47 Pungkali nah tuwe ya immali day dakol an ingkuyug Judas an oha
nadah himpulut duwan disipulosna. Immeh Judas ot awalona hi Jesus.
48 Ot kanan Jesus di “Judas, kon inawalak ta ihdulak hi katayak an
Panguluwan di tagu?”
49 Handih tinibon nadan disipulos hidiyen ma-ma-at ya kanan day
“Apu, pinhod mu an pumpalang mi dida?”
50 Ot nan ohan dida ya inuknut nay ispada na ot palangonay
wawwan an ingan nan muttatyun nan natag-en padi.
51 Mu kanan Jesus di “Ammuna.” Ot ipabangngad nay ingan nan
muttatyu ot mapoy-an.

---

* **22:37 22:37** Tibon yuy Isaiah 53:12

52 Kanan Jesus nadah ap-apun di padi ya nadah ap-apun di guwalyan
nan Templo ya nadah mangipangpanguluh Judyuy "Tipet kah-in di
ekayu mun-odon hi ispada ya bakdung an mampap ke ha-on? Kon
nakabahhulanak?
53 Tipet kabigabigat an wadaak nah Templon muntuttudu ya uggeyak
dimpap? Mu takon te ad uwaniy pangiatan yu nah pinhod Satanas."

Hay nangihautan Pedro an inilanah Jesus
(Mateo 26:57,58,69-75; Marcos 14:53,54,66-72; Juan 18:12-18,25-27)

54 Kediyen dimpap dah Jesus ot iedah balen nan natag-en padi ya
niunud hi Pedro, mu ugge nih-up.
55 Tinibonan nun-apuy da nah dola ot makianidu.
56 Indani ya totokkolon nan ohan babain muttatyuh Pedro ot
kananay "Hituwe ot di ohan ibban Jesus."
57 Mu inhaut Pedro an kananay "Bokonak! Uggek inilah diyen tagu."
58 Indandani bo ya waday ohan tagun nanibon hiya ot kananay "He-
a ot di ohan ibban Jesus!" Mu kanana boy "Bokonak."
59 Indani bo ya waday immalih ohan tagu ya kanana bo damdamay
"Takon ahan ot hituwey ohan ibban Jesus te iGalilee."
60 Mu athidi bon kananay "Toan, uggek pe inilah naen pungkalim."
Pungkalinah tuwe ya timmalan-uy manuk.
61 Nunwingih Apu Jesus ot iang-ang nan Pedro ya ninomnom Pedro
nan kinalinan kananay "Mumpitluy ahim pangalyan an kanam di
uggeyak inila ta ahi tumalan-uy manuk."
62 Ot lumah-un hi Pedro ot mungkoga gapuh tutuyu nah nangihau-
tana ke Jesus.

Hay nanaltalanggaan da ya numpanoplatan dan Jesus
(Mateo 26:67,68; Marcos 14:65)

63 Hanadan mungguwalyan hiya ya tinaltalanggaan da on nun-
inhohoplatan da.
64 Hinaniyan day matanah luput ot punhindadaw-eyan da on kanan
day "Dahdi tuwaliy nundaw-en he-a?"
65 Ya pinanadngolan da.

Hay nahumalyaan Jesus hi hinangngab nadan ap-apun di Judyu
(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-64; Juan 18:19-24)

66 Biggabiggatnah nabiggatana ya naamung dan am-in nadan mangi-
pangpanguluh Judyu, nadan ap-apun di padi, ya nadan muntuttuduh
Tugun Moses ot iedah Jesus ke dida. Ot kanan dan hiyay
67 "Humangom tun ibaga mi. An he-ah Kriston mangipaptok am-in
hi tagu?" Kananan diday "Takon di kanak di om, ya adiyu damdama
kulugon.
68 Ya deket waday ibagak ke dakayu ya adiyu humangon.
69 Mu mipalpud uwani ya ha-oy an Panguluwan di tagu ya umbunak
hi winawwan Apu Dios an kabaelanan am-in."
70 Am-in nadan tatagun wadah di ya kanan dan hiyay "Ot he-a
mo nan Imbabalen Apu Dios?" Hinumang na didan kananay "Om,
makulug hinaen kinali yu."
71 Ya kanan nadan ap-apuy "Deyan dingngol takun am-in hinaen
kinalina, kon kah-in pay di waday udum an muntistigu?"

Hay nunhumalyaan Pilatu ke Jesus
(Mateo 27:1,2,11-14; Marcos 15:1-5; Juan 18:28-38)

23

1 Ot tumaddog am-in nadan munhumalya ot iedah Jesus hi kad-an
Pilatu an gobernador ot kanan day
2 "Hituwen tagu ya itanuttudu na nadah ibbamin Judyuy pangahin-
gan dah linteg di gubilnu. Ya iadi nay pumbayadan hi buwis nah
gubilnun di Roma. Ya kanana boy hiyay Kristo an pinilin Apu Dios
an mumpatul."
3 Ot kanan Pilatu ke Jesus di "Kon he-ay patul di Judyu?" Hinumang
nan kananay "Deya ot an hinaey kanam."
4 Kanan Pilatu nadah ap-apun di padi ya nadah udum an naamung
di "Maid di mahamak kuh bahul tuwen tagu."
5 Mu ipapilit dan kanan day "Huhhumlun di ituttudu nah pun-
aawwitan am-in di tatagud Galilee ta deyan dimmatong hitud Judea."

Hay nunhumalyaan Herod ke Jesus

6 Handih dingngol Pilatuh tuwe ya minahmahana hin iGalilee hi
Jesus.
7 Handi ininnilan Pilatu an iGalileeh Jesus ya impae nah kad-an
Herod an ap-apud Galilee ta hiyay munhumalyan Jesus te kediye ya
nipaddin wadah Herod ad Jerusalem.
8 Immamlong hi Herod hi nanib-anan Jesus te nabayag an pinhod
nan tibon. Dakol di dingngol nan inat nah milagro ta pinhod na ot an
tibon di udum an milagron atona, mu maid.
9 Dakol di minahmahan Herod ke hiya, mu adi humumang.
10 Ot nadan ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses an
muntattaddog hidi ya namahig an pun-itkuk da nan kanan dan bahul
na.
11 Hi Herod damdama ya nadan tindaluna ya tinaltalanggaan da ya
numpadngolan da. Impabulwatin nadan tindalu nan bulwatin di patul
ke Jesus ot pabangngadon dah kad-an Pilatu.
12 Nipalpun diye ya nunggayyum uppe da Herod ke Pilatu yaden
numbuhhulan da handi.

Hay pamatayan dan Jesus
(Mateo 27:15-26; Marcos 15:6-15; Juan 18:39—19:16)

13 Impaayag Pilatu nadan ap-apun di padi, ya nadan ap-apun di
Judyu ya nadan udum an tatagu ot
14 kananan diday "Kanan yuy ituttudun tuwen taguy pangahingan
yuh linteg, mu dingngol kuy kalinah nunhumalyaak ke hiya ya maid
di ena numbahulan ke danaen eyu ipabahul ke hiya.
15 Takon hi Herod an nunhumalyan hiya ya kananay maid peman di
bahul tuwen tagu ot pabangngadonah tu. Ta nganne moy gapunah e
pamatayan ke hiya?
16 Hay ke ot pe kanak ya ipahoplat ku ya ahik impae."
17 [Katootoon on mahapul an waday ohan ipaen Pilatuh balud hin
nadatngan nan Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios.]
18 Mu am-in nadan tatagu ya muntukuk da an kanan day "Patayon
yuh naen tagu ta hi Barabbas di ipae yu."

19 Hi Barabbas an nibalud ya hiyay oha nadah nakigulu ad Jerusalem
ya pimmate.
20 Impatnan bon Pilatu an kumali nadah tatagut hi Jesus ot di mipae,
21 mu tagan day tukuk an kanan day “Ipatak hi krus! Ipatak hi krus!”
22 Impitlun Pilatun kimmali nadah tatagun kananay “Tipe, kon
nganney bahul tuwen tagu? Maid di gapunah e pamatayan ke hiya.
Kinali abunay ipahoplat ku ta ahik ipae.”
23 Mu namam-a ot ya abun pun-itkuk dan mipatak hi krus
24 ot iunnud mon Pilatu nah pinhod dan maat.
25 Hi Barabbas moy impaena yaden nabahulan te nakigulu ya
pimmate ot hi Jesus moy ipipate na te hidiyey pinhod nadan tatagu.

Hay nipatakan Jesus hi krus
(Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Juan 19:17-27)

26 Pun-ie dah Jesus nah eda pangipatakan ke hiya ya dinamu dah
Simon an iCyrene an manganamut. Impapilit nadan tindalun ipipah-
on ke hiya nan krus an pinah-on Jesus ot pah-onona ot mituntun-ud
ke hiya.
27 Kediyen pun-ie dah Jesus ya dakkodakkol day tatagun miun-unnud
ke hiya ya wadada nadan binabain kumogakoga te nan eda pamatayan
ke hiya.
28 Inliggun Jesus ke dida ot kananay “Dakayun binabain iJerusalem,
bokon ha-oy di kog-an yu, mu hay adol yu ya nadan imbabale yu
29 te ahi madatngan nan algon nahalman di ahiyu punholholtapan,
ta hidiye nan wadaday tatagun ahida kanan di ‘Kudukdul nadan
binabain maid di golang dan mun-inum.’
30 Ya ahida bo kanan hanadah bilid di ‘Magde kayu ta matab-unan
kami.’
31 Te kediyen tiempo ya nahalman di holholtapon di tatagu. Tibon
yun ha-on an maid di bahul ku yaden athituy aton dan ha-on an
punholholtaponak, ot namam-a moy ahida aton hanadah tatagun
waday bahul da.”
32 Kediye wadada damdamay duwan balud an eda pakipate.
33 Dimmatong da nah nangadanan hi Gunit di Ulu ot ipatak dah Jesus
nah krus. Takon nadan duwan balud ya impatak da damdama dida.
Hanan oha ya wadah winawwan Jesus ya na bon oha ya wadah iniggid
na.
34 Kanan Jesus di “Ama, pakawanam di liwat datuwen mangipipaten
ha-on te uggeda inilay at-atton da.”
Hanadan tindalu ya imbubunut da hin dahdin diday mangala nadah
bulwatin Jesus.
35 Hanadan tatagu ya dehdi dan mun-ang-ang-ang yaden hanada ken
aap-apu da ya taltalanggaan dan kanan day “Binaddanganay udum ot
tumagu da ya agat tibon taku hin baddanganay adol nat kitib-anan
hiyay pinilin Apu Dios an Kristo an mangipaptok hi tagu.”
36 Takon nadan tindalu ya taltalanggaan da damdama ot idatan dah
mun-antam an mainum
37 ot kanan dan hiyay “Deket he-ay patul di Judyu ya baddangam di
adol mut adika mate.”
38 Kanan dah di te nan nitudok hi tap-on di uluna ya kananay
“Hituwey Patul di Judyu.”

39 Takon damdama nan ohan nipatak ya taltalanggaanah Jesus an
kananay “Kon bokon he-a nan pinilin Apu Dios an mangipaptok hi
tagu? Daan bot baddangam di adol mu takon di dakami?”
40 Mu kanan nan ohan nipatak di “Antipet iathinam di kalim ke hiya?
Kon adika tumakut ke Apu Dios yaden inilam an mate ka?
41 Dita ke ya mate ta te hidiyey kastigu tah numbahulan ta, mu hiya
ke ya maid gapunay pamatayan dan hiya te maid di bahul na.”
42 Ot kananan Jesus di “Apu Jesus, ahiyak ahan nomnomon hantuh
ahim pumpatulan.”
43 Ya kanan Jesus ke hiyay “O, takon ad uwani ya maki-e kan ha-on
nah kawad-an di linggop ya an-anla.”

Hay natayan Jesus
(Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-41; Juan 19:28-30)

44 Indanit maal-algo ya himmilong am-in di boble hi tulun oras
45 an nama-id di potang. Hanan kurtina nah Templo ya nahathat ot
magodwa.
46 Indani ya tinumkuk hi Jesus an kananay “Ama, nangamung kah
linnawak.”* Kinali nah tuwe ot mate.
47 Hanan ap-apun di tindalu ya tinibonan am-in nan na-na-at ot
dayawonah Apu Dios an kananay “Makulug peman tuwalin maid di
bahul tuwen tagu.”
48 Hanada ke damdaman tatagun nanibon diyen naat ya u-umyung
da nuppen mumpanganamut.
49 Am-in nadan nun-ib-ibban Jesus takon nadan binabain niunuunud
ke hiya an nalpud Galilee ya nibata-an dan mun-ang-ang-ang nah ma-
ma-at.

Hay nilubukan Jesus
(Mateo 27:57-61; Marcos 15:42-47; Juan 19:38-42)

50-51 Indani ya wada on ohan Judyu an hi Joseph di ngadana an
iArimatea. Hiya ya madayaw te maphod di pangi-ena, kinali takon
di hiyay oha nadah ap-apun di Judyu ya ad-adiyonah diyen eda inat
ke Jesus. Hiyay oha nadah munho-ho-od hi datngan di pun-ap-apuwan
Apu Dios.
52 Handih nateh Jesus ya immeh kad-an Pilatu ot ena ibagat alanay
adol Jesus.
53 In-abulut Pilatu ot ena lokahon ot libbutanah luput ot ena ilubuk
nah gungat an batun maid ni-an di nilubuk hidi.
54 Ginalaanan e inlubuk te kediyey kilappuwan di ngilinon dan algo.
55 Hanadan binabain niunud ke Jesus an iGalilee ya naki-e dan
Joseph ot tibon da nan lubuk ya hay inat nan nangilubuk.
56 Handih immanamut da ya indadaan day lana ya nadan udum an
mihaad hi adol di nate. Mu kabigatanan diye ya Sabadun Tungo ot
mun-iyatu da an miunnud nah Tugun Moses.

Hay namahuwan Jesus
(Mateo 28:1-10; Marcos 16:1-8; Juan 20:1-10)

---

* **23:46 23:46** Psalm 31:5

24

1 Mungkabigat kediyen Linggu ya himmalaman nadan binabain
immen nah gungat an in-e da nan indadaan dan mihaad hi adol di
nate.
2 Dimmatong da nah gungat ya tinibo dan nakaan nan batun
nitangob
3 ot humgop da, mu maid nan adol Apu Jesus.
4 Numanomnom da hin nganney naat nah adol na ya kal-inadi ya
waday duwan anghel an timmaddog nah paldang dan humihhiliy
bulwatida.
5 Ya timmattakut da ot iyuyuung da, mu kanan nadan anghel ke
diday "Tipet hituy eyu panamakan nah matagu?
6 Maid hitu te timmagu. Kon adiyu manomnom an hituwe din
kinalinan dakayu handih kawada nad Galilee?
7 Kananay 'Nan Panguluwan di tagu ya ahi alan di gaga-ihon tatagu
ta ipatak dah krus ta mate, mu hi mikatlun algo ya mamahuwan.' "
8 Ya ninomnom dah diyen kinalina.
9 Ot taynan da nan gungat ot ume dah kad-an nadan himpulut ohan
disipulos ya nadan udum an mangulug ot ipainila dan didan maid nan
adol Jesus nah gungat.
10 Dadiyen binabai ya da Maria Magdalena, hi Juana, hi Maria an hi
inan James ya nadan udum.
11 Mu adi kulugon nadan disipulos te pangali da on adi makulug.
12 Mu hi ke Pedro ya bintik nan immeh di nah nilubukan Jesus.
Ot idung-o na ya hiya peman an abuna nan libbut di adol Jesus an
tinibo na, mu maid nan adol na. Ot handih mungkibangngad ya
numanomnom.

Hay numpatib-an Jesus nadah duwan disipulosna
(Marcos 16:12,13)

13 Kediye bo damdaman algo ya nadan duwan disipulos Jesus ya
mange dad Emmaus an himpulut duway kilometroy kadawwinad
Jerusalem.
14 Mangmangnge da yaden ihumhummangan da nan na-na-at.
15 Ya kal-inadi ya inakhupan Jesus dida ot maki-kien dida.
16 Tinibo da, mu ugge ni-an numpaimatun ke dida.
17 Kanan Jesus ke diday "Kon nganneh diyen ihumhummangan yu
yaden mangmangnge kayu?" Immohnong da ya matiboh anga dan
u-umyung da.
18 Hanan oha an hi Cleopas ya kananay "Dahdi ka? Ya- oha ka nin an
iJerusalem an ugge nanginilah na-na-at hantuh nala-un kaatnay algo
an hiyah tuwe nan ihumhummangan mi."
19 Kananan diday "Nganney naat?" Kanan day "Hanan naat ke
Jesus an iNasaret. Hidiye ya profetas Apu Dios ya tobalon min ongal
di kabaelanan mangat hi milagro. Ya nalaing hi am-in takon nah
puntuttuduna. Maid di udum hi umat ke hiyah hinangngab Apu Dios
ya hi tagu.
20 Mu hanada boppon aap-apun di padi ya nadan ap-apu taku ya
eda impadpap ot iedah kad-an Pilatu ta mahumalya ot ahida pipatak
hi krus ot mate.

21 Yaden pangali mi on hiyay mangihwang ke ditakun Judyu ta bokon
mo nadan tatagud Roma di pun-ap-apu taku. Ot deyan ad uwaniy
mikatlun algoh natayana.
22-23 Mu dih biggatna ya himmalaman da nan udum an ibbamin
binabaih di nah nilubukana ya maid kanu nan adol na ot mibangngad
dan kanan day tinibo da on duwan anghel an kanan da kanuy
namahuwan hi Jesus, kinali namodwong kami.
24 Ta nada ke bo damdaman udum an ibbami ya imme da ot tibon
da ya makulug peman di kinalin nadan binabai, mu ugge dah tiniboh
Jesus.”
25 Kanan Jesus ke diday “Tipe anhan ta makakuddang di nomnom
yu! Tipet nakalligat di pangulugan yuh kinalin handidan profetas
mipanggep ke Kristo?
26 Kon ugge tuwali nitudok an kananay ‘Hi Kristo an pinilin Apu Dios
an mangipaptok hi tagu ya mahapul an mate ta ahi mun-ap-apu.’ ”
27 Ya impainilanan diday kibalinan am-in nan nitudok mipanggep
ke hiya, impalpuna nah nitudok an Tugun Moses ya nan intudok
handidan profetas.
28 Loktat ya tuwen dumatong da nah boblen pangayan da ya e ot
madaggah Jesus,
29 mu kalyon dan hiyay “Mun-iyan takuh tu te mahilngan kah dalan.”
Ot tobalon Jesus.
30 Handih eda mangan ya inalana nan tinapay ot mundasal ke Apu
Dios ot pani-angona nan tinapay ot idatana didan duwa.
31 Kediyen in-athidina ya kay nadiyat di mata da ot imatunan dan
hiyah Jesus, mu pinghanadi ya nama-id.
32 Nuntinnokkolan dan duwa ya waday oha on kananay “Kinali
tuwali ahan athidin makakkaphod di punggibok ku handih maki-
humhummangan ke dita nah dalan ya nah pangituttuduwana nah
intudok handidan profetas.”
33 Ot umga da ot mibabangngad dad Jerusalem ya wadada nan
himpulut ohan disipulos ya nadan udum an mangulug an naamung
da ya
34 hay namahuwan Jesus di anab-abigon dan kanan day “Makulug
an namahuwan nan Ap-apu taku te numpatibon Pedro.”
35 Ot kalkalyon mo damdaman nadan duway nangakhupan Jesus ke
didan nah dalan ya hay nuppe nangimatunan dan hiya ya nan namani-
angana nah tinapay handih eda mangan.

Hay numpatib-an Jesus nadah himpulut ohan disipulosna
(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18; Juan 20:19-23; Apostoles 1:6-8)

36 Hituwey kalkalyon da ya numpatibo ot boh Jesus an timmaddog
hi kad-an da an kananan diday “Malinggop kayu kaya.”
37 Ya kimmaynit da ya timmattakut da te kanan da pe on bokon hiya.
38 Kananan diday “Antipet tumattakut kayu? Kon adi kayu mangulug
an ha-on?
39 Tibon yu tun liput hi taklek ya hukik handih nipatakak. Makulug
an ha-on. Makayu ta dapaonak ta pangulugan yun bokonak banig te
deket bokon tagu ya maid di adol na, mu tibon yun ha-on ke ya waday
adol ku.”
40 Pungkali nah tuwe ya pun-ipatibo nay taklena ya hukinan dida.

41 Man-ut imma-anla da, mu munhalinduwa da te nanongnan adida
kulugon. Ta hidiye mo nan kanana bon diday “An waday makan?”
42-43 Ya wada udot on dolog ot idat da ot mangan.
44 Ot kanan bon Jesus di “Immannung din kinalik handih kawada
takun am-in an kanak di ‘Mahapul an maat am-in nan nitudok
mipanggep ke ha-on nah Tugun Moses ya nah Psalms an intudok
handidan profetas Apu Dios.’ ”
45 Kinali nah tuwe ot ahina pat-alan di nomnom dan manginilah
kibalinan nan nitudok an kalin Apu Dios.
46 Kananan diday “Nitudok tuwali an hi Kristo ya ahi munholholtap
ya mate, mu mamahuwan hi mikatlun algo.
47 Hay natayak di gapunan pakawanan Apu Dios di liwat di tagu
hin muntutuyu da. Hituwey mahapul an mituttuduh kabobboble
mipalpud Jerusalem.”
48 Kanan bon Jesus di “Dakayuy intud-ak kun muntuttudu te dakayuy
naniboh immannungan nan nitudok an kalin Apu Dios mipanggep ke
ha-on.
49 Mu mahapul an mihaad kayu ni-an ketuwen boble ta had-on yu
nan ahik itud-ak an Espiritun Apu Dios an mamaddang ke dakayu te
hituwe tuwali din kinalin Ama.”

Hay tinalakdangan Jesus hi langit
(Marcos 16:19,20; Apostoles 1:9-11)

50 Indani ya impanguluna dida ot ume dad Betania. Handih
dimmatong dah di ya intagge nay taklena ta idasalana dida.
51 Indasalana dida hi kipaphodan da ot ipayunan tumalakdang hi
langit.
52 Am-in da ya dinaydayaw dah Jesus ya maka-an-anla dan nibangn-
gad ad Jerusalem.
53 Ot nipalpun diye ya umeume da nah Templo an mundaydayaw ke
Apu Dios.

HAY IMPITUDOK APU DIOS KE JUAN MIPANGGEP KE JESUS

1 Handih maid ni-an am-in hantudan wadad uwani ya wada tuwali
nan Kali an mangipainilan Apu Dios. Hiya ya wada ke Apu Dios te
Dios tuwali.
2 Wada tuwali ke Apu Dios ot ahi mawadan am-in tun wadad uwani.
3 Ot gapu ke hiya ya naltun am-in ya maid di oha an uggena lintu.
4 Hiyay nalpuwan di biyag ya hiyay dilag an mamat-al hi nomnom
di tagu ta maawatan day pangi-en Apu Dios.
5 Hiyay mamat-al hi tapol an punnomnom di tagu. Ya hiya ya
adinadaman mama-id, mu munnananong ta nangamung.
6-7 Wada nan tagun hi Juan di ngadanan pinilin Apu Dios an
mangipainila mipanggep kediyen dilag ta kal-ina ot ya kulugon am-
in di tagu.
8 Bokon hi Juan hidiyen dilag, mu immali ya abun mangipainila
kediyen kanan dan dilag.
9 Hidiyen dilag ya immali tuh luta te hiya ya abuy mamat-al hi
nomnom di tagu.
10 Hiyay gapunah naltuwan am-in tun wadah luta, mu handih
immali ya ugge inimatunan di tatagu.
11 Immali ot makiha-ad hi tataguna, mu dakol ke diday ugge
nangabulut ke hiya.
12 Wadaday nangabulut ke hiya ot diday indatanah kalebbengan an
mibilang an imbabalen Apu Dios te nundinol dan hiya.
13 Hidiyen nibilangan dan imbabalen Apu Dios ya adi umat hi
pangibilang di taguh imbabalenan mitungo, te hay nibilangan da ya
gapuh kabaelan Apu Dios, ta hidiye nan hiya moy Ama da.
14 Hidiyen Kali an mangipainilan Apu Dios ya numbalin hi tagu ot
makiha-ad ni-an ke ditaku tuh luta. Tinibotibo mi ot inilaon min hiya
nan binugtung an Imbabalen Apu Dios an kitib-an di dayaw Amana te
makaulle tuwalin ditakun tatagu ya makulug am-in di kalyona.
15 Hiyay impainilan Juan an kananay "Hiyah tuwe nan madayaw an
tagun kinalik ke dakayun ahi umalin natag-en abu mu ha-on te hiya
ya wada tuwali ot ahiyak mawada."
16 Gapuh ongal an ulenan ditakun tatagu ya dakkodakkol di
kiphodan an dawaton taku.
17 Hanan Tugun Apu Dios ya hi Moses di nangipainila, mu nan ongal
an ulen Apu Dios ya nan makulug an mipanggep ke hiya ya hi Jesu
Kristoy nangipainila.
18 Maid di tagun nanibon Apu Dios, te abunah diyen binugtung an
Imbabalenan wadat nangamung ke hiya. Ot hiyay nangipainilan Apu
Dios.

Hay ituttudun Juan an mumbonyag
(Mateo 3:1-12; Marcos 1:1-8; Lucas 3:1-18)

19 Hanadan ap-apun di Judyu an Pharisee ad Jerusalem ya intud-ak
da nadan padi ya nadan bumadbaddang ke didah simbaan hi kad-an
Juan ta eda mahmahan hin dahdi hiya.

20 Ya makulug di inhumang Juan an kananay “Bokon ha-oy hi Kristo
an tinuddun Apu Dios an mangipaptok hi tatagu.”
21 Kanan dan hiyay “Kon he-a moh Elijah?” Kanan Juan di “Bokon.”
Ot kanan da boy “Kon he-a mo nan kanan Apu Dios an ahi umalin
profetas?” Kanan bon Juan di “Bokon.”
22 Indani ya kanan dan hiyay “Ot dahdi ka mo? Mahapul an human-
gom ta waday kalyon mi nadah nangitud-ak ke dakami mipanggep ke
he-a. Nganney kalyom mipanggep hi adol mu?”
23 Kanan Juan di “Ha-oy nan inabig din hi Isaiah an profetas handih
done an kananay
‘Wada nan tagun ahi muntuttudu nah adi maboblayan an kananay
“Iphod yuy dalanon nan Ap-apu taku.” ’ ”*
24-25 Indani ya kanan bon nadan intud-ak di Phariseey “Deket bokon
he-ah Kristo weno hi Elijah ya bokon he-a nan profetas Apu Dios an
umali, antipet bonyagam di tatagu?”
26 Ya hinumang Juan an kananay “Om, mumbonyagak hi tatagu, mu
danum ya abuy pamonyag ku. Mu waday oha tuh kad-an takud uwani
an uggeyu inila.
27 Hiya nan kanak an ahi umalin mihannot ke ha-on. Hiya ya
natagtag-e mu ha-on, ta takon di hay mangubad hi gakod di apatut
na ya nakababbaak an mangat kediye.”
28 Hituwey naat ad Betania an dommang nan Wangwang an Jordan
an numbonyagan Juan hi tatagu.

Hi Jesus ya mialig hi kalnero te nate gapuh liwat di tagu

29 Handih nabiggatana ya tinibon Juan hi Jesus an mangalih kad-ana
ot kanana nadah tataguy “Deyan mangali nan mumpakawan hi liwat
di tagu. Hiya nan kanan dan Kalneron miappit ke Apu Dios.
30 Hituwe nan kanak an umalin natagtag-e mu ha-on te wada tuwali
ot ahiyak mawada.
31 Ha-oy ya uggek ni-an inila, yaden hiyay gapunan pumbonyagak di
tataguh tud Israel ta inilaon da hiya.”
32 Hituwey kanan Juan hi nanginilaanan Jesus: “Tinibok nan
Espiritun Apu Dios an kay paloman nalpuh langit ot umpan hiya ya
inilak mon hiyah Kristo.
33 Te handih nangitud-akan Apu Dios ke ha-on an e mamonyag
hi tataguh danum ya kananay ‘Hanan umaliyan di Espirituk an
kay palomay ang-ang na ya hidiyeh Kristo. Hiyay mangibonyag hi
Espirituk hi tatagu.’
34 Tinibok am-in datuwen naat, kinali ihadak kun hiya ya Imbabalen
Apu Dios.”

Hay nanginilaan da Pedro ya hi Andres ke Jesus

35-36 Nabigat bon diyen muntattaddog da Juan ya nadan duwan
ibbana ya mungkala-uh Jesus ot kanan Juan ke diday “Hiyah tuwe
nan mialig an Kalneron miappit ke Apu Dios.”
37 Dingngol dah diyen kinalin Juan ya pinghanadi ya niunud dan
Jesus.

---

* **1:23 1:23** Hay pinhod tuwen kalyon ya mundadaan kayu an iphod yuy pangi-eyu te umali nan Ap-apu taku.

38 Nunwingih Jesus ya tinibo nan mituntun-ud dan hiya ot kananan
diday “Nganney pinhod yu?” Ya kanan dan hiyay “Apu, daanay kiha-
ha-adam?”
39 Ya kananan diday “Makayu ta eyu tibon.” Naki-e da ot
makihumhummangan dan Jesus nipalpuh himbatangan ingganay
mahilong.
40 Hay ngadan nan oha an nangngol hi kinalin Juan ot miunud ke
Jesus ya hi Andres an tulang Simon Pedro.
41 Hay namangulun inat Andres ya ena tiniboh tulang nan hi
Simon ot kananan hiyay “Tinibo mih Kriston tinuddun Apu Dios an
mangipaptok hi tagu.”
42 Ot ikuyug Andres hi Simon hi kad-an Jesus ya kanan Jesus ke hiyay
“He-ah Simon an imbabalen Juan, mu ad uwani ya hannotak di ngadan
mu ta he-a moh Pedro.” Hay kibalinan tuwen ngadan ya Batu.

Hi Felipe ke Nataniel ya disipulos damdaman Jesus dida

43 Nabigat kediye ya ninomnom Jesus an umed Galilee. Tinibo nah
Felipe ot kananan hiyay “Mikuyug kan ha-on.”
44 Hi Felipe an iBetsaida ya kaboblayana da Andres ke Pedro.
45 E tinibon Felipeh Nataniel ot kananan hiyay “Tinibo mih Kristo
an mipanggep ke hiyay intudok Moses ya handidan profetas. Hay
ngadana ya hi Jesus an iNasaret an imbabalen Joseph.”
46 Mu kanan Nataniel di “Kon waday maphod hi iNasaret?” Ya kanan
Felipe ke hiyay “Makat em tibon.”
47 Inang-ang Jesus an mangali da Nataniel ot kananay “Hituwey
makulug an holag Israel an maandong di pangi-ena.”
48 Ya kanan Nataniel di “Antipet inilaak ke he-a?” Kanan Jesus di
“Man tinibo daka tuwali handih punhidhidummam nah puun di kaiw
an fig ot ahi daka e awiton ke Felipe.”
49 Ot kanan Nataniel ke hiyay “Apu, makulug an He-ay makulug an
Ap-apun di holag Israel!”
50 Kanan Jesus ke hiyay “Wadan kinulugak te kanak di tinibo daka
nah puun di kaiw. Mu wada pay di udum an namammam-an ahim
kamodwongan mu hituwe.”
51 Kanan bon Jesus di, “Donglonak ke dakayu te makulug an ahiyu
tibon an mabukatan di kabunyan ya wadaday anghel Apu Dios an
mumbinangngad an umalih kad-ak an Panguluwan di tagu.”

Hay kasal ad Kana

2

1 Nala-uy duway algo ya waday kasal ad Kana ad Galilee ya wadah
dih inan Jesus.
2 Dahdi damdama da Jesus ya nadan disipulosna.
3 Indani ya nap-u nan mainum ot kanan inan Jesus ke hiyay “Maid
moy mainum.”
4 Ya kanan Jesus ke inanay “Ina, nangamungak, adika madanagan te
inilak di atok, mu ugge ni-an nadatngan di tiempon pangipatib-ak hi
kabaelan Apu Dios.”
5 Mu takon di athidi ya immeh inana ot kanana nadah muttatyun
mumpaptok di “Un-unudon yuy kalyon Jesus ke dakayu.”

6 Wada nan onom an angang an kiha-adan di danum an pun-ulan
di tataguh pangun-unudan dah pangi-en di Judyu. Hay mihuduh ohan
angang ya umeh tuluy pulun galon.
7 Kanan Jesus nadah muttatyuy "Punuwon yuh danum nadan
angang." Ot un-unudon da.
8 Kanan bon Jesus ke diday "Pamanguluwon yun itaugan nan
mumpaptok tuh kasal." Ot eda itaugan.
9 Tinamtaman nan mumpaptok nah kasal nan danum an num-
balin hi mainum, mu uggena inilay nalpuwana. Abuna nadan
muttatyun nanginila. Impaayag nan mumpaptok nah kasal nan lalakin
mungkasal
10 ot kananay "Hay inilak hi pangi-e taku ya pamanguluwon takun
ipainum nan makakkaphod an mainum ta deket nap-u ya ahi intun-
ud di lagat ten wada. Mu antipet dakayu ke ya dehtuy eyu intaluh
makakkaphod ta eyu pangudidiyon an itaug?"
11 Hidiyen inat Jesus ad Kana ad Galileey namangulun milagron
nangipatib-anah kabaelana. Ta nadan disipulosna ya namammam-an
nangulug dan hiya.
12 Indani ya immeh Jesus ad Kapernaum an naki-eh inana ya nadan
tutulang na ya nadan disipulosna ot miha-ad dah dih kaatnay algo.

Hay nangayan Jesus hi Templo
(Mateo 21:12,13; Marcos 11:15-17; Lucas 19:45,46)

13 Mungkadatngan moy Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios
ot ume da Jesus ad Jerusalem.
14 Imme da nah Templo ya dakkodakkol day munggattang hi baka,
kalnero ya paloma ya nadan munsilyuh pihhun inumbun dah kad-an
di lamesaan da.
15 Immalah Jesus hi linubid ot kapyaonah huplit ot pun-abul na
nadan igattang dan babaka ya kakalnero ya nuntu-i nay lalamesaan
nadan munsilyuh pihhu ot mungkiwahit nadan kalang.
16 Kanan Jesus nadah munggattang hi palomay "Pungkaan yu
hantudan paloma yu. Tipet pumbalinon yuh malkadu tun balen
Ama?"
17 Ninomnom nadan disipulosna nan nitudok an kananay "Apu Dios,
ongal di pangikaguk tuh balem, mahakit di nomnom ku ten nalgom di
kiatana."
18 Kanan nadan Judyu ke Jesus di "Ipatibom di milagro ta kitib-anan
waday kalebbengam an mangat nah inat mu."
19 Ya kanan Jesus ke diday "Pa-iyon yu tun Templo ot bohwatok hi
tulun algo."
20 Kanan nadan Judyuy "Antipe udot ta nap-at ta onom di toon di
namohwatan dan tuwe ya em kanan di bohwatom hi tulun algo?"
21 Mu hay nangialigan Jesus nah Templo ya hay adol na te nate ot
handih mikatlun algo ya namahuwan.
22 Handih namahuwanay nunnomnoman nadan disipulos na nah
kinalinan kananay bohwatonah tulun algo nan Templo hin mapa-i.
Hituwey gapunah nangulugan da nah impitudok Apu Dios mipanggep
hi kamahuwan Jesus ya nan kinalin damdaman Jesus mipanggep
kediyen kamahuwana.

Inilan Jesus di wadah nomnom di tagu

23 Handih wadah Jesus ad Jerusalem kediyen piyestan di kanan dan
Nala-uwan di Anghel Apu Dios ya inainat nay milagro ot dakol di
tatagun nangulug ke hiya.
24-25 Mu adi madinol hi Jesus an nahamad di pangulug da te inila
nay pangi-en di tagu takon di adida kalyon di wadah nomnom da.

Hay hummangan da Jesus ke Nikodemus

3

1 Wada on Pharisee an ap-apun di Judyu an hi Nikodemus di
ngadana.
2 Nahilong ya immalih kad-an Jesus ot kananay "Apu, inila min he-a
nan mittulun intud-ak Apu Dios te adi mabalin an aton di tagu nadan
atoatom hin adi idatan Apu Dios hi kabaelana."
3 Inilan Jesus di mitun-ud an kalyon Nikodemus ke hiya ot kananay
"Hituwey kalyok ke he-a, makulug an adinadaman migappat di taguh
pun-ap-apuwan Apu Dios hin adi mipidwan miimbabale."
4 Kanan Nikodemus di "Nganney atonan e miimbabale boy tagu
yaden kat-agu mo? Kon ibangngad nah putun inanat ahi bo
miimbabale?"
5 Kanan Jesus di "Donglonak te makulug an mahapul an hay danum
ya hay Espiritun Apu Dios di mangipapidwah kiimbabaleyan di tagu
ta ahi migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios. Hituwey pinhod kun
kalyon an mahapul an mipidwan miimbabaley tagu.
6 Hay in-imbabalen di tagu ya pangi-en di tagu ya abuy wadan hiya.
Mu nan tagun mipidwan miimbabalet mawada nan Espiritun Apu Dios
ke hiya ya kay mo damdama pangi-en Apu Dios di pangi-ena.
7 Kinali adika mamodwong nah kinalik an mahapul an mipidwan
miimbabaley tagu.
8 Hay tagun mipidwan miimbabalet wada moy Espiritun Apu Dios ke
hiya ya mialig nah dibdib. Hay dibdib ya man-ut magibok ya madngol
di bungug na, mu ugge inilay puluyona te adi matibo. Umat bo nah
tagun waday Espiritun Apu Dios ke hiyan adi maawatan di at-atton nan
Espiritun Apu Dios ke hiya, mu matibo takun nahannotan di pangi-
enat maphod mo."
9 Kanan Nikodemus di "Kon mabalin an maat di athidi?"
10 Kanan Jesus di "Antipet he-a nan madayaw an mittulun di pangi-e
takun Judyu yaden uggem inilah tuwe?
11 Donglom te makulug an hituwen kalkalyon mi ya inila mi.
Hituwen ituttudu mi ya makulug te tinibo mi, mu adiyu kulugon.
12 Kinalik ke dakayun am-in di mipanggep hi ma-ma-at hituh luta,
yaden adiyu kulugon, ot namam-a mon adiyu kulugon hin nan ma-ma-
at hi langit an kad-an Apu Dios di kalyok.
13 Maid di taguh immen e naniboh langit. Ohaak an Panguluwan di
tagun nanibo te hidiy nalpuwak."
14-15 Ya kanan bon Jesus di "Handih kawadan da Moses nah adi
maboblayan ya inalana nan gombang ot pandayonan kay ulog ot ipalat
na ot itag-e nat hidiyey tangadon nadan kinalat di ulog ta adida mate.
Athina damdamay maat ke ha-on an Panguluwan di tagun ahiyak
mipatag-e ta hay tagun mangulug ke ha-on ya midatan hi biyag an
maid di poppog na."

16 Hi Apu Dios ya ongal di naminhod nan ditakun tatagu tuh luta,
kinali uggena kinawwanan nan binugtung an Imbabalena, ot itud-ak
na tuh luta ta am-in day mangulug ke hiya ya adida makastigun adida
mihi-an ke Apu Dios, mu midatan dah biyag an maid di poppog na.
17 Ugge intud-ak Apu Dios nan Imbabalena tuh luta an e mangastiguh
tatagu, mu intud-ak nan mangihwang ke dida.
18 Hay tagun mangulug kediyen binugtung an Imbabalen Apu Dios ya
adi kastiguwon Apu Dios, mu nan adi mangulug ke hiya ya makastigu.
19 Hiya ya immalin mamat-al hi nomnom di tagu, mu adida pinhod
te gaga-ihoy atoaton da, ta hidiyey gumapuh pangastiguwan Apu Dios
ke dida.
20 Hanadan tatagun gaga-ihoy atoaton da ya adida pinhod an
mangulug nah dilag te deket mangulug da ya matiboy kinagaga-iho
da.
21 Mu nadan tatagun mangun-unud nah inila dan niptok ya adida
bumain an mangulug nah dilag, hidiyey kitib-anan hi Apu Dios di
nangidat hi kabaelan dan mangat hi maphod.

Hi Jesus ya natagtag-e mu hi Juan

22 Indani ya immeh Jesus ad Judea ot maki-e nadan disipulosna ke
hiya. Niha-ha-ad dah di ot bonyagan da nadan tatagu.
23-24 Kediyen tiempon ugge ni-an nikalabut hi Juan ya tagana
damdamah bonyag hi dakol an tatagud Aenon an nih-up ad Salim te
dakol di danum hidi.
25 Indani ya nakihannu nadan disipulos ke Juan nah ohan Judyu
mipanggep hi bonyag.
26 Imme datuwen disipulos ke Juan hi kad-ana ot kanan dan hiyay
“Apu, kon manomnom mu nan tagun ibbam handi nah bah-el di
wangwang an Jordan an itanuttudum di mipanggep ke hiya? Tagana
udot kanuy bonyag ad uwani ya dakol day tatagun e mumpabonyag
ke hiya.”
27 Hinumang Juan an kananay “Adi kayu umamo te maid di
kalebbengan di tagu hin adi idat Apu Dios.
28 Kinalik ke dakayu handi ot inila yun bokon ha-oy di tinuddun Apu
Dios an mangipaptok hi tagu, mu intud-akak ke hiyan mangidadaan
hi tatagun mangabulut ke hiya.
29 Ha-oy ya mialigak nah munggawi an un-unudonay kalyon nan ena
igawi an gayyum na te immaliyak an e mangipainila nah ahi umalin
mangipaptok ke ditakun tatagu. Ya maka-am-amlongak te immali ya
abuluton di tatagu.
30 Ta hidiye nan mahapul an hiyay madayaw, bokon ha-on.
31 Hi Jesus an nalpuh langit ya hiyay katagtag-ayan hi am-in.
Hay nalpuh luta ya hay mipanggep tuh lutay maawatana ta hidiyey
inilanan kalyon ya abu, hidiyey kudang ku te ha-oy ya nalpuwak hi
luta. Hiya ke ya inila nan am-in te nalpuh langit ya hiyay katagtag-
ayan.
32 Hay ituttuduna ya nadan tinibona ya dingngol nah langit, mu o-
ohha day mangabulut kediye.
33 Mu nadan mangabulut kediyen ituttuduna ya diday mangiuh-un
makulug am-in di kalin Apu Dios.

34 Am-in di kalyon Jesus ya nalpun Apu Dios an nangitud-ak ke
hiya te indat nay Espiritunan hiya an hidiyey mangidat hi ongngal
an kabaelana.
35 Hi Apu Dios ya impakappinhod nah tuwen Imbabalenan hi Jesus
ot hiyay idinol nan mun-ap-apu hi am-in, nadan matibo ya nadan adi.
36 Am-in da nan tatagun mangulug nah Imbabalen Apu Dios ya
waday biyag dan maid di poppog na. Mu nadan tatagun adi mangulug
ke hiya ya maid hidiyen biyag da ya kastiguwon Apu Dios didat
nangamung."

Hay nakihummanganan Jesus nah babain iSamaria

4

1-3 Handih dingngol Jesus an ininnilan nadan Pharisee an dakdakol
day mumpabonyag ke hiya mu hi Juan ya tinayanan day Judea ot
mibangngad dad Galilee. Mu hay kakulugana ya ugge numbonyag hi
Jesus te nadan disipulos nay oggan mumbonyag nadah tatagu.
4-5 Handih pangayan dad Galilee ya dinatngan day Saykar an bobled
Samaria an nih-up nah lutan impaboltan din hi Jacob nah imbabale
nan hi Joseph.
6-8 Dinatngan da nan bubun an kina-utan Jacob ot umbun hi Jesus
te naatu. Hanadan disipulos na ya imme dan e gimmatang hi makan
nah boble. Yaden hi Jesus ya nabati nah kad-an di bubun. Tuwen
maal-algo ya immali on babain iSamaria an e humagob. Kanan Jesus
ke hiyay "An damana ahan an idatanak hi danum ta inumok?"
9 Namodwong nan babai ot kananay "Antipet eka mumbagan ha-on
hi danum yaden iSamariaak ya he-a ke ya Judyu ka?" Kinalin nan
babaih tuwe ke Jesus te munhihinningit day Judyu ya iSamaria.
10 Kanan Jesus di "Gulat na ot ta inilam nan idat Apu Dios ya inilam
hin dahdiyak ya wadan mumbaga kan ha-on hi danum an kalpuwan
di biyag."
11 Kanan nan babaiy "Deya ot an adallom tun bubun ya maid di
panan-uk mu. Daanay pangalaam nah kanam an danum an kalpuwan
di biyag?
12 Kon natagtag-e ka mu hi Jacob an hi apu takun nanga-ut ketuwen
bubun? Hituwen bubun di imminuinuman handin hi Jacob ya
handidan imbabalena ya aaggayam da."
13 Kanan Jesus ke hiyay "Tun danum tuh bubun ya inumon di tagu,
mu gagala on nauwo da.
14 Mu nan tagun manginum nah danum an idat ku ya adi mauwo te
hidiye ya umat hi danum an mun-otbol an adi matduk. Ta hanan tagun
mangabulut kediyen idat ku ya waday biyag nan munnananong."
15 Ot kanan nan babaiy "Apu, idatanak anhan kediyen danum ta
ad-addiyak mauwo ta adiyak mo umalialih tun e humagob."
16 Kanan Jesus ke hiyay "Ume kat em ni-an awiton nan inayam."
17 Hinumang nan babain kananay "Man maid di inayak." Ya kanan
Jesus di "Makulug an maid di inayam
18 te man-ut naminlima kan nakiine, mu nan binalem ad uwani ya
bokon mu inayan. Makulug di kinalim."
19 Kanan nan babaiy "Apu, maawatak mon profetas ka,

20 kinali pinhod kun mahmahan ke he-a hin tipet handidan ammod
mi ya hituh bilid di pundayawan dan Apu Dios, mu dakayu ken Judyu
ya kanan yuy mahapul an hidid Jerusalem di pundayawan ke hiya?”
21 Kanan Jesus di “Kulugom tun kalyok an wadan tuy tiempon adi
mahapul an hituh bilid weno ad Jerusalem di pundayawan ke Ama.
22 Dakayun iSamaria ya kanan yuy hi Apu Dios di daydayawon yu,
mu adiyu maawatan di pangi-ena, mu dakami ken Judyu ya adimi
ya abu daydayawon, mu hiya ya impakainnila mi te dakamin Judyuy
nalpuwan nan tinuddun Apu Dios an mangihwang hi tagu.
23 Athidiy ine-ena, mu ad uwani ya takon di dahdi ya damanan
mihayyup ke Apu Dios. Hay kitib-an tuwe ya wadada mo nadan
mundayaw ke Apu Dios hi nomnom da ya impakainnila da hiya. Hay
umat ke diday pinhod Apu Dios an mundayaw ke hiya.
24 Hi Apu Dios ya Espiritu, kinali nan tagun mundayaw ke hiya ya
mahapul an hay pundayaw na ya malpuh maphod an punnomnom ya
nahamad an pangulug.”
25 Kanan nan babaiy “Inilak an ahi umali nan tinuddun Apu Dios
an hi Kristo an ahi mangipaptok am-in hi tagu. Hantuh aliyana ya
ipainila nan am-in ke ditaku nadan adi taku maawatan.”
26 Ya kanan Jesus ke hiyay “Ha-oy nan kanam an hi Kristo.”
27 Pungkali nah tuwe ya dimmatong nadan disipulos. Ya namodwong
da te makihumhummangan hi Jesus nah babai, mu maid ke diday
nunmahma hin nganney ibagan nan babai weno tipet munhumhum-
mangan da.
28 Tinayanan nan babai nan ena ihagob ot mibangngad nah boble ot
kanana nadah tataguy
29 “Makayu ke. Dehdi nan tagun inila nan am-in nadan inat ku. Hiya
nin hi Kristo an tinuddun Apu Dios an mangipaptok am-in hi tagu.”
30 Ot umalin am-in nadan tatagu nah boblen nanibon Jesus.
31 Uggeda ni-an dimmatong ya kanan nadan disipulos Jesus di “Apu,
mangan ka mo.”
32 Mu kanan Jesus di “Wadan ha-on nan makan an uggeyu inila.”
33 Ot munhinmamahma dan kanan day “Kon waday immialih
kanona?”
34 Kanan Jesus di “Hay umanhan ke ha-on ya hay pangatak hi pinhod
Apu Dios an nangitud-ak ke ha-on ya hay pangibbuwak nah ngunun
indinol nan ha-on, kinali kayak adi maagangan.”
35 Kanan bon Jesus di “Wada nan oggan yu kalyon an kanan yuy
‘Deket nitanom di page ya mala-uy opat di bulan on ahi inani.’ Mu
kalyok ke dakayun ad uwani moy pun-aniyan te nat-ong. Tibon yu
nadan dakol an tatagun nidadaan an mangulug ke ha-on. Diday mialig
nah nat-ong an pagen maani.
36 Hanadan mun-ani an mialig nadah muntuttuduh pangi-ek ya
waday gun-udon da. Hay mialig hi aniyon da ya nadan mangulug
hi itutudu da an dadiye nadan midatan hi biyag an maid di poppog
na. Hituwen maphod an maani ya hituwey pumbalinan di ngunun
di muntanom ya mun-ani. Hituwey gapu nan mun-am-amlong dan
duwa.
37 Makulug nan kali an kananay ‘Waday muntanom ya waday mun-
ani.’

38 Dakayu ya mialig kayu nadah mun-ani te pinili dakayun muntut-
tuduh pangi-ek. Wadada damdama nadan nialig hi nuntanom
te diday namangulun nangituttuduh pangi-ek ot midadaan nadan
tatagun mangulug ke ha-on. Athidiy ine-ena te ad uwani ya dakayuy
mangituluy kediyen ngunudan hituwey kialigana an dakayuy mangani
hi intanom di udum."
39 Dakol da moy iSamaria an nangulug ke Jesus gapuh nangalyan
nan babaih nanginilaan Jesus nadah inat na.
40 Ot kediye ya inayagan nadan iSamariah Jesus an makiha-ad ni-an
hi boble da. Timbal na ot makiha-ad ke didah duway algon ibbana
nadan disipulos na.
41 Handih niha-adan da Jesus hidi ya dakol day nid-um an nangulug
te hay intuttudu na.
42 Kanan nadan tatagu nah babaiy "Bokon nan kinalim ya abuy
gapunah nangulugan mi, mu dingngol miy intuttudu na ot kulugon
min hiya nan hadhad-on takun umalin mangihwang hi tagu."

Hay nangaanan Jesus hi dogon di imbabalen nan ap-apu

43 Nala-uy duwan algoh niha-adan dahdi ot ume dad Galilee.
44 Waday kinalin Jesus handin kananay "Hay profetas ya adi
dayawon di kaboblayana."
45 Mu handih dimmatong da Jesus ad Galilee ya mun-am-amlong
nadan tatagu te tinibo da nadan inat nad Jerusalem handih Piyestan
di Nala-uwan di Anghel Apu Dios.
46 Indani ya imme bo da Jesus ad Kana ad Galilee an nangatan Jesus
hi milagron impumbalinay danum hi mainum. Wadad Kapernaum on
ohan ap-apun di gubilnu an mundogoy imbabalena.
47 Dingngol nan dimmatong da Jesus ad Galilee an nalpu dad Judea
ya immalin mangayag ke hiya ta kaanonay dogon nan imbabalenan
mungkatkate.
48 Kanan Jesus nah ap-apuy "Kon kah-in di waday atok hi milagro ta
ahi kayu mangulug ke ha-on?"
49 Kanan nan ap-apuy "Maka ahan te mungkatkate nan imbabalek."
50 Kanan Jesus di "Umanamut ka ot ya abu. Takon di adiyak maki-e
ot pumhod kaya nan imbabalem." Kinulug nan ap-apuh diyen kinalin
Jesus ot ume.
51 Handih nabiggatana ya nundadammu dah dalan hanadah mut-
tatyuna ot kalyon dan hiya an pinumhod mo nan imbabalena.
52 Minahmahana ke dida hin kakon-anay nakaanan nan dogona ya
kanan day "Handih ala una ad nakugab."
53 Inilanan kediyen oras di nangalyan Jesus an nakaan di dogon
nan imbabalena. Ot kediye ya am-in dan himpamilya, takon di nadan
nidkop ke dida ya nangulug da mon Jesus.
54 Hidiyey mikadwah nangipatib-an Jesus hi kabaelan Apu Dios dih
nibangngadan dad Galilee hi nalpuwan dad Judea.

Hanan mundogo nah pingngit di lobong

5

1 Gagala ya nadatngan di piyestan di Judyu ad Jerusalem ot ume da
Jesus.

2 Wada nan lobong ad Jerusalem an kanan dah kalin di Judyuy
Betesda an nih-up nah hoob an hogpan di kalnero. Hanah pingngit
diyen lobong ya waday liman ab-abbung an punhiduman.
3 Dadiyen liman ab-abbung ya napnuh tatagun mundogo. Wadaday
nakulap, napilay ya naparalyze.
4 [Miha-ha-ad dah di te halipat-an day kumibyayyongan nan danum
nah lobong te waday anghel an oggan umalin mangihal nah danum.
Ta nan mamangulun gumawa hin kimmibyayyong nan danum ya
makaan di dogona, takon di nganneh diyen dogo.]
5 Wadah di on tagun nundogoh tuluy pulut walun toon.
6 Tinibon Jesus ya inilanan nabayag an nundogo ot kananan hiyay
“Kon pinhod mun makaan di dogom?”
7 Ya kanan diyen mundogoy “Om, mu deket kimmibyayyong nan
danum ta kanak ot di mamanguluwak an gumawa on waday naman-
gulu. Maunnaanak ta nangamung te maid di bumaddang ke ha-on.”
8 Ot kanan Jesus ke hiyay “Tumaddog ka! Alam nan abok mut
umanamut ka mo.”
9 Ya pinghanadi ya nakaan di dogon nan tagu ot alana nan abok na
ot mange.

Hidiyen algo ya Sabadun Tungo.

10 Wadaday Judyun nangang-ang nah tagu ot kanan dan hiyay
“Antipet Sabadun Tungod uwani yaden em ihanawwangan nan abok
mu?”
11 Ya kananan diday “Kinalin ot tuwalin nan nangaan hi dogok di
‘Alam nan abok mut umanamut ka.’ ”
12 Kanan nadan Judyuy “Dahdi ni-boh diyen nangalin he-a?”
13 Ugge inilan nan tagu hin dahdih diyen nangaan hi dogona te
pinghanadi ya tinayanan Jesus ot mikamo nadah dakol an tatagu nah
pingngit di lobong.
14 Indani ya dinatngan Jesus hidiyen tagu nah Templo ot kanan Jesus
ke hiyay “Deyan pinumhod ka, itikod mu mon munliwat ta adika
midatan hi dogom nahalhalman mu nan dinggom.”
15 Inilan mon nan tagu an hi Jesus hidiyen nangaan hi dogona ot ena
kalyon hanadah Judyu.
16 Hidiyey gapunan bumobboh-ol nadan Judyu ke Jesus te inat nah
tuwe yaden Sabadun Tungo.
17 Mu kanan Jesus ke diday “Kanan yuy panion ditakun Judyuy
mungngunuh Sabadu. Mu hi Aman hi Apu Dios ya mungngunungunuh
kiphodan di tagu takon di ngannen algo. Kinali hidiye damdamay
atok.”
18 Dingngol nadan Judyuh diyen kinalin Jesus ya namam-an pinhod
dan patayon te bokon ya abu hay ena nungngohayan hi pangi-e da
mipanggep hi Sabadun Tungo, mu gapuh nangalyanan Amanah Apu
Dios ta kay na mo in-ingngoy adol na ke Apu Dios.

Hay kalebbengan Jesus an munhumalyan am-in hi tagu

19 Kanan Jesus ke diday “Donglon yu tun kalyok ke dakayu, makulug
an adik ipadayaw di adol ku te adi mabalin an na-ala on ek inat di
pinhod ku te kah-in di tobalon Ama. Ha-oy an Imbabalena ya atok ya
abu nadan tibok an atona, ta hidiye nan am-in nadan atona ya hidiye
damdamay atok.

20 Hi Aman hi Apu Dios ya impakappinhodak an Imbabalena, kinali
am-in di atona ya ituttudu nan ha-on. Bokon ya abuh nae, mu waday
ipaat nan ha-on an namammam-an umipamodwong.
21 Mahuwan bon Amay nate ya idat nay biyag da, athidi bon ha-on
an Imbabalenan idat kuy biyag nah tagun pinhod kun pangidatan.
22 Bokon hi Amay munhumalyah tagu te indinol nan ha-on an
Imbabalenay mangat kediye
23 ta ha-oy an Imbabalena ya dayawonak hi tatagu umat hi
pundaydayaw dan hiya. Hanan tagun adi mundayaw ke ha-on ya
adina damdama dayawon hi Ama an nangitud-ak ke ha-on.
24 Donglonak te makulug an hay tagun kulugonay kalik ya kulugonah
Apu Dios an nangitud-ak ke ha-on ya adi makastigu. Hidiyen tagu ya
wada moy biyag nan maid di poppog nah kad-an Apu Dios.
25 Kalyok bo ke dakayu, makulug an mipalpud uwani ya nadan
paddungnay nate gapuh liwat da ya donglon day kalyok an Imbabalen
Apu Dios. Ya nadan mangabulut kediye ya idatak didah biyag an maid
di poppog na
26 te hi Ama ya wada tuwalin hiyah diyen biyag, kinali damanan
umidat kediye ya athidi bon ha-on an Imbabalenan wadah diyen biyag
te indinol nan ha-on.
27 Ya indat na bon ha-on di kalebbengak an munhumalyah tagu te
ha-oy di Panguluwan.
28-29 Adi kayu mamodwong tuh kalyok te makulug an ahi madatngan
nan tiempon am-in di nate ya donglon day kalik ya bumudal da.
Hanadan impunnanong dan inainat di maphod gapuh nangulugan dan
ha-on ya midatan dah biyag an maid di poppog na. Mu nadan gaga-
ihoy inainat da ya makastigu dat nangamung di tagu.”

Hanadan mangiuh-u hi mipanggep ke Jesus

30 Intuluy bon Jesus an kananay “Gulat nat ugge indat Apu Dios
di kalebbengak an mangat hi nganneh diye ya maid di kabaelak an
mangat ke datuwen atoatok. Adi na-ala on inat kuy pinhod ku, te hay
atok ya miunnud nah pinhod Ama an nangitud-ak ke ha-on. Ta hidiye
nan hay punhumalyak hi tagu ya maandong te deket munhumalyaak
ya miunnud hi intuttudun Aman ha-on.
31 Gulat nat ohaak an mangalkalih mipanggep hi adol ku ya adi ot
makulug nadan kanalyok.
32 Mu wadah Aman mangiuh-u hi kakulugana hin dahdiyak. Ya
inilak an adi mihallay kalyona mipanggep ke ha-on.
33 Wada handiy intud-ak yuh kad-an Juan an mumbonyag an e
nunmahmah mipanggep ke ha-on ot kalyonay makulug.
34 Adi mahapul an waday tagun mangiuh-uh mipanggep ke ha-on,
mu ipanomnom kuh diyet mangulug kayu ta mihwang kayu.
35 Handin hi Juan ya mialig hi makaddilag an dilag te nuntuttudu
mipanggep ke ha-on. Ot mun-am-amlong kayu, mu nakatang ya abu.
36 Makulug am-in di kinalin Juan mipanggep ke ha-on, mu waday
nahamad an pangitib-an an intud-akak ke Ama an dadiye nadan
atoatok an adi kabaelan di tagu an indinol Aman ha-on an gibbuwok.
37-38 Hi Aman nangitud-ak ke ha-on ya impainila na boy mipanggep
ke ha-on, mu adi kayu pakaawat hi ipainilana ya ipatibona ya adiyu
un-unudon di kalina te adiyak kulugon ke dakayu.

39-40 Adaadalon yu nadan impitudok na te kanan yu on hidiyey
mangidat hi biyag an maid di poppog na, mu kalyok ke dakayun
am-in dadiyen impitudok Apu Dios ya iuh-unay mipanggep ke ha-on
yaden adiyak kulugon ke dakayu. Gulat nat kulugonak ke dakayu ya
mawadah diyen biyag ke dakayu.
41 Adik gamgaman di pundayawan di tagun ha-on,
42 mu inilak ot maid di impaminhod yun Apu Dios te
43 intud-akak an mangipainilah mipanggep ke hiya, mu adiyak
kulugon ke dakayu. Mu gulat na nin ta hay udum di umalin
muntuttudun dakayu ya inilak ot kulugon yu takon di ugge intud-ak
Apu Dios.
44 Gagamgaman yuy pundayaw di ibbayu, mu adiyu gamgaman di
pundayaw Apu Dios ke dakayu, kinali adinadaman ekayu mangulug
ke ha-on.
45 Indani ya pangali yuy ha-oy di mangali ke Aman makastigu
kayu, mu hay kakulugana ya adi mahapul an kalyok te nunna-ud an
makastigu kayu te adiyu un-unudon nan Tugun Moses yaden hidiyey
nangidinolan yun tobalon dakayun Apu Dios.
46 Gulat nat paka-un-unudon yuy Tugun Moses ya wada ot an
kulugonak te hidiyen intudok na ya mipanggep ke ha-on.
47 Mu deyan uggeyu kinulug dadiyen Tugun Moses, kinali immam-
anan adi kayu mangulug hantudah kanalyok ke dakayu."

Hay numpakanan Jesus hi limay libun tatagu
(Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17)

6

1 Nala-uy kaatnan algo ya nun-agwat da Jesus nah dommang nan
baybay an Galilee an Tiberias di oha bon ngadana.
2 Niunud day dakkodakkol an tatagu gapu te tinibo da nadan inat
nan milagro hi nangaananah dogon nadan tatagu.
3 Nuntikid da Jesus nah bilid ot ena tuttuduwan nadan disipulos na.
4 Kediye ya tuwen madatngan nan piyestan di Judyun Nala-uwan di
Anghel Apu Dios.
5 Indanit um-umbun da ya mangali day dakol an tatagu ot kanan
Jesus ke Felipey "Daana nin di etaku pangal-an hi pakan taku hantudah
tatagu?"
6 Inilan Jesus di atona, mu kahimbaggaonan Felipe hin nganne
tuwaliy ihumang na.
7 Kanan Felipey "Takon nin di ongal di igattang hi kanon da ya
makakuddang te dakkodakkol da."
8 Kimmali bo nan ohan disipulos Jesus an hi Andres an tulang Simon
Pedro ot kananay
9 "Dehtu on unga an waday balunan liman tinapay ya duwan dolog,
mu kon gumlan ipakan ke datuwen tatagu?"
10 Ya kanan Jesus ke diday "Takombo, pab-unon yu dida." Ot
pab-unon da nadan tatagu nah maholok. Hay uyap nadan linalakin
naamung ya umeh limay libu, mu ugge nakiuyap nadan binabai.
11 Inalan Jesus hidiyen liman tinapay ya duwan dolog ot mumpasala-
mat ke Apu Dios ot ipakap-ong na nadah tatagu.

12 Nabhug da ot kanan Jesus ke diday “Amungon yuy tindaan dat adi
kumawa.”
13 Inamung da ya napnuy himpulut duwan kabah natdaan nah liman
tinapay an impadakol Jesus.
14 Handih tinibon nadan tataguh tuwen milagro an inat na ya kanan
day “Makulug an hiya nan profetas an hadhad-on takun umali.”
15 Inilan Jesus an piliton nadan tatagun hiyay mun-ap-apu, mu adina
pinhod ot tayanana dida an imme nah bilid ot e maoh-ohhah di.

Hay nundalanan Jesus nah tap-on di danum nah baybay
(Mateo 14:22-23; Marcos 6:45-52)

16 Handih mungkahilong ya imme nadan disipulos Jesus nah
pingngit di baybay
17 ot mumbangka da ot mange dad Kapernaum. Nakahillong mo
yaden ma-ma-id hi Jesus an dumatong.
18 Nahalman di dalluyun handih wadada nah baybay te nal-ot di
dibdib.
19 Lina-uwan day liman kilometro ya ahida nuppe tiniboh Jesus an
tuwen mundallanan nah tap-on di danum an mangalih kad-an da.
Timmattakut da,
20 mu kimmalin kananay “Man ha-oy, adi kayu tumakut.”
21 Imma-amlong da ot paghopon da ya kal-inadi ya dimmatong dad
Kapernaum.

Hay nanamahamakan nadan tatagu ke Jesus

22 Handih nabiggatana ya nanongnan dehdi nadan tatagu nah
pingngit di baybay. Kanan da on dehdih Jesus te tinibo dan
ugge nakilugan hanadah disipulos na nah bangka hi nangayan dad
Kapernaum; oha bo ya abunah diyen bangka an maid di udum.
23 Indani ya wadaday bangkan nalpud Tiberias an immali nah
pingngit di baybay an nih-up nah numpakanan Apu Jesus nadah tatagu
handih numpasalamatanan Apu Dios.
24 Handih ininnilan dadiyen tatagun maid da Jesus ya numpum-
bangka da ot ume dad Kapernaum an e manamak ke hiya.

Hi Jesus nan kanan dan makan an umidat hi biyag an maid di poppog na

25 Handih inakhupan dah Jesus ya kanan dan hiyay “Apu, kakon-
anay dinatngam hitu?”
26 Ya kanan Jesus di “Kalyok ke dakayu, inilak an hay gapunah
panamahamakan yun ha-oy ya bokon gapuh nanib-an yu nadah
milagron inat ku, mu gapu te nakabhug kayu nah tinapay an indat
kud nakugab.
27 Bokon ot hay makan di gagamgaman yu te hay makan ya map-
u. Hay ot gamgaman yu ya nan makan an umidat hi biyag an maid
di poppog na. Maid di udum hi mangidat kediye hin bokon ha-oy an
Panguluwan di tagu te ha-oy di nangidinolan Aman hi Apu Dios.”
28 Ya kanan nadan tatagu ke hiyay “Nganney aton mit hay pinhod
Apu Dios di un-unudon mi?”
29 Hinumang Jesus an kananay “Hay pinhod Apu Dios ya mangulug
kayun ha-on an intud-ak na.”
30 Ya kanan bon nadan tataguy “Nganne ni-boy milagron ipatibom
ke dakamit pangulugan min intud-ak dakan Apu Dios?

31 Hi ke peman Moses ya impakapakana nan mannan nalpuh langit
handidah aammod taku handih kawada da nah adi maboblayan.
Hituwey impitudok Apu Dios an kananay 'Indatana dida nah tinapay
an nalpuh langit.' "

32 Kanan Jesus ke diday "Donglon yu tun kalyok, kanan yu nin on
hidiyen makan an indat Moses di makulug an makan, mu bokon te
hay makulug an makan ya nan malpuh langit an idat Ama ke dakayu.
33 Hidiyen kanak an makan an idat Apu Dios an malpuh langit ya
hidiyey umidat hi tagu hi biyag an maid di poppog na."
34 Kanan dan hiyay "Apu, idatan dakamih kabigabigat nah kanam
an makan."
35 Kanan Jesus di "Ha-oy di kialigan diyen makan an umidat hi biyag
an maid di poppog na. Hanan tagun mangulug ya mundinol ke ha-on
ya adi maagangan ya adi mauwo.

36 Kinalik tuwalin dakayun takon di tibotibon yuy atoatok ya adi
kayu mangulug ke ha-on.
37 Mu nadan tatagun indinol Ama ke ha-on ya kulugonak ya mun-
am-amlongak an mangabulut ke dida
38 te ha-oy ya intud-akak ke Ama tuh lutat atok di pinhod na, bokon
hay pinhod ku.
39 Hay pinhod nan atok ya ipaptok kun am-in nadan tatagun indinol
nan ha-on ta mahuwak didan am-in tuh udidin di algot maid di ohan
mihi-an ke hiya.
40 Man-uke ya pinhod Aman am-in nadan tatagun mangulug ya
mangabulut an ha-oy di Imbabalena ya mahuwak didah udidin di algot
mawadan diday biyag an maid di poppog na."

41 Hanadan Judyu ya mungngudu da te hay kinalin Jesus an kananay
hiya nan makan an nalpuh langit.
42 Ot kanan day "Tipe udot ta ena kanan di hiya ya nalpuh langit?
Kon bokon hiya nan imbabalen din hi Joseph? Kon ugge taku inilah
amana ya hi inana?"
43-44 Kimmalih Jesus ot kananay "Itikod yun ngumudungudu te adi
mabalin an na-ala on nangulug di ohan tagu ke ha-on, te kah-in di
baddangan Aman nangitud-ak ke ha-on. Dadiyen mangulug ke ha-on
ya ahik mahuwan dida hantuh udidin di algo.
45 Intudok handidan profetas Apu Dios an kanan day 'Tuttuduwan
Apu Dios didan am-in.' Ta nan tagun mangngol ta un-unudonay
ituttudun Apu Dios ya kulugonak ke hiya.
46 Maid di nanibon Apu Dios mu ha-oy ya abu. Tinibok hi Aman hi
Apu Dios te nalpuwak ke hiya.

47 Donglon yu tun kalyok ke dakayu, hay tagun mangulug ke ha-on
ya mawadan hiyay biyag an maid di poppog na.
48 Ha-oy di kialigan nan makan an umidat kediyen biyag.
49 Man-u te kinakinan handidan aammod taku nan makan an manna
handih kawada da nah adi maboblayan, mu nate da metlaing.
50 Mu tun makan an kalkalyok an nalpuh langit ya adi matey mangan
ketuwe.
51 Ha-oy hidiyen makan an nalpuh langit ya nan tagun mangan
ketuwe ya waday biyag nan maid di poppog na. Hidiyen kanak an
makan ya hantun adol kun ahik iappit ta mihwang di tagu."

52 Gapu kediye ya muntututut nadan Judyu. Kanan day “Nganne
ni-boy aton tun tagun mangipakan hi adol nan ditaku?”
53 Kanan Jesus ke diday “Makulug an deket adiyu kanon di adol ku,
ya adiyu inumon di dalak an Panguluwan di tagu, ya adi kayu midatan
hi biyag an maid di poppog na.
54 Hay tagun mangan hi adol ku ya manginum hi dalak ya mawadan
hiyay biyag an maid di poppog na ya ahik mahuwan hi udidin di algo
55 te hay adol kuy makulug an makan ya hay dalak di makulug an
mainum.
56 Hay tagun mangan hi adol ku ya manginum hi dalak ya wadaak
ta nangamung ke hiya ya wada damdaman ha-on ta nangamung.
57 Hi Ama an makulug an Dios di nangitud-ak ke ha-on ya hiyay
kalpuwan di biyag, kinali wadan ha-on nan biyag an nalpun hiya.
Athidi bo nah tagun mangan hi adol kun wadan hiyay biyag an nalpun
ha-on.
58 Ha-oy nan makan an nalpuh langit, adi umat nah makan an manna
an kinakinan handidan aammod taku, mu nate da. Mu nan tagun
mangan ketuwen makan an nalpuh langit ya mawadan hiyay biyag
an maid di poppog na.”
59 Hituwey intuttudun Jesus nah simbaan di Judyu ad Kapernaum.
60 Dingngol nadan miunuunud ke Jesus hituwen intuttuduna ya
kanan day “Naligat an maawatan hituwen intuttudu na, dahdi nuppe
ahan di mangulug kediye?”
61 Inilan Jesus hituwen kalkalyon da ot kananay “Kon balawon yuh
tuwen intuttuduk?
62 Nganney punnomnom yu hin tibonak an Panguluwan di tagun
manalakdang hi langit an kawad-ak tuwali?
63 Hay Espiritun Apu Dios di mangidat hi biyag an maid poppog na,
bokon hay kabaelan di tagu. Hidiyen intuttuduk ke dakayu ya hidiyey
ituttudun nan Espiritun Apu Dios, kinali hay tagun mangabulut ketuwe
ya dawatonah diyen biyag.
64 Mu waday udum ke dakayun adi mangulug ke ha-on.” Kinalin
Jesus hituwe te inila na tuwali nadan adi mangulug ke hiya ya inila na
bo nan ahi mangihdul ke hiya.
65 Kanana boy “Hituwey gapunan kanak handiy adi mabalin an na-
ala on kulugonak hi tagu, kah-in di baddangan Ama.”
66 Nipalpun diye ya dakol nadah miunuunud ke Jesus di adi mo
mangun-unud ke hiya ot tayanan da.
67 Kanan Jesus nadah himpulut duwan disipulos nay “Kon takon di
dakayu ya tayananak damdama?”
68 Kanan Simon Pedroy “Apu, tayanan daka ke ya dahdi moy
kiunudan mi? Inila min hay ituttudum ya abuy mangidat hi taguh
biyag an maid di poppog na.
69 Ya inila mi ya kulugon min he-a nan intud-ak Apu Dios an
mangipaptok hi tagu.”
70 Ya kanan Jesus ke diday “Ha-oy di namilin dakayun himpulut
duwan disipulos ku, mu waday ohan dakayun umat ke Satanas di
nomnom na.”
71 Hidiyen kanan Jesus an umat ke Satanas di nomnom na ya hi Judas
an imbabalen Simon Iskariot te inila nan hiyay ahi mangihdul ke hiya,
takon di hiyay oha nadah disipulos na.

Hi Jesus ya nadan tutulang na

7

1 Nagibbuh diye ot ume da Jesus hi kabobbobled Galilee, mu uggeda
immed Judea te inila dan pinhod nadan ap-apun di Judyuh din patayon
hi Jesus.
2 Kediyen tiempo ya tuwen madatngan nan piyestan di Judyun kanan
dan Piyestan di Kampu.*
3 Ta hidiye nan kanan nadan tutulang Jesus ke hiyay "Tayanam
hituwen boblet ume kad Judea ta tibon nadan mangulug ke he-a nadan
milagron at-attom.
4 Hay tagun pinhod nan mumpainilah katagutagu ya adina italuy
atona. Kinali gulat na ya ipatibom hi tatagu hin makulug an milagro
nan at-attom."
5 Hituwey kinalin nadan tutulang Jesus ke hiya te takon di dida ya
adida mangulug ke hiya.
6 Hinumang Jesus an kananay "Ugge ni-an nadatngan di tiempon
pangipatib-ak hi kabaelak, adi umat ke dakayun tatagu an nalgom on
impatibo yuy nganneh diyen kabaelan yu.
7 Te dakayu ke ya adi dakayu hingitan hanadah adi mangulug, mu
ha-oy ke ya hingitanak te ipainilak di gaga-ihon at-atton da.
8 Takon di mamangulu kayun ume nah piyesta. Adiyak maki-e te
ugge ni-an nadatngan di algon pangipatib-ak hi kabaelak."
9 Ot mihdi ni-an ad Galilee.

Immeh Jesus nah piyestan di Kampu

10 Mu handih imme nadan tutulang na ya uggena impainila ot
miunud ke dida.
11 Hanadan ap-apun di Judyu ya hahalipat-an dah Jesus nah piyesta.
Waday ohan dida on kananay "Antipet ma-ma-id hi Jesus?"
12 Am-in nadan tatagu ya hay mipanggep ke Jesus di kalkalyon da.
Hanadan udum ya kanan day maphod hi Jesus, mu nadan udum ya
kanan day hauhaulonay tatagu.
13 Adi padpadngol nadan tataguy kalkalyon da te tumakut da nadah
ap-apun di Judyu.
14 Handih nungkaginawway piyestan nadan Judyu ya e nuntuttuduh
Jesus nah Templo.
15 Namodwong nadan ap-apun di Judyu hi nangngolan dah ituttudun
Jesus ot kanan day "Antipet nalaing hituwen tagu yaden ugge nun-
adal?"
16 Inilan Jesus hidiyen kalkalyon da ot kananan diday "Hituwen
ituttuduk ya ugge nalpuh nomnom ku, mu nalpun Apu Dios an
nangitud-ak ke ha-on.
17 Hanan tagun naminhod an mangat hi pinhod Apu Dios ya inilaona
hin nalpun Apu Dios hantudan ituttuduk weno nomnom ku ya abu.
18 Oha bo ya hay tagun abunay adol nay kalkalyona ya gamgamanay
pundayawan di tagun hiya. Mu ha-oy ya adi athidi te hay gamgamak
ya hay kidayawan Apu Dios an nangitud-ak ke ha-on, hituwey kitib-
anan adiyak humaul.

---

* **7:2 7:2** Hidiyen piyestay pangapyaan dah aab-abbung an kiha-adan dah hinlingguwan.

19 Dakayu ya abuluton yun Tugun Apu Dios nan indat Moses ke
dakayu, mu adiyu un-unudon. Gulat nat un-unudon yuh diyen Tugun
ya tipet pinhod yun patayonak?”
20 Kanan nadan tataguy “Ya nahikpan kah diyablu! Kon dahdiy
mamaten he-a?”
21 Kanan Jesus ke diday “Bumobboh-ol kayun ha-on te kinaan kuy
dogon nan ohan tagu yaden Sabadun Tungo.
22-23 Yaden dakayu ke ya kugiton yuy golang hi algon di Sabadu
gapu te hanah Tugun Moses ya kananay pakugit yuy imbabale yun
linalaki. Hay kakulugana ya handidan aammod taku handih doney
nangilappun mungkugit ot ahi wada nan Tugun. Paka-un-unudon yuh
diyen Tugunat takon di Sabadun Tungo ya mungkugit kayu. Ya tipet
bumoh-ol kayuh nangaananak hi dogon nan ohan tagu hi Sabadu?
24 Hay maphod ya pakannomnomon yu on ahi kayu kimmali ta adi
na-ala on kanan yuy nibahhoy inat di ohan tagu.”

Hay kanan nadan tatagu mipanggep ke Jesus

25 Ya kanan nadan udum an iJerusalem an nangngol nah kinalin
Jesus di “Kon bokon hiya nan kanan nadan ap-apu takun Judyu an
eda patayon?
26 Deya ot kayan dehtun taganan muntuttudu yaden maid di
mangipatikod ke hiya. Kon inilan nin nadan ap-apu an hiya hi Kristo
an intud-ak Apu Dios?
27 Mu nganney innunan e hiyah Kristo yaden nan kanan dan hi
Kristo ya adi mainilay kalpuwana? Yaden hituwe ken tagu ya inila
takuy nalpuwana.”
28 Kediyen muntuttuduh Jesus nah Templo ya inlot nay kalina.
Kananay “Kanan yuy inilaak te inila yu nan boblen nalpuwak, mu
hay kakulugana ya uggeyak inilan dakayu. Gulat nat inilaak ya inila
yu ot nan nangitud-ak ke ha-on. Hay immaliyak ya bokon ha-oy di kon
nomnom, mu gapu te hidiyey pinhod nan nangitud-ak ke ha-on. Hiya
ya uggeyu inila,
29 mu ha-oy ke ya inilak te nalpuwak ke hiya ya hiyay nangitud-ak
ke ha-on.”
30 Ya gapu kediyen kinalin Jesus ya namam-an ihik dan dopapon, mu
uggeda te ugge ni-an nadatngan di algon gintud Apu Dios an pampapan
dan hiya.
31 Mu dakol nadah tataguy nangulug ke Jesus. Kanan day “Hituwe
man ahan nan tinuddun Apu Dios an umalin mangipaptok hi tagu,
te kon waday udum hi umalin ong-ongal di kabaelanan mangat hi
milagro mu hiya?”

Hay nanud-akan dah guwalyan e mampap ke Jesus

32 Dingngol nadan Phariseey kalkalyon nadan tatagu mipanggep ke
Jesus ot dida ya nadan ap-apun di padi ya immitud-ak dah guwalyan
e mampap ke Jesus.
33 Kimmalih Jesus ot kananay “Adiyak mabayag an makiha-ad ke
dakayu ya mibangngadak nah nangitud-ak ke ha-on.
34 Ahiyak e hamahamakon ke dakayu, mu adi kayu pakahamak ke
ha-on te adinadaman ekayu miunud nah pangayak.”
35 Dingngol nadan Judyuh diyen kinalin Jesus ya waday oha on
kananay “Daana ni-boy pangayanat etaku adi pakahamak ke hiya?

Wadan umeh kad-an nadan ibba takun Judyuh boblen nadan bokon
Judyu. Wada nin an e muntuttudu nadah hingitan takun bokon Judyu.
36 Te tipet ena kanan di ahi taku e hamahamakon, mu adi taku
pakahamak ya ena bo kanan di adinadaman etaku miunud nah
pangayana? Nganne nin di pinhod nan kalyon?”

Hanan ob-ob an adi matduk

37 Kediyen udidin di algon nan piyestan hidiyen abuy importanten
algo nah piyestan di Judyu ya timmaddog hi Jesus hi hinangngab
nadan katagutagu ot oltonan kumalin kananay “Wadah na key nauwo
ya umalih kad-ak ta uminum.
38 Te kananah impitudok Apu Dios an nan tagun mangidinol ke ha-
on ya mawadan hiya nan danum an kalpuwan di biyag an kay ob-ob
an adi matduk.”
39 Hidiyen kanan Jesus an danum an kalpuwan di biyag ya nan
Espiritun Apu Dios an mawada nah tagun mangulug ke hiya. Handih
kinalin Jesus hituwe ya maid ni-an di Espiritun Apu Dios hi tatagu te
ugge ni-an nibangngad hi Jesus hi langit an kidayawana.

Hay nagodwaan di tatagu mipanggep ke Jesus

40 Dingngol nadan tataguh tuwen kinalina ya kanan di udum di
“Makulug an hituwe nan profetas an kinalin Apu Dios an ipaalinan
ditaku.”
41 Hanadan udum ya kanan day “Hiya nan Kriston tinuddun Apu
Dios an mangipaptok hi tagu.” Mu kanan di udum di “Bokon man
ahan te bokon ad Galileey kalpuwan Kristo.
42 Hay bo nitudok nah kalin Apu Dios ya kananay hana ken Kristo
ya holag David ya mitungod Betlehem an boblen David.”
43 Adi mun-uunnud di punnomnom nadan tatagu mipanggep ke
Jesus.
44 Wadada nadan udum an pinhod dan dopapon hi Jesus, mu maid
di nangipatna.
45 Nibangngad nadan intud-ak da ot kanan nadan ap-apun di padi
ya nadan Pharisee ke diday “Tipe bot uggeyu in-alih Jesus?”
46 Kanan day “Uggemi te handih dingngol miy panuttudu na ya inila
min maid di miingngon hiya.”
47 Kanan nadan Phariseey “Kon nihapitan kayu damdamah langkak
na?
48 Maid di ohan dakamin Pharisee ya nadan ap-apu takuy nangulug
ke hiya.
49 Hanada ken nangulug ke hiya ya uggeda naawatan di Tugun
Moses, ya nunna-ud an ahi kastiguwon Apu Dios dida.”
50-51 Kimmalih Nikodemus an oha nadah ap-apuh din kananay “Hay
linteg takun Judyu ya adinadaman kastiguwon di ohan tagu hin
ugge ni-an nahumalya te ugge ni-an nainila hin nganney bahul na.”
Hituwen hi Nikodemus ya hiya nan e nakihumhummangan ke Jesus
handi.
52 Kanan dan hiyay “Antipet pakaihakkit muh Jesus, kon iGalilee
ka damdama? Pakabbidbidom ke nan impitudok Apu Dios, maid di
kananah malpud Galileen profetas.”
53 Nagibbuh diyen inhanumhummangan da ot mumpanganamut da.

Hanan babain nakihuyop hi bokona inayan

8

1 Hi Jesus ke ya imme nah Bilid an Oliba.
2 Nabigat ya humalaman bon imme nah Templo. Indani ya
mungkaamung day tatagu ot umbun an muntuttudu.
3 Kediyen muntuttudu ya in-alin nadan muntuttuduh Tugun Moses
ya nadan Pharisee on babain naakhupan an nakihuyop hi bokona
inayan. Impataddog dah diyen babaih gawwan nadan naamung an
tatagu
4 ot kanan dan Jesus di "Hituwen babai ya inakhupan min makihki-
hhuyop hi bokona inayan.
5 Hay Tugun Moses ya kananay nan tagun umat hidi ya mahapul an
tugmilan ta mate, nganney damdamay kanam ketuwe?"
6 Man-uket kinali dah tuwe ya pinhod dan patnaan hi Jesus ta deket
mihallay kalyona ya waday pangigadulan dan mangidiklamun hiya.
Nunyuung hi Jesus an pun-ikul-it nay gamat na nah luta.
7 Mu tagan day mahman hiya ot tumaddog ot kananay "Deket waday
ohan dakayun maid di liwat na ya hiyay mamangulun manugmil tuh
babai."
8 Ya nunyuung boh Jesus an pun-ikul-it nay gamat na nah luta.
9 Dingngol dah diyen kinalina ya namangulu nadan nungkaam-aman
aap-apun naohha-ohhan imme ot loktat ya nama-id dan am-in. Hi
Jesus ya nan babai ya abuy wadah di.
10 Timmaddog moh Jesus ot kanana nah babaiy "Daan da bo? An
imme da nan manugmil ke he-a?"
11 Kanan nan babaiy "Apu, imme dan am-in." Ot kanan Jesus di
"Takombo, umanamut ka, mu itikod mu mo tuwalin munliwat. Adi
daka kastiguwon ke ha-on."

Hay nangiingngohan Jesus hi adol na nah dilag

12 Indani ya e bo nuntuttuduh Jesus nah Templo. Kananay "Ha-oy di
mamat-al hi nomnom di tagu. Kinali nan tagun mangidinol ke ha-on
ta un-unudonak ya paddungnay adi tumapol di nomnom na. Man-uke
ya wada moh diyen tagu nah pat-al an umidat hi biyag an maid di
poppogna."
13 Ya kanan nadan Pharisee ke hiyay "Langkak muh nae. He-a pe on
kalkalyom di mipanggep hi adol mu."
14 Kanan Jesus di "Takon di kalkalyok di mipanggep hi adol ku,
mu makulug am-in te inilak di nalpuwak ya inilak di ahik pangayan.
Dakayu ya uggeyu inilay nalpuwak ya nan ahik pangayan.
15-16 Athinay kalyon yu te nipuun hi punnomnom di taguy punnom-
nom yu. Mu adi athidin ha-on, te ha-oy ke ya niptok di punnomnom
ku te bokon ha-oy ya abuy kon nomnom, mu nomnom min Ama an
nangitud-ak ke ha-on.
17 Takon nan nitudok an Tugun Moses ya kananay 'Hay iuh-un di
duwan tagu ya makulug.'
18 Deket athidi ya makulug di kanalyok mipanggep hi adol ku te
wadah Aman nangitud-ak ke ha-on an mangiuh-u."
19 Ya kanan nadan Pharisee ke Jesus di "Daanay kad-an amam?"
Kananay "Uggeyak inilan dakayu, ta hidiye nan uggeyu damdama
inilah Ama. Gulat nat inilaak ya inila yu damdamah Ama."

20 Datuwey kinalin Jesus handih nuntuttuduwana nah Templo hi
kad-an nan kahon an pangiamungan hi pihhun idat di tatagu, yaden
maid di e nampap ke hiya te ugge ni-an nadatngan di tiempona.

Hi langit di pangayan Jesus

21 Kanan bon Jesus di "Umeyak ta ahiyak hamahamakon ke dakayu,
mu maid di hilbina. Mate kayun ugge nakaan di liwat yu, ta hidiye
nan adinadaman ekayu umali nah pangayak."
22 Munhuhummangan nadan Judyun kanan day "Kon nin mumpate,
antipet kananay adinadaman etaku ume nah pangayana?"
23 Kanan Jesus ke diday "Dakayu ya tagu kayu ya abu, kinali hay
punnomnom di wada tuh lutay punnomnom yu. Mu adi athidin ha-on
te nalpuwak hi langit.
24 Kinalik ke dakayu an mate kayun ugge nakaan di liwat yu ya
makulug an athidiy maat ke dakayu hin adiyu kulugon an ha-oy ya
abuy Kristo an tinuddun Apu Dios an mangipaptok hi tagu."
25 Ya kanan nadan Judyuy "Kon dahdi ka?" Ya kanan Jesus di
"Kinalik tuwali ke dakayu handi, takon ad uwani, mu adiyu kulugon.
26 Kalyok ot am-in di kinagaga-iho yu, mu kalyok ya abu nan
dingngol ku nah nangitud-ak ke ha-on an makulug am-in di kalyona."
27 Am-in da nan nangngol ketuwe ya uggeda naawatan an hi Apu
Dios di kalkalyon Jesus.
28 Kanan Jesus ke diday "Hantuh ahiyu pangipatag-ayan ke ha-on
an Panguluwan di tagu nah kaiw di ahiyu panginilaan hi kakulugana
hin dahdiyak ya inilaon yu bon am-in nadan atok ya kalkalyok ya
intuttudun Ama.
29 Hanan nangitud-ak ke ha-on ya wadan ha-on ta nangamung an
adiyak taynan te atok am-in di pinhod na."
30 Kinalinah tuwe ya dakol day tatagun nangulug ke hiya.

Hay umat hi nambut hi tagu

31 Kanan Jesus nadah Judyun nangulug ke hiyay "Deket itultuluy yun
mangun-unud hi ituttuduk ya dakayuy makulug an mangulug ke ha-on
32 ya inilaon yuy makulug mipanggep ke ha-on ya mapoppog di
nihbutan yu."
33 Kanan nadan udum an Judyu ke hiyay "Dakamin holag Abraham
ya maid di e nihbut ke dakami ot nangamung. Nganney pinhod mun
kalyon nah kanam di mapoppog di kihbutan mi?"
34 Hinumang Jesus an kananay "Donglon yu tun kalyok, makulug an
hay tagun gaga-ihoy at-attona ya hidiyey ininghaana te hiya ya himbut
di liwat.
35 Hanan tagun himbut ya adi mibilang nah pamilyan kiha-ha-adana
te hiya ya baalon ya abu ta takon di ngannen algo ya damanan palah-
unon da nah bale, adi umat hi imbabale tuwalin nabalol ta nangamung
nah pamilya.
36 Ha-oy an Imbabalen Apu Dios ya kabaelak an bumaddang ke
dakayu ta adiyu aton di gaga-iho ta hay maphod di aton yu. Kinali
deket kulugonak ya mapoppog di nihbutan yu.
37 Inilak an holag dakayun Abraham, mu adi kayu umat ke hiya te
dakayu ya pinhod yun patayonak te adiyu abuluton di ituttuduk.

38 Hay kalkalyok ya nadan tinibok ke Ama, mu dakayu ya un-unudon
yuh amayu, ta hidiye nan gaga-ihoy at-atton yu."

39 Kanan da boy "Maid di udum hi ammod mi hin bokon hi
Abraham." Ya kanan Jesus di "Gulat nat hi Abraham di ammod yu
ya maphod ot di at-atton yun umat nadah inat na.
40 Mu adi, te dakayu ya pinhod yun patayonak te ipainilak di
dingngol ku ke Aman hi Apu Dios. Hi Abraham ya maid di inat nah
athidi.
41 Am-in kayu ya atoaton yuy umat hi atoaton amayu." Ya kanan dan
hiyay "Kon pangalim on inlaglag-a kami? Man bokon kami inlaglag-a
te wadah Apu Dios an hi Amami."

42 Kanan Jesus di "Gulat nat hi Apu Dios di Amayu ya pinhodak ot ke
dakayu te hiyay nalpuwak. Immaliyak tuh luta te intud-akak ke hiya,
adi gapu te pinhod ku.
43 Adiyu maawatan di ituttuduk te adiyu pinhod an donglon.
44 Imbabale dakayu tut-uwa ahan ke Satanas te pinpinhod yun aton
nadan pinhod na. Hiyay hinumlun hi katayan di tagu, ta hidiye nan
ingganad uwani ya matey tagu. Adina pinhod di makulug te maid
di makulug ke hiya. Hiyay kalpuwan di haul ya langkak te abunay
hauhaul ya langkak an wadan hiya.
45 Hidiye mo nan adiyak kulugon hi pangalyak hi makulug.

46 Dahdin dakayuy mangalin waday liwat ku? Maid. Ya antipet takon
di makulug di kalkalyok ya adiyu kulugon?
47 Hay makulug an tagun Apu Dios ya un-unudonay tuguna. Mu
dakayu ya bokon dakayu tagun Apu Dios, kinali adiyu un-unudon di
tuguna."

Hay mipanggep ke Jesus ya hi Abraham

48 Kanan nadan Judyu ke Jesus di "Tibom! Makulug nan kanan
min iSamaria ka an gaga-ihon tagu ya makulug bo an nahikpan kah
diyablu."
49 Hinumang Jesus an kananay "Uggeyak nahikpan. Ha-oy ya
daydayawok hi Ama yaden pihulonak ke dakayu.
50 Mu takon di pihulonak ot bokon hay kidayawak di gamgamak te
waday ohan naminhod an midayawak ya hiyay nanginila hin maphod
di tagu weno adi.

51 Nomnomon yu tun kalyok, hay tagun un-unudonay ituttuduk ya
adi mate."
52-53 Kanan bon nadan Judyu ke Jesus di "Ya- kon makulug an
nahikpan ka! Kon uggem inilan hi apu Abraham ya handidan profetas
ya man-u te natag-e saad da, mu nate da damdama? Kon pangalim on
natagtag-e ka mu dida? Antipet kanam di adi mate nan tagun mangun-
unud hi ituttudum, dahdi ka ni-bo?"

54 Hinumang Jesus an kananay "Deket ha-oy di mangipadayaw hi
adol ku ya maid di hilbina, mu nan mangipadayaw ke ha-on ya hi
Ama an hi Apu Dios an kanan yuy Dios yu.
55 Hay kakulugana ya uggeyu inilah Apu Dios, mu ha-oy ke ya inilak.
Deket kanak di uggek inila ya umatak mon dakayun makallangkak.
Mu ha-oy ke nimpe ya inilak, kinali paka-un-unudok di kalyona.

56 Hi Abraham an ammod taku ya nahalman di amlong na te ininnila
nay algon aliyak tuh luta ot handih immannung ya ongal di amlong
na.”
57 Kanan nadan Judyuy “Makudang hi nalimay toon mu yaden tipet
kanam di tinibom hi Abraham an nateh done?”
58 Mu kanan Jesus di “Makulug tun kalyok an wadaak tuwali ot ahi
mitungoh Abraham.”
59 Kinalinah tuwe ya kahiaala nadan Judyuh batun panugmil dan
hiya, mu nundalunu ot tumayan nah Templo.

Hay nangaanan Jesus hi kulap nan tagun nakulap tuwali handih nitungo

9

1 Mundaldallanan da Jesus ya waday tinibo dah tagun nakulap
tuwali handih nitungowana.
2 Kanan nadan disipulosna ke Jesus di “Apu, nganney gapunat
nakulap an nitungo, kon gapuh liwat di ammod na weno hay liwat
na?”
3 Kanan Jesus di “Bokon hinaey gapuna, mu nakulap ta mipatiboy
ongal an kabaelan Apu Dios nah kakaanan di kulap na.
4 Ad uwanin mapat-al ni-an ya aton taku nan ngunun indinol nan
nangitud-ak ke ha-on te gagala ya mahilong ta maid moy aton takun
mungngunu.
5 Ad uwanin wadaak tuh luta ya pat-alak di nomnom di tagu ta
inilaon day makulug.”
6 Handih kinali nah tuwe ya timmuppa nah luta ot umala nah
tinuppaana ot idan-i nah matan nan nakulap
7 ot kananay “Ume kat eka mun-ihu nah lobong ad Siloam.” (Hay
kibalinan di Siloam “Nitud-ak”.) Imme nan tagu ot e mun-ihu ya
pakatibo nuppe ot umanamut.
8 Hanadan hinag-ona ya nadan nanibon hiya handih mungkodkoddo
ya kanan day “Kon bokon hiya nan tagun uumbun handi an mungkod-
koddo?”
9 Kanan di udum di “Hiya ot.” Kanan bon di udum di “Bokon hiya,
mu hay ang-ang na ya kay hiya.” Ya kanan nan taguy “Ha-oy hidiye.”
10 Kanan dan hiyay “Nganney naat ta pakatibo ka mo?”
11 Kananay “Hanan tagun kanan dan hi Jesus ya timmuppa nah luta
ot umala nah tinuppaana ot idan-i nah matak ot ahina kanan di eyak
mun-ihu ad Siloam. Immeyak ot mun-ihuwak ya pakatibowak mo.”
12 Kanan dan hiyay “Daan hidiyen tagu?” Kananay “Uggek inila.”
13 In-e dah diyen nakaan di kulap na hi kad-an nadan Pharisee
14 te kediyen nangiapuwapan Jesus hi pitok nah matan diyen tagu ot
makaan di kulap na ya Sabadun Tungo.
15 Ot mahmahan bon nadan Pharisee ke hiya hin nganney innun
di kulap nan nakaan ya kananan diday “Timmuppah Jesus nah luta
ot umala ot idan-i nah matak. Nun-ihuwak ya maid maptok ya
pakatibowak mo.”
16 Hanadan udum an Pharisee ya kanan day “Bokon hi Apu Dios di
nangitud-ak ketuwen tagu te adina un-unudon di tugun an mipanggep
hi Sabadun Tungo.” Mu kanan nadan udum di “Nganney innunan

nangat hi milagro hin makulug an naliwat?” Hidiyey hinumlun hi
nagodwaan nadan Pharisee mipanggep ke Jesus.
17 Kanan da bo nah nakaan di kulap nay “Nganney pangalim
mipanggep nah tagun nangaan hi kulap mu?” Ya kananay “Hiya ya
profetas Apu Dios.”
18 Hanadan Judyu ya adida kulugon an nan tagu ya nakulap tuwali
handih nitungo ot ipaayag da nadan aammod na ot mahmahan da.
19 Kanan dan diday “Kon imbabale yuh tuwe? Kon nakulap tuwali
handih nitungowana? Nganney innunat pakatibo mo?”
20 Kanan nadan aammod nay “Om, hiya ya imbabale min nakulap
tuwali handih nitungowana.
21 Mu uggemi inila hin nganney innunan e nakaan di kulap na
ya dahdiy nangaan. Mahmahan yun hiya ot kat-agun inila nan
humumang.”
22 Hituwey kinalin nadan ammod na te tumakut da nadah ap-apun di
Judyu te kanan day hana ken tagun mangalin hi Jesus di tinuddun Apu
Dios an Kriston mangipaptok hi tagu ya adida paghopon nah simbaan
ta adi mo mabalin an mundayaw hidi.
23 Kinali kanan nadan ammod nay “Hiyay punmahmahan yu ot kat-
agu.”
24 Impaayag da bo nan nakaan di kulap na ot kanan dan hiyay “Hi
Apu Dios di dayawom te hiyay nangaan hi kulap mu, bokon hi Jesus
te inila min hiya ya naliwat.”
25 Kanan nan taguy “Uggek inila hin naliwat weno ugge. Hay inilak
ya abu ya nakulapak ni-an, mu ad uwani ya pakatibowak.”
26 Kanan dan hiyay “Nganney inat nan he-a? Nganney innunan
nangaan hi kulap mu?”
27 Ya kananan diday “Kinalik ot bon dakayu, mu adiyu donglon. Kon
tipe-, pinhod yu bon donglon? Kon pinhod yu damdaman mangun-
unud ke hiya?”
28 Pinadngolan da ot kanan day “He-a pe ya abuy mangun-unud ke
hiya, te dakami ke pe ya hay Tugun Moses di un-unudon mi.
29 Inila min nakihummangan hi Apu Dios ke Moses, mu nan kanam
an tagun nangaan hi kulap mu ya uggemi inila.”
30 Kanan nan nakaan di kulap nay “Ag-agam kayu! Kanan yuy
uggeyu inila yaden hiyay nangaan hi kulap ku.
31 Inila takun hi Apu Dios ya adina donglon di dasal di naliwat an
tagu, mu nadan tatagun manaydayaw ke hiya ya mangat hi pinhod na
ya donglonay dasal da.
32 Nipalpu handih naltuwan di luta ingganad uwani ya maid di
etaku dingngol hi tagun ena kinaan di kulap di ohan nakulap nipalpuh
nitungowana.
33 Ta hidiye nan gulat nat bokon hi Apu Dios di nangitud-ak ke hiya
ya maid ot kumay kabaelana.”
34 Ya bimmoh-ol nadan Pharisee ot kanan dan hiyay “Nakaliwwat
ka tuwali handih nitungowam, kon tuttuduwan dakamin he-a?” Ot
palah-unon da nah simbaan.

Hay tagun adi mangulug ya mialig nah nakulap an tagu

35 Dingngol Jesus di nangipalah-unan dan diyen tagu ot handih
dinatngana ya kananan hiyay “Kon kulugom nan Panguluwan di
tagu?”
36 Ya kananay “Apu, dahdih diyen kanam? Kalyom ke ha-on ta
kulugok.”
37 Kanan Jesus di “Tinibom te hiyah tuwen makihumhummangan ke
he-a.”
38 Ya kananay “Apu, kulugon dakan ha-on.” Ya nundukkun ot
dayawonah Jesus.
39 Ot kanan Jesus di “Immaliyak hituh lutan e mangipainilan Apu
Dios ta mainila nadan nakulap ya nadan ugge nakulap. Ta nadan
nakulap an pinhod dan inilaon di mipanggep ke hiya ya makaan di
kulap da, mu nadan kalyon day inila dah Apu Dios, mu hi kakulugana
ya ugge da, ya diday makulug an nakulap.”
40 Hanadan udum an Pharisee an wadah kad-ana ya kanan day “Kon
hay kanam ya nakulap kami damdama?”
41 Kanan Jesus ke diday “Gulat na ot ta abuluton yun makulug an
nakulap kayu ya makaan ot di liwat yu. Mu gaput kanan yuy ugge
kayu nakulap ya munnanong di liwat yu.”

Hay mumpaptok hi kalnero

10

1-2 Intuluy Jesus an kananay “Donglon yu tun kalyok ke dakayu.
Hanan tagun mumpaptok hi kalnero ya idalanah hoob di pukungan,
adi umat nah mangakon idalanah hinnatkon.
3 Deket nan mumpaptok di humgop ya ibughulan nan mungguwalya
nah hoob nan pukungan. Hanadan kalnerona ya imatunan day kalina
te ohhaohhaona didan ngadanon on ahina impalah-un.
4 Ta ipanguluna didan e ipattol ya miunud dan hiya te ininghaan day
kalina.
5 Mu deket hay udum an tagun uggeda inila ya adida un-unudon, mu
bumtik da te uggeda impainghay kalina.”
6 Hituwen inab-abig Jesus ya ugge naawatan nadan tatagu.

Hi Jesus ya makaphod an mumpaptok

7 Ot kanan mon Jesus di “Kalyok ke dakayu, makulug an ha-oy
di kialigan diyen hoob an pangidalanan nadan kalneron ume nah
pukungan da.
8 Am-in nadan namangulu mu ha-on an kanan day dida nan hoob
ya umat da nah mangako, kinali ugge inun-unud nadan kalnero dida.
9 Ha-oy nimpey mialig an hoob di pukungan di kalnero ta hanan
mangidalan ke ha-on ya mihwang te ipaptok ku didan umat hi
pamaptok di mumpattol hi kalneron deke on impalah-una didat ena
dida impattol on ahina bo impaghop dida.
10 Hanan mangako ya umali ya abun e mangako, pumate ya
dumadag, mu ha-oy ke ya immaliyak an mangidat hi biyag an maid di
kudang na.
11 Ha-oy ya umatak nah maphod an tagun mumpaptok hi kalneron
ikate nay pamaptok na nadah kalnerona.
12-13 Mu nan matangdanan an mumpaptok hi kalnero ya adi
miingngo nah kon kalneroy pangikaguna nadah kalnero. Man-uke ya

bokon hiyay kon kalnero. Te gulat nat waday umalih ahun mangan
hi kalnero ya bumtik hituwen mumpaptok ta pungkan mon di ahuy
udum ya pumpudug nay udum ta mahiyak da.
14 Ha-oy di kialigan nan maphod an tagun mumpaptok hi kalnero.
Impakainnilak nadan tataguk an mialig an kalnerok ya impakainni-
laak damdaman dida.
15 Umat ke dakamin Aman impakainnilaak ke hiya ya athidi bon
ha-oy an impakainnilak hiya. Umatak nah tagun pakaippaptok nay
kalnerona te ha-oy ya ikatek di pamaptok kuh tataguk.
16 Wadaday udum an tatagun adida mangulug ke ha-on ad uwani,
mu hi udum hi algo ya pangulugok didat am-in nadan ahi mangulug
ke ha-on ya mun-uunnud da ta ha-oy ya abuy ahi mumpaptok ke didan
am-in ta kay da ohan halun an kalneron ohay mumpaptok.
17 Impakappinhodak ke Ama te ikatek di kiphodan di tatagut miun-
nud nah pinhod na. Ahiyak mateyak ta waday atok an mamahuwan.
18 Hi Amay nangidat hi kabaelak an mangiwalak ya mamangngad hi
biyag ku, kinali adinadaman patayonak hin adik pinhod, mu mateyak
hin pinhod ku."
19 Dingngol nadan Judyuh tuwen kinalin Jesus ya nagodwa da.
20 Kanan di udum ke diday "Antipet etaku dongdonglon di kalina
yaden mun-ango te nahikpan hi dimonyo?"
21 Mu kanan di udum di "Adi mabalin an athinay pungkalkallin di
nahikpan. Oha bo ya kon waday kabaelan di dimonyon mangaan hi
kulap?"

Hay adi naminhodan nadan Judyu ke Jesus

22 Indani ya nadatngan bo nan piyestad Jerusalem an panginomno-
man nadan Judyuh niphodan nan Templo da. Kediyen tiempo ya ahi
kotolan.
23 Hi Jesus ya e nundaldallanan nah kanan dan balkon Solomon nah
Templo.
24 Wadada boy Judyun naamung hi kad-ana ot kanan dan hiyay "Ka-
lyom ke dakamiy makulug hin he-a nan tinuddun Apu Dios an Kriston
mangipaptok hi tagu weno bokon, ta adi kami munhalinduwa."
25 Ot kanan Jesus di "Kinalik ke dakayu, mu adiyu kulugon. Hanadan
milagron atoatok gapuh ongal an kabaelak an indat Aman ha-oy ya
dadiyey pangitib-an yun intud-akak ke hiya,
26 mu adi kayu mangulug te ugge kayu tuwali nibilang an taguk.
27 Hanadan tataguk ya donglon day kalik ya un-unudonak an umat
nadah kalneron madinol da nah mangipaptok ke dida.
28 Dadiyen tataguy idatak hi biyag an maid di poppog nat adida mihi-
an ke Apu Dios. Ya adinadaman waday e mamlon dida ke ha-on.
29 Te hi Aman nangipangulug ke didan ha-on ya ongal an kabaelanan
maid di miingngon hiya, kinali maid di ohan kabaelanan e mamlon
dida ke hiya.
30 Dakamin Ama ya oha kami."
31 Ya kahiaala nadan Judyuh batun panugmil dan Jesus.
32 Ot kananan diday "Inainat kuy maphod an kinalin Aman atok, mu
ngannen dadiyey lummuh eyu panugmilan ke ha-on?"
33 Ya kanan nadan Judyuy "Bokon nadan maphod an inainat muy
emi panugmilan ke he-a, mu gapu te hay panaltalanggaam ke Apu

Dios an kanam di he-a ya hi Apu Dios ya oha kayu. He-a ya tagu ka ya
abu, mu kanam di he-ah Apu Dios.”
34 Mu kanan Jesus ke diday “Wada nan nitudok an kalin Apu Dios
an kananay ‘Dakayu ken tatagu ya dios kayu damdama.’*
35 Adinadaman etaku iwalong di kalin Apu Dios ya nomnomon
takun handidan profetas an nangitanuttuduh kalina ya tobalona didan
kananay kay da dios damdama.
36 Ne deket athidi, tipet kanan yuy taltalanggaak hi Apu Dios hi
pangalyak an ha-oy di Imbabalena? Makulug an ha-oy di tinudduna
ya intud-ak nan umali tuh luta.
37 Deket adi mainila nadah atoatok an hi Amay nangipangunu ke
dadiye ya takomboy adiyak kulugon ke dakayu.
38 Ya takon di adiyak kulugon, mu kulugonak ni-mo gapu nadah
milagron inat ku ta inilaon yu ya maawatan yun hi Ama ya wadan
ha-oy ya athidi bon wadaak ke hiya.”
39 Gapu ketuwen kinalin Jesus ya eda ot bo dopapon, mu na-ala ya
mange.
40 Ot ume bon nah Wangwang an Jordan ot mihmihdi nah kad-an di
numbonyagan Juan hi tatagu.
41 Indani ya dakol day immalih kad-ana ya munhimbabaggaan dan
kanan day “Maid di inat Juan hi milagro, mu am-in nan kinalikalinan
mipanggep ketuwen tagu ya makulug.”
42 Ot dakol nadah tataguh diy nangulug ke Jesus.

Hay natayan Lasarus

11

1 Wada nan mundogod Betania an hi Lasarus. Waday duwan
binabain tulangna an da Maria ke Marta.
2 Hi Maria ya hiyay nunlanah hukin Jesus ot dan-iyanah buuk na.
3 Immitud-ak dadiyen tulang Lasarus hi e mangipainilan Jesus an
kanan day “Apu, mundogo nan gayyum mun impakappinhod mu.”
4 Dingngol Jesus ya kananay “Adina ikateh diyen dogona, mu hidiyey
kitib-an di ongal an kabaelan Apu Dios ta kidayawana ya kidayawak
damdaman Imbabalena.”
5 Takon di ongal di impaminhod Jesus nadah hintutulang an da
Maria, hi Marta ya hi Lasarus
6 ya hin-od na ni-an di duway algo ot ahi umen e nanibon Lasarus.
7 Nagibbuh diyen duwan algo ya kananan hanadah disipulos nay
“Mibangngad taku bod Judea.”
8 Mu kanan dan hiyay “Apu, ihik nadan Judyuh din patayon daka ta
nganne boy etaku kibangngadan hidi?”
9 Ya kanan Jesus di “Hay algo ya nagodwa, waday mapat-al ya waday
hilong. Hay tagun mundallanan hi mapat-al ya adi mun-oga te matiboy
dalan.
10 Mu nan tagun mundallanan hi hilong ya mun-oga te tapol an adi
matibo.”*
11 Ya kanana boy “Hi Lasarus an gayyum taku ya nahuyop, mu
umeyak ta ek bangunon.”

---

* **10:34 10:34** Psalm 82:6 * **11:10 11:10** Hay pinhod tuwen kalyon ya mahapul an aton taku nadan indinol Apu Dios ke ditaku te indani ya mala-uh diyen tiempon pangatan kediyen indinol na.

12 Ot kanan dan hiyay “Apu, maphod hin nahuyop ta waday atonan
pumhod.”
13 Mu hay pinhod Jesus an kalyon ya nateh Lasarus, yaden kanan da
pe on hay kanana ya nahuyop ya abu.
14 Ot kalyon mon Jesus di “Nateh Lasarus.
15 Mu maphod ta maidak hidi handih natayanat waday aton yun
maniboh atok ta mihamad di pangulug yun ha-on, kinali makayu ta
ume taku.”
16 Hi Tomas an kanan dan hi Dappil, ya kananan hanadah ibba nay
“Maki-e takun am-in ta makikate takun Jesus.”

Hi Jesus di munmahuh nate

17 Handih dimmatong da Jesus hidid Betania ya dingngol dan opat
di algoy nala-uh nilubukan Lasarus.
18 Hidiyen bobled Betania ya nih-up ad Jerusalem an tulun kilo-
metroy nundinnawwiyan da.
19 Kinali dakol day Judyun iJerusalem an immen e mangal-alubyag
ke Marta ya hi Maria mipanggep hi natayan tulang da.
20 Handih dingngol Martan mangali da Jesus ya immen e manamun
dida, mu hi ke Maria ya nibatih baleda.
21 Handih nundadammu da ya kanan Marta ke Jesus di “Gulat nat
immal-aliyan ka ya ugge ot nateh tulang ku.
22 Mu takon, inilak an takon di nganney ibagam ke Apu Dios ya
atona.”
23 Kanan Jesus di “Tumaguh tulang mu.”
24 Kanan Martay “Inilak an ahi tumagu hantuh kamahuwan am-in
di nate hantuh udidin di algo.”
25 Ya kanan Jesus ke hiyay “Ha-oy di munmahuh nate ya ha-oy di
kalpuwan di biyag. Hanan tagun mangulug ke ha-on ya takon di nate
ya nanongnay biyag nah kad-an Apu Dios ya tumaguh ohan algo.
26 Ta hidiye nan am-in di tagun mangulug ke ha-on ya adida mate te
waday biyag dan maid di poppognan malpun ha-on. Kon kulugom?”
27 Kanan Marta ke hiyay “Om, Apu, kulugok an he-ah Kriston
tinuddun Apu Dios an mangipaptok hi tagu ya kulugok an Imbabale
dakan Apu Dios. He-a nan hinhin-od min umali tuh luta.”

Hay limmuwaan Jesus

28 Kinalin Martah tuwe ot umen e mangayag ke tulang nan hi Maria.
Ingkutyam nan kananay “Immali nan Ap-apu takun pun-ibaga daka.”
29 Handih dingngol Maria ya nangintataddog ot ena damuwon hi
Jesus.
30 Ugge ni-an dimmatong da Jesus nah boble te nanongnan dehdi da
nah e nanamuwan Martan dida.
31 Handih tinibon nadan Judyun immen e mangal-alubyag an
limmah-un hi Maria ya niunud dan hiya te kanan da nin on umen
e kumga nah lubuk tulang na.
32 Dimmatong hi Mariah kad-an da Jesus ya nundukkun hi hi-
nangngab na ya mungkogan kananan hiyay “Gulat nat immal-aliyan
ka ya ugge ot nateh tulang ku.”
33 Handih tinibon Jesus an mungkogah Maria ya nadan Judyun
niunud ke Maria ya namahig di homok nan dida.

34 Ot kananay “Daanay nangilubukan yun hiya?” Kanan day “Apu,
ume takut etaku tibon.”
35 Ya takon hi Jesus ya munluluwa.
36 Ot kanan nadan Judyuy “Impakappinhod nan abu nan nate.”
37 Ya kanan bon di udum di “Hiyay nangaan hi kulap nan ohan tagu
ya gulat na ot ta wadah tu ya kinaana damdamay dogon Lasarus ta
ugge ot nate.”

Hay namahuwan Lasarus

38 Nanongnan namahig di homok Jesus ke dida ot handih dimmatong
da nah gungat an liyang an natangoban hi batu
39 ya kananay “Kaanon yu nan batu.” Kanan Marta an tulang nan
natey “Apu, adi te makahammuy mo pe, man-uke ya opat di algoy
nala-uh natayana.”
40 Kanan Jesus ke hiyay “Kinalik ke he-an deket waday pangulug mu
ya maawatam di kinatag-en Apu Dios.”
41 Kinaan da nan batu ot itangad Jesus hi kabunyan ot kananay
“Ama, mumpasalamatak te dingngolak ke he-a.
42 Inilak an donglonak ta nangamung ke he-a, mu impadngol kuh
tuwen kalik hantudah tatagut kulugon dan intud-akak ke he-a.”
43 Indani ya inlot Jesus di kalinan kananay “Lasarus, bumudal ka.”
44 Ya bimmudal hi Lasarus an nanongnan nalibbutan di hukina ya
taklena ya hinnatkon bo tuwaliy libbut di uluna. Kanan Jesus ke diday
“Kaanon yuy libbut nat waday innunan umanamut.”

Ihik nadan buhul Jesus an mamaten hiya
(Mateo 26:1-5; Marcos 14:1,2; Lucas 22:1,2)

45 Dakol nadah Judyun naki-ki-en Mariay nangulug mon Jesus gapu
tinibo dan inat na.
46 Mu imme day udum an e nangidatdatong hi inat Jesus nadah
Pharisee.
47 Ot maamung nadan ap-apun di padi, nadan Pharisee ya nadan ap-
apun di Judyu ot kanan day “Nganney aton taku, deyan tagan diyen
taguy patiboh milagro?
48 Adi taku ke ipatikod ya loktat ta mangulug dan am-in di tatagun
hiya ya bumoh-ol nadan ap-apud Roma ta immam-anan kaanon day
lebbeng takun mangat nadah pangi-e takun Judyu ya pa-iyon da nan
Templo taku.”
49 Kediye ya hi Kaypas di natuddun natag-en padi. Kanana nadah
ibbanay “Ya kon maid di inila yu.
50 Kon uggeyu inilan kudukdul nay mateh tuwen ohan tagut
kiphodan am-in di tagu mu nan etaku madadag am-in?”
51 Hituwen kinalin Kaypas an mateh Jesus hi kiphodan di Judyu ya
ugge nalpuh nomnom na, mu impainilan Apu Dios ke hiya te hiyay
natuddun natag-en padi kediyen toon.
52 Hay katayan Jesus ya bokon kiphodan ya abun nadan Judyu,
mu kiphodan damdaman am-in di tagun Apu Dios an nihinap hi
kabobboblet miohha dan mangulug ke hiya.
53 Nipalpun diyen algo ya humanuhummangan nadan ap-apun di
Judyu hi aton dan mamaten Jesus.

54 Ta hidiye nan intikod mon Jesus an e muntuttudu nadah Judyu
ot tayanan day Judea ot maki-e nadan disipulosnan hiyad Eplaim an
nih-up nah adi maboblayan ot miha-ad da ni-an hidi.
55 Tuwen madatngan nan Piyestan Nala-uwan di Anghel Apu Dios
ya dakol day Judyuh kabobboblen immed Jerusalem ta eda aton di
pangi-e dah pundadaanan dan makipiyesta.
56 Hamahamakon dah Jesus ot handih naamung da nah Templo ya
waday oha on kananay "Nganne nin, umalin makipiyestah Jesus weno
adi?"
57 Man-uke ya kanan nadan ap-apun di padi ya nadan Pharisee
nadah tataguy "Wada ken dakayuy nanginilah kad-an Jesus ya umalih
kad-an min mangipainilat emi dopapon."

Hay nangiduyagan nan babaih nakangnginan lana ke Jesus
(Mateo 26:6-13; Marcos 14:3-9)

12

1 Waday onom an algot ahi madatngan nan Piyestan di Nala-uwan
di Anghel Apu Dios ya imme da Jesus ad Betania an boblen Lasarus an
minahuwan Jesus.
2 Hanadan bimmoble ya nundadaan dah makan hi ipakan dah
datngan da Jesus ya hi Martay nangipaptok hi kanon da. Ot mangan
da ya hi Lasarus ke ya nakihayuyung ke dida.
3 Hi Maria ya inalana on butilyan naha-adan hi nakangnginan
bangbanglun lanan nard ot umiduyag hi hukin Jesus ot dan-iyanah
buuk na. Ot mapnu nan bohongnan di baleh hamuy na.
4 Hi Judas Iscariote an disipulos Jesus an hiyay mangihdul ke hiya
ya tinomyo na nan inat Maria an kananay
5 "Ayyokah naen bangbanglun lana! Gulat nat nigattang ya ongal ot
an pihhun midat nadah nawotwot."
6 Kay hanan ikakagu na nadan nawotwot nah kalina, mu adi kaya
te hiya ya makangngako. Hay ngununa ya hiyay mangmangdon hi
pihhun oggan idat di tatagun didan disipulos, mu oggana italuy udum.
7 Kanan Jesus di "Nangamung pen hiya te hinaen lana ya indud-
dulina tuwalin miusal ke ha-on an mialig an pundadaana hantuh
kilubukak.
8 Hanadan nungkawotwot an pangidatan yuh baddang yu ya
wadadat nangamung, mu ha-oy ke ya adiyak makihkihtun dakayu ta
nangamung."

Ihik nadan padin patayon hi Lasarus

9 Indani ya ininnilan di dakol an Judyun wadah Jesus ad Betania ya
mangali dan am-in hidi. Bokon hiya ya abuy eda tibon, mu pinhod da
damdaman tibon hi Lasarus an minahuwana.
10 Ta hidiye nan inhuhummangan nadan ap-apun di papadin pipate
da damdamah Lasarus
11 gapuh nunmahuwan Jesus ke hiyay hinumlun hi dakol day
nangiwalong hi pangi-en di Judyu ta hi Jesus moy kulugon da.

Hay nangayan Jesus ad Jerusalem
(Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-11; Lucas 19:29-40)

12 Nabigat ya dingngol nadan dakol an tatagun e makipiyestad
Jerusalem di aliyan Jesus hidi

13 ot eda mangalah tubun di palma ot eda damuwon hi Jesus.
Kahitutukuk dan kanan day “Madayaw hi Apu Dios! Madayaw hantun
intud-ak na! Hiyay Patul di Israel.”
14 Tinibon Jesus on ka-ongalnan donkey ot hidiyey puntakkayana.
Hituwey immannungan nan impitudok Apu Dios an kananay
15 “Adi kayu tumakut an iJerusalem te mangali nan Patul yun
nuntakkeh ka-ongalnan donkey.”
16 Hanadan disipulos Jesus ya adida ni-an maawatan datuwen ma-ma-
at. Handi nuppeh namahuwan ot tumalakdang hi langit di nun-awatan
dan am-in ke dadiyen na-na-at ya hidiyey immannungan am-in nan
nitudok mipanggep ke hiya.
17 Am-in da nan tatagun naniboh nunmahuwan Jesus ke Lasarus ya
eda kinalih katagutagu.
18 Hidiyen milagron inat nay gapunah dakol day immen e nanamun
hiya.
19 Wada moy oha nadah Pharisee on kananay “Daan ot hinat
etaku impatikod hi Jesus? Tibon yu ke, am-in di tagu ya hiya moy
daydayawon da.”

Hay kialigan hanan buwa an nitanom

20 Wadaday Greek an immalid Jerusalem an nakipiyesta.
21 Imme dah kad-an Felipe an iBetsaidad Galilee ot kanan dan hiyay
“Apu, pinhod min makihummangan ke Jesus.”
22 E kinalin Felipe ke Andres ot ume dan duwah kad-an Jesus ot eda
kalyon ke hiya.
23 Kanan Jesus ke diday “Nadatngan moy gintud Apu Dios hi kipatib-
an di kidayawak an Panguluwan di tagu.
24 Donglon yu tun kalyok ke dakayu. Hay buwa ya mahapul an
mitanom ta ahi dumakol.*
25 Hay tagun hay nitaguwana tuh luta ya abuy nonomnomona
ya mihi-an ke Apu Dios ta nangamung ya maid di biyag nan
munnananong. Mu nan tagun bokon hay nitaguwana tuh lutay
nonomnomona ya waday biyag nan maid di poppog na.
26 Hay tagun naminhod an munhilbin ha-on ya mahapul an un-
unudonak ke hiya ta takon di daanay kad-ak ya dehdi damdama ya
hiyay ipadayaw Aman hi Apu Dios.”

Hay nangibagaan Jesus hi katayana

27 Ya kanan bon Jesus di “Mabulunak nah ahik punholholtapak, mu
takon di athidi ya adik ibaga ke Amat ihwangak hi kate te hituwey
gapunah immaliyak hituh luta.”
28 Nagibbun kinali nah diye ya mundasal an kananay “Ama,
ipatibom di kinatag-em.” Ya waday kimmalih langit an kananay
“Impatibok tuwali handiy kinatag-ek nadah inat mu, mu ipatibok bo.”
29 Dingngol nadan naamung hidiyen kali ya kanan di udum on kidul.
Hanadan udum ya kanan day anghel Apu Dios an nakihummangan ke
hiya.
30 Ya kanan Jesus di “Hidiyen dingngol yu ya bokon ha-on, mu
dakayuy gapunah nangipadngolan Apu Dios kediye ta inilaon yun
dingngol na nan kinalik ke hiya.

---

* **12:24 12:24** Hay kialigan tuwe ya hi Jesus an mahapul an mate ta mihwang di tagu.

31 Tuwen madatngan di kahumalyaan nadan adi mangulug ke ha-
on ta makastigu da. Ya gapuh maat ke ha-on ya mainilay kaapputan
Satanas an ap-apun tuh luta.
32 Hantuh ahik kipatag-ayan ya pangulugok di tatagu.”
33 Kinali nah tuwet ipainila nah tataguy ine-en di ahina katayan.
34 Ya kanan nadan naamung di “Hanah Tugun Moses ya kananay adi
mateh Kristo, mu antipet kanam di ahi mate nan Panguluwan di tagu?
Dahdih diyen kanam an Panguluwan di tagu?”
35 Kanan Jesus ke diday “Ha-oy di mamat-al hi nomnom yu ta
maawatan yuy makulug, mu adi mabayag di pakiha-adak ke dakayu.
Kinali ad uwanin wadaak ni-an ya un-unudon yuy ituttuduk ta adi
kayu kay wadah tapol. Hanan tagun mundallanan hi tapol ya uggena
inilay pangayana.
36 Ta hidiye nan kanak di ad uwanin wadaak ni-an an mamat-al ke
dakayu ya mangulug kayun ha-on ta mapat-alan kayu.”

Hay ugge nangulugan nadan Judyu ke Jesus

Kinalin Jesus hituwe ot tumayan ot ugge numpatibon dida.
37 Takon di tinibotibon nadan Judyu datuwen dakol an milagron inat
Jesus ya hiya damdaman adida mangulug ke hiya.
38 Hituwey immannungan din kinalin Isaiah an profetas an kananay
“Apu Dios, an dahdiy mangulug nadah ipainila mi? Ya dahdi da moy
nangipatib-am hi ongal an kabaelam?”†
39-40 Hituwe boy kinalin Isaiah mipanggep hi adida pangulugan,
kananay
“Hi Apu Dios ya kinulap na dida ya impakulhi na boy nomnom
da, ta hidiye nan adida pakatibo, adida pakaawat hi pangi-
ena ya adida muntutuyuh liwat da. Gulat nat adida athidi
ya maawatan day mituttudun didat muntutuyu dah liwat dat
paphodona dida.”‡
41 Datuwey kinalin din hi Isaiah mipanggep ke Jesus te tinibo nah
in-inop nay dayaw Jesus.
42 Takon di athidin dakol day adi mangulug ke Jesus ya dakol da
damdama nadah ap-apun di Judyuy nangulug ke hiya, mu adida
ipainila te tumakut dah pangaanan nadan Pharisee ke dida nah
simbaan da.
43 Te dida ya hay pambalan di ibbadan taguy gagamgaman dan
bokon hay pambalan Apu Dios ke dida.

Hay kalyon Jesus di puun di punhumalyaanah tatagu

44 Inlot Jesus di kalinan kananay “Hay tagun mangulug ke ha-on ya
mangulug damdaman Apu Dios an nangitud-ak ke ha-on.
45 Athidi bon nan tagun manginilah kakulugana hin dahdiyak ya
inilaona damdama nan nangitud-ak ke ha-on.
46 Te ha-oy ya immaliyak hituh luta ta pat-alak di nomnom di tagut
inilaon dah Apu Dios ta am-in da nan mangulug ke ha-on ya adida mo
kay wadah tapol.
47 Hanan tagun mangngol hi kalyok, mu adina un-unudon, ya adik
humalyaon te hay immaliyak tuh luta ya mangihwang hi tagu, bokon
hay munhumalya.

---

† **12:38 12:38** Isaiah 53:1 ‡ **12:39-40 12:39-40** Isaiah 6:10

48 Nangamung hantuh kadatngan di algon kahumalyaan di taguy
ahi kakastiguwan nadan tatagun kahing ke ha-on ya adi mangulug hi
kanalyok. Dadiyen kinalik di kipuunan di kahumalyaan da
49 te dadiye ya ugge nalpuh nomnom ku ya abu, mu nalpun Aman
nangitud-ak ke ha-on.
50 Ya deket kulugon di tagu dadiyen kalin Ama ya waday biyag dan
maid di poppog na. Kinali am-in nadan kinalin Aman ha-on ya dadiyey
kalyok."

Hay nangulahan Jesus hi hukin nadan disipulosna

13

1 Kediyen hilong an hi kabigatana ya hidiyey kilappuwan di Piyestan
di Nala-uwan di Anghel Apu Dios ya inilan Jesus an hidiyen hilong
moy udidin di pakiha-adana tuh luta te mibangngad moh kad-an
Amanah langit. Impakappinhod nay tataguna tuh luta ya ad uwani
moy pangipatib-ana ke diyen ongal an impaminhod nan dida.
2 Handih mangan da Jesus ya impanomnom Satanas ke Judas
Iscariote an imbabalen Simon di atonan mangihdul ke Jesus.
3 Hi Jesus ya inila nan indat Amanan am-in di kabaelanan hiya ya
inila nan hiyay nalpuwana ya inila bon ahi mibangngad ke Amana.
4 Indani ya timmaddog ot kaanonay bulwatina ot alana nan tuwalya
ot iawako nah gitang na.
5 Immiduyag hi danum nah palanggana ot pun-ulahanay hukin
nadan disipulosna on dinan-iyana nah tuwalyan in-awako na.
6 Indanit nadatngan hi Simon Pedro ya kananay "Apu, tipe mo ahan
ta he-ay mangulah hukik?"
7 Kanan Jesus ke hiyay "Adim ni-an maawatan tun at-attok, mu
indani ot maawatam."
8 Kanan Pedro ke hiyay "Adi mabalin an ek paula uppe ahan di hukik
ke he-a." Ya kanan Jesus ke hiyay "Deket adi daka ulahan ya bokon
daka mo disipulos."
9 Ot kanan Simon Pedroy "Deket athina ne pakiulam boh moy taklek
ya hay uluk."
10 Mu kanan Jesus di "Hanan tagun nun-amo ya malini ta ammunay
hukinan ulahan te hidiyey nahuhupuk hi ena nundanallanan. Dakayu
ya malini kayu, mu waday ohan adi."
11 Man-uket kinalinah tuwe ya inilana nan ahi mangihdul ke hiya,
kinali kananay adida malinin am-in.
12 Nagibbun inulahan Jesus di hukida ya numbulwati bo ot umbun
ot kananan diday "Kon inila yuy gapunah nangulahak hi hukiyu?
13 Kanan yuy ha-oy di mittuluyu ya Apu yu ya makulug hinaen kinali
yu.
14 Takon di ha-oy di mittuluyu ya Apu yu ya kayak muttatyun dakayu
te ulahak di hukiyu, athidi damdamay aton yuh ibbayu.
15 Hituwen inat kuy pangiun-unudan yu.
16 Donglon yu tun kalyok ke dakayu, makulug an hay muttatyu ya adi
natagtag-e mu hay apuna. Ya athidi bo nan nitud-ak an adi natagtag-e
mu nan nangitud-ak ke hiya.
17 Deket naawatan yu datuwen kinalik ya aton yu ta umamlong kayu.

18 Mu bokon dakayun am-in di pangalyak ketuwe. Ha-oy ya
impakainnilak di hin-oh-an dakayun pinilik. Mu ahi umannung
nan impitudok Apu Dios an kananay 'Hanan ohan disipulos an
nakikakikan ke ha-on ya hiya ot ya abuy ahi mangihdul ke ha-on.'
19 Kalyok hituwed uwanin ugge ni-an naat ta deket umannung ya
ahiyu kulugon an ha-oy ya abuy Kristo an tinuddun Apu Dios an
mangipaptok hi tagu.
20 Kalyok ke dakayun makulug an hay tagun mangabulut hi intud-
ak ku ya abulutonak damdama. Ya hay tagun mangabulut ke ha-on ya
abulutona damdamah Apu Dios an nangitud-ak ke ha-on."

Hay nangalyan Jesus hi pangihdulan Judas ke hiya
(Mateo 26:20-25; Marcos 14:17-21; Lucas 22:21-23)

21 Kinalin Jesus hituwe ya mahakit di nomnom na ot kananay
"Hituwey kalyok, waday ohan dakayun ahi mangihdul ke ha-on."
22 Munhintotokkolan da te uggeda inila hin dahdin diday kanan
Jesus.
23 Nihag-on ke Jesus nan oha nadah himpulut duwan disipulosnan
impakappinhod na ot hiyay
24 pangikutyaman Simon Pedron kananay "Ibagam ya- ke hiya hin
dahdin ditaku nan kanana."
25 Ot ibagan tuwen nangikutyaman Pedro ke Jesus an kananay "Apu,
dahdin dakami nan kanam?"
26 Ya kanan Jesus di "Itam-ol ku tun tinapay ta nan tagun pangidatak
ya hiyah diye." Ot itam-ol na nan tinapay ya hi Judas Iscariote an
imbabalen Simon di nangidatana.
27 Handih dinawat Judas nan tinapay ya nihkop hi Satanas ke hiya
ot kanan Jesus ke Judas di "Gal-am ta atom mo nan nomnomnomom
an aton."
28 Maid nadah nakikan ke Jesus di nun-awat ketuwen kinalinan
Judas.
29 Hanadan udum an ibbada ya kanan da pe on kinalin Jesus
hituwe te pinhod nan e gumatang hi Judas hi mahapul da nah piyesta
weno ena idat nan pihhu nadah nawotwot te hiyay mangmangdon hi
pihhuda.
30 Kinan Judas nan tinapay an indat Jesus ya limmah-un ot tayanana
dida yaden nahilong mon diye.

Nan balun tugun Jesus

31 Imme moh Judas ya kanan Jesus di "Nadatngan moy kipatib-an
di kidayawak an Panguluwan di tagu. Ad uwani moy pangipatib-ak hi
dayaw Apu Dios.
32 Deket midayaw hi Apu Dios gapu ke ha-on ya athidi bon
ipadayawak ke hiya ya maid uhup ya atonah tuwe.
33 Kalyok ke dakayun iibban nakatang mo ya abuy pakiha-adak ke
dakayu. Indanit maidak ya eyak hamahamakon ke dakayu, mu kalyok
bon dakayu nan kinalik nadah Judyu an adinadaman ekayu miunud
nah pangayak.
34 Ya hay balun itugun kun dakayu ya munhimpopohhodan kayu.
Munhimpopohhodan kayu umat hi impaminhod kun dakayu.
35 Deket munhimpopohhodan kayu ya hidiyey panginilaan am-in di
tagun dakayuy disipulos ku."

Hay nangalyan Jesus hi pangihautan Pedro an inila nah Jesus (Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-31; Lucas 22:31-34)

36 Kanan Simon Pedro ke hiyay "Apu, daanay pangayam?" Kanan
Jesus di "Hanah pangayak ya adi mabalin an eka maki-eh did uwani,
mu hi udum an algo ya ahika miunud."
37 Ya kanan bon Pedroy "Antipet adi mabalin an eyak maki-en he-ad
uwani? Ha-oy ya adiyak tumakut an mangikaten he-a."
38 Kanan Jesus di "Kon makulug an ikateyak? Donglom te kalyok ke
he-an mumpitluy pangihautam an kanam di uggeyak inilan he-a ta ahi
tumalan-uy manuk."

Hi Jesus di dalanon an umeh kad-an Apu Dios

14

1 Kanan Jesus nadah disipulos di "Adi kayu madanagan. Idinol yun
Apu Dios ya idinol yu damdaman ha-on.
2 Hi kad-an Ama ya dakol di kiha-adan, kinali umanamutak ta ek
idadaan di kiha-adan yu. Adik kalyon hituwe ten adi makulug.
3 Ta deket indadaan ku mo ya mibangngadak an mangikuyug ke
dakayut makiha-ad kayuh kad-ak ta nangamung.
4 Ya inila yu nan dalan an ume nah pangayak."
5 Kanan Tomas ke hiyay "Apu, uggemi inilay pangayam ta nganney
panginilaan mih dalan?"
6 Kanan Jesus ke hiyay "Ha-oy ya abuy dalanon di tagun umeh kad-an
Ama. Ha-oy di makulug an maunud ya ha-oy boy kalpuwan di biyag.
Maid di mabalin an umeh kad-an Ama hin adida idalan ke ha-on.
7 Deket makulug an inilaak ke dakayu ya inila yu ot boh Ama. Ad
uwani ya inila yu ya tinibo yu moh Ama."
8 Kanan Felipe ke hiyay "Ipatibom ke dakamih Amam ta adi kami
munhalinduwa."
9 Kanan Jesus ke Felipey "Nakabayyag di nakikuyukuyugak ke
dakayu yaden uggeyak pay inila? Antipet kanam di ipatibok hi Aman
dakayu? Hay tagun nanibon ha-oy ya tinibo na damdamah Ama.
10 Kon adim kulugon an ha-oy ya wadaak ke Ama ya athidi bon Aman
wadan ha-on? Am-in di kanalyok ya bokon ha-oy di kon nomnom, mu
nalpun Ama. Ya am-in di atoatok ya hi Aman wadan ha-oy di mangat.
11 Mahapul an kulugon yun ha-on ya wadaak ke Ama ya hiya ya
wada damdaman ha-on. Mu deket bokon tun kinalik di pangulugan
yun ha-on ya nada ni-mon tinibotibo yun inat kun adi kabaelan di
taguy pangulugan yun ha-on.
12 Kalyok ke dakayuy makulug, hay tagun mangulug ke ha-on ya
damanan atona damdama nadan inat ku. Ya nan pumbalinan di atona
ya ong-ongal mu nadan inat ku te ha-oy ya mibangngadak ke Ama ta
waday atok an bumaddang ke dakayu.
13 Takon di nganney ibaga yun Ama ya atok gapuh nangulugan yun
ha-on ta midayaw hi Ama gapun ha-on an Imbabalena.
14 Am-in di ibaga yun Ama ya atok gapuh pangulug yun ha-on.
15 Deket pinhodak ke dakayu ya un-unudon yuy tugun ku.

Hay nangalyan Jesus an ahi umali nan Espiritun Apu Dios an mamaddang ke ditakun mangulug

16 Ahik ibagan Amat ipaalinan dakayu nan ahi mihannot ke ha-on
an bumaddang ke dakayun ahi miha-ad ta nangamung ke dakayu.
17 Hidiyen ipaalina ya nan Espiritunan mangipainilah makulug.
Hidiyen Espirituna ya adinadaman ume nadah adi mangulug ke ha-
on te uggeda inila ya adida pakaawat ke hiya. Mu dakayun mangulug
ke ha-on ya inilaon yu te miha-ad ta nangamung ke dakayu.

18 Takon di tayanan dakayu ya adi dakayu iwalong te ahiyak bo
mibangngad ke dakayu.
19 Gagala mo ya adiyak tibon hanadah adi mangulug ke ha-on, mu
dakayu ke ya ahiyak bo tibon. Ahi waday biyag yun maid di poppog
na te mataguwak ya mitagu kayun ha-on ta nangamung.
20 Ahiyu inilaon kediyen ha-oy ya wadaak ke Ama ya wadaak ke
dakayu ya athidi bon wada kayun ha-on.

21 Hay tagun un-unudonay tugun ku ya hidiyey kitib-anan pinhodak
ke hiya. Hanan tagun naminhod ke ha-on ya hiyay pinhod min Ama
ya hiyay pangipaawatak hi mipanggep ke ha-on."

22 Hi Judas an bokon nan hi Judas Iskariote, ya kananan Jesus di
"Apu, tipet dakami ya abuy pangipainilaam hi mipanggep ke he-an
bokon am-in hi tatagu?"
23-24 Himmumang hi Jesus an kananay "Om, te hay tagun maid di
pamhod nan ha-oy ya adina un-unudon di tugun ku, mu hay tagun
waday pamhod nan ha-oy ya un-unudonay tugun ku. Ya hi Ama ya
pohdona hiya ya mawada kamin duwa ke hiya. Ya hituwen kalyok
ya ugge nalpuh nomnom ku ya abu, mu nalpu damdaman Aman
nangitud-ak ke ha-on.

25 Kinalik datuwed uwanin wadaak ni-an an makiha-ha-ad ke
dakayu,
26 mu ahi umali nan itud-ak Apu Dios an mihannot ke ha-on an
bumaddang ke dakayun hidiye nan Espiritunat ituluy na tun ngunuk ta
pakaawwatan yuy mipanggep ke ha-on. Ya hiya boy mangipanomnom
hanadah intuttuduk ke dakayu.

27 Takon di tayanan dakayu ya itayan kun dakayuy linggop an adi
umat hi linggop nadan adi mangulug, kinali adi kayu madanagan ya
adi kayu tumakut.
28 Dingngol yu nan kinalik an kanak di umeyak, mu ahiyak bo
mibangngad ke dakayu ta deket makulug an pinhodak ya umamlong
kayuh pangayak hi kad-an Ama an natagtag-e mu ha-on.
29 Kalyok datuwed uwanin ugge ni-an naat ta deket umannung an
maat ya ahi kayu mangulug ke ha-on.
30 Adi mo mabayag di pakihumhummanganak ke dakayu te tuwen
madatngan di aliyan Satanas an ap-apun tuh lutan ipatibonay kabae-
lana, mu maid di kabaelanan ha-on.
31 Mu takon di waday maat ke ha-on ya abulutok hidiyen maat ta
panginilaan di tagun ongal di impaminhod kun Ama, ya un-unudok
am-in di itugunan ha-on." Nagibbuh diyen kinalin Jesus ya kananay
"Makayu ta ume taku."

Hi Jesus di mialig nah adol di wakal

15

1 Wada nan in-alig Jesus an kananay “Ha-oy di makulug an wakal ya
hi Amay mumpaptok.
2 Dakayun mangulug ke ha-on an mialig nah bumungan haping di
wakal ya ipaptok dakayun Ama te umat nah mumpaptok an ipaptok
na ya puttutana nadan bumungan haping ta dumakol di bunga da. Mu
nadan adi mangulug ke ha-on an dida nan mialig nah adi bumungan
haping ya kaanon Ama didah kad-ak te umat nah mumpaptok an
kohatona nadan adi bumungan haping ta iwele na.
3 Dakayu ya umat kayun nah haping an naputtutan te inabulut yuy
intuttuduk ke dakayu.
4 Mahapul an punnanongon yuy pangulug yun ha-on ta nanongnan
wadaak ke dakayu te hay haping di wakal ya adi bumunga ten nakhat
di adol na. Mahapul an munnanong nah adol nan adi makhat ta ahi
bumunga. Athidin dakayun kah-in di punnanongon yuy pangulug yun
ha-on ta ahi maphod di kiatan yu.
5 Ha-oy di mialig nah wakal ya dakayu damdamay mialig nah haping
na. Hay tagun punnanongonay pangulug nan ha-on ta nanongnan
wadaak ke hiya ya atonay maphod ta kay dakol di bungana. Te
makulug an kah-in di baddangak di tagu ta ahina kabaelan an aton
di maphod.
6 Hanan tagun adina punnanongon di pangulug nan ha-oy ya maid di
hilbin di biyag na te umat nah haping an maid di ibunganan kohaton
ta miwele ne deket namag-anan ya inapuyan.
7 Deket punnanongon yuy pangulug yun ha-on ya iha-ad yuh
nomnom yu nadan intuttuduk ya takon di nganney ibaga yu ya atok.
8 Hay kidayawan Ama ya nadan dakol an ibunga yun dadiye nadan
maphod an aton yun hidiyey kitib-anan paka-un-unudonak ke dakayu.
9 Hay naminhod Aman ha-on ya athidiy naminhod kun dakayu,
kinali mundinol kayuh impaminhod kun dakayu.
10 Deket un-unudon yuy tugun ku ya munnanong kayun madinol
hi naminhod kun dakayu. Ha-oy ya inun-unud kuy tugun Ama ya
madinolak hi naminhod nan ha-on.
11 Kinalik datuwen dakayu ta nan amlong an wadan ha-on ya
mawada damdaman dakayu ta maid di pungkudangan di amlong yu.
12 Hay umanhan an itugun kun dakayu ya munhimpopohhodan kayu
umat hi impaminhod kun dakayu.
13 Hay tagun ikate nay kiphodan di ibbana ya hidiyey kitib-anan
ongal di impaminhod na, maid di pakaingngon diyen pamhod.
14 Ya dakayuy makulug an gayyum ku hin un-unudon yuy tugun ku.
15 Adi dakayu mo ibilang an muttatyun ha-on te hay muttatyu ya
uggena inilay wadah nomnom di apuna, mu ibilang dakayun gayyum
ku te am-in di dingngol kun Aman hi Apu Dios ya impainilak ke
dakayu.
16 Uggeyak pinilin dakayu, mu ha-oy di namilin dakayun mangi-
tuttuduh mipanggep ke ha-on ta dumakol di mangulug ke ha-on an
hidiyey kay yu bungan maphod an munnananong. Ot idat Amay
nganneh diyen ibaga yun hiya hin idinol yun ha-on.
17 Pidwaok bon itugun ke dakayun munhimpopohhodan kayu.

Hay pangahingan nadan adi mangulug nadah mangulug ke Jesus

18 Deket hingitan dakayu nadah adi mangulug ya nomnomon yun
ha-oy di namangulun hiningitan da.
19 Gulat nat umat kayu nadah adi mangulug ya adi dakayu ot
hingitan ke dida. Mu adi kayu umat ke dida te pinili dakayun ha-on ta
hay pangi-ek di un-unudon yu. Hituwey gapunan hingitan dakayu.
20 Nomnomon yu din kinalik ke dakayu handin hay muttatyu ya adi
natagtag-e mu hay apuna, paddungnan dakayu ya ha-on. Impunhol-
holtapak nadah adi mangulug ya makulug an punholholtapon dakayu
damdama. Ya athidi bon gulat nat inun-unud day intuttuduk ya wada
ot an un-unudon day ituttudu yu.
21 Ahi dakayu hingitan ya punholholtapon gapuh pangun-unudan
yun ha-on te uggeda inilah Apu Dios an nangitud-ak ke ha-on.
22 Gulat nat uggeyak immali tuh lutan muntuttudu ya ugge ot
nainilay liwat dah pangahingan dan ha-on. Mu immaliyak an
nuntuttudu ya kapyanan adiyak kulugon, kinali maid di pangigadulan
dan eda adi makastigu da.
23 Hay tagun humihhingit ke ha-on ya hingitana damdamah Ama.
24 Gulat na bot uggek impatiboy milagron adi kabaelan di tagu ya
ugge ot nainilay liwat dah pangahingan dan ha-on. Takon di tinibotibo
da dadiye ya kapyanan humihhingit da ke dakamin Ama.
25 Hituwey immannungan din nitudok an Tugun Moses an kananay
‘Hihingngitanak hi maid gapuna.’
26 Mu takon, itud-ak ku nan bumaddang ke dakayun malpun Ama
an hidiye nan Espirituna ta ituttudu nay makulug. Hantuh aliyana ya
ipainila nay mipanggep ke ha-on.
27 Takon di dakayu ya eyu ipainilay mipanggep ke ha-on te
nikuyukuyug kayun ha-on dih lappunah nuntuttuduwak ingganad
uwani.”

16

1 Kanan bon Jesus nadah disipulos nay “Kinalik hituwen dakayu ta
takon di waday punligatan yu ya adiyu iwalong di pangulug yun ha-on
2 te udum hi algo ya ahi dakayu palah-unon hanadah simbaan di
Judyu te adi dakayu ibilang hidi. Ya ahi madatngan nan tiempon nadan
mamaten dakayu ya pangali da on hidiyey pangun-unud dan Apu Dios.
3 Athidiy aton da te uggeyak inilan dida ya uggeda damdama inilah
Ama.
4 Kalyok ke dakayud uwanih tuwe ta deket umannung ya ahiyu
nomnomon an namangulun kinalik. Handih lappunah nuntuttuduwak
ya uggek kinali datuwen dakayu te wadaak ni-an ke dakayu.

Hay ngunun di Espiritun Apu Dios

5 Ad uwani ya mibangngadak hi kad-an nan nangitud-ak ke ha-on,
yaden maid di ohan dakayuy munmahma hin daanay pangayak.
6 Ya deyan u-umyung kayu ot ya abu te kinalik.
7 Mu kalyok ke dakayuy makulug an kiphodan yuy panayanak ke
dakayu te deket adiyak ume ya adi umali nan Espiritun Apu Dios
an bumaddang ke dakayu, kinali mahapul an umeyak ta ipaalik ke
dakayu.
8 Ya hantuh aliyana ya ipainilana nadah adi mangulug di liwat da,
hay kaphod ku ya hay ine-en di punhumalyan Apu Dios.

9 Hay naliwatan da ya hay adida pangulugan ke ha-on.
10 Takon di adida mangulug ke ha-on ya ipainilan nan Espiritun Apu
Dios ke didan maphod am-in di atok. Hay kitib-an di kaphod ku ya
hay ek pumbangngadan hi kad-an Ama ta adiyak mo tibon.
11 Hanan ine-en di punhumalyan Apu Dios ya matibon nah nunhu-
malyanan Satanas an ap-apun tuh luta ot kastiguwona.
12 Dakol ot di pinhod kun kalyon ke dakayu, mu adiyu damdama
ni-an maawatan ad uwani.
13 Mu hantuh aliyan nan Espiritun Apu Dios an mangipainilan am-in
hi makulug ya ahina ituddun dakayu nan makulug an un-unudon yu.
Hay ipainilana ya abuna nan pinhod Apu Dios ya nadan ahi maat hi
udum hi algo.
14 Ya ipadayawak ke hiya te nan tugun kuy ahina ipainilan dakayu.
15 Am-in di kidayawan Ama ya kidayawak damdama, kinali kanak
di nan tugun kuy ahi ipainilan nan Espiritunan dakayu.
16 Gagala mo ya adiyak tibon ke dakayu, mu adi mabayag ya tibonak
bo."

Hay u-umyungan ya pun-am-amlongan nadan disipulos

17 Wadaday udum hanadah disipulos di nangalin kanan day "Antipet
kananay gagala mo ya adi taku tibon, mu adi mabayag ya tibon taku
bo? Ya antipet ena kanan di mibangngad hi kad-an Amana?
18 Nganne nin di pinhod nan kalyon? Antipet adi maawatan datuwen
kalkalyona?"
19 Hi Jesus ya inilana nan pinhod dan abun inilaon ot kananay "Kon
hay pinhod yun mahmahan ya hay kibalinan nan kanak an gagala mo
ya adiyak tibon ke dakayu, mu adi mabayag ya tibonak bo?
20 Kalyok ke dakayun makulug an ahi kayu u-umyung gapu nah ahi
maat ke ha-on, mu nadan adi mangulug ya mun-am-amlong da. Mu
hidiyen u-umyungan yu ya ahi mumbalin hi amlong.
21 Umat nah babain muntungon holholtaponay puntungawana, mu
deket bimmuddu nan golang ya kal-iwanay hakit na te mun-am-
amlong an wada moy imbabalena.
22 Paddungnan dakayun u-umyung kayud uwani, mu indanit tibonak
bo ya mun-am-amlong kayu ya maid di e pakakaan kediyen amlong
yu.
23 Kediye ya bokon mo ha-oy di pumbagaan yuh mahapul yu te hay
kakulugana ya am-in di ibaga yun Ama ya idat na gapuh pangulug yun
ha-on.
24 Maid ni-an di nangipatnaan yun mumbaga ke Amah mahapul yu
gapuh pangulug yun ha-on. Mumbaga kayu ot idat nay ibaga yu ta
maid di kudang di pun-amlongan yu."

Inapput Jesus nan ap-apun am-in di gaga-iho tuh luta

25 Kanan bon Jesus di "Am-in nadan intuttuduk ke dakayu ya
impainnab-abig ku, kinali naligat yun maawatan, mu hi udum hi algo
ya adi mo athidi te napintok moy panuttuduk mipanggep ke Amat
nalakan maawatan.
26-27 Kediyen algo ya damana mon ina-ud yun Aman hi Apu Dios di
ngannen ibaga yu. Adi mahapul an ha-oy di mangibagan hiya nadah
pinhod yu te ongal di naminhod nan dakayu te pinhodak ke dakayu
ya kulugon yu an hiyay nangitud-ak ke ha-on.

28 Nalpuwak hi kad-an Amah langit ot umaliyak tuh luta, mu ad
uwani ya tayanan dakayu ta mibangngadak boh kad-ana.”
29 Kanan nadan disipulos nay “Maawatan nuppey kalkalyom ad
uwani te napintok mon adim painnab-abig.
30 Inila mi mon he-a ya inilam am-in, takon di nomnom di tagu.
Inilam di pinhod di tagun mahmahan takon di uggena imbaga, kinali
mangulug kamin nalpu kan Apu Dios.”
31 Kanan Jesus ke diday “Mangulug kayu nupped uwani.
32 Mu ahiyak tayanan ke dakayun waday oha on umanamut hi
balenat o-ohhaak. Mu adiyak maoh-ohha te wadah Aman ibbak.
33 Kinalik ke dakayuh tuwe ta mundinol kayun ha-on ta luminggop
di nomnom yu. Hanadan adi mangulug ya punholholtapon dakayu ta
maligligatan kayu, mu adi kayu tumakut te inapput ku nan ap-apun
am-in di gaga-iho tuh luta.”

Indasalan Jesus nadan mangulug ke hiya

17

1 Handih nagibbun kinalin Jesus am-in datuwe ya intangad nah
kabunyan ot mundasal an kananay “Ama, nadatngan moy pangipatib-
am hi dayaw kun Imbabalem ta kidayawam damdama.
2-3 Indat muy kabaelak an mun-ap-apuh am-in hi tagu ta idat kuy
biyag an maid di poppog na nadah impangulug mun ha-on an dadiye
nadan nanginilan he-a ya abuy makulug an Dios ya ha-oy hi Jesu
Kriston intud-ak mun immali tuh luta.
4 Impatibok di kidayawam nah ginibbuk an ngunun indinol mun
ha-on.
5 Ya ad uwani Ama, ya ipatibom di dayaw ku hantuh pumbangn-
gadak hinah langit an umat hi dayaw ku tuwali handih wadaak hi
kad-am ot ahi maltu tun luta.
6 Impainilak am-in di mipanggep ke he-a nadah tatagun impangulug
mun ha-on. Adida ni-an mangulug, mu pintok mu didan mangulug ke
ha-on. Dida ya tagum tuwali, kinali nangulug dan ha-on ya impaka-
un-unud day tugun mu.
7 Inila da mon am-in nadan inat ku ya nadan intuttuduk ya nalpun
he-a.
8 Intuttuduk ke dida nan tugun an indinol mun ha-on ot un-unudon
da. Inila da mon nalpuwak ke he-a ya kulugon dan intud-akak ke he-a.
9 Ama, idasalak dida ta baddangam dida. Bokon nadan adi mangulug
ke ha-on di idasalak, mu nadan tatagun impangulug mun ha-on te
tagum dida.
10 Maid di tagum an bokon ku tagu. Athidi boh tataguk an tagum
damdama dida. Ya hay dayaw ku ya mipatibon dida.
11 Aman makaphod ya ongal di kabaelana, gagala moy panayanak
ke dida te mibangngadak moh kad-am, kinali ipaptok mu datuwen
impangulug mun ha-on ta miohha dat umat hi niohhaan ta.
12 Handih wadaak ke dida ya impapaptok ku dida ot gapuh kabaelam
an indat mun ha-on ya maid ke diday nihi-an ke he-a, ammuna nan
ohan tagu te hidiye pe kattog di gahat na. Mu naat hidiyet umannung
nan impitudok mu.
13 Umaliyak mo ya ipadngol kun dida datuwen kalkalyok ta uma-
amlong dan umat ke ha-on.

14 Impainilak am-in di tugun mun dida ot un-unudon da. Ta hidiye
nan hingitan nadan adi mangulug dida te hinnatkon moy pangi-e dan
umat hi pangi-ek.
15 Adik ibaga an appilom nadan mangulug nadah adi mangulug,
mu hay ibagak ya baddangam nadan mangulug ta adida mahaul ke
Satanas.
16 Dida ya uggeda niingngo nadah adi mangulug te umat dan ha-on
an hinnatkon di pangi-ek.
17 Baddangam didan mangun-unud nah tugun mu te makulug am-in
di tugun mu.
18 Itud-ak ku didan e muntuttudu nadah ugge nanginilan he-a, umat
hi nangitud-akam ke ha-on tuh lutan muntuttudu mipanggep ke he-a.
19 Gapun dida ya idawat kuy adol kut miong-ong ke he-at hay
pinhod muy un-unudok ta athidi damdaman didan hay pinhod muy
un-unudon da.
20 Bokon ya abu hantudan disipulos kuy idasalak, te takon nadan ahi
mangulug ke ha-on hi udum hi algo gapuh ituttudu da.
21 Ama, idasalak didat miohha dan am-in umat hi niohhaan ta.
Ya migappat dan dita ta miohha takun am-in ta inilaon nadan adi
mangulug an he-ay nangitud-ak ke ha-on tuh luta.
22 Impadayaw ku dida umat hi nangipadayawam ke ha-on ta miohha
dan umat ke dita.
23 Pinhod kun nanongnan wadaak ke dida umat hi kawadam ke ha-
on, ta miohha dan am-in ta panginilaan nadan adi mangulug an intud-
akak ke he-a, ya inilaon da bon impakappinhod mu nadan mangulug,
umat hi impaminhod mun ha-on.
24 Ama, pinhod kun datuwen pintok mun mangulug ke ha-on ya
makiha-ad dan ha-on hi langit ta tibon day dayaw kun indat mu gapuh
ongal an naminhod mun ha-on handi tuwali uggem lintuy luta.
25 He-a Aman makaphod, ugge daka inila nadah adi mangulug ke
ha-on, mu inila dakan ha-on. Ya hantudan impangulug mun ha-oy ya
inila dan intud-akak ke he-a.
26 Impainilak ke diday mipanggep ke he-a ya itultuluy kuh diye ta
pohdon day ibbadan tagu umat hi naminhod mun ha-on ya ha-oy di
ahida pun-ibbat nangamung.”

Hay nampapan dan Jesus
(Mateo 26:47-56; Marcos 14:43-50; Lucas 22:47-53)

18

1 Nagibbuh diyen dasal Jesus ot ume da. Inagwat da nan wa-el an
Kidron ot dumatong da nah laguntan natanoman hi kaiw an oliba.
2 Hi Judas an nangihdul ke Jesus ya inila nah diyen nangayan da te
hidi tuwaliy oggan da pangayan ke da Jesus.
3 Ena ingkuyug nadan tindalu, nadan guwalyan di Templo an intud-
ak nadan Pharisee ya nadan ap-apun di padi ot ipanguluna didah kad-
an da Jesus an numpun-odon dah dilag ya ispada.
4 Mu inilan Jesus di maat ke hiya ot ena damuwon dida ot kananay
“Dahdiy eyu hamakon?”
5 Ya kanan day “Hi Jesus an iNasaret.” Ot kanan Jesus ke diday “Ha-
oy hidiye.” Hi ke Judas an nangihdul ke hiya ya makitattaddog nadah
tindalu.

6 Handih kanan Jesus di “Ha-oy hidiye” ya inhunod da ot matu-i da.
7 Impidwan bon Jesus an kananay “Dahdiy eyu hamakon?” Ya kalyon da boy “Hi Jesus an iNasaret.”
8 Ya kananay “Kanak boy ha-oy hidiye, deket ha-oy di eyu hamakon ya adiyu ilagat hantudan iibbak ta ume da.”
9 Hituwey immannungan di kinalina handih kananay “Ama, maid di e mihi-an ke he-a hantudah tatagun impangulug mun ha-on.”
10 Hi Pedro an nunhikot ya inuknut nay ispada na ot palangonay wawwan an ingan Malkus an muttatyun nan natag-en padi.
11 Kinalyan Jesus hi Pedro an kananay “Ipabangngad mu nan ispada nah hikot mu. Abulutok hituwen punholholtapak te hituwey pinhod Aman maat ke ha-on.”
12 Kinali nah diye ya imme nadan tindalu, nan ap-apuda ya nadan guwalyan di Templo ot baludon dah Jesus.
13 Hay namangulun nangiayan dan hiya ya hi kad-an Annas an aman nan ahawan Kaypas an natuddun natag-en padi kediyen toon.
14 Hi Kaypas handin nangali nadah ibbanan ap-apun di Judyun kananay “Kudukdul nay mateh naen ohan tagu mu nan etaku maten am-in.”

Hay nangihautan Pedro hi nakikuykuyyuganan Jesus
(Mateo 26:69,70; Marcos 14:66-68; Lucas 22:55-57)

15 Hi Simon Pedro ya nan oha nadah disipulos Jesus ya niunud dan hiya. Hituwen kadwan Pedro ya inilan nan natag-en padi, kinali hiya ke ya naki-en Jesus nah dolan di balen diyen padi.
16 Mu hi ke Pedro ya niha-ad nah hoob di alad diyen bale te ugge inilan nan padi. Ot mibangngad hidiyen ohan disipulos nah hoob ot e makihummangan nah babain mun-adug hi hoob ta pahgoponah Pedro.
17 Kanan nan babai ke Pedroy “Kon bokon he-ay oha nadah disipulos Jesus?” Ya kanan Pedroy “Bokon!”
18 Hanadan muttatyu ya guwalyan di Templo ya nun-apuy da ot e makianiduh Pedron dida te kottokottol.

Hay nunhumalyaan nan padi ke Jesus
(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-64; Lucas 22:66-71)

19 Hi ke Jesus ya dehdin punhumalyan nan natag-en padi an manahmahanay mipanggep nadah disipulosna ya hay intuttudu nan dida.
20 Ya kanan Jesus ke hiyay “Am-in di intuttuduk ya dingngol di katagutagu te nuntuttuduwak nah Templo ya nadah simbaan an kaam-amungan di Judyu ya am-in di intuttuduk ya impadngol ku.
21 Antipet ha-oy di punmahmaham hi mipanggep hi intuttuduk an bokon nadan tatagun nangngol? Mahmaham ke dida ot inila da.”
22 Handih kinalin Jesus hituwe ya inapap nan ohan guwalyan nihag-on ke hiya ot kananan hiyay “Kon athinay panumang hi natag-en padi?”
23 Kanan Jesus ke hiyay “Deket nihallay kinalik ya kalyom di nihallaak. Tipet apaponak hi pangalyak hi makulug?”
24 Ot ipien Annas hi Jesus an nanongnan nabalud hi kad-an Kaypas an natag-en padi.

Inhaut bon Pedroy nakikuykuyyuganan Jesus
(Mateo 26:71-75; Marcos 14:69-72; Lucas 22:58-62)

25 Hi ke Simon Pedro ya wadan nah dolan makian-annidu ya waday
kimmalin hiyan kananay “Kon bokon he-ay ohan disipulos diyen
tagu?” Inhaut Pedro an kananay “Bokon.”
26 Kanan bon nan ohan muttatyun nan natag-en padiy “Kon bokon
he-a nan tinibok nah lagunta an ibban Jesus?” Hidiyen muttatyu ya
iban nan muttatyun pinalang Pedroy ingana.
27 Ya inhaut bon Pedro ya pinghanadi ya timmalan-uy manuk.

Hay nunhumalyaan Pilatu ke Jesus
(Mateo 27:1,2,11-14; Marcos 15:1-15; Lucas 23:1-5)

28 Nagibbuh mungkabigat di nunhumalyaan dan Jesus hi kad-an
Kaypas ot ahida ieh balen nan gobernador an hi Pilatu. Hanadan ap-
apun di Judyun nangien Jesus ya uggeda nakihgop te panio ke diday
humgop hi balen di bokon Judyu te deket aton dah diye ya panio moy
pakihamulan da nah Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios an
mungkadatngan bo udot.
29 Hidiyey gapunan limmah-un hi Pilatuh kad-an da ot kananay “Kon
nganney kanan yuh bahul tun tagu?”
30 Kanan dan hiyay “Gulat nat maid di bahul na ya uggemi ot in-ali
tuh kad-am.”
31 Kanan Pilatu ke diday “Awiton yu pe ta eyu humalyaon mipuun
hi linteg yu.” Ya kanan nadan Judyun hiyay “Nganney aton min e
mamaten hiyan miadin dakami pe on pinate miy tagu te hidiyey olden
yun iRoma ke dakami?”
32 Hituwey immannungan din kinalin Jesus mipanggep hi ine-en di
katayana.
33 Hinumgop hi Pilatu nah punhumalyaana ot ipaayag nah Jesus ot
kananan hiyay “Kon he-ay patul di Judyu?”
34 Ya kanan Jesus di “Kon nalpuh nomnom muh naen kinalim weno
dingngol muh udum an tatagu?”
35 Kanan Pilatuy “Bokonak Judyu, kinali uggek inilay mipanggep ke
he-a. Nganne tuwaliy inat mut edaka in-ali hantudah iibbam an Judyu
ya nadan ap-apun di padi? Kon makulug peman an waday inat muh
gaga-iho?”
36 Kanan Jesus di “Hay kinapatul ku ya adi umat hi pumpatulan di
taguh luta. Te gulat nat athidi ya wadan nakipatte nadan tataguk ta
uggeyak ot in-alih tu nadah Judyu. Hinaey kitib-anan hay kinapatul
ku ya adi umat hi pumpatulan di tagu tuh luta.”
37 Ya kanan Pilatuy “Ta patul ka mo?” Kanan Jesus di “Om,
makulug hinaen kinalim. Hituwey gapunah nangaliyak hituh luta ot
mitungowak hi tagu ta waday atok an mangituttuduh makulug. Ta
nadan mangabulut kediye ya diday mangun-unud ke ha-on.”
38 Ya kanan Pilatuy “Kon nganney makulug?”

Hay nangipipatayan dan Jesus
(Mateo 27:15-31; Marcos 15:6-20; Lucas 23:13-25)

Kinali nah tuwe ya limmah-un boh kad-an nadan Judyu ot kananay
“Maid di mahamak kuh bahul na,
39 mu hi katootoon ya wada nah ine-eyu an deket Piyestan di Nala-
uwan di Anghel Apu Dios ya waday ohah potkon yu nadah nikalabut
an mipae. Ad uwanin toon, kon pinhod yun ipaek nan patul yun
Judyu?”

40 Ya kahitutukuk nadan tatagun kanan day “Bokon hiyay ipaem.
Hi Barabbas di ipaem.” Hituwen hi Barabbas ya nundingngol an
pimmate.

Hay nangipipatayan dan Jesus
(Mateo 27:15-31; Marcos 15:6-20; Lucas 23:13-25)

19

1 Nibangngad moh Pilatu ot ena pahoplat hi Jesus nadah tindaluna.
2 Immala nadan tindaluh hubit ot kumapya dah pongot ot ipapngot
dan Jesus. Ya impumbulwati dah maingit an umat hi bulwatin di patul.
3 Imme dah kad-ana on tinaltalanggaan dan kanan day “Dayawon
taku peman tun patul di Judyu!” on nunhin-aappapan da.
4 Limmah-un boh Pilatu ot kanana nadah Judyuy “Ipalah-un kut
panginilaan yun maid di mahamak kuh bahul na.”
5 Ot lumah-un hi Jesus an nanongna nan impabulwati dan maingit
ya nan impapngot dan hubit ke hiya. Ot kanan Pilatu ke diday “Teya
tun tagu.”
6 Handih tinibon nadan ap-apun di padi ya nadan guwalyah Jesus
ya kahitutukuk da ot ya abun kanan day “Ipatak hi krus! Ipatak hi
krus!” Ot kanan Pilatuy “Dakayu pe ya eyu impatak hi krus te maid
di mahamak kuh bahul na.”
7 Kanan nadan Judyu ke hiyay “Waday bahul na te nginohe nay linteg
min kananay hiyay Imbabalen Apu Dios, kinali mahapul an mate.”
8 Dingngol Pilatuh diye ya namam-an timmakut.
9 Impaghop bon Pilatu hi Jesus nah punhumalyaan ot kananan hiyay
“Kon daanay nalpuwam?” Mu adi humumang.
10 Kanana boy “Antipet adika humumang? Kon uggem inilan waday
kalebbengak an mangipaen he-a ya mangipipatak ke he-ah krus?”
11 Ya kanan Jesus ke hiyay “Gulat nat ugge in-abulut Apu Dios ya
maid ot di kalebbengam an mangat hi nganneh diyen ha-on. Kinali
ong-ongal di bahul nadan tatagun nangialin ha-on hituh kad-am mu
he-a.”
12 Pinhod ot Pilatun ipaeh Jesus, mu muntutukuk nadan Judyun
kanan day “Ipaem keh naen tagun kananay hiyay patul ya ad-adiyon
dakan Cesar an ap-apu takud Roma. Te nan tagun kananay hiyay patul
ya makibuhul ke Cesar.”
13 Dingngol Pilatuh diye ya impalah-una boh Jesus. Inumbun hi
Pilatu nah punhumalyaan an waday natping hi taddogan. Hay ngadan
diyen punhumalyaan hi hapit an Hebrew ya Gabbata.
14 Tuwen maal-algo kediyen algon pundadaanan dah Piyestan di
Nala-uwan di Anghel Apu Dios ya kanan Pilatu nadah Judyuy “Teya
tun patul yu.”
15 Mu muntutukuk da ot ya abun kanan day “Mahapul an mate!
Mahapul an mate! Pipatak muh krus!” Ot kanan Pilatuy “Kon pinhod
yun pipatak kuh krus tun patul yu?” Ya kanan nadan ap-apun di padiy
“Maid di udum hi patul mi hin bokon hi Cesar ya abu.”

Hay nangipatakan dan Jesus hi krus
(Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43)

16 Ot iabulut mon Pilatun alan dah Jesus ta eda pipatak hi krus.
Hanadan tindalun iRoma ya impipah-on dan Jesus

17 nan krus an kipatakana ot ieda nah kanan di Judyun Golgota an
hay kibalinana ya gunit di ulu.
18 Ot ipatak dah Jesus ya wada boy duwan nipatak an numbinah-elan
dah Jesus.
19 Waday impitudok Pilatu ot ipatak dah tap-on di ulun Jesus nah
krus an kananay “Hituweh Jesus an iNasaret an Patul di Judyu.”
20 Hidiye ya nitudok hi tulun kali an Aramaic an kalin di Judyu, Latin
ya Greek. Ya dakol di namidbid te nan eda nangipatakan ke Jesus ya
nih-up ad Jerusalem.
21 Kanan nadan ap-apun di padi ke Pilatuy “Kudukdul nay hannotan
hidiyen nitudok an kananay ‘Patul di Judyu’ ta kanan di ‘Hituwen tagu
ya kananay ha-oy di patul di Judyu.’ ”
22 Mu kanan Pilatuy “Adinadama, nan nitudok ya hiyah diye.”
23 Handih nagibbun impatak nadan opat an tindaluh Jesus ya inala
day bulwatina ot ikap-ong da. Inlagat da nan naabol an bulwati nan
niohhan maid di kugut na.
24 Ot ihuhummangan dan kanan day “Adi taku bik-iyon hituwe,
mu ibubunut takut nangamung ke ditakuy mangala.” Hituwey
immannungan nan impitudok Apu Dios an kananay
“Ingkap-ong day bulwatik ya imbubunut day mangalan nah bulwatik
an naabol.”*
Hituwey inat nadan tindalu.
25 Wadadah di da inan Jesus, hi tulang inana, hi Maria an ahawan
Clopas ya nan ohan hi Maria Magdalena an muntattaddog nah kad-an
di krus an nipatakan Jesus.
26 Wada boh din makitadtaddog nan impakappinhod Jesus an
disipulosna. Handih tinibon Jesus dida ya kananan inanay “Ina, ad
uwani ya ibilang muh naen imbabalem.”
27 Ya kanana bo kediyen disipulos nay “Ibilang mu hiya an hi inam.”
Ot nipalpun diye ya inawit diyen disipulos hi inan Jesus ot makiha-ad
hi baleda.

Hay natayan Jesus
(Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-41; Lucas 23:44-49)

28 Inilan Jesus an ginibbu nan am-in di pinhod Apu Dios an
atona ot kananay “Nauwoak.” Ketuwen kinalina ya immannung nan
impitudok Apu Dios.
29 Wadah di on immantam an mainum ot itam-ol dah diy kapo ot
ipalat dah paul ta idutum dah tokon Jesus.
30 Timmitip hi Jesus ya kananay “Nagibbu moy ngunuk.” Ot iyuung
na ot mate.
31 Adi pinhod nadan ap-apun di Judyun munnanong nadan nipatak
hi krus inggana mabigat te hi kabigatana ya Sabadun hidiye nan
pakangillinon dah panginomnoman dah Nala-uwan di Anghel Apu
Dios. Ot eda mo ibagan Pilatu hin damanan gi-uwon day hukin nadan
nipatak ta gagala dan mate ta eda ilubuk dida.
32 Ot umitud-ak hi Pilatuh tindalu ot gi-uwon day hukin nadan
duwan ibban Jesus an nipatak.
33 Mu handih imme dah kad-an Jesus ya tinibo dan nate ot adida mo
gi-uwon di hukina.

---

* **19:24 19:24** Psalm 22:18

34 Mu hinudpak nan ohan tindaluy taglang nah pahul na ya nibughak
di dala ya danum.
35 Am-in hituwen na-na-at ya makulug te tinibok, kinali intudok kut
mangulug kayu.
36 Hanan ugge nagi-uwan di hukin Jesus di immannungan nan
impitudok Apu Dios an kananay “Maid di magi-uh gunit na.”
37 Immannung bo nan impitudok Apu Dios an kananay “Ahi
totokkolon di tatagu nan hinudpak dah pahul.”

Hay nilubukan Jesus
(Mateo 27:56-61; Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56)

38 Wada nan hi Joseph an iArimatea an imme ot ena ibagan Pilatu ta
alanay adol Jesus ta ena ilubuk. In-abulut Pilatu ot ume moh Joseph
ot alana nan adol Jesus. Hiya ya oha nadah mangulug ke Jesus, mu
uggena impainila te tumakut nadah Judyu.
39 Hay ibban Joseph ya hi Nikodemus an hiya nan nakihummangan
ke Jesus handi ohan hilong. Waday inal-alanah umeh nap-at ta limay
kilon bangbanglu an mira ya aloes di nakapyaana. Hidiye nan iha-ad
dah adol di nate ta adi mabuluk.
40 Hina-adan day adol Jesus kediye ot ahida libbutan hi mumbobolan
luput te hidiyey pangat nadan Judyuh pamaptok dah adol di nate.
41 Hanah e-elen nan nangipatakan dan Jesus ya waday laguntan
wada on ka-apyan gungat an maid di nilubuk hidi.
42 Gapu te nih-up hidiyen gungat ya hidi moy nangilubukan dan
Jesus. Ginalgal-an dan inlubuk te hi kabigatana ya Sabadun Tungo.

Hay namahuwan Jesus
(Mateo 28:1-8; Marcos 16:1-8; Lucas 24:1-12)

20

1 Handih mungkabigat kediyen Linggu ya immeh Maria Magdalena
nah gungat Jesus ya tinibonan nakaan nan ongal an batun nitangob
nah lubuk.
2 Ot butikonan immeh kad-an Pedro ya nan impakappinhod Jesus
ot kanana diday “Inala day adol nan Ap-apu taku nah gungat, toan di
nangiayan da.”
3 Ot butikon dan imme nah gungat.
4 Linah-iyan nan ohan disipulos hi Pedro ot mamangulun dumatong,
5 mu ugge hinumgop. Indung-ona nah gungat ya abuna nan libbut
di adol Jesus an tinibona, mu maid nan adol na.
6 Indani ya dimmatong hi Pedro ot ipayunan humgop ot tibona
damdama nan libbut di adol Jesus
7 ya nan libbut di uluna. Hidiyen libbut di uluna ya naappil an
naluddun.
8 Ot humgop damdama nan ohan disipulos ot tibona ya kinulug nan
namahuwan hi Jesus.
9 Te ingganan diye ya uggeda naawatan nan impitudok Apu Dios an
kananay mahapul an mamahuwan hi Jesus.
10 Ot umanamut da.

Hay numpatib-an Jesus ke Maria Magdalena
(Mateo 28:9-10; Marcos 16:9-11)

11 Tinaynan dah Maria nah gungat an mungkoga. Indung-o na nah gungat
12 ya tinibo nay duwan anghel an mabayak di bulwati dan inumbun da nah niha-adan ni-an di adol Jesus. Inumbun di oha nah nangiul-luwana ya nan oha ya nah nangiuyyadana.
13 Kanan nadan anghel ke Mariay "Tipet mungkoga ka?" Ya kanan Mariay "Te inala da nan adol Apu Jesus ya uggek inilay nangiayan da."
14 Kinalin Mariah tuwe ot munliggu ya tinibona on tagun muntat-taddog. Hi Jesus hidiye, mu uggena inimatunan.
15 Kanan Jesus ke hiyay "Tipet mungkoga ka? Dahdiy hamakom?" Kanan Maria pe on hiya nan mumpaptok nah lagunta ot kananan hiyay "Apu, deket he-ay nangalah adol Apu Jesus ya ituddum di nangiayam ta ek alan."
16 Kanan Jesus di "Maria." Ya inimatunan nuppen Mariay kalin Jesus ot kananay "Rabboni." Hituwe ya kalin di Judyu an hay kibalinana ya "Mittulu."
17 Kanan Jesus ke hiyay "Adiyak oodnan te uggeyak ni-an numbangn-gad hi kad-an Ama. Ume ka ot ya abu ta em kalyon hanadah mibilang an tutulang ku an mibangngadak hi kad-an Aman hi Apu Dios an hi Amayu ya Dios yu damdama."
18 Ot umalih Maria Magdalenah kad-an nadan disipulos Jesus ot kananay "Tinibok hi Apu Jesus." Ot kalkalyonan diday kinalin Jesus.

Hay numpatib-an Jesus nadah disipulos
(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-49)

19 Mahmahdom kediyen Linggu ya naamung nadan disipulos Jesus nah ohan bale. Impattit dan am-in di panto te hay takut da nadah Judyu. Mu maid maptok ya wadah Jesus an timmaddog hi kad-an da ya kananay "Maphod kaya, malinggop kayu."
20 Ot ipatibo nan dida nan liput di taklenan napatak ya nan nahudpak nah taglang na. Imma-amlong dah nanib-an dan Apu Jesus.
21 Kanan bon Jesus ke diday "Maphod kaya, malinggop kayu." Ot ahina kanan di "Itud-ak dakayu umat hi nangitud-akan Ama ke ha-on ta ekayu muntuttuduh tatagu."
22 Kinali nah tuwe ya inhap-ud nan dida ot kananay "Dawaton yu nan Espiritun Apu Dios.
23 Hanan tagun muntutuyuh liwat na ya kanan yun hiyay 'Kal-iwan Apu Dios di liwat mu' ya makulug an kal-iwana. Mu nan tagun adi muntutuyuh liwat na, ya kanan yun hiyay 'Adi kal-iwan Apu Dios di liwat mu' ya makulug an uggena kinal-iwan."

Hay nangipatib-an Jesus hi liput di tapaya nan Tomas

24 Hi Tomas an kanan dan hi Dappil, an oha nadah disipulos Jesus, ya hiya ya abuy maid kediyen immaliyan Jesus.
25 Kanan dan hiyay "Tinibo mih Apu Jesus." Mu kanan Tomas di "Kah-in di tibok ya dapaok nan liput di taklenan napatak ya dapaok nan nahudpak hi taglang nat ahik kulugon an namahuwan."
26 Nala-uy hinlingguwan ot maamung da bo nadan disipulos Jesus nah balen naamungan da handi ya wada nuppeh Tomas kediye. Ya athidi bon impattit da nadan panto, mu kal-inadi bo ya wadah Jesus an timmaddog nah kad-an da ot kanana bon diday "Maphod kaya, malinggop kayu."

27 Ot kananan Tomas di “Tibom tun tapayak ya dapaom nan liput na.
Dapaom bo tun nahudpak hi taglang kut adika mo munhalinduwa, mu
kulugom an namahuwanak.”
28 Ya kanan Tomas ke hiyay “Apu, kulugok mo an Dios ka!”
29 Ot kanan Jesus ke hiyay “Inilak an mangulug ka nuppe gapu te
tinibowak ke he-a. Mu kudukdul nan tagun takon di uggeyak tinibo ya
kulugonak.”

Hay gapunah nitudokan am-in tun nitudok

30 Dakol di udum an umipamodwong an inainat Jesus an tinibotibon
nadan disipulos an ugge nitudok ketuwen liblu.
31 Mu tun udum ya intudok kut kulugon yun hi Jesus ya Imbabalen
Apu Dios ya hiyay tinuddunan Kristo ta midatan kayuh biyag an
munnananong gapun hiya.

Hay numpatib-an Jesus nadah pitun disipulosna

21

1 Indani bo ya numpatibo boh Jesus nadah disipulosna nah baybay
an Tiberias.
2 Athituy naat: Wadah di da Simon Pedro, hi Tomas an kanan dan
hi Dappil, hi Nataniel an iKana ad Galilee, nadan duwan hintulang an
imbabalen Sebedi ya nadan duwa bon ibba dan disipulos Jesus.
3 Ya kanan Pedroy umen e muntabukul ot maki-e dan hiya.
Numbangka da ot ihihilong dan muntabukul, mu ma-ma-idan di
tinabukul da.
4 Mungkabigat kediye ya wadah Jesus an muntattaddog nah pingngit
di baybay, mu uggeda inimatunan an hiyah Jesus.
5 Ya kimmalin didan kananay “An waday tinabukul yun iibbak?”
Kanan day “Ma-ma-idan.”
6 Kanana bon diday “Ibka yu nan tabukul nah nangappit hi
winawwan nan bangka ot waday alan yu.” Inibka da nan tabukul
hidi ya dakol peman di naala ya adida pakaiguyud nah tabukul te
madam-ot.
7 Hanan disipulos an impakappinhod Jesus ya kananan Pedroy “Hiya
ot hi Apu Jesus!” Dingngol Pedro ya nangimbubulwati te numbolad ot
dumop-a ot umeh kad-an Jesus.
8 Mu nadan udum ya wadada nah bangkan pun-idakal da nan
tabukul an napnuh dolog te nih-up da nah pingngit di baybay an wada
nin di hinggatut di metro ya abuy kadawwina.
9 Handih dimmakal da ya tinibo day mumbabalan uling an waday
nihongban dolog hidi ya wadah di boy tinapay.
10 Kanan Jesus di “Umiali kayuh tinabukul yu.”
11 Immeh Pedro nah bangka ot ena idakal nan tabukul. Napnu nan
tabukul hi o-ongal an dolog an immeh hinggatut ta nalimat tuluy ngam-
ut na. Madam-ot nan tabukul te napnuh dolog, mu ugge nabik-i.
12 Indanit nalutu nan kanon da ya kanan Jesus ke diday “Makayu ta
mangan taku.” Mun-ogon dan munmahma hin dahdi hiya te inila da
mon hiyah Apu Jesus.
13 Inalana nan tinapay ya nan dolog ot ikap-ong nan dida.
14 Hituwey pitlunah numpatib-an Jesus nadah disipulosna nipalpun
handih namahuwana.

Hay nunhummanganan da Pedro ke Jesus

15 Handih nagibbu dan nangan ya kanan Jesus ke Simon Pedroy
“Simon an imbabalen Juan, kon ong-ongal di impaminhod mun ha-
on mu hantudan iibbam?” Kanan Pedroy “Om, Apu. Inilam an
impakappinhod dakan ha-on.” Kanan Jesus ke hiyay “Ipaptok mu
nadan mangulug ke ha-on umat hi pamaptok di mun-adug hi impan
di kalnero.”
16 Ya impidwan bon Jesus an kananay “Simon an imbabalen Juan,
kon pinhodak ke he-a?” Kanan bon Pedroy “Om, Apu. Inilam an
impakappinhod dakan ha-on.” Kanan Jesus ke hiyay “Ipaptok mu
nadan mangulug ke ha-on te diday kay ku kalnero.”
17 Ya impitlun bon Jesus an kananay “Simon an imbabalen Juan, kon
pinhodak ke he-a?” Ya mahakit mo ahan di punnomnoman Simon
Pedroh nangipanidwaan Jesus kediyen kinalina ot kananay “Apu, he-
a ya inilam am-in, ot nunna-ud an inilam an impakappinhod dakan
ha-on.” Kanan bon Jesus ke hiyay “Ipaptok mu nadan mangulug ke
ha-on te diday kay ku kalnero.
18 Donglom tun kalyok. Handih kaungam ya he-a pe on iniktom
muy balikis mu ya he-ay nangamung hi pinhod mun pangayan. Mu
deket maam-ama ka ya adi athidi te na-ala on idawawam di taklem ta
bobodan dat ie daka nah adim pinhod an pangiayan dan he-a.”
19 Kinalin Jesus hituwe te pinhod nan inilaon Pedroy ine-en di
ahina katayan ta kidayawan Apu Dios. Ya kanana bon Pedroy “Un-
unudonak.”

Hay nangibagaan Pedro ke Jesus mipanggep ke Juan

20 Nunligguh Pedro ya tinibowak an mituntun-ud ke hiya. Ha-oy nan
impakappinhod Jesus an disipulos ya ha-oy di nihag-on ke hiya handih
nanganan mi ot mahmahak hin dahdin dakamiy ahi mangihdul ke
hiya.
21 Handih tinibowak ke Pedro ya kananan Jesus di “Hiya ya- nganney
ahi maat ke hiya?”
22 Ya kanan Jesus ke hiyay “Kon kanak key nanongnan matagu tuh
kibangngadak ya nganneh diyen he-a? He-a ke ya miunud kan ha-on.”
23 Gapu kediyen kinalin Jesus ya nihinap nadah mangulug an adiyak
mate. Mu adi athidi te abunay kananay “Kon kanak key nanongnan
matagu tuh kibangngadak ya nganneh diyen he-a?”
24 Ha-oy an disipulos Jesus ya inang-ang kun am-in datuwen na-na-at
ot itudok ku ya inila mi an makulug am-in datuwe.

Hay nanguddidih nitudok tuh tudok

25 Dakol di udum an inat Jesus an uggek intudok hitu te gulat nat
itudok kun am-in ya kumudang di libluh kitudkana te dakkodakkol.

HAY INAINAT NADAN APOSTOLES

1 Tulang ku Teofilo,
Handin namangulun tudok kun he-a ya intudok kun am-in di mi-
panggep hi inat ya intuttudun Jesus nipalpu handih nangilappuwanan
nuntuttudu
2 ot inggana handih timmalakdanganah langit. Mu handih ugge ni-
an timmalakdang hi langit ya waday intugunan nalpuh Espiritun Apu
Dios nadah pinili nan apostoles na.
3 Nipalpu handih namahuwana ingganah tinalakdanganah langit ya
nap-at di algon oggan mumpatibo hanadah apostoles na ya dakol di
inat nan nangipainilan didan makulug an namahuwan ya intuttudu
nan diday mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios.
4 Naminghan an mangmangngan dan am-in ya kananan diday
"Adiyu ni-an taynan hitud Jerusalem ta had-on yu nan kinalin Aman
ipaali nay Espiritunan hidiye din kinalik ke dakayu.
5 Hi Juan ya danum di numbonyag na nadah tatagu, mu dakayu ke ya
adi mala-uy kaatnan algo ya mabonyagan kayuh Espiritun Apu Dios."

Hay tinalakdangan Jesus hi langit

6 Wada boy numpatib-an Jesus ke dida ot kanan dan hiyay "Apu, kon
ad uwaniy pangibangngadam hi gubilnu takun holag Israel?"
7 Ya kanan Jesus ke diday "Hinae ke ya nangamung hi Ama te hiyay
Apun di am-in, kinali adi mahapul an inilaon yu.
8 Mu ahiyu dawaton nan Espiritun Apu Dios ta waday kabaelan yun
mangituttuduh mipanggep ke ha-on hitud Jerusalem, nadah udum an
bobleh tud Judea, ad Samaria, ya am-in hi kabobboble tuh luta."
9 Kinalina datuwe ya tinibo dan manalakdang hi langit ot loktat ya
hinaniyan di kulabut ot adi mo matibo.
10 Handih itatangad dah kabunyan ya kal-inadi ya waday duwan
tagun numbulwatih mabayak an nipaldang ke dida.
11 Ya kanan dadiyen duwan taguy "Dakayun iGalilee, tipet itatangad
yuh kabunyan? Hidiyen hi Jesus an tinibo yun immeh langit ya
ahi bo umali. Hay inat nan timmalakdang ya athidi boh ahina
kibangngadan."

Hay namiliyan dah mihannot ke Judas

12 Nagibbuh diye ot tayanan nadan apostoles nan Bilid an Oliba ot
mibangngad dad Jerusalem an ohan kilometroy kadinawwina.
13 Dimmatong dad Jerusalem ot humgop da nah kuwartun kiha-adan
da nah mikadwan gladun nan bale. Dadiyen hinumgop ya da Pedro, hi
Juan, hi James, hi Andres, hi Felipe, hi Tomas, hi Bartolome, hi Mateo,
hi James an imbabalen Alfeo, hi Simon an oha nadah Zealot ya nan hi
Judas an imbabalen James.
14 Am-in da ya nadandani on naamung dan mundasal. Takon nadan
tutulang Jesus ya hi ina dan hi Maria ya nadan udum an binabai ya
nakiamu-amung dan makidasal ke dida.
15 Ohan algo ya naamung nadan mangulug an umeh hinggatut ta
duway puluy ngam-ut da ya timmaddog hi Pedro ot kananay

16 “Iibba, immannung tut-uwa nan kinalin din hi David an impainilan nan Espiritun Apu Dios ke hiya. Hay kinalina ya mipanggep din hi
Judas an nangipangulu nadah tatagun nampap ke Jesus.
17 Hi Judas di ohan dakamin himpulut duwan apostoles te hiya
damdamay ohan napili nah ngunumi.”
18 (Hanan pihhun tangdanah nangihdulanan Jesus ya nigatang hi
luta. Ot hidiy nuntayunana ot mag-a ot mabughiy putuna.
19 Am-in nadan tatagud Jerusalem ya dingngol dah diye ot ingadanan
dah diyen luta hi Akeldama an hay kibalinanah kalida ya lutan
nadalaan.)
20 Ituluy bon Pedro an kananay “Hay impitudok Apu Dios hi maat
ke Judas te nan inat na ya wada nah liblun Psalms an kananay
‘Ahi malgangan ta nangamung nan balena te maid di e miha-ad hidi.’*
Nitudok bon kananay ‘Waday ahi mihannot ke hiya nah saad
na.’†
21-22 Ta hidiye nan mahapul an piliyon takuy ohan mihannot ke Judas
ta mid-um ke dakamin e mangipainilah mipanggep hi namahuwan
nan Ap-apu takun hi Jesus, mu mahapul an hidiyen piliyon taku
ya naki-eki-en dakamin da Jesus hi nangayaayan mi nipalpu dih
numbonyagan Juan ke hiya ingganan dih immeh langit.”
23 Ot ituddun nadan naamung di duwan pumpiliyan da, Joseph
Barsabas an Justus di ohan ngadana ya hi Matias.
24 Ot mundasal dan kanan day “Apu Dios, inilam am-in di nomnom
di tagu, kinali ituddum ad uwani hin dahdi ke datuwen duway pinhod
mun
25 mihannot ke Judas an nangiwalong hi kinaapostoles na ot ume
nah niappitana pe tuwali.”
26 Nagibbun nundasal da ot mumbubunut da ya hi Matias di napilin
mihannot ke Judas ot hiya moy mid-um hanadah himpulut ohan
apostoles Jesus.

Hay nanawatan nadan mangulug hi Espiritun Apu Dios

2

1 Handih nadatngan di Pentecost ya naamung am-in nadan mangu-
lug ke Jesus hi ohan baled Jerusalem.
2 Kal-inadi ya wada on mumbungug an kay nakal-ot an dibdib an
nalpuh kabunyan an makakkadngol nah balen naamungan da.
3 Indani ya nip-ong ke dida kay dalang di apuy.
4 Ya impaduttuk nan Espiritun Apu Dios didat pun-ikali day nunhi-
hinnatkon an kali te hiyay nangipakalin dida.
5 Kediyen tiempo ya wada dad Jerusalem di dakol nadah Judyun
nahamad di pangun-unud dah Tugun Moses an nalpu dah nunhihin-
natkon an boble tuh luta.
6 Handih dingngol dadiyen tatagu nan mumbungug ya naamung di
dakol ke didah kad-an nadan mangulug ke Jesus ya namodwong da te
waday oha on dingngol nan hay kalinay pun-ikalin dadiyen mangulug.
7-8 Waday oha nadah tatagu on kananay “Kon bokon iGalilee am-
in danae? Antipet inila dan mangikali nadah nunhihinnatkon an kali
taku?

---

* **1:20 1:20** Psalm 69:25 † **1:20 1:20** Weno “ngunu na.” Psalm 109:8

9-11 Man-u te Judyu takun am-in, mu nunhihinnatkon di kali taku
te nunhihinnatkon di nalpuwan takun waday iPartia, iMedes, iElam,
iMesopotamia, iJudea, iCapadocia, iPontus, iAsia, iPaligya, iPampilya,
iEgypt ya wada day nalpu nadah kabobbobled Libya an nih-up ad
Cyrene. Wadada boy ibba takun Judyun nalpud Roma ya wadaday
bokon Judyu an mangun-unud hi Tugun Moses. Wada bon ditakuy
iCrete ya iArabia, yaden am-in di kali taku ya hidiyey pun-ikali dah
pangalkalyan da nadah umipamodwong an inat Apu Dios.”
12 Matama da mipanggep kediye, kinali munhimbabaggaan dan
kanan day “Nganne nin di kibalinan tuwe?”
13 Mu wada day udum an manaltalangga ke dadiyen mangulug an
kanan day “Man nabutong dadiyen tatagu.”

Hay intuttudun Pedro

14 Timmaddog hi Pedro ya nadan himpulut ohan ibba nan apostoles
ot oltonan kumali nadah tatagun kananay “Dakayun iibba min Judyu
ya dakayun bimmobleh tud Jerusalem, donglon yu ta maawatan yu
tun kalyok ke dakayu.
15 Kanan yuy nabutong kami, mu ugge kami te kon taku manginum
hi athitun nunggaway algo?
16 Hituwen ma-ma-at ya hituwe din impaabig Apu Dios handi ke Joel
an profetas an kananay

17 ‘Kanan Apu Dios di “Hantuh udidin di algo ya ipaalik nan Espirituk
am-in hi tatagu, ta ipainilan nadan imbabale yun binabai
ya linalakiy kalik ya waday ipatibok nadah mangat-agu ya
nadan nungkaam-ama ya ipain-inop kun dida nan ahi maat an
umannung.
18 Takon nadan muttatyu ya ipaalik ke diday Espirituk ta ipainila day
kalik.
19 Ya waday ahik ipatiboh kabunyan ya hi luta hi umipamodwong an
kitib-an di ongal an kabaelak. Hay ahiyu tibon ya dala, apuy ya ahuk.
20 Ya ahi humilong di algo ya umingit an kay dala nan bulan ta ahi
madatngan nan Algon punhumalyaak hi tagu tuh luta.
21 Hanan tagun ahi mumpahpahmok ke ha-on ya ihwang ku.’ ”

22 Intuluy Pedron kananay “Dakayun iibbak an Judyu an holag Israel,
donglon yu tun kalyok ke dakayu. Hi Jesus an iNasaret ya ongal
di kabaelanan nalpun Apu Dios te matibo nadah inat nan milagron
umipamodwong an tinibo yu. Ta pangimatunan yun hiya ya intud-ak
Apu Dios.
23 Hituwen hi Jesus ya impipate yuh naliwat an tatagu ot ipatak dah
krus, mu inilan tuwalin Apu Dios di inat yu te hidiyey planuna.
24 Nateh Jesus, mu minahuwan Apu Dios ot ad uwani ya matagu bo
te adinadaman munnananong hi kate.
25 Hinaey immannungan din intudok David an kananay

‘Hi Apu Dios ya wadat nangamung ke ha-on, kinali madinolak.
26 Ta hidiye nan maan-anlaak an mangalkalih kaphod na te takon di
mateyak ya mahuwanak ke hiya.
27 Te inilak Apu an adiyak punnanongon hi lubuk ta adiyak mabuluk
hidi te ha-oy di pinilim an muttatyum.

28 Impainilam ke ha-on an mahuwanak hi katayak ya mun-am-
amlongak te wada kat nangamung an pundinolak.' "*
29 Intuluy Pedro an kananay "Iibba dida, indani ya pangali yu on din
ammod takun hi David di pinhod nan kalyon ketuwe, mu bokon te hi
David ya nateh done ya nanongnay lubuk nan dehtu ingganad uwani.
30 Hi David ya hiyay ohan profetas Apu Dios, kinali inilana nan
hinamad Apu Dios an kinalin hiya an hi udum hi algo ya waday ohah
holag nan mumpatul an umat ke hiya.†
31 Inilana boh tuwen kamahuwan Kristo, ta hidiye nan kananay
'Adi munnanong nah lubuk ta adi mabuluk hidi.'
32 Hi Jesus hituwen minahuwan Apu Dios hi natayana ya ihadak min
makulug hituwe.
33 Minahuwan Apu Dios hi Jesus ot patalakdangonah langit. Ya
impab-unah winawwana ot idat nan hiyay lebbeng nan mangipaalih
Espiritun Apu Dios hi tatagun hidiyey kinalinan atona. Ad uwani ya
hi Jesus di nangipaali nah Espirituna ke dakamin hidiye nan tinibo yu
ya dingngol yu.
34-35 Ugge immeh David hi langit, mu intudok na tuwalih tuwe handih
done,
'Kanan Apu Dios nah Apuk di: Umbun kah winawwan ku inggana
paka-apputok am-in di buhul mu.' "‡
36 Kanan bon Pedroy "Dakayun iibbak an Judyu, pinhod kun
ipainilan dakayu an nan impipate yun hi Jesus ya hiyay tinuddun Apu
Dios an Apu taku ya Kriston mangipaptok ke ditakun tatagu."
37 Hanadan tatagu ya mabulubulun dah nangngolan dan diye ya
makatutuyu da ot kanan dan Pedro ya nadan ibbanan apostoles di
"Iibba, nganne moy aton mi?"
38 Kanan Pedro ke diday "Muntutuyu kayun am-in hi liwat yu ya
kulugon yuh Jesus ya mumpabonyag kayu ta mapakawanan di liwat
yu ta ahiyu dawaton nan Espiritun Apu Dios
39 te hinaey kinalin Apu Dios an ipaali nan ditaku ya nadah imbabale
taku ya nadah udum an tataguh kabobboblen ahina pumbalinon an
mangulug ke hiya."
40 Datuwey kinalin Pedro ot ahina tugunon nadan tatagun kananay
"Kulugon yuh Jesus ta iwalong yuy gaga-ihon pangi-e yu ta adi dakayu
kastiguwon ke hiya hantuh pangastiguwana nadah gaga-ihon tatagun
adi mangulug."
41 Ya dakol ke diday nangulug kediyen kinalin Pedro ot
mumpabonyag da ot maid di maptok ya immeh tulun libuy nid-
um hanadah mangulug ke Jesus kediyen algo.
42 Ot makiamu-amung dan mun-adal hi ituttudun nadan apostoles
ya makidasal dan dida ya makid-um da nah panganan dah panginom-
noman dah natayan Jesus.

Hay inat nadan mangulug ke Jesus handih pinghana

43 Dakol di inat nadan apostoles Jesus hi milagro ya nadan pangi-
matunan hi ongal an kabaelan Apu Dios ya namodwong am-in nadan
tatagun nanibon dadiye.

---

* **2:28 2:25-28** Psalm 16:8-11 † **2:30 2:30** Psalm 132:11 ‡ **2:34-35 2:34,35** Psalm 110:1

44 Am-in da nan mangulug ya mun-uunnud dan am-in an kay da
hintutulang, ya adida ukuwon an umidat hi ibbada hi nganneh diyen
wadan dida.
45 Deket waday maligatan ke dida, on nadan ibbadan waday payo da
weno odon da ya igattang dat nan pihhun nunggattangan da ya idat
da nadah makahhapul nay baddang mipuun hi kaatnay kahapulan da.
46 Kabigabigat on naamung dan mundayaw nah Templo. Ya deket
nagibbu dan nundayaw on eda nangan am-in hi balen di ohan dida.
Ya maan-anla da ya adida naimut.
47 Daydayawon dan am-in hi Apu Dios ya tobalon di tatagu dida. Ya
mungkad-uman hi kabigabigat nadan ihwang Apu Dios.

Hay nakaanan di pilay nan tagu

3

1 Ohan himbatangan ya imme da Pedro ke Juan an e mundasal nah
Templo te hay pundasalan di tataguh di ya nah kahimbahimbatangan.
2 Ya wada on lalakin napilay tuwali handih nitungawana nah
Makakkaphod an Hoob. Kabigabigat on iayod dat ieda nah hoob ta
waday innunan mungkodoh pihhu nadah mala-un ume nah Templo.
3 Mungkala-u da Pedron Juan ya mungkodoh pihhu ke dida.
4 In-ang-ang dan hiya ot kanan Pedroy “Iang-ang mun dakami.”
5 Ot iang-ang nan didan kanana pe on idatan dah pihhu,
6 mu kanan Pedro ke hiyay “Maid kattog di pihhu mi, mu baddangan
daka. Aga, tumaddog kat dumallan ka te hi Jesu Kristo an iNasaret di
nangipaphod ke he-a.”
7-9 Ot odnan Pedroy wawwan an taklena ot ipataddog na. Pinghanadi
ya nal-ot mon dumalan ot makighop ke dida nah Templo. Am-in nadan
tataguh di ya tinibo dan pakadallan mo nan tagun mumpaypaytuk hi
anlana ya daydayawonah Apu Dios.
10 Inimmatunan dan hiya nan tagun mungkodkoddo nah
Makakkaphod an Hoob di Templo ya namodwong dan am-in kediyen
naat ke hiya.

Hay intuttudun Pedro nah Templo

11 Indani ya timmaddog da Pedro ke Juan nah kanan dan Balkon
Solomon ya iid-on diyen lalaki ke dida te adina pinhod an mataynan.
Ya mangali day tataguh kad-an da te namodwong da nah naat kediyen
napilay an tagu.
12 Tinibon Pedro nadan dakol an tatagu ya kananan diday “Dakayun
iibbak an Judyu an holag Israel, tipet ekayu mamodwong ketuwet
edakami totokkolon? Kon pangali yu on hay kabaelan mi ya hay
pangun-unudan min Apu Dios di nangipadallan tuh tagu?
13-14 Bokon dakami te hi Jesus di nangipadallan. Ketuwen inat Apu
Dios an dinaydayaw da Abraham, hi Isaac, hi Jacob ya handidan am-
mod taku ya impadayaw na nan muttatyunan hi Jesus an Imbabalena.
Maid di bahul nan Imbabalena, mu impabalud yu ot ie yuh kad-an
Pilatu ot kanan yuy nabahulan. Ipaen ot Pilatu te hi Jesus ya maphod
an tagu ya maid di bahul na, mu adiyu pinhod an hiyay mipae ta nan
tagun pimmatey impipae yu.

15 Ya hi Jesus an mangidat hi nitaguwan takuy impipate yu, mu
minahuwan Apu Dios hi natayana. Ya dakami ke ya ihadak min
makulug te tinibo mi.
16 Hay kabaelan Jesus ya hay pundinol min hiyay nangaan hi pilay
tun tagun inila yu. Kinali deyan tinibo yun pinumhod mo.
17 Iibba dida, makulug an dakayu ya nadan aap-apu taku ya gaga-
ihoy inat yun Jesus, mu inilak an man-uke ya hay uggeyu nanginilaan
ke hiya.
18 Mu hituwen inat yuy nangipaannungan Apu Dios nah impainilana
handidah profetas an hi Kriston mangipaptok hi tagu ya mahapul an
munholholtap.
19 Mu takon di athidi ya kah-in di muntutuyu kayuh liwat yu ya hi
Apu Dios di un-unudon yu ta pakawananay liwat yu ya palinggoponay
nomnom yu
20 ya ahina bo itud-ak hi Jesu Kriston tinuddu nan mangipaptok ke
ditaku.
21 Mu munnanong ni-an hi langit ta inggana hantuh algon pangi-
paphodan Apu Dios am-in hi wada tuh luta te hituwey impaabig na
handidah profetas na.
22 Makulug hituwe te handih done ya waday kinalin Moses nadah
aammod takun kananay ‘Ahi piliyon Apu Dios di ohan profetas ke
ditakun umat ke ha-on ya mahapul an un-unudon yun am-in di
kalyonan dakayu.
23 Hanadan tatagun adida un-unudon di kalyon diyen profetas ya
mihi-an da nah tatagun Apu Dios ta makastigu da.’ ”
24 Intuluy Pedron kananay “Am-in handidan profetas Apu Dios takon
hi Samuel ya handidan nitun-ud ke hiya ya inabig day mipanggep ke
datuwen ma-ma-at ad uwani.
25 Ya ditakuy nanawat nah kinalin Apu Dios an inabig handidan
profetas, takon nan nakitobbalan Apu Dios handidah aammod taku.
Te hituwey kinalinan Abraham: ‘Gapu nadah holag mu ya ipaamlong
kun am-in di tagu tuh luta.’
26 Ta hidiye nan ditakun Judyuy namangulun nangitud-akana nah
Imbabalena ta paphodon ditaku ta iwalong taku nadan gaga-ihon
pangi-e.”

Hay nunhumalyaan nadan ap-apun di Judyud Jerusalem ke Pedro ya hi Juan

4

1 Mungkalkalli da Pedro ke Juan nadah tatagu ya dimmatong nadan
udum an padin di Judyu ya ap-apun di guwalyan nan Templo ya nadan
Saducee
2 ya bimmoh-ol da te ituttudun da Pedro ke Juan an namahuwan hi
Jesus handih natayana ta hidiyey kitib-anan mamahuwan day nate.
3 Ot dopapon da da Pedro ke Juan ot ikalabut da dida, mu uggeda
nahumalya inggana nabigat te mungkahilong handih nadpapan da.
4 Mu dakol damdamay nangulug hi intanuttudun da Pedro ke Juan.
Ya hay bilang am-in di linalakin mangulug ya immeh limay libu.
5 Nabigat kediye ya naamung ad Jerusalem nadan ap-apun di Judyu,
nadan mangipangpangulu ya nadan muntuttuduh Tugun Moses.

6 Wadah di damdamah Annas an natag-en padi, hi Kaypas, hi Juan,
hi Alexander ya nadan iiban tuwen natag-en padi.
7 Eda impaawit da Pedro ke Juan ot kanan dan diday “Nganney inat
yun nangaan hi pilay diyen tagu? Kon waday kabaelan yu weno waday
namaddang ke dakayun nangat kediye?”
8 Waday Espiritun Apu Dios ke Pedro ot kananan diday “Dakayun
ap-apu ya dakayun mangipangpangulu,
9 deket hay kahumalyaan mi ad uwanin algo ya gapu te pinumhod
mo tun napilay ya deket pinhod yun inilaon hin nganney innunat
pakadallan ya hituwey donglon yu.
10 Ipainilak ke dakayu ya hi am-in an holag Israel an hay nangaan hi
pilay tun tagun tibtibbon yu ya hay ongal an kabaelan Jesu Kristo an
iNasaret an impatak yuh krus, mu minahuwan Apu Dios hi natayana.
11 Hiyay nialigan nan nitudok an kalin Apu Dios an kananay
‘Hanan batun binalon nadan mangapyah bale ya hidiye ot ahan di
nahamad an ikapyah bale.’*
12 Umat kayu ke dadiyen mangapyah bale te inadiyan yuh Jesus yaden
maid di udum hi nginadan Apu Dios an mangihwang hi tagu. Hiya ya
abuy mangihwang ke ditaku.”
13 Ya namodwong am-in nadan ap-apun munhumalya te maid di
takut da Pedro ke Juan an kumali ya nalaing dan muntuttudu yaden
inila dan ittay di adal da ya bokon dida nadan tatagun makalkali,
muden ninomnom dan dida nadan impun-ib-ibban Jesus.
14 Maid di e kalyon nadan ap-apun munhumalya hi bahul da Pedro
te makulug an nakaan di pilay nan tagun dehdin makitadtaddog ke
dida.
15 Ot ipalah-un da ni-an da Pedro ke Juan nah punhumalyaan ta
waday aton dan munhuhummangan hi aton dan dida.
16 Kanan day “Nganne nin di aton takun dadiyen duwan tagu? Deyan
am-in da moy tatagud Jerusalem ya inila dah diyen milagro ta maid di
innun takun mangihaut an makulug hidiye.
17 Mu kalyon takun didan adida makastigu hin itikod da mon
mangitanuttuduh mipanggep ke Jesus ta adi mihinap hi kabobboble.”
18 Ot paghopon da bo da Pedro ke Juan ot itugun dan didan itikod dan
mangat nadah at-atton da ya itikod dan mangitanuttuduh mipanggep
ke Jesus.
19 Mu himmumang da Pedro ke Juan ot kanan day “Ta hay mo kanan
yu ya dakayuy un-unudon mi an bokon hi Apu Dios?
20 Adinadaman emi itikod an mangituttuduh tinibo mi ya dingngol
min Jesus.”
21 Ya namam-ay panaktakut nadan ap-apu ke dida ot ahida ipae dida.
Maid di eda pangigadulan an mangastigun dida te dakol day tatagun
mundayaw ke Apu Dios gapuh kediyen maphod an inat da.
22 Hidiyen tagun kinaan da Pedro ke Juan di pilay na ya nahawwal
hi nap-at di toona.

Hay nundasalan dan Apu Dios ot dawaton dan ipakodhol nay nomnom da

---

* **4:11 4:11** Psalm 118:22

23 Nipae da Pedro ke Juan ot mibangngad dah kad-an nadan iibba
da ot kalkalyon dan diday kinalin nadan mangipangpanguluh Judyu
ya nadan ap-apun di padi.
24 Dingngol dah diyen kinalin da Pedro ke Juan ot mundasal dan
kanan day "Apu Dios, he-ay Katagtag-ayan, lintum di kabunyan, luta,
baybay ya am-in di wadah di.
25 Hay Espiritum di nangipakali handi ke David an ammod mi ya
muttatyum ot kananay
'Antipet e umalih nomnom di tataguh kabobboblen e mungngohen
Apu Dios? Ya tipe nin ta hay maid di hilbinay nonomnomon
dan aton?
26 Hanada ke bon papatul ya aap-apu da ya mumbabaddang dan
mumplanun makihanggan Apu Dios ya hi Kristo an tinuddu nan
mangipaptok hi tatagu.'†
27 Ot deyan immannung hituwe te naamung da Herod, da Pontius
Pilatu, nadan udum an Judyu ya nadan udum an bokon Judyu
ketuwen boble ot ihuhummangan day pamatayan da nah intud-ak
mun Imbabalem an hi Jesus an tinuddum an Kristo, yaden maid di
bahul na.
28 Mu naat datuwe ta umannung din wada tuwalih nomnom mu.
29 Ad uwani Apu, baddangan dakami ta adi kami tumakut an e
mangituttuduh mipanggep ke Jesu Kristo te inilam an tinaktakut
dakami gapu ke datuwen emi itanuttudu.
30 Ya ipatibom nan ongal an kabaelam ta kaanom di dogon nadan
mumpundogo ya idat muy kabaelan min mangat hi adi kabaelan di
tagu gapuh kabaelan Jesus an Imbabalem an makapkaphod an intud-
ak mu."
31 Nagibbuh diyen dasal da ya dimmiwol nan balen naamungan
da ya impaduttuk di Espiritun Apu Dios didat adida tumakut an
mangituttuduh kalin Apu Dios.

Hay pun-hin-iiddatan nadan mangulug

32 Am-in nadan mangulug ya niohhay nomnom da ya am-in di wadan
dida ya adida iimut, mu mun-iiddatan da.
33 Impakodhol Apu Dios di nomnom nadan apostoles ot eda ituttuduy
mipanggep hi namahuwan nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo. Am-in da
nan mangulug ya ongal di baddang Apu Dios ke didah kiphodan da.
34 Kinali maid di makudangan ke dida te nada ken waday babale da
ya luluta da ya immigattang da ot nan nunggattangan da
35 ya idat da nadah apostoles ta diday mangikap-ong nadah
munhapul.
36-37 Hi Joseph an iCyprus di ohan immigattang hi lutana ot idat nay
nunggattangana nadah apostoles. Hiya ya holag Libay an ingngadanan
nadan apostoles hi Barnabas an hay kibalinana ya umipakodhol hi
nomnom.

Hay gaga-ihon inat da Ananayas ke Sappira

5

1 Wada damdama on himbale an da Ananayas ke Sappira an
immigattang dah luta da.

† **4:26 4:25-26** Psalm 2:1-2

2 Mu nunhummangan dan italu day udum nah nunggattangan da ot
ien Ananayas ke Pedro nan udum ot kananay “Abunah tuwe.”
3 Kanan Pedroy “Ananayas, antipet eka numpahaul ke Satanas
ta em langkakan nan Espiritun Apu Dios an italum di udum nah
nunggattangam ya ahim kanan di abunah nae?
4 Hidiyen luta ya luta yu ya nangamung kayu hin pinhod yun
igattang weno adi. Ya handih inggattang yu ya bagi yu nan
nunggattangan yu. Ya tipet eyu ninomnom di athidi, bokon hay tataguy
linangkakan yu, mu hi Apu Dios.”
5-6 Dingngol Ananayas hidiye ya pinghanadi ya natu-i ot mate.
Wadada nadan kakat-agun linalaki ot libbutan day adol na ot eda
ilubuk. Am-in nadan tatagun nanibo ya nangngol kediyen naat ke
Ananayas ya timmattakut da.
7 Nala-uy tulun oras ya dimmatong nan inayan Ananayas an hi
Sappira, mu uggena inila nan naat nah inayana.
8 Kanan Pedro ke hiyay “Kon makulug an abunah tuwen nunggat-
tangan yu?” Ya kanan Sappiray “Om, abunah nae.”
9 Ot kanan Pedro ke hiyay “Antipet pun-oppoton yun himbale? Kon
pangali yu on damanan ilangkakan yuy Espiritun Apu Dios? Deyan
mangali nadan e nangilubuk nah inayam ta edaka damdama ilubuk.”
10 Pinghanadi ya natu-i damdamah Sappira ot mate. Ot alan da bo
ot eda ilubuk nah paldang di lubuk nan inayana.
11 Am-in nadan mangulug ya nadan udum an nangngol kediyen naat
ya timmattakut da.

Hanadan milagron inat nadan apostoles

12 Dakol di impatibon nadan apostoles Jesus hi milagron pangi-
matunan hi ongal an kabaelan Apu Dios an wadan dida. Am-in dan
mangulug ya maamuamung da nah balkon nan Templon kanan dan
Balkon Solomon.
13 Hanadan adi mangulug ke Jesus ya kalkalyon day kaphod nadan
mangulug, mu umagol dan mid-um ke dida.
14 Mu takon di athidi ya mungkadakol day linalaki ya binabain
nangulug ke Apu Jesus.
15 Dingngol di katagutaguh diyen at-atton nadan apostoles Jesus ot
pun-ie da nadan mumpundogon inih-od da dida nah pangidalanan
Pedro te pangali da on takon di abunay a-onay miptok nadah
mumpundogo ya makaan di dogoda.
16 Nun-ialin damdaman nadan katagutaguh kabobbobled Jerusalem
nadan mumpundogo ya nungkahikpan ot kaanon nadan apostoles
Jesus di dogoda ya nadan nihkop ke dida.

Hay nunholholtapan nadan apostoles

17 Hanan natag-en padi ya nadan iibba nan Saducee ya umamo da
nadah apostoles
18 ot dopapon da dida ot eda ikalabut dida.
19 Mu kediyen hilong ya immaliy ohan anghel nan Ap-apu taku ot
ibughul na nan panton nan kalabut ot ipalah-una dida ot kananan
diday
20 “Ekayu nah Templo ta eyu ituttudu nadah tataguy mipanggep nah
balun nitaguwan an malpun Apu Dios.”

21 Inun-unud nadan apostoles hidiyen kinalin nan anghel ot mungk-
abigat kediye ya imme da nah Templo ot muntuttudu da.
Yaden nan natag-en padi ya nadan iibbana ya inayagan dan am-in
nadan ap-apun di Judyu ot umitud-ak dah e mangawit nadah apostoles
nah kalabut ta mahumalya da.
22 Mu handih dimmatong da nah kalabut ya maid dah di nadan
apostoles ot mibangngad da. Kanan da nadah ap-apuy
23 “Imme kami nah kalabut ot tibon mi ya nialaddu ya nip-ong am-in
nadan guwalya nadah panto, mu imbughul mi ya maid da.”
24 Dingngol nadan ap-apun di padi ya nan ap-apun di guwalyan nan
Temploh diye ya namodwong da ot numanomnom da hin nganney
naat nadah apostoles.
25 Indani ya waday immalin lalaki ot kanana nadah ap-apuy
“Hanada ken ingkalabut yu ya dehdi da nah Templon tagan day
tuttudu nadah tatagu.”
26 Ot ikuyug nan ap-apun di guwalya nadan tatagunat eda bo awiton
nadan apostoles, mu uggeda impapinnilit di nangalaan dan dida te
tumakut dah pamnalan nadan tatagu ke dida.
27 In-e da nadan apostoles hi kad-an nadan ap-apun di Judyu ot
humalyaon nan natag-en padi dida.
28 Kananan diday “Antipet kanan miy itikod yun muntuttuduh
mipanggep ke Jesus yaden kahing kayu, ta deyan nihinap moh tud
Jerusalem nadan itanuttudu yu ya dakami bo udot di pabahulon yun
nangipipaten hiya?”
29 Hinumang da Pedro an kanan day “Om, mu mahapul an hi Apu
Dios di un-unudon min bokon hay tatagu.
30 Hi Apu Dios an dinaydayaw di ammod taku ya hiyay nunmahu ke
Jesus handih natayanah nangipatakan yuh krus.
31 Minahuwan Apu Dios hi Jesus ot awitonah langit ot pab-unonah
winawwanat hiyay mun-ap-apu ya mangihwang hi am-in ta waday
innun takun Judyun holag Israel an muntutuyu ta pakawanan Apu
Dios di liwat taku.
32 Tinibo mi ya nipainilan am-in datuwe ke dakami, kinali ihadak
min makulug. Takon nan Espiritun Apu Dios an nidat nadah mangulug
ya ihadak nan makulug datuwe.”

Hay tugun Gamaliel

33 Handih dingngol nadan ap-apuh tuwen kinalin nadan apostoles
ya bimmobboh-ol dat hidiye nan pinhod dan pipate dida.
34 Mu nan ohan didan hi Gamaliel an Pharisee an muntuttuduh
Tugun Moses an pakallispituwon di tatagu. Ya timmaddog hi
hinangngab nadan ibbanan ap-apu. In-oldenan ipalah-un da ni-an
nadan apostoles ot
35 ahina kanan di “Iibbak an Judyu, pakannomnomon yu ta ahiyu
aton di pinhod yu ke da naen tatagu.
36 Te nomnomon yu ke din naat ke Tewdas an kananay hiyay
nakattag-e ot maawis day umeh opat di gatut an mangun-unud ke hiya.
Mu handih pinate da ya nungkiwahit nadan mangun-unud ke hiya ot
hidiye moy poppog na.
37 Indani ya wada bo din hi Judas an iGalilee handih tiempon di
pumbilangan di gubilnuh tatagu an inawis nay dakol an tatagu ot hiyay

un-unudon da. Mu athidi bon pinate da ot mungkiwahit am-in nadan
nangun-unud ke hiya.
38 Kinali hay pe kanak ya kudukdul nay ipae taku didat nangamung
da pe. Te deket nalpuh nomnom di tagu nadan atoaton da ya ituttudu
da ya mapoppog metlaing,
39 mu deket nalpun Apu Dios ya maid di kabaelan takun mangi-
patikod ke dida. Kinali deket ipatna takun ipatikod dida ya kay hi
Apu Dios di kahingon taku."
40 Man-ut inun-unud dah diyen kinalin Gamaliel, mu impaghop da
nadan apostoles ot ipahuplit da dida ot kalyon dan didan itikod dan
mangitanuttuduh mipanggep ke Jesus, ot ahida ipae dida.
41 Mun-am-amlong nadan apostoles handih timmayan da nah pun-
humalyaan te takon di nunholholtap da ya inila dan imbilang Apu Dios
didan midinol an muntuttuduh mipanggep ke Jesus.
42 Kabigabigat on imme da nah Templo ya hi kabalebale an e
muntuttuduh mipanggep ke Jesus an hiyah Kriston mangipaptok hi
tagu.

*Hay napiliyan nadan pitun mangipaptok nadah nawotwot an na-
balun binabai*

6

1 Indani ya mungkadakol day mangulug ke Jesus ad Jerusalem
ya kabigabigat on waday midat hi baddang nadah mangulug an
munhapul hi baddang. Mu hidi ya nungkammoy Judyun Greek di
kalida ya Judyun bimmoble tuwalih di. Indani ya bimmoh-ol nadan
Greek di kali dan kanan day ugge nun-iingngoy pangidat dah baddang
nadah iibba dan nabalun binabai.
2 Ot ayagan nadan himpulut duwan apostoles am-in nadan mangu-
lug ot kanan dan diday "Adi maphod hin iwalong min muntuttuduh
mipanggep ke Jesus ta hinaey ipaptok mi.
3 Hay maphod ya pumili kayuh pitun linalakin nanomnoman an
maphod di punnomnom di tatagun dida ya inila yun badbaddangan
di Espiritun Apu Dios didat diday mangipaptok hi mipanggep ke nae,
4 te dakami ke ya hay mundasal ya muntuttuduh mipanggep ke Jesus
di ipapaptok mi."
5 Ya pininhod am-in nadan naamung ya hidiyen kinalin nadan
apostoles ot piliyon dah Stephen an nahamad di pangulug nan Jesus
ya pakabbaddangan di Espiritun Apu Dios. Ot piliyon da damdamah
Felipe, hi Pelkulus, hi Nicanor, hi Timon, hi Parmenas ya hi Nicolas an
iAntioch an bokon Judyu, mu numbalin an mangun-unud hi pangi-en
di Judyu.
6 In-e dah hinangngab nadan apostoles ot ihakmon nadan apostoles
di takle dah ulun dadiyen napili ot idasalan da dida.
7 Mungkihinap di kalin Apu Dios hi kabobboble ya mungkadkad-
uman day mangulug ke Jesus ad Jerusalem ya takon nadan padin di
Judyu ya dakol ke diday nangabulut ke Jesus ta hiyay un-unudon da.

Hay nampapan dan Stephen

8 Hi Stephen ya dakol di inat nah milagro te ongal di kabaelanan
indat Apu Dios.

9 Mu wadada nadah tataguy kumahing ya makihannun hiya.
Dadiyen tatagu ya Judyun iCyrene ya iAlexandria an makiamu-amung
nah simbaan an kanan dan Simbaan di Naliblin Himbut ya nadan
udum ya iCilicia ya iAsia.
10 Mu adida pakaapput ke Stephen te nan Espiritun Apu Dios di
mangipanomnom ke hiyah kalyona.
11 Ot hay inat da ya wadaday binayadan dan tatagun munlangkak ta
kanan day "Hi Stephen ke ya dingngol min kahingonay Tugun Moses
ya hi Apu Dios."
12 Dingngol nadan tatagu ya nadan mangipangpanguluh Judyu
ya nadan muntuttuduh Tugun Moses hituwe ya bimmoh-ol da ot
padpap dah Stephen ot ie dah kad-an nadan ap-apun di Judyu ta eda
humalyaon.
13 Immayag da boh tatagun munlangkak an muntistigun kanan day
"Hituwen tagu ya dakol di kanalyonah gaga-ihon mipanggep nah
Templo taku ya nah Tugun Moses.
14 Te dingngol mi handin kananay pa-iyon kanun Jesus an iNasaret
nan Templo taku ya hannotana boy pangi-en binoltan taku handidah
ammod takun intuttudun Moses ke dida."
15 Ya am-in nadan naamung nah punhumalyaan ya itotokkol dah
angan Stephen te humihhilin kay angan di anghel.

Hay hinapitan Stephen

7

1 Inlappun nan natag-en padin munhumalya ke Stephen an kananay
"Kon makulug nan kinali da?"
2 Ya kimmalih Stephen an kananay "Dakayun kaibaiba ya kaam-
moammod, donglon yu tun kalyok. Hi Apu Dios an madayaw
ya numpatibo nah ammod takun hi Abraham handih kawada nad
Mesopotamia ot ahida mit-an ad Haran ot
3 kananan hiyay 'Taynam hituwen bobled Chaldea ya nadan iibam
ta ume ka nah boblen itudduk ke he-a.'
4 Inun-unud Abraham ot taynanah diyen bobled Chaldea ot umed
Haran.
Mu handih nateh amana ya kinalin bon Apu Dios ke hiyan mit-an
tuh boblen numboblayan takud uwani.
5 Mu handih inaliyan Abraham hitu ya maid di e impaboltan Apu
Dios ke hiyah lutana takon ni-moy ittay, mu hinamad Apu Dios di
kalinan hiya ya nadan holag nay mamoltan ketuwen luta. Ya handih
nangalyanan diye ya maid ni-an di imbabalen Abraham.
6 Ot kalyon bon Apu Dios ke Abraham di 'Hanadan holag mu ya ume
dan mumboble nah boblen di udum an tatagut ahida pumbalinon da
didan himbut ya punholholtapon da didah opat di gatut an toon.
7 Mu ahik kastiguwon dadiyen mumpaholholtap ke dida ya ahida
taynan hidiyen boblet mibangngad da ta dayawonak hitu.'
8 Intugun bon Apu Dios ke Abraham an mahapul an makugit nadan
holag nat kitib-anan un-unudon da nan nakitobbalanan dida. Ta
hidiye nan handih waluy algon Isaac an imbabalen Abraham ya
kinugit na. Nahlag damdaman Isaac ot wadah Jacob ot kugiton Isaac
handih kagolang na. Ot mahlag boh Jacob ot wadaday himpulut duwan

linalakin imbabalena ot athidiy inat Jacob ke didan am-in. Dadiyen himpulut duwan imbabale nay nahlagan takun Judyu.
9 Dadiyen imbabalen Jacob ya inamohan da nan ohan tulang dan hi Joseph ot ihbut da hi iEgypt. Mu wadat nangamung hi Apu Dios ke hiya,
10 kinali am-in di nunligatana ya binaddangan Apu Dios. Ya indatanah kinalaing ya maphod an pangi-e, kinali pininpinhod nan Pharoah an patul di Egypt ot pumbalinonah gobernador ya mangipaptok nah balena.
11 Indani ya waday bitil hi kabobbobled Egypt ya ad Kanaan an boblen din ammod takun hi Jacob. Ot munholholtap di dakol an tatagu gapuh inagang da te ma-ma-idan moy mahamak dah makan.
12 Mu dingngol udot Jacob an waday makan ad Egypt ot itud-ak na nadan imbabalena an dadiye nan aammod taku an e gumatang hi makan hidi.
13 Handih pidwa nan nangayan dah di ya ahi nuppe impainilan Joseph an hiya nan tulang da ot hidiyey nanginilaan nan Pharoah mipanggep hi pamilyana.
14 Ot ipaad Joseph nadah tutulang nan ikuyug dah amada ya am-in nadan pamilya dat umali dad Egypt. Ot hay bilang dan am-in an immed Egypt ya napitut lima.
15 Hidiy natayan Jacob ya nadan imbabalenan aammod taku dih done.
16 Hay eda nangilubukan ke dida ya ad Sekem an ginatangan din ammod takun hi Abraham hanadah holag Hamor.
17 Handih dandaniy pangipaannungan Apu Dios hi kinalinan Abraham ya dimmakol nadan holag Jacob ad Egypt.
18 Nala-uy dakol an toon ya nahanhanot day numpatul ad Egypt ya waday ohan numpatul an uggena inilay mipanggep ke Joseph te nateh done.
19 Hituwen ohan patul ya hinauhaul na handidan aammod taku ya makabbungot ke didan pilitona didan iwalong da nadan ka-itungon iimbabale dat mungkakate da.
20 Kediyen tiempoy nitungawan Moses an makakkaphod an golang. Tuluy bulan di nangitaluwan dan hiyah baleda
21 ot ahida italu nah pingngit di wangwang, mu hinamak nan babain imbabalen nan patul ot alana ot ipaptok nan imbilang nan imbabalena.
22 Intuttudu dan Moses am-in di inilan nadan iEgypt ot lumaing am-in hi atona ya kalyona.
23 Handih nap-at di toon Moses ya ninomnom nan e tibon nadan ibbanan Judyun holag Israel.
24 Ya tinibonay ohan ibba nan Judyun punholholtapon nan iEgypt ot mabaal ot patayonah diyen iEgypt.
25 In-athidina te kanana pe on maawatan nadan ibbanan Judyun hiyay pinilin Apu Dios an bumaddang ke dida nah punligligatan da, muden uggeda.
26 Hi nabiggatana ya dinatnganay duwan ibbanan Judyun mun-awwit. Impatna nan mun-anawan didan kananay ‘Antipet hintulang kayu yaden mun-awwit kayu?’
27 Mu nan numbahul ke didan duwa ya intulud nah Moses ot kananay ‘Dahdiy nangalin he-an umali kan mun-anawan dakami?

28 Kon pinhod mun patayonak bon umat hi inat mu nah iEgypt ad
nakugab?’
29 Dingngol Moses hidiyen kinalina ya timmakut ot bumtik ad
Midian. Hidiy nalahinana ot waday duwan imbabalena.
30 Ohan algo handih nala-uy nap-at an toon ya numpatibon hiya on
anghel Apu Dios nah mundadalang an ittay an kaiw hidi nah Bilid an
Sinai.
31 Namodwong hi Moses kediyen tinibona ot mih-up ta paka-ang-
angona ya dingngol na nan Ap-apu takun kananay
32 ‘Ha-oy di Dios nadan aammod yun hi Abraham, hi Isaac ya hi
Jacob.’ Munggagayonggong hi Moses hi takut na ya adina pinhod an
iang-ang hidi.
33 Kanan bon Apu Dios ke hiyay ‘Kaanom nan apatut mu te wadaak
hituh tinaddogam.
34 Tinibok ya nahalman di ligat nadan tataguk ad Egypt ya dingngol
kuy palak da. Kinali immaliyak ta baddangak dida nah ligat da. Ad
uwani ya itud-ak dakad Egypt ta em aton nan pinhod kun aton ke
dida.’ ”
35 Intuluy Stephen ot kananay “Hituwen hi Moses ya adi abuluton
handidan aammod taku te handih impatnanan mun-anawa nah
duwan ibba nan mun-awwit ya kanan da ot ya abun hiyay ‘Dahdiy
nangalin he-an umali kan e mun-anawan dakami?’ Mu takon di
athidi ya hi Moses di intud-ak Apu Dios an mangipangulu nadah
ibbana ot tumayan dad Egypt an binaddangan nan anghel Apu Dios
an numpatibon Moses nah kaiw an mundadalang.
36 Dakol di inat Moses hi milagrod Egypt handih nangipanguluwanan
didan makaan hidi, takon handih nun-agwatan da nah Maingit an
Baybay ya handih wada da nah adi maboblayan hi nap-at an toon.
37 Hi Moses boy nangali handidah ammod takun holag Israel an
kananay ‘Waday ahi itud-ak Apu Dios an profetas an umat ke ha-on.
Hidiyen itud-ak na ya ibba taku.’
38 Ya hiyay nimpey nangipangpangulu handidah aammod taku nah
adi maboblayan ya nakihummangan ke hiya nan anghel Apu Dios hidi
nah bilid ad Sinai. Hiya boy nanawat nah nitudokan nan Tugun Apu
Dios an mangituttuduh mipanggep hi biyag an maid di poppogna ot
hidiyen Tugun di nipabanolboltan ke ditakun Judyu.
39 Mu handidan aammod taku ya adida un-unudon hi Moses
an mangipangpangulun dida ya pihulon da ya pinhod dan abun
mibangngad ad Egypt.
40 Ta hidiye nan kanan dan Aaron di ‘Agam! Mangapya ka ot
kayah dios takun mangipangpangulun ditaku, te hi ke Moses an
nangipangulun ditakun tumayan ad Egypt ya ugge taku inilay naat
ke hiya nah nangayana.’*
41 Ot mangapya dah dios dan kay impan di bakay ang-ang na ot
ianappitan dah aggayam. Ya nunhahamul da te hay an-anla da nah
eda kinapya.
42 Ta gapun diye ya inwalong mon Apu Dios dida ot dayawon day
bibittuwon, bulan, algo ya am-in nan wadah kabunyan. Immannung
nan impitudok Apu Dios handidah profetas an kananay

* **7:40 7:40** Exodus 32:23

‘Dakayun tatagud Israel! Bokon ha-oy di nangiappitan yu nadah
kinlong yu handih kawada yu nah adi maboblayan hi nap-at
an toon.
43 Mu nan bulul an hi Molok di ngadanan niha-ad nah balballen
intabitabin yu. Ya hay oha boh nangidinolan yun dios yu ya nan
kay bittuwon an nginadanan yun Rephan. Dadiyen kinapya yuy
dinaydayaw yu. Ta hidiye nan ipae dakayu nah boblen mala-uwan
ad Babilon ta mumbalin kayun himbut hidi.’ ”

44 Intuluy Stephen an kananay “Handidan aammod taku handih
kawada da nah adi maboblayan ya wadan dida nan pundayawan
da ke Apu Dios an kanan dan Tabernacle. Hidiyen Tabernacle ya
impakapyan Moses an in-un-unud na nah impatibon Apu Dios ke hiyan
pangiun-unudana.
45 Handih nateh Moses ot mihannot hi Joshua an nangipangulu
nadah aammod taku ya eda numboble nah boblen nadan tatagun
inapput da gapuh baddang Apu Dios. Ya nunnananong ke didah diyen
binoltan dan Tabernacle ya intanabtabin da ingganan dih numpatulan
David.
46-48 Impakappinhod Apu Dios hi David ot ibagan David ke hiya
hin iabulut nan mangapyah nahamad an pundayawan dan hiya. Mu
ugge in-abulut Apu Dios an hi David di mangapya, kinali hi mo
Solomon an imbabalenay nangapya. Mu hi Apu Dios an Katagtag-ayan
an dinaydayaw din ammod takun hi Jacob ya adi miha-ad hi balen
kinapyan di tagu. Hituwey kanan din ohan profetas:
49 Kanan Apu Dios di ‘Hi langit di ubunak an mun-ap-apu ya hay
lutay pangiuyyadak hi hukik. Nganneh diyen balen kapyaon
yun kiha-adak? Kon pakakapya kayu?
50 Kon bokon ha-oy di nangapyan am-in?’ ”

51 Ot hay nanguddidin kinalin Stephen ya kananay, “Dakayun tatagu
ya mangohe kayu. Maid di nomnom yu ya kay kayu nalulok an
adiyu idngol hi kalin Apu Dios. Umat kayu handidah aammod taku
te kahingon yu nan damdama Espiritun Apu Dios.
52 Kon waday oha handidah profetas Apu Dios an ugge impunhol-
holtap handidan aammod taku? Om, pinate da handidan intud-ak Apu
Dios an profetas an nangipainilah aliyan Kristo an makaphod an abu.
Ya handih immalih Kristo ya impadpap yu ot patayon yu.
53 Man-ut dakayuy nanawat nah Tugun Apu Dios an impiali na nadah
anghel na, mu uggeyu inun-unud.”

Hay nuntugmilan dan Stephen

54 Dingngol nadan ap-apuh diyen kinalin Stephen ya namahig di boh-
ol da, ta hidiye nan waday oha on munggagayotgot.
55 Mu hi Stephen an waday Espiritun Apu Dios ke hiya ya intangad
nah kabunyan ya tinibo nay dayaw Apu Dios ya tinibo nah Jesus an
muntadtaddog hi winawwana.
56 Kanana nadah tataguy “Ang-angon yu ken nabukatan di langit
ya matiboh Jesus an Panguluwan di tagu an deyan timmaddog hi
winawwan Apu Dios.”

57 Inupup nadan munhumalyay ingada ta adida donglon di udum an
kalyona ya muntutukuk da ya nadhu dan mampap ke hiya

58 ot ie da nah e-elen di boble ot tugmilan da. Hanadan tatagun
nanugmil ke Stephen ya impid-on day bulwati da ke Saul.
59 Handih puntugmilan dah Stephen ya kananay "Apu Jesus,
dawatom di linnawak."
60 Nundukkun ot oltonay kalinan kananay "Apu, adim nomnomon
hituwen liwat da." Kinali nah tuwe ya impayu nan nate.

Hay nangipaholholtapan Saul nadah mangulug ke Jesus

8

1-3 Hanadan udum an mangulug ya eda inlubuk hi Stephen an u-
umyung da. Mu hi Saul ya immamlong hi namatayan dan Stephen.
Hituwen namatayan dan Stephen di lappunah nangipaholholtapan
da nadah mangulug ad Jerusalem. Namam-an Saul an inat nan
am-in di kabaelanan mangipaholholtap nadah mangulug an immeh
kabalebale ot punlupduk na nadan linalaki ya binabain mangulug
on ena impakalabut dida. Hidiyey gapunan am-in nadan mangulug
ya binumtik dah udum an bobled Judea ya Samaria ot abuna nadan
apostoles an nataynan hidi.

Hay nangabulutan nadan tatagud Samaria hi pangi-en Jesus

4 Hanada ken mangulug an binumtik ya eda nun-ituttuduy mi-
panggep ke Jesu Kristo nadah boblen nangayan da.
5 Hi ke Felipe ya immed Samaria ot ituttudunay mipanggep ke Jesus
an hiya nan Kriston mangipaptok hi tagu.
6 Hanadan tataguh di ya pakaddonglon day intuttudun Felipe te
tinibo day milagron inat na.
7 Dakol nadan nahikpan an kinaanay nihkop ke dida ya deket e
makaan nan nihkop on tumkuk ni-an. Ya pinumhod nadan naparalyze
ya napilay.
8 Kinali maan-anla nadan tatagud Samaria.
9 Hidid Samaria ya wada tun hi Simon an nalaing hi magic. Deket
impatibona nadah tatagud Samariay magic na on anakkayang an
makammodwong da. Ipahhiya nah diyen magic nan kananay ongal
di kabaelana.
10 Ya am-in nadan tataguh di, takon di dahdi ya pakakuluggon da
an kanan day "Makulug peman an ongal di kabaelanan umat ke Apu
Dios."
11 Pakakuluggon dah Simon te nabayag an impatipatib-ana didah
magic.
12 Mu handih intuttudun Felipey mipanggep ke Jesu Kristo ya nan
pun-ap-apuwan Apu Dios ya dakol day linalaki ya binabain nangulug
ot mumpabonyag da.
13 Takon hi Simon ya nangulug damdama ot mumpabonyag. Ot
maki-kien Felipe ya namodwong hi nanib-ana nadah at-attonan
milagro ya nadan udum an pangimatunan hi kabaelan Apu Dios.
14 Hanadan apostoles ad Jerusalem ya dingngol dan inabulut nadan
tatagud Samariay kalin Apu Dios ot itud-ak da, da Pedro ke Juan an e
mamaddang ke dida.
15 Handih dimmatong dah di ya indasalan da nadan mangulug hidit
dawaton day Espiritun Apu Dios.

16 Te handih nabonyagan da ya uggeda dinawat te hi Apu Jesus ya
abuy nangadan an kon tagu ke dida.
17 Nundasal da Pedro ke Juan ya inhakmo day takle dan dida ot
dawaton day Espiritun Apu Dios.
18 Tinibon Simon an dinawat nadan tatagun nangihakmowan da
Pedro ke Juan hi takle day Espiritun Apu Dios ya kananan diday
19 “Bayadan dakayu ta mawada damdaman ha-oy di umat nah
kabaelan yu ta am-in da nan pangihakmowak hi taklek ya dawaton
da damdamay Espiritun Apu Dios.”
20 Mu hinumang Pedro an kananay “Hay idat Apu Dios ya adi
magatang. Hinaen pihhum ya mama-id ya ume kah impierno te adi
maphod di punnomnom mu.
21 Maid di kalebbengam tuh ngunu mi te gaga-ihoy panibon Apu Dios
hi nomnom mu.
22 Muntutuyu ka gapu ketuwen gaga-ihon nomnom mu, ya mundasal
kan Apu Dios ta pakawananah naen liwat mu.
23 Te inilak an maka-amo ka ya abunay liwat an inilam.”
24 Kimmalih Simon an kananan da Pedro ke Juan di “Idasalanak
anhan ta adi maat ke ha-on danaen kinali yu.”
25 Ginibbun da Pedro ke Juan an muntuttuduh mipanggep ke Jesus
ya nan kalin Apu Dios ot mibangngad dad Jerusalem. Nuntuttudu da
nadah dinalan dan bobled Samaria.

Hay nundammuwan da Felipe ya nan ap-apud Ethiopia

26 Indani ya numpatibo nan anghel Apu Dios ke Felipe ot kananay
“Mundadaan kat ume ka nah kalatan nah adi maboblayan an malpud
Jerusalem ya mumpaed Gaza.”
27-28 Inun-unud Felipe ot ume ya dinamu na on tagun iEthiopia an
nilugan hi kalesa. Nalpud Jerusalem an e nundayaw ke Apu Dios ya
mungkibangngad hi boble da. Natag-ey saad tuwen tagu te hiyay
mumpaptok hi pihhun nan Kandes an hidiyey pungngadan nadan
iEthiopia hi ap-apu dan babai.
29 Kanan nan Espiritun Apu Dios ke Felipey “Eka, mih-up ka nah
kalesa.”
30 Ot galgal-an Felipen e nih-up nah kalesa ya dingngol nan
bidbidbidon nan tagu nan intudok Isaiah an profetas. Kanan Felipe
ke hiyay “Kon maawatam nan bidbidbidom?”
31 Ya kanan nan taguy “Deya nimpen adik maawatan an kah-in
di waday mangituttudun ha-on hi mipanggep ketuwe.” Ot ayaganah
Felipe an makib-un ke hiya.
32 Athitu nan nitudok an bidbidona:
“Hiya ya mialig nah kalneron in-e da ot eda kolngon. Ya umat nah
impan di kalneron takon di pumpu-litan day dutdut na ya op-
opya.
33 Maid di bilang di kinataguna hi impangat dan hiya ya adi maandong
di nunhumalya dan hiya te takon di maid di bahul na ya pinate da.
Maid di ohan tagun kabaelanan kalyon am-in nadan inat dan hiya te
himpappange. Pinoppog day biyag na tuh luta.”*

---

* **8:33 8:33** Nah kalin di Greek ya maid di potok na hin athituy kibalinana weno hay pinhod nan kalyon ya “Pinoppog day biyag na tuh luta ta maid moy makalkalih mipanggep hi holag na.”

34 Minahmahan nan tagu ke Felipe an kananay “Dahdiy kalkalyon
tun profetas, hay adol na weno hay udum an tagu?”
35 Ot ilappun mon Felipe an mangalkalih mipanggep ke Jesu Kristo
mipalpu kediyen binidbid nan tagu.
36 Indanit mangmangnge da ya waday dinatngan dah danum ot
kanan nan iEthiopiay “Deya ot on danum, daan mot bonyaganak?”
37 Ya kanan Felipey “Damanan bonyagan daka hin makulug an
kulugom hi Jesu Kristo.” Ya kanan nan iEthiopiay “Om kulugok an
hi Jesu Kristo ya Imbabalen Apu Dios.”
38 Ot paohnongon nan tagu nan kabayuna ot lumah-un dan duwa.
Imme da nah danum ot bonyagan Felipe.
39 Nagibbu ot dumakal da ya maid maptok ya nama-id hi Felipe te
inalan nan Espiritun Apu Dios. Ugge mo tinibon nan iEthiopia, mu
intuluy na nah pangayanan maka-an-anla.
40 Hi ke Felipe ya maid maptok ya inhawwang nad Azotus ot
ipalpuna bon muntuttuduh mipanggep ke Jesus ya impadaldallananah
kabobboble inggana dimmatong ad Cesarea.

Hay nangulugan Saul

9

1 Hi ke Saul ya nanongnan ihik nan pipate nadan mangulug ke Apu
Jesus ot ume nah natag-en padi
2 ot e mumpakapyah tudok an ipatibona nadah ap-apun di Judyu
nadah simbaan ad Damascus. Ta hidiyey panginilaan dan waday
kalebbenganan mampap nadah mangulug hi intuttudun nan Ap-apu
taku, takon di binabai. Hanadan madpap ya mie dad Jerusalem ta
hidiy eda kikalabutan.
3 Inala nah diyen tudok an impakapyana ot ume dad Damascus.
Handih manatong da ya waday nalpuh kabunyan an kay kil-at an
pinat-alanay nunlinikkod hi kad-an Saul.
4 Natu-i ya dingngol na on mungkalin kananay “Saul! Antipet
punholholtaponak ke he-a?”
5 Ya kanan Saul di “Apu, dahdi ka?” Hinumang nan kimmali an
kananay “Ha-oy hi Jesus an punholholtapom.
6 Tumaddog kat ume ka nah boble ot wada nan ahi mangituddun
he-a nah pinhod kun atom.”
7 Am-in nadan tatagun ibban Saul ya nano-ol da te waday dingngol
dah mungkali, mu adi matibo.
8 Timmaddog hi Saul ot diyatona, mu adi pakatibo. Ot podpodnon
mon nadan ibbana ingganay dimmatong dad Damascus.
9 Tulun algon adi pakatiboh Saul ya ug-ugge nangan ya ug-ugge
imminum.
10 Hidid Damascus ya wada on ohan tagun mangulug ke Jesus an hi
Ananayas. Numpatibo nan Ap-apu takun hiya ot kananay “Ananayas.”
Hinumang Ananayas an kananay “Tipe-, Apu?”
11 Kanan nan Ap-apu takun hiyay “Ume ka nah kanan dan kalatan
maandong ta em tibon hidih balen Judas nan tagun iTarsus an hi Saul.
Dehdin dumasadasal
12 te impain-inop kun hiyan imme ka, Ananayas, ot ihakmom di
taklem ke hiyat makaan di kulap na.”

13 Kanan Ananayas di “Apu, mu dakol di dingngol ku mipanggep
kediyen tagun nahalman kanuy numpaholholtap na nadah tatagum
ad Jerusalem.
14 Ya deya bon dehtud Damascus an inodnanay tudok an impakapya
na nadah ap-apun di padid Jerusalem ta kitib-anan waday lebbeng nan
mampap nadah mangulug ke he-a.”
15 Mu kanan nan Ap-apu takuy “Takon di athidi ya ume ka te hiyay
pinilik an e mangituttuduh mipanggep ke ha-on hanadah bokon Judyu,
nadah patul ya nadah ibbam an Judyu.
16 Ahik ipainilan hiyay ahina punholholtapan gapuh pangitut-
tuduwanah mipanggep ke ha-on.”
17 Ot umeh Ananayas. Hinumgop nah balen kad-an Saul ot ihakmo
nay takle nan hiya ot kananay “Tulang ku Saul, hi Apu Jesus an
hiya nan numpatibon he-a nah dalan handih mangali ka ya hiya boy
nangitud-ak ke ha-on ta makaan tun kulap mu ya ta nan Espiritun Apu
Dios di mangipaduttuk ke he-a.”
18 Pinghanadi ya waday nag-an nalpuh matan Saul an kay hiphip di
dolog ya pakatibo bo ot mumpabonyag.
19 Mangan mo ya numbangngad di inlot na.

Hay nuntuttuduwan Saul ad Damascus

Ot makiha-ad ni-an hi Saul nadah mangulug ke Jesus ad Damascus.
20 Maid uhup ya inlappun Saul an muntuttudu nadah simbaan
mipanggep ke Jesus an kananay “Hi Jesus ya Imbabalen Apu Dios.”
21 Am-in nadan nangngol ke hiya ya namodwong da. Kanan day
“Kon bokon hituwe nan tagun mangipipatepate nadah mangulug ke
Jesus ad Jerusalem? Ya kon bokon hay gapunah inaliyanah tu ya
pabalud na nadan mangulug ke Jesus ta iena didah kad-an nan ap-
apun di padi?”
22 Mu hi Saul ya namam-an naudman di kabalinanan muntuttudu
ya hay atonan mangipainilah kakuluganan hi Jesus ya intud-ak Apu
Dios an mangipaptok hi tatagu. Kinali maid di aton nadan Judyu ad
Damascus an kumahing ke hiya te niptok am-in di ituttuduna.
23 Nala-uy kaatnan algo ya naamung nadan Judyu ad Damascus ot
ihuhummangan day pamatayan dan Saul.
24 Kabigabigat ya kahilohilong on eda bintak nadah hoob diyen boble
ta deket mala-u ya patayon da. Mu nainnilaan Saul hidiyen planu da.
25 Ohan hilong ya binaddangan nadan intuttuduwana ot iha-ad dah
ayod ot uy-uyon da nah bah-el nan binatun alad an nunlinikkod
kediyen boble ta waday atonan bumtik.

Hay e nanib-an Saul nadah mangulug ke Jesus ad Jerusalem

26 Nibangngad hi Saul ad Jerusalem ot e mid-um hanadah mangulug
hidi, mu timmakut dan hiya te adida kulugon an mangulug mon Jesus.
27 Mu wada udot tun hi Barnabas an nangikuyug ke Saul ot
ie nah kad-an nadan apostoles ot kalyonan didan numpatibo ya
nakihummangan hi Apu Jesus ke Saul nah dalan ad Damascus. Ot
kalyona bon didan maid di takut Saul an nuntuttuduh mipanggep ke
Jesus ad Damascus.

28 Ot abuluton dan mid-um ke dida ot mangemange nadah bobled
Jerusalem an maid di takut nan e nuntuttuduh mipanggep ke Apu
takun hi Jesus.
29 Wadaday Judyun Greek di kalida an nakihanummangana ya
nakihannanuna, kinali pinhod dan patayon.
30 Dingngol nadan mangulug hidiye ot ibbaan dah Saul ingganad
Cesarea ot umed Tarsus.
31 Am-in nadan mangulug ad Judea, Galilee ya ad Samaria ya
limminggop da ya mungkihamad moy pangulug da. Mungkadakol da
ya banaddangan di Espiritun Apu Dios dida ya paka-un-unudon da nan
pinhod Apu Dios an aton da.

Hay e nanib-an Pedro nadah mangulug ke Jesus ad Lidda ya ad Joppa

32 Nangenangeh Pedroh kabobboble ot umed Lidda ta ena tibon
nadan mangulug ke Jesus hidi.
33 Dimmatong ya wada on tagun hi Eneas an naparalyze an
nibakbakneh waluy toon.
34 Kanan Pedron hiyay "Eneas, kinaan Jesu Kristo di dogom.
Tumaddog kat iphod mu nan nahuyopam." Pinghanadi ya timmaddog.
35 Hanadan tatagud Lidda ya ad Saron an nanibo kediyen naat ya
nangulug dan Apu Jesus.
36 Ya hidid Joppa ya wada nan babain mangulug ke Jesus an hi Tabita
an hi kalin di Greek ya Dorcas an hay kibalinana ya makawa. Hiya ya
maphod di atoatona ya ongal di baddang na nadah nawotwot.
37 Indani ya nundogoh Tabita ot mate. Inamo da ot eda ibakilang
nah kuwartu nah mikadwan gladun di baleda.
38 Nih-up di Lidda ad Joppa, kinali dingngol nadan mangulug
ad Joppa an wadah Pedroh di ot umitud-ak dah duwan lalakin e
mangikuyug ke hiyan kanan day "Galgal-am ahan ta maki-e kan
dakamid Joppa."
39 Nundadaan hi Pedro ot maki-en dida. Dimmatong da ot ipangulu
dah Pedroh kad-an nan nate nah mikadwan gladu. Am-in nadan
nabalun binabai an wadah di ya inalibungbungan dah Pedro an
kahikokoga da. Ya pun-ipatibo dan hiya nadan bulwatin kinugutan
Dorcas an indat nan dida handih matagu.
40 Impalah-un Pedro dida ot mundukkun an mundasal. Nagibbuy
dasal na ot inhanggana nah nate ot kananay "Tabita, bumangun ka."
Pinghanadi ya diniyat Tabita ya handih tinibo nah Pedro ya inumbun.
41 Inodnan Pedroy taklena ot ipataddog na ot ayagana nadan ibban
Tabitan mangulug ya nadan nabalu ot ipatibo nan didan timmaguh
Tabita.
42 Nundingngol hituwen naat ad Joppa ya dakol da moy nid-um an
mangulug ke Apu Jesus.
43 Hi Pedro ya niha-ad ad Joppa hi kaatnan algo hi balen Simon an
hay ngununa ya mangapyah lalat.

Hay nangayan Pedro hi balen da Cornelius

10

1-2 Ad Cesarea ya wada on ap-apun di hinggatut an tindalun iItaly
an hi Cornelius. Hiya ya bokon Judyu, mu hiya ya nan pamilyana ya

makangngun-unud dan Apu Dios. Hiya ya dumasadasal ta nangamung
ke Apu Dios ya ongal di imbaddang na nadah Judyun nungkawotwot.
3 Ohan himbatangan ya numpatibon hiya on anghel Apu Dios an
kananay “Cornelius!”
4 Ya timmakut hi Cornelius ya nano-ol an iaang-ang na nah anghel ot
kananay “Nganneh diye, Apu?” Kanan nan anghel di “Dingngol Apu
Dios di dasal mu ya tinibo nay imbanaddang mu nadah nungkawotwot.
5 Kinali ad uwani ya umitud-ak kah tatagum ad Joppa ta eda ayagan
hi Simon Pedro.
6 Hiya ya dehdi nah bale nah pingngit di baybay an balen di ohan
nungngadan damdamah Simon an hay ngununa ya mangapyah lalat.”
7 Nagibbun kinalin nan anghel hidiye ya nama-id. Ot ayagan
Cornelius di duwan muttatyuna ya oha nadah tindalunan ongal
damdamay pangulug nan Apu Dios.”
8 Ot kalyona ke didan am-in di kinalin nan anghel ot ahina itud-ak
didad Joppa.
9 Maal-algo kediyen nabigatanan manatong nadan intud-ak Cor-
nelius ad Joppa ya nipaddin imme damdamah Pedro nah nundotal
an atop an e mundasal.
10 Indani ya naagangan hi Pedro an pinhod nan abun mangan.
Kediyen pun-idadaan day makan ya kay nun-in-inop hi Pedro
11 ya tinibonan nabukatan di kabunyan ya wada on ambilog an ulon
nagakdan di opat an pingngit nan mungkauy-uy hi kad-ana.
12 Tinibo na ya dehdiy nunhihinnatkon an amayyu tuh luta. Wada-
day opat di hukina, nadan udum ya mumbulluwan ya muntayyapan
an paniawon di Judyun ihda.
13 Waday kimmalin kananay “Pedro, tumaddog ka ta partiyom di
pinhod mun ihda.”
14 Mu kanan Pedroy “Apu, adiyak. Maid di inihdak hi umat ke
datuwe te panio.”
15 Ya kanan bon nan kimmaliy “Adim paniawon di adi paniawon
Apu Dios.”
16 Impitlunan kinalih diye ke Pedro ot ahi maguyud nan ulod
kabunyan.
17 Kediyen numanomnom hi Pedro hin nganney kibalinan diyen
tinibona ya wada nadan intud-ak Cornelius nah hoob te waday
nangituddun hidiyey balen Simon.
18 Ot mahmahan da hin waday tagun makiha-ad hidin nungngadan
hi Simon Pedro.
19 Nanongnan numanomnom hi Pedro ya kanan nan Espiritun Apu
Dios ke hiyay “Wadaday tulun tatagun mangibagan he-a.
20 Eka ta em tibon dida ya adika mun-addiaddin maki-en dida takon
di bokon da Judyu te ha-oy di nangitud-ak ke dida.”
21 Ot umeh Pedro ot kananan diday “Ha-oy nan pun-ibaga yu.
Antipet ekayu immali?”
22 Ya kanan day “Intud-ak dakamin Cornelius an ap-apun di tindalu.
Hiya ya maphod an tagun nahamad di pangulug nan Apu Dios ya am-
in nadan Judyu ya it-ok day kaphod na. Waday numpatibon anghel ke
hiya ot kalyonay ipaayag daka kanuh bale dat donglonay ituttudum.”
23 Ot paghopon Pedro dida ta mun-iyan da.

Nabigat kediye ot maki-eh Pedro ya nadan udum an mangulug an iJoppa.
24 Nahilngan dah dalan ot hi nabiggatanay dinatngan dad Cesarea ya
wadah dih Cornelius ya nadan tutulang na ya nadan udum an iibanan
munho-ho-od da.
25 Handih manatong da Pedro ya e dinamun Cornelius ot
mundukkun hi hinangngab nat dayawona ot,
26 mu impataddog Pedron kananan hiyay "Tumaddog ka. Bokon ha-
oy di dayawom te nun-ingngo ta an tagu tan duwa."
27 Munhumhummangan dan manggop nah bale ya tinibon Pedro an
dakol day naamung an tatagu.
28 Ot kanan Pedro ke diday "Dakayu ya inila yun panion dakamin
Judyuy makiamu-amung nadah bokon Judyu. Mu impainilan Apu Dios
ke ha-on an adik paniawon an midmid-um hi kumpulnan tagu. Ta
hidiye nan ad uwani ya takon di Judyuwak ya makiamu-amungak ke
dakayun bokon Judyu.
29 Kinali handih impaayagak ya nangintotobalak ot maki-aliyak. Mu
nganney gapunan eyak impaayag?"
30 Ya kanan Cornelius di "Athitun himbatangan ad ohha-ohhandin
mundasdassalak hituh balemi ya kal-inadi ya wada on lalakin timmad-
dog hi hinangngab kun humihhiliy bulwatina.
31 Kananan ha-oy di 'Cornelius, dingngol Apu Dios di dasal mu ya
nomnomnomona nadan imbanaddang mu nadah nawotwot.
32 Umitud-ak kad Joppa ta eda ayagan hi Simon Pedro. Wadah balen
Simon an hay ngununa ya mangapyah lalat ya hay balena ya wadah
pingngit di baybay.'
33 Hidiyey gapunan pinghanadi ya immitud-akak hi mangayag ke he-
a ot deyan maphod ta immali ka. Ad uwani ya uh-uhdungan ditakun
Apu Dios an naamung hitun mundongol hi pinhod nan ituttudum ke
dakami."

Hay nuntuttuduwan Pedro hi balen da Cornelius

34 Inlappun Pedro an muntuttudun kananay "Ad uwani moy nangini-
laak an am-in di tagu ya nun-iingngo dah hinangngab Apu Dios.
35 Kumpulnan tagun mundayaw ke hiya ya maphod di pangi-ena ya
abulutona.
36 Inila yu nan kalinan impainilanan dakamin Judyu mipanggep hi
linggop taku gapu ke Jesu Kristo an Apun am-in di tagu.
37 Ya inila yu bo nan nipainilah kabobbobled Judea nipalpud Galilee
mipanggep nadah inat Jesu Kristo. Nainilah tuwe handih nagibbun
intuttudun Juan di mipanggep hi bonyag.
38 Inila yu bon hi Jesus an iNasaret di nangidatan Apu Dios nah
Espirituna ya nan ongal an kabaelana. Immeimmeh kabobboble ot
banaddanganay dakol an tatagu ya impaphod na nadan paligligaton
di dimonyo te wadah Apu Dios ke hiya.
39 Dakamin apostoles na ya tinibo min am-in datuwen inat nad
Jerusalem ya nadah udum an boble min Judyu ot ahida patayon an
impatak dah krus.
40 Mu minahuwan Apu Dios hi mikatlun algoh natayana ot ahi
mumpatibon dakami,

41 mu bokon hi dakol an tatagu te dakami ya abun pinilinan
mangipainilah mipanggep ke hiya. Nakikan kami ya nakin-um kamin
hiya.
42 Kinalin Jesus ke dakamin emi ituttuduh katagutaguy mipanggep
ke hiya ya ipainila mi bon hiyay makulug an tinuddun Apu Dios an
munhumalyah am-in hi tagu, takon nadan nate.
43 Takon handidan profetas ya kinali dan am-in di mipanggep ke
hiyan kanan day ahi mapakawanan di liwat di tagun mangulug ke
Kristo."

Hay nanawatan nadan bokon Judyu hi Espiritun Apu Dios

44 Kediyen mungkalkallih Pedro ya immaliy Espiritun Apu Dios ot
dawaton am-in nadan mundongdongngol ke hiya.
45 Ya namodwong nadan Judyun mangulug ke Jesus an nikuyug ke
Pedro an nalpud Joppa te bokon Judyu nadan tatagun nanawat hi
Espiritun Apu Dios.
46 Tinibo dan waday Espiritun Apu Dios ke dida te dingngol dan day-
dayawon dah Apu Dios ya kabaelan dan mangikalih nunhihinnatkon
an kalin uggeda inila.
Ot kanan Pedro nadah ingkuyug nay
47 "Bokon Judyu datuwe, mu dinawat day Espiritun Apu Dios an
umat hi nundawatan taku. Kon damanan miadiy pumpabonyagan
da?"
48 Ot kalyon Pedro ke didan mabonyagan da ta pangipatib-an dah
pangulug dan Jesu Kristo. Nagibbun nabonyagan da ot ibaga dan
Pedro ta makiha-ad ni-an ke dida.

Hay kinalin Pedro mipanggep hi nakiamungana nadah bokon Judyu

11

1 Nundingngol hidiyen nangulugan nadan bokon Judyu nah kalin
Apu Dios mipanggep ke Jesu Kristo. Takon nadan apostoles ya nadan
udum an mangulug ke Jesus ad Judea ya dingngol da damdama.
2 Mu handih nibangngad hi Pedro ad Jerusalem ya pun-ibaag nadan
ibbanan Judyu an kanan day
3 "Antipet eka nakiamu-amung ya eka nakikan hanadah bokon Judyu
an ugge nakugit?"
4 Hinumang Pedro ot kalyonan am-in di naat.
5 Kananay "Mundasdassalak hi ohan algo handih kawadak ad Joppa
ya tinibok hi in-inop ku on ambilog an ulon nagakdan di opat an
pingngit nan nauy-uy hi kad-ak.
6 Wadan am-in hidiy nunhihinnatkon an amayyu tuh luta. Wadaday
opat di hukina, nadan mumbulluwan ya muntayyapan.
7 Indani ya waday kimmalin ha-on an kananay 'Pedro, tumaddog ka
ta partiyom di pinhod mun ihda.'
8 Mu kanak di 'Apu, adiyak. Maid di inihdak hi umat ke datuwe te
panio.'
9 Ya kanan bon nan kimmaliy 'Adim paniawon di adi paniawon Apu
Dios.'
10 Impitlunan kinalih diye ot ahi maguyud nan uloh kabunyan.
11 Kediye ya nadan tulun tatagun nalpud Cesarea an e mangawit ke
ha-on ya dimmatong da nah kiha-ha-adak.

12 Ya kanan nan Espiritun Apu Dios ke ha-on di adiyak mun-
addiaddin maki-e takon di bokon da Judyu. Ot ume kami. Ya onom
hanadah ibba takuy naki-en ha-on hidih balen da Cornelius ad Cesarea.
13 Dimmatong kamih di ya inab-abig Cornelius di numpatib-an nan
anghel ke hiyah bale dan kanana kanun hiyay 'Umitud-ak kah tatagum
ad Joppa ta eda ayagan hi Simon Pedro
14 ta ituttudu nay mipanggep hi kihwangan ta am-in kayu takon
nadan makiha-ad hituh balem ya mihwang kayu.'
15 Nagibbun kinalin Cornelius hidiye ot muntuttuduwak nadah
naamung hidi ya immaliy Espiritun Apu Dios ot dawaton dan umat
hi nundawatan taku handih pinghana.
16 Ya ninomnom ku din kinalin Apu takun kananay 'Hi Juan ya
danum di numbonyag na, mu dakayu ya mabonyagan kayuh Espiritun
Apu Dios.'
17 Ot deket athidin indat Apu Dios di Espirituna nadah bokon Judyun
umat hi nangidatanah Espirituna ke ditakun Judyu handih nangulugan
takun Jesu Kristo ya kon dahdiyak an mangiadih pinhod Apu Dios?"
18 Handih dingngol dah diyen kinalin Pedro ya intikod da uppen
mamihul ke hiya ot daydayawon dah Apu Dios. Kanan day "Deket
athidi ya pinhod Apu Dios an muntutuyu nadan bokon Judyu hi liwat
dat waday aton dan midatan hi biyag an munnananong."

Hay dinakolan nadan mangulug ad Antioch

19 Handih natayan Stephen di lappunah nunholholtapan nadan
mangulug ke Jesus ad Jerusalem, ta hidiye nan nahiyahiyak da ot
mungkiwahit dah kabobboble. Wadaday immed Phoenicia, ad Cyprus
ya imme day udum ad Antioch ot ituttudu day mipanggep ke Jesus
nadah ibba dan Judyu ya abu.
20 Mu wadada nadan udum an mangulug ke Jesus an iCyprus ya
iCyrene an immed Antioch ot ituttudu day mipanggep ke Apu Jesus
nadah bokon Judyuh di.
21 Binaddangan Apu Dios didan muntuttudu ot dakol day mangulug
ke Apu taku ta hiya moy daydayawon da.
22 Handih dingngol nadan mangulug ad Jerusalem an dakol da moy
bokon Judyun mangulug ad Antioch ya intud-ak dah Barnabas hidi.
23 Immeh Barnabas ya maka-an-anla te hiya peman an ongal di
baddang Apu Dios nadah tataguh di ot tugunona didan ihamad day
pangulug dan Apu taku ya hiya ya abuy un-unudon da.
24 Hi Barnabas ya maphod an tagu, nahamad di pangulug nan Apu
Jesus ya ongal di baddang di Espiritun Apu Dios ke hiya. Ot gapu ke
hiya ya dimmakol day nid-um an mangulug ke Apu taku.
25 Indani ya immed Tarsus hi Barnabas an ena tibon hi Saul.
26 Dinatnganah Saul hidi ot ikuyug na ot ume dan duwad Antioch.
Nakiha-ad dah dih hintoon an nakiamu-amung da nadah mangulug
hidi, ot itanuttudu day mipanggep ke Jesu Kristo. Dadiyen mangulug
ad Antioch di namangulun nangadanan hi Kristiano.
27 Kediyen niha-ha-adan dah di ya wadaday immalin profetas an
nalpud Jerusalem.
28 Hi Agabus an oha nadah profetas ya timmaddog ot ipaabig
nan Espiritun Apu Dios ke hiya an ahi waday nahalman an bitil hi

kabobboble tuh luta. Hituwen naabig ya immannung handih nun-ap-
apuwan Klaudius.
29 Handih inabig Agabus di mipanggep kediyen bitil ya ninomnom
nadan mangulug hidin umidat hi kumpulnan kabaelan dan ibaddang
nadah mangulug ad Judea.
30 Inamung dan am-in nadan midat nadah mangipangpanguluh
mangulug hidi ot ipaala dan da Barnabas ke Saul.

Hay numpaholholtapan Herod nadah mangulug ke Jesus

12

1 Hidiyen tiempoy nangipaholholtapan nan patul an hi Herod nadah
udum an mangulug ke Jesus.
2 Hay ohan inat na ya impaputul nay ulun James an tulang Juan.
3 Handih ginibok nan pohpohdon nadan Judyuh diyen inat na ya
ena bo impadpap hi Pedro. Hay naatan tuwe ya handih Piyestan di
Tinapay an ugge naha-adan hi yeast.
4 Handih impadpap nah Pedro ya impikalabut na ot paguwalya
nah himpulut onom an tindalun maopaoppat dan munhihinnannot
an mungguwalya. Hay nomnom Herod ya ahina ipabudduh Pedro
ta mahumalyah hinangngab di tatagu ta ahina pipate hin magibbuh
diyen Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios.
5 Nikalabut hi Pedro, mu idasadasalan nadan mangulug ta ipaptok
Apu Dios.

Hay nangipalah-unan nan anghel ke Pedro nah kalabut

6 Kediyen hilong an hi kabigatana ya ipabudal Herod hi Pedro ta
mahumalya ya binangkilingan day taklena ya hukina ot pahuyopon
dah numbattanan di duwan guwalya. Wadada boy udum an nung-
guwalyan nah panton di kalabut.
7 Maid maptok ya wada on anghel nan Ap-apu takuh kad-an Pedro ya
napat-alan nan kalabut an kawad-ana. Inwagot nah Pedro an kananay
“Galgal-am an bumangun.” Bimmangun hi Pedro ya nakaan nadan
bangkiling na.
8 Kanan nan anghel di “Mumbulwati ka ya mun-apatut ka.” Ot un-
unudon Pedro. Ya kanan bon nan anghel di “Alam nan mahdol an
bulwatim ya niunud kan ha-on.”
9 Niunud hi Pedro nah anghel ot lumah-un da nah kalabut. Mu
pangalin Pedro on mun-in-inop.
10 Lina-uwan da nadan namangulu ya nadan nikadwan guwalya ot
ahida dumatong nah hoob an gumok di dakig na. Na-ala ya nibughul
nan hoob ot bumah-el da nah kalata. Kediyen mangmangnge da ya
kal-inadi ya nama-id nan anghel.
11 Immama-uwan Pedro ya kananay “Ya kon makulug an immali nan
anghel Apu Dios ot ipaeyak ta mihwangak hanah e ot aton Herod ya
nadan Judyu ke ha-on.”
12 Na-ala ot mangmangngen impayu nah balen da Maria an hi
inan Juan an Marcos di ohan ngadana ya wadaday dakol an tatagun
naamung an mundasal hidi.
13 Kinugkug Pedro nan panto ot ume nan ohan muttatyun da Maria
an hi Rodah an e mangibughul.

14 Inimatunanay kalin Pedro yaden uggena imbughul, mu binumtik
ot ya abun maka-an-anla ot ena kalyon an dehdih Pedro nah panto.
15 Mu kanan dan hiyay “Langkak mu.” Mu ipapilit nan makulug an
dehdih Pedro ot kanan day “Wadan hidiye nan anghel Apu Dios an
mangipaptok ke hiya.”
16 Yaden dehdih Pedron taganay kugkug ot eda ibughulan. Tinibo
dan makulug an hiyah Pedro ya namodwong da.
17 Impaop-opya na dida ot kalkalyonay inat nan Ap-apu taku an
nangipaen hiya. Kananan diday “Ahiyu kalyon hituwe ke James ya
nadah udum an ibba takun mangulug ke Jesus.” Kinalinah diye ot
mangeh pangayana.
18 Nabigat ot ahi inilaon nadan tindalun maid hi Pedro nah kalabut
ya maid potok nay aton dan kanan day “Nganne nin di naat ke Pedro?”
19 Ot ipahamak Herod hi Pedro, mu adida pakahamak. Impahumalya
na mo nadan tindalun nungguwalyan hiya ot ahina pipate dida.
Nagibbuh diye ot taynan Herod ad Judea ot umed Cesarea ot hidiy
niha-adana.

Hay natayan Herod

20 Indani ya bimmubbungot hi Herod nadah tatagud Tyre ya Sidon,
ta hidiye nan mahapul an eda makihummangan ke hiyat kal-ina
ot ya umul-ulen dida te nah boblen pun-ap-apuwanay kalpuwan di
kanon da. Imme da ya wada tun hi Blastus an natag-ey saad na nah
pun-ap-apuwan Herod ot hiyay nangibagaan dat ibaganan Herod ta
makihummangan dan hiya.
21 Kediyen algon punhuhummanganan da ya imbulwatin Herod nan
bulwatin di patul ot umbun nah ubunana ot kumali nadah tatagu.
22 Kahitutukuk nadan naamung an tatagun kanan day “Hinaen
mungkalkalli ya bokon tagu te dios.”
23 Pinghanadi ya impundogon nan anghel nan Ap-apu takuh Herod
te inabulut nah diyen pundayaw dan hiyan uggena dinayaw hi Apu
Dios ot pungkan di bigiy adol na ot mate.
24 Indani ya nihinap di kalin Apu Dios hi kabobboble ot dumakol day
mangulug ke Jesus.
25 Ginibbun da Barnabas ke Saul di ngunu dad Jerusalem ot
mibangngad dad Antioch an ingkuyug dah Juan an Marcos di ohan
ngadana.

Hay napiliyan da Saul ke Barnabas an e muntuttuduh kabobboble

13

1 Hanadah mangulug ke Jesus ad Antioch ya wada ke diday profetas
Apu Dios ya mimittulu an hi Barnabas, hi Simon an ingngadanan dah
Neglo, hi Lucio an iCyrene, hi Manaen an inong-ongal handin aman
din patul an hi Herod, ya hi Saul.
2 Ohan algon naamung dan mundaydayaw ke Apu Dios ya nuntopol
dan adi mangan ya kanan nan Espiritun Apu Dios ke diday “Ipainila
yu an pinilik da Barnabas ke Saul an e muntuttuduh mipanggep ke
Jesus.”
3 Handih nagibbu dan mundaydayaw ke Apu Dios ya inhakmo day
takle dah ulun da Saul ke Barnabas ot idasalan da dida ot ahida itud-ak
didan e muntuttudu.

Hay nangayan da Saul ke Barnabas ad Cyprus

4 Impangulun nan Espiritun Apu Dios da Saul ke Barnabas an e
muntuttudud Selusia ot ahida mumbangkan immed Cyprus.
5 Impakiaw-awit dah Juan Marcos ta bumaddang ke dida. Dimma-
tong dad Salamis ad Cyprus ot ilappu dah din muntuttuduh mipanggep
hi kalin Apu Dios nadah simbaan di Judyu.
6 Hininap dan nuntuttuduh kabobbobled Cyprus ot loktat ya dim-
matong dad Papos. Hidiy nanamuwan dan Bal-Jesus an Judyun
kabaelanan mangat hi magic. Kananay hiya ya profetas Apu Dios, mu
adi makulug.
7 Hiya ya gayyum nan gobernador kediyen boble an hi Sergius Palus
an nakannomnoman an tagu. Impaayag tuwen gobernador da Saul ke
Barnabas te pinhod nan donglon di kalin Apu Dios.
8 Mu hi Bal-Jesus, an hi Elimas di ngadana hi kalin di Greek, ya
pihulonay ituttudu da te adina pinhod an kulugon nan gobernador
di ituttudu da mipanggep ke Apu Dios.
9 Mu hi Saul an Pabloy ohan ngadana ya impaduttuk nan Espiritun
Apu Dios hiya ot itokkol nan Elimas
10 an kananay "Imbabale dakah dimonyo! Kahingom am-in di
maphod ya humahhaul ka. Takon nan maphod an mipanggep ke Apu
Dios ya pumbalinom hi gaga-iho!
11 Ad uwani ya kastiguwon dakan Apu Dios ta makulap ka ni-an."
Pinghanadi ya adi pakatiboh Elimas ot umayaayag hi mamdon ke hiya.
12 Handih tinibon nan gobernador hidiyen naat ya nangulug mon
Jesus te nakammodwong hi intuttudu da.

Hay nuntuttuduwan Pablo ad Antioch ad Pisidia

13 Numbangka da Pablo ya nadan ibbada ot taynan dad Papos ot ume
dad Pelga an bobled Pampilya. Hidiy nanayanan Juan Marcos ke dida
ot mibangngad ad Jerusalem.
14 Timmayan bo da Pablo ad Pelga ot ume dad Antioch ad Pisidia.
Nadatngan di Sabadun Tungo ot ume da nah simbaan di Judyu ot
makibkib-un da nadah naamung hidi.
15 Nagibbun nabidbid nan Tugun Moses ya nan intudok handidan
profetas ya kanan nadan ap-apu nah simbaan ke da Pabloy "Iibba,
deket waday itugun yu hantudah naamung ya maphod di kalyon yu."
16 Timmaddog hi Pablo ot paop-opyaona nadan tatagu ot kananay
"Dakayun iibbak an Judyu an holag Israel ya dakayun bokon Judyu
an manaydayaw ke Apu Dios, donglon yu tun pinhod kun kalyon ke
dakayu.
17 Hi Apu Dios an daydayawon takun Judyu ya pinili na handidan
aammod taku an tataguna ot handih wada dad Egypt ya impadakol na
dida. Nala-uy kaatnan toon ya impangulu na dida ot taynan dad Egypt
gapuh ongal an kabaelana.
18 Ot uggena inwalong dida, mu impaptok na dida handih wadada
nah adi maboblayan hi nap-at an toon.
19 Impaapput nan diday pitun nunhihinnatkon an bobled Kanaan ot
idat na dadiyen boble ke didat pumboblayan da. Datuwey na-na-at hi
umeh opat di gatut ta naliman toon.

20 Nagibbuh diye ot piliyon Apu Dios di nahanhanot an ap-apun
nangipaptok nadah tatagu inggana handih tiempon Samuel an ohan
profetas.
21 Indani ya numbaga nadan tataguh patul da ot piliyon Apu Dios hi
Saul an imbabalen Kish an holag Benjamin ot hiyay impumpatul dah
nap-at an toon.
22 Mu indani ya kinaan Apu Dios hi Saul ot ihannot nah David an
imbabalen Jesse. Hituwey kinalin Apu Dios mipanggep ke David 'Hi
David di pinilik te paka-un-unudonan am-in di pinhod ku.'
23 Kinalin Apu Dios an hay ohan holag David di mangihwang ke
ditakun Judyu. Immannung hituwe handih nangipaaliyanan Jesu
Kristo.
24 Ugge ni-an inlappun Jesus an muntuttudu ya wada tun hi Juan an
nangituttudun ditakun Judyu an mahapul an muntutuyu takuh liwat
taku ya mumpabonyag taku.
25 Handih mungkagibbuy impangunun Apu Dios ke Juan ya kanan
Juan hanadah tataguy 'Wadan pangali yuy ha-on nan hadhad-on yun
umalin mangihwang ke dakayu. Mu bokon ha-on te wada nan umalin
natagtag-e mu ha-on an takon di mangubad hi gakod di apatut na ya
nakababbaak an mangat kediye.' "

26 Intuluy Pablo an kananay "Dakayun iibbak an holag Abraham
ya dakayun bokon Judyu an mundayaw ke Apu Dios, ditakun am-in
di nangipainilaan Apu Dios nah kinalina mipanggep hi kihwangan hi
liwat.
27 Hanadan tatagud Jerusalem ya takon nadan ap-apuda ya uggeda
inila an hidiyen hi Jesus di tinuddun Apu Dios an mangihwang hi
tagu ya adida maawatan nan intudok handidan profetas takon di
banidbidon da nah simbaan hi kasabasabadu. Kinali impipate dah
Jesus ot umannung nan binanidbid da.
28 Takon di maid di bahul na ya imbaga dan Pilatu ta pipate na.
29 Handih inat dan am-in nan nitudok mipanggep hi katayana ya
lingka day adol na nah krus an nipatakana ot eda ilubuk.
30 Mu minahuwan Apu Dios
31 ot mumpatibo nadah tatagun naki-eki-en hiya handih nangayan
dad Jerusalem hi nalpuwan dad Galilee. Ad uwani ya dida moy
mangitanuttuduh katagutagud Israel hi mipanggep ke Jesus.
32-33 Kinali dehtu kamid uwani ta ipainila min dakayuh tuwen
maphod an kalin Apu Dios. Hituwe din kinalin Apu Dios handidah
aammod taku an deyan impaannung nad uwani ke ditakun holag da
te minahuwanah Jesus hi natayana. Waday nitudok hi kinalin Apu
Dios nah Psalms an kananay

'Imbabale dakan ha-on. Ipainilak mod uwani an ha-oy hi Amam.'*

34 Ya kinalinay mipanggep hi punmahuwana ke hiya ta adi mo mate.
Kananay

'Atok damdaman he-an am-in handin kinalik ke David an atok.'
35 Hay bo nitudok nah Psalms ya kananay 'He-a ya adim iabulut an
mabuluk di adol kun muttatyum.'†

---

* **13:32-33 13:32-33** Tibon yuy Psalm 2:7, Hebrews 1:5 ya 5:5. † **13:35 13:35** Psalm 16:10

36 Ketuwen kinalina ya bokon hi David di pinhod nan kalyon. Hi ke
David ya ginibbu nan am-in nan pinhod Apu Dios an atona ot mate ot
ilubuk da nah gungat di aammod na ot mabuluk di adol na.
37 Hay pinhod tuwen kalyon ya hi Jesus te minahuwan Apu Dios ot
ugge nabuluk di adol na.
38-39 Kinali dakayun kaibaiba, pinhod min inilaon yun hay natayan
ya namahuwan Jesus di gapunan pakawanan Apu Dios hi liwat taku,
bokon hay pangun-unudan hi Tugun Moses.
40 Ya halipat-an yu ta adi maat ke dakayu tun impaabig Apu Dios
handidah profetas an kanan day
41 'Dakayun mamihul hi kalin Apu Dios ya ahi kayu mamodwong
nah atok, mu adi kayu metlaing mangulug takon di mipainilan
dakayuy kibalinana, ta hidiye nan mihi-an kayun ha-on.' "
42 Kinalin Pabloh tuwe ot lumah-un dan Barnabas nah simbaan.
Ya kanan nadan tataguy pinhod dan ahida bo mibangngad an
muntuttudun dida hi oha bon Sabadu.
43 Nabukal nadan tatagu, mu wadaday dakol an niunud ke Pablo ya
hi Barnabas an Judyu ya bokon Judyun mangun-unud hi pangi-en di
Judyu. Ot tugunon Pablo didat itultuluy dan mangidinol hi ulen Apu
Dios.
44 Nadatngan di Sabadu ya naamung bon am-in nadan tataguh din
mundongol hi kalin Apu Dios.
45 Handih tinibon nadan Judyun adi mangulug an dakkodakkol day
naamung ya uma-amo da ot pumpihul dah Pablo ya kahingon day
ituttudu na.
46 Mu tagan ot ya abun da Pablo ke Barnabas di tuttudu. Kanan
day "Hay kakulugana ya dakayun iibba min Judyuy mahapul an
mamangulun pangipainilaan mih kalin Apu Dios, mu gapu te kahing
kayu ya adiyu pinhod an waday biyag yun maid di poppog na ya ume
kami mo nadah bokon Judyu ta diday emi pangipainilaan.
47 Te hay tugun Apu Dios ya kananay
'Pinili dakayun kay dilag an e mangipainila nadah bokon Judyu
mipanggep nah biyag an maid di poppog na ta mainilah
kabobboble tuh luta.' "
48 Handih dingngol nadan bokon Judyuh tuwe ya mun-am-amlong
da ya daydayawon dah Apu Dios te kinulug day kalina. Am-in nadan
napilin manawat hi biyag an maid di poppog na ya nangulug da.
49 Ot mundingngol hituwen kalin Apu Dios am-in hi kabobbobleh di.
50 Mu nadan Judyun adi mangulug ya tinanuttuduwan da nadan
ap-apuh di ya nadan kakadangyan an binabain bokon Judyu an
makangngun-unud ke Apu Dios ta punholholtapon da da Pablo ke
Barnabas ta ahida pakaanon dida nah boble.
51 Numpukpuk da Pablo ke Barnabas di hupuk hi apatut da ot ahida
taynan nan boble ta patibo dan naliwat nadan tataguh di ot ahida
umed Ikonium.
52 Mu nadan mangulug an nataynan hidid Antioch ya mun-am-
amlong da te inila da moh Jesu Kristo ya ongal di baddang di Espiritun
Apu Dios ke dida.

Hay nangayan da Pablo ad Ikonium

14

1 Athidi boy naat ad Ikonium an imme da Pablo ke Barnabas nah
simbaan di Judyu ot eda muntuttudu ya dakol day nangulug hi Judyu
ya bokon Judyu te maphod di panuttudu da.
2 Mu nadan adi mangulug an Judyu ya tinuttudduwan da nadan
bokon Judyu ta hingitan da nadan mangulug ke Jesus.
3 Mu takon di athidi ya nabayag di niha-adan da Pablo ke Barnabas
hidin adida tumakut an muntuttuduh mipanggep ke Apu taku ya nan
ulena. Indatan Apu Dios didah kabaelan dan mangat hi milagro ya
nan udum an umipamodwong ta panginilaan nadan tatagun makulug
hidiyen ituttudu da.
4 Indani ya nagodwa day tatagud Ikonium. Hay udum ya kinulug day
ituttudun nadan apostoles, mu nadan udum ya kinulug day kalkalyon
nadan Judyu ke dida.
5 Kinali nadan udum an Judyu ya bokon Judyu ya nadan ap-apuda
ya nun-uunnud di ninomnom dan dopapon dah Pablo ya hi Barnabas
ta eda tugmilan dida.
6-7 Mu ininnilan da Pablo ke Barnabas hidiyen ninomnom dan aton
ke dida ot bumtik da. Imme dad Listera ya ad Derbe an bobleh did
Layconia ya nadah udum an bobleh nunlinikkod hidi ot ituluy dan
muntuttuduh mipanggep ke Jesus.

Hay niha-adan da Pablo ad Listera ya ad Derbe

8 Hidid Listera ya wada on tagun ug-ugge dimmallan te nadahuy
handih nitungowana.
9 Handih muntuttuduh Pablo ya dehdin um-umbun an mundong-
dongngol. In-ang-ang Pablo ke hiya ya inila nan waday pangulug nan
paphodon Apu Dios
10 ot oltonan kalyon ke hiyay "Tumaddog ka." Pinghanadi ya
timmaddog ot dumalan.
11 Tinibon nadan naamung hidiyen inat Pablo ya kahitutukuk dah
kali dan iLayconia an kanan day "Datuwen immalih tu ya dios an
numbalin dah tagu." Da Pablo ke Barnabas ya adida maawatan di
pun-itkuk nadan tatagu.
12 Kanan nadan tataguy hi Barnabas ya hiyah Zeus an ohan dios da
ya hi Pablo ke ya hiyah Hermes te hiyay kumalikali.
13 Hay balen nan dios an hi Zeus ya wadah pingngit diyen boble ot
nan padih di ya nun-ie nay baka ya nadan udum an mahapul nah hoob
diyen boble ta eda iappitan da Pablo ke Barnabas.
14 Mu handih ininnilan da Pablo ke Barnabas hidiyen eda aton ya
numbik-i day bulwati dah pangipatibo dan adida pinhod hidiye ot
galgal-an dan ume nah naamungan nadan tatagu ot pun-itkuk dan
kanan day
15 "Dakayun tatagu, nganneh tuwen aton yu? Dakami ya tagu kami
damdaman umat ke dakayu. Immali kamin muntuttuduh mipanggep
ke Jesus ta iwalong yuy umat kenaen eyu ot aton an maid di hilbina
ta nan Dios an wadat nangamung di dayawon yu. Hiyay nunlutu tuh
luta, kabunyan ya baybay ya am-in nadan wadah di.
16 Handih done ya uggena in-adi nadan bokon Judyu an mangat hi
pinhod dan aton,

17 mu takon di athidi ya indat nay pangimatunan dan waday
makulug an Dios. Hay pangimatunan ya nadan indat nan kiphodan
di tatagu. Waday udan, waday aniyon hi katootoon ta waday kanon ta
umamlong day tatagu."
18 Takon di athidiy kinalin da Pablo ya numpaligat dan nangipatikod
nadah tatagun mun-appit ke dida, mu kay ahan ya uggeda.
19 Indani ya wadaday immalin Judyun nalpud Antioch ya ad Ikonium
ot tuttuduwan da nadan tatagut hingitan dah Pablo ot tugmilan da.
Kanan da pe on nate ot iguyud da nah e-elena.
20 Mu handih naamung nadan mangulug ya bimmangun ot mibangn-
gad da nah boble. Nabigat kediye ot ume da Pablo ke Barnabas ad
Derbe.

Hay numbangngadan da Pablo ke Barnabas ad Antioch

21 Nuntuttudu dad Derbe hi mipanggep ke Jesus ot dakol day
mangulug. Ot mibangngad dad Listera, ad Ikonium ya ad Antioch hidid
Pisidia.
22 Tinuttuduwan da nadan mangulug ta mihamad di pangulug da. Ya
tinugun da didat punnanongon day pangulug dan Apu Dios. Kanan day
"Kapyana tuwalin pala-uwon takuy dakol hi ligat ta ahi taku migappat
hi pun-ap-apuwan Apu Dios."
23 Ya am-in hanadah simbaan an nuntuttuduwan da ya pinilin da
Pablo ke Barnabas di mangipangpangulu nadah mangulug. Nuntopol
dan uggeda nangan ot idasalan da didat hi Jesu Kristoy pangidinolan
dat nangamung an bumaddang ke dida.
24 Nagibbun hininap day Pisidia ot ahida ume nah probinsian di
Pampilya.
25 Nuntuttudu dah mipanggep ke Jesus hidi ad Pelga ot ahida
dumayyu ad Attalia.
26 Numbangka da ot mibangngad dad Antioch hidid Syria te ginibbu
da nan ngunun indat Apu Dios ke dida. Hidiy nangidasalan nadan
ibba dan mangulug ta ipaptok Apu Dios dida handih nangilappuwan
da ketuwen ngunu.
27 Handih dimmatong da Pablo ke Barnabas ad Antioch ya inamung
dan am-in nadan mangulug ot kalkalyon dan am-in di namanaddan-
gan Apu Dios ke dida ya hay nangipainilaana nadah bokon Judyu an
mihwang da hin mangulug dan Jesus.
28 Nabayag an nakiha-ha-ad da Pablon Barnabas nadah mangulug
hidi.

Hay naamungan nadan mangulug ke Jesus ad Jerusalem

15

1 Indani ya wadaday Judyun nalpud Judea an immalid Antioch ot
ituttudu da nadah bokon Judyun mangulug hidi an mahapul kanun
mumpakugit dat ihwang Apu Dios dida, te hidiye kanuy kanan Moses
nah Tuguna.
2 Hituwey hinumlun hi nakihannuwan da Pablo ke Barnabas ke dida.
Ot ihuhummangan dan ume da Pablo ke Barnabas ya nadan udum
an mangulug ad Jerusalem ta eda ihuhummangan hanadah apostoles
ya nadah mangipangpanguluh mangulug hidiy mipanggep kediyen
punhahannuwan da.

3 Handih imme dad Jerusalem ya indalan dad Phoenicia ya ad
Samaria ot kalkalyon da nadah mangulug hidiy nangulugan nadan
bokon Judyu ke Apu Dios ya immanla dan am-in an nangngol kediye.
4 Handih dimmatong dad Jerusalem ya naapnga nadan mangulug
hidi ke dida, takon nadan apostoles ya nadan mangipangpangulu
nadah mangulug. Inab-abig da Pabloy namanaddangan Apu Dios ke
didah eda nuntuttuduwan hanadah bokon Judyu.

5 Mu wada nadan Pharisee an mangulug mon Jesus an timmaddog
ot kanan day "Mahapul an nadan bokon Judyu ya mumpakugit da ya
un-unudon day Tugun Moses."

6 Naamung nadan apostoles ya nadan mangipangpanguluh mangu-
lug ot ihuhummangan day mipanggep kediye.
7 Himmanuhummangan da ot madandani ya timmaddog hi Pedro ot
kananay "Iiba dida, inila yu an handi ya ha-oy di pinilin Apu Dios ke
ditakun e mangituttuduh mipanggep ke Jesus nadah bokon Judyu ta
mangulug da.
8 Ya hi Apu Dios an nanginilah wadah nomnom di tagu ya impatibo
nay nangabulutana nadah bokon Judyu hi nangidatanah Espiritunan
dida umat hi nangidatanan ditaku.
9 Maid di nangituppugan Apu Dios hi pamhod na, te takon nadan
bokon Judyu ya paphodonay punnomnom da hin mangulug dan hiya.
10 Kinali tipet eyu ipapilit an un-unudon nadan bokon Judyuy Tugun
Moses yaden inila yun takon nadan aammod taku ya takon di ditaku ya
adi taku kabaelan an un-unudon hidiyen Tugun. Kon eyu pabungoton
hi Apu Dios?
11 Hay kakulugana ya ditakun mangulug an Judyu ya kulugon takun
mihwang taku gapuh ulen Apu Jesus ya athidi bo damdama nadah
bokon Judyu."

12 Hidiyey kinalin Pedro ot umop-opya nadan naamung ot mundong-
dongngol dah ab-abig da Barnabas ke Pablo mipanggep hi namanad-
dangan Apu Dios ke didan nangat hi dakol an milagro ya nadan
pangimatunan hi ongal an kabaelana handih nangayaayan dah boblen
nadan bokon Judyu.
13 Indani ya kimmali damdamah James an kananay "Kaibaiba,
donglon yu tun kalyok ke dakayu.
14 Kinalin Simon Pedro ke ditakuy pinghanah nangipatib-an Apu
Dios hi ulena nadah bokon Judyu hi namiliyanah udum ke didan
mumbalin hi taguna.
15 Niunnud hituwe nah kalin Apu Dios an intudok handidan profetas
an kananay

16 'Homkok nadan holag David ta ahiyak bo dayawon ke dida, umat
handih matagu ni-an hi David.
17 Takon nadan bokon Judyu an pinilik an tataguk ya ahiyak inilaon
ke dida.
18 Hituwey kinalin nan Ap-apu takun impainila na handih done.' "

19 Kanan bon James di "Nomnomnomok ya deket ipapilit taku nan
Tugun Moses ya paligaton taku nadan mangulug ke Apu Dios an bokon
Judyu.

20 Hay ot aton taku ya muntudok takun didat tugunon taku didan
adida makikan hi dotag an nibaki, hay dala, hay dotag di aggayam an
nabitkol ya adida ihuyop di bokon da inayan.
21 Te datuwen ad-adiyon takun Judyu ya wada nah Tugun Moses
an mabanidbid nah Sabadu nadah simbaan di Judyu nipalpu handih
done."

Hay nuntudokan da nadah bokon Judyu an mangulug ke Jesus

22 Hanadan apostoles ya nadan mangipangpanguluh mangulug ya
nadan udum an mangulug ya inabulut dah diyen kinalin James ot
piliyon day duwa ke dadiyen mangipangpanguluh maki-en da Pablo
ke Barnabas ad Antioch. Datuwen duwa ya da Judas an Barsabas di
ohan ngadana ya hi Silas.
23 Impipae dan didah tuwen tudok: Kanan day "Dakamin ibba yuh
tu an apostoles takon nadan mangipangpanguluh mangulug ke Jesus
ya maphod kami ya hana ot ta athidi bon dakayun bokon Judyu an
wadah nad Antioch, ad Syria ya ad Cilicia.
24 Dingngol min wadaday nalpuh tun immalih nan mamulubulun ke
dakayu gapu nah hinnatkon an ituttudu da. Bokon dakamiy nalpuwan
naen ituttudu da.
25 Kinali naamung kamih tut punhuhummanganan miy mipanggep
ketuwe ot tudduwon miy mangiali tuh tudok hinan maki-ali dan Pablo
ya hi Barnabas.
26 Datuwen ibba takun da Pablo ke Barnabas ya maphod da.
Nahalman an ikate day eda pangituttuduwan hi mipanggep ke Apu
takun hi Jesu Kristo.
27 Itud-ak mi da Judas ke Silas ta ituttudu dan dakayuy mipanggep
tuh intudok mi.
28 Hay ninomnom mi ya maphod di adimi udman tun tugun min
dakayu hi eyu punligatan. Hituwey impanomnom di Espiritun Apu
Dios ke dakami.
29 Hay pinhod min un-unudon yu ya abu ya adiyu kanon di dotag
an nibaki, hay dala, dotag di aggayam an nabitkol ya adiyu ihuyop di
bokon yu inayan. Un-unudon yu ke datuwe ya maphod. Datuwe ya
abuy pinhod min kalyon ke dakayu."
30 Imme da Pablo, hi Barnabas, hi Judas ya hi Silas ad Antioch. Ot
amungon dan am-in nadan mangulug ke Jesus ot idat dan dida nan
tudok.
31 Handih binidbid da ya imma-amlong da te maphod hidiyen
intugun da.
32 Da Judas ke Silas ya kabaelan da damdaman muntuttudu ya dakol
di intuttudu dah mangipahamad hi pangulug nadan mangulug hidi.
33 Niha-ad dah di hi kaatnan algo ot handih nadatngan di panayanan
dan dida ya kanan nadan mangulug di "Hi Apu Dios di mangipaptok
ke dakayu hi kibangngadan yud Jerusalem."
34 Mu hi Silas ya ninomnom nan adi mibangngad ot mihaad hidi.
35 Ya athidi bon da Pablo ya hi Barnabas an niha-ad da ni-an
ad Antioch ot baddangan da nadan mangulug hidin muntuttuduh
mipanggep ke Apu takun hi Jesu Kristo.

Hay nunhi-anan da Pablo ke Barnabas

36 Indani ya kanan Pablo ke Barnabas di “Eta tibon am-in nadan
mangulug nadah boblen eta nuntanuttuduwan mipanggep hi kalin nan
Ap-apu taku ta inilaon ta hin ingganad uwani ya mangulug dan Apu
Dios.”
37 Inabulut Barnabas, mu pinhod nan ikuyug dah Juan Marcos,
38 mu hi Pablo ya adina pinhod te ugge intuluy Juan Marcos an
bimmaddang ke dida inggana nagibbuy ngunu da, mu na-ala ot
tayanana dida handih wada dad Pampilya.
39 Abunah diye ya nunhannu da ot hidiyey hinumlun hi nunhi-anan
da. Hi ke Barnabas ya ingkuyug nah Juan Marcos ot mumbangka dan
immed Cyprus.
40 Ya hi ke damdama Pablo ya pinili nah Silas an pun-ibbana.
Naamung nadan mangulug hidi ot mundasal dat baddangan Apu Dios
da Pablo ke Silas ot ahida ume.
41 Indalan dad Syria ya ad Cilicia ot tuttuduwan da nadan mangulug
hidi ta mihamad di pangulug da.

Hay nikuyugan Timothy ke da Pablo ke Silas

16

1 Imme da Pablo ke Silas ad Derbe ya ad Listera ya waday dinatngan
dah din mangulug ke Jesus an nungngadan hi Timothy. Hi inana ya
Judyu an mangulug damdama, mu hi amana ya Greek.
2 Hi Timothy ya tobalon nadan ibba nan mangulug hidid Listera ya
ad Ikonium te maphod di pangi-ena.
3 Pinhod Pablon ikuyug ot pakugit na te inilan nadan Judyun ugge
nakugit te bokon Judyuh amana.
4 Am-in nadah nangayan dan boble ya intuttudu da nadah mangulug
di mipanggep hi mahapul an un-unudon da an hidiye nan inhuhum-
mangan nadan apostoles ya nadan mangipangpanguluh mangulug ad
Jerusalem.
5 Ya mungkihamad di pangulug nadan mangulug ya kabigabigat on
mungkad-uman da.

Hay inin-inop Pablo ad Troas

6 Imme da Pablo nadah kabobbobled Paligya ya ad Galatia an e
muntuttudu, mu uggeda immed Asia te iadin nan Espiritun Apu Dios.
7 Dimmatong da nah poppog di Misia ya pinhod da ot an umed
Bitinia, mu ugge bo in-abulut di Espiritun Apu Dios.
8 Ot la-uwan dad Misia ot mumpae dad Troas.
9 Nahilong kediye ya nun-in-inop hi Pablon tinibo na on lalakin
iMacedonia an timmaddog ya pihpihmok an kananan Pabloy “Umali
kayu anhan hitud Macedonia ta baddangan dakami.”
10 Gapu kediyen inin-inop na ya nundadaan kami ot ume kamid
Macedonia te hidiyey nanginilaan min pinhod Apu Dios an ekami
muntuttuduh mipanggep ke Jesu Kristoh di.

Hay nangabulutan Lydia an hi Jesus di Apu na

11 Tinaynan mid Troas ot mumbapor kamin immed Samotesia.
Nabigat ot ume kamid Neapolis.
12 Ot ahi kami umed Philippi an ongal an bobled Macedonia ot miha-
ad kamih di hi kaatnan algo. Hidiyen boble ya sinakup di Roma.

13 Nadatngan di Sabadu ot ume kami nah bah-el di boble nah
pingngit di wangwang te kanan mi on hidiy oggan kaamungan nadan
Judyu an mundayaw ke Apu Dios. Mu kediye ya abuna day binabain
naamung hidi ot ituttudu min diday mipanggep ke Jesus.
14 Wadah di on ohan babain nungngadan hi Lydia an iTiatira an
munggattang hi nakangnginan luput. Bokon Judyu, mu midmid-um
hanadah Judyu an mundayaw ke Apu Dios. Hiya ya pinat-alan nan Ap-
apu takuy nomnom na ot mangulug hi intuttudun Pablo mipanggep ke
Jesus.
15 Indani ya numpabonyag hi Lydia ya am-in nadan wadah balena.
Kanan Lydia ke dakamiy "Deket ibilangak an mangulug ke Jesus ya
maki-e kayuh balemi ta hidiy kiha-adan taku." Namahig di pangayag
nan dakami ot maki-e kami mo.

Hay nibaludan da Pablo ke Silas ad Philippi

16 Waday ohan algon mange kami nah pundayawan ke Apu Dios
ya dinamu dakami nah ohan babain muttatyun waday nihkop ke
hiya. Hiya ya mabalin an kalyonay maat hi tataguh udum hi algo
ya matangdanan kediyen at-attona ta dakol di pihhuh inamung nadan
kon muttatyun hiya.
17 Niunud ke dakamin da Pablo an pun-itkuk nay "Datuwen tatagu
ya intud-ak Apu Dios an Katagtag-ayan, ta eda ituttuduy mipanggep hi
kihwangan yu."
18 Athidiy at-attonah kabigabigat ta loktat ya immingleh Pablo ot
iligguna nah babai ot kananay "He-an nihkop ke hiya, gapuh ongal
an kabaelan Jesu Kristo, makaan ka!" Pinghanadi ya nakaan hidiyen
nihkop ke hiya.
19 Handih ininnilan nadan kon muttatyun diyen babai an maid moy
pangalaan dah pihhu ya bimmoh-ol da. Ot dopapon da da Pablo ke
Silas ot ieda didah kad-an nadan ap-apuh di an iRoma.
20 Ot kanan day "Datuwen Judyu ya diday mangipangpanguluh gulu
tuh boble taku
21 te ituttudu day hinnatkon an pangi-e ya adinadaman etaku
abuluton weno un-unudon te nibilang takun tagun di Roma."
22 Ya am-in nadan tatagun naamung hidi ya kanan day "Hiya
peman." Ot ipakaan mon nadan ap-apuy bulwatin da Pablo ke Silas ot
ipahuplit da dida.
23 Nagibbun hinanuplit da dida ot ieda dida nah kalabut. Ya kinali
da nah ap-apun diyen kalabut an pakagguwalyaan da dida.
24 Ot ikalabut nan ap-apun di baludan da Pablo ke Silas nah
nakaiggawwan kuwartu ot inipit nay huki dah madam-ot an kaiw.
25 Gawan di hilong ot mundasal da Pablo ke Silas ya mungkankanta
dah pundayaw dan Apu Dios ya makidkidngol nadan udum an
nikalabut.
26 Kal-inadi ya waday nal-ot an kolyog ya mundiwol nan kalabut ot
na-ala ya nibughul nadan panto. Ya am-in nadan nikalabut ya nakaan
nadan nihipit hi hukida ya bangkiling da.
27 Bimmangun nan ap-apun di guwalyan nan kalabut ya tinibo nan
nibughul am-in di panton nan kalabut. Hinuknut nay otak na an e ot
mumpate te pangalina on binumtik am-in nadan nikalabut.

28 Mu tinibon Pablo ot tumkuk an kananay “Adika mumpate te dehtu
kamin am-in.”
29 Numpaalah dilag hidiyen ap-apu ot humgop hi kad-an nadan
nikalabut an munggagayonggong hi takut na ot mundukkun hi
hinangngab da Pablo ke Silas.
30 Indani ot palah-unona dida ya kananan diday “Nganney atok ta
inihwangak?”
31 Kanan day “Kulugom hi Apu Jesu Kristo ta mihwang ka, nan
pamilyam ya nadan makiha-ad ke dakayu.”
32 Ot ituttudun da Pablo ke hiya ya nadan mihaad hi bale nay
mipanggep ke Apu Jesus.
33 Kediyen hilong ya inulahan nan ap-apun di guwalyah kalabut
nadan liput da Pablo ke Silas hi nanuplitan dan dida. Nagibbuh diye
ot mumpabonyag dan am-in an hin-am-a takon nadan makiha-ad hi
balena.
34 Ot paghopona didah balena ot panganona dida ya mun-am-amlong
dan am-in te mangulug da mon Apu Dios.

35 Nabigat kediye ya immitud-ak nadan ap-apun iRoma hi tindalu hi
kad-an nan ap-apun di guwalya ot kanan dan hiyay “Ipaem kanu da
Pablo ke Silas.”
36 Ot kanan diyen ap-apun di guwalya ke Pabloy “Ipae dakayu kanu
an kalyon nadan ap-apu mi, kinali damana mon ume kayu.”
37 Mu kanan Pablo nadah tindaluy “Adi mabalin an na-ala on imme
kami. Te tipet eda kami impahuplit hi hinangngab di dakol an tatagu
ot ikalabut dakami yaden ugge kami nahumalyat panginilaan hin
makulug an numbahul kami? Dakami ya man-ut Judyu kami, mu
tagu dakami bon di Roma. Kinali inila min nihallah diyen inat da.
Mahapul an umali nadan ap-aput diday mangipaen dakami ta kitib-
anan nihallay inat da.”

38 Indatdatong nadan tindaluh tuwen kinalin da Pablo ya timmakut
nadan ap-apuh nanginilaan dan tagun di Roma da Pablo ke Silas.
39 Immali nadan ap-apu ot mumpakawan dan da Pablo ke Silas nah
inat da ot ahida ipae didan kanan day “Habalinay tayanan yuh tuwen
boble.”
40 Handih nalpu dah kalabut ya impayu dah balen da Lydia ot
mundadammu dah di nadah udum an mangulug ke Jesus. Tinugun da
didan punnanongon day pangulug da ot ahida tayanan hidiyen boble.

Hay nangayan da Pablo ad Tesalonika

17

1 Indalan da Pablo ke Silas ad Ampipolis ya ad Apolonia hi nangayan
dad Tesalonika an waday simbaan di Judyuh di.
2 Deket Sabadu on immeh Pablo nah simbaan ta e mundayaw
te hidiye tuwaliy oggana aton ya nuntuttuduh tulun Sabadu hi
mipanggep hi impitudok Apu Dios.
3 Intuttudun Pablo nadah tataguy kibalinan nan nitudok an kalin
Apu Dios mipanggep ke Kriston tinuddun Apu Dios an mahapul an
munholholtap ta ahi mate, mu mamahuwan. Kanan Pabloy “Tun hi
Jesus an ipainilak ke dakayu ya hiyah Kristo.”

4 Wadaday udum an nangulug kediye ot umunud dan da Pablo ke
Silas. Takon nadan dakol an Greek an mundayaw ke Apu Dios ya
nadan kakadangyan an binabai ya nid-um da.
5 Mu namahig di amon nadan Judyu ot eda umayag nadah tatagun
ad-adiy pangi-eda ta eda gumulu kediyen boble. Linikkub day balen
Jason an kiha-adan da Pablo ke Silas ta dopapon da ot dida,
6 mu adida pakahamak ke dida. Na-ala mo ot imal-i dan da Jason ya
nadan udum an mangulug ke Jesus an nunlupduk da dida ot ieda didah
kad-an nadan ap-apun diyen boblen pun-itkuk day "Hanadan iibban
datuwen tatagu ya diday dumadag hi nomnom di tataguh kabobboblen
nangayaayan da. Ya ad uwani ya dehtu dah tuh boble taku
7 ya teyah Jason an nun-iyanona didah balena. Am-in da ya kahingon
day olden di ap-apu taku te hay kanan da ya wada kanuy ohan ap-apun
nakattag-e an nungngadan hi Jesus."
8 Dingngol nadan ap-apu ya nadan tataguh diyen eda kinali ya
mabulun da.
9 Minoltan nadan ap-apu da Jason ya nadan ibbana ot ahida ipae
dida.

Hay nangayan da Pablo ad Berea

10 Namahig di kagun nadan mangulug hidi ke da Pablo ke Silas ot
mahilong ot ipae da didad Berea. Dimmatong da ot ipayu dan imme
nah simbaan di Judyu.
11 Hanadan Judyuh di ya mapmaphod di nomnom da mu nadan
wadad Tesalonika te pinpinhod dan mundongol hi ituttudun da Pablo.
Kabigabigat on bidbidon da nan nitudok an kalin Apu Dios ta inilaon
da hin makulug nan ituttudun da Pablo.
12 Dakol ke diday nangulug hidi, takon nadan udum an binabain
Greek an kakadangyan ya nadan udum an linalakin Greek.
13 Mu handih dingngol bon nadan Judyu ad Tesalonika an dehdi bo
da Pablo ad Berea an muntuttudu dah kalin Apu Dios ya inunud da
didah di ot ihapitan da bo nadan tatagu ta mid-um dan didat guluwon
dah diyen boble.
14 Ot galgal-an nadan mangulug hidin impabtik hi Pablo nah pingngit
di baybay. Mu da Silas ke Timothy ya nunnanong dad Berea.
15 Hanadan nun-ibban Pablo ya naki-e dan hiya ingganad Athens
ot ahida mibangngad. Impaad Pablo ke didan kalyon dan da Silas ke
Timothy an galgal-an dan miunud ad Athens.

Hay nuntuttuduwan Pablo ad Athens

16 Kediyen dehdih Pablod Athens hadhad-ona da Silas ke Timothy
ya ad-adiy punnomnom na te tinibonan dakol di tinattaggu an
daydayawon nadan tataguh di.
17 Kabigabigat on immeh Pablo nah simbaan hidit tuttuduwana
nadan Judyu ya nadan bokon Judyun nakiamung ke didan mundayaw
ke Apu Dios. Ya nakihumhummangan hanadah tatagun dammuwonah
malkadu ta tuttuduwana dida.
18 Wadadah di damdama nadan muntuttuduh pangi-en di Epikulus
ya Stoic an makihumhummangan ke Pablo. Hay udum ke dida ya
kanan day "Nganney kanalyon tun tagun logmonay kalikali?" Ya
kanan bon di udum di "Kal-ina ket dios di udum an boble tun

kalkalyona?” Athidiy pangali da te hay ituttudun Pablo ya mipanggep
ke Jesus ya hay namahuwana.
19 Ingkuyug dah Pablo ot ieda nadah Areopagus an konsehal ot kanan
dan hiyay “Pinhod min inilaon di mipanggep kenaen balun ituttudum.
20 Hinnatkon an abu danaen kalkalyom ya pinhod min inilaon di
kibalinan da.”
21 In-athidi da te am-in nadan tataguh did Athens, takon nadan udum
an nakibobleh di ya hituwey oggan da aton an eda mundongdongngol
ya makihumhummangan mipanggep hi balun makalkali.
22 Timmaddog hi Pablo ot kanana nadah tatagun naamung hidiy
“Dakayun tatagud Athens, tibtibbok ya namahig di pundayaw yun am-
in hanadah dios yu.
23 Tinibok nah ek nundanallanan nadan daydayawon yu ya waday
nitudok nah pun-appitan yu hi ‘Hituy pun-appitan nah ohan dios an
ugge nainila.’ Hituwen dios an daydayawon yu, takon di uggeyu inila
ya hiyay pinhod kun ipainilan dakayu.
24 Hidiye nan Dios an nunlutuh luta ya am-in di wadah tu. Hiya boy
ap-apun am-in di wada tuh luta ya hi langit an adi mihaad hi kinapyan
di tagu.
25 Adina mahapul di nganneh diyen aton weno idat di tagu te hiyay
nalpuwan di biyag, yahya ya am-in nadan mahapul di tagu.
26 Hiyay nunlutu dih namangulun tagun nalpuwan am-in di nunhi-
hinnatkon an tatagu tuh luta. Hiyay numplanuh biyag da hin kakon-
ana ya hin daanay kiha-adan da.
27 In-athitun Apu Dios ta waday aton di tagun munnomnom ya
manginilan hiya te hay kakulugana ya nih-up ke ditaku.
28 Hituwe ya miunnud nah kinalin nan ohan ibba yu handi an
kananay ‘Hi Apu Dios di gapunan wada taku ya hiyay nalpuwan
am-in di nitaguwan taku.’ Ya athidi boy intudok nadan ibba yun
nakannomnoman an kanan day ‘Makulug an imbabale ditakun Apu
Dios.’
29 Ot deket athidin lintu ditakun Apu Dios ya adi taku nomnomon
an hiya ya umat nah kapyaon di tagun tinattaggun batu, gumok ya
balituk ta kanan takuy hidiyey dios.
30 Man-u te handih ugge ni-an nanginilaan di tagu ke Apu Dios ya
uggena imbilang nadan gaga-ihon inat da, mu ad uwani ya pinhod nan
itikod takun mangat ke dadiye ya muntutuyu takuh liwat taku.
31 Te gintud Apu Dios di algon ahina humalyaon am-in di tagu ya
maandong di punhumalyana. Hay kitib-anan makulug an maat hituwe
ya hay nummahuwana nah tinuddu nan munhumalyah tagu.”
32 Handih dingngol dah diyen kinalin Pablo mipanggep hi
kamahuwan di nate ya mungngohe nadan udum. Mu wada nadan
udum an kanan day “Ahi dakami bo ituttuduwan hi mipanggep
kenae.”
33 Ot taynan Pablo nadan naamung.
34 Mu wadaday udum an nangulug nah intuttudun Pablo ot umunud
dan hiya umat ke da Dionisio an ohan munhumalya nah Areopagus
ya nan babain hi Damaris ya wada nadan udum.

Hay nangayan da Pablo ad Corinth

18

1 Tinaynan Pabloy Athens ot umed Corinth
2 ot hidiy nanamuwana nah himbalen Judyu an da Aquila ke Prisila
an iPontus, mu ka-alpu dad Roma ad Italy te in-olden nan patul an hi
Klaudius an am-in di Judyu ya makaan dah di.
3 Immeh Pabloh baleda ya tinibo na an hay ngunuda ya umat
hi ngununa handi an mangapyah tulda. Nakihkihdih Pablo ya
nakingunngunnun dida.
4 Kasabasabadu on immeh Pablo nah simbaan di Judyu an e
muntuttudu nadah Judyu ya bokon Judyu ta mangulug dan Jesu Kristo.
5 Handih dimmatong da Silas ke Timothy an nalpu dad Macedonia
ya dinatngan dah Pablo an ihapohapot nan muntuttudu nadah Judyu
mipanggep ke Jesus an tinuddun Apu Dios an Kristo an mangipaptok
hi tagu.
6 Mu kahingon nadan Judyuh Pablo ot tagan day padngol ke hiya.
Ot alanay bulwatina ot yagyaganat pangipatibonan naliwat nadan
tataguh di. Kananan diday "Nangamung kayu hin adi kayu mihwang
te dakayuy kon bahul, bokon ha-on. Mipalpu mod uwani ya nadan
bokon Judyuy ek tuttuduwan."
7 Ot tayanana dida ot umeh balen nan ohan bokon Judyu an
nungngadan hi Titius Justus an ohan mundayaw ke Apu Dios. Niha-ad
hi Pablo kediyen balen nihag-on nah simbaan di Judyu.
8 Hi Crispus an ohan ap-apu kediyen simbaan ya nadan mihaad hi
baleda ya nangulug dan am-in ke Jesu Kristo an Apu taku. Ya wadaday
udum kediyen boblen nangulug ot mumpabonyag da.
9 Waday ohan hilong an numpatiboh Apu taku ke Pablo an kananay
"Adika tumakut. Ituluy mu ot ya abun muntuttudu
10 ot maid di gaga-ihon maat ke he-a te wadaak an bumaddang ke he-
at nangamung, oha bo ya dakol da ketuwen bobley pinilik an tataguk."
11 Ot miha-ad moh Pabloh dih hintoon ta kagodwa ot itanuttudu nay
mipanggep hi kalin Apu Dios.
12 Handih nihannot hi Gallio an gobernador ad Greece ya naamung
nadan Judyu ot dopapon dah Pablo ot iedah kad-anat mahumalya.
13 Kanan day "Hituwen tagu ya tanuttuduwana nadan tatagu ta
hinnatkon di aton dan mundayaw ke Apu Dios. Hidiyen intuttuduna
ya adi miunnud nah pundayaw an miabulut hi linteg di Roma."
14 Kumali ot hi Pablo, mu kimmalih Gallio an kananay "Deket
numbahul te uggena inun-unud di linteg di gubilnu taku ya mabalin
an ha-oy di nangamung an munhumalyan hiya.
15 Mu deket hay numbahulana ya mipanggep hi pangi-e yun Judyu
ya nangamung kayun diye. Bokon ha-oy di munhumalyah mipanggep
hi athina."
16 Ot palah-unona dida nah punhumalyaan.
17 Na-ala mo ot hi Sostenes an ap-apun nan simbaan hidiy nangimal-
iyan dah boh-ol da ot punhoplat dah hinangngab nan punhumalyaan
ya pamagan Gallioy op-opya.

Hay nibangngadan da Pablo ad Antioch

18 Nakihkihdi ni-an hi Pablo ad Corinth ot ahi mumbapor an
immed Syria an ibbana da Prisila ke Aquila. Indalan dad Cencrea

ot mumpapu-lit Pabloh di te hidiyey kitib-anan waday hinamad nan kinali ke Apu Dios ot ahida mumbapor an umed Syria.
19-21 Dimmatong dad Ephesus ot ipayun Pablon imme nah simbaan hidi ot e makihumhummangan nadah Judyu. Pinhod dan makiha-ad hi Pablo ni-an ke dida, mu adina pinhod. Kananan diday "Deket pinhod Apu Dios ya ahiyak bo mibangngad hitu."
Timmayan ad Ephesus an numbapor ot umed Cesarea. Mu da Aquila ke Prisila ya nabati da.
22 Dimmatong ad Cesarea ot umed Jerusalem an e makiap-apnga nadah mangulug hidi ot ahi umed Antioch.
23 Ugge nabayag di niha-adanah di ot ume nadah bobled Galatia ya ad Paligya ot tugunona nadan mangulug an ihamad day pangulug da.

Hay nangayan Apolos ad Corinth

24 Waday ohan Judyun nungngadan hi Apolos an iAlexandria an immalid Ephesus. Hiya ya nalaing an muntuttudu ya dakol di inila nah impitudok Apu Dios.
25 Inilana bo nan intuttudun Juan mipanggep ke Apu takun hi Jesus ya nakainnila nay pumbonyag Juan. Namahig di hinlu nan muntuttudu ke datuwen inilana, mu makudang di inilanah mipanggep ke Jesus.
26 Hiya ya ugge timmakut ot ilappunan muntuttudu nah simbaan di Judyu hidid Ephesus. Handih dingngol da Prisila ke Aquilay ituttuduna ya nainnilaan dan makudang di inilan Apolos. Kinali ingkuyug dah baleda ot ituttudu dan hiyan am-in di mipanggep ke Jesu Kristo.
27 Indani ya ninomnom Apolos an umed Greece ot baddangan mon nadan mangulug ke Jesus hidid Ephesus an impamangulu day tudok nadah ibba dan mangulug ad Greece ta maapnga dan hiya hi datngana. Handih dimmatong hidi ya ongal di baddang na nadah tatagun mangulug ke Jesu Kristo gapuh ulen Apu Dios
28 te inapput na nadan Judyu hi nunhahannuwan da mipanggep ke Jesus. Impatibo nan dida nan nitudok an kalin Apu Dios an hi Jesus di tinuddun Apu Dios an Kristo an mangihwang hi tagu.

Hay nangayan Pablo ad Ephesus

19

1 Handih wadah Apolos ad Corinth ya imme damdamah Pablo ad Ephesus an indalana nadah bibilid. Wadaday dinatnganah mangulug ke Jesus ot
2 kananan diday "An dinawat yuy Espiritun Apu Dios handih nangulugan yu?" Ya kanan day "Toan, maid di emi dingngol hi kanan dan Espiritun Apu Dios."
3 Kanan Pabloy "Kon nganney nabonyagan yu?" Kanan day "Hanan pamonyag Juan."
4 Kanan Pablo ke diday "Hay pumpabonyagan ke Juan ya hidiyey pangipatib-an hi puntutuyuwan hi liwat, mu impakaittugunan kulugon taku nan immalin mihannot ke hiya an hi Jesus."
5 Handih dingngol dah diyen kinalin Pablo ya numpabonyag dan am-in ta pangipainilaan dan hi Apu takun hi Jesus di un-unudon da.

6 Inhakmon Pabloy takle nah uluda ya dinawat day Espiritun Apu
Dios ya indani ya pun-ikali dah nunhihinnatkon an kali ya pungkali
day impainilan Apu Dios ke dida.
7 Hay bilang dan am-in ya himpulut duwa.
8 Kasabasabadu hi tulun bulan ya immeimmeh Pablo nah simbaan
di Judyun makihanummangan hanadah tatagun maid di takut nan
nangituttuduh mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios.
9 Mu wadada tuwali nadan mangohen adi mangulug an pinihul da
nan pangulug ke Apu takuh hinangngab nadan naamung. Ta hidiye
nan na-ala mo ot ikuyug Pablo nadan immunud ke hiya ot eda maappil
nah puntuttuduwan Tiranus. Kabigabigat on hidi moy naamungan da.
10 Nuntuttuduh Pablo hi duwan toon hidi ot mipainilan am-in
hanadah tatagun wadad Asia an Judyu ya bokon Judyuy kalin Apu
Dios.

Hay nangipatnaan nadan imbabalen Iskeba an mangaan hi nihkop

11 Dakol di milagron inat Pabloh gapuh ongal an kabaelan Apu Dios,
12 takon di abunay panyuk ya bulwatin idutum di tataguh adol Pablo
ta ipadapa da nadah mumpundogo ya nungkahikpan ya pumhod da.
13 Wadaday udum an Judyun e dimmanallanan hi kabobboblen
kinaan day nungkihkop hi tatagu. Indani ya ninomnom da damdaman
ngadanon di ngadan Jesus an mangaan hi nihkop an kanan day "Hi
Jesu Kristo an intuttudun Pablo di mangaan ke he-a."
14 Ot waday naminghan an in-athitun nadan pitun linalakin imba-
balen nan natag-en padin hi Iskeba.
15 Mu kanan nan nihkop an kinaliyan day "Inilak hi Jesus ya inilak
hi Pablo, mu dahdi kayu?"
16 Maid maptok ya bimmad-ung nan nahikpan ot makihommol ke
dida ya naapput da ot lumah-un da nah bale ot bubbumtikan dan
nungkaliputan da ya nabladan da.
17 Hituwen naat ya nundingngol nadah Judyu ya bokon Judyu ad
Ephesus ot tumattakut da ya namam-a moy pundayaw dan Apu Jesus.
18 Dakol mo nadah nangulug ke Jesus di makiamu-amung nadah ibba
dan mangulug on impudnu day mipanggep hi adi maphod an inanun-
unud da.
19 Ya wadada bo nadan mangmangngat hi kanan dan magic an nun-
iali day liliblu da ot gobhon dan am-in hi hinangngab di dakol an
tatagu. Hay balol diyen am-in ya umeh nalimay libun pihu.
20 Ya gapu kediyen naat ya nundingngol hi kabobbobley mipanggep
hi kalin nan Ap-apu taku ta mungkadakol day mangulug ya mungki-
hamad di pangulug da.

Hay nunggguguluwan nadan tatagud Ephesus

21 Indani ya ninomnom Pablo an mibangngad ad Jerusalem an
idalanad Macedonia ya ad Greece. Kananay "Umeyak ad Jerusalem
ya ad Roma."
22 Ot pamanguluwonad Macedonia nadan duwan ibbanan bumanad-
dang ke hiya an da Timothy ke Erastus. Mu hiya ke ya niha-ad ni-an
ad Asia.
23 Kediyen niha-adan ni-an Pabloh di ya munggugulu nadan tatagud
Ephesus te humlun nan nituttudun mipanggep hi pangulug ke Apu
takun hi Jesus.

24 Wadah di on mumpanday an hi Demetrio. Hiya ya mangman-
gapyah balballen gumok an pangiha-adan dan nah tinattaggun dios
dan hi Altimis. Ongal di pihhun punggattangan Demetrio ya nadan
ibbana ketuwen kanapyaon da.
25 Inamung Demetrio dadiyen tatagu ya nadan udum an tatagun
athidiy ngunuda ot kananan diday "Dakayun iibba, inila takun gapu
ke datuwen kanapyaon taku ya kimmadangyan taku.
26 Naamung takuh tud uwani te tinibo taku ya dingngol takuy at-
atton tun ohan tagun hi Pabloy ngadana. Hiya ya ituttuduna an bokon
makulug an dios nadan tinattaggun kinapyan di tagu. Dakol dah
tud Ephesus di nangulug ya loktat ya am-in day tataguh tud Asia ya
mangulug da kediyen ituttudu na.
27 Ta kal-ina ya ad-adiyon di tatagu datuwen kanapyaon taku
ya bokon ya abuh diye te indani ya hi Altimis an dios takun
pakadayyawon di tatagun kabobbobled Asia ya hi udum an boble ya
adida mo dayawon ta maid moy hilbin nan simbaana."

28 Dingngol dah diyen kinalin Demetrio ya bimmobboh-ol da ot
pun-itkuk dan kanan day "Hi Altimis di nakattag-en dios di tatagud
Ephesus!"
29 Indani ya nihinap ad Ephesus hidiyen gulu. Dimpap nadan tatagu
nan duwan iMacedonia an da Geyus ke Alistalkus an dida nan maki-
kien Pablo ot ieda dida nah kaam-amungan di tatagun mun-ang-ang-
ang hi ay-ayam.
30 Ininnilan Pabloh diye ya pinhod nan umeh di ta e kumali nadah
tatagu, mu adi iabulut nadan mangulug ke Jesus.
31 Takon nadan udum an ap-apu nah probinsia an gagayyum Pablo
ya immitud-ak dah mangalin hiya an adi umeh di.

32 Hidi nah naamungan di tatagu ya magulu te waday oha on
muntukuk an nunhihinnatkon di pun-itkuk da te dakol ke diday ugge
nanginilah gapunan eda naamung hidi.
33 Hay udum nadah naamung ya pangali da on nadan Judyuy
gimmapuh naamungan dah di ot pataddogon nadan Judyuh Alexander
an kumali nadah naamung. Impadin-ong na nadan tatagut waday
innunan mangipainilah pangi-edan Judyu.
34 Mu handih inimmatunan dan hiya ya Judyu ya muntutukuk
dan am-in an kanan day "Hi Altimis di nakattag-en dios di tatagud
Ephesus!" Hidiyey intukutukuk dan am-in hi duway oras.

35 Wada nan oha nadah ap-apuh did Ephesus an nakiamung ke
dida. Timmaddog ot padin-ongona didan kananay "Ditakun iEphesus,
inila takun inilan am-in di tatagun ditakuy mangipaptok nah simbaan
Altimis an nakattag-en dios taku ya nan batun tinattaggun nag-an
nalpud kabunyan.
36 Maid di kumahing ketuwe, kinali dumin-ong kayu ta adi dakodakol
di eyu aton.
37 Antipe mampet na-ala ya eyu in-ali datuwen duwan linalakih tu
yaden maid di bahul da? Uggeda peman nangako nah simbaan ya
uggeda pinihul nan dios takun hi Altimis.
38 Deket waday idiklamun Demetrio ya nadan ibbana ya wadada
nadan huwes takun mangipanuh diklamu. Wada boy algoh napilin e

pundiklamuwan ya wada day aap-apu. Kudukdul nay hidiy pangiayan
dah diklamu da.
39 Ya deke bot waday udum hi lebbeng nan mipanu ya wada nadan
oggan maamung an mangipanun diye.
40 Indani ya ditakuy pabahulon di gubilnuh mangipangpanguluh
gulun umat ketuwen naat ad uwanin algo. Nganney ahi taku kalyon
hi gapunah etaku nunggguluwan?”
41 Nagibbuh diyen kinali na ot pun-itud-ak na nadan naamung.

Hay nangayan da Pablo ad Macedonia ya ad Greece

20

1 Handih dimmin-ong mo nadan tatagu ya impaayag Pablo nadan
mangulug ke Jesus ot tugunona dida, ot ahi umed Macedonia.
2 Am-in nadah boblen dinalana ya tinuguna nadan mangulug. Loktat
ya dimmatong ad Greece.
3 Ot mihaad hidih tuluy bulan. Handih e ot mumbapor ta umed Syria
ya nainnilaanan wadaday Judyun numplanun mamaten hiya, kinali
numbabawi ot mundallan an nibangngad ad Macedonia.
4 Wadaday naki-ki-en hiya an da Sopater an imbabalen Pirus an
iBerea, nadan duwan iTesalonika an da Alistalkus ke Segundo, hi
Geyus an iDerbe, hi Timothy ya da Taykikus ke Terupimus an duwa
bon iAsia.
5 Impangpangulu dan imme, mu hin-od dakamin Pablo ad Troas
6 te niha-ad kami ni-an ad Philippi inggana nagibbu nan Piyestan di
Tinapay an ugge naha-adan hi yeast ot ahi kami mumbapor an umed
Troas. Nala-uy limay algo ot ahi kami dumatong hidi ya inakhupan mi
dadiyen iibba mih di. Ot mihaad kamih hinlingguan hidi.

7 Hilong kediyen Sabadu* ya naamung kamin am-in ta mangan
kami an hidiye nan panginomnoman hi natayan Jesus. Into-ol Pabloy
tuttudu ingganay gawan di hilong te inila nan umeh kabigatana.
8 Dakkodakkol di dilag nah mikatlun gladun nan balen naamungan
mi.
9 Wada tun ohan kat-agun lalaki an hi Utikus an inumbun nah
tawang an makidkidngol nah kalkalyon Pablo. Indani ya muntum-
tumog ot loktat ya nayongyong ot mag-ad dola. Eda tibon ya nate.
10 Limmah-un hi Pablo ot hakyuyuwona ot kananay “Adi kayu
madanagan te matagu.”
11 Ot ibangngad min am-in nah emi naamungan ot mangan kami.
Intuluy Pablon kimmali inggana nabigat ot ahi dakami taynan.
12 In-e dah diyen timmagun lalakih baleda ya maan-anla dan am-in.

Hay nangayan Pablo ad Melitus

13 Dakami ke ya numbapor kami ot mamangulu kamin immed Assos
an hidiy kalyon Pabloh punhoodan min hiya te mundalan hiyan umeh
di.
14 Dinatngan dakamih did Assos ot mumbapor kamin am-in an
immed Mitilene.

---

* **20:7 20:7** Nah kalin di Greek ya maid pottok na hin hilong di Sabadu weno hilong di Linggu.

15 Nabigat kediye ot ahi kami dumatong nah dommang di Kios ot
mun-iyan kami ni-an hidi. Nabigat bo ot ume kamid Samos ot mun-
iyan kami boh di. Nabigat bo ot ituluy min umed Miletus.
16 Uggemi indalan ad Ephesus te adi pinhod Pablon mataktak ad Asia
te uma-abtun dumatong ad Jerusalem. Pinhod nan abun dumatong
hidi ta ahi madatngan nan piyestan di Judyu an kanan dan Pentecost.

Hay kinalin Pablo nadah mangipangpangulun mangulug an nalpud Ephesus

17 Handih wada kamid Miletus ya immitud-ak hi Pablo hi e mangayag
nadah mangipangpanguluh mangulug ad Ephesus ta umali dah kad-an
mi.
18 Handih dimmatong da ya kananan diday "Dakayun iibbak, inila
yuy nitaguwak handih nakiha-adak ke dakayu nipalpu dih pinghanah
dinatngak hitud Asia.
19 Inila yu bon uggeyak numpadayaw hi ek nangituttuduwan
mipanggep ke Jesus. Ya takon di paligligatonak nadah Judyu ya hin-
uddum on munluluwaak gapuh hakit di nomnom ku ya intultuluy kuy
ngunuk.
20 Inila yun uggek inukun intuttuduy kiphodan yu handih nuntut-
tuduwak nah kaam-amungan yu ya hi babale yu.
21 Ya intugun kuh Judyu ya bokon Judyu an muntutuyu dah liwat
dan Apu Dios ya kulugon da nan Ap-apu takun hi Jesus.
22 Ad uwani ya mahapul an un-unudok di pinhod nan Espiritun Apu
Dios ta umeyak ad Jerusalem, takon di uggek inilay maat ke ha-on hidi.
23 Mu am-in tuwaliy nangayaayak ya impainilan nan Espiritun Apu
Dios ke ha-on an munholholtapak ya mikalabutak.
24 Takon di patayonak muden ta gibbuwok ni-an nan ngunun indinol
nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo an hidiye nan e pangipainilaan hi ulen
Apu Dios hi tatagu.
25 Inilak an am-in kayun tinuttuduwak hi mipanggep hi pun-ap-
apuwan Apu Dios ya adiyak mo tibon.
26 Kinali kalyok ke dakayud uwanin deket waday adi mihwang ke
dakayu ya bokon ku bahul
27 te intuttuduk am-in ke dakayuy mipanggep hi pangihwangan Apu
Dios ke ditaku.
28 Dakayuy pinilin nan Espiritun Apu Dios an mangipaptok nadah
mangulug ke Jesus, kinali halipat-an yu ta adi kayu mahaul ya
baddangan yun am-in nadan ibba takun mangulug ta mihamad di
pangulug da te ditakuy gapunah natayan Jesus an imbabalen Apu Dios.
29 Te inilak ot indanit tayanan dakayu ya wadaday umalin manaul
ke dakayun ituttudu day nihalla.
30 Takon di dakayun naamung hitu ya wadaday ahi munlangkak an
nihallay ituttudu dat haulon day tatagut kal-ina ya waday mangun-
unud ke dida.
31 Kinali halipat-an yu ta adi kayu mahaul ya nomnomon yuy nakiha-
adak ke dakayuh tuluy toon ot tuttuduwan dakayu. Takon di hilong
weno mapat-al ya tugutugunon dakayu ya hin-uddum on lumuwaak
gapuh kaguk ke dakayu.
32 Ya ad uwani ya idinol dakayu mon Apu Dios ta hiyay mangipaptok
ke dakayu ya kalyok ke dakayun idinol yuh kalinan bumaddang ke

dakayu. Madinol takun ihamad nay pangulug takut ahi taku dawaton
am-in nan maphod an idat na nadah tatagun abulutona.
33 Ha-oy ya uggek ginamgaman di nganneh diyen kinadangyan umat
hi pihhu, balituk, bulwati ya nganneh diyen odon di tagu.
34 Inila yun hay binoklak di inggatang kun am-in hi mahapul ku ya
hay mahapul nadan ibbak.
35 Am-in nadah inat ku ya impatibok an maphod di mahlu tan
mungngunu ta waday ibaddang nadah mahmok an ibba. Nomnomon
yu nan kinalin nan Ap-apu takun hi Jesus an kananay 'Ong-ongal di
anla an ditay umidat mu nan ditay midatan.' "
36 Nagibbuh diyen kinalin Pablo ot mundukkun dan am-in ot
mundasal da.
37 Waday oha on munluluwa ya pun-iawal nan Pablo.
38 Munluluwa da te nan kinalinan kananay maid nin moy ahida
panib-an ke hiya. Ot ibbaan dakamin didan imme nah pingngit di
baybay an kad-an di bapor an punluganan mi.

Hay nangayan da Pablo ad Jerusalem

21

1 Tinaynan mi dida ot ume kamid Kos. Nabigat ot ume kamid Rodes
ot ahi kami umed Patara.
2 Dinatngan mi on bapor hidin umed Phoenicia ot mit-an kamih di.
3 Lina-uwan miy Cyprus ot dumatong kamid Tyre ad Syria. Nundag-
u kamih di te waday iha-ad nan bapor hi kinargana.
4 Wadaday dinatngan min mangulug ke Jesus hidi ot makiha-ad
kamin didah hinlingguwan. Datuwen mangulug ya kinali dan Pablo
an adi umed Jerusalem te impainilan nan Espiritun Apu Dios ke didan
waday maat ke hiyah di.
5 Mu adi manghop hi Pablo ot handih nadatngan di algon pangayan
mi ya inibbaan dakamin nadah mangulug takon nadan inayan da ya
imbabaleda inggana nah pingngit di baybay an kad-an nan bapor an
punluganan mi. Ya handih munhihi-an kami ya nundukkun kamin
am-in ot mundasal kami ni-an. Kanan min diday "Nangamung kayu
mo te ume kami."
6 Ot ume kami nah bapor yaden immanamut da damdama.
7 Tinaynan mid Tyre ot ume kamid Tolemas ot emi tibon nadan
mangulug ke Jesus ot makiiyan kamin dida.
8 Nabigat ot ume kamid Cesarea. Imme kamih balen nan ohan tagun
muntuttuduh pangi-en Jesus an hi Felipe ot hidiy pun-iyanan mi. Hiyay
oha nadah pitun napilin mangipaptok nadah mangulug ad Jerusalem.
9 Wadaday opat an binabain imbabalenan ugge ni-an nalahin an
ituttudu day impainilan nan Espiritun Apu Dios ke dida.
10 Handih niha-adan mih dih kaatnan algo ya immali on ohan
profetas an hi Agabus an nalpud Judea.
11 Immalih kad-an mi ya inalana nan balikis Pablo ot ipabobod nay
hukina ya taklena ot kananay "Kinalin nan Espiritun Apu Dios an
athituy pamalud nadan Judyu ad Jerusalem nah kon balikis ketuwe
ya ahida ieh kad-an nadan ap-apun di bokon Judyu ta nangamung di
aton dan hiya."

12 Dingngol mih tuwe ot dakamin nikuyug ke Pablo ya nadan udum
an tatagun wadah di ya kahikakali kamit adina ituluy an umed
Jerusalem,
13 mu kananay “Tipet kahikokoga kayu? Pakapuyon yu ot ya abuy
nomnom ku! Adiyak tumakut hi pamaludan dan ha-on ad Jerusalem
ya takomboy patayonak hidi hin gapu nah ituttuduk mipanggep ke
Jesus.”
14 Adi makalyan hi Pablo ot umop-opya kami mon kanan miy “Athina
ke mo ya nangamung hi Apu Dios ke he-a.”
15 Indani ya nundadaan kami ot ume kamid Jerusalem.
16 Wadaday naki-en nadah mangulug an iCesarea ot ipangulu
dakamih balen da Mason te hidiy pun-iyanan mi. Hi Mason ya iCyprus
an hiyay oha nadah namangulun nangulug.

Hay nakihummanganan Pablo nadah mangipangpanguluh mangulug ad Jerusalem

17 Handih dimmatong kamid Jerusalem ya maka-apnga nadan
mangulug hidi ke dakami.
18 Nabigat kediye ot ume kamin da Pablo an e nanibon James ya
wada dan am-in nadan mangipangpanguluh mangulug hidi.
19 Kanan Pablo ke diday “Maphod ta dehtu takun am-in.” Ot
kalkalyonan am-in di namanaddangan Apu Dios ke hiya hi ena
nuntuttuduwan hanadah bokon Judyu.
20 Nagibbun dingngol dah diye ot dayawon dah Apu Dios ot kanan
dan Pabloy “Tibom ken iba, kalibulibu day Judyun mangulug mon
Jesus, mu un-unudon da damdama nan Tugun din hi Moses.
21 Mahakit di nomnom da te dingngol dan intanuttudum kanu nadah
Judyun nakiboble nadah bokon Judyun iwalong da nan Tugun Moses.
Kanam kanun diday adida pakugit nadan imbabale dan linalaki ya
adida bo un-unudon di pangat takun Judyu.
22 Nunna-ud an inilaon dan wada kah tu. Nganne nin di aton taku?
23 Hay maphod ya un-unudom tun kalyon min he-a. Dehtu day opat
an linalakin waday hinamad dan kinalin Apu Dios an aton da.
24 Maki-e kan didat eyu aton nan pangat takun Judyu ya he-ay
mumbayad nah pumpamukmukan dat hidiyey panginilaan di tatagun
adi makulug nan nundingngol an inat mu kanu, ya ta inilaon dan he-a
ya nanongnan mangun-unud kah Tugun Moses.
25 Mu nada ken bokon Judyun mangulug ke Jesus ya nuntudok
kamin didat adida kanon di nibaki, hay dala, hay dotag di aggayam
an nabitkol ya adida ihuyop hi bokon da inayan.”
26 Inun-unud Pabloh diyen kinali da ot mabigat ot maki-e ke dadiyen
opat an linalaki ot aton da nan pangat di Judyu ot ahida humgop nah
Templo ta ipainila da nadah papadih di nan algon pangibbuwan da
nah aton da ya kediyey ahida pangidatan am-in nadan miappit.

Hay nampapan dan Pablo nah Templod Jerusalem

27 Handih tuwen madatngan nan mikapitun algo ya wadaday Judyun
iAsia an nanibon Pablo nah Templo ot ihapitan da nadan tatagu ot
bumobboh-ol dan Pablo. Dimpap da ya
28 muntutukuk da kanan day “Dakayun iibba min Judyu, makayu
ta baddangan dakami ot nadpap tun tagun e nuntanuttuduh tataguh

kabobboblet pihulon da nan pangat takun Judyu, nan Tugun Moses
ya takon tun Templo taku. Ad uwani bo ya deyan impaghop na tuh
Templo nadan bokon Judyu yaden panio."
29 Hidiyey kanan da te tinibo day nangikuyugan Pablo ke Terupimus
an ohan iEphesus ad Jerusalem ta kanan da on nakihgop ke hiya nah
Templo muden ugge.
30 Gapun diye ya mungngangala nadan wada nah Templo. Handih
dingngol nadan udum an tataguh diye ya imme dan am-in nah Templo
ot madhu dan nunlupduk ke Pablo ot ilah-un da ot idakig dan am-in
di panton nan Templo.
31 Eda ot patayon hi Pablo kediye, mu wada udot di e nangidatdatong
nah ap-apun di tindalun di Roma an waday gulu.
32 Ot ipangulu na nadan tindalu ya nadan udum an ap-apun di tin-
dalu ot galgal-an dan ume nah kad-an di waday gulu. Handih tinibon
nadan tatagu nadan tindalun mangali ya intikod dan mumpanoplat ke
Pablo.
33 Imme nan ap-apun di tindaluh kad-an Pablo ot ipabangkiling nah
duwan bangkiling ot kanana nadah tataguy "Dahdih tuwen tagu ya
nganney bahul na?"
34 Ya adi mun-uunnud di ihumang dan waday oha on hinnatkon
di pun-itkuk nat maid di maptok hi donglon da. Adi mo maawatan
nan ap-apun di tindalu hin nganney makulug hi naat, ta na-ala mo ot
kalyona nadah tatagun ie dah Pablo nah pungkampuwan di tindalu.
35 Handih pun-ie dah Pablon wadada nah tete ya kah-in di in-attang
nadan tindalu te namahig nadan tatagun ihik dan patayon.
36 Miunuunud nadan tatagun pun-itkuk day "Patayon yuh naen
tagu!"

Hay kinalin Pablo nadah tatagu

37 Handih eda ihgop hi Pablo nah kampun di tindalu ya kanan Pablo
nah ap-apun di tindaluy "Wada ahan di kalyok ke he-a." Kanan nan
ap-apun di tindaluy "Kon inilam an kumalih Greek?
38 Ot bokon mo he-a nan tagun iEgypt an nangipanguluh tindalun
umeh opat di libun nakigubat hi gubilnumi ot ahina dida ipangulu
nah adi maboblayan?"
39 Hinumang Pablo ot kananay "Bokonak te ha-oy ke ya Judyuwak
an nitungowak ad Tarsus ad Cilicia an nundingngol an boble. Iabulut
yu ahan an kumaliyak hantudah tatagu."
40 Ya kanan nan ap-apun di tindaluy "Damana." Ot tumaddog hi
Pablo nah tete ot paop-opyaona nadan tatagu ot kumalin ingkali nah
kalin di Judyu.

22

1 Kananay "Iiba ya aammod dida, donglon yu ahan tun kalyok ke
dakayu."
2 Handih dingngol dan pun-ikalih nah kalidan Judyu ya immop-opya
da bo kaya ot intuluy Pablon kimmali.
3 Kananay "Ha-oy ya Judyuwak. Nitungowak ad Tarsus ad Cilicia,
mu hitud Jerusalem di naongalak ya ha-oy di ohan tinuttudduwan
Gamaliel ot paka-ittuttudu nan ha-on di mipanggep nah Tugun din

aammod taku. Impaka-un-unud kun am-in dadiye, ot am-in di atok ya
pinhod kun kidayawan Apu Dios, umat ke dakayu.
4 Ta hidiye nan handi ni-an ya impunholholtap ku nadan mangun-
unud nah mituttudun mipanggep hi pangulug ke Jesus. Impipatek di
udum ya impikalabut kuy binabai ya linalaki.
5 Takon di eyu mahmahan nah natag-en padi ya nadah ap-apun di
Judyuh tu ot ihadak dan makulug hituwe te diday nangidat ke ha-on
nah tudok hi kalebbengak an umed Damascus an e mampap nadah
mangulug ke Jesus hidi ta ialik didah tud Jerusalem ta makastigu da.

Hay kinalin Pablo hi naat ke hiya ot ahi mangulug

6 Inalak hidiyen tudok ot ume kamid Damascus. Maal-algo kediyen
manatong kami ya maid maptok ya waday humihhilin dilag an nalpuh
kabunyan an dinilaganay nunlinikkod hi kad-ak.
7 Ot matu-iyak ya wada on dingngol kun kimmalin kananay 'Saul!
Antipet punholholtaponak ke he-a?'
8 Hinumang kun kanak di 'Apu, dahdi ka?' Kananay 'Ha-oy hi Jesus
an iNasaret an punholholtapom.'
9-10 Ya kanak di 'Apu, nganne moy pinhod mun atok?' Ya kananay
'Tumaddog kat ume kad Damascus, hidiy panginilaam am-in nah
pinhod Apu Dios an atom.' Hanada ken iibbak an naki-en ha-on ya
man-ut tinibo da nan humihhilin dilag, mu uggeda naawatan di kinalin
nan makihumhummangan ke ha-on.
11 Gapu kediyen humihhilin dilag ya nakulapak ot podpodnonak mo
nadah ibbak ingganay dimmatong kamid Damascus.
12 Hidid Damascus ya wada on hi Ananayas an nahamad di pangun-
unud nah Tugun Moses ya am-in day Judyuh di ya tobalon da peman.
13 Immali ot mihag-on ke ha-on ot kananay 'Iba Saul, pakatibo ka
mo kaya.' Pinghanadi ya pakatibowak bo.
14 Ya kanan Ananayas di 'Hi Apu Dios an dinaydayaw handidan
aammod taku ya hiyay namilin he-a. Pinili dakan pangipainilaana
nah pinhod nan atom. Pinili daka bon manibo nah tinuddu nan
makakkaphod di pangi-ena ya pinili dakan mangngol nah kalina,
15 ta he-ay e mangipainilah katagutagu kediyen dingngol mu ya
tinibom.
16 Aga, tumaddog kat ibagam ke Jesus an pakawananay liwat mu ne
numpabonyag ka.'

Hay nangalyan Pablo hi namiliyan Apu Dios ke hiya

17 Nibangngadak ad Jerusalem ot handih mundasalak nah Templo
ya maid maptok ya kayak mun-in-inop ya numpatibon ha-on
18 hi Apu taku ot kananay 'Gal-am ta taynam di Jerusalem te adi
metlaing kulugon nadan tataguy kanalyom mipanggep ke ha-on.'
19 Ot kanak di 'Apu, wada nin ot an kulugon da te adiyak mo umat
handin immeyak nadah simbaan di Judyu ta dopapok nadan mangulug
ke he-a on impahoplat ku dida ne ahik impakalabut dida.
20 Ya handi boh namatayan dan Stephen an ohan muntuttuduh
mipanggep ke he-a ya wadaak hidi. Ha-oy di ohan nangabulut hi
pamatayan dan hiya ya ha-oy bo udot di nangdon hi bulwatin nadan
namaten hiya.'

21 Mu kanan nan Ap-apu takuy ‘Eka ot ya abu te he-ay itud-ak kun
umeh kad-an nadan bokon Judyu.’ ”
22 Hanadan tatagu ya dongdonglon day pangalkalyan Pablo hi naat
ke hiya, mu handih kananay intud-ak Apu Dios an e muntuttudu nadah
bokon Judyu ya kahitutukuk dan kanan day “Patayon yuh naen tagu.
Maid di lebbeng nan mitagu.”
23 Kahitutukuk da ya pun-iwele day bubulwati da ya pun-ihabuwag
day dap-ul hi boh-ol da.
24 Indani ya kinalin nan ap-apun di tindalun di Roma nadah
tindalunan ipaghop dah Pablo nah pungkampuwan da ya hupliton dat
ipudnu nay gapunah pangitukutukukan nadan Judyu ke dadiye.
25 Mu handih binalud dah Pablo ta eda ot hupliton ya kanana nah
ohan tindalun nihag-on ke hiyay “Ha-oy ya Judyuwak, mu nibilangak
damdaman tagun di Roma. Kon damanan hupliton di iRoma takon di
ugge ni-an nahumalya?”
26 Handih dingngol nan tindaluh diye ya ena indatdatong nah ap-apu
dan kananay “Tagun di Roma ot kanuh diyen tagun etaku hupliton,
kon damanan na-ala on in-athidi taku?”
27 Ot ume mo nan ap-apun di tindaluh kad-an Pablo ot kananay “Kon
makulug an he-a ke ya tagun di Roma?” Ya kananay “Om.”
28 Ya kanan bon nan ap-apun di tindaluy “Ha-oy ya kah-in di
numbayadak hi ongal an pihhu ot ahiyak mibilang an tagun di Roma.”
Kanan Pabloy “Ha-oy ke ya nibilangak te tagun di Roma nadan ammod
ku.”
29 Ot taynan nadan tindalun e manuplit ot ke hiya. Ya nan ap-apuda
ya timmakut hi ena nangipabangkilingan ke Pablo te adi mabalin an
e iathidiy tagun di Roma yaden ugge ni-an nahumalya.

Hay nahumalyaan Pablo

30 Pinhod nan ap-apun di tindalun inilaon hin nganney ipabahul
nadan Judyu ke Pablo. Ot mabigat ot ipakaanay bangkiling Pablo ya
impaayag na nadan ap-apun di padi ya nadan ap-apun di Judyu ot
ipahangganah Pablon didat humalyaon da.

23

1 Intokkol Pablo nadah munhumalyan hiya ot kananay “Iibba dida,
maid di bahul kuh hinangngab Apu Dios te am-in nadan inat ku
ingganad uwani ya hiyay pinhod kun paamlongon.”
2 Gapu kediyen kinalin Pablo ya impaapap nan natag-en padin hi
Ananayas di tokon Pablo nadah nihag-on ke hiya.
3 Ot kanan Pablo ke Ananayas di “Kay ka maphod hin wada kah
hinangngab di tatagu, mu gaga-ihoy wadah nomnom mu. Hi Apu Dios
di mangibalo tuh inat mun ha-on te punhumalyaak mipuun hi Tugun
Apu Dios, yaden uggem inun-unud hidiyen Tugun tedeyan impaapap
muy tokok. Kon hidiyey kanana nah Tugun Apu Dios?”
4 Ya kanan nadan tatagun nihag-on ke Pabloy “Antipe udot ta athinay
pangalim nah natag-en padin Apu Dios?”
5 Ot kanan Pabloy “Iibba, uggek inilan hiya nan natag-en padi te
gulat nat inilak ya uggek ot in-athidi te waday impitudok Apu Dios an
kananay ‘Adi kalyon di adi maphod hi ap-apu.’ ”

6 Handih tinibon Pablon wadaday Saducee ya Pharisee ya inlot
nay kalinan kananay “Ha-oy ya Phariseeyak ya Pharisee damdamay
aammod ku. Deyyak hitun mahumalya te kulugok di kamahuwan di
nate.”
7 Dingngol nadan Saducee ya Phariseeh diye ya munhahannu da.
Adi mun-uunnud di panumalya da
8 te nadan Saducee ya adida kulugon an mamahuwan di nate ya
adida kulugon an waday anghel ya waday linnawan di tagu, mu nadan
Pharisee ya kulugon da datuwen tulu.
9 Indani ya muntututut da mo ahan ya nada ken udum an Pharisee
an muntuttuduh Tugun Moses ya timmaddog da ot kanan day “Nganne
peman di bahul tun tagu? An wada ke peman di kimmalin anghel
weno espiritu ke hiya ya nganney ad-adin diye?”
10 Ya namam-an kay da mo ahan mumpapatte ot tumakut nan ap-
apun di tindaluh maat ke Pablo an dehdin nah gawwada. Ot umitud-ak
hi tindaluna ta ibangngad dah Pablo nah pungkampuwan da.
11 Kediyen hilong ya numpatibo nan Ap-apu takun hi Jesus ke Pablo
an kananay “Adika tumakut. He-ay ahi mangipainilah mipanggep ke
ha-on ad Roma umat nah nangipainilam ke ha-on hitud Jerusalem.”

Hay nunhuhummanganan nadan Judyuh pamatayan dan Pablo

12 Handih nabigatana ya nunhuhummangan nadan udum an Judyu
mipanggep hi pamatayan dan Pablo. Inhuhummangan dan adida
mangan ya adida uminum inggana patayon da.
13 Nahawwal hi nap-at an Judyuy nangihummangan kediye.
14 Imme dah kad-an nadan ap-apun di padi ya nadan mangipang-
panguluh Judyu ot kanan dan diday “Hinamad min inhuhummangan
an adi kami mangan ya adi kami uminum inggana patayon mih Pablo.
15 Dakayun ap-apuy munhaul nah ap-apun di tindalun iRoma ta
kanan yuy ‘Paaliyom hi Pablo te pinhod min pakahummalyaon.’ Ya
deman ot an ahimi botakon nah dalan ta patayon mi.”
16 Mu dingngol nan lalakin imbabalen nan babain tulang Pabloh
diyen inhuhummangan da ot ena idatdatong ke Pablo nah kampu.
17 Inayagan Pablo nan ohan ap-apun di tindalu ot kananan hiyay
“Iem tun unga nah kad-an nan natag-en ap-apun di tindalu te waday
pinhod nan kalyon.”
18 Ot ipangulun diyen ap-apun di tindalu nan unga nah kad-an nan
natag-en ap-apu da ot kananan hiyay “Hanan tagun nibalud an hi
Pablo ya kananay ialik tun ungah kad-am te wada kanuy pinhod nan
kalyon ke he-a.”
19 Inawit nan natag-en ap-apu nan unga ot handih duwa da ya abu
ya kananay “Nganney pinhod mun kalyon ke ha-on?”
20 Kanan nan ungay “Nunhuhummangan nadan Judyu an hi bigat
ya ibaga dan he-at ipaem hi Pabloh kad-an dat pakahummalyaon da
kanu.
21 Mu adim kaya iabulut te wadaday nahawwal hi nap-at an tatagun
mumbotak nah dalan an mamaten hiya. Hinamad dan inhuhumman-
gan an adida mangan ya adida uminum ingganay patayon da. Dehdi
dan nundadaan da an hadhad-on day pangiabulutam ke Pablo an
umeh di.”

22 Ot kanan nan ap-apun di tindalu ke hiyay “Adim kalkalyon hi
udum an tatagu an indatdatong muh tuwen ha-on.” Ot itud-ak na.

Hay nangitud-akan dan Pablo hi kad-an Gobernador Felix

23 Impaayag nan natag-en ap-apun di tindaluy duwan ap-apun di
tindalu ot kananan diday “Hi hilong ya mundadaan kayuh duway
gatut an tindalu, napitun tindalun mungkabayu ya duwan gatut bon
tindalun mumpahul ta ie yuh Pablo ad Cesarea.
24 Mahapul an waday kabayun puntakkayan Pablo ya tibon yu ta
maid di maat ke hiya inggana idatong yuh kad-an gobernador Felix.”
25 Ot muntudok nan natag-en ap-apun di tindalu ke gobernador Felix
an kananay.
26 “Madayaw an apu gobernador Felix.
27 Tun tagun ipaalik hi kad-am ya dimpap nadan Judyu ya eda ot
patayon, mu imme kami nadah tindaluk ot emi awiton te ininnilak an
hiya ya tagun di Roma.
28 Pinhod kun inilaon di kanan dan bahulna ot iek hi kad-an nadan
ap-apun di Judyu.
29 Hay ininnilak ya numbahul te kahingona ya adina un-unudon
di pangat di Judyu. Maid di udum hi inilak an bahul nan gumapuh
pamatayan weno pangikalabutan ke hiya.
30 Ya handih dingngol kun wadaday Judyun nunhuhummangan an
mamaten hiya ya ninomnom kun ipaalih kad-am. Kinalik nadah
mangidiklamun hiyan umali dah kad-am ta he-ay pundiklamuwan da.
Abunah tuwen kalyok ke he-a. Ha-oy an hi Klaudius Laysias.”
31 Inun-unud nadan tindaluh diyen kinalin nan ap-apu da ot hilong
kediye ya in-e dah Pablo ingganad Antipatris.
32 Nabigat ot mibangngad nadan nundallan an tindaluh kampu da
ot abuna mo nadan nungkabayun tindaluy nangien Pablo.
33 Dimmatong dad Cesarea ot idat da nan tudok nah gobernador ya
impaboltan dah Pablo ke hiya.
34 Binidbid nan gobernador nan tudok ot mahmahanay boblen
Pablo. Handih ininnila nan iCilicia ya
35 kananay “Ahik donglon di kalyom hantuh aliyan nadan mangidik-
lamun he-a.” Ot ipae nah Pablo nah balen din patul an hi Herod.

Hay nangidiklamuwan dan Pablo

24

1 Nala-uy limay algo ya immali nan natag-en padi an hi Ananayas
ya nadan udum an mangipangpanguluh Judyu ya nan abugadu dan hi
Tertullus an mangidiklamun Pablo ke gobernador Felix.
2 Ot paayag dah Pablo. Hi Tertullus di namangulun kimmalin
puntontona nadan ipabahul dan Pablo. Kananay “Madayaw an
gobernador ketuwen boble, ongal di amlong mi te makaphod ka ya
ipaptok muy tataguh kabobbobleh tu ya ongal di pinumhodan tun
boble taku.
3 Hidiyey gapunan abuluton miy kaphod mu ya ongal di pumpasala-
matan min he-a.
4 Adimi pinhod an mahaliw-a ka, mu donglom ahan tun kalyon mi
mipanggep tuh tagu.

5 Hituwen tagu ya hiyay humlun hi punggugulu wan di Judyuh
kabobboblen pangapangayana. Ya hiyay ap-apun nadan tatagun
hinnatkon di un-unudon dan hidiye nan kanan dan Nasarenes.
6 Ya impatna nan hibiton nan Templo min Judyud Jerusalem, mu
dimpap mi. Pinhod mi ot an humalyaon mipuun hi linteg min Judyu,
7 mu immali nan ap-apun di tindalu an hi Laysias ot pilitonan alan
hi Pablo ta maid moy innun min munhumalyan hiya.
8 Impaali nah tu ot ahina kanan ke dakamiy miunud kamih tut
ipahumalya min he-a. Deket humalyaom hituwen tagu ya inilaom
nadan ipabahul min hiya."

9 Am-in nadan Judyu ya nun-uunnud di kinali dan kanan day "Hiya
peman, makulug am-in dadiye."

Hay kinalin Pablo ke Gobernador Felix

10 Nagibbuh Tertullus an kimmali ot pakaliyon damdaman nan gob-
ernador hi Pablo ot kanan Pabloy "Apu gobernador, nabayag ka mon
munhumahumalya tuh boble. Maandong di punhumalyam, kinali
madinolak an manumang nadah ipabahul dan ha-on hi hinangngab
mu.
11 Mabalin an inilaom di kakulugana te hay bilang di algoh nala-u
nipalpu handih nangayak ad Jerusalem ingganad uwani ya himpulut
duwa ya abu. Immeyak an e nundayaw ke Apu Dios nah Temploh di.
12 Maid di nangakhupan hantudan ibbak an Judyu ke ha-on an
nakihannu weno gimmuluh naamung hi tatagu nah Templo, nadah
simbaan weno nah boble.
13 Ya maid di eda ipatiboh kitib-anan makulug nadan ipabahul dan
ha-on.
14 Abulutok an dayawok hi Apu Dios an hiyay dinaydayaw din
aammod mi, mu hay atok an mundayaw ya un-unudok nan intuttudun
Jesus an hidiyey kanan hantudan nangidiklamun ha-on an nihallan
pundayaw. Oha bo ya nanongnan kulugok damdaman am-in nan
wadan nah Tugun Moses ya nadan intudok handidan profetas Apu
Dios an dadiyey puun di pangulug ku.
15 Ya kulugok damdamay kulugon dan hi ohan algo ya mahuwan
Apu Dios nadan naten maphod weno gaga-ihoy nitaguwan da te
humalyaonan am-in di tatagu.
16 Kinali papohdanak di atok ta adiyak munliwat ke Apu Dios ya
maid di pumbahulak hi ibbak an tagu.

17 Handi ya nihaha-adak hi udum an bobleh kaatnan toon ot ahiyak
umed Jerusalem te in-ek nan pihhun mahapul nadan ibbak an Judyun
nawotwot ya nan ek iappit ke Apu Dios.
18 Handih wada kami nah Templon pun-iat mi nan pangat di Judyu
ya kediyey nanib-an dan ha-on, mu maid kayay tatagun nunggugulu
gapun ha-on.
19 Hay nanibo ya abun ha-on ya nadan Judyun nalpud Asia, yaden
deyan diday maid hitu. Gulat na ot ya wadadah tut kalyon da hin
nganney bahul ku.
20 Weno mahmaham ke datuwen ibbak an Judyun naamung ad
uwani an nalpud Jerusalem hin nganney nainilaan dah bahul ku
handih hinumalyaak hi hinangngab nan ap-apun di Judyu.

21 Maid di eda ipabahul ke ha-on hin bokon ya abu nan kinalik
handih nunhumalyaan dan ha-on an kanak di ‘Hay gapunan deyak
hitun mahumalyad uwani ya kulugok an mamahuwan di nate.’ ”
22 Hi gobernador Felix ya inila nay mipanggep hi pangulug ke
Jesus. Kinali intikod na ni-an an munhumalya ot kananan diday
“Indanit umali nan ap-apun di tindalun hi Laysias ta ahi taku ituluy
an ihuhummangan tun diklamu yu.”
23 Kinali na nah ohan ap-apun di tindalu ot paguwalya nah Pablo, mu
ugge da ingkalabut ya adida iadiy pangialiyan nadan ibbanah mahapul
na.
24 Nala-uy kaatnay algo ya immali bo nan gobernador an hi Felix
ya nan inayanan hi Drusila an Judyu. Impaayag Felix hi Pablo ta
ituttudunay mipanggep hi pangulug ke Jesu Kristo.
25 Mu handih ituttudunay mipanggep hi kaphod, hay pangonoknong
hi adol ya hay ahi punhumalyaan Apu Dios hi udum hi algo ya
timmakut hi Felix ot kananay “Abunah nae ni-an ad uwani, mu ahi
daka bo paayag hi pidwana hin waday wayak.”
26 Oha bo ya kanana pe on idatan Pabloh pihhut damanan ipaena,
kinali nadandani on impaayag nah Pablo ta munhumhummangan da.
27 Nala-uy duwan toon ya immalih Porsius Festus ot mihannot ke
Felix an gobernador. Hi ke Felix ya pinhod nan pitbal nadah Judyu,
kinali impunnanong nah Pabloh kalabut.

Hay nunhumalyaan da ke Pablo ad Cesarea

25

1 Tulun algoy nala-uh nunggobernadolan Festus ad Cesarea ot ahi
umed Jerusalem.
2 Dimmatong hidi ya puntonton nadan ap-apun di padi ya nadan ap-
apun di Judyu ke hiya nadan ipabahul dan Pablo. Ya kalikaliyan dah
Festus
3 ta pumbangngadonah Pablo ad Jerusalem. Wadah nomnom dan
deket mibangngad hi Pablo ya eda botakon ta patayon da.
4 Mu kanan Festus di “Hidid Cesareay kikalabutana. Takombo ot adi
mabayag ya mibangngadak hidi.
5 Damanan maki-e nadan ap-apu yun ha-on ad Cesarea ta eda
idiklamu nan tagu hin waday bahul na.”
6 Imme nin hi himpulun algoy niha-adan Festus ad Jerusalem ot ahi
umed Cesarea. Nabigat kediyen dinatngan dad Cesarea ya impaayag
nah Pablo nah punhumalyaan.
7 Handi hinumgop hi Pablo ya linikkub nadan Judyun nalpud
Jerusalem ot puntonton day bahul na, mu maid di ipatibo dah
kakuluganan numbahul hi Pablo.
8 Himmumang hi Pablo ot kananay “Maid di numbahulak hi
mipanggep hi Tugun di Judyu, nah Templo ya hay ap-apu takud Roma.”
9 Mu hi Festus ya pinhod nan pitbal nadah Judyu ot kananan Pabloy
“An pinhod mut ibangngad dakad Jerusalem ta hidiy punhumalyaak
ke he-a?”
10 Mu kanan Pabloy “Kon hantu ken kawad-ak ad uwani ya bokon
punhumalyaan di iRoma an lebbengnan kahumalyaak? Takon di he-a
ya inilam an maid di bahul ku nadah Judyu.

11 Deket mainilan makulug an waday numbahulak ta mahapul an
pipateyak ya takon. Mu deket adi makulug hantudan ipabahul dan
ha-on ya adi mabalin an eyak pipate nadah Judyu. Deket ipapilit dan
waday bahul ku ya kudukdul na moy hanan ap-apu takud Roma di
manumalyan ha-on."
12 Ot makihummangan ni-an hi Festus nadah ibbanan mangidat hi
tugun ot ahina kanan ke Pabloy "Deket athinan pinhod mun hay ap-
apu takud Roma di manumalyan he-a ya takombo, iabulut mi."

Hay nangngolan nan patul an hi Agrippa nah kinalin Pablo

13 Nala-uy kaatnay algo ya immalid Cesarea nan patul an hi Agrippa
ya nan tulang nan babai an hi Bernice an e mumbisita ke Festus.
14 Handih kawada dah di ya kinalkalin Festus di mipanggep nah
kasun Pablon kananay "Dehnay ohan nikalabut handih tiempon Felix
ingganad uwanin nihannotak.
15 Handih immeyak ad Jerusalem ya nundiklamu nadan ap-apun di
padi ya nadan mangipangpanguluh Judyu ke ha-on an dakol kanuy
bahul nat mahapul an ipakastiguk.
16 Mu kinalik ke didan hay linteg di gubilnud Roma ya adinadaman
na-ala on kinastiguy tagun nidiklamu te kah-in di mahumalyat waday
innunan manumang nah ipabahul dan hiya.
17 Ta handih naki-ali dah tu ke ha-on ya nabigat ot amungok dida
nah punhumalyaan ot paayag kuh tuwen tagun nikalabut.
18 Handih tinonton nadan nundiklamuy ipabahul dan hiya ya kanak
pe on waday napintok hi ipabahul dan hiya, mu maid.
19 Hay ke ya abu ipabahul dan hiya ya nan mipanggep hi pundayaw
nan Apu Dios ya hay mipanggep ke Jesus an nate, mu kanan tuwen
taguy matagu.
20 Uggek inilay atok an mangipanu ketuwen kasu, kinali na-ala
mo ot ibagak ke Pablo hin pinhod nan mied Jerusalem ta hidiy
kahumalyaana.
21 Mu pakudukdulonan mibalud ta inggana nan ap-apu takud Roma
di manumalyan hiya. Ot ipaguwalyak mot ingganah pangipaeyak ke
hiya nah ap-apu takud Roma."
22 Ot kanan Agrippa ke Festus di "Pinhod ku damdaman donglon di
kalyon tuwen tagu." Ot kanan Festus di "Ahim donglon hi bigat di
kalyona."
23 Nabigat ot ume da Agrippa ke Bernice nah punhumalyaan ya
matiboy kinatag-e da te numbulwati dah bulwatin di patul. Nakihgop
hidi nadan ap-apun di tindalu ya nadan nungkatag-ey saad nan tatagu
kediyen boble. Ot paayag Festus hi Pablo.
24 Kanan Festus di "Madayaw an apu Agrippa ya dakayun am-in an
naamung ad uwani. Hituwe nan tagun indiklamun nadan Judyuh tu
ya ad Jerusalem an papiliton dan pipatek.
25 Mu maid di ek mahamak hi bahul nah ena katayan, mu gapu te
kinali nan pakudukdulonay hay ap-apu takud Roma di manumalyan
hiya ya timbal ku.
26 Mu maid di inilak hi itudok ku nah ap-apu takuh bahul na, kinali
impaayag kud uwani tuh hinangngab yu ta donglon yuy kalyona,
namam-an he-a apu Agrippa, ta deket nganneh diyey pumbanagan di
kahumalyaanah tu ya hidiyey itudok ku.

27 Ot gapu te matamaak hi itudok kuh bahulna te kon na-ala on itud-
ak kuy tagun e midiklamuh kad-an nan ap-apu taku yaden maid di
napintok hi bahulna?”

Hay kinalin Pablo hi hinangngab Agrippa

26

1 Ot kanan Agrippa ke Pabloy “Kumali kat donglon miy ihumang
muh ipabahul nadan Judyu ke he-a.” Timmaddog hi Pablo ot kananay
2 “Apu patul Agrippa, mun-am-amlongak an wada kad uwanit
donglom di ihumang ku nadah ipabahul nadan Judyu ke ha-on.
3 Te he-a ya impakainnilam di pangi-en di Judyu ya nadan gumapuh
punhahallaan. Kinali donglom anhan tun kalyok.
4 Hanadan Judyu ya inila day pangi-ek nipalpu dih kaungak ingganad
uwani te bimmoble kami ya takon handih kawadak ad Jerusalem ya
inila day pangi-ek.
5 Inila da kaya, muden adida kalyon di makulug an ha-oy ya
Phariseeyak an paka-un-unudok di pangat di Judyu.
6 Hay kakuluganan tipet deyak hitud uwanin mahumalya gapu te
kulugok an ahi umannung di kinalin Apu Dios handidah aammod
min ahi mamahuwan di nate. Hay nipuunan tun pangulug ku ya hay
nunmahuwan Apu Dios ke Jesu Kristo dih natayana.
7 Ya takon nadan ibbak an Judyu ya kulugon dan ahi mamahuwan
di nate, kinali nahalman di pundayaw dan Apu Dios hi kabigabigat
ya kahilohilong yaden kanan day hidiyey gapunah numbahulak, Apu
patul Agrippa.”
8 Kanan Pablo nadah naamung di “Antipe ahan ta dakayu ke ya
ligaton yun kulugon an hi Apu Dios ya mahuwanay nate?
9 Man-u te ha-oy ke damdama handi ya kahingak nah mituttudu
mipanggep ke Jesus an iNasaret ot atok am-in di kabaelak an
mangipaholholtap nadah mangulug ke hiya.
10 Athidiy inainat kud Jerusalem. Dimmawatak pay hi kalebbengak
nadah ap-apun di padi ot pun-ipakalabut ku nadan mangulug ke Jesus.
Ya deket waday kanan dah pipate da on timbal ku.
11 Nangenangeyak nadah simbaan di Judyu ot paholholtapok nadan
mangulug ta kanak ot ta itikod dan mangulug ke Jesus. Namahig di
boh-ol kun didat takon di binumtik dah nidawwin boble ya inunud ku
didat ek paholholtapon dida.”

Hay kinalin Pabloh gapunan nangulug

12 “Hituwey gapunah nangidatan nadan ap-apun di padi ke ha-on hi
kalebbengak an e mampap nadah mangulug ad Damascus.
13 Maal-algo, Apu patul Agrippa, an manatong kamid Damascus ya
maid di maptok ya waday inang-ang kuh dilag an nalpuh kabunyan
an makappat-al mu hay algo ot madilagan di nunlinikkod ke ha-on ya
nadan ibbak
14 ya natu-i kamin am-in. Indani ya waday dingngol kun kimmalin
ingkalinah kalin di Judyun kananay ‘Saul! Antipet eyak punhol-
holtapon ke he-a? Itikod muh naen at-attom te maid damdamay
hilbina ke dida, he-a ot ya abuy mahmok.’
15 Ot kanak di ‘Apu, dahdi ka?’ Ya kananay ‘Ha-oy hi Jesus an
punholholtapom.

16 Tumaddog ka. Numpatibowak ke he-a te he-ay pinilik an
mangipainilah tatagu mipanggep ke ha-on an tinibom ad uwani ya
nan udum an ahik ipainilan he-ah udum hi algo.
17 Itud-ak dakah kad-an nadan Judyu ya bokon Judyu an e mangi-
painilan ha-on. Ipaptok dakan ha-on ta maid di ad-adih aton dan he-a.
18 Ipainilam di mipanggep ke ha-on ta mapat-alan di nomnom dat
iwalong da nadan gaga-ihon at-atton dat hi Apu Dios moy un-unudon
dan bokon hi Satanas. Ya mangulug dan ha-on ta mapakawanan di
liwat da ya mibilang dan tatagun Apu Dios.'

19 Kinali Apu patul Agrippa, hidiyen kinalin Jesus ke ha-on handih
numpatib-ana ya hidiyey un-unudok.
20 Hay namanguluh nangayak ya ad Damascus ot ahid Jerusalem ya
nadah kabobbobled Judea ot ahi nuppe nadah kad-an di bokon Judyu.
Intuttuduk hi katagutaguh di ta muntutuyu dah liwat da ta hi Apu Dios
moy un-unudon da ya ipatibo da nadah at-atton dan nuntutuyu da.
21 Hituwey gapunah nampapan nadan Judyu ke ha-on handih
wadaak nah Templon eyak ot patayon.
22 Mu nipalpu dih nuntuttuduwak mipanggep ke Jesus ingganad
uwani ya maid di naat ke ha-on te binanaddanganak ke Apu Dios ot
deyan dehtuwak ad uwanin hiyay ipainilak am-in hi tatagu, nababa
weno natag-e. Hituwen kalkalyok ya hidiye din inabig Moses ya
handidan profetas an maat
23 an kanan day 'Hanan Kristo an tinuddun Apu Dios an mangi-
paptok hi tagu ya ahi munholholtap ta mate. Mu hiyay mamangulun
mamahuwan ta ipainilana nadah Judyu ya bokon Judyuy mipanggep
hi kihwangan da.' "

24 Handih pungkalin Pabloh diye ya tinumkuk hi Festus an kananay
"Mun-ango ka, Pablo! Impun-ango daka nah inadal mu."
25 Himmumang hi Pablo ot kananay "Apu gobernador Festus, adiyak
mun-ango te tun kalkalyok ya makulug ya bokon athidiy kalyon di
mun-ango.
26 Adiyak umagol an mangalkali ke datuweh hinangngab Apu patul
Agrippa te inila nay mipanggep ke datuwe. Inilak ot inilana dadiyen
naat te nundingngol hi kabobboble.
27 Apu patul Agrippa, kon adim kulugon nan intuttudun handidan
profetas? Inilak ot kulugom!"
28 Mu kanan Agrippa ke Pabloy "Kon pangalim on na-ala ya kulugok
di kinalim ta mumbalinak an Kristiano?"
29 Ot kanan Pabloy "Takon di bokon ad uwaniy pangulugam, mu ta hi
udum hi algo ot anhan ya mangulug ka. Idasal kun Apu Dios ta am-in
kayun mangmangngol tuh kalkalyok ad uwani ya ahi kayu mangulug
ke Jesus ta umat kayun ha-on hi pangulug, mu bokon po udot umat
tuh nabangkilingak."

30 Nagibbun kinalin Pabloh diye ya timmaddog nan patul an hi
Agrippa, nan gobernador an hi Festus, hi Bernice ya nadan udum an
nakiamung hidi
31 ot lumah-un da ya waday ohan dida on kananay "Maid peman di
bahul tun tagun humlun hi ena katayan weno ena kikalabutan."

32 Kanan Agrippa ke Festus di “Gulat na ot ta uggena imbagan hay
ap-apu takud Romay munhumalyan hiya ya damanan mipae ot ad
uwani.”

Hay nangiayan dan Pablo ad Roma

27

1 Inhuhummangan da Festus an ipae dah Pablo ad Roma ad Italy.
Indani ya inawit dah Pablo ya nadan udum an ibba nan balud ot idinol
da dida ke Julius an oha nadah ap-apun di tindalun di ap-apud Roma.
2 Ot munlugan kami nah nundag-un bapor an nalpud Adramittium
an mumpaed Asia ya naki-en dakami nan hi Alistalkus an iTesalonika
an bobled Macedonia.
3 Nabigat kediye ya dimmatong kamid Sidon ot mundag-u kami ni-an
hidi. Makaulleh Julius ke Pablo, kinali in-abulut nan ena tibon nadan
ibbanat umidat dah mahapul na.
4 Tinaynan miy Sidon ot ituluy min mange ya waday puwok an
nidamun dakami, ot ihingngi mi mod Cyprus an boblen nigawwah
baybay te adi idalan nan puwok hidi.
5 In-unuunud mi nah pingngit di baybay nah bobled Cilicia ya
Pampilya ot indani ya dimmatong kamid Mira ad Licia.
6 Handih wada kamih di ya tinibon nan ap-apun di tindalu on bapor
hidin nalpud Alexandria an umed Italy ot mit-an kamih di.
7 Ot ituluy mi bon mange, mu nun-ul-ule nan bapor te waday nal-ot
an dibdib an midamut mumpaligat nan bapor an ume, kinali immeh
kaatnay algo ot ahi kami dumatong ad Nidus. Handih dimmatong
kamih di ya adi mo ahan pakae nan bapor te nakal-ot di dibdib ot
ihingngi mi bo nah dommang di Salmon ad Crete te adi idalan nan
puwok hidi.
8 Ta in-unuunud mih pingngit di baybay, mu hiya damdaman
numpalpaligat kami, mu loktat ya dimmatong kami nah kanan dan
Pundag-uhan di Bapor an nih-up nah bobled Lasea.
9 Ya gapuh nataktakan mih dalan ya nadatngan di ahipuwokan ta
katatakut an mumbapor hi baybay. Man-uket inila min athidi ya nala-
u mo nan tiempon pungngilinan di Judyun adida mangan. Ot kumalih
Pablon kananay
10 “Iibba dida, iltuk an waday ad-adin maat tuh bapor hin ituluy
takun ume. Hantun bapor ya mapa-i, mama-id di karga ya wadaday
malting ke ditaku.”
11 Hanan kon bapor ya nan munmaneho ya uggeda kinulug di kalin
Pablo. Takon nan ap-apun di tindalu ya nihapitan damdama ot iunnud
nan dida.
12 Ya takon nadan ibbami ya dakol ke diday naminhod an ituluy
min ume te hidiyen boblen nuntikodan mi ya adi kanu maphod an
pundag-uwan hin waday puwok. Waday oha on pinhod nan gagalan
dumatong ad Phoenix ad Crete te kudukdul kanuh din pundag-uhan
inggana mala-uy ahipuwokan.

Hanan puwok nah baybay

13 Indani ya linappuwanan mundibdib, mu adi ni-an nal-ot ta kanan
nadan tataguy damana mon paka-ey bapor. Ot guyudon da nan gumok

an inuy-uy dan mangipudon nah bapor ot mange kamin in-unuunud
mih pingngit di baybay ad Crete.
14 Mu indani ya dimmatong di nal-ot an puwok an nalpud Crete.
15 Oggan midamu nan puwok nah bapor ta adi pakae ot iunud mi
mo nah pangipluyan di dibdib.

16 Loktat ya dimmatong kami nah ittay an boble an Kauda an ni-
gawwah baybay ot mahaniyan kami nah puwok. Hidiy numpaligatan
min nangipaghop nah bangka.
17 Impaghop da nan bangka ot bobodan dah kabli nan bapor te
hay kagu dah kapa-iyana. Ot ipada-ul da bo nan nabokyag an
tuldan mangipae nah bapor ta mun-ul-ulet adina ipayud Libya nah
nabillibillid an lonah di.
18 Nabigat ya kapyanan nal-ot di puwok ot pun-iwele da moy udum
an kargat yumap-o nan bapor.
19 Nabigat bon diye ya athidi metlaing ot pun-iwele da bo nadan
udum an madam-ot an mahapul nah bapor.
20 Nabayag yaden adi matikod nan puwok ta ug-uggemi tiniboy algo
weno bittuwon, ot waday oha on maid moy namnamanan tumagu.

21 Hanadan ibba mi ya uggeda nangnangngan hi kaatnay algo te hay
danag da. Indani ya kanan Pablo ke diday “Gulat na tuwalit dingngol
yuy kinalik ta niha-ad takud Crete ya wadan maid ot di athitun maat.
22 Mu adi kayu madanagan. Mapa-i tun bapor, mu maid di maten
ditaku
23 te hi Apu Dios an daydayawok ya kon tagun ha-on ya intud-ak nay
anghel na ot mumpatibon ha-on dih hilong.
24 Kananay ‘Pablo, adika madanagan te mahapul an dumatong kah
kad-an nan ap-apud Roma. Ya takon nadan ibbam ya ipaptok bon Apu
Dios dida gapun he-a.’
25 Ta hidiye nan adi kayu madanagan te waday dinol kun Apu Dios
an atona nan kinalinan ha-on,
26 mu inilak an midongpal tun bapor.”

27 Umeh duway lingguwan an maid di pottok nay pangipluyan nan
puwok nah bapor hidih Baybay an Mediterranean. Indani ya kediyen
mikapulut opat an hilong ya ginibok nadan mungngunu nah bapor an
nih-up kamih luta.
28 Timpong day kadallom nan pottok mi ya nap-at di metro. Imme-
ele kami bo ot topngon da ya tulun puluy metro.
29 Kumakkagu dah kidongpalan nan bapor hi batu ot uy-uyon da
nan opat an madam-ot an gumok an nigakod nah bapor ta iohnong
na. Waday oha on uma-abtuh kabigatana.

30 Hanadan mungngunu nah bapor ya ninomnom dan bumtik, ot uy-
uyon day pumbangkaan da ot kahinngunngunuwwon da nah gumok
nah hinangngab nan bapor.
31 Mu hi Pablo ya inila nah diye ot kanana nah ap-apun di tindalu ya
nadah tindalu nay “Tibon yu ot te bumtik da man nadan mungngunu
tuh bapor ot mate takun am-in.”
32 Ot puttuton mon nadan tindalu nadan gakod nan bangka ot mag-a
nah baybay.

33 Mungkabigat ya kanan Pablo nadah ibba nay “Aga mangan taku
ot te mikapulut opat ad uwanin algoy uggeyu nanganan te hay danag
yuh maat.
34 Kinali mangan taku ot ta waday ikilog taku. Adi kayu tumakut te
maid di e maten ditaku.”
35 Kinali nah diye ot umalah tinapay ot mumpasalamat ke Apu Dios
hi hinangngab da ot pani-angona ot mangan.
36 Ya nakaan moy takut nadan ibbana ot wada moy oha on mangan.
37 Hay bilang min am-in an nunlugan nah bapor ya duwan gatut ta
napitut onom.
38 Nagibbu kamin nangan ot iwele da nah baybay nan bogat
yumapyap-o nan bapor.

Hay napa-iyan nan bapor

39 Nabigat ya waday tinibon nadan mungngunu nah bapor hi boble,
mu uggeda inilay ngadana. Mu nah pingngit di baybay ya wadah di
on nadadawon dakalan nan bapor ot kanan day hidiy pangiayan da
nah bapor hin damana.
40 Ot puttuton day gakod nadan gumok an inuy-uy da yaden pun-
ubad bon di udum nadan nikaput an kakaiw an mangipaen nah bapor.
Ot ahida ipatap-o nan tulda nah hinangngab nan bapor ta ipluy di
dibdib nan bapor nah dakalan mi.
41 Mu kon ot ya abu atappo nan nipottokan mi ot milumlum di
hinangngab nan bapor hi ohan nabillid an lona ot adi pakae. Hana
ke bon uduna ya pina-in di nal-ot an dalluyun.
42 Hanadan tindalu ya ninomnom dan patayon am-in nadan balud
te kanan day kal-ina ya dumakal dat bumtik da,
43 mu adi pinhod nan ap-apun di tindalun pakipate dah Pablo,
ot uggena mo impipate nadan udum. Kinali na ot ya abu ke dida
an nadan nanginilan mungkeke ya diday mamangulun dumop-at
dumakal da.
44 Ya nada ken ugge nanginilan mungkeke ya umala da nah
nungkakaan an tablan nan bapor weno kumpulnan damanan pangid-
onan dat dumakal da. Athituy inat min dimmakal ot maid di nalting.

Hay dinakalan da Pablo ad Malta

28

1 Dimmakal kami nah boblen nigawwah baybay ot ahimi inilaon an
hay ngadana ya Malta.
2 Makaulle nadan tataguh di te handih dimmakal kami ya nun-apuy
da ot mun-anidu kami te intottool nay udan ta kottokottol.
3 Hi ke Pablo ya e nangaklam hi pating ot itungu na. Indani ya wada
on naukat an ulog nah itungu te naatungan ot milipot hi taklen Pablon
ingkalat na.
4 Tinibon nadan bimmoble nan nuntayun an ulog hi taklen Pablo ya
waday oha on kananay “Pimmate man hituwen tagu te deyan man-ut
nihwang nah katayana ot hi baybay, mu deyan kinalat di ulog ta hidiye
moy kastiguna. Hituwen tagu ya gahat nan adi tumagu.”
5 Mu impulakgin Pablo nan ulog ot mag-a nah apuy an maid di
ginikna na nah kinalat nan ulog.

6 Hadhad-on dadiyen bimmobley lobagan nan taklen Pablo ya hay
katayana, mu nabaybayag ya maid di naat ke hiya ot adi mo athidiy
punnomnom da ot kanan day “Ya kon dios nin hituwen tagu.”
7 Hay ap-apu da kediyen boble ya hi Publius an kon lutan am-in nah
nih-up hi pingngit di baybay. Makaullen dakami ot ayagan dakami ot
makiha-ad kamih bale dah tulun algo.
8 Nipaddi kediyen mundogoh aman Publius an mundaku ya
mumputu. Immeh Pabloh kad-ana ot idasalanan inhakmo nay
taklenan hiya ya pinumhod.
9 Handih nundingngol hidiyen inat Pablo ya nun-ialin nadan tatagun
am-in nadan mundogo kediyen boble ot kaanon Pabloy dogoda.

Hay nangituluyan da Pablo an umed Roma

10-11 Tuluy bulan di niha-adan mih did Malta ya makaulle nadan
bimmobleh din dakami ot handih ekami tumayan ya nun-iali day
mahapul mi nah pangayan mi. Nunlugan kami nah bapor an nalpud
Alexandria an hay ngadana ya “nundappil an dios.” Niha-ad hidiyen
bapor hidi inggana nala-uy ahi puwokan.
12 Loktat ya dimmatong kamid Syracuse ot mihaad kamih dih tuluy
algo.
13 Ot ahimi bo ituluy ya dimmatong kamid Regium. Nabigat ya
nadadawo moy pangayan mi te ipluy di dibdib nah pumpay-an mi
ta duway algo ya abu ya dimmatong kamid Puteoli.
14 Wadaday dinatngan mih din ibba takun mangulug ke Jesus ot
ayagan dakamin makiha-ad ke didah ohan lingguwan ot ahimi mo
idaldallan an immed Roma.
15 Dingngol damdaman nadan udum an mangulug ke Jesus ad Roma
an mange kamih di ot umali dan e manamun dakami. Dinammu miy
udum nah malkadu ad Appius ya nadan udum ke dida nah boble
an Tulun Pundag-uwan. Tinibon Pablo dida ya mun-am-amlong ot
mumpasalamat ke Apu Dios.

Hay nuntuttuduwan da Pablo ad Roma

16 Handih dimmatong kamid Roma ya in-abulut nan ap-apuh din
nangamung di pinhod Pablo hi ena kiha-adan ya waday ohan tindalun
mungguwalyan hiya.
17 Nala-uy tulun algo ot paayag Pablo nadan ap-apun di Judyuh di
ot kananan diday “Dakayun iibbak, maphod ta naamung takud uwani
te pinhod kun ipainilan dakayun maid di numbahulak nadah iibba
takun Judyu nadah boblen nangayaayak ya maid boy kinahing kuh
pangat handidan aammod taku, yaden dimpapak ke didad Jerusalem
ot ahiyak ipaboltan hi iRoma.
18 Handih hinumalyaak nadah iRoma ya pinhod dan ipaeyak te maid
di mahamak dah bahul kun gumapuh eda pamatayan ke ha-on,
19 mu adi pinhod nadan ibba takun Judyu, ta hidiye nan imbagak
mon ipaaliyak hitut hay ap-apun di Roma di manumalyan ha-on. Mu
takon di athidiy inat dan ha-on ya adik idalom dida. Ibilang ku
metlaing didan iibak.
20 Kinali ad uwani ya naamung taku te pinhod kun ipainilan dakayun
hay gapunan deyak hitun nabangkilingan ya hay pangulugak nah

kinalin Apu Dios handidah aammod takun holag Israel mipanggep ke
Kristo ya hay ahi kamahuwan di nate.”
21 Kanan dan Pabloy “Uggemi kattog inilah nae te maid di dinawat
mih tudok an nalpud Judean mangipainila ke dakami mipanggep ke
he-a. Takon nadan ibba takun oggan umalih tun malpuh di ya maid
di kalkalyon dah adi maphod mipanggep ke he-a.
22 Mu pinhod min inilaon di punnomnomam ke naen hinnatkon an
pangulug te hay ya abu inila mi ya adi pinhod di tataguh kabobbobleh
nae.”
23 Ot gutudon day algon ahida bo kaamungan. Handih nadatngan
hidiyen algo ya dakol day naamung nah kiha-adan Pablo. Ot ial-algon
Pablon muntuttudun dida mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios, hay
kibalinan nan Tugun Moses ya hay inabig handidan profetas te pinhod
nan kulugon dah Jesus.
24 Wadaday nangulug kediyen intuttudun Pablo, mu wadada boy
udum an ugge.
25 Handih nabukal da ya nunhahannu da te nunhahallay pun-awat
da nah nanguddidin kinalin Pablo an kananay: Makulug di kinalin nan
Espiritun Apu Dios handidah aammod takuh dih donen impakalinah
Isaiah ot kananay
26 ‘Ume ka nadah tatagu ta kanam ke diday “Man-ut donglodonglon
yuy kalin Apu Dios, mu adiyu maawatan ya man-ut tibotibon
yuy atoatona, mu adiyu imatunan di ongal an kabaelana.
27 Man-uke ya mangohe dadiyen tatagu, kay maid di ingada ya matada.
Gulat na ot ta adida umat hidi ya inilaonak ke didat ha-oy di un-unudon
da ta paphodok dida.’ ”
28 Kanan bon Pablon diday “Dakayun udum ya umat kayun dida.
Kinali kalyok ke dakayu an hi Apu Dios ya ipainilana nadah bokon
Judyuy mipanggep hi pangihwanganah tagu ya nunna-ud an mangulug
dan hiya.”
29 Kinalin Pabloh diye ot mange dan namam-an munhahannu da.
30 Nihnihdih Pablo nah inabanganan bale hi duway toon ya maka-
apnga nadah tatagun mangidung-on hiya.
31 Hidid Roma ya maid di mangipatikod ke hiya ya maid di takut nan
muntuttudu mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya mipanggep ke
Apu Jesu Kristo.

HAY TUDOK PABLO HANADAH MANGULUG AD ROMA

1 Hituwen tudok ya nalpun ha-on an ibayun hi Pablo. Ha-oy di
ohan muttatyu ya apostoles Jesu Kristo an pinilin Apu Dios an e
mangituttuduh ine-en di pangihwangan Jesu Kristo ke ditaku.
2 Hidiyen pangihwanganan ditaku ya impainilan Apu Dios handidah
profetas na handih done ot itudok da.
3 Hidiyen impainilana ya mipanggep ke Apu takun hi Jesu Kristo an
Imbabalena. Numbalin hi tagun umat ke ditaku te intungon di holag
David.
4 Takon di numbalin hi tagu ya nipatiboh namahuwana dih natayana
an waday kinaDiosna. Hidiyen namahuwana gapuh ongal an kabaelan
Apu Dios ya ongngaongngal an pangitib-an an hiya ya Imbabalena.
5 Hi Jesus di gapunan impatibon Apu Dios ke ha-on di ulena
te piniliyak an mun-apostoles ta eyak muntuttuduh katagutagu hi
kabobboble hi mipanggep ke Jesus ta mangulug dan hiya ya un-
unudon da.
6 Takon di dakayun tatagud Roma ya pinili dakayu damdaman Apu
Dios an tatagun Jesu Kristo.
7 Deyan muntudokak ke dakayun tatagud Roma an impakappinhod
Apu Dios ya pinili nan tataguna.
Hana ot ta munnananong an wadan ditakuy ule ya linggop an malpu
ke da Ama takun hi Apu Dios ya nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo.

Hay dasal Pablo hi kiphodan nadan tatagud Roma

8 Hay mamanguluh kalyok ya pinhod kun ipainilan dakayun ongal
di pumpasalamat kun Apu Dios gapu ke dakayun am-in hina te
nundingngol hi kabobbobley mipanggep hi pangulug yun Jesus.
Hituwen pumpasalamat kun Apu Dios ya ipadalan kun Jesu Kristo.
9 Hi Apu Dios an ihamahamad kun ingunuwan hi pangituttuduwak
hi mipanggep nah Imbabalenan hi Jesu Kristo ya inilanan idasadasalan
dakayun ha-on ta nangamung.
10 Idasadasal ku bon hiya hin iabulut na mon umaliyak hina an
mangidung-on dakayu
11 te pinhod kun abun muntuttuduh mipanggep ke Apu Dios ta
maudman di kabaelan yun malpuh Espiritunat makaihammad di
pangulug yu.
12 Hay oha bo ya hana ot ta mabaddangan kayu gapuh pangulug ku
ya mabaddanganak damdama gapuh pangulug yu.
13 Kaibaiba, hay oha boh gapunan nabayag an pinhod kun umalih
na ya ta hay pumbanagan di ituttuduk ke dakayu ya maudman kayu,
umat hi naat hi nuntuttuduwak nadah bokon Judyu, muden maid di
innuk.
14 Pinhod kun umalih na te lebbeng nan ituttuduk hi katagutaguy
mipanggep ke Kristo, takon di nganney nitaguwan da, nun-adal ya
ugge.
15 Ta hidiye nan pinhod kun abun ituttudu damdaman dakayun
iRoma di mipanggep hi inat Jesu Kristo hi pangihwanganah tagu.

Hay pangihwangan Apu Dios hi tatagun naliwat

16 Madinolak ya adiyak bumain an mangituttuduh inat Jesu Kristo
te hidiyey kipainilaan di ongal an kabaelan Apu Dios an mangihwang
am-in hi tatagun mangulug ketuwen mituttudu. Dakamin Judyuy
namangulun nanginilan tuwe, mu takon di dahdiy tagun mangulug
ke Jesus ya ihwang Apu Dios, Judyu weno bokon.
17 Te nipainila ke tuwen mituttudu an ibilang ditakun Apu Dios
an maphod gapuh pangulug taku ya abu ke Jesu Kristo. Hituwe ya
miunnud nah nitudok an kananay "Hanan tagun mibilang an maphod
te hay pangulug na ya hiyay midatan hi biyag an maid di poppog na."*

Am-in di tagu ya waday liwat da

18 Hi Apu Dios hi langit ya ipainilanay boh-ol na hi pangastiguwana
nadah tatagun adi mangun-unud ke hiya. Humahhani nadan gaga-
ihon at-atton datuwen tatagu hi pangipainilaan nah makulug mi-
panggep ke Apu Dios.
19 Ta hidiye nan kastiguwona dida te inila day mipanggep ke hiya te
impainilanan am-in di mabalin an inilaon di tagu mipanggep ke hiya,
mu kapyanan kahing da.
20 Mu nihalla da te takon di adi matiboh Apu Dios, mu nipalpu
handih nunlutuwanan am-in ya nipatibo nadah lintunay kinaDiosna
ya nan ongal an kabaelanan wada tuwalin hiya. Ta hidiye nan maid
di eda pangigadulan hi adida pangulugan ke hiya.
21 Te takon di inila dan wadah Apu Dios ya uggeda dinayaw
ya uggeda numpasalamat ke hiya nadah indat nan kiphodan da.
Ta hidiyey gapunan numbalin an maid di hilbin di nomnom da.
Paddungnay tapol di punnomnom dan adida maawatan di pangi-en
Apu Dios.
22 Kanan day nanomnoman da, mu hay kakulugana ya makudang di
nomnom da.
23 Kanan ot ya abuy hi Apu Dios an wadat nangamung di dayawon da
yaden bokon te nadan kinapya dan ing-ingon di tagun waday katena,
nadan kinapya dan ing-ingon di hahamuti, aamayyu ya nadan nalgom
an mun-ay-ayyam tuh lutay daydayawon da.
24 Kinali inwalong Apu Dios dida ot nada mon gaga-ihon pinpinhod
day at-atton da. Ta hidiye nan at-atton day kababain te malalaoy
pangat dah adol dan nadah ibba da.
25 Inila day makulug an mipanggep ke Apu Dios, mu inwalong dat
nan nibahho ot ya abuy inun-unud da. Bokon hi Apu Dios an nunlutuy
daydayawon da ya un-unudon da, mu nadan lintuna. Yaden gulat na
ya hi Apu Dios ot tuwaliy madayaw ta nangamung. Amen.
26 Hituwey gapunah nangiwalongan Apu Dios ke dida ot abuna moy
kababain an at-atton da. Takon di binabai ya nguddanon dan iwalong
di ustun pangi-e ta hay ibbadan binabaiy ihuyop da.
27 Umat boh linalakin nguddanon da damdaman iwalong di ustun
pangi-e ta hay ibbadan linalakiy pinhod dan ihuyop. Datuwen
mangipabain an at-atton day gumapuh kadadagan di kinatagu da an
hituwey lebbeng nan kastiguda.
28 Ot gapu te adida ibilang hi Apu Dios ya inwalong na dida, ot aton
dan am-in nadan gaga-ihon umalih nomnom da.

---

* **1:17 1:17** Habakkuk 2:4

29 Wadan am-in ke diday kinagaga-iho: amo, pihul, aawwit, papatte,
haul, tumbuk, pinhod dan ibagin am-in di nganneh diye, natalam dan
manadag hi ibbadan tagu,
30 gaga-ihoy kalyon da mipanggep hi ibbada, hingitan dah Apu Dios,
padngolan day ibbada, mangohe da, mumpahhiya da, nalaing dan
munnomnom hi aton dan mangat hi gaga-iho, adida ikabing di ammod
da,
31 maid di lalao dan mangat hi gaga-iho, adida aton di kinali da ya
maid di uleda weno homok dah ibbada.
32 Ya takon di inilada nan kalin Apu Dios an makastigut nangamung
nadan mangat hi umat hidin gaga-iho ya pun-imam-a da ot ya abu.
Bokon hidiye ya abu, mu pakatbalon day tatagun mangat hi athidi.

Maandong di pangastiguwan Apu Dios hi tagu

2

1-3 Dakayun iibba, inila takun maandong di pangastiguwan Apu Dios
nadah mangmangngat hi umat ke dadiye. Mu dakayun mamihupihul
ke didan kanan yuy "Nakaliwwat dadiyen lebbeng nan makastigu da,"
ya adiyu pangaliy adi kayu makastigu. Te makastigu kayu damdama
te takon di dakayu ya athidi kayu, kinali maid di pangigadulan yu hi
eyu adi kakastiguwan.
4 Wadan adiyu ikabing hi Apu Dios te pangali yu on adi dakayu
kastiguwon ke hiya te makaulle ya naanus. Adi athidi, te hay gapunan
naanus hi Apu Dios an adi pinghanadi on kinastigu nay tagun mangat
hi gaga-iho ya pinhod nan idatan dakayuh waya yun muntutuyuh liwat
yu ta wada ot an mihwang kayu.
5 Mu makangohhe kayun abu an adiyu iwalong nadan gaga-ihon
at-atton yu, ta hidiye nan nahalhalman di kastigu yu hantuh punhu-
malyaan Apu Dios hi tagu an kediyey ahi katib-an di kinalimpiyuna ya
boh-ol na.
6 Hi Apu Dios ya humalyaonay tagu mipuun hi inat nah kawadana
tuh luta.
7 Ya idat nay biyag an maid di poppog na nadah tatagun impun-
nanong dan inat di maphod te pinhod dan madayaw, matbal hi
hinangngab na ya mawaday pakitaguwan dan hiyat nangamung.*
8 Mu nadan tatagun abunay adol dan nonomnomon da ya adida un-
unudon di makulug an mituttudu, mu hay gaga-ihoy un-unudon da, ta
hidiye nan nahalman di ahi pangastigun Apu Dios ke dida.
9 Am-in day gaga-ihon tatagu ya kastiguwon Apu Dios dida ta
munholholtap da, mamangulu nadan Judyu ta ahi nadan bokon Judyu.
10 Mu am-in nadan mangmangngat hi maphod ya diday tobalon,
ipadayaw ya palinggopon Apu Dios. Athidi bon mamangulu nadan
Judyu ta ahi nadan bokon Judyu.
11 Te hi Apu Dios ya nun-iingngoy punhumalyanan am-in hi tatagu.
12 Am-in di tagu, Judyu weno bokon ya naliwat, ta hidiye nan
kastiguwon Apu Dios dida. Kastiguwona nadan bokon Judyu takon di
uggeda inila nan Tugunan indat na ke Moses, te naliwat da tuwali. Mu
nada ken Judyun nanginila kediyen Tugun ya naliwat da damdama

* **2:7 2:7** Hanadan tatagun athidi ya ammuna nadan nangulug ke Jesu Kristo.

te uggeda inun-unud. Kinali makastigu dan mipuun nah Tugun di
punhumalyaan Apu Dios ke dida.
13 Te bokon ya abu nan e nangngolan di taguh Tugun di pambalan
Apu Dios ke hiya, mu mahapul an un-unudonah diyen Tugun.
14 Takon di ugge inilan nadan bokon Judyu nan Tugun ya deke on
inat da pe tuwaliy kalyon diyen Tugun. Hidiyey kitib-anan wadah
nomnom day pinhod Apu Dios an aton da
15 te wada tuwalin dida. Ta takon di uggeda inilah diyen Tugun Apu
Dios ya kay nitanom hi nomnom da te umalih nomnom da hin maphod
di at-atton da weno gaga-iho.
16 Hantuh Algon hi Jesu Kristoy punhumalyaon Apu Dios hi pangi-en
di tagu ya kediyen tiempoy kainilaan am-in di nitaluh nomnom da ya
hay inat dan ugge nainilad uwani. Datuwen am-in di ipainilak nah ek
puntanuttuduwan mipanggep ke Jesu Kristo.

Hanadan Judyu ya man-ut madinol da nah Tugun Apu Dios, mu adida un-unudon

17 Dakayun iibbak an Judyun mumpahhiyan kanan yuy Judyu kayu,
makadinnol kayun tobalon dakayun Apu Dios gapuh pangun-unudan
yuh Tuguna ya kanan yuy dakayuy tataguna.
18 Dakayu ya kanan yuy inila yuy pinhod Apu Dios ya kanan yuy
pinili yuy maphod an pangi-e te kanan yuy impakainnila yuy Tuguna.
19 Kanan yu boy waday kabaelan yun mangituttuduh pangi-en Apu
Dios nadah tatagun adi pakaawat an kay da nakulap. Ya kanan yu boy
umat kayu nah dilag an pat-alan yuy tapol an punnomnom di tagu.
20 Ya gapu bo te ditakun Judyuy nidatan nan Tugun Moses ya
kanan yuy ditakuy nanginilan am-in te wadan am-in kediyen Tugun di
makulug an tuttudu. Ta hidiye nan madinol kayun manugun hanadah
tatagun kay u-ungan adi pakanomnom hi niptok ya nadah tatagun
makudang di inila dah mipanggep ke Apu Dios.
21 Ot deket athina, tipet adiyu aton di ituttudu yu yaden tuttuduwan
yuy ibba yuh tagu? Kaspangarigan, ituttudu yun adita mangako, mu
kon adi kayu mangako?
22 Kanan yu boy gaga-ihoy ihuyop di bokon inayan, mu kon adiyu
aton di athidi? Pihulon yu boy tatagun mundayaw hi tinattaggun
kanan day hidiyey dios da, mu kon adiyu pun-akoy tinattaggu da?
23 Ya paka-it-ok yuy Tugun Apu Dios, mu hay kakulugana ya adiyu
dayawon te adiyu un-unudon di Tuguna.
24 Datuwen am-in di nipaannungan nan nitudok nah kalin Apu Dios
an kananay “Gapu ke dakayun Judyu ya pihulon nadan bokon Judyu
hi Apu Dios.”
25 Ditakun Judyu ya nakugit taku te hidiyey intugun Apu Dios hi
pangimatunanan ditakuy pinilinan tataguna, mu maid di hilbin di
nakugitan taku hin adi taku un-unudon nan Tugunan impitudok na
ke Moses.
26 Mu nganney innun nadan bokon Judyun ugge nakugit hin paka-
un-unudon day Tugun Apu Dios, kon adina damdama ibilang didan
tataguna?
27 Makulug an ugge nakugit nadan bokon Judyu, mu deke on un-
unudon day Tugun Apu Dios. Hidiyey kitib-anan gaga-iho kayun Judyu

te wadan dakayuh diyen Tugun, mu uggeyu impaka-un-unud. Kinali
maid di hilbin di nakugitan yu.
28 Kon dahdiy kanan takuh ibilang Apu Dios an taguna? Hanan
nakugit? Bokon, te takon di nakugit di ohan tagu ya hi adol ya abu.
29 Hay tuwali ibilang Apu Dios an taguna ya nan nahannotan
di pangi-ena gapuh kabaelan di Espiritun Apu Dios, bokon gapuh
nangun-unudana nah nitudok an Tugun. Hidiyen taguy matbal ke Apu
Dios takon di adi matbal hi ibbanan tagu.

3

1 Gapu te athidi ya wadan pangali yuy "Deket athidi ya maid moy
hilbin di kinaJudyu taku ya hay nakugitan taku."
2 Mu adi athidi te dakol di hilbin di kinaJudyu taku. Hay oha ya hay
nangidinolan Apu Dios ke ditaku nah kalina.
3 Takon hin kananat wadaday udum an Judyun adi mangun-unud
nah kalin Apu Dios ya bokon hidiyey gumapuh ena adi pangatan nah
kinalinan atona te
4 hi Apu Dios ya adi munlangkak, takon di munlangkak am-in di
tagu. Hituwe ya miunnud nah nitukok an kananay
"He-a Apu Dios ya deket waday kinalim, ya nainilan umannung am-in
te makulug di kalim. Ta hidiye nan gulat nat kanan di taguy
nihallay inat mu ya diday nihalla te maid di mahamak dah
nihallaam."*
5 Wadada nin nadan makahhapit an kanan day "Ditaku ya gaga-iho
taku te tagu taku, ta deket hay kinagaga-iho takuy kainilaan di kaphod
Apu Dios ya adi ditaku ot mo kastiguwon ke hiya, mu deket kastiguwon
ditaku ya kitib-anan hiya ya adi limpiyu."
6 Mu nihallah diyen punnomnom, te gulat nat athidi ya maid di
lebbeng nan munhumalyah tatagu.
7 Wadan pangali yu boy "Ot deket hay kinagaga-iho takuy kitib-an
di kaphod Apu Dios ya kon bokona kidayawan hidiye? Ta hidiye nan
adina lebbeng an e ditaku kastiguwon ke hiya."
8 Ne wadan pangali yu moy "Takon di munliwat taku ot deyan
kidayawan Apu Dios hidiye." Mu kalyok ke dakayu an nadan mangalih
athidi ya makulug an kastiguwon Apu Dios dida. Wadaday udum an
tatagun kanan day athituy ituttuduk, mu langkak da.

Gaga-ihon am-in di tagu

9 Ya gapu te Judyu taku ya wadan kanan yu boy kudukdul taku te
mayapyap-oy kastigu taku mu nadan bokon Judyu. Mu adi athidi te
kinalik ke dakayun am-in di tagu ya naliwat, Judyu ya bokon.
10 Hituwe ya miunnud nah nitudok an kananay
"Maid di ohan tagun maphod di panibon Apu Dios ke hiya.
11 Maid di ohan tagun pakaawwatanay mipanggep ke Apu Dios ya maid
di ohan tagun paka-un-unudona hiya.
12 Te am-in di tagu ya inwalong dah Apu Dios ya numbalin dan am-in
hi gaga-iho. Kinali maid di tagun mangat hi maphod, takon di oha.†

* **3:4 3:4** Psalm 51:4 † **3:12 3:10-12** Psalm 14:3, Psalm 53:1-3

13 Hay tokoda ya umat nah ugge natangob an lubuk an maka-agub te
gaga-ihoy kali da. Hauhaulon day ibba dan tagu.‡ Hay kali da ya mialig
nah gitan di ulog an pumate.§
14 Mun-idut da* ya mahakit di kalida.
15 Takon di ittay di humlun ya pumate da.
16 Ya am-in di pangayan da ya waday dadagon da ya waday paligligaton
dah ibbadan tagu.
17 Uggeda inilay aton dat malinggop di paki-kiayan dah ibbadan tagu.
18 Ya adida tumakut an munliwat ke Apu Dios.”†

19 Inila takun am-in an ditakun Judyuy nangituttuduwan Apu Dios
nah Tuguna. Muden ugge taku inun-unud, ta hidiye nan adinadaman
etaku kanan di maid di liwat taku. Te hay kakulugana ya takon di
ditakun Judyu ya naliwat taku, umat nadah bokon Judyu. Kinali
mahapul an abuluton takun naliwat taku, ta hidiye nan lebbengnan
makastigu takun am-in, Judyu ya bokon.

20 Ta hidiyey kainilaanan maid di ohan tagun ibilang Apu Dios an
maphod gapuh pangun-unudana nah Tugun. Ya gapu te adi taku
kabaelan an un-unudon am-in di wada kediyen Tugun ya hidiyey kitib-
anan naliwat takun am-in.

Hay mahapul ta damanan tobalon ditakun Apu Dios

21-22 Mu ad uwani mo ya nipainilay pangibilangan Apu Dios ke
ditakun maphod. Hituwe ya in-uh-un Moses ya handidan profetas nah
intudok da. Adi mipuun hi pangun-unudan nah Tugun di pangibilan-
gan Apu Dios ke ditakun maphod, mu mipuun hi pangidinolan takun
Jesu Kristo. Athitun am-in di pangibilang Apu Dios nadah mangulug
ke Jesu Kristo te nun-iingngon am-in di tagu.

23 Am-in taku ya naliwat takun Apu Dios, ta hidiye nan makakud-
dang di kaphod takuh panibona.

24 Mu gapu te makaullen ditaku ya intud-ak nah Jesu Kristo an
namoklah liwat taku ta deket mangulug takun hiya ya ibilang ditakun
maphod.

25-26 Intud-ak Apu Dios hi Jesus ot mate ta mapakawanan di liwat
di tagu hin mangulug dan hiya. Hituwen inat Apu Dios di pangipatib-
anah kinalimpiyuna. Te takon di uggena kinastigu handidan nunliwat
handi ya nanongnan hiya ya limpiyu te ingkaten Jesus di liwat di tagu.
Hituwey kitib-anan maandong di pangat Apu Dios hi pangibilanganan
ditakun maphod hin mangulug takun Jesus.

27-28 Ta hidiye nan adi taku it-ok an maphod taku gapu te hay
pangipatnaan takun mangun-unud nah Tuguna, te bokon hidiyey
pangipuunan Apu Dios hi pambalanan ditaku, mu hay pangidinolan
takun Jesu Kristo ya abu.

29 Adiyu e kanan di abuna takun Judyun ibilang Apu Dios hi tataguna
te ibilang nan am-in di mangulug an taguna, Judyu ya bokon,

30 te oha ya abuy Dios. Kinali takon di Judyu ya bokon ya ibilang
Apu Dios an maphod hin waday pangulug nan Jesus.

31 Kon hay pinhod tuwen kalyon ya iwalong taku mo nan Tugun Apu
Dios gapu te mangulug takun Jesus? Adi, te deket waday pangulug
takun hiya ya namam-an paka-un-unudon takuy Tuguna.

---

‡ **3:13 3:13** Psalm 5:9 § **3:13 3:13** Psalm 140:3 * **3:14 3:14** Psalm 10:7 † **3:18 3:18** Psalm 36:1

Hay pangulug Abraham ke Apu Dios

4

1 Nganney kalyon taku mipanggep nah nambalan Apu Dios ke
Abraham an ammod takun Judyu?
2 Gulat nat imbilang Apu Dios hi Abraham an maphod gapuh
maphod an inat na ya hidiye ot di iniit-ok na. Mu adi athidi te bokon
hidiyey pangibilangan Apu Dios an maphod di tagu, kinali maid di
ipahhiyan di taguh hinangngab na.
3 Hituwe ya miunnud nah nitudok an kananay "Kinulug Abraham
di kinalin Apu Dios ot ibilang Apu Dios an maphod."*
4 Inila takun matangdanan nan tagun pungngunuwon. Hidiyen
tangdana ya adi mibilang an regalo, te binoklana.
5 Mu hi Apu Dios ya hinnatkon te hay kihwangan takun idat na
ya libli, adi taku ingunuwan. Hay kitib-ana ya hay pangibilanganan
maphod nan gaga-ihon tagu gapuh pangulug na.
6 Hituwey kialigan nan kinalin din hi David mipanggep hi pun-
amlongan di tagun imbilang Apu Dios an maphod, takon di maid di
maphod hi inat na ot ahi mibilang an maphod.
7-8 Hituwey kanana, "Maka-am-amlong nan tagun nakaan di liwat na
ya ngohena te pinakawanan Apu Dios. Om, mun-am-amlong
hidiyen tagu te adi mo ibilang Apu Dios an naliwat."†
9-10 Mu kon ditaku ya abun Judyuy mun-am-amlong gapu te nakugit
taku? Adi, te takon nadan ugge nakugit. Hay pangulug day
pangibilangan Apu Dios ke didan maphod. Takon di hi Abraham an
ammod takun Judyu ya inila takun imbilang tuwalin Apu Dios an
maphod gapuh pangulug na ot ahi makugit.
11 Hidiyen numpakugitanay kitib-anan nibilang an maphod gapuh
pangulug nan Apu Dios handih ugge nakugit. Inat Apu Dios hituwe
ta mibilang hi Abraham an pun-ammod am-in di tatagun nibilang an
maphod gapuh pangulug da, takon di uggeda nakugit.
12 Ya hanada ken Judyu ya adi gapu te nakugit da ya e mo tobalon
Apu Dios dida. Mu dida ke ya mahapul an miingngoy pangulug dah
pangulug Abraham handih ugge nakugit. Ta hidiye nan hi Abraham
an ammod nadan Judyu ya mibilang bon amada nah pangulug da.

Hay kalin Apu Dios ya umannung

13 Kinalin Apu Dios ke Abraham an hiya ya nadan holag nay ahi
mamoltan tuh luta ya diday pun-ap-apun am-in di tatagu. Kinalina ke
Abraham hituwe gapuh pangulug na ot mibilang an maphod. Bokon
gapu nah nipab-on Tugun Moses.
14 Ta hidiye nan bokon hay pangun-unudan kediyen Tugun di
pangipaannungan Apu Dios nah kinalinan atonan kiphodan taku, mu
mipuun hi pangulug ke hiya, te gulat nat adi athidi ya maid moy
hilbin di pangulug ke hiya ya adi mo umannung hidiyen kinalina te
adi kabaelan di tagun mangun-unud am-in nah Tuguna.

---

* **4:3 4:3** Genesis 15:6 † **4:7-8 4:7-8** Psalm 32:1-2

15 Hidiyen Tugun di humlun hi kakastiguwan taku te adi taku
pakaun-unud. Gulat nat maid hidiyen Tugun ya maid ot di pangitib-
an an naliwat di tagu. Muden gapu te wadah diyen Tugun ya hidiyey
kitib-anan naliwat takun am-in te adi taku pakaun-unud.
16 Ta hidiye nan, hay panawatan taku nah kiphodan an malpun Apu
Dios ya adi mipuun hi pangun-unudan ketuwen Tugun, mu mipuun
hi kinalinan atona nah tagun waday pangulug na. Hituwey kitib-
anan hay panawatan taku kediyen kiphodan ya gapuh ule nan ditaku.
Ya bokon ya abu nadan Judyun mangipaanhan ketuwen Tugun di
uleyana, mu takon di dahdin waday pangulug nan umat ke Abraham
di pangulug na. Hituwey gapunan hi Abraham ya ammod takun am-in
an mangulug
17 te waday nitudok an kalin Apu Dios an kananay "He-a Abraham di
mibilang an pun-ammod am-in di mangulug hi kabobboble." Kinalin
Apu Dios hinae te imbilang nah Abraham an ammod takun am-in an
mangulug. Te hi Abraham ya nangulug ke Apu Dios an kabaelanan
managuh nate ya wadaonay maid.
18-19 Hi Abraham ya ongal di pangulug nan Apu Dios te takon di
inilanan adi mabalin an muntanud da nah inayanan hi Sarah ya ongal
di namnamana ot kulugonan umannung hidiyen kinalin Apu Dios an
hiyay mumbalin an ammod di dakkodakkol an tataguh kabobboble.
Hituwen kinalin Apu Dios ke hiya handi: "Ahi dumakkodakkol di holag
mut umat nadah bittuwon hi kabunyan an adi mabilang." Kediyen
nangalyan Apu Dios ketuwe ya dandanin hinggatut di toon Abraham
ta athidi mo nan kay natey adol na ya hi ke damdama Sarah ya adi
pakaimbabale tuwali, mu nanongnay pangulug Abraham ke Apu Dios
ot deyan immannung peman an dakol day holag na.
20-21 Ugge nunhalinduwan nangulug kediyen kinalin Apu Dios ke
hiya te ongal di dinol nan kabaelan Apu Dios an paannungon hidiyen
kinalina. Kinali namam-an nahamad di pangulug na ot dayawonah
Apu Dios.
22 Ot gapu kediyen nahamad an pangulug Abraham ke Apu Dios ya
"Imbilang nah Abraham an maphod an tagu".
23 Hidiyen nitudok an imbilang Apu Dios hi Abraham an maphod an
tagu te hay pangulug na ya bokon hiya ya abuy nibilang te
24 takon di ditaku gapuh pangulug takun hiya an nunmahun nan
Ap-apu takun hi Jesu Kristo.
25 In-abulut Apu Dios an mateh Jesus ta boklaonay liwat taku, mu
minahuwana bo ta ditakun mundinol ke Jesus ya mibilang takun
maphod.

Hay pumbalinan di pangun-unudan ke Jesus ya hay pakilinggopan ke Apu Dios

5

1 Imbilang ditakun Apu Dios an maphod gapuh pangulug takun hiya
ya malinggop moy kigappatan takun hiya gapuh inat Jesu Kristo an hi
Apu taku.
2 Ya gapuh nangulugan takun Jesu Kristo ya hiyay nangihayyup ke
ditakun Apu Dios ta gibokon taku moy pamaptok na ke ditaku gapuh

ulena. Ta hidiye nan mun-am-amlong taku te ahi taku midayaw nah kidayawan Apu Dios.
3 Bokon hinae ya abuy pun-am-amlongan taku, mu takon nah punligligatan taku te hidiyey pun-adalan takun mun-anus.
4 Hidiyen pangan-anusan takuh ligat di lummuh pambalan Apu Dios ke ditaku. Te deket tobalon ditaku ya hidiyey kipuunan di namnama taku an umannung nadan kinalin Apu Dios an atonan kidayawan takuh kad-ana.
5 Ya hidiyen namnamaon taku ya adi mibahho an ipaannung Apu Dios te impagibok nan ditakuy ongal an pamhod na. Hanan Espiritunan impaali nan ditakuy mangipagibok ke ditaku ke naen pamhod na.
6 Handih ugge taku nangulug ya maid di kabaelan takun mangat hi maphod te naliwat taku, mu impaalin Apu Dios hi Jesu Kriston nangikateh liwat taku handih tiempon gintud na.
7 Inila takun konan di tagun mangikateh ohan tagu, takon di maphod di pangi-en diyen tagun ikatena. Konan di pamhod an athidi.
8 Mu hi Apu Dios ya impatibo nay ongngaongngal an pamhod nan ditaku, te takon di inilanan naliwat taku ya intud-ak nah Jesu Kristo ot ikatenay liwat taku.
9 Hidiyen natayan Jesus di nangibilangan mon Apu Dios ke ditakun maphod. Ta hidiye nan namammam-a mon madinol taku te hi Jesus di mangitakdog ke ditakuh hinangngab Apu Dios ya mihwang taku nah ena pangastiguwan ke ditaku.
10 Te handi ya kay taku nakibuhul ke Apu Dios, mu ingkaten nan Imbabale nay liwat takut mihayyup taku bon hiya. Ya gapu te nihayyup taku mon Apu Dios ya ongal di dinol takun nihwang taku te namahuwan hi Jesus ta wadat nangamung an bumaddang ke ditaku.
11 Bokon ya abuh diye, mu ongal boy pun-amlongan taku ke Apu Dios te hay nakihayyupan takun hiya gapuh inat nan Apu takun hi Jesu Kristo.

Hay nunhinnatkonan di pumbalinan nan inat da Adam ke Kristo

12 Handin liwat Adam an namangulun tagu ya binoltan di holag na, ta hidiye nan am-in di tatagu ya naliwat. Ot gapu kediyen liwat ya wada moy kate, kinali maten am-in di tatagu.
13 Takon tuwali handih ugge indat Apu Dios di Tuguna ke Moses ya naliwat day tatagu, mu uggeda inilan himpappangey liwat da te maid ni-an nan Tugun an mangipainilan adi pinhod Apu Dios di liwat. Mu naliwat da tuwali.
14 Ta hidiye nan am-in di tagu nipalpu handih nunliwatan Adam inggana handih nanawatan Moses nah Tugun Apu Dios ya nate da, takon di hay naliwatan da ya adi umat hi naliwatan Adam an kinahing nay kalin Apu Dios.

Hidiyen inat Adam ya nilagat am-in di tagu. Ya athidi bo nan inat nan nitun-ud ke hiya an hi Jesu Kristo an nilaggat bon am-in di tagu.
15 Mu hay inat da ya ugge nun-ingngo, te nan inat Jesu Kristo gapuh ulen Apu Dios ya hinnatkon nah liwat an inat Adam. Hay numbalinan nan nunliwatan Adam ya katayan am-in di tagu. Mu hay numbalinan nan inat Jesu Kristo ya kapakawanan di liwat di tagu.

16 Hay oha bon nunhinnatkonan da ya nan namangulun nunliwatan
Adam ya hidiyey hinumlun hi kakastiguwan am-in di tagu. Adi umat
nah inat Jesu Kristo gapuh ulen Apu Dios an takon di naliwat taku ya
mibilang takun ugge naliwat ya mihwang takuh kakastiguwan taku.
17 Hay numbalinan di nunliwatan Adam ya katayan am-in di tagu.
Mu hay numbalinan nan inat Jesu Kristo ya ongngaongngal te hanada
ken mundinol ke hiya ya ulayan Apu Dios didat ibilang na didan
maphod. Ta makitagu da ya makidayaw dan hiyat nangamung gapun
Jesu Kristo.
18 Hidiyen nunliwatan Adam di humlun hi kakastiguwan am-in di
tagu, mu gapuh kaphod nan inat Jesus ya pakawanan Apu Dios di liwat
takun mangulug ta ibilang ditakun maphod an hidiyey kipuunanan
midatan takuh biyag an maid di poppog na.
19 Ya gapuh ugge nangun-unudan diyen ohan tagu ke Apu Dios ya
naliwat takun am-in te nipaboltan ke ditakun tataguh diyen kinagaga-
ihona. Mu gapuh nangun-unudan Jesus ke Apu Dios ya ibilang Apu
Dios nadan mangulug ke hiya an maphod.*
20 Naliwat day tatagu handi tuwali ugge ni-an nidat hituwen Tugun
ke Moses. Mu handih dinawat Moses hituwen Tugun ke Apu Dios ya
namam-ay nunliwatan di tagu te uggeda inun-unud hituwen Tugun.
Mu takon di athidi ya ong-ongal pe tuwaliy ulen Apu Dios ke dida.
21 Kinali maawatan taku an am-in di tagu ya mate ya makastigu te
hay liwat na, mu gapu te makaulleh Apu Dios ya imbilang ditakun
maphod ta waday biyag takun maid di poppog na gapuh inat nan Ap-
apu takun hi Jesu Kristo.

Hay pangitikodan takun munliwat

6

1 Mu adi gapu te makaulleh Apu Dios ya eyu kanan di tagan takun
munliwat.
2 Adi, te bokon mo hay liwat di kay nangdon ke ditaku te hidiyey
ingkaten Jesu Kristo. Kinali kon nguddanon taku bon munliwat?
3-4 Kon uggeyu inilan handih nabonyagan takun mangulug ya kay
taku nakikaten Kristo handih ingkate nay liwat taku ya kay hanan
nakilubuk ditaku ke hiya? Nate, mu gapuh ongal an kabaelan Amana
ya minahuwana. Athidi bon kay taku nakimahun hiyat waday balun
biyag takun umat nah dinawat na handih namahuwana.
5 Te kay taku nakikaten hiya dih natayana ya ahi taku bo
mamahuwan an umat ke hiya.
6 Handi boh nangipatakan dan hiyah krus ya kay nakipatak nan
gaga-ihon kinatagu takut madadag di kabaelanan mangdon ke ditakut
bokon taku mo kay muttatyun di liwat,
7 mu umat taku nah naten adinadaman e bo munliwat.
8 Ta hidiye nan gapu te kay taku nakikate ke Jesu Kristo ya kulugon
takun makitagu takun hiya nah balun biyag.
9 Hi Jesus ya nate, mu namahuwan, kinali adi mo mate te inapput
nay kate.
10 Handih natayana ya impakabboklanay liwat am-in di tagu, ta
hidiye nan adi mo mahapul an ebo umalit ipidwanan mate. Hiya

* **5:19 5:19** Isaiah 53:11b.

ya matagu mot nangamung te namahuwan ya am-in di at-attona ya
kidayawan Apu Dios.
11 Kinali nomnomon takun handin kinatagu takun gaga-iho ya
nakikate ke Jesus ta ad uwani ya iohha takuy biyag takuh kidayawan
Apu Dios te hay nigappatan takun Jesu Kristo.

12 Kinali adi taku iabulut an hay punliwatan di kay nangdon ke
ditakut adi taku aton nadan gaga-ihon impainghan di adol taku.
13 Hay kiatan di adol taku ya bokon hay gaga-iho, mu hay pinhod
Apu Dios an kidayawana. Ditaku ya kay taku nate handi, mu kay taku
namahuwan te nahannotan moy pangi-e taku. Ta hidiye nan mahapul
an idat takuy adol takun Apu Dios ta hay maphod di aton taku.
14 Kabaelan taku mon adi munliwaliwat te bokon mo nah pangun-
unudan takuh Tugun Moses di pangidinolan takuh kihwangan taku,
mu idinol taku nah ulen Apu Dios ke ditaku.

Impumbalin ditakun Apu Dios an tataguna

15 Mu adiyu e kanan di "Deyan bokon hay pangun-unudan hi
Tugun Moses di kihwangan taku ya takon moy aton takuy gaga-iho
ot makaulleh Apu Dios." Adi athidi,
16 te inila yun hanan un-unudon taku ya hidiyey ap-apu takun
mamaal ke ditaku, kinali deket hay punliwatan di un-unudon taku
ya paddungnay hidiyey ap-apu takun mamaal ke ditaku, ta hidiyey
gumapuh kakastiguwan takuh impierno. Mu deket hi Apu Dios di un-
unudon taku ya hiyay Apu taku ya mumbalin takun maphod.
17 Mumpasalamatak hi ongal ke Apu Dios, te takon di hay punliwatan
di in-innat yu handi ya deyan ad uwani ya iohha yun mangun-unud
nah nahamad an tuttudun dingngol yu.
18 Athidiy ine-ena te napoppog moy punmuttatyuwan taku ke
Satanas ta hi Jesu Kristo moy kon muttatyun ditaku ta hay maphod
di aton taku.
19 Man-uket in-ingngok nan punliwatan taku nah muttatyun paka-
un-unudonay apuna ya nalakan maawatan yu. Te handi ya kay ditaku
muttatyun Satanas te hay gaga-ihon pinhod nay inainat taku. Muden
ad uwani ya hi Jesus moy Apu taku ya mahapul an un-unudon takuy
pinhod na.

20 Handi ya maid di innun takun mangat hi pinhod Apu Dios te hay
gaga-ihoy inainat takun kay taku muttatyun di liwat.
21 Mu kon waday ginun-ud taku nadah gaga-ihon inainat takun
mangipabain? Maid. Hay numbalinan dadiye ya katayan an kihi-anan
ke Apu Dios.
22 Muden maphod ta ad uwani ya napoppog moy punmuttatyuwan
taku ke Satanas ot mumbalin taku mon muttatyun Apu Dios. Hiya
moy nihannot an un-unudon taku ta hay maphod di aton taku. Hay
pumbalinan tuwe ya waday biyag takun maid di poppog na.
23 Hay pumbalinan di liwat ya kate an hidiye nan kakastigu ta mihi-
an tan Apu Dios. Mu hay idat Apu Dios nadah mangulug ke Apu takun
hi Jesu Kristo ya hay biyag an maid di poppog na.

Adi mo mahapul an idinol taku nah Tugun Moses

7

1 Inilak an maawatan yun kaibaiba tun kalyok ke dakayu te inila
yun abuna nah kataggun di taguy pangun-unudana nah Tugun. Kinali
deket natey tagu ya napoppog moy pangun-unudana kediyen Tugun.
2 Umat nah nalahin an babai, hi linteg ya adinadaman e bo malahin
hi udum. Mu deket nate nan inayana ya damanan malahin bo.
3 Te deket nanongnan matagu nan inayana ya e malahin hi udum ya
makali mon inhuyop nay bokona inayan, mu deket nate nan inayana
ta numbintan ya bokon liwat hidiye.
4 Athidin dakayun kaibaiba an kay kayu nakikaten Jesu Kristo
handih natayana. Ta hidiye nan adi mo mahapul an idinol taku
nah Tugun Apu Dios an dinawat din hi Moses. Te hi Jesu Kriston
namahuwan di nihannot an idinol taku ta hana mon pinhod Apu Dios
di aton taku.
5 Handih ugge taku ni-an nangulug ya inainat takuy punliwatan an
pinhod di adol taku. Ya handih nipainila nan Tugun Moses ke ditaku
ya namam-a ot ya abuy naminhod di adol takun mangat hi gaga-iho te
hidiyey impaingha taku, yaden hidiyey lummuh katayan takun kihi-
anan takun Apu Dios.
6 Mu ad uwanin mangulug takun Jesu Kristo ya kay taku nakikaten
hiya, ta hidiye nan adi mo mahapul an idinol taku nah nitudok an
Tugun an kay ni-an nangdon ke ditaku. Te nan balun ine-en pangun-
unud ke Apu Dios di un-unudon taku te wada moy kabaelan takun
malpu nah Espirituna.

Hanan Tugun an dinawat Moses di mangipainilah kinagaga-ihon di tagu

7 Mu wadan pangali yuy "Deket athina ya adi maphod nan Tugun
Moses." Mu adi athidi te nan Tugun di nangipainila ke ditaku hi
mipanggep hi punliwatan. Umat nah kananay, adiyu amowan di
nganneh diyen wadah ibbayun tagu. Hidiyey panginilaan an hay
umamo ya gaga-iho, mu gulat nat maid hidiyen Tugun ya ugge ot
nainilan liwat hidiye.
8 Handih nanginilaak an kanana nah Tugun di gaga-ihoy umamo
hi nganneh diyen wadah udum ya namammam-a ot ya abu an maka-
amowak. Gulat nat maid hidiyen Tugun ya wadan kanan taku on maid
di liwat taku te maid di mangipainilan ditaku.
9 Umat ke ha-on, handih uggek naawatan di ine-en diyen Tugun
ya kanak pe on makaphodak. Mu handih naawatak ya ininnilak an
nahalman gayam di liwat ku ya ininnilak bon maid di bilang kun Apu
Dios an kayak nate.
10 Man-uke ya hidiyen Tugun an nangidinolak an pangun-unudan hi
pakitaguwan ke Apu Dios di hinumlun hi natayak ta mihi-anak ke hiya
te maid di pakaun-unud kediyen Tugun.
11 Hantun gaga-ihon kinataguk di nunhaul ke ha-on te kanak pe on
hay pangun-unudak nah Tugun di kitaguwak an munnananong, mu
kon ot adi te hay numbalinana ya katayan an kihi-anan ke Apu Dios.
12 Hidiyen Tugun Apu Dios ya makaphod te maphod ya niptok di
ituttuduna.
13 Kinali adi taku kanan di hidiyen maphod an Tugun di humlun hi
kihi-anan taku ke Apu Dios. Hay humlun hi kihi-anan ke Apu Dios ya

hay adi taku pangun-unudan kediyen Tugun. Gapu ketuwen adi taku
pangun-unudan di kitib-anan namahig di liwat taku.

Maid di kabaelan takun mangat hi maphod hin maid di baddang Jesu Kristo ke ditaku

14 Inila takun maphod nan Tugun an dinawat Moses te nalpuh
Espiritun Apu Dios. Mu ha-oy ya taguwak ya abu ya adiyak pakaun-
unud kediyen Tugun te kayak muttatyun di liwat.
15 Adik maawatan di pangi-ek te nan maphod an pinhod kun aton
ya bokon hidiyey oggan ku aton. Hanadan gaga-ihon adik pinhod ot
ya abuy atoatok.
16 Teden athidi an adik pinhod nadan gaga-ihon atoatok ya hituwey
kitib-anan tobalok an maphod nan Tugun.
17 Dadiyen atoatok an punliwatan ya adik ingudnguddan te nan
gaga-ihon kinataguk di mangigag-an ha-on an mangat ke dadiye.
18 Hituwey nanginilaak an maid di maphod hi kinataguk te takon di
pinhod kun aton di maphod ya adik kabaelan an aton.
19 Makulug hituwe te nan maphod an pinhod kun aton ya hidiyey
adik aton, mu nadan gaga-ihon adik pinhod an aton ya dadiye ot ya
abuy atoatok.
20 Kinali gapu te athidin nahunni ya hidiyey kitib-anan hay punli-
watan an pinhod di adol kuy mangigaggag-an ha-on an munliwat.
21 Kinali ad uwani ya inilak an athidiy nitaguwan an takon di nan
maphod di pinhod an aton ya nan gaga-iho ot ya abuy inat.
22 Te man-ut hi nomnom ku ya abulutok an makaphod di tugun Apu
Dios,
23 mu tun adol ku ya nan punliwatan di atona. Athituy ma-ma-at:
Hi nomnom ku ya kanak di atok di maphod, mu deke on hinnatkon
di oggan aton di adol ku. Kinali kayak muttatyun di punliwatan an
pinhod di adol ku.
24-25 Athidin kay nunduway ine-en di nitaguwak, te hay nomnom ku
ya pinhod kun un-unudon nan tugun Apu Dios, mu tun adol ku ya hay
punliwatan di pinhod nan aton. [24] Toan mah tu! Gulat nat maid di
bumaddang ke ha-on ya hay gaga-ihoy atoatok ta hay pumbalinana ya
mihi-anak ke Apu Dios ta nangamung. [25a] Mu maphod ta wadah Jesu
Kriston nangihwang ke ha-on ta uggeyak nihi-an ke Apu Dios. Hidiyey
gapunah pumpasalamatak ke Apu Dios.

8

Hay Espiritun Apu Dios di bumaddang ke ditakuh pangatan takuh maphod

1 Dadiyey kitib-anan ditakun mangulug ke Jesu Kristo ya adi taku
makastigu,
2 te nigappat takun hiya ya wadan ditaku nan Espiritun Apu Dios
an manannot hi pangi-e taku ta adi mo deke on ihik takun aton
nan punliwatan an hidiye nan gumapuh kihi-anan takun Apu Dios
ta nangamung.
3 Adi mapakawanan di liwat taku hi pangun-unudan taku nah Tugun
Apu Dios te adi taku pakaun-unud te gaga-ihoy kinatagu taku. Mu hi
Apu Dios ya pakawananay liwat taku te intud-ak na nan Imbabalenan
numbalin hi tagun umat ke ditaku ot ikate nay liwat taku. Hidiyey

pamaddang Apu Dios ke ditaku ta aton takuy maphod an bokon mo
hay gaga-iho.
4 Inat nah tuwe ta ditakun mangulug ya waday kabaelan takun
mangat hi niptok an umat nadah nitudok nah Tugun Moses. Ta hidiye
nan ditakun mangulug ya bokon nan gaga-ihon pinhod di adol takuy
un-unudon taku, mu nan pinhod nan Espiritun Apu Dios.

5-6 Hanan tagun hay gaga-ihon pinhod di adol nay nonomnomona
ya hidiyey un-unudona. Hituwey humlun kihi-anana ke Apu Dios.
Mu nan tagun hay pinhod di Espiritun Apu Dios di nonomnomona ya
hidiye boy un-unudona ya hay pumbalinana ya luminggop ya midatan
hi biyag an maid di poppog na.
7 Ot hanan tagun hay gaga-ihon pinhod di adol nay un-unudona ya
hiyay buhul Apu Dios. Adina un-unudon di tugun Apu Dios te hay
kakulugana ya maid di kabaelanan mangun-unud kediye.
8 Hanadan mangun-unud hi gaga-ihon pinhod di adol da ya adida
ipaamlong hi Apu Dios.

9 Mu ditaku ke ya adi athidi te wadan ditaku nan Espiritun da Apu
Dios ke Jesu Kristo an mangituttuduh aton taku. Mu nada ken maid di
Espiritun Kristo ke dida ya bokona tatagu dida.
10 Mu ditaku ken wadah Jesu Kristo ke ditaku ya takon di mate
tun adol taku gapuh liwat taku ya wadan ditaku nan balun biyag
te imbilang ditakun Apu Dios an maphod te hay nangidinolan takun
Jesus.
11 Deket wadan ditaku nan Espiritun Apu Dios an nunmahun Jesu
Kristo ya athidi bo damdamay atonan ditakun mahuwan ditaku gapuh
ongal an kabaelana.

12 Kinali, dakayun kaibaiba, ad uwanin wada mon ditaku nan
Espiritun Apu Dios ya mahapul an iwalong takuy gaga-ihon pinhod
di adol taku.
13 Te deket aton taku nan gaga-ihon pinhod di adol taku ya mihi-an
takun Apu Dios ta nangamung. Mu deket abuluton takuy baddang nan
Espiritun Apu Dios ta itikod takun mangat nadah gaga-ihon pinhod di
adol taku ya makitagu takun Apu Dios ta nangamung
14 te am-in di mangun-unud nah Espiritun Apu Dios ya diday
mibilang an imbabalena.
15 Ta hidiye nan bokon mo hay takut di nangdon ke ditaku te waday
Espiritunan ditaku, kinali madinol takun mangalih “Ama” ke hiya.

16 Hanan Espiritun Apu Dios di mangipainila an imbabale ditakun
Apu Dios.
17 Ya gapu te imbabale ditaku mon hiya ya milak-am taku nah idat
nan Jesu Kristo. Ya deket makililigat takun Kristo te hay pangun-
unudan takun hiya ya ahi taku bo makidayaw ke hiya.

Hay kihwangan takuh punligligatan taku

18 Inilak an nan punholholtapan takud uwani te hay pangun-unudan
takun Jesus ya ittaittay hin iingngo nah ahi pangipadayawan Apu Dios
ke ditaku.
19 Ya am-in di lintun Apu Dios ya kay da uma-abtuh pangipatib-an
Apu Dios hi kidayawan nadan imbabalena.

20 Man-uke ya ugge naat di pinhod Apu Dios am-in hanadah lintuna
te impumbalina didan madadag. Adida pinhod, mu hidiyey pinhod
Apu Dios. Mu takon di athidi ya waday namnama takun
21 hi udum hi algo ya am-in di lintun Apu Dios ya ahina pakiphod
hantuh pangipaphodana ke ditakun tatagunat mumbalin taku nah
pinhod nan pumbalinan taku.
22 Inila takun am-in di lintun Apu Dios ya nunligligat da ingganad
uwani hi panpan-oddan dah ahida kiphodan. Hidiyen nunligligatan
da ya umat hi punligatan di babain muntungo.
23 Takon di ditakun mangulug an nangipaaliyan Apu Dios hi
Espirituna ya maligligatan taku damdama. Ta hidiye nan umabtu
takun madatngan nan pangipatib-an Apu Dios an ditakuy imbabalena.
Kediyen tiempo ya mahannotan tun adol taku hi balun adol an adi mo
mate.
24 Ya gapu te inihwang ditakun Apu Dios ya wada nan namnamaon
takun ahi maat. Mu inila takun ugge ni-an naat te kon gulat nat naat
ya adi taku ot mo hadhad-on. Kon mabalin bon had-on di nagibbu
mon naat?
25 Mu gapu te madinol takun ahi taku ang-angon di kipaannungana
ya anusan takun munho-ho-od inggana mipaannung.

26 Bokon hidiye ya abu, mu baddangan ditakuh Espiritun Apu Dios
hin waday pungkudangan taku. Umat nah pundasalan taku te ugge
taku inilay aton takun mundasal. Mu takon di athidi ya wada nan
Espiritunan mangitakdog ke ditaku ke Apu Dios te takon di waday
pinhod takun kalyon ya adi taku pakaikali.
27 Ya hi Apu Dios an nanginilah wadah nomnom taku ya inilana
damdama hin nganney pinhod nan Espirituna hin pun-idasalan
ditaku, te nan ibagan nan Espirituna ya hidiyey pinhod Apu Dios an
idat ke ditaku.
28 Ya inila takun am-in di ma-ma-at ke ditaku ya pumbalinon Apu
Dios an kiphodan takun naminhod ke hiya, an pintok nan tataguna
mipuun hi ninomnom nan aton.
29 Handih pinghana ya inilan Apu Dios tuwali nadan mangun-
unud ke hiya ya pinilina tuwali didan miunnud hi pangi-en nan
Imbabalenay pangi-eda. Ta ditakun mangulug ya mibilang takun
imbabalenat hi Jesu Kristoy kay panguluwan taku.
30 Ditakuy pinilin Apu Dios an imbabalena te plinanu na tuwaliy pin-
hod nan pangi-e taku ot tobalon ditakun maphod. Hay manguddidin
atona ya ipadayaw ditaku.

Hay ongal an impaminhod Apu Dios ke ditakun tataguna

31 Deket umat hidin hi Apu Dios di kon tagun ditaku ya maid moy
mabalin an manadag ke ditaku.
32 Hi Apu Dios ya uggena kinawwanan nan binugtung an Imbabalena
ot ipaalinat ikate nay kiphodan takun am-in. Ot namam-a mo hin
mipanggep nah udum an mahapul taku te adina kawwanan an idat
am-in dadiye.
33 Hi Apu Dios di numpakawan hi liwat taku ot ibilang ditakun
maphod, kinali maid di lebbeng di ohan tagun mangalin gaga-iho
takun pinilin Apu Dios an tataguna.

34 Ya athidi bon maid di mabalin an mangihi-an ke ditaku ke Apu
Dios te wadah Jesu Kristo an nangikateh liwat taku ot ahi mahuwan
Amana. Hi Jesus an impatag-enan mun-ap-apu ya dehdih winawwana
ta takdog ditaku.
35 Takon di nganney maat ke ditaku ya adi mapoppog di impaminhod
Jesu Kristo ke ditaku. Takon di maligligatan taku, mabulubulun di
nomnom taku, punholholtapon ditaku gapuh pangulug takun Jesu
Kristo, kumudang di kanon ya bulwati, takon di waday katatakut hi
maat ke ditaku weno patayon ditaku ya nanongnan pinhod ditakun
Jesu Kristo.
36 Te wada tuwali nah kalin Apu Dios di mipanggep hi punligligatan
takun kananay
"Hanghanggaon mit nangamung di katayan mi gapuh pangun-unudan
min he-a, Apu Dios. Man-uket ya hay punnomnom di tatagun
dakami ya kay kami kalneron na-ala on kinlong da."*
37 Mu takon di athidin munligligat taku ya waday dinol taku an
mangapput takuh udidina gapu ke Jesu Kristo an naminhod ke ditaku.
38 Madinolak an ongal di impaminhod Apu Dios ke ditaku ya maid di
humani kediyen pamhod nan ditaku, takon di mate taku weno matagu
taku, takon nadan anghel, dimonyo ya nadan udum an adi matibon
waday kabaelana, takon di nganney ma-ma-at ke ditakud uwani weno
hi udum an algo,
39 takon di nadan wadad kabunyan ya ad dalom weno nganneh diyen
lintuna ya maid di kabaelan dan humani nah impaminhod nan ditaku
gapuh nigappatan takun Jesu Kristo an hi Apu taku.

Hanadan Judyuy namangulun pinilin Apu Dios an tataguna

9

1 Kaibaiba, ha-oy an mangulug ke Kristo ya makulug tun kalyok.
Takon di nan Espiritun Apu Dios ya inilanay wadah nomnom ku.
2-3 Kalyok ke dakayun nahalman di hakit di nomnom kut nangamung
gapu nadah ibbak an Judyun adi mangulug ke Kristo. Gulat nat
mabalin ya takon di ha-oy di makastigun mihi-an ke Jesu Kristo mu
ta mihwang da ot ahan.
4 Dakamin Judyuy pinilin Apu Dios an tataguna ya dakol di inat
nah kiphodan mi. Dakamiy imbilang nah imbabalena ot ipatibo nan
dakamiy kinatag-ena ya impainila nan dakami nadan nakitobbalana.
Dakami boy nangidatana nah Tuguna ya intuttudu nan dakamiy aton
an mundayaw ke hiya. Ya dakol di kinali nan ahina aton hi kiphodan
min Judyu.
5 Hanadan Judyun nahlagan miy pinilin Apu Dios an namangulun
tataguna. Takon hi Kristo, hin mipanggep hi kinataguna ya nahlag
damdaman dida. Hiya ya Dios an Ap-apun di am-in an lebbengnan
madayaw ta nangamung! Amen.
6 Kinalin Apu Dios an nadan Judyuy tataguna, mu uggena imbilang
didan am-in an taguna te kahingon di udum nadan intuttuduna. Mu
adi taku kanan di ugge impaannung Apu Dios di kinalina.

---

* **8:36 8:36** Psalm 44:22

7 Adi bo am-in di holag Abraham ya mibilang dan imbabalen Apu
Dios. Te wada tuwaliy kinalin Apu Dios ke Abraham an kananay
“Abuna nadan holag Isaac di ibilang kun holag mu.”
8 Hay pinhod tuwen kalyon ya adi gapu te nitungon holag Abraham
ya imbabale mon Apu Dios, te abuna nadan nitungo gapuh nipaan-
nungan nan kinalin Apu Dios di mibilang.
9 Nipatiboh tuwe handih nangalyanan Abraham mipanggep hi ahi
kawadaan di imbabalenan kananay “Mala-uy ohan toon ya atok nan
kinalik an ahi mun-imbabaleh lalaki nan inayam an hi Sarah.”
10-12 Athidi bon Rebekah an inayan Isaac an nahlagan takun
Judyu. Handih nangibutyugana nadah nundappil an da Esau ke
Jacob ya kanan Apu Dios ke hiyan “Hanan nihaynod di ahi un-
unudon nan panguluwan.” Handih nangalyanan diye ya uggeda
ni-an nitungo. Ya maid di eda inat hi maphod weno gaga-iho
kediyen nangalyana. Hidiyey kitib-anan ugge nipuun hi inat dadiyen
nundappil di namiliyan Apu Dios, mu nipuun hi punnomnom na. Te
makulug an hiya ya adina ipuun hi maphod an inat di pamiliyanah
taguna, mu nangamung di pinhod na.
13 Impitudok Apu Dios di mipanggep ketuwen kananay “Hi Jacob di
pinhod ku, bokon hi Esau.”
14 Takon di umat hidi ya adi taku kanan di nihallah Apu Dios te tipet
pinhod nay oha ya ena adi pinhod di oha?
15 Hay gapunan adi taku kanan di athidi ya kanan Apu Dios ke Moses
handih doney “Ipatibok di ulek ya homok ku nah tagun pinhod ku.”
16 Ta hidiye nan ugge nipuun hi punnomnom taku weno hay
pangatan di taguh maphod di gapunah pammokan Apu Dios ke ditaku,
te nangamung di pinhod nan homkon.
17 Mu deket adina pinhod an homkon di tagu ya nangamung na. Te
waday impitudok nah mipanggep hi kinalina nah patul di Egypt an
kananay
“Ha-oy di nangidat ke he-a hi kinapatul mu ta deket apputon dakan
ha-on ya mipatiboh tataguy ongal an kabaelak ta mundingngol
di ngadan kuh kabobboble.”
18 Athinay pangi-en Apu Dios an homkonay pinhod nan homkon ya
iwalong nay pinhod nan iwalong ta aton day adi maphod.

Hay ine-en di boh-ol ya homok Apu Dios

19 Adi gapu te umat hidi ya etaku kanan di “Ot maid moy bahul
taku, takon di nganney aton taku te kon waday kabaelan taku hin hay
pinhod Apu Dios di maat?”
20 Mu kalyok ke dakayu an ditakun tatagu ya maid di kalebbengan
takun mangalih athidi ke Apu Dios. Gaga-iho hin pabahulon taku weno
etaku balawon di indat nan gahat taku ta etaku kanan di “Antipet
athituy nangapyam ke ha-on?”
21 Kay miingngoh Apu Dios nah mangapyah buwod an nangamung
pey pangapyana. Nangamung ke hiya hin inip-iphod nay nangapya
nah oha ya linggolinggom na nan oha.
22 Athidin Apu Dios an nangamung nah pinhod nan aton ke ditakun
lintuna. Deket kananay kastiguwona nadan tatagun bobboh-olanat
mipainilay ongal an kabaelana ya nangamung na. Mu ingganad uwani
ya an-anusana dida

23 ta ipainila nay kinatag-ena ke ditakun pinili nan homkonan ahina
ipadayaw hi langit.
24 Ya maphod ta pintok ditakun Judyu, mu bokon ditaku ya abu te
takon nadan bokon Judyu.
25 Miunnud hituwe nah impitudok Apu Dios ke Hosea an kananay
"Hanadan tatagun ugge ni-an nibilang an tataguk handi ya ibilang ku
mo didan tataguk. Uggek impatiboy naminhod kun dida handi,
mu ad uwani ya ipatibok mon dida.*
26 Ya nadan tataguh kabobboblen ugge nibilang ni-an an tataguk ya
ahi da mibilang an tataguk ya imbabalek te ha-oy an Dios an wadat
nangamung di kon tagu ke dida."†
27 Ya impaabig nan Isaiah di mipanggep nadah Judyu an kananay
"Man-ut dakol day Judyun umat hi kinadakol di lonah pingngit di
baybay, mu o-ohan diday mihwang
28 te nunna-ud an kastiguwona nadan adi mangulug ke hiya tuh luta."‡
29 Miunnud hituwe nah kinalin Isaiah dih donen kananay
"Gulat nat maid di homok Apu Dios an Kabaelanan am-in ya maid di
natdaan ke ditakun Judyu, umat nadah tatagud Sodom ya ad
Gomorrah an nate dan am-in."§

Hay ugge nangulugan nadan Judyu ke Jesus

30 Athituy kibalinana: Handi ya maid hi nomnom nadan bokon
Judyuy pambalan Apu Dios ke dida, mu ad uwani ya imbilang na mo
didan maphod te nangulug dan Jesus.
31 Mu nadan Judyu ya nundingol da nah Tugun Moses te pangali da
on hidiyey pangipuunan Apu Dios hi pambalana ke didan maphod, mu
bokon.
32 Tipe nin ta ugge imbilang Apu Dios didan maphod? Te idinol dah
pangun-unudan da nah Tugun Moses, an bokon ke Kristo. Hay uggeda
nangidinolan ke Kristo di kialigan nan batun kihupdugan.
33 Hituwe ya miunnud nah impitudok Apu Dios an kananay
"Waday tudduwok ad Zion an mialig nah batun kihupdugan di tatagu,
deket nihupdug da on natu-i da. Mu nadan tatagun waday dinol
da ke hiya ya adida muntutuyuh eda nundinolan te ihwang na
dida."*

10

1 Kaibaiba, idasadasalak nadan iibbak an Judyu te pinhod ku ot
anhan an ihwang Apu Dios dida.
2 Inilak an pinhod dan abun mangun-unud ke Apu Dios, mu
mibanahho da te makudang di inila dah mipanggep ke hiya.
3 Man-uke ya adida pinhod an awatan di ine-en di pangibilangan
Apu Dios an maphod di ohan tagu. Te hay pangidinolan dan mibilang
an maphod ya hay pangun-unudan da nah Tugun Moses an bokon hi
ulen Apu Dios.
4 Nihallah diyen punnomnom da te pinoppog Kristoy pangidinolan
kediyen Tugun ta hiyay pangidinolan takuh pambalan Apu Dios ke
ditaku.

---

* **9:25 9:25** Hosea 2:23 † **9:26 9:26** Hosea 1:10 ‡ **9:28 9:27-28** Isaiah 10:22-23 § **9:29 9:29** Isaiah 1:9 * **9:33 9:33** Isaiah 8:14 ya 28:16

Hay panawatan hi kihwangan

5 Hi Moses ya impatibonan kah-in an un-unudon am-in di Tugun Apu
Dios hin hidiyey pambalanan ditaku te kananay "Hay tagun paka-un-
unudonay Tugun Apu Dios ya hiyay manawat hi mikadwan biyag an
malpun hiya."
6-7 Man-ut athidi, mu kon ipapilit Apu Dios an aton taku nadan adi
taku kabaelan ta ahi ditaku ibilang an maphod ta mihwang taku?
Adi, te hay kipuunan di pangibilanganan maphod di ohan tagu ya
hay pangulug na. Hituwe ya miunnud nah nitudok an kananay "Adi
mahapul an ume kayuh langit weno ad dalom an e mangikuyug ke
Kristo tuh luta ta ahi kayu mihwang." Adi athidi te hay kihwangan ya
hay pangidinolan ke Jesu Kristo.
8 Hay impainilan Apu Dios an mahapul ya hay pangihamadan takuh
pangulug takun Kristo an hinaey emi itanuttudu. Wada boy impitudok
Apu Dios an kananay "Adi naligat an maawatan di pinhod Apu Dios an
inilaon taku mipanggep hi pangulug ke hiya te am-in taku ya mabalin
an nomnomon taku ya punhuhummanganan takuh diye."
9 Deket kalyon takun hi Jesus di Ap-apu ya deket nahamad di
pangulug takun minahuwan Apu Dios hiya ya mihwang taku.
10 Te hay kihwangan di tagu ya mipuun hi pangidinolanan Jesu
Kristo, te nan tagun mangulug ke hiya ya ipainila nay nangulugana
ya hiyay tobalon Apu Dios an maphod. Hidiyen tagu ya mihwang.
11 Hituwe ya miunnud nah nitudok an kananay "Hanan tagun
mangidinol ke Kristo ya adi muntutuyuh ena nangidinolan ke hiya
te ahi mihwang."
12 Am-in di tagun mangulug ya migappat ke naen kihwangan te maid
di kituppugana, Judyu ya bokon te hi Apu Dios di Ap-apu dan am-in.
Kinali takon di dahdin tagun mumbagah baddang ke hiya ya homkona.
13 Miunnud hituwe nah nitudok an kananay "Am-in di mumbagah
baddang an kananay 'Apu, ihwangak anhan' ya nunna-ud an mih-
wang.' "*

Maid di pangigadulan nadan Judyu hi adida pangulugan ke Jesus

14 Mu nganney aton dan mangibagan Jesu Kristo an ihwang na dida
hin adida mangulug ke hiya? Ya nganney innun dan mangulug ke hiya
hin maid di eda dingdingol hi mipanggep ke hiya? Ya nganney innun
dan mangngol hin maid di e mangituttudun dida?
15 Kinali mahapul an wadaday mangulug an mitud-ak an e muntut-
tudu. Hituwey kialigan nan impitudok Apu Dios an kananay "Maan-
anla nadan tatagun datngan nadan mangipainila nah maphod an
mituttudun kiphodan di tatagu."
16 Mu adi am-in nadan nangngol kediyen nituttudu ya nangulug da.
Hituwe ya miunnud nah kinalin Isaiah ke Apu Dios di "Apu, o-oha day
mangulug hi ituttudu mi."†
17 Hay pangulugan di tagu ya mahapul an donglon day mituttudu
mipanggep ke Kristo, kinali mahapul an waday umen e muntuttudun
dida.

---

* **10:13 10:13** Joel 2:32 † **10:16 10:16** Isaiah 53:1

18 Mu nadan Judyun ugge nangulug ya maid di pangigadulan dan
uggeda dingngol hidiyen nituttudu te nitudok nah kalin Apu Dios an
kananay
"Nundingngol am-in hi kabobboble tuh lutay mipanggep ke Apu Dios."
19 Adinadaman ugge naawatan nadan Judyu handin intuttudun Moses
handih namoh-olan Apu Dios ke didah uggeda nangun-unudan ke Apu
Dios. Te kinalin Moses ke diday kinalin Apu Dios ke hiyan kananay
"Homkok nadan udum an tatagun bokon Judyu an dida nan adiyu ibi-
lang an tagu. Pinihupihul yu dida te uggeda inilay mipanggep ke
ha-on, mu ahi kayu bumobboh-ol gapuh amo yuh pangipaptok
kun dida."
20 Hi ke damdama Isaiah ya ugge timmakut an nangipainila nah
impaabig Apu Dios ke hiyan kananay
"Ha-oy an Dios ya numpainilaak nadah tatagun ugge nunnomnom
ke ha-on handih pinghana, te handi ni-an ya man-u te adiyak
hapulon, mu ad uwani ya inilaak mo ke dida."‡
21 Hidiyen kinalin Isaiah ya mipanggep nadah bokon Judyu. Mu
hituwey kanana damdama nadah Judyu
"Takon anhan di anal-alukok didat abuluton day impaminhod kun
dida ya kapyanan adida ya immam-a da ot pay di ngohe dan
ha-on."

Hay ongal an homok Apu Dios nadah Judyu

11

1 Takon di athidin dakol nadah Judyuy adi mangun-unud ke Apu
Dios ya adinadaman etaku kanan di "Inwalong mon Apu Dios didan
tataguna." Adi mabalin an etaku kanan di athidi te tibon yun
inabulutak yaden Judyuwak an holag Benjamin an holag din hi
Abraham.
2 Ugge inwalong Apu Dios nadan Judyu an pinilinan tataguna handih
pinghana. Te kon uggeyu inilan wada nah impitudok Apu Dios
mipanggep hi nundiklamuwan Elijah ke hiya gapuh ad-adin inat nadan
ibbanan Judyu? Kanan Elijah ke Apu Dios di
3 "Apu, pinate dan am-in nadan profetas an intud-ak mu ya pina-i
da bon am-in nadan pangiklongan mih iappit min he-a. Dehtun ohaak
mon natdaan hanadah mangulug ke he-a ya takon di ha-oy ya ihikak
an patayon."
4 Mu himmumang hi Apu Dios an kananay "Adi, bokon he-a ya
abuy natdaan hanadah mangun-unud ke ha-on. Takon di dakol day
nangiwalong ke ha-on ta hi Baal moy daydayawon dan dios da ya
wadaday pitun libun impapaptok kun mundayaw ke ha-on an adida
dayawon hi Baal."
5 Athidid uwanin wadaday udum an Judyu an mangun-unud ke Apu
Dios an pinilinan mihwang gapuh homok nan dida.
6 Hay nangipuunanah namiliyanan dida ya hay ulenan dida, bokon
hay maphod an inat da. Te gulat nat athidi ya kay da mo binokla,
bokon mo gapuh ulena.
7 Kinali athitu: man-ut dakdakol nadah Judyuy nangat am-in hi
kabaelan dat abuluton ot Apu Dios dida, mu o-oha ya abuy pinilina.
Hay kadakolan ke dida ya inwalong na dida te makangohhe da.

‡ **10:20 10:20** Isaiah 65:1

8 Hituwe ya miunnud nah impitudok Apu Dios an kananay
“Impakulhin Apu Dios di nomnom da ta adida pakaawat hi pangi-ena,
kinali kay da adi pakatibo ya pakadngol ingganad uwani.”
9 Wada boy impitudok na handi ke David mipanggep ke didan kananay
“Hana ot ta nan pangipaanhanan dan humamuhamul an pun-
amlongan day gumapuh kadadagan da. Om, hana ot ta
mumbalin hidiyeh kay bitun kag-ahan da ya kakastiguwan da.
10 Ya hana ot ta mumbalin dan kay nakulap ta adida pakatibo.* Ya
athidi bon gapuh adida pangulugan ya mangngemangngey punligli-
gatan da ta kay da mumpahpah-on hi makaddam-ot.”
11 Ot gapu te athidin uggeda nangulug ke Kristo ya kon
munnananong an mihi-an da ke Apu Dios? Adi. Te hidiyen uggeda
nangulugan ya numbalin an hidiyey kihwangan nadan bokon Judyu.
In-athitun Apu Dios ta umamo nadan Judyu hi pangipaptokana nadah
bokon Judyu ta kal-ina ot ya mangulug da damdama.
12 Gapu kediyen ugge nangulugan nadan Judyu ya numbalin an
makaulleh Apu Dios nadah bokon Judyu. Mu hi udum hi algon
dumakdakol day Judyun mangulug ya umul-uleh Apu Dios hi udum
an tatagut migappat dah kiphodan nadan Judyu.

Hay ine-en di pangihwangan Apu Dios hi tagu, Judyu ya bokon

13 Ipainilak ke dakayun bokon Judyu an ha-oy di napilin mangipaini-
lan dakayu hi mipanggep ke Jesus. Ya hituwen kinaapostoles ku ya
idayaw ku ya munhuhuluwak ketuwen ngunuk
14 ta kal-ina ot ya umamo nadan ibbak an Judyu ke dakayu ta
mangulug dat mihwang da damdama.
15 Maphod di numbalinan diyen nangiwalongan Apu Dios nadah
Judyu te nihayyup kayun bokon Judyu ke hiya. Mu deket mangulug
nadan Judyu ya immam-anan maphod di maat gapuh homok Apu Dios
ke ditakun am-in an kay taku mamahuwan.
16 Ditakun Judyu ya kay ditaku nan tinapay hi niatan takun Apu Dios:
te hay aton taku hin umiappit takuh tinapay ke hiya ya pumi-ang takuh
ittay ta hidiyey iappit takun hiya. Ya deket inabulut nah diyen tinapay
ya kitib-anan imbilang nan maphod am-in nan tinapay. Kay ditakuy
tinapay ya nan ammod takun hi Abraham di kay pi-ang nan tinapay
an niappit ke Apu Dios te hiyay namangulun makalin taguna. Umat
bo nah kaiw an deket maphod di lamut na ya maphod boy hapang na.
Hi Abraham di kay lamut ya ditakun holag nay kay hapang.
17 Mu wadaday hapang an adi bumunga, diday tinungil Apu Dios
ot ihannot nay udum an hapang an nalpu nah kaiw an impamga nay
tomol. Datuwen nihannot an hapang ya makitagu da kediyen kaiw
an oliba. Hay kialigan dadiyen hapang an nihu-up ya dakayun bokon
Judyu.
18 Mu takon di dakayuy kay nihannot nah natungil an hahapang ya
adiyu pangaliy kudukdul kayu mu dida. Te bokon dakayuy umidat hi
kiphodan nan nihu-upan yu te nan nihu-upan yu moh udot di umidat
ke dakayu.
19 Wadan pangali yu boy “Mu tinungil Apu Dios didat mihannot
kami.”

---

* **11:10 11:9-10** Psalm 69:22-23

20 Makulug an nihannot kayun dida te adida mangulug, yaden
dakayu ke ya inabulut dakayun Apu Dios hi pamilyana gapuh pan-
gulug yu, mu adi kayu mumpahhiya. Tibon yu ot ya abut munnanong
di pangulug yu ta adi kayu miummat ke dida.
21 Ugge kinawwanan Apu Dios nadan Judyu an kay dida tuwali nan
hapang ot tungilona dida. Ya athidi boy atonan dakayu hin iun-unud
yun dida.
22 Takon di ongal di homok Apu Dios ya adina homkon, mu kastigu-
wona nadan mangohen hiya, umat nadah Judyun ugge nangulug ke
hiya. Mu dakayu ke ya homkon dakayu hin munnanong di pangulug
yun hiya. Mu deket adiyu punnanongon di pangulug yu ya kaanon
dakayun hiya, ta umat kayu nah hapang an tungilona.
23 Ya nada ken Judyun kay natungil ya deket mangulug da ya
ibangngad Apu Dios dida nah natungilan da te kabaelanan aton.
24 Dakayu ya mialig kayu nah hapang di ohan kaiw an impamganah
tomol, mu nihu-up kayu mo nah natungilan an hapang nan kaiw an
nitanom. Deket athidi ya kon adi nalakay pangipabangngadan Apu
Dios nadah hapang tuwalin nan kaiw an natungil? Hay pinhod tuwen
kalyon ya nalakan bangngadon Apu Dios nadan Judyu hi pamilyana
te taguna tuwali dida.

Hay pammokan Apu Dios hi tagu, takon di nganney nitaguwana

25 Kaibaiba, pinhod kun inilaon yu nan ugge nainila handih pinghanat
adi kayu mumpahhiya. Hituwey pinhod kun ipainila; Hay adi
pangulugan nadan udum an Judyu ya adi munnananong, mu
mapoppog hin am-in nadan bokon Judyu an pinilin Apu Dios ya
mangulug da.
26 Athituy ine-en di ahi kihwangan am-in di Judyu. Hituwe ya miunnud
nah nitudok an kananay "Hanan umalin mangihwang hi tagu ya
malpud Zion. Hiyay mangipatikod hi gaga-ihon atoaton nadan holag
Jacob.
27 Kediyen tiempo ya pakawanak di liwat dat umannung di nakitob-
balak ke dida handih done."†
28 Hanadan Judyu ya buhul Apu Dios dida te kahing da nah
mituttudu mipanggep ke Jesu Kristo, mu hidiyen pakibuhhulan da ya
numbalin hi kiphodan yu. Mu takon di athidi ya pinhod Apu Dios
dida te diday namangulun pinilinan tataguna gapuh pamhod na nah
aammod da dih done.
29 Te adi mabalin an hannotanay ninomnom na te diday pinilinan
tatagunan pangatanah maphod.
30 Dakayun bokon Judyu ya uggeyu kinulug hi Apu Dios handih
pinghana te kediyen tiempo ya nadan Judyuy tataguna, mu himmok
dakayu mon hiya te hay nangahingan nadan Judyu ke hiya.
31 Mu udum hi algo ya homkona damdama dida. Uggeda nangun-
unud ke hiya, mu homkona didan umat hi nammokanan dakayun
bokon Judyu.
32 Impatibonan am-in di tagu, Judyu ya bokon Judyu ya naliwat da,
ta hidiye nan ahina homkon dida.

Hay kaphod ya dayaw Apu Dios

† **11:27 11:27** Isaiah 59:20-21

33 Hi Apu Dios ya ongal di homok nan ditakun am-in. Maid di
miingngon hiya te inila nan am-in. Adi taku pakaawat hi pangi-ena
ya hay gapunah pangatana nadah oggana aton.
34 Hituwe ya miunnud nah nitudok an kalin Apu Dios an kananay
"Maid di ohah nanginilah nomnom Apu Dios ya adinadaman waday
manuttudun hiya.‡
35 Ya maid di ohan immidat ke hiyat mautangan kediyen tagu."§
36 Te am-in tun wada ya hiyay nunlutu. Athidi bon hiyay mangipaptok
ke dadiyen lintunat dadiyey mangipadayaw ke hiya. Dayawon takuh
Apu Dios ta nangamung. Amen.

Hay aton takut umamlong hi Apu Dios

12

1 Dakayun kaibaiba, gapuh ongal an homok Apu Dios ke ditaku ya
mahapul an iappit takun hiyay adol takut hay maphod di aton takud
uwanin matagu taku. Ta kay taku miappit ke hiyat aton takun am-in
di kabaelan takun mangun-unud am-in hi ituguna ta ipaamlong taku
te hidiyey ustuh pundayaw ke hiya.
2 Adi taku iun-unud nadah adi mangulug, mu baliwan takuy
punnomnoman takut pumhod di pangi-e taku. Ta inilaon takuy pinhod
Apu Dios an aton takun dadiye nadan maphod ya maid di kudang nan
mangipaamlong ke hiya.
3 Gapuh ulen Apu Dios ke ha-on ya waday kabaelak an mangitut-
tuduh pangi-ena. Ya hituwey kalyok ke dakayun am-in: Adi kuma
nakattag-ey punnomnoman yuh adol yu. Mu abuluton yun hay
kabaelan di hin-oh-an dakayu ya nipuun hi pangulug yun Apu Dios
te waday oha on indatanah kabaelana.
4 Te ditaku ya ugge nun-iingngoy kabaelan taku, umat hi adol taku
an oha, mu dakol di partena an nunhihinnatkon di kabaelan dan aton.
5 Athidi bon ditakun mangulug, te takon di dakol takun nunhi-
hinnatkon di nitaguwana ya kay taku damdama ohan adol gapuh
nigappatan takun Kristo.
6 Ya gapuh ulen Apu Dios ot idat nay nunhihinnatkon an kabaelan
taku ya mahapul an waday oha on atona nan nidat an kabaelanan
aton. Ta deket hay indat Apu Dios ke he-an kabaelam ya hay e
muntuttuduh impainilanan he-a ya hidiyey atom, mu abuna nan
kulugom an impainilan Apu Dios di ituttudum.
7 Deket hay nidat hi kabaelam ya hay bumaddang hi ibbam an tagu
ya hidiyey atom. Ya nan tagun waday kabaelanan mangituttuduh
pangi-en Jesus ya hidiyey atona.
8 Ya deket hay mangipahamad hi pangulug di taguy kabaelam an
indat Apu Dios ke he-a ya hidiyey atom. Deket mabalin an waday
ihmok muh ibbam an tagun munligat ya gagaid kan umidat. Hanan
tagun waday kabaelanan mangipangulu nadah mangulug ya maphod
di humlu an mangat kediye. Ya nan mabalin an bumaddang nadah
mahmok ya maphod di mun-am-amlong an bumaddang ke dida.
9 Deket ipatibo takuy pamhod takuh ibba taku ya mahapul an hidiye
ya makulug an nalpuh puhu taku. Mahapul an iwalong takun am-in
di gaga-ihot hay maphod di un-unudon taku.

‡ **11:34 11:34** Isaiah 40:13 § **11:35 11:35** Job 41:11

10 Munhimpopohhodan taku umat hi punhimpopohhodan di hintu-
tulang an mangulug ke Jesu Kristo ya lispituwon takuy ibba takun tagu.
11 Humlu takun mangingunuh pingunun nan Ap-apu takun hi Jesu
Kristo ya paka-un-unudon takuy pinhod na.
12 Ya mun-am-amlong taku te waday namnama taku nah kinalin Apu
Dios an ahina aton ke ditaku gapuh pangulug takun Kristo. Anusan
takuy ligat taku ya adi taku itikod an mundasal.
13 Ya wadada key ibba takun mangulug an mahapul day baddang
ya homkon taku dida. Ya maapnga taku hin waday dumuttuk hi
nunhituwan taku.
14 Deket waday mangat hi adi maphod ke dakayu ya adiyu idutan,
mu idasalan yuh kiphodana.
15 Deket waday mun-am-amlong, makiam-amlong kayun hiya. Ya
deket waday ligat di oha ya ligat yun am-in.
16 Hay nomnomon taku ya hay maphod an punhahayyupan takun
am-in. Adiyu nomnomon an nakattag-e kayu, mu umamlong kayun
makihayyup nadah nakababban tatagu. Ya adiyu bo ibilang di adol
yun nakannomnoman ya nakanginnilan am-in hi nganneh diye.
17 Deket waday gaga-ihon inat di ibbayun dakayu ya adiyu ibalo, mu
aton yu ot ya abuy maphod ke dida. Tibon yu ta am-in di aton yu ya
ibilang am-in di ibbayun maphod.
18 Ya aton yun am-in di kabaelan yu ta malinggop di paki-kiayan yuh
ibba yun tagu.
19 Kaibaiba, adiyu nimpe ibalo hin waday inat dan dakayuh gaga-
iho te nangamung hi Apu Dios an mangastigun dida. Te waday
impitudok nan kananay “Ha-oy di ahi mangibalo. Ha-oy an hi Apu
yuy mangastigu nah tagun mangat hi gaga-iho ke dakayu.”*
20 Un-unudon taku ot ya abu nan impitudok Apu Dios an kananay
“Wada key naagangan takon di hidiye nan tagun humihingngit ke
dakayu ya panganon yu ya deke bot nauwo ya painuman yu. Te deket
athituy aton yu ya bumain hi punnomnomanah nangatanan diyen
gaga-ihon dakayu.”
21 Deket waday gaga-ihon aton dan dakayu ya adiyu paapput di
nomnom yu, mu aton yu ot ya abuy maphod ta matikod nan gaga-iho.

Hay pangun-unudan taku nadah ap-apu takun mungngunuh gubilnu

13

1 Am-in takun tatagu ya mahapul an un-unudon taku nadan ap-
apuh gubilnu te hi Apu Dios di nangiabulut kediyen ngunuda ya hiyay
namilin dida.
2 Kinali deket waday tagun kahing nadah ap-apu ya kay na kinahing
damdamah Apu Dios, ta hidiye nan makastigu da.
3 Mu maid di gapunan etaku tumakut nadah ap-apu taku ten un-
unudon takuy olden da. Hanada ya abun adi mangun-unud hi olden
di tumakut. Ta hidiye nan mangun-unud taku ya aton takuy maphod
ta tobalon ditakun dida.
4 Un-unudon yu dida te diday muttatyun Apu Dios an mangingunuh
kiphodan yu. Mu deket aton yuy gaga-iho, hidiyey takutan yu te indat
Apu Dios di kalebbengan dan mangastiguh tatagun gaga-iho.

---

* **12:19 12:19** Deut. 32:35

5 Ta hidiye nan mahapul an un-unudon taku dida, adi gapu te
tumakut takuh pangastiguwan dan ditaku, mu gapu te inila takun
hidiyey mahapul an aton ta malinggop di nomnom.
6 Hituwey gapunan mahapul an mumbayad takuh buwis nadah ap-
apu te hituwey ohan impangunun Apu Dios ke dida.
7 Kinali bayadan takun am-in di kalyon dan bayadan ya un-unudon
taku dida ya adi taku ngohayon dida.

Hanadan maphod an aton hi ibban tagu

8 Deket waday inutang yu ya bayadan yu ta maid di eyu nomnom-
nomon. Mu hay ot kay taku pun-uuttangan ya hay punhimpopohho-
dan takun am-in. Te nan tagun pohdonay ibbanan tagu ya inun-unud
nan am-in nadan wadah Tugun an dinawat Moses ke Apu Dios.
9 Te am-in datuwen tugun an kananay adiyu ihuyop di bokon yu
inayan, adi kayu pumate, adi kayu mangako, adi kayu umamoh wadah
ibbayun tagu ya takon nadan udum an tuguna ya niohha dan am-in
nah tugun Apu Dios an kananay pohdon yuy ibba yun tagu umat hi
impaminhod yuh adol yu.
10 Hanan tagun waday pamhod nah ibba nan tagu ya adina aton di
gaga-ihoh ibbana. Hidiye nan hay pamhod hi ibban tagu ya mumbalin
hi pangun-unudan am-in nah Tugun Apu Dios.
11 Bokon hidiye ya abuy aton taku, te inila takun mahapul an
aton takuy kabaelan takun mangun-unud ke Apu Dios te nakatang
moy pangingunuwan taku nah ipangununa. Man-uke ya gagala mon
madatngan di kihwangan taku, adi umat handih lappunah nangulugan
taku. Kinali mahapul an adi taku palpal-iwan, adi taku iummat nah
tagun makahiggan mahmahhuyop takon di dakol di mingunu.
12 Ad uwani ya paddungnay munhihhilong te dakol di gaga-ihon
ma-ma-at tuh luta, mu gagala ya kay mabigat te ahi mibangngad hi
Kristo. Ta hidiye nan mahapul an iwalong takun am-in di punliwatan
ya ihamad takuy pangulug taku ya aton takuy maphod ta midadaan
takun makihanggan Satanas an umat hi pundadaanan di tindalun e
makigubat.
13 Mahapul an maphod di aton taku umat hi aton di tagun napat-alan,
ta iwalong taku mo nadan gaga-iho. Adi taku halman di pun-inum
ya adi taku mumbutong. Ditaku ken linalaki ya adi taku makibabai
ya athidi bon dakayun binabai an adi kayu makilalaki. Adi taku
muntututut ya adi taku amowan di ibba takun tagu.
14 Mu hay maphod ya iingngo takuy pangi-e taku ke Apu takun hi
Jesu Kristo. Ya adi taku un-unudon di gaga-ihon pinhod di adol taku.

Hay adi pamihulan hi ibban mangulug

14

1 Dakayun mangulug, abuluton yu nadan tatagun naminhod an mid-
um takon di adi nahamad di pangulug da. Mu adi kayu e makihannu
ke didah mipanggep hi punnomnoman dah niptok ya nihallan pangat.
2 Umat nah makan an nan panioh ohan tagu ya adi paniawon
di udum an tatagu. Athidi nah adi nahamad di pangulug nan
paniawonan kanon di dotag ta abuna moy nitanom an kanona. Mu

hay udum ya kulugon dan maid di panion makan. Deket mabalin an
makan on kinan da.
3 Mu takon di athidi ya adiyu pihulon di ibbayu. Dakayu ken maid
di paniawonah makan ya adiyu pihulon nadan waday paniawon da.
Ya athidi bon dakayun waday paniawon dah makan, an adiyu pihulon
nadan maid di paniawon dah makan te inabulut Apu Dios dida takon
di waday paniawon da weno maid.
4 Oha bo ya adi mabalin an ditakuy mangalin gaga-ihoy ibba taku
weno adi. Te muttatyun Apu Dios damdama dida ya hiyay ukod an
munhumalyan dida hin niptok weno nihallay at-atton da. Ya inila
takun hi Apu takun hi Jesu Kristo ya baddanganay tatagu nat aton
day niptok.
5 Wadaday udum an tatagun ngilinon day udum an algo ya adi day
udum. Mu wada nadan udum an tatagun hay punnomnom da ya nun-
iingngon am-in di algon maid di ngilinon dat mabalin an dayawon dah
Apu Dios hi kumpulnan algo. Ta hidiye nan hay aton taku ya waday
oha on atona pe nan ninomnom nan maphod an atona.
6 Adiyu nomnomon an nihallay pangat di udum an tatagu hin
hinnatkon di pangi-eda. Hanan tagun waday ngilinonan algo ya
ugge nihalla te hay punnomnom na ya kidayawan Apu Dios hidiye.
Athidi bo nah tagun maid ena paniawon hi makan te hidiyen atona
ya hi Apu Dios damdamay ipadayaw na te mumpasalamat ke hiyah
nangidatanah makan. Takon nan tagun waday paniawon nah makan
ya dayawona damdamah Apu Dios te mumpasalamat damdaman hiya
nah kanona.
7 Am-in takun mangulug, takon di ad uwanin matagu taku weno tuh
katayan taku ya mahapul an ipadayaw takuh Apu Jesu Kristo, bokon
hay adol taku.
8 Te hay gapunan matagu taku ya kidayawan nan Ap-apu takun hi
Jesu Kristo nah pangun-unudan takun hiya. Ya takon di mate taku ya
kidayawana bo te hiyay pangayan taku. Ta hidiye nan takon di matagu
taku weno mate taku ya tagu ditakun Apu Jesu Kristo.
9 Te hiya ya nate ot ahi mamahuwan ta hiyay pun-ap-apun am-in di
mangulug, matagu weno nate.
10 Kinali adi taku kanan di hay ibba takun tagu ya gaga-iho weno
pihulon takuy pangi-eda. Ad-adih diye te udum hi algo ya tumaddog
takuh hinangngab Apu Dios ta humalyaon ditakun hiyat mahmahanah
hin-oh-an ditaku hin nganney in-innat taku.
11 Miunnud hituwe nah impitudok Apu Dios an kananay
“Ha-oy an Dios an wadat nangamung ya kanak di: Makulug an am-
in di tagu ya mundukkun dah hinangngab ku hi pundayaw dan
ha-on ya kanan day ha-oy tuwaliy makulug an Dios.”*
12 Hidiye nan waday oha on mahapul an kalyonah hinangngab Apu
Dios am-in di inat na handih katagguna.
13 Kinali itikod takun pumihupihul hi ibba takun tagu. Tibon taku
ot ya abuy pangi-e takut bokon ditakuy humlun hi punliwatan di ibba
takun mangulug.
14 Umat ke ha-on an gapuh nangulugak ke Apu takun hi Jesus
ya ininnilak an maid di panion makan. Takon di nganneh diyen

* **14:11 14:11** Isaiah 45:23

makan an kanok ya adiyak maliwat. Mu deket waday tagun kulugonan maliwat ke Apu Dios ten kanona nan paniawonan makan ya kudukdulnay adina kanon hidiye te deket kanona ya makulug an maliwat.
15 Deket kadadagan di pangulug di ibba takuy panganan takuh panion makan, yaden ipilit takun kanon ya hidiyey kitib-anan maid di impaminhod takuh ibba taku. Kinali halipat-an takut bokon hay makan di manadag hi pangulug di ibba takun ingkaten Kristoy kiphodana.
16 Takon di inilam an adi gaga-iho nan atom, mu deket waday mangalin gaga-ihoh diye ya kudukdul nay adim aton hidiye.
17 Te ditakun nigappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya bokon hay kanon weno inumon di importante. Hay importante ya hay kaphod di pangi-e taku, hay linggop di nitaguwan taku ya hay pun-amlongan takun malpuh Espiritun Apu Dios an wadan ditaku.
18 Deket athituy aton takun mangun-unud ke Jesu Kristo ya umamlong hi Apu Dios ya gapun tuwe ya matbal takuh ibba takun tagu.
19 Ta hidiye nan hay aton taku ya hay mangipalinggop ke ditaku ya hay mangipahamad hi pangulug di ibba taku.
20 Man-ut inila takun maid di panion makan, mu adi taku kanon nadan mibilang an panion makan hin hidiyey humlun hi mama-ih pangulug an indat Apu Dios nadah ibba taku te ad-adi hin kanon taku nan humlun hi punliwatan di ibba taku.
21 Ta hidiye nan hay aton taku ya adi taku kanon nan dotag, uminum hi mainum weno etaku aton di nganneh diyen humlun hi punliwatan di udum an ibba takun mangulug.
22 Deket kulugom an bokon liwat di panganan hi nganneh diyen makan ya nangamung ka. Nangamung kayun Apu Dios an nanginilan diye te nan tagun maid di punhalinduwaana nah atona te madinol ya hiyay umanla.
23 Mu nan tagun munhalinduwa hin panio weno adiy pangananah nganneh diyen makan ya maliwat ke Apu Dios hin kanona. Man-uke ya maid di dinol nah pangulug na. Am-in di aton ya liwat hin adi mipuun hi pangulug.

Hay pangipaamlongan hi udum an mangulug

15

1 Ditakun nahamad di pangulug na ya mahapul an baddangan taku nadan tatagun adi nahamad di pangulug dat bokon hay kiphodan taku ya abuy nomnomon taku.
2 Hay aton taku ya nadan umipaamlong hi ibba takun mangulug hin hidiyey kiphodan dat mihamad di pangulug da.
3 Te takon hi Kristo ya bokon hay pun-amlonganay ninomnom na. Hituwey immannungan nan impitudok Apu Dios mipanggep ke Kriston kananay “Am-in di pihul di katagutagun he-a Apu Dios ya ha-oy di nialiyana.”
4 Hituwey kitib-anan am-in di impitudok Apu Dios handi ya nitudok ta pun-adalan takut anusan takuy ligat ya mihamad di pangulug takun hiyat mihamhamad di dinol takun hiya.

5 Hana ot ta hi Apu Dios an kalpuwan di kabaelan takun mangan-
anus hi ligat ya mangihamad hi pangulug takun hiya ya baddangan
ditakut maphod di pun-uunnudan taku hi pangun-unudan takuh
pangi-en Jesu Kristo.
6 Om, ta am-in kayu ya mun-uunnud kayun mundayaw ke Apu Dios
an hi Aman nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo.

Hay aton an mundayaw ke Apu Dios

7 Ta hidiye nan iummat yuh nangabulutan Jesu Kristo ke dakayuy
pangabulut yuh ibbayu ta kidayawan Apu Dios.
8 Te inila yun hi Kristo ke ya immali tuh luta ot mumbalin an kay
muttatyun nadan Judyu ta inilaon dan immannung di kinalin Apu Dios
handidah aammod da.
9 Hay oha boh gapunan immalih Kristo tuh luta ya, ta waday innun
nadan bokon Judyun mangidayaw ke Apu Dios gapuh homok nan dida.
Hituwe ya miunnud nah nitudok an kalin Apu Dios an kananay
"Mid-umak nadah bokon Judyun mundayaw ke he-a, Apu Dios ya
ikantaan dakah kantan pundayaw min he-a."*
10 Wada boy impitudok Apu Dios an kananay "Dakayun bokon Judyu,
makiam-amlong kayu nadah pinilin Apu Dios an tataguna."
11 Hay oha boh nitudok ya kananay "Am-in kayun bokon Judyu,
dayawon yuh Apu Dios.† Dakayun am-in an tatagu, mungkanta kayuh
pundayaw yun hiya."
12 Wada nan intudok Isaiah mipanggep ketuwe an kananay "Waday
lalakin mitungoh holag Jesse an ahi pun-ap-apun am-in nadan bokon
Judyu ya hiya ya abuy pangidinolan dan mangihwang ke dida."‡
13 Hana ot ta hi Apu Dios an nipuunan nan namnamaon takun
kihwangan taku ya paamlongon ditaku ya palinggopon ditaku gapuh
pangulug taku, ta mihamad di dinol takun hiya gapuh kabaelan nan
Espiritunan wadan ditaku.

Hay ngunun Pablo an indat Apu Dios

14 Kaibaiba, waday dinol kun dakayu te inilak an maphod kayu
ya dakol moy inila yu mipanggep ke Jesu Kristo ta mabalin an
munhintuttugun kayu.
15 Mu ketuwen tudok ya wadaday intulid kun intudok hi pinhod kun
ipanomnom ke dakayu. Ya hay gapunan waday tulid ku ya hi Apu Dios
an makaulley nangidat ketuwen ngunuk.
16 Piniliyak an puntuttuduwon Apu Jesu Kristo ta umatak nah padin
mangipainila nadah bokon Judyu mipanggep hi pangihwangan Apu
Dios hi tatagu ta deket kulugon day ituttuduk ya diday abulutonan
miappit ke hiya te nan Espiritun Apu Dios di mamaddang ke dida.
17 Ya gapu te hi Jesu Kristoy bimmaddang ke ha-on ya mun-am-
amlongak ketuwen impangunun Apu Dios ke ha-on.
18-19 Maid di udum hi kalkalyok hin bokon nan kabaelak an indat
Kristo ot atok di milagro ya nuntuttuduwak nadah bokon Judyu ot
mangulug dan hiya. Kabaelak an aton datuwe te gapuh ongal an
kabaelan nan Espiritun Apu Dios. Ta hidiye nan nipalpud Jerusalem
ingganad Ililuku ya intanuttuduk di mipanggep hi inat Kristo an
kiphodan taku.

---

* **15:9 15:9** Psalm 18:49 † **15:11 15:11** Psalm 117:1 ‡ **15:12 15:12** Isaiah 11:10

20 Te pinhod kun ipainilay mipanggep ke Kristo nadah tatagun
ugge nangngol hi mipanggep ke hiya. Kinali uggeyak imme nadah
boblen waday namangulun immeh din e nuntuttudu te adik pinhod
an ipanidway intuttudu da te deket athidi ya kayak makipullon dida.
21 Athidiy inat kut mipaannung nan nitudok an kalin Apu Dios an
kananay
"Hanadan ugge nanginilan hiya ya mituttudun diday mipanggep ke
hiya. Ya nadan ugge nangngol hi mipanggep ke hiya ya donglon
da ta maawatan day pangi-ena."

Hay nunnomnoman Pablo hi ena panib-an hanadah mangulug ad Roma

22 Nabayag an pinhod kun umalih na, mu natanaktakak te hay ek
nuntanuttuduwan hi udum an boble.
23 Mu ad uwanin nagibbu moy ngunuk hitu ya damanan umaliyak
te nabayag tuwalin pinhod kun umalih na.
24 Ninomnom kun mundag-uh na hantuh pangayak ad Espanya ta
deket mabalin ya baddanganak hi pangayak hidi hin magibbuy pakiha-
adak hi nakatang ke dakayu.
25 Mu ad uwani ya umeyak ni-an ad Jerusalem ta iek tun pihhun
mibaddang nadah mangulug hidi.
26 Te ninomnom nadan mangulug ad Macedonia ya ad Greece
an bumaddang nadah nawotwot an mangulug ke Apu Dios hidid
Jerusalem.
27 Maid di nangibagan didan aton dah diye, mu diday kon nomnom.
Hituwen pamaddangan da ke dadiyen nungkawotwot an Judyu ya kay
pumbayad dah ongal an utang dan dida. Te handi ya nadan Judyuy
nangituttudu nadah bokon Judyu hi aton dan milak-am nah kiphodan
dan idat Apu Dios. Ta ad uwani ya mahapul an nadan bokon Judyuy
umidat hi nganneh diyen baddang nadah Judyu.
28 Deket indat kuh tuwen pihhu ya ahik idalan hinan e manibon
dakayu hantuh pangayak ad Espanya.
29 Madinolak an hantuh aliyak hina ya ongal di baddang Kristo ke
ha-on ta bumaddangak hi kihamadan di pangulug yu.
30 Ya kalyok ke dakayun kaibaiba an gapuh pangulug takun Jesu
Kristo an Apu taku ya gapuh punhimpopohhodan takun dinawat
takuh Espiritun Apu Dios ya ibagak anhan ke dakayun idasalanak ta
baddanganak ke Apu Dios.
31 Idasal yu ta mihwangak hi nganneh diyen gaga-ihon nomnom-
nomon nadan adi mangulug ad Judea an aton ke ha-on, ya ta abuluton
nadan mangulug ke Apu Dios ad Jerusalem tun pihhun iek ke dida.
32 Ta deket nagibbu ya iabulut Apu Dios an umaliyak hinan maan-
anlaak ta wadan makiam-amlongak ke dakayu.
33 Hana ot ta hi Apu Dios an kalpuwan di linggop ya wadat
nangamung ke dakayun am-in. Amen.

Hay manguddidin tugun Pablo nadah tatagud Roma

16

1 Pinhod kun ipainilan dakayu nan ibba takun babain hi Phoebe an
iCencrea an bumanaddang nadah ibba takun mangulug hidi.

2 Makiapnga kayun hiya umat hi aton yun makiap-apnga nadah
udum an ibbayun mangulug ke Apu Jesu Kristo. Ya deket mahapul nay
baddang ya baddangan yu te dakol di binanaddangana, takon peman
di ha-on ya binaddanganak.
3 Ya pinhod kun ipainila yun Prisila ya hi Akila an nonomnomok
dida. Dida peman di impun-ib-ibbak an nungngunu nah impangunun
Jesu Kristo.
4 Handih dakamin am-in ya impusta day nitaguwan dat maid di ad-
adin maat ke ha-on. Ongal di pumpasalamatak ke dida mipanggep
kediye. Ya athidi damdama nadah mangulug an bokon Judyun ongal
di pumpasalamat dan dida.
5 Ya kalyon yu damdama nadah mangulug an maamuamung hi bale
dan nonomnomok dida.
Ya kalyon yu nah gayyum kun namangulun nangulug ke Kristo an
hi Epenetus an iAsia an nomnomok damdama.
6 Athidi bon Maria an nun-oolot an nangipainilan dakayu mipanggep
ke Jesus.
7 Ya kalyon yu damdaman da Andronicus ya hi Junias an nonom-
nomok dida. Dida nadan Judyun ibbak an nibalud handi. Namangulu
dan nangulug ke Kristo ot ahiyak ya pakatbalon nadan apostoles dida.
8 Athidi boy kalyon yun Ampliatus an napateg an gayyum kun
nitulang ke Apu Jesu Kristo.
9 Nonomnomok damdamah Urbanus an bimmanaddang ke dakami
nah impangunun Kristo, takon hi Estakas an oha bon gayyum ku
10 ya hi Apelles an oha bon nangipatiboh pangulug nan Kristo.
Nonomnomok damdama nan pamilyan Alistubulus
11 takon hi Herodion an ibbak an Judyu ya nadan mangulug an
wadah balen da Narcisus.
12 Kalyon yun nonomnomok damdama nadan mahlun mangat nah
impangunun nan Ap-apu taku an da Talipina, hi Taliposa ya hi Persis
an napateg an gayyum ku.
13 Takon hi Rufus an oha bon mahlun mangat nah impangunun nan
Ap-apu taku ya hi inanan nangibilang peman ke ha-on an imbabalena.
14 Athidi bon da Asinkritus, hi Palegon, hi Hermes, hi Patrobas, hi
Hermas ya nadan wadah dih kad-an dan ibba takun mangulug.
15 Kalyon yu damdaman nonomnomok da Philogas, hi Julia, hi
Nereus ya nan tulang nan babai, hi Olympas ya nadan udum an
tatagun Apu Dios an wadah dih kad-an da.
16 Deket maamung kayuh pundayawan yun Apu Dios ya maphod
di munhin-aapnga kayu ya ipatibo yuy pamhod yuh hin-oh-a. Am-in
tudan mangulug hitu ya kanan day nonomnomon dakayu.
17 Kaibaiba, hituwey kalyok ke dakayu: Halipat-an yu ta adi kayu
makidkid-um nadah tatagun huhhumlum hi kaganodwaan yu ya
dumadag hi pangulug yu. Kahingon day mituttudu mipanggep ke Jesu
Kristo
18 te bokon hi Apu Kristoy un-unudon da, mu hay adol day ipadayaw
da. Te gapuh maphod an pungkalkalli da ya hauhaulon da nadan
tatagun kahinnaul.
19 Nundingngol di nangun-unudan yuh tuttudun Jesus, kinali mun-
am-amlongak gapun dakayu. Pinhod kun lumaing kayun mangat hi
maphod, ta bokon hay gaga-iho.

20 Hi Apu Dios an kalpuwan di linggop ya idat nay kabaelan takut
maid uhup ya apputon takuh Satanas. Hana ot ta ulayan ditakun nah
Ap-apu takun hi Jesu Kristo.
21 Hi Timothy an nakingunungunun ha-on ya kananay nonomnomon
dakayu. Athidi boy kanan nadan ibba takun Judyu an da Lucio, hi
Jason ya hi Sosipater.
22 Takon di ha-oy an hi Tertius an impuntudok Pablo ketuwen tudok
ya nonomnomon dakayu gapuh pangulug takun am-in ke Apu Jesu
Kristo.
23 Athidi bon Geyus an kon bale tuh dinuttuk min kaam-amungan
di mangulug an kananay nonomnomon dakayu. Takon hi Erastus an
hiyay mumpaptok hi pihhun di gubilnu ketuwen boble ya nan ibba
takun hi Kuwatus ya kanan day nonomnomon dakayu.
24 [Hana ot ta munnananong an wadan ditakun am-in di ulen Jesu
Kristo an hi Apu taku. Amen.]
25 Dayawon takuh Apu Dios. Te hiya ya ongal di kabaelanan
mangipahamad hi pangulug yu ke Jesu Kriston nipuun hi intanuttuduk
mipanggep hi natayana gapun ditaku. Hituwen tuttudu ya ugge
nipainila dih done,
26 mu ad uwani mo ya impainilan Apu Dios ta mabalin moppen
maawatan taku nadan impitudok na handidah profetas dih done. Ya
ad uwani ya hi Apu Dios an maid di lappuna ya poppog na ya kinalinan
mahapul an e mituttuduy mipanggep ke hiyah kabobboble, ta am-in
day tatagu ya hiyay kulugon da ya un-unudon da.
27 Hi Apu Dios, an hiya ya abuy nanginilan am-in di dayawon takun
ipadalan taku ke Jesu Kristo. Amen.

HAY NAMANGULUN TUDOK PABLO HANADAH MANGULUG AD CORINTH

1 Hituwen tudok ya nalpun ha-on an hi Pablo ya nan ibba takun hi
Sostenes. Ha-oy ya piniliyak ke Apu Dios an pun-apostoles Jesu Kristo.
2 Muntudok kamin dakayun mangulug hinad Corinth an pinilin Apu
Dios an tataguna ya imbilang nan maphod gapu ke Jesu Kristo, ya am-
in nadan mangulug hi kabobboblen mundayaw ke Jesu Kristo an Apu
taku ya Apu da damdama.
3 Hana ot ta munnananong an wadan dakayuy ule ya linggop da Ama
takun hi Apu Dios ya nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo.

Hay ongal an baddang Apu Dios nadah mangulug ad Corinth
(Ephesus 1:3-14)

4 Mumpasalamatak ta nangamung ke Apu Dios te maulen dakayu
gapun Jesu Kristo.
5 Te gapuh nigappatan yun hiya ya ongal moy kabaelan yu ot
maawatan yuy pangi-ena ya limmaing kayun muntuttudu mipanggep
ke hiya.
6 Ya nahannotan boh maphod di pangi-eyu te kinulug yu nan
nituttudun dakayu mipanggep ke Kristo.
7 Kinali madinolak an maid di pungkudangan di kabaelan yun
nalpun Apu Dios ad uwanin punho-hooddan takuh kibangngadan Apu
takun hi Jesu Kristo.
8 Hiyay mangihamad hi pangulug yu ta maphod kayu hi panibona
hantuh Algon aliyanan munhumalya.
9 Madinol taku an hi Apu Dios an namilin dakayun makitulang nah
Imbabalenan hi Jesu Kristo an Apu taku ya atonan am-in datuwe.

Maid di udum an nahamad an pangidinolan ten bokon hi Jesus

10 Donglon yu ahan an kaibaiba tun kalyok ke dakayun tugun nan
Ap-apu takun hi Jesu Kristo an mahapul an mun-uunnud kayuh kalyon
yu ya hay punnomnom yu ta adi kayu maganodwa, mu miohha kayuh
pangun-unudan yun Apu Dios.
11 Kaibaiba, man-uket kalyok hituwe ya indatdatong nadan nalpuh
balen da Kloe an wada da kanun dakayuy munhahannu.
12 Hay kanu gumapuh punhahallaan yu ya waday oha on hinnatkon
di kalyonah un-unudona. Hay udum kanu ya kanan day ha-oy di un-
unudon da, hay udum ya hi Apolos, hay udum ya hi Pedro ya hay
udum ya hi Kristo.
13 Anakkayang kayu! Deket athina ya kay mo naganodwah Kristo.
Antipe, kon ha-oy di nipatak hi krus? Ya kon hi ngadan kuy
nabonyagan yu? Bokon te hi Kristo.
14 Maphod ot ya abut maid di udum hi ek binonyagan ke dakayun
abuna da Crispus ke Geyus
15 te kon gulat na nin ya namam-an it-ok yun ha-oy di un-unudon yu
an bokon hi Kristo.
16 Ay-o ta-wa, binonyagak damdama da Stepanas an hin-am-a, mu
adiyak pakanomnom hin wada pay di udum hi binonyagak.

17 Bokon hay mamonyag di indinol Jesu Kriston ha-on te hay e
muntuttuduh tataguh mipanggep ke hiya. Ya adi mipuun hi kinalaing
kun kumaliy panuttuduk ta bokon hidiyey humlun hi pangulugan di
tatagu an bokon ot ya abu nan natayana nah krus.

Hay natayan Jesus di kitib-an di kabaelan ya kinalaing Apu Dios

18 Te nan mituttudu mipanggep hi natayan Jesu Kristo nah krus ya
ibilang nadan adi mangulug an maid di hilbina te kanan day kali ya
abu, mu ahida makastigu. Mu ke ditakun mangulug an mihwang ya
inila takun hituwen mituttuduy nipainilaan nan ongal an kabaelan
Apu Dios an mangihwang hi tatagu.
19 Te wada nan nitudok an kalin Apu Dios an kananay
"Ipatibok an maid di hilbin di punnomnom nadan nungkanomnoman
ya athidi bo nadah nungkalaing an pumbalinok an maid di
hilbin di kinalaing da."
20 Daan boh nay kinalaing nadan makalin nungkanomnoman, nadan
nungkatag-ey adal da ya nadan nalaing an humapit hi mipanggep nah
pangi-en di biyag ad uwani? Adida mibilang te impatibon Apu Dios an
maid di hilbin di kinalaing da.
21 Te gapuh kinalaing Apu Dios ya plinanu nan bokon hay kinalaing di
taguy panginilaan dan hiya. Mu hay pinhod na ya ihwang nan am-in
nadan mangulug mipuun nah itanuttudu min kanan di udum di maid
di hilbina.
22 Hanada ken Judyu ya kah-in di waday tibon dah milagro ta
pangimatunan dan makulug nan nituttudut ahida kulugon. Ya nada
ken bokon Judyu ya abuluton day mituttudun miunnud hi kinalaing
di tagu.
23 Mu dakami ke ya hay mipanggep ke Kriston nateh krus di emi
ituttudu takon di umipaboh-ol nadah Judyu te umipabain ke dida. Ya
nada ken bokon Judyu ya ibilang dan maid di hilbin diyen ituttudu mi.
24 Mu ditakun pinilin Apu Dios an tataguna, Judyu weno bokon ya
kulugon takun hanan nipatakan Kristoh krus di kipatib-an di ongal an
kabaelan ya kinalaing Apu Dios an mangihwang ke ditaku.
25 Hituwen kalyon di tagun maid hilbinan planun Apu Dios an
mipanggep hi kihwangan taku ya maid di kiingngohanah kinalaing
di tagu. Ya hana ke bon kanan dan kinakapuy Apu Dios te nateh Jesus
hi krus ya hidiye moh udot di kipatib-an di ongal an kabaelanan maid
di kiingngohana.
26 Nomnomon yu ken kaibaiba, handih namiliyan Apu Dios ke
dakayu an tataguna ya o-oha ke dakayuy nun-adal ya o-oha ke dakayuy
natag-ey saad na ya o-ohan dakayuy mibilang an kadangyan an
pangitangadan di tatagu.
27 Mu hi Apu Dios ya pinilina nadan adi mibilang an tatagu tuh lutat
maba-inan nadan mibilang an nungkalaing. Ya pinilina nadan maid
di kabalinan dat maba-inan nadan natag-ey saad da.
28 Man-uket pinilin Apu Dios datuwen tatagun maid bilbilang dan
pihulon di ibbada ya ipatibonan maid di bilang nadan mangidinol hi
kabaelan da tuh luta.
29 Athituy inat Apu Dios ta maid di innun di tagun mangipahhiyah
kabaelanan hiya.

30 Te takon nan nangulugan takun Jesu Kristo ya hi Apu Dios di
nangigappat ke ditakun hiya. Intud-ak nah Jesu Kristo tuh luta ot
mateh krus ta mawadan ditakuy laing ta inilaon taku hiya. Ot gapu
ke Jesu Kristo ya imbilang ditakun Apu Dios an maphod ya nihwang
takuh liwat ta migappat takuh ahina pun-ap-apuwan.
31 Hiyah naey gapunan waday impitudok Apu Dios an kananay "Hay
tagun pinhod nan mumpahhiya ya nan inat nan Ap-apu takuy ipahhiya
na an bokon hay adol na."

Hay pangulug taku ya nipuun hi ongal an kabaelan Apu Dios, bokon hay kinalaing di tagu

2

1 Kaibaiba, handih pinghanah immaliyak hinan nuntuttuduh mi-
panggep hi pangi-en Apu Dios ya uggek ingkalih umat hi pungkalkallin
di makahhapit weno hay pungkalkallin di ohan nakannomnoman
2 ta bokon hay laing kun kumaliy dayawon yu, te hay ninomnom
kun ipaanhan an ipainila ya hi Jesu Kristo ya hay natayanah krus.
3 Handi ya kumakkaguwak te maid di dinol kuh adol ku ya
kumanobkobak te makudang di kabaelak an muntuttudu.
4 Ya hay pungkalkallik handih nuntuttuduwak ke dakayu ya adi umat
hi pungkalkallin di makahhapit, mu nangulug kayu gapuh ongal an
kabaelan nan Espiritun Apu Dios.
5 Kinali hay pangulug yu ya ugge nipuun hi kinalaing weno adal di
tagu, mu nipuun hi ongal an kabaelan Apu Dios.

Hay planu ya kinalaing Apu Dios

6 Man-u po nadah nahamad moy pangulug da te hay panuttuduk
ke dida ya umat nah panuttudun di nalaing, mu hay kinalaing kun
muntuttudu ya ugge nipuun hi kinalaing di tagu tuh luta weno hi
kinalaing di aap-apun mapoppog di pun-ap-apuwan da,
7 mu nipuun hi kinalaing Apu Dios. Kinali hay ituttuduk ya
mipanggep hi kinalaing nan numplanuh ahi taku kidayawan. Hituwe
ya plinanu na tuwali handi ot ahina wadaon nadan lintuna, mu uggena
impainila ingganad uwani.
8 Maid di nanginila nadah ap-apun di tatagud uwani ketuwen
plinanun Apu Dios, te kon gulat nat inilada ya uggeda ot impipatak
hi krus nan madayaw an Apu taku.
9 Mu athinay naat ta mipaannung nan impitudok Apu Dios an
kananay
"Maid di ohah nanibo, nangngol ya nunnomnom nah plinanun Apu
Dios an kiphodan nadan naminhod ke hiya."
10 Mu ditakun mangulug di nangipainilaan nan Espiritun Apu Dios
kediye te inila nan am-in, takon di nganneh diyen wadah nomnom
Apu Dios.
11 Ditakun tatagu ya adi na-ala on inilan di udum an taguy wadah
nomnom taku te ditaku ya abuy nanginilan diye. Ot namam-ay
nomnom Apu Dios an hay Espirituna ya abuy nanginila.
12 Ya man-uket nawadan ditakun mangulug nan Espiritun Apu Dios
ya ta maawatan takun am-in di ibaddang Apu Dios ke ditaku gapuh

homok na. Ta hidiye nan, adi taku iun-unud hi pangi-en nadan adi mangulug.
13 Hay itanuttudu mi ya nalpu nah Espiritun Apu Dios, kinali bokon hay kinalaing di taguy pundinolan mi, mu nah Espiritun Apu Dios an wadan ditakun mangulug.
14 Mu nan tagun adi mangulug ke Jesu Kristo ya maid di Espiritun Apu Dios ke hiya, kinali adina abuluton nan mituttudun malpuh Espiritun Apu Dios. Adina maawatan datuwen mituttudu te kah-in di waday Espiritun Apu Dios ke hiyat ahina maawatan.
15 Hanan tagun waday Espiritun Apu Dios ke hiya ya inilanay maphod ya adi, mu nadan adi mangulug ya adida maawatan di pangi-e ya punnomnom nan tagun waday Espiritun Apu Dios ke hiya.
16 Hituwey nitudok an kalin Apu Dios. Kananay
"Maid di nanginilah nomnom Apu Dios, kinali adinadaman waday mangituttuduh atona."
Mu ditakun mangulug ya umat hi punnomnom Kristoy punnomnom taku.

Hay kinakudang di pangulug nadan tatagud Corinth

3

1 Kaibaiba, handih nuntuttuduwak ke dakayu ya inlappuk nah nalakan mituttudut maawatan yu. Man-uke ya kay kayu goggolang te ugge ni-an nihamad di pangulug yun Jesu Kristo.
2 Kinali nan intuttuduk ya nalakan maawatan an mialig nah gattak an inumon di golang an nalakan maukmun, te inilak an deke nin ta hay naligat di intuttuduk an mialig nah makulhin kanon di kat-agu ya adiyu maawatan. Ya takon ad uwani ya adi kayu pakaawat hi naligat te ugge ni-an nihamad di pangulug yu.
3-4 Maimatun hituwe nah at-atton yun munhin-a-amo kayu, munhahannu kayu ya waday oha on mumpahhiyan hinnatkon di un-unudona. Kanan di udum di ha-oy di un-unudon da ya hay udum ya hi Apolos. Hinaen at-atton yu ya umat metlaing hi at-atton nadan adi mangulug.

Hay dayawon taku ya hi Apu Dios, bokon nadan muttatyuna

5 Kon dahdih Apolos ya dahdiyak? Dakami ke ya muttatyu dakami ya abun Apu Dios an e muntuttudun dakayu ta mangulug kayu. Nunhinnatkon di indinol Apu Dios ke dakamin Apolos hi ngunumi.
6 Kay ha-oy di nangitanom nah kalin Apu Dios ke dakayu ya kay hi Apolos di nundanum kediyen nitanom. Mu hi Apu Dios di nangipatmol kediye.
7 Kinali adi importante hin dahdiy muntanom ya mundanum te hay makahhapul ya hi Apu Dios te hiyay mangipatagu.
8 Maid di nunhinnatkonan nan muntanom ya nan mundanum. Hi Apu Dios di nangamung an mangidat hi gun-udon di hin-oh-an ditaku, mipuun hi ingngunu taku.
9 Ya dakamin duwan Apolos di mangingunu nah indinol Apu Dios ya kay dakayu nan payonan pungngunuwan mi.

Papohdanan takuy aton taku

Mialig kayu bo nah balen Apu Dios.

10-11 Gapuh kabaelak an indat Apu Dios ya inhamad kun kinapyay
pangipataddogan nah balenan umat hi nangapyan di nalaing. Ya
wadada nadan muntuttuduh makulug umat ke Apolos ya nadan udum
an mangulug an diday nangamung an mangituluy an mamohwat.
Mahapul an maid di udum hi eda ituttuduh nahamad an pangipatad-
dogan te abuna nan impainilak tuwalin dakayun hi Jesu Kristo. Kinali,
nadan mangituluy ya nadan bumaddang an mamohwat ya mahapul
an pakahhalipat-an dat ip-iphod day kapyana.
12 Ya hana ot ta hay ikapya da ya bokon nadan kapinna-in umat hi
kaiw ya gulun, mu hay ikapya da ya nadan adi kapinna-in umat hi
balituk ya batun kialigan nan makulug an tuttudu,
13 te hantuh Algon punhumalyaan Jesu Kristo ya maapuyan nadan
binohwat dat matibo nadan adi maghob.*
14 Hanan tagun ingkapyanay adi maghob nah nahamad an pangi-
pataddogan ya hiyay waday gun-udona.
15 Mu nan tagun ingkapyanay maghob ya mihwang, mu maid di ena
gun-udon an umat nah tagun bimmuddu nah mungkaghob an balen
maid di ena imbudduh nganneh diyen wadah bohongna.

16 Kon uggeyu inilan ditaku ken mangulug ya ditakuy balen Apu Dios
te wadan ditaku nan Espirituna? Inilak ot inila yuh tuwe.
17 Ta hidiye nan deket waday e manadag ke ditakun kiha-adan Apu
Dios ya ahi dadagon Apu Dios hidiyen tagu. Te ditakun makalin balen
Apu Dios ya tatagu ditakun hiya.

18 Adi taku mahaul an mangidinol hi kinalaing di tagu te maid di
hilbina. Hay tagun idinol nah kinalaingnan pakaibbilang di tagu tuh
luta ya kudukdulnay iwalong nah diyen punnomnom nat hi Apu Dios
ya abuy pundinolana takon di kanan di tataguy maid di inilana.
19 Te hay kinalaing di tagu ya maid di hilbina ke Apu Dios. Hituwey
kanana nah nitudok an kalina.
"Hay tagun idinol na ya abuh kinalaing na ya pumbalinon Apu Dios
hidiyen kinalaing nah kay bitun kag-ahana."
20 Wada boy ohan nitudok an kananay
"Hi Apu Dios ya inilanan maid di hilbin di punnomnom nadan
nungkalaing an tatagu tuh luta."†
21 Ta hidiye nan adiyu ipahhiyay kinalaing nadan muntuttudu ke
dakayu. Hay pangidinolan yu ya hi Apu Dios te hiyay kalpuwan am-in
di mahapul yu.
22 Kinali ha-oy, hi Apolos ya hi Pedro ya dehtu kami gapu te intud-
ak dakamin Apu Dios an mamaddang ke dakayu. Hantun luta ya
kinapyanat waday kiha-adan taku. Hay nitaguwan taku ya indat na.
Ya hay pumbalinan am-in di nganne, takon di kate ya am-in di ma-ma-
at ad uwani ya hi udum hi algo ya kiphodan takun am-in dadiye
23 te tagu ditakun Apu Jesu Kristo an hiya nan Imbabalen Apu Dios.

Hay pangibilangan Apu Dios ke ditakun mangulug

---

* **3:13 3:13** Hituwen kialigan di punhumalyaan Jesu Kristo hin maphod weno gaga-ihoy inainat di hin-oh-an mangulug. † **3:20 3:20** Psalm 94:11

4

1 Hay pangibilang yun dakami ya muttatyun Kristo an nangidi-
nolanan e mangituttudu nah ugge impainilan Apu Dios handi ingganad
uwani.
2 Hay muttatyu ya mahapul an paka-un-unudonay kalyon nan
apuna.
3 Ya gapu te hi Apu Dios di kon muttatyun ha-on ya adik impor-
tanteyon di punnomnom yu ya hay punnomnom di udum an tatagu
mipanggep hi pangipaptok kuh ngunuk. Te takon di ha-oy ya adi
mabalin an ek kanan di niptok weno nihallay at-attok.
4 Takon hi punnomnom ku ya maid di nibahhoh inat kun humlun
hi pamalawan Apu Dios ke ha-on, mu uggek inila hin athidiy
punnomnom na. Hiya ya abuy nanginila hin maphod di atok weno
adi.
5 Ta hidiye nan bokon ditakuy mangalin hay ohan tagu ya maphod
weno gaga-iho, mu nangamung nan Ap-apu taku hantuh pumbangn-
gadana. Ahina bo ipainilay makulug an impangi-en di hin-oh-an
ditaku, takon nadan ugge nainilan inat taku ya nadan wadah nomnom
taku. Ta am-in nadan nangat hi maphod ya ahi dayawon Apu Dios
dida.

Hay nihallan pangi-en nadan iCorinth an ipahhiya da

6 Hituwen kinalik ke dakayun kaibaiba, mipanggep ke dakamin
Apolos ya kiphodan yu ta inilaon yuy kibalinan nan tugun an
impitudok Apu Dios an kananay “Adiyu ibahhoy pangun-unudan yuh
tugun ku.” Hay kibalinana ya adiyu ipahhiyay oha ya pihulon yuy oha.
7 Adiyu kanan di kudukdul kayu mu hay udum, te am-in di wada
ke ditaku ya indat Apu Dios. Ta hidiye nan itikod yun mangipahhiyah
nganneh diyen wadan dakayun kay hanan dakayuy nalpuwan dadiye.
8 Anakkayang! Hay punnomnom yu ya maid di kudang yuh
hinangngab Apu Dios te kanan yuy nakahammad moy pangulug yun
dinawat yu mon am-in di kiphodan an malpun hiya. Ya kanan yu boy
kay kayu mo patul, mu adi athidiy pangibilang yun dakami. Madlat
makulug an patul kayu ta makipapatul kamin dakayu.
9 Hay punnomnom ku ya in-abulut Apu Dios an dakamin apostoles
nay kababaan am-in hi tatagun daydayunan mipipateh hinangngab di
katagutagu ya nadan anghel.
10 Kanan di tataguy maid di inila mi gapuh pangituttuduwan mih
mipanggep ke Kristo. Ya dakayu ke ya kanan yuy nalaing kayuh
mipanggep ke Kristo. Takon kattog di dakamiy kanan dah makudang
di pangulug na ya dakayu nadan kanan dan nahamad di pangulug na.
Dakayuy matbal ya dakami nan mapihul.
11 Ingganad uwani ya maligligatan kami te maagaagangan kami ya
takon mo ahan di danum ya deke on maid di umidat. Nabikbik-iy
bulwati mi ya hanoltapon miy pangipaligligatan di tatagun dakami.
Ya maid di naduttuk an kiha-adan mi.
12 Maka-atu kami te nahalman di pungngunu mit waday pananud
mih adol mi. Takon di pun-idutan dakami ya hay maphod di ihumang
mi. Ya hana keh pangipaligligatan dan dakami ya na-ala on op-opya
kami.

13 Takon di pumpadngolan dakami ya ip-iphod miy panumang mi.
Ya hay punnomnom di tatagu ke dakami ingganad uwani ya maid di
bilang min kay kami ya abu lugit an miwele.
14 Bokon nan edakayu ba-inan hi nangitudokak ketuwe, mu panugun
kuh tuwen dakayun ibilang kun iimbabalek ta kanomnoman yu te
impakappinhod dakayu.
15 Idngol yuh tugun ku te takon di dakol day mangipangpangulun
dakayuh pangun-unudan yun Kristo ya ha-oy ya abuy mibilang an
amayu te ha-oy di namangulun nangituttudun dakayuh mipanggep ke
Jesu Kristo ot ahi kayu mangulug ke hiya.
16 Ta hidiye nan ibagak ahan ke dakayun iun-unud yuh pangat ku.
17 Hituwey gapunan itud-ak kuh nah Timothy an ibilang ku
damdaman imbabalek ya makangngun-unud ke Apu taku, ta ipanom-
nom nan dakayuy ine-en di pangun-unudan ke Jesu Kriston hidiyen
un-unudok ya ek itanuttudu nadah simbaan hi kabobboble.
18 Wadaday udum ke dakayun mangohe te pangali da on adiyak mo
umalih nan e manibon dakayu.
19 Mu deket iabulut Apu Dios ya wadan gagala ya umaliyak ta tibok
danaen mangohen ibbayu hin wada peman di kabaelan dan nalpun
Apu Dios, weno kalida ya abu.
20 Te hay tagun nigappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya mipatiboh
atona, bokon hay kali ya abu.
21 Mu nganney pinhod yu, umaliyak ta boh-olan dakayu weno
ipatibok di pamhod ku ya ulek ta hay maphod di aliyak hina?
Nangamung kayun munnomnom kenae.

Adita makihayyup nadah tatagun mangat hi malalao

5

1 Waday nangidatdatong ke ha-on an waday ohan dakayun man-
gulug an mangmangat hi malalao te pinlonay binintan amana.
Anakkayang! Himpappange mo ahan hinae! Te takon nadan adi
mangulug ya paniawon dah nae.
2 An hinae ahan di ipahhiya yu? Gulat na ya ad-adiy punnomnoman
yun diye ta adiyu mo abuluton an mid-um hidiyen tagu ke dakayu nah
kaam-amungan yu.
3 Takomboy maidak hina ya kayak wada te nonomnomon dakayu ya
inilak moy kastigun diyen tagu mipuun hi kalebbengak an indat Apu
Jesus.
4 Deket maamung kayu ya athidi bon kayak wadan makiamung ke
dakayu. Ya gapuh kabaelak an indat nan Ap-apu takun hi Jesus
5 ya kanak di adiyu mo pakid-umon hidiyen tagut nangamung hi
Satanas an mangipaligligat ke hiyat kal-ina ot ya magilat ta itikod nah
diyen at-attona ta wadan mihwang hantuh aliyan nan Ap-apu takun
hi Jesus an munhumalya.
6 Adi maphod hinaen pumpahhiyaan yu. Kon uggeyu inilan deket
mid-um di gaga-ihon tagun dakayu nah kaam-amungan yu ya loktat ta
maagalinan kayuh kinagaga-iho nat mumbalin kayun gaga-ihon am-
in? Athidi nah ittay an yeast an palbagona nan alinan makapyah
tinapay.

7 Kinali mahapul an iwalong yuy gaga-ihon pangi-e yun mialig hi
yeast ta nan maphod an pangat ad uwaniy pangiunnudan yu te hay
nitaguwan yu mo ya balu, te hinaey ingkaten Kristoh nangipatakan
dan hiyah krus. Hiyay umat nah Kalneron in-appit dan Apu Dios nah
Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios.
8 Hay pinhod tuwen kalyon ya mahapul an iwalong taku nan datin
nitaguwan takun gaga-iho. Ta mahannotan hi balu ta un-unudon takuy
makulug ya aton takuy maphod mipuun hi maphod an punnomnom.
9 Intudok kun dakayu nah tudok ku handin adi kayu maki-kie nadah
tatagun mangat hi malalaon umat hi makibabai ya makilalaki.
10 Mu adik kanan di nadan adi mangulug an mangat hi gaga-ihon
pinhod dan ohhaan di nganneh diye, nadan makangngako ya nadan
mundaydayaw hi adi makulug an dios, te deket athidi ya kah-in di
makaan taku tuh luta.
11 Hay pinhod kun kalyon ketuwe ya adi kayu makihayyup nadah
tatagun kalyon day mangulug da, mu hay pangi-eda ya gaga-iho te aton
day malalao umat hi makibabai ya makilalaki, pinhod dan ohhaan di
nganeh diye, daydayawon day adi makulug an dios, makattumbuk,
mumbutobutong ya makangngako. Takon di hay kakan ya adi kayu
oggan makikan ke dida.
12-13 Hanada ken adi mangulug ya hi Apu Dios di ukod an manu-
malyan dida, bokon ha-on. Mu ditakun mangulug ya mahapul an
kalyan takuy ibba takun gaga-ihoy at-atton da. Kinali hinaen tagun
pinlonay binintan amana ya adiyu mo pakiamungon.

Hay innun di mangulug an mangipanuh punhahallaan da

6

1 Deket waday nunhahallaan yu, kon adi mo ahan kababain an ekayu
mundiklamu nah huwes an adi mangulug? Daan mot deket waday
athidi ya dakayu pe on inhuhummangan yu?
2 Kon uggeyu inilan ahi taku bumaddang ke Jesu Kriston munhu-
malya hantuh ahina punhumalyaan hanadah adi mangulug? Ot deket
athidin mabalin an ahi taku makihumalya ya kon adiyu kabaelan an
mangipanuh ittay an punhahallaan yu?
3 Takon nadan anghel hi langit ya pakihumalya taku dida ot namam-
a mo nadan ibba takun tagu tuh luta.
4 Ya tipet deket waday nunhahallaan yu on nadan adi mangulug di
ayagan yun mangipanu?
5 Maid di bain yu! Kon maid ni-moy ohan dakayun mangulug an
kabaelanan mangipanuh punhahallaan yu?
6 Daan mot dakayu on impanu yuy punhahallaan yu? Maid te deyan
deke ot ya abu on in-e yuy diklamu yu nadah adi mangulug ta diday
munhumalyan dakayu.
7 Hinaen punhindidiklammuwan yuy kitib-anan nibahho kayu.
Daan mot anusan yuy adi maphod an aton di ibbayu. Ya kudukdul
nay ihulug taku takon di pangal-an ditaku weno pulhon day nganneh
diyen wadan ditaku.
8 Maid ot ya abu te dakayu pe on inat yuy adi maphod hi ibba yun
mangulug, ta hidiye nan deke on nunhindidiklamuwan kayu ta pulhon
yuy nganneh diyen wadah ibbayu.

9 Kon uggeyu inilan nadan gaga-ihon tatagu ya adida migappat
hi pun-ap-apuwan Apu Dios? Adi kayu mahaul: Hanadan tatagun
at-attonay umat nadah mangihuyop hi bokon da inayan, nadan
mangihuyop hi kaingngo dan lalaki weno babai, nadan mundayaw
hi adi makulug an dios,
10 nadan mangako, nadan pinhod dan ohhaan di nganneh diye,
nadan mumbutobutong, nadan deket kimmali da on makahakkit hi
pangngolan ya nadan tatagun puppumlo ya adida migappat hi pun-
ap-apuwan Apu Dios.
11 Athidiy udum ke dakayu handi, mu ad uwani ya napakawanan
moy liwat yu ya pinili dakayun Apu Dios an tataguna ya imbilang
dakayun maphod gapuh inat nan Ap-apu taku an hi Jesu Kristo ya
gapuh ongal an kabaelan nan Espiritun Apu Dios an wadan ditaku.

Hay adol taku ya bagin Apu Dios

12 Wadada nadan tatagun kanan day "Dakami ya damanan aton miy
pinhod min aton." Man-u po te damana, mu adi am-in ya kiphodan.
Kudukdulnay adi taku aton nadan maid di idat dah kiphodan te deket
umingha ya naligat an itikod.
13 Ya kanan bon di udum di "Nawada hantun adol ta atonay
kumpulnan pinhod na. Umat hi putun nawadat kiha-adan di makan,
athidi boh makan an nawada te mahapul di putu." Makulug, mu
hituwey kalyok an udum hi algo ya poppogon Apu Dios datuwe. Hay
adol taku ya ugge nakapyat atonay malalaon umat nah pangihuyopan
hi bokon inayan, mu nawadat mundayaw ke Apu takun mangipaptok
ke ditaku.
14 Hi Apu Dios ya minahuwana nan Ap-apu taku ya athidin ditakun
ahi ditaku mahuwan gapuh ongal an kabaelana.
15 Inila yun hay adol takun mangulug ya parten di adol Kristo, kinali
gaga-iho hin ihuyop takuy binabain pabayad day adol dah linalaki te
deket aton takuy athidi ya inggappat takuy adol Kristo hi adol nan
babain pabpabbayad nay adol na.
16 Kon uggeyu inilan deket inhuyop di lalaki nan babain pabayad
nay adol na ya kay da mo ohan adol? Kinali gaga-iho hin ihuyop di
taguy bokona inayan. Te nah nitudok an kalin Apu Dios ya kananay
"Deket nunhuyop di duwa ya kay da mo ohan adol."
17 Mu deket nan Ap-apu takuy kigappatan taku ya miunnud di
punnomnom takun hiya.
18 Halipat-an yu ta adiyu aton di malalaon umat hi pangihuyopan hi
bokon inayan te hituwen punliwatan ya milagat di adol. Adi umat nah
udum an punliwatan an adi milagat di adol.
19 Kon uggeyu inilan hantun adol taku ya kiha-adan nan Espiritun
Apu Dios an impaalinan ditaku? Kinali adi na-ala on hay pinpinhod di
adol yuy aton yu te hi Apu Dios an kon tagun ditakuy nangamung hi
pangiatanan ditaku
20 te kay ditaku binayadan ke Apu Dios hi nangikatayan Jesu Kristoh
kihwangan taku, kinali hiya moy kon tagun ditaku. Ta hidiye nan am-
in di aton di adol taku ya hay kidayawan Apu Dios.

Hay mipanggep hi kalahinan

7

1 Ad uwani ya itudok kun dakayuy humang ku nah pinhod yun
mahmahan ke ha-on mipanggep hi kalahinan. Hay ot kanak ya
kudukdul di adi ta malahin.
2 Mu gapu te dakol day mangat hi malalaon umat hi pangihuyopan
hi bokon inayan ya kudukdul nay malahin tat waday oha on waday
inayana.
3 Hay pangi-en di himbale ya mahapul an waday oha on atonay pun-
amlongan nan oha.
4 Te nalahin ke moy babai ya adina ohhaan di adol na. Athidi bon
nah lalaki te hay himbabbale ya mibilang an ohay adol da.
5 Kinali dakayun nungkalahin ya adiyu iadiy adol yu nah inayan yu,
mu deket hummangan yun mun-appil kayun mahuyop ta waday aton
yun mundasal ya damana. Mu adi bo kahilohilong te indanit adi kayu
pakaippol ya waday ipanomnom Satanas ke dakayuh gaga-iho.
6 Adik ipapilit an malahin kayun am-in, mu deket wadan dakayuy
pinhod nan malahin ya malahin ot udot.
7 Hay kakulugana ya pakudukdulok an am-in di tagu ya adida
malahin umat ke ha-on, mu inilak an adi mabalin hituwe te nunhi-
hinnatkon di kabaelan an indat Apu Dios hi hin-oh-an ditaku.
8 Hay tugun ku nadah ugge ni-an nalahin ya nadah nabalun binabai
ya kudukdul nay adida malahin umat ke ha-on.
9 Mu deket adida pakaippol an adi malahin ya habalinay malahin da
mu nan eda holholtapon di punnomnom dah eda kalahinan.
10 Dakayun nungkalahin, waday tugun nan Ap-apu takun kalyok ke
dakayu, adinadaman ibolhen di babaiy inayana,
11 mu deket nil-un waday babain tinayananay inayana ya adi-
nadaman mumbintan. Mu deket ninomnom na bon malahin ya maid
di udum hi ena kibangngadan ten bokon nan inayana. Athidi bo nah
lalakin adinadaman ibolhe nay inayana.

Hay tugun Pablo nadah mangulug an adi mangulug di inayan da

12-14 Ya hay ohah itugun ku an ugge inna-ud nan Ap-apu takun
impainilan ha-oy ya hituwe: Deket wadan dakayun mangulug, lalaki
weno babaiy nil-un nalahin hi ohan adi mangulug ya pinhod nan
inayan yuy munnanong di punhimbaleyan yu ya adiyu ibolhe. Te
deket mangulug di ohan dakayun himbale ya abuluton Apu Dios
hidiyen adi mangulug an inayan yu te deket adina ya adina damdama
ibilang nadan imbabale yu.
15 Mu deket pinhod nan adi mangulug an inayan yun mumbolhe
kayu ya takon, maid di bahul yu ten abuluton yun mumbolhe kayu te
hi Apu Dios ya pinhod nan waday oha on malinggop di nitaguwana.
16 Kinali kudukdul nay tobalon yu hin pinhod nan adi mangulug an
inayan yun mumbolhe kayu te maid damdamay potokna hin nah pun-
adduman yu ya damanan baddangan yu ta mihwang.

Hay importante ya hay pakihin-am-ahan takun Apu Dios

17 Mahapul an waday ohan ditaku on abulutonan mumbibiyag nah
nganneh diyen gahat an indat Apu Dios ke hiya handih namiliyanan
ditakun mangulug ke hiya. Hituwey tugun kun am-in hi mangulug hi
kabobboble.

18 Ya dakayun nil-un numpakugit ot ahi kayu mangulug ya adiyu
ibain di numpakugitan yu. Athidi bon dakayun mangulug an ugge
nakugit an adi mahapul an mumpakugit kayu
19 te adi importante hin nakugit di tagu weno ugge. Hay importante
ya un-unudon takuy pinhod Apu Dios.
20 Pidwaok bon kalyon an wada ot di ohan ditaku on iunnud nay
pumbiyag na nah planun Apu Dios ke ditaku handih namiliyanan
ditakun tataguna.
21 Deket himbut kayu handih namiliyan Apu Dios ke dakayun
mangulug ke hiya, bokon hidiyey pundanagan yu. Mu deket damanan
poppogon yuy kinahimbut yu, aton yu ot udot.
22 Te nan himbut an nangulug an pinilin Apu Jesu Kristo ya
baddanganat bokon mo himbut di liwat. Athidi bo nah bokon himbut
an nangulug an hi Jesu Kristo moy kon himbut ke hiya.
23 Hay natayanay namoklah liwat takut hiya moy kontagu ke ditaku,
kinali mahapul an hiyay un-unudon taku, bokon hay tagu.
24 Dakayun kaibaiba, takon di nganney katatagu taku handih
nangulugan taku ya punnanongon takun mundinol ke Apu Dios te
hiyay mangipaptok ke ditaku.

Hay tugun mipanggep hi kalahinan ya hay tugun hanadah nabalu

25 Ad uwani ya hay mipanggep hi lahin di kalyok ta humangok di
udum nadah pinhod yun mahmahan. Hituwen itugun ku nadah ugge
nalahin ya ugge nalpun nan Ap-apu taku, mu gapu te hay homok nan
ha-oy ya indat na tun ngunuk ya indinol nan ha-on an manugun ke
dakayu.
26-27 Ad uwanin deyan nahalman di ligat taku ya dakayun waday
inayana ya adi kayu gumadugadul hi eyu panaynan hi inayan yu. Ya
dakayu ke damdaman ugge nalahin ya adiyu nomnomon an malahin.
28 Mu deket pinhod yun abun malahin ya takombo, ot bokon liwat
hidiye. Man-uket kalyok hituwe ya ahi nahalman di punligatan nadan
nalahin ya adik pinhod an ekayu munligat hi athidi.
29 Dakayun kaibaiba, hay pinhod kun ipainilan dakayu ya antikke
moy tiempoh pangatan taku nah ipangunun Apu Dios. Hidiyey
gapunan dakayu ken nungkalahin ya adi maphod hin hay kagu yuh
inayan yuy humaliw-ah pangun-unudan yun Apu taku.
30 Tibon takut bokon hay ligat, hay pun-am-amlongan ya hay
punhapulan hi ikadangyan di humaliw-ah pangun-unudan ke Apu
Dios.
31 Ya bokon datuwen ma-ma-at tuh lutay pangiohhaan takuh
nomnom taku te inila takun hantun luta ya am-in di wadah tu ya
mapoppog.
32 Pinhod ku ot an adi dakol di pundanagan yuh nitaguwan yu. Hay
lalakin ugge nalahin ya iohha nay nomnom na nah ipangunun Apu
Dios te pinhod nan paamlongon,
33 mu nan lalakin nalahin ya nonomnomonay mahapul di pamilyana
ya pangipaamlonganah inayana,
34 ta hidiye nan maid di kapotok nay nomnomona.

Hana ke bon babain ugge nalahin ya abuna nan ipangunun Apu
Dios an nonomnomona te hay un-unudona ya abu ya hay pinhod Apu

Dios. Mu hana ken babain nalahin ya dakol di nomnomona te hay
pangipaptok nah nunhituwan da ya hay pangipaamlonganah inayana.
35 Bokon pangiadik hituweh kalahinan yu, mu man-uke ya kiphodan
yu. Kinalik datuwe te pinhod kun maphod di nitaguwan yu ta maid di
humaliw-ah pangun-unudan yun Apu taku.
36 Deket wadaday nitbin maid di planu dan muntuluy, mu indani ya
namahig di punnomnom nan lalaki nah babai ta kananay muntuluy
da ya damana te bokon liwat hidiye.
37 Mu deket inhamad nan lalakiy nomnom na an adi malahin ya
maphod boh diye mu ta maid di gumapun e mapilit an mangituluy
nah nitbiyana, namam-a hin hiya pey kon nomnom.
38 Maphod hin ituluy nan lalakin iine nan nitbiyana, mu kudukdul
bo hin hiya pey kon nomnom an adina ituluy.
39 Hay babain mataguy inayana ya adinadaman ibolhe na. Mu deket
nate nan inayana ya damanan mumbintan ten pinhod na, mu tibona
bot hay bintanona ya hay ibbanan mangulug.
40 Mu hay kanak ya mapmaphod ot di adi mumbintan te malin-
glinggop di biyag na ten adi. Hituwey punnomnom ku ya kulugok
an nan Espiritun Apu Dios an wadan ha-oy di nangipanomnom am-in
ke datuwe.

Hay pumpaniawan nah nibakin makan

8

1 Ad uwani mo ya humangok nan manahmahan yun mipanggep hi
pangihdaan hi dotag an nibaki. Man-u po te makulug nan kanan yun
inila takun am-in di ine-en tuwe. Mu kalyok ke dakayun adi gapuh
nanginilaan yu ya ekayu mumpahhiya, mu ipatibo yuy pamhod yuh
ibbayu te hidiyey mangipaphod hi punhintutulangan taku.
2 Hanan tagun hay punnomnom na ya impakainnila nan am-in ya
nihallah diyen punnomnom na.
3 Mu nan tagun naminhod ke Apu Dios ya abuluton Apu Dios an hiya
ya taguna.
4 Ot nganney punnomnom taku mipanggep hi pangihdaan nah
dotag an nibaki, mihda weno adi? Inila takun dakol day dios an
pangianappitan di udum, mu adi makulug an dios dadiye te oha ya
abuy makulug an Dios.
5 Takon hin kananat wada nadan kalyon dan dakol an dios ya aap-
apun dehdiy udum hi kabunyan ya hi luta,
6 mu ditaku ke pen mangulug ya oha ya abuy inila takun makulug
an Dios an hidiye nan Ama taku. Lintunan am-in ya hiyay nangidat
hi biyag takun mundaydayaw ke hiya ya oha boy Apu takun hi Jesu
Kristo an gapun hiya ya nawadan am-in ya gapu bon hiya ya waday
biyag takun maid di poppog na.
7 Muden wadada nadan ibba takun mangulug an ugge nakakkaan
di takut da nadah makalin dios da. Handih uggeda nangulugan ya
impaingha dan mangihdah nibakin dotag. Mu indanit nangulug da
ya ininnila da nan makulug an Dios, mu nanongnan hay punnomnom
da ya nadan adi makulug an dios di niappitan nadan nibakin dotag.
Kinali hay punnomnom da ya maliwat da hin kanon day nibaki. Man-
uke ya makudang di inila da mipanggep ke datuwe.

8 Mu hay kalyok ke dakayu ya bokon hay makan di gapunah
pambalan Apu Dios ke ditaku. Adi mahannotan di niatan takun hiya,
takon di kanon taku nan nibaki weno adi.
9 Mu takon di damanan kanon taku ya tibon takut bokon hidiyey
humlun hi punliwatan nadan ugge nihamad di pangulug da.
10 Makulug an dakayun nahamad moy pangulug na ya inila yun adi
panioy panganan hi nibakin makan. Mu nadan ugge ni-an nihamad di
pangulug da ya munhalinduwa da hin maphod weno gaga-iho. Kinali
deket tibon dakayun didan kanon yuy nibakin makan ya kon adida mo
udot immam-an pungkan damdama dadiyen yaden punliwatan da te
nanongnan ibilang dan hidiyey ohan ine-en di pangun-unudan hi adi
makulug an dios?
11 Ta hidiye nan nadan ugge nihamad di pangulug dan ibbayun
ingkaten Jesus di kiphodan da ya nadadag di pangulug da gapun diyen
inat yu.
12 Hinae nan takon di dakayu ya nunliwat kayu damdaman Jesu
Kristo te munhalinduwa da, yaden nalalit dan dakayu ot maliwat da
mo.
13 Ta hidiye nan ha-oy ke ya takon di waday lebbeng kun mangan hi
pinhod kun kanon ya adik kanon hin hidiyey humlun hi punliwatan
nan ibbak an mangulug.

Hay nangalyan Pablo hi lebbeng nan midattan hi mahapul na

9

1 Ha-oy ya damanan atok di lebbeng kun aton. Te kon bokonak
apostoles, ya kon uggek tinibo nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo?
Hay nangulugan yud uwani ke Apu Dios ya hidiyey kitib-an di
nungngunuwak mipanggep ke Apu Jesus.
2 Takon nin di hay punnomnom di udum ya bokonak apostoles, mu
dakayu ya mahapul an tobalon yun apostolesak te nuntuttuduwak ke
dakayu ot mangulug kayun Apu takun hidiyey kitib-an di kinaapostoles
ku.
3 Hituwey panumang ku nadah mangibaag ke ha-on mipanggep hi
kalebbengak.
4 Kon maid di kalebbengak an midatan hi kanon ya inumon nah ek
puntuttuduwan ke dakayu?
5 Ya kon maid di kalebbengak an mangahawa ya mangikuyug ke hiya
nah ek puntuttuduwan umat nadah udum an apostoles, umat ke Pedro
ya nadan iiban nan Ap-apu takun hi Jesus?
6 Kon dakami ya abun Barnabas di nangamung an mamoklah
mahapul mi yaden nada ken udum an muntuttudun dakayu ya
pakaiddat yuy mahapul da?
7 Dahdiy tindaluh inila yun hiyay nangamung hi mahapul nah ena
pakigubatan? Ya dahdiy inila yuh muntanom an adina tamtaman
di bungan di intanom na? Ya dahdiy inila yuh mummogmog ya adi
umihda nah immogmogana?
8 Bokon ya abu datuwey kitib-an di kalebbengan an matangdanan,
te takon nan Tugun Apu Dios ke ditakun dinawat Moses ya athidi
damdamay ituguna.

9 Waday nitudok nah Tugun an kananay “Adiyu bobodan di tokon
nan nuwang an mun-ilik ta takon di kuman hi ittay nah page.” Kon
hanan nuwang ya abuy ikakagun Apu Dios an mahapul an mangan?
10 Hay pinhod nan kalyon kenaen impitudok na ya dakamin
muntuttuduh kalin Apu Dios ya niingngo kami nah munliyak ya mun-
ani te nan munliyak ya mun-ani ya namnamaon day maala da nah
maani.
11 Kinali athidi ot damdama nah emi pangituttuduwan ke dakayu hi
kalin Apu Dios. Kon adi maphod hin umidat kayuh mahapul mi?
12 Deket nadan udum an muntuttudun dakayuy mumbagah mahapul
da ya idatan yu dida, kon adi namam-a ot kuman dakami?

Mu dakamiy kon nomnom an adi kami mumbagah mahapul mi
takon di inila min waday lebbeng min mumbaga, te ninomnom min
kudukdulnay ippol miy pungkudangan mi te kal-ina ya pangali yuy
hidiyey gamgaman mi ya humlun ot ya abuh adiyu pangulugan nah
ituttudu mih mipanggep nah inat Kristo an kiphodan taku.
13 Mu inila yun nadan mungngunuh Templon di Judyud Jerusalem
ya nan ien di tataguh Temploy pangal-an dah kanon da. Ya nada ke
damdaman papadin mangidasal nah iappit di tatagu ke Apu Dios ya
waday alan dah bingay da ke dadiyen niappit.
14 Athidi damdama nadah muntuttuduh mipanggep ke Apu Dios te
intugun nan Ap-apu takun kananay nadan eda tuttuduwan an tataguy
lebbeng nan mangidat hi mahapul da.

15 Mu ha-oy an immalin muntuttudun dakayu ya takon di waday
lebbeng kun mumbagah mahapul ku ya uggeyak numbaga. Ya adiyu
kanan di intudok kuh tuwen dakayu te pinhod kun umidat kayuh
mahapul ku te maid hituweh nomnom ku. Pakudukdulok an mateyak
hi inagang ku mu nan eyak idatan hi tangdan ku te maan-anlaak an
muntuttudun dakayu takon di maid di boklaok.
16 Adik ipahhiyay puntuttuduwak hi mipanggep ke Jesu Kristo te
hituwey indat Apu Dios an ngunuk. Te deket adik aton hituwen
ngunuk ya inilak an waday ad-adin maat ke ha-on.
17 Gulat nat ha-oy di namili ketuwen ngunuk ya wadan nonom-
nomok di tangdanok. Mu gapu te hi Apu Dios di kon nomnom ketuwen
ngunuk ya adik nonomnomon di tangdanok.
18 Hay amlong kun muntuttudu mipanggep ke Jesus di gamgamak
ketuwen ngunuk, kinali adiyak mumbagah tangdan ku, takon di
lebbeng nan matangdanan.

19 Ha-oy ya waday lebbeng kun mangat hi pinhod kun aton te maid di
kon muttatyun ha-on, muden ingnguddan ku pen pummuttatyuwok di
adol kut eyak muntuttuduh katagutagu mipanggep ke Jesus ta dumakol
day mangulug ke hiya.
20 Deket muntuttuduwak nadah ibbak an Judyu on iun-unud kuh
pangat dat wada ot an mangulug da. Athidi bon takon di adi
mahapul an un-unudok nan Tugun Moses, mu deket nadah mangun-
unud kediyen Tugun di puntuttuduwak ya un-unudok ta wada ot an
mangulug dah ituttuduk.
21 Ya athidi bon deket nadah bokon Judyun adi mangun-unud hi
Tugun Moses di puntuttuduwak ya iun-unud kuh pangat da, te takon
di dida ya pinhod kun mangulug da. Mu takon di athidiy at-attok ya

adik ngohayon di Tugun Apu Dios, mu lispituwok, kinali un-unudok
moy tugun Kristo.
22 Ya deket nadan ugge nihamad di pangulug day tuttuduwak ya
adik ipatibon kudukdulak an nahamad di pangulug ku mu didat waday
dinol dan mundongol hi ituttuduk ta mihamad di pangulug da.
Takon di dahdin taguy puntuttuduwak ya iun-unud kuh pangat dat
kay ahan ya kulugon day ituttuduk mipanggep ke Jesus ta mihwang
da.
23 Athituy atok ta waday innunan mipainila nan tuttudun mipanggep
ke Jesu Kristo ya milak-amak nah kiphodana.
24 Inila takun nah pun-aapputan an umat hi buttikan ya dakol
day maki-e, mu oha ya abuy mangapput an mangala nah midat hi
mangapput. Athidi ot hi pangun-unudan takun Jesu Kristo an am-in
taku ya hay pangapputan takuy nomnomnomon takut waday idat Apu
Dios hi gun-udon taku.
25 Am-in day makiapput hi ay-ayam ya mahapul an paka-un-unudon
da nan pundadaan hi adol ta waday innun dan mangapput ta diday
kidatan nan midat nah mangapput. Datuwen gagamgaman da ya ahi
mapoppog, mu hana ken idat Apu Dios ke ditakun mangun-unud ke
Jesu Kristo ya munnananong ta nangamung.
26 Ta hidiye nan hay pangat ku ya umatak nah makiapput hi buttikan
an hay pangapputanay nonomnomona ya umatak bo nah makiapput
hi dinuntukan an adina pamgay duntuk.
27 Umatak nah makiapput an atok am-in di kabaelak an mangono-
knong hi adol kut adi malogologom di atok. Te deket adik iathidi ya
makaan di lebbeng kun makiapput. Hay pinhod kun kalyon ya takon
di wadada nan binaddangak ta nangulug dan kay dida nan inawis kun
makiapput, mu deket nalnalgom di at-attok ya maid di ek gun-udon.

Hanan inat Apu Dios an kiphodan nadan aammod di Judyu ya impakawada

10

1 Kaibaiba, adi taku kal-iwan di naat handidah aammod takun im-
pangulun Moses. Handi ya binaddangan Apu Dios dida ot paaliyonay
kulabut an hidiyey nangipangulun dida. Ya impunhi-ana nan danum
nah baybay ta waday dalanon dan manayan hanadah mungkipdug an
buhul da.
2 Kediyen wadada nah gawwan nan baybay ya hiniduman nan
kulabut dida. Hidiyey kay nabonyagan dan am-in ta kitib-anan hi
Moses di un-unudon da.
3 Nun-iingngoy kinan dan am-in an hidiye nan makan an indat nan
Ap-apu taku.
4 Ya hay ininum dan am-in ya nan danum an impabudal Apu Dios
nah batu. Hidiyen batuy kitib-anan wadah Kriston maki-kien dida.
5 Athidiy nangipaptok Apu Dios ke dida, mu kapyanan dakol day
ugge nangipaamlong ke hiya ot kastiguwona dida ot mungkakate da
nah adi maboblayan.
6 Nomnomon taku ke datuwen na-na-at handidah aammod takut
bokon hay gaga-ihoy nonomnomon takun aton.
7 Ya bokon nadan adi makulug an dios di daydayawon takun umat
hi inat nadan udum ke dida. Hanah impitudok Apu Dios mipanggep

ketuwen inat da ya kananay “Nunhahamul da ya nangnanginnum da
ot manmannayo dah pundayaw da nah kinapya dan dios da.”*
8 Ya adi taku aton di malalaon umat hi pangihuyopan hi bokon
inayan, te athidiy inat handidan aammod taku ot hidiyey gapunah
natayan di duway pulut tuluy libuh ohan algo.
9 Adi taku e patpatnaan di kinaulen Apu Dios ta panginilaan taku
hin waday kabaelanan mangastigun ditaku weno maid. Man-uke ya
athidiy inat di udum ke didan impaboh-ol dah Apu Dios ot pun-ipakalat
na didah ulog ot mungkakate da.
10 Adi taku bo munlili hin waday ligat taku te athidiy inat di udum
handidah aammod taku ot bumoh-ol boh Apu Dios ot itud-ak na nan
anghel nan namaten dida.
11 Dadiyen na-na-at handidah aammod taku dih done ya hidiyey
nangipatib-an Apu Dios hi atona nadah munliwat ot ipatudok nat wada
ot an tumakut takun mangat hi adina pinhod tedeyan mungkadatngan
di kapoppogan di luta ya kahumalyaan di tagu.
12 Ta hidiye nan wada ken dakayuy pangalina on nahamad di
pangulug na ya halipat-ana te indani ya hiya ot ya abuy munliwat.
13 Man-u po te am-in taku ya mapatnaan takun mahaul ta munliwat
taku, mu kapyana te tagu taku. Mu hi Apu Dios ya adi ditaku iwalong
te adina iabulut an etaku mapatnaan hi adi taku kabaelan te am-in
nah kapatnaan taku ya wadan mamaddang ke ditakut adi taku aton
di gaga-iho.

Tibon takut bokon nadan adi makulug an dios di un-unudon taku

14 Ta hidiye nan dakayun iibba, tibon yu ta adiyu dayawon di adi
makulug an dios.
15 Nanomnoman kayu ya nangamung kayun munnomnom hin
niptok tun kalkalyok ke dakayu.
16 Deket inumon taku nan wada nah basuh pumpasalamatan
hi panginomnoman taku nah dalan Kriston timmanodtod handih
natayana, kon adi makulug an milak-am taku nah kiphodan di
natayana? Ya kon adi taku bo milak-am hin makikan taku nah pani-
angon takun tinapay hi panginomnoman takuh adol Kriston nipatak
hi krus?
17 Ta takon di dakol taku ya kay taku ohan adol te oha ya abu nan
tinapay an kanon taku.
18 Miingngoh tuwe nah pundayawan di Judyun deket waday in-appit
dat nakikan da nah naklong ya nilak-am dan am-in nah niatan diyen
nundayawan da.
19 Athidi bo nadan tatagun deket waday in-appit da nah adi makulug
an dios dat nakikan da kediyen niappit ya nilak-am da damdaman am-
in nah niatan diyen nundayawan da. Adik kanan di makulug nadan
dios an dayawon dadiyen tatagu. Ya adik bo kanan di waday hilbin
nadan iappit da.
20 Hay kalyok ke dakayu ya nan iappit dadiyen tatagu ya nadah
dimonyoy pangiappitan dan bokon ke Apu Dios. Adik pinhod an ekayu
mid-um ke dadiyen dimonyo.
21 Kon pangaliyu on damanan uminum kayu ya mangan kayu nah
panginomnoman takuh natayan Apu Jesus ya indani bo ya ekayu

* **10:7 10:7** Exodus 32:6

nakikan ya nakiinum nadah adi mangulug hi pun-iappitan da nadah
dimonyo? Adinadamah diye!
22 Te hi Apu Dios ya pinhod nan hiya ya abuy dayawon yu, adina
pinhod di waday udum. Kon pinhod yun paboh-olon? Kon pangali yu
on nalnal-ot kayu mu hiya?
23 Man-ut makulug nan kanan di udum an ditakun mangulug ya
damanan aton takun am-in di pinhod taku, mu kalyok ke dakayun adi
am-in di pinhod takun aton ya maphod weno waday ibaddang nah
pangulug taku.
24 Bokon hay kiphodan taku ya abuy nonomnomon taku te hay
maphod ya nomnomon taku damdamay kiphodan di ibba taku.
25 Mabalin an ihda yuy dotag an magatang nah malkadu. Adi
mahapul an mahmahan yu hin nibaki te bokon panioy panganan hi
nalgom an dotag.
26 Hituwe ya miunnud nah nitudok an kananay "Hantun luta ya am-
in nan wadah tu ya nalpun Apu taku ta kiphodan taku."†
27 Ya deke bot waday adi mangulug an mangayag ke dakayun e
makikan hi baleda ya damanan ume kayu hin pinhod yu. Kanon
yuy kumpulnan idadaan da ya adiyu mahmahan hin nibakit adi
munhalinduway nomnom yu.
28 Mu deket waday eyu pakikanan ya waday ohan kalyonay nibaki
nan nidadaan ya adiyu kanon ta adi pangalin nan taguy kahingon yuh
Jesus ya ad-adi moy punnomnom nan dakayu.
29 Deket mipanggep hi athitu ya importantey punnomnom di tagu,
bokon hay punnomnom yu.
Mu wadan pangaliyu nin di "Antipet hay punnomnom di udum an
taguy pangiunnudak ta miadi nadan damanan atok?
30 Hin kananat mumpasalamatak ke Apu Dios hi panganak kediyen
makan, tipe ot kumat eyak balawon?"
31 Mu adiyu iathidi ten hidiyey humlun hi ad-adin punnomnoman
di udum. Hay maphod ya am-in di aton taku, takon di hay panganan
ya panginuman ya inomnom hi kidayawan Apu Dios.
32 Tibon takut bokon ditakuy humlun hi adi pangulugan nadan
udum an Judyu ya nadan bokon Judyu ya bokon ditakuy humlun hi
punliwatan di ibba takun mangulug.
33 Iun-unud yun ha-on an atok am-in di kabaelak an bumaddang
hi kumpulnan tagu te ha-oy ya bokon hay kiphodak ya abuy nonom-
nomok, mu hay kiphodan damdaman di udum an tatagut waday innun
dan mihwang.

11

1 Iun-unud yuh maphod an pangat ku, te ha-oy ya iun-unud kun Jesu
Kristo.

Hay punhukyungan di binabai nah pundayawan dan Apu Dios

2 Ongal di pangidayaw kun dakayu te nonomnomonak ke dakayu ya
un-unudon yuy intanuttuduk ke dakayu.
3 Mu pinhod kun inilaon yu an hay lalaki ya natagtag-e mu nan
inayana, hi Kristo ya natagtag-e mu hay tagu ya hi Apu Dios ya
natagtag-e mu hi Kristo.

† **10:26 10:26** Psalm 24:1

4 Ta hidiye nan deket muntaddung di lalakin munhukyung an
mundasal weno muntuttuduh kalin Apu Dios nah pundayawan yu ya
adina dayawon hi Jesu Kristo.
5-6 Ya hana ke bon babain adi munhukyung an mundasal weno
muntuttuduh kalin Apu Dios ya ibabainay inayana te nan punhukyun-
gan di babaiy kitib-anan hiya ya nababbaba mu hay lalaki. Hanan adi
munhukyung an babai ya kudukdul nay mumpamukmuk te adi ke
munhukyung ya kay namukmukan. Mu kababain an mumpamukmuk
weno mumpapu-lit di babai, kinali mahapul an munhukyung.
7 Nawaday lalakin kitib-an di dayaw Apu Dios te handih kinapyanay
tagu dih pinghana ya kinapyanan umat ke hiya, ta hiyay katagtag-ayan
am-in hi lintuna. Kinali adi maphod an munhukyung di lalaki nah
pundayawana ke Apu Dios te nan hukyung ya kitib-an di kinababa. Mu
hay babaiy daydayunan munhukyung te hiyay mangipatiboh kinatag-
en di lalaki.
8 Te hay nalpuwan di lalaki dih pinghana ya bokon nah babai, mu
nan babaiy nalpu nah lalaki.
9 Ya man-uket kinapyan Apu Dios nan babai ya gapu nah lalakit
waday pun-ibbana, bokon gapuh babaiy nangapyaanah lalaki.
10 Kinali mahapul an munhukyung di binabai, te hidiyen pangi-e
takuy mangipatiboh pumpakumbabaan da nadah linalaki, te bokon
ditakun tatagu ya abuy manibo, mu takon nadan anghel ya mun-am-
amlong da.
11 Mu ditakun mangulug ke Apu Jesus ya adi taku kal-iwan an
kinapyan Apu Dios di lalaki ya babait mumbaddang da, bokon nan
waday oha on hay adol nay nonomnomona ya abu.
12 Man-ut din namangulun babai ya nalpu nah namangulun lalaki,
mu nipalpun diye ya hay babaiy kalpuwan di lalaki te hay babaiy
mangitungoh tagu. Mu hi Apu Dios damdamay kalpuwan di am-in.
13 Nomnomon yu ke, kon maphod hin adi munhukyung di babai nah
simbaan hin mundasal?
14 Hay lalaki ya inila taku tuwalin adi maphod di ang-ang na hin
andukkey buuk na.
15 Mu hay babai ya maphod tuwaliy ang-ang na hin andukkey buuk
na te indat Apu Dios ke hiyah diyet panophop nah uluna ya mid-um
hi kinamaddikit na.
16 Mu deket wadan dakayuy makihannuh mipanggep hi punhukyun-
gan di binabai ya nganney innun an takon di daana ya hidiyey pangi-
en di pundayaw am-in di mangulug.

Hay ine-en di panginomnoman nah natayan Jesus
(Mateo 26:26-30; Marcos 14:22-25; Lucas 22:15-20)

17 Hay oha boh kalyok ke dakayu ya adik pinhod nan at-atton yu
nah kaam-amungan yun hidiyey humlun hi pumbahulan yu, bokon
hay kiphodan yu.
18 Te waday dingngol kun deke kanut naamung kayun mundayaw
ke Apu Dios ya adi kayu mun-uunnud, mu maganodwa kayu ya takon
di ha-oy ya kulugok.
19 Mu wada danaen punhahannuwan yu ta mainila nadan makulug
an mangulug te adida aton di athina.

20 Deke kanut naamung kayu nah panganan yuh panginomnoman
hi natayan nan Ap-apu takun hi Jesus ya hinnatkon ot ya abuy wadah
nomnom yu.
21 Hay at-atton yu kanu ya iun-unan di udum an mangan an adida
had-on di ibbadat man-un dida te mabhug da yaden makudangan day
udum. Ya athidi bo kanu nah mainum an adi konoknongon di udum
ta mungkabubutong da.
22 Tipe mo ahan ta eyu iathidi? Kon adi ahan mabalin an ihamad
yun mangan ya uminum hi babale yu ta bokon nah eyu kaamungan?
Weno iathina yu te adiyu ibilang nadan ibbayun mangulug ya pinhod
yun maba-inan nadan mangulug an nungkawotwot? Kon pangali yu
on matbal kayu hin athidiy aton yu?
23 Te hituwen intuttuduk ke dakayu mipanggep nah nanguddidin
nanganan da Jesus kediyen hilong ot ahi ihdul Judas ya intuttudun
Apu takun ha-on. Immalah tinapay
24 ot mundasal ke Apu Dios. Pinani-ang na nan tinapay ot ikap-
ong na nadah disipulosna ot kananay “Kanon yu te hituwey adol kun
miappit hi kiphodan yu. Athituy aton yu ta panginomnoman yun ha-
on.”
25 Nagibbu da bon nangan ya inalana nan basun natalwan hi
mainum ot mundasal bon Apu Dios ot ahina idat nadah disipulosna.
Kananay “Hituwen inumon yuy kipaannungan nan balun nakitob-
balan Apu Dios an kiphodan di tagun boklaok hi katayak. Mipalpud
uwani ya iathitu yu ta panginomnoman yun ha-on.”
26 Kalyok ke dakayun inggana tuh pumbangngadan Apu Jesus ya
deke on aton takuh diyen mangan taku nah tinapay ya uminum takuh
mainum. Hituwey kitib-anan nateh Jesus ta kiphodan taku.
27 Ta hidiye nan deket wadan dakayuy na-ala on nangan ya
imminum, mu adina nomnomon di makulug an kibalinana ya maliwat
ke Apu Jesus an nangiappit hi adol na te kay maid di niatan nan
natayana.
28 Kinali deket maamung kayu nah panginomnoman yuh natayan
Kristo ya mahapul an waday oha on pakannomnomonay nigappatanan
Apu Dios, ta deket maphod ya ahi kayu mabalin an makikan ya
makiinum.
29 Te nan tagun adina aton di athidin pamga on nakikan ya nakiinum
an adina nomnomon nan adol Jesus ya hay pumbalinan diye ya
kastiguwon Apu Dios te taltalanggaanay natayan Jesus.
30 Hituwey gapunan dakol ke dakayuy nakapuy, mundogo ya nate
day udum.
31 Mu gulat nat pakannomnomon takuy pangi-e taku on ahi taku
nakikan ya adi ditaku kastiguwon ke Apu Dios.
32 Man-uket paligligaton ditakun hiya hin waday nibahhawan taku
ya hidiyey panugunan ditakut waday innun takun manomnoman ta
adi taku milaggat hi pangastiguwana nadah adi mangulug ke hiya.
33 Ta hidiye nan dakayun iibba, kalyok ke dakayun deket naamung
kayun mangan hi panginomnoman yu nah natayan Apu Jesus ya
munhinhoho-odan kayu ta mundidihhan kayun mangan.
34 Kudukdul nay mangan kayu ni-an hi nunhituwan yu ta ahi kayu
makiamung ta bokon nan makan an eyu gagamgaman an hidiyey
humlun hi pangastiguwan Apu Dios ke dakayu.

Waday udum hi pinhod kun kalyon ke dakayu, mu nangamung tuh aliyak ta ahi taku munhuhummangan.

Hanadan idat di Espiritun Apu Dios nadah mangulug

12

1 Kaibaiba dida, pinhod kun ipainilan dakayuy mipanggep nah nunhihinnatkon an kabaelan di hin-oh-an ditakun malpu nah Espiritun Apu Dios.
2 Inila yun handih ugge kayu ni-an nangulug ya nahaul kayu ot unununudon yu nadan adi makulug an dios.
3 Mu ad uwanin nangulug kayu ya wadan dakayuy Espiritun Apu Dios. Ya deket makulug an waday Espiritun Apu Dios hi ohan tagut mangituttuduh atona ya adi mabalin an ngohayonah Jesus. Kanah-in di hay Espiritun Apu Dios nah tagut ahina mabalin an kalyon di hi Jesus di Apu na.
4 Dakol di nunhihinnatkon an kabaelan di hin-oh-an ditaku, mu oha ya abuy nangidat ke dadiye, hidiye nan Espiritun Apu Dios.
5 Nunhihinnatkon di ngunun indinol Apu Dios ke ditakun kiphodan di ibba takun mangulug, mu oha tuwaliy ingunuwan taku, abuna nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo.
6 Nunhihinnatkon di kabaelan an nidinol ke ditakun mangat nah ngunu taku, mu oha ya abuy nalpuwan da, hi Apu Dios.
7 Am-in takun mangulug ya waday oha on waday nidat ke hiya hi kabaelanan bumaddang hi kiphodan takun am-in ta hidiyey kainilaanan waday Espiritun Apu Dios ke ditaku.
8 Wadaday udum ke ditakun indatan nan Espiritun Apu Dios hi kabaelan dan muntugun. Hay udum ya indatanah kabaelan dan mangawat hi kalin Apu Dios ta ituttudu dah ibbada.
9 Hay udum ya indatan nan Espiritun Apu Dios didah nahamad an pangulug ke Apu Dios ta aton day adi mabalin an maat. Ya nadan udum ya indatan nan Espiritun Apu Dios hi kabaelan dan mangaan hi dogo.
10 Wadada boy udum an indatanah kabaelan dan mangat hi milagro. Hanadan udum ya indatana didah kabaelan dan mangituttuduh kalin Apu Dios. Ya wadaday nidatan hi kabaelan an mangimatun hin nan tuttudun di ohan tagu ya nalpu nah Espiritun Apu Dios. Wadaday udum bon nidatan hi kabaelan an mangikalih nunhihinnatkon an kali, takon di uggeda inadal dadiyen kali. Wadada bo nadan kabaelan dan mangipainilah kibalinan dadiyen nunhihinnatkon an kali.
11 Datuwen am-in an nunhihinnatkon an kabaelan di hin-oh-an ditaku ya ohay nalpuwana, nan Espiritun Apu Dios ya hiyay nangamung hi pinhod nan pangidatan.
12 Umat hi adol takun oha, mu dakol di partena. Athidi damdaman ditakun mangulug an nunhihinnatkon di kabaelan taku, mu ohay kon adol ke ditaku an hi Jesu Kristo.
13 Ta hidiye nan, hay ke ine-e takun mangulug an takon di nunhihinnatkon takun wadaday Judyu ya bokon, himbut ya bokon, mu niohha taku te oha ya abuy Espiritun Apu Dios an namonyag ke ditaku ot mawadah hin-oh-an ditaku te hiyay nangiohha ke ditaku nah adol Kristo.

14 Umat hi adol takun man-ut oha, mu dakol di partena.
15 Gulat nat damanan kumali nan hukit kananay “Bokonak parten
nan adol te bokonak takle” ya nihallah diye te takon di athidiy kanana
ya nanongnan parten di adol.
16 Ya athidi bon gulat nat damanan kumali nan ingat kananay
“Bokonak pe parten nan adol te bokonak mata” ya nihallah diye te
takon di athidiy kanana ya nanongnan parten di adol.
17 Te gulat nat matan am-in di adol, nganney aton an mangngol hin
maid di inga? Ya gulat nat ingan am-in di adol ya nganney aton an
manamuy hin maid di olong?
18 Bokon athidiy nangapyan Apu Dios ke ditaku te kinapyanay
nunhihinnatkon an parten di adol taku mipuun nah pinhod nan
kiusalan da.
19 Nganne mo ahan an adol hidiye hin ohan parte ya abu?
20 Kinali ohay adol taku, mu dakol di partena.
21 Ta hidiye nan adinadaman kanan nan mata nah takley “Adi daka
mahapul, kabaelak an maohha.” Ya athidi bo nah ulun adi mabalin
an ena kanan nah hukiy “Adi daka mahapul.”
22 Te hay kakulugana ya takon nadan kanan takun adi importanten
parten di adol ya makahhapul taku.
23 Hanadan parten di adol an maunguhan di kiatan da ya dadiyey
makahhapul an mipaptok. Wadada damdama nan parten di adol an
kababain an ipatpatibo, kinali ipaptok takun pakahanniyan taku.
24 Mu adi mahapul an athidiy pamaptok nadah udum an parten di
adol taku. Athidiy nangapyan Apu Dios hi adol takut pakaippaptok
taku nadan parten di adol an maunguhan di kiatan da.
25 Am-in hantudan nunhihinnatkon an parten di adol taku ya
makahhapul takut mumbabaddang da. Hidiyey pangiun-unudan
takun adi taku munhinkakkahing, mu munhimpapaptok taku ot ya
abu
26 te deket waday parten di adol takun mahakit ya makigigibok
nadan udum an parten di adol. Ya deke bot makaippaptok di ohan
partena ya kay makiam-amlong nadan udum an parten di adol.
27 Hay pinhod kun kalyon ke dakayu ya am-in takun mangulug ya
mibilang takun adol Kristo, mu waday oha on hinnatkon di ngunun
nidinol ke hiya.
28 Datuwey ngunun indinol Apu Dios ke ditakun mangulug. Hay
mamangulu ya hay mun-apostoles, hay mihaynod ya hay mumprofetas
an diday mangipainilah kalin Apu Dios, hay mikatlu ya nadan muntut-
tuduh kalina. Wadada boy udum an napilin waday kabaelan dan
mangat hi milagro. Hay udum ya nidatan dah kabaelan an mangaan
hi dogo ya wadaday udum an waday naminhod dan bumaddang hi
ibbada. Hay udum ya napili dan mangipangpanguluh ibbada ya hay
udum ya nidatan dah kabaelan dan mangikalih nunhihinnatkon an
kali.
29 Kinali ugge taku napilin am-in an nun-apostoles, numprofetas ya
muntuttuduh kalin Apu Dios. Ya am-in taku ya ugge taku nidatan hi
kabaelan an mangat hi milagro
30 ya kabaelan an mangaan hi dogo. Athidi bon am-in taku ya ugge
taku nidatan hi kabaelan an mangikalih nunhihinnatkon an kali ya
mangipainilah kibalinan dadiye.

31 Hay ot maphod ya aton yun am-in di kabaelan yu ta nadan
mapmaphod an kabaelan di gamgaman yu ta bumaddang hi kiohhaan
yu.
Mu kalyok ke dakayun hay kapkaphodan ya hay pamhod hi ibban
tagu.

Hay ine-en di pamhod

13

1 Importantey pamhod hi ibba te takon nin di nidatan tah kabaelan
an mangikalih nunhihinnatkon an kalin di tagu weno hay kalin di
anghel, mu maid di pamhod hi ibba ya maid di hilbina te kay
tuttumling an gangha ya pumippipong an kingking.
2 Takon nin di waday kabaelak an mangipainilah kalin Apu Dios,
takon nin di inilak am-in di ugge impainilan Apu Dios ya maawatak di
ine-ena ya maid di hilbina hin maid di naminhod kuh ibbak. Ya takon
nin di ongal di pangulug kut kabaelak an kalyon nah bilid ta madlig,
mu maid di pamhod kuh ibbak ya maid di hilbik an tagu.
3 Ya takon nin di idat kun am-in di wadan ha-on hanadah nawotwot
ya takon nin di ihulug kuy adol kut patayonak gapuh pangulug kun
Jesu Kristo ya maid di hilbin dadiye hin maid di pamimhod kuh ibbak.
4 Te hay tagun waday pamhod nah ibbana ya makaulle ya huh-
hummok. Adi umamoh ibbana ya adi mumpahhiya.
5 Hay tagun waday pamhod nah ibbana ya adi mumpahhiya, adi
mungngohe ya adi kabinnoh-ol. Adina ipapilit di pinhod na ya kal-
iwanay ad-adin inat dan hiya.
6 Adina pun-amlongan di gaga-iho, mu hay maphod di pun-
amlongana.
7 Te deket waday pamhod di taguh ibbana ya takon di nganney
nibahhowan da ya adina nonomnomon, wadat nangamung di dinol
nan dida ya namnamaonat nangamung an hay maphod di aton da ya
ippol nay ngannen ligat.
8 Hay pamhod ya adi mauma, mu munnananong. Dadiyen kabaelan
an umat hi pangituttudu nah ipainilan nan Espiritun Apu Dios ya
waday poppogna. Takon nan kabaelan an mangikalih nunhihinnatkon
an kali ya mapoppog ya takon di ngannen inila taku ya adi taku
mahapul hi udum hi algo.
9 Te makudang di inila takud uwani ya makudang di kabaelan takun
muntuttudu mipanggep hi ipainilan di Espiritun Apu Dios.
10 Mu hantuh umannung nan planun Apu Dios ya adi taku mo
mahapul datuwen waday kudang nan kabaelan.
11 Handih kagolang ku ya kay golang di pungkalkallik, hay punnom-
nom ku ya hay pun-awat ku, mu ad uwanin kat-aguwak ya adi mo
athidi.
12 Athidi ke ditakun mangulug an makudang ni-an di pun-awat taku
mipanggep ke Apu Dios an kay taku mundigdiggal nah diggal an adi
makaddiggal di anga. Mu hantuh ahi taku pakihangngaban ke Apu
Dios ya pakainillaon takuy pangi-enat umat hi nanginilaanan ditakud
uwani.
13 Kinalik ke dakayuy mipanggep nadah kabaelan an waday pop-
pogna, mu waday udum an munnananong. Datuwe ya hay pangulug

taku ke Apu Dios, hay pundinol ya hay pamhod. Mu ke datuwen tulu, ya hay pamhod di kapkaphodan.

Hay udum an mipanggep nadah kabaelan an idat di Espiritun Apu Dios

14

1 Kinali daan mot hay pamhod di gamgaman yu ya nadan kabaelan an idat nan Espiritun Apu Dios, namam-a nan kabaelan an mangituttudu nah pinhod Apu Dios an ipainila.
2 Te hana ken tagun waday kabaelanan mangikalih nunhihinnatkon an kali ya hi Apu Dios di pakihumhummanganana, bokon hay tatagu te adida maawatan di kalkalyona. Hiya ke ya waday kabaelanan mangalih ugge nipainila gapuh baddang nan Espiritun Apu Dios.
3 Mu nan mangituttuduh pinhod Apu Dios an mipainila ya tuttuduwanay tatagut mihamad di pangulug da ya pakodholonay nomnom da ya al-alubyagona didah punligatan da.
4 Kinali hay tagun kabaelanan mangikalih nunhihinnatkon an kali ya hay adol na ya abuy baddangana, mu nan tagun mangituttuduh pinhod Apu Dios an ipainila ya baddanganan am-in di mangulug nah pangulug da.
5 Pinhod ku ot an am-in kayu ya kabaelan yun mangikalih nunhihinnatkon an kali, mu pakudukdulok an am-in kayu ya waday kabaelan yun muntuttudu nah pinhod Apu Dios an ipainila te kudukdul di muntuttuduh kalina mu hay mangikalih nunhihinnatkon an kali. Man-u te om, wada damdamay hilbinah pangikalyan hi nunhihinnatkon an kali, mu kah-in di waday ohah mangipainilah kibalinanat am-in di mangulug ya mabaddangan da.
6 Kaibaiba, kon na nin ta tuh aliyak hina ya ikalik ke dakayuh kalin adiyu maawatan, kon waday hilbinan dakayu? Maid. Mu deket ikalik nah kalin maawatan yu ya waday hilbinan dakayu te inilaon yu nan ituttuduk mipanggep ke Apu Dios ya nan ipainilak an impainila nan ha-on.
7 Hay oha bo ya nan tagun kumalih kalin adi maawatan ya kay ingngiing ya ayyuding an deket pamgah pagango ya maid maptok hi dongol na.
8 Athidi bo nah tindalun mangipagangoh tangguyub nah pundadaanan dan makigubat an deket nalgom di pumpagangona ya adi maawatan nadan ibbanat adida mundadaan.
9 Athidi bon dakayu hin mungkalkalli kayu nah hinnatkon an kalin adi maawatan nan mangngol, nganney innun dan manginila nah kalkalyon yu? Maid di hilbin nan impadngol yun dida.
10 Man-u te om, dakol di nunhihinnatkon an kali tuh luta, mu kah-in di maawatan hidiyen kalit ahi waday hilbina.
11 Te deket wada nadan pinhod nan mun-innilaan, mu nunhinnatkon di kali dan duwa, adida mungkainnawatan ya adi mabalin an eda mun-innilaan.
12 Kinali, hay ot aton yu teden ihik yun midatan nah kabaelan an malpuh Espiritun Apu Dios ya hay ong-ongal an kabaelan an mangihamad hi pangulug di ibba yun mangulug di gamgaman yu.

13 Ta deket wadan dakayuy nidatan hi kabaelan an mangikalih
nunhihinnatkon an kali ya mahapul an mundasal ta midattan boh
kabaelanan mangipainilah kibalinan dadiye.
14 Te deket nah pundasalak ya nan Espiritun Apu Dios di mangi-
pakalin ha-on nah hinnatkon an kali ya man-u te magibok ku, mu
uggek inilay kibalinana.
15 Kinali hay maphod an aton ya adi taku gaga-on mundasal ya
mungkanta ya abu, mu ikali taku damdamah kalin maawatan
16 te deket ingkalin nan mangipanguluh dasal nah pumpasalamatan
ke Apu Dios hi kalin adi maawatan, nganney innun di udum an
mangiunnud nah dasal nat kalyon day "Amen"* hin adida maawatan
nan nidasal?
17 Te takon di maphod di dasal yu ya maid di hilbina te maid di
ibaddang na nadah adi pakaawat.
18 Mumpasalamatak ke Apu Dios te dakdakol di indat nan ha-on hi
kabaelak an mangikalih nunhihinnatkon an kali mu dakayu.
19 Mu deket nah kaam-amungan takun mundayaw ke Apu Dios
ya pakudukdulok an takomboy antikkey kalyok ke dakayu mu ta
maawatan yuy pinhod kun kalyon, mu nan andukkey kalyok yaden
adiyu maawatan.
20 Kaibaiba, adiyu iummat hi punnomnom di u-ungay punnomnom
yu, te pinhod kun umat kayu nadah nanomnoman. Mu deket
mipanggep hi gaga-iho ya pinhod kun umat kayu nah goggolang an
makannangpa.
21 Waday impitudok Apu Dios an kananay
"Ha-oy an Ap-apu yuy kumali nadah tataguk ya hay pakalyok ya
nadan udum an tatagun malpuh udum an boblen bokon Judyu
ta nan hinnatkon an kaliy ikali dan dida, mu takon di athidi ya
kapyanan adiyak donglon."
22 Kinali hituwey panginilaan takun takon di waday tagun kabae-
lanan mangikalih hinnatkon an kali ya hidiyey kitib-an di boh-ol Apu
Dios nadah adi mangulug. Mu mipanggep ke nah pangipainilaan nah
pinhod Apu Dios an ipainila ya nadan mangulug di mabaddangan,
bokon nadan adi mangulug.
23 Te hanah kaamungan yun mundayaw ke Apu Dios ya kal-inat
waday ohan dakayu on pun-ikali nah hinnatkon an kali ya nipaddin
wadaday nakiamung ke dakayu nadah ugge nanginilah ine-ena weno
nadan adi mangulug ya pangali day mun-ango kayu.
24 Mu deket am-in kayu ya ipainila yu nan pinhod Apu Dios
an ipainila ya waday ohan nakiamung an adi mangulug weno
pinghanan makiamung ke dakayu ya nunna-ud an abulutonan naliwat
ta muntutuyuh liwat na te naawatana nan dingngol nan intuttudu yu.
25 Ta loktat ya inilaona nan namahig di kinagaga-iho nat
mumpakumbabat hi Apu Dios di dayawonan kananay "Makulug an
wadah Apu Dios ke dakayu!"

Hay maphod an aton hin naamung takun mundayaw ke Apu Dios

26 Hay pinhod kun kalyon ke dakayun kaibaiba ya deket maamung
kayun mundayaw ke Apu Dios ya mahapul an waday oha on

* **14:16 14:16** Hay kibalinan di "Amen" ya "Om peman."

atonay kabaelanah kiphodan yun am-in an mangulug. Wadaday mungkanta, hay muntuttudu, hay mangipainilah impainilan Apu Dios, hay mungkalih nunhihinnatkon an kali ya hay mangipainilah kibalinan dadiye.
27 Ya deket wadan dakayuy naminhod an kumalih nunhihinnatkon an kali ya damanan duwa weno tuluy kumali ya abu, mu adida mundidihhan. Ya mahapul bon waday mangipainilah kibalinan nan kinali da.
28 Mu deket inila yun maid nadah nakiamung di kabaelanan mangipainilah kibalinan nan eyu kalyon ya kudukdul nay op-opya kayu ta abunah Apu Dios an nanginila nah eyu ot kalyon.
29 Hanada bon muntuttudu nah pinhod Apu Dios an ipainila ya damanay duwa weno tulu ya nadan mangngol ya nomnomon da hin nalpun Apu Dios nan dingngol dan nituttudu weno bokon.
30 Kal-ina ket waday mungkalkalli ya nipaddin waday impanomnom Apu Dios hi oha nadah mundongdongngol ya maphod di itikod ni-an diyen mungkalkalli ta kumalih diyen nangipainilaan Apu Dios.
31 Ya maphod hin dakayun kumalih impainilan Apu Dios ya maohhaohha kayun kumalit waday innun nadan mundongdongngol an manginila nah pinhod yun kalyon ya waday aton di pangulug yun am-in an mihamad.
32 Hanadan muntuttudu nah impainilan Apu Dios ke dida ya kabaelan dan mungkonoknong ta had-on day tiempo dan kumali
33 te hi Apu Dios ya adina pinhod an maid di panu taku nah kaam-amungan takun mundayaw. Hay pinhod na ya adi magulu, mu natalnay pundayawan ke hiya.

Hanah kaam-amungan takun mangulug hi pundayawan takun Apu Dios
34 ya mahapul an op-opya day binabai. Mundongol da ya abu te takon nan Tugun Moses ya kananay bokon hay binabaiy mangipangu-luh linalaki.
35 Mu deket waday uggeda naawatan ya pinhod dan hanhanan ya had-on dat deket immanamut da ya ahida hinanhanan hi inayan da. Te kababain an humananhan di babai hin wadadah simbaan.
36 Kon adiyu abuluton hituwen pangi-e weno pangaliyu on dakayuy nalpuwan nan kalin Apu Dios? Weno pangali yuy dakayu ya abuy nidatan?
37 Deket wadan dakayuy kananay hiya ya muntuttuduh kalin Apu Dios weno kananay wadan hiyay kabaelan an nalpuh Espiritun Apu Dios ya mahapul an nomnomonan hituwen itudok kun dakayu ya intugun nan Ap-apu taku.
38 Mu deket waday adi mangabulut ke datuwen kalkalyok ke dakayu ya adiyu un-unudon hidiyen tagu.
39 Ta hidiye nan dakayun kaibaiba, hay gamgaman yuh kabaelan an midat ke dakayu ya hay panginilaan yuh pinhod Apu Dios an ipainilan dakayu. Mu adiyu iadi nadan waday kabaelanan kumali hi nunhihinnatkon an kali.
40 Ta hanah kaam-amungan yuh pundayawan yu ya aton yuy nidaydayuwanan pangat ta waday panuna.

Hay ine-en di namahuwan Jesu Kristo

15

1 Pinhod kun ipanomnom ke dakayun kaibaiba nan intuttuduk ke
dakayun mipanggep nah kiphodan takun inat Jesu Kristo. Inabulut yu
ot hidiyey puun di nihamadan di pangulug yu.
2 Ya gapuh nangulugan yun diye ya nihwang kayuh kastigu. Mu
kah-in di punnanongon yuh diyen pangulug yu te maid di hilbina hin
pangpangalli ya abuy pangulugan yu.
3-4 Hay umanhan an intuttuduk ke dakayun nipainilan ha-on ya
datuwe: Hi Kristo ya ingkatenay liwat taku, nilubuk ot mamahuwan
handih mikatlun algo. Datuwey impitudok Apu Dios an maat.
5 Handih namahuwan ya numpatibon Pedro ot ahi bo mumpatibo
nadah udum an apostoles na.
6 Naminghan bo ya numpatibo nadah nahawwal hi limay gatut an
mangun-unud ke hiya. Ingganad uwani ya dakol day matagu nadah
nanibon hiya.
7 Indani bo ya numpatibon James ot ahi mumpatibo nadah apostoles
na.
8 Hay nanguddidin numpatib-ana ya ha-on, takon di handi ya adik
pinhod an mangun-unud ke hiya gapuh namahig an ngohek.
9 Namahig di inainat ku handi nadah mangulug an impumpalpaligat
ku dida. Kinali hay punnomnom ku ya ha-oy di kababaan an apostoles
ya adina lebbeng an ibilangak an apostoles.
10 Mu gapuh ulen Apu Dios ke ha-on ya binaddanganak an mun-
apostoles. Ya ongal di numbalinan di ulenan ha-on te nahalhalman di
nungngunuk mu nadan udum an apostoles. Adi gapuh kabaelak an
mangat ke dadiye, mu gapuh ongal an baddang Apu Dios ke ha-on.
11 Kinali takon nin di ha-oy weno nadan ibbak an apostoles
di nuntuttudu ya nun-ingngo te hay ituttudu min am-in ya hay
mipanggep ke Jesus an kinulug yu.

Hay kamahuwan di nate

12 Intuttudu min dakayu an hi Jesu Kristo ya namahuwan handih
natayanat kitib-anan am-in di tagu ya mamahuwan da damdama.
Mu antipet wadaday udum ke dakayun kahing an kanan day adi
mamahuwan di nate?
13 Deke mot athinan adiyu kulugon an ahi mamahuwan di nate ya
athidi mo bon adiyu kulugon an namahuwan hi Kristo.
14 Ya deket makulug an ugge minahuwan Apu Dios hi Kristo ya
maid moy hilbin nan emi intuttudun dakayu ta maid mo boy hilbin
di nangulugan yu.
15-16 Deket athidi ya makallangkak kami mon apostoles te intuttudu
min minahuwan Apu Dios hi Kristo. Te deket makulug an adi
mamahuwan di nate ya ugge mo damdama namahuwan hi Kristo.
17 Ya deket makulug an ugge namahuwan hi Kristo ya maid moy
hilbin di pangulug yun hiyat nanongna mon ugge napakawanan di
liwat yu.
18 Athina ke ya am-in mo nadan naten nangulug ke Jesu Kristo ya
nihi-an da ke Apu Dios ta makastigu dat inggana.
19 Ya deket makulug nan kanan yun adi mamahuwan di nate ya maid
moy hilbin di nundinolan takun Kristo hin mate taku. Deket makulug

hituwe ya ditaku mon mangulug mah-udot di makakkahmok am-in hi katagutagu.
20 Mu makulug an namahuwan hi Kristo. Hiyay namangulun namahuwan ta hituwey kainilaanan nadan mangulug an nate ya mamahuwan da damdama.
21 Am-in taku ya mate taku gapuh inat nan ohan tagu an hi Adam, mu am-in takun mangulug ya ahi taku mamahuwan hi katayan taku gapuh inat nan oha bon tagu an hi Jesu Kristo.
22 Te ditakun holag Adam ya mate taku gapuh liwat na, mu gapuh pangulugan takun Kristo ya mamahuwan taku
23 ya waday nagtud an algon kamahuwan di tagu. Hi Kristoy na-mangulun namahuwan ya hantuh pumbangngadana ya mahuwanan am-in nadan tataguna.
24 Kediye ya apputonan am-in nadan ap-apun makibuhul ke hiya, takon di dahdi, nadan matibo ya nadan adi, ne ahina indinol nan pun-ap-apuwana ke Ama nan hi Apu Dios ta hiyay mun-ap-apu ya mangipaptok hi am-in.
25 Te nanongna tuwalin hi Kristo di Ap-apu inggana apputon Apu Dios am-in di buhulna.
26 Ya hay manguddidin apputonan buhul na ya hay kate.
27 Hituwe ya miunnud nah nitudok an kananay pumbalinonah Kristo an Ap-apun di am-in. Mu inila takun ugge inggappat Apu Dios di adol na.
28 Te hay ine-ena ya deket apputon Jesu Kriston am-in di buhul na ya hiya moy mun-ap-apun am-in ya ahina bo indinol ke Ama nan hi Apu Dios di mun-ap-apun am-in, ta takon di hiya ya hi Apu Dios di Ap-apu na.
29 Gulat nat makulug an adi mamahuwan di nate ya nganney innun nadan udum an mumpabonyag dat panginomnoman dah pangulug di aammod da ya iibba dan nate? Adida iathidi hin makulug an adi mamahuwan di nate.
30 Ot nganney innunan dakami, gulat nat makulug an adi mamahuwan di nate ya nganney hilbin di pananghanggaan mih katatakut ya punholholtapan mih ligat gapuh pangulug min Jesu Kristo?
31 Dakayun kaibaiba, hanghanggaok di kateh kabigabigat, mu takon te madinolak an mamahuwan di nate. Makulug hidiye, umat hi kakulug di pangidayaw kun dakayu gapun pangulug yun Apu takun hi Jesu Kristo.
32 Gulat nat makulug an adi mamahuwan di nate, maid moy ginun-ud kuh ek ot katayan hi nakihananggaak nadah buhul kuh tud Ephesus an kay da kuman. Gulat na ya kudukdul na moy hay pun-an-anlaan tuh lutay etaku hamakon ta iummat taku nadah tatagun abunay nitaguwan da tuh lutan nonomnomon dan kanan day “Pungkan taku ot di ngannen makan ya pun-inum takuy ngannen mainum te kon wada bo hin mate taku?”
33 Mu adi kayu mahaul ta adiyu idngol ke dadiyen tatagu te loktat ya maagalinan kayuh gaga-ihon pangi-eda ya miingngo kayun dida.
34 Munnomnom kayu ta itikod yu mon mangmangngat hi gaga-iho. Wadaday udum ke dakayun mangalin mangulug da, mu uggeda inilah Apu Dios. An adi kayu bumain ketuwe?

Hay ine-en di adol taku hin mamahuwan taku

35 Wadan pangali yuy “Nganney aton di naten mamahuwan?
Nganney innun di adol da?”
36 Anakkayang! Maid di nomnom nan tagun munhanhan hi athitu
te kon uggeyu inilay ine-en nan buwa an kah-in di mih-ok nah lutat
kay milubuk ya ahi tinummol?
37 Umat nah page ya kumpulmin buwa. Deket ugge nitanom ya buwa
ya abuy ang-ang na. Mu deket nitanom ta tinummol ya hinnatkon moy
ang-ang na.
38 Ya am-in nadan nunhihinnatkon an buwa ya nunhihinnatkon di
tomol dan miunnud nah ninomnom Apu Dios an tomol da.

39 Athidi damdama hantudah matagun wada tuh luta. Hay tagu ya
ohan klasey adol da, hinnatkon hanadah aggayam ya hinnatkon bo
nadah hamuti ya dolog.

40 Wada nadan kinapyan Apu Dios hituh luta ya hi langit. Mu
nunhinnatkon di kaphod di ang-ang nadan wada tuh luta ya nadan
wadah langit.
41 Ya takon nadan matiboh kabunyan ya uggeda nun-iingngo. Te
nadan bittuwon ya mumbonbonyag da ya hanan bulan ya abunay
munhiyo ya nan algo ya humihhili. Mu takon nadan bittuwon ya
uggeda nun-iingngo damdama.

42 Hay gapunah pangalyak ke datuwe ya ta inilaon yu an nan
adol takud uwanin matagu taku ya hinnatkon nah adol taku hantuh
kamahuwan taku. Te nan adol takud uwani ya mate, mu nan mihannot
an adol taku ya adi mo mabalin an mate.
43 Tun adol taku ya ad-adiy ang-ang na ten nate ya maid di
kabaelana, mu deket namahuwan ya makaphod di ang-ang na ya ongal
di kabaelana.
44 Deket mate taku ya milubuk tun adol takuh luta, mu deket
namahuwan taku ya hinnatkon di adol taku an hidiye nan malpun Apu
Dios. Deket waday adol taku tuh luta ya wada damdamay hinnatkon
an adol takuh langit.
45 Hituwe ya miunnud nah nitudok an kananay “Hi Adam di
namangulun tagun nidatan di biyag, mu hidiye ya biyag tuh luta.” Mu
wada nan natuddun kanan dan nanguddidin Adam an hiya hi Kristo.
Hiyay Espiritun mangidat hi biyag.
46 Ya hay mikadwan biyag taku ya hi langit, kinali hay namangulu
ya bokon nan adol takuh langit, mu nan adol taku tuh luta.
47 Hanan namangulun tagu an hi Adam ya dap-ul tuh lutay
nakapyaana. Mu nan kanan dan nikadwan Adam an hi Jesu Kristo
ya nalpuh langit.
48 Ditakun tatagu tuh luta ya niingngoy adol takuh adol Adam an
lutay nalpuwana. Ya ditakun mangulug ke Jesu Kristo an nalpuh langit
ya miingngoy adol takuh adol na handih namahuwan.
49 Takon di hi Adam an nalpu tuh lutay niingngowan takud uwani,
mu ahi taku miingngo ke Kristo an nalpuh langit te mamahuwan takuh
katayan takun umat ke hiya.

50 Hay pinhod kun kalyon ke dakayun kaibaiba, ya tun adol taku tuh
lutan mapoppog ya adi mabalin an e migappat hi pun-ap-apuwan Apu

Dios. Hituwen adol takun mate ya adinadaman makiha-ad ke Apu Dios
hi langit an maid di katena.
51 Donglon yu tun kalyok ke dakayun hituwe ya ugge impainilan Apu
Dios ingganad uwani. Adi am-in di mangulug ya mate, mu am-in taku
ya mahannotan di adol taku.
52 Ya nakatang di kahannotan di adol takun kay hingkodom ya
abu, hanah manguddidin gangon nan tangguyub. Te deket gumango
nan tangguyub hi langit ya midihhan an mamahuwan nadan nate
an mahannotan di adol da ya takon di ditakun matagu kediye ya
mahannotan damdamay adol taku.
53 Te tun adol takun mate ya mahannotan nah adol an munnananong
ta nangamung.
54 Ya deket naat hidiye ya hidiyey umannungan nan impitudok Apu
Dios an kananay "Naapput moy kate."*
55 "Adi kayu mo tumakut hi kate te adi mo mabalin an ekayu mate."
56 Hay katayan taku ya gapuh liwat ya hay gapun di liwat ya hay adi
pangun-unudan hi Tugun Apu Dios.
57 Mu mumpasalamat takun Apu Dios te am-in takun mangidinol ke
Apu takun hi Jesu Kristo ya makilak-am takun hiya nah pangap-
putanah gaga-iho ya kate.
58 Ta hidiye nan dakayun kaibaiba, adiyu paapput di nomnom yu,
mu ihamad yu ot ya abuy pangulug yun Jesus. Humlu kayun mangat
nah pinhod nan Ap-apu taku an aton taku te impakainnila taku an
am-in nan impangunun Apu Dios ke ditaku ya adi e maid di hilbina.

Hay ibaddang nadan mangulug hi ibbada

16

1 Hay itudok ku mo ya mipanggep nah amungon yun ibaddang yu
nadah nawotwot an ibba takun mangulug ad Jerusalem. Aton yuy
umat hi kinalik an aton nadan ibba takun mangulug ad Galatia.
2 Hay aton yu ya deket nah lappun di linggu on immappil kayuh
ittay nah binokla yu kediyen immen hinlingguwan. Hay appilon yu ya
mipuun hi boklaon di hin-oh-an dakayu. Kalinggulinggu on inat yuh
tuwet deket umaliyak ya nadawo, adi kah-in di deket dimmatongak on
ahi kayu nuppe mangamung.
3 Te pinhod kun deket umaliyak hina ya naamung mo nadan
pinhod yun ibaddang ta ipae taku nadah tatagun piliyon yun mangied
Jerusalem. Ya ahiyak muntudok ta pakial-ala dat panginilaan dad
Jerusalem an ditakuy nangitud-ak ke dida.
4 Mu deket tibok an mahapul an umeyak, takomboy maki-ki-e dan
ha-on.

Hay planun Pablon ena tibon nadan mangulug ad Corinth

5 Hantuh aliyak ya mundag-uwak ad Macedonia ta muntuttuduwak
ni-an hanadah udum an bobleh dit ahiyak madaggah na.
6 Nomnomnomok an wadan mabaybayag di pakiha-adak ke dakayu,
takon nin di inggana hantuh mala-uy ahikotolan ta waday aton yun
mamaddang ke ha-on hi pangayak hi udum an boble.

---

* **15:54 15:54** Isaiah 25:8a

7 Adik pinhod an umalih nan e mangidung-on dakayu ya abu te
pinhod ku ot an deket umaliyak ya mabaybayag di pakiha-adak ke
dakayu hin iabulut nan Ap-apu taku.
8 Mu miha-adak ni-an hitud Ephesus inggana madatngan di Piyestan
di Pentecost
9 te dakol hituy pangituttuduwak hi kalin nan Ap-apu taku, takon di
dakol day buhul ku.
10 Kal-ina ket umalih nah Timothy ya maapnga kayun manamun hiya
te hiya boy ohan muntuttuduh kalin nan Ap-apu takun umat ke ha-on.
11 Tibon yu ta maid di mamihul ke hiya, mu baddangan yu ta
malinggop di pumbangngadanah tu te hadhad-ok an maki-ali nadah
ibba takun mibangngad hitu.
12 Mipanggep ke bo nah ohan ibba takun hi Apolos ya honahonanok
an maki-ali nadah ibba takun umalin mangidung-on dakayu. Mu
kananay bokon ni-an ad uwaniy aliyanah na, mu deket waday wayana
ya umali.

Hay udidin tugun Pablo nadah iCorinth

13 Hay bo itugun kun dakayu ya halipat-an yu ta adi kayu mahaul an
mangat hi gaga-iho. Mahapul an natulid kayun mangun-unud ke Jesu
Kristo ya punnanongon yu nan nahamad an pangulug yu ta adi kayu
maapput.
14 Ya am-in di aton yu ya gapuh pamhod yuh ibbayu.
15 Dakayun kaibaiba, inilak ot inila yuh Stepanas ya didan hin-am-a.
Diday namangulun nangulug ke Jesu Kristo hinad Greece ya ingganad
uwani ya banaddangan da nadan ibbadan mangulug.
16 Deyan kalyok ke dakayun daan mot iun-unud yuh tatagun umat
ke dida ya nadan udum an bumbummaddang ke ditaku nah ngunun
impangunun Apu Dios.
17 Mun-am-amlongak hi inaliyan da Stepanas, hi Fortunatus ya hi
Akaykus te takon di maid kayuh tu ya wadadan mangitakdog ke
dakayu ta kay kayu wada
18 te impaanlaak ke dida umat hi nangipaanlaan dan dakayu. Kalyok
ke dakayun datuwen tataguy lebbeng nan matbal.
19 Pinhod ku bon ipainilan dakayun nonomnomon dakayu kanun
am-in hanadah ibba takun mangulug ad Asia. Ya gapuh nangulugan
takun Apu taku ya athidi boy kinalin nadan himbale an da Aquila ke
Prisila ya nadan makiamu-amung hi bale dan mundaydayaw ke Apu
Dios.
20 Ya takon hantudan mangulug hitud Ephesus ya kanan day
nonomnomon dakayu.
Deket mundadammu kayun mangulug ya daan mot ipatibo yuy
punhimpopohhodan yu.
21 Ha-oy an hi Pablo an numpatudok ke datuwe ya ha-oy moy
mangitudok ketuwen udidina ya kanak di nonomnomon dakayu.
22 Hanada ken adi mamhod ke Apu Jesus ya hana ot ta makastigu
da. Hana ot ta mumbangngad mo nan Ap-apu takut ipaptok ditakun
am-in.
23 Ya hana ot ta ipatibon Apu Jesus ta nangamung di ulenan dakayu.
24 Ongal di pamhod kun dakayun am-in gapuh nangulugan yun Jesu
Kristo.

HAY NIKADWAN TUDOK PABLO HANADAH MANGULUG AD CORINTH

1 Hituwen tudok ya nalpun ha-on an hi Pablo an pinilin Apu Dios
an pun-apostoles Jesu Kristo. Hay ibbak an mangitudok ketuwe ya hi
tulang takun hi Timothy. Itudok mih tuwe ke dakayun mangulug hinad
Corinth ya nadah mangulug hi udum an bobleh nad Greece.
2 Hana ot ta munnananong an wadan dakayuy ule ya linggop da Ama
takun hi Apu Dios ya nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo.

Hay pamaddangan Apu Dios ke ditaku nah punligatan taku

3 Mumpasalamat takun Apu Dios an hi Aman nan Ap-apu takun hi
Jesu Kristo. Hiyay Ama takun ongal di homok na ya hiyay kalpuwan
am-in di baddang.
4 Baddangan ditakut anusan takun am-in di ligat takut waday innun
takun bumaddang nadah udum an munholholtap hi ngannen ligat.
Damanan baddangan taku dida gapuh baddang Apu Dios ke ditaku.
5 Ongal di punholholtapan taku umat ke Kristo gapuh pangulug
takun hiya, mu ongal damdamay pamaddang nan ditaku.
6 Man-uket munholholtap kami ya gapuh pamaddang min dakayu
ta mihwang kayu. Baddangan dakamin Apu Dios ta waday innun min
mamaddang ke dakayun mangippol hi nganneh diyen punholholtapan
yun umat hi hinanoltap mi.
7 Ongal di dinol min punnanongon yuy pangulug yu te inila min
takon di munholholtap kayun umat ke dakami ya baddangan dakayun
Apu Dios umat hi namaddanganan dakami.
8 Kaibaiba, pinhod min ipainilan dakayuy mipanggep nah nahalman
an nunligatan mi handih kawada mih probinsiad Asia te kanan mi pe
on mate kami.
9 Kanan mi pe on hidiye moy gintud Apu Dios an katayan mi. Mu
naat hidiyet panginilaan min bokon hay adol di pangidinolan, mu hi
Apu Dios an munmahuh nate.
10 Hiyay nangihwang ke dakami ke dadiyen katatakut an emi ot
katayan, kinali nanongnan madinol kamin ihwang dakamin hiya
takon di nganney maat
11 te idasalan dakamin dakayu. Ketuwen dakol kayun mundasal
hi kiphodan mi ya dakol boy mumpasalamat ke Apu Dios hi nangn-
golanah dasal yu.

Hay nibahhawan di planun Pablo an umed Corinth

12 Maan-anla kamin mangalin maphod di wadah nomnom mi hi
pakiki-eyyan mih ibbamin tagu, namam-an dakayu te in-un-unud mih
pinhod Apu Dios. Ya hituwe ya gapuh ulen Apu Dios ke dakami, bokon
gapuh kabaelan mi.
13-14 Hay itudok min dakayu ya abuna nan mabidbid yu ya maawatan
yu. Mu takon nin tuwaliy ittay ya abuy maawatan yud uwani ya hana
ot ta pakaawwatan yu udum hi algo. Ta hantuh pumbangngadan nan
Ap-apu takun hi Jesus ya ongal di pun-amlongan yun dakami, umat hi
pun-amlongan min dakayu.

15-16 Ongal di dinol kuh pangabulutan yun ha-on, kinali ninomnom
ku ot an mumpidwaak an manibon dakayu ta mihamhamad di
pangulug yun Jesu Kristo. Te hituwe ot di atok: Hantuh pangayak ad
Macedonia ya mundag-uwak hina ya mundag-uwak boh kibangngadak
ta wadan baddanganak ke dakayuh pangayak ad Judea.
17 Mu takon di ugge natuluy hinaen ninomnom ku ya adiyu pangaliy
umatak nah tagun adina ipaannung di kalyonan man-ut kananay "Om,
atok hinae," mu wadah nomnom nan adina kaya aton hin bokona
kiphodan.
18 Mu adiyak athidi te iun-unud kun Apu Dios an adi munlangkak.
19 Ya takon hi Jesu Kristo an Imbabalen Apu Dios an intanuttudu min
da Silas ke Timothy ke dakayu ya atonan am-in di kalyona te hiya ya
maid di ibahhona.
20 Makulug hituwe te hiyay mangipaannung am-in nadah kinalin
Apu Dios. Ta hidiyey gapunan kalyon taku ke Jesus di "Amen" an hay
kibalinana ya madinol kamin Apu Dios an paannungonay kinalinat
kidayawana.
21 Hi Apu Dios di mangihamad hi pangulug takun Jesu Kristo ta
nangamung ya hiya boy namilin ditakun pungngunuwona.
22 Ya impaalinan ditakuy Espiritunat pangimatunan an ditakuy
tataguna ya hidiyey kitib-anan dawaton takun am-in di kiphodan an
kinalin Apu Dios an idat nan ditaku.
23 Hay gapunan uggeyak immalih na ya, ta muntutuyu kayu nah at-
atton yu te gulat nat immaliyak ya wadan binoh-olan dakayu. Hituwe
ya iuh-un Apu Dios an makulug te inila nay nomnom ku.
24 Adiyu pangaliy ipapilit min dakayuy pinhod mi te inila min
nahamad tuwaliy pangulug yu. Hay pinhod mi ya baddangan dakayu
ta umamlong kayun mangun-unud ke Apu takun hi Jesu Kristo.

2

1 Ta hidiye nan ninomnom kun kudukdul nay adiyak mo umalih na
hin mahapul bon boh-olan dakayu ta u-umyung kayu bo.
2 Te deket pahakitok di nomnom yu ya dahdi moy mangipaamlong
ke ha-on hin bokon dakayu ya abu?
3 Kinali abunay tudok an impaalik ke dakayu te adik pinhod an deket
umaliyak hina ya dakayu bon nomnomnomok an mangipaamlong
ke ha-on di mangipahakit hi nomnom kuh panib-ak nah ad-adin at-
atton yu. Mu inilak an deket mun-am-amlongak hi aliyak ya athidi
damdaman dakayu.
4 Handih nuntudokak ke dakayu ya makahakkit di nomnom ku ya
kumakkaguwak ke dakayu ya munluluwaak hi nangitudokak kediye.
Hay gapunah nuntudokak ya bokon hay pangipahakitak hi nomnom
yu, mu man-uke ya pinhod kun inilaon yun ongal di impaminhod kun
dakayu.

Hay pumpakawanan hi bahul di ibban tagu

5 Hinaen ibbayun gaga-ihoy in-innat na ya bokon ha-oy ya abuy bina-
inana, te takon di dakayu. Mu adik pinhod an halmak di kali kediyen
inat na
6 te ongal moh diyen nungkastigun di dakol ke dakayun hiya.

7 Kal-iwan yuh diyen bahul na ya kalyan yu ot ya abu. Te deket adiyu
iathidi ya mahakit di punnomnomana ya makaddismaya.
8 Kinali kanak di daan mot ipatibo yun makulug di pamhod yun hiya.
9 Man-uket nuntudokak ke dakayu ya pinhod kun inilaon hin un-
unudon yun am-in di ituttuduk ya inat yu nadan kinalik an aton yu.
10 Madinolak an niptok di aton yu, kinali deket pakawanan yuh
diyen tagu ya pakawanak damdama. Te deket mahapul an waday
pakawanak ya atok gapun Kristo ta kiphodan yu,
11 ta adi mabalin an e ditaku haulon ke Satanas te inila takuy pangi-
en di punhaul na.

Hay ingkakagun Pablo ad Troas

12 Handih dimmatongak ad Troas hi ek puntuttuduwan mipanggep
ke Kristo ya tinibok an indadaan nan Ap-apu taku nadan tatagun
mangngol kediyen ituttuduk.
13 Mu madanaganak te maid hi Titus an mangipainilan ha-on hi
mipanggep ke dakayuh na. Ot kanak mo nadah mangulug hidiy "Aga,
nangamung kayu tedeyan umeyak." Tinaynak dida ot umeyak ad
Macedonia ta ek tibon hidi.

Hay ngunun indinol Apu Dios ke ditaku

14 Ongal di pumpasalamatak ke Apu Dios te gapuh nigappatan takun
Kristo ya banaddangan ditakun mangapput ta nangamung. Ta hidiye
nan, dakamiy binaal Apu Dios an mangipainilah mipanggep ke Jesu
Kristo, takon di daanay pangayan mi ya paddungnay waday nabanglun
hamuy.
15 Te ditakun mangulug ya mialig taku nah nabanglun hamuy di
insenson umipaamlong ke Apu Dios te ditakuy panginilaan di tataguh
pangi-en Jesu Kristo. Ta am-in nadan tatagun tuttuduwan taku,
mihwang weno adi ya kay ditaku hamuyon.
16 Hidiyen intanuttudu taku ya mialig nah maphod an hamuy an
umidat hi kitaguwan nadan mangulug, mu nada keh adi mangulug ya
maka-agub an pumate. Hituwen ngunu ya naligat te maid di makabael,
17 mu damanan aton mi te hi Apu Dios di mangidat hi kabaelan
min mangat ketuwe, mu adi kami umat hi udum an abunay boklaon
day gapunah eda puntuttuduwan te hay punnomnom dah kalin Apu
Dios ya kay migattang. Mu adi kami athidi ya adi kami munlangkak
te binaal dakamin Apu Dios an e mangituttuduh mipanggep ke Jesu
Kristo. Hi Apu Dios ya tibtibbonay at-atton mi.

Hay balun ninomnom Apu Dios an aton hi kiphodan taku

3

1 Kal-ina ya pangali yuy pitpitbal kami te kinalik hidiye, weno
pangali yuy umat kami nadah udum an mahapul an waday ipatibo
mih tudok ke dakayu ta ahiyu abuluton di ituttudu mi ya mahapul an
mumpakapya kamih tudok ke dakayu ta ahi dakami abuluton hanadah
pangayan mi.
2 Mu dakami ya adimi mahapul di umat ke dadiyen tudok te
dakayuy kay tudok an mangipatiboh udum an tatagu te nun-innilah
katagutagun nahannotan hi maphod di pangi-eyu gapuh intuttudu mi,
kinali kay kayu tudok an mabidbid.

3 Makulug an kay kayu tudok Kristo te kinulug yuy intuttudu mi
mipanggep ke hiya. Hay Espiritun nan Dios an wadat nangamung
di nangitudok, bokon hay tinta ya bokon hi batuy nitudkana, mu hi
nomnom yu.
4 Man-uket kalyon mih nae ya madinol kamin abuluton Apu Dios di
ngunumi gapuh baddang Kristo.
5 Adimi e kanan di kabaelan mih tuwen ngunu te gulat nat kanan
miy dakami on inat mi ya makulug an adimi kabaelan. Te hi Apu Dios
ya abuy kalpuwan di kabaelan min mangat ketuwen ngunu.
6 Hiyay nangidat hi kabaelan min mangipainila nah balun naki-
tobbalana mipanggep hi kihwangan taku. Hituwen nakitobbalanan
ipainilan nan Espiritun Apu Dios ya adi umat nah Tugun Moses. Te
hituwen Tugun an nitudok ya katayan di tagu te nan adi mangun-unud
ketuwe ya mihi-an ke Apu Dios ta nangamung. Mu nan ipainilan nan
Espiritun Apu Dios ya hidiyey kalpuwan di pakitaguwan ke hiya ta
nangamung.
7 Handih nundawatan Moses kediyen Tugun Apu Dios an nitudok
hi batu ya namahig an humihhiliy dayaw Apu Dios hi angan Moses
ta takon handih mungkauma ya adinadaman itokkol nadan ibbanan
holag Israel ke hiya. Deket athidin dayaw di nipatibo handih nidatan
diyen Tugun an takon di katayan di pumbalinana
8 ya namam-a moy dayaw Apu Dios an mipatibo nah balun
nakitobbalanan ipainilan nan Espirituna.
9 Te man-ut madayaw hidiyen Tugun an humlun hi kakastiguwan
nadan adi mangun-unud kediye, mu ongal di dayaw nan balun
nakitobbalana mipanggep hi kapakawanan di liwat taku ta ibilang
ditakun Apu Dios an maphod.
10 Maid moy dayaw nan Tugun handi hin ipaddung taku nah ongal
an dayaw nan balun nakitobbalan Apu Dios.
11 Deket madayaw hidiyen Tugun an napoppog ot ugge nunnanong
ya immam-ana mon ong-ongal di dayaw nan balun nakitobbalan Apu
Dios an maid di poppogna.
12 Ta hidiye nan gapuh dinol mi ketuwe ya natulid kamin mangitut-
tudu.
13 Adi kami umat ke Moses handih munhukyung ta mahophopan di
angana ta adi ang-angon nadan ibbana nan humilin dayaw Apu Dios
an mungkaumah angana.
14 Hay nomnom nadan Judyu handih done ya kay nahophopan,
kinali ingganad uwani ya adida pakaawat hi ine-en nan impitudok Apu
Dios hin bidbidon da. Abuna nadan mangulug ke Kristoy damanan
pakaawat hi pangi-en Apu Dios.
15 Takon di ad uwani ya binidbid ken nadan Judyu nan Tugun Moses
ya adida pakaawat te nanongnan kay nahophopan di nomnom da.
16 Mu deket muntutuyuy taguh liwat nat kulugona nan Ap-apu taku
ya makaan nan kay nihophop hi nomnom na.
17 Hidiyen kanak an hi Apu taku ya hidiye nan Espiritun Apu Dios.
Ya deket hiyay mawada ke ditaku ya adi mo mahapul an etaku idinol
nah Tugun Moses.
18 Ta hidiye nan am-in takun mangulug ya maid moh diyen kay
nihophop hi nomnom taku ta ditakuy kitib-an nan dayaw nan Ap-
apu takun hi Jesu Kristo ya itultuluy nan hannotan di pangi-e taku

ta miingngo takun hiya. Hidiyen Apu takun manannot hi pangi-e taku
ya hidiye nan Espiritun Apu Dios.

Hay kabaelan takun mangulug an mangippol hi punholholtapan taku gapuh baddang Apu Jesus

4

1 Gapuh homok Apu Dios ya binaal dakamin e mangituttudu tuh
balun impainilana. Kinali adi kami humigan mangingunun tuwe takon
di nganney punligligatan mi.
2 Inwalong min am-in di mangipabain an pangi-e. Adimi haulon
di tataguh pangawisan min didan mangulug ke Jesus. Hi Apu Dios
ya inilanan maphod di nomnom mih pangatan min tuwe. Adi kami
munlangkak nah pangituttuduwan mih kalina, mu aton min am-in di
kabaelan min mangituttuduh makulug ta inilaon nadan mangngol an
makulug di itanuttudu mi.
3 Mu takon di iathidi mi ya wadada nadan udum an kay nahophopan
di punnomnom dan adida maawatan di ituttudu mi, ta gapun diye ya
mihi-an dan Apu Dios.
4 Hi Satanas an ap-apun am-in di gaga-ihoy nanadag hi punnomnom
nadan adi mangulug, kinali adida maawatan di mituttudu mipanggep
hi dayaw Kristo an ka-ingngon Apu Dios.
5 Bokon hay mipanggep hi adol miy ituttudu mi, mu hay mipanggep
ke Jesu Kristo an hiya ya Ap-apu. Hay ya abu kalyon mih mipanggep
hi adol mi ya dakamiy muttatyu yun munhilbin Jesus.
6 Handih naltuwan tun luta ya muntatapol ot kanan Apu Dios di
“Pumat-al ka” ya pimmat-al. Hiyay namat-al damdamah nomnom taku
ta inilaon takuy dayawnan wadan Kristo.
7 Dakamin muntuttudu ya nakapuy kami, mu indinol Apu Dios
hituwen ngunu ke dakami te pinhod nan ipainilan hiyay kalpuwan
di ongal an kabaelan mi, bokon dakami.
8 Dakol di ligat mih emi pangitanuttuduwan hi mipanggep ke Jesus,
mu adimi iwalong takon di hin-uddum on matama kamih aton mi,
man-uke ya madinol kamin wadah Apu Dios an bumaddang ke
dakami.
9 Dakol day mumpaholholtap ke dakami, mu adi dakami iwalong ke
Apu taku. Ittay nadi on edakami patayon, mu gapuh baddang Apu
Dios ya nanongnan matagu kami kaya.
10 Am-in nah emi puntanuttuduwan ya holholtapon miy ligat umat
hi hinolholtap Jesus ot ahi mate, mu hituwen ma-ma-at ya kitib-anan
mataguh Jesus ke dakami te banaddangan dakami.
11 Ad uwanin matagu kami ya kay mi hanghanggaon di kate gapuh
pangatan mih impangunun Jesus. Mu adimi iwalong te hidiyey kitib-
anan wadah Jesus an bumaddang ke dakami.
12 Ya takon di athitun ittay nadi on edakami patayon nah emi
puntanuttuduwan, mu ta hay pumbalinana ya midattan kayuh biyag
an munnananong.
13 Wada nan nitudok nah kalin Apu Dios an kananay “Nangulugak
nah Apu taku ot hidiyey ek kalkalyon hi udum.” Athidi damdamay
at-atton min emi ipainilah udum hantun kinulug mi.

14 Hi Apu Dios ya minahuwanah Apu Jesus ya madinol kamin
athidiy atonan dakami takon di dakayu ta am-in takun mangulug ya
ikuyug ditakun Jesus hi kad-an Apu Dios ta makiha-ad takun hiyat
nangamung.
15 Am-in datuwen kinalik an ma-ma-at ke dakami ya mumbalin hi
kiphodan yu ta ketuwe ya dumakol di mangulug gapuh ulen Apu Dios
ta dumakol di mumpasalamat ke hiyat kidayawana.

Hay gamgaman taku ya hay mikadwan biyag taku

16 Hituwey gapunan adi kami manghop an mangat nah ngunumi,
takon di athitun kumapuy an kumapuy di adol mih kabigabigat, mu
mungkihamad boy pangulug min hiya.
17 Hituwen adi nahalman ya nakatang an punligatan taku ya
mumbalin hi ongal an kidayawan takut nangamung hi kad-an Apu
Dios.
18 Kinali adi taku ibilang hantudan matibo tuh lutan mapoppog, mu
hay ibilang taku ya nadan adi matibon munnananong ta nangamung.

5

1 Adi kami manghop te inila min hantun adol takun mialig an bale
taku tuh luta ya mapa-i, mu hannotan Apu Dios hi adi mapa-in adol hi
langit an munnananong ta nangamung.
2 Ongal di punligligatan takud uwani, kinali uma-abtu takun mahan-
notan tun adol taku nah adi mapa-in adol hi langit.
3 Te deket mate taku ya bokon hay linnawa taku ya abuy wadah
langit, mu takon di adol taku ya wada damdama.
4 Hantun adol taku tuh luta ya munholholtap ya mapa-i, kinali
abtuwan takuy kahannotan di adol taku nah adi mapa-i. Adi taku
e kanan di abtuwan takuy katayan taku, mu hay abtuwan taku ya
hay kahannotan tun adol an mate nah adol an munnananong ta
nangamung hi langit.
5 Indadaan ditakun Apu Dios an athidiy maat ya hay pangipatib-anan
maat hidiye ya impaalinay Espiritunan ditaku.
6 Kinali nanongnan madinol takun Apu Dios ya inila takun adi taku
makiha-ad ke hiyah kad-ana hin nanongnan matagu takun wada tun
adol takun mapa-i.
7 Hay pundinol takun makiha-ad takun hiya ya nipuun hi pangulug
takun Jesus. Adi mahapul an tibon taku on ahi taku kinulug.
8 Kinali madinol takun Apu Dios takon di taynan taku tun adol taku
ya etaku makiha-ad ke Jesus an Ap-apu taku.
9 Ta hidiye nan hay umanhan an nomnomon taku ya hay pangipaam-
longan takun Apu taku takon di wada taku tuh luta weno hi langit.
10 Te hi udum hi algo ya ume takun am-in hi hinangngab Kristo
ta humalyaon ditakun hiya. Waday oha on dawatonay ginun-ud na
mipuun hi in-innat na tuh luta. Ta nadan maphod di inat na ya
maphod di gun-udona ya nadan gaga-ihoy inat na ya ad-adiy gun-
udona.

Hay balun biyag taku

11 Gapu te inila min katatakut di punhumalyan nan Ap-apu taku
ya aton min am-in di kabaelan min mangawis hi tatagu ta mangulug
dan hiyat adida makastigu. Hi Apu Dios ya inilanan maid di udum hi

wadah nomnom mi ketuwen aton mi mu hay ya abu pangipaamlongan
mi ke hiya. Hana ot ta takon di dakayu ya inila yu damdaman athidiy
wadah nomnom mi.
12 Adiyu kanan di pitpitbal kamin dakayuh pangalyak ketuwe, mu
man-uket pinhod kun pakaawwatan yuy pangi-emi ya, ta waday
dinol yun dakami ya inilaon yuy panumang yu nadah tatagun
pakadayyawon day katatagun di tagu an bokon hay kaphod di pangi-e.
13 Deket kanan di udum di nahalman kamin kay kami mun-angon
muntuttuduh mipanggep ke Apu Dios ya takombo ot kidayawana. Mu
madinol kamin inila yun adi kami mun-ango te hay kiphodan yuy at-
atton mi.
14 Man-uket makakkahlu kamin mangitanuttuduh mipanggep ke
Kristo ya gapuh impaminhod nan ditaku. Ingkate nay liwat takun
am-in an tatagu, kinali takon di hiya ya abuy nate ya kay taku mo
nakikaten hiya.
15 Ingkatenay kiphodan am-in di tatagu ta am-in takun matagu ya
bokon hay adol takuy nonomnomon taku, mu nan nangikaten ditakun
namahuwan di ipaamlong taku.
16 Ot gapu ditakun mangulug ya wada moy nigappatan takun Kristo
ya adi taku mo ibilang di kinatagun di tagu umat hi pangat nadan adi
mangulug. Takon di handi ya athidiy nangibilang mi ke Kristo, mu ad
uwani ya bokon mo athidiy pangibilang min hiya.
17 Hanan tagun nigappat ke Kristo ya numbalin hi balun tagu te nan
pangi-ena handi ya nahannotan hi balu.
18 Inat Apu Dios am-in datuweh nangitud-akana nah Imbabalenan
hi Kristo ot ikatenay liwat taku ta waday innun takun mibangngad
ke Apu Dios. Ya ditakun mangulug di nangidinolan Apu Dios an
mangituttuduh mipanggep ke hiyah tatagut mibangngad da damdama
ke hiya.
19 Hay pinhod kun kalyon ya kinaan Apu Dios di nakibuhhulan
di tagun hiya hi nangitud-akanan Kristo ot mateh krus ta adina mo
ibilang di liwat di tagu. Hituwey indinol nan dakamin emi ituttudu.
20 Kinali intud-ak dakamin Apu Dios ke dakayu ta ituttudu miy
mipanggep ke Kristo. Te hay ahan pinhod mi ya abuluton yuy inat
Kristo ta makaan di pakibuhhulan yun Apu Dios ta mihamad di
pakihayyupan yun hiya.
21 Hi Jesus ya maid di liwat na, mu gapuh kiphodan taku ya hiyay
intud-ak Apu Dios an mangikateh liwat takut deket mangulug takun
hiya ya milak-am taku nah kaphod Apu Dios.

6

1 Hi Apu Dios ya wadat nangamung an bumaddang tuh ngunumi,
kinali dawaton mi anhan ke dakayu ta adiyu pakawaon di ulenan
dinawat yu.
2 Te kanana nah impitudok nay
“Handih numbaga kayuh baddang ya binaddangan dakayu ya handih
nadatngan di algon gintud ku ya inihwang dakayu.”
Ta hidiye nan kalyok ke dakayu an ad uwaniy panangudan Apu Dios
nadah mumbagah baddang ke hiya ya ad uwani boy gintud nah
kihwangan di tagu.

3 Dakamin muntuttudu ya halipat-an mit maid di emi aton an
humlun hi adi pangulugan di tatagu ke Jesus ya maid boy humlun
hi eda pamihulan tuh ngunun indinol Apu Dios ke dakami.
4 Te pinhod min ipatibon dakami ya makulug an muttatyu dakamin
Apu Dios nah emi pangip-ippolan hi dakol an punligligatan mi takon
di dakol di gaga-ihoh makapkapyan dakami
5 umat hi nunhanoplatan dan dakami, hay nangikalakalabutan dan
dakami, hay nun-anambunan dan dakami, hay kaagaagangan mi ya
hay katukatukalan mi te takon di hilong ya nahalman di ngunumi.
6-7 Mu takon di athidiy na-na-at ke dakami ya ipatibo min muttatyu
dakamin Apu Dios nah kaphod mi, nah pangan-anusan mih ligat, nah
nanginilaan mih pangi-ena ya nah ulemi. Ya mainilan wada nan
Espiritun Apu Dios ke dakami nah nahamad an pamhod mih ibbami
ya nah emi pangipainilaan hi makulug an tuttudu gapuh ongal an
kabaelan Apu Dios an bumaddang ke dakami hi pangatan min am-
in hi ngunumi. Ya gapu te imbilang dakamin Apu Dios an maphod ya
kabaelan mi mon apputon nadan buhul mi an hi Satanas ya nadan
ibbana.
8 Hin-uddum on midayaw kami, mu hin-uddum on maba-inan kami.
Hin-uddum on tobalon dakami, mu hin-uddum on pihulon dakami.
Kanan day malangkak kami, takon di makulug di kalkalyon mi.
9 Wadaday udum an kanan day maid di nitagtagguwan mi, mu
wadaday udum an kalkalyon day kaphod di ngunu mi, kinali nund-
ingngol kami. Ya kabigabigat on hananghanggaon miy katayan mi,
mu maphod kayat deyan matagu kami. Datuwe ya naat ta panugun
Apu Dios ke dakami, mu uggena in-abulut an mate kami.
10 Takon di deke on mahakit di nomnom mi ya nanongnan mun-
am-amlong kami. Ya takon di kanan day nawotwot kami, mu kay mi
bo ipakadangyan nadan emi intanuttuduwan an nangulug te nidatan
dah biyag an munnananong hi kad-an Apu Dios. Takon di kay kami
ma-ma-idan, mu wada nan nahamad an kitaguwan min malpun Apu
Dios.
11 Dakayun kaibaibah nad Corinth, kinali min am-in di pinhod min
kalyon ke dakayu te ongal di pamhod min dakayu.
12 Adi kayu munhalinduwah pamhod min dakayu te hay kakulugana
ya dakayuy makudang di pamhod nan dakami.
13 Hituwey kalyok ke dakayu te ibilang dakayun imbabalek, ta hidiye
nan pinhod min ibilang dakami damdaman aammod yu ta waday aton
di pamhod yun dakamin umongal umat hi kinaongngal di pamhod min
dakayu.

Adi taku makihayyup nadah adi mangulug

14 Adi kayu makihayyup nadah adi mangulug ke Jesus, te kon
damanan mun-unnud di maphod ya ad-adi, nan pat-al ya hilong?
15 Umat damdaman da Kristo ke Satanas an adi mabalin an eda
mun-unnud. Kinali ditaku ken mangulug ya tibon takut adi taku
makihayyup nadah adi mangulug te adi miunnud di punnomnom dah
punnomnom taku.
16 Ya adiyu kulugon ya dayawon di kumpulmi, mu abunah Apu Dios
an munnananong te ditakun mangulug di kiha-adan nan Dios an wadat
nangamung. Man-uke ya kanana nah impitudok nay

"Hanadan mangulug ke ha-on ya diday kiha-adak ta maki-ki-eyak ke
didat ha-on di daydayawon dah Dios da ya dida damdamay
tataguk."
17 Hituwey gapunan kanan Apu Dios di
"Mahapul an adi kayu makihayyup nadah adi mangulug. Ya adiyu
aton nadan gaga-ihon at-atton da ta abuluton dakayun ha-on
18 ta ha-oy hi Amayu ya dakayuy imbabalek. Ha-oy an Ap-apu an
Kabaelanan am-in di nangalin tuwe."

7

1 Kaibaiba dida, datuwen am-in di kinalin Apu Dios an atonan ditaku. Kinali mahapul an iwalong takun am-in di gaga-ihon at-atton taku ya nonomnomon takut ipaanhan takun aton di pinhod Apu Dios ya dayawon taku ot ya abu ta mumbalin takuh maphod.

Hay pun-am-amlongan Pablo

2 Maphod ot di nahamad di pamhod yun dakami. Maid met di gaga-ihon inat min dakayu ya maid di ohan dakayun impumbalin mih gaga-iho, ya maid di emi hinaul ke dakayu.

3 Bokon pamoh-ol kuh tuwe te kinalik ke dakayu handi an ongal di pamhod min dakayu. Ya takon di nganney maat ke dakami ya munnananong hidiyen pamhod min dakayu.

4 Ongal di dinol kun nahamad di pangulug yu, kinali iit-ok dakayun ha-on hanadah udum an tatagu. Ta hidiye nan takon di dakol di punholholtapan mi ya ongal di pun-am-amlongan mi gapun dakayu.

5 Handih wada kamid Macedonia ya maid di linggop mi te takon di daanay pangayan mi ya waday ligat mi te dakol di humihhingit ke dakami, oha bo ya kumakkagu kamih pangiwalongan yuh pangulug yu.

6 Mu hi Apu Dios an mangipalinggop hi nomnom ya impalinggop dakamih dimmatngan Titus handih nalpuh na.

7 Bokon hay ena dinatngan ya abuy immamlongan mi, mu gapu bo nah kinalinan nangipaamlongan yun hiya te nahannotan moy pangi-eyu. Ya kinalinan pinhodak bon tibon ke dakayu. Hay oha bon nangipaamlong ke dakami ya nan nuntutuyuwan yu nadah gaga-ihon inat yu ya hay naminhodan yun mangun-unud nah intudok kun dakayu.

8-9 Handi ya nuntutuyuwak te makahakkit di nomnom yu kediyen tudok ku, mu ad uwani ya mun-am-amlongak hi ek nuntudokan, bokon hay nangipahakitak hi nomnom yu, mu gapuh nuntutuyuwan yu hi gaga-ihon inainat yu, te hidiyey pinhod Apu Dios an aton yu. Ya maphod ta nan tudok kun dakayu ya ugge kimmawa, mu numbalin hi kiphodan yu ot ya abu.

10 Hay tagun abulutonay nunliwatanan Apu Dios ta muntutuyu ya hiyay mihwang. Ya maid di gapunan adi maan-anlah diyen tagu. Mu mahmok nan tagun abuna nan numbalinan di gaga-ihon inat nay puntutuyuwanan adi muntutuyu ke Apu Dios te mihi-an ta nangamung ke hiya.

11 Mu adi athidin dakayu te gapuh tudok ku ya nuntutuyu kayun Apu Dios nah inat yu. Ot kaanon yu nan ibbayun nangat hi gaga-ihon umipabain te tumakut kayuh pangastiguwan Apu Dios ke dakayu.

Ketuwey nangipatib-an yun adiyu mo baybay-an di gaga-ihon at-atton
di ibbayu, mu inat yuy kabaelan yu ot miphod am-in. Ta deyan pinhod
yun abun umaliyak hinat maphod boy punhahayyupan taku.
12 Bokon hay kiphodan nan tagun numbahul weno nan tagun
numbahulana ya abuy gapunah ek nuntudokan, mu nuntudokak ke
dakayu ta inomnom yun Apu Dios di ongal an pamhod yun dakami.
13 Ya gapun tuwen maphod an numbalinan di tudok ku ya maan-anla
kami.
Hay oha bo ya namam-an mun-am-amlong kami gapuh nangi-
paamlongan yun Titus hi nangipalinggopan yuh nomnom na handih
immalih na.
14 Te handih ugge ni-an immalih na ya kinalik ke hiyan ongal di
dinol kun dakayu ya maphod ta impatibo yun hiyan makulug nadan
kinalik te gulat na ya maba-inanak hin adi makulug. Ot gapu te
makulug dadiyen kinalik ke Titus mipanggep ke dakayu ya makulug
mo damdaman am-in nadan kinalik ke dakayu handi.
15 Ya ad uwani ya namam-an ongal di pamhod nan dakayu gapuh
nangun-unudan yuh tugun ku ya gapuh naminhodan yun mangipaam-
long ke hiya.
16 Ya takon di ha-oy ya ongal di amlong ku te madinolak moh
pangulug yu.

Hay pangidatan nadan mangulug hi baddang da

8

1 Kaibaiba, pinhod min inilaon yuy ine-en di namaddangan Apu Dios
nadah mangulug ad Macedonia.
2 Te takon di dakol di numpalpaligatan da ya nanongnan mun-am-
amlong da ya takon di nakawwotwot da ya dakol di indat dah baddang
nadah makahhapul nay baddang.
3 Ya inilak an ong-ongal di indat dah baddang mu hay kabaelan da.
Ya dida pey kon nomnom kediye
4 te dida tuwaliy nangalin dakamin ongal di naminhod dan mid-um
an bumaddang nadah tatagun Apu Dios ad Jerusalem.
5 Ongal di amlong mi gapun dida te inun-unud day pinhod Apu Dios
hi namaddangan dan dakamin hidiye tuwaliy namnamaon min aton
da. Bokon ya abuh diye, mu mapmaphod di inat da te ipaanhan day
pangipaamlongan dan Apu Dios am-in hi aton da.
6 Hituwen inat nadan tatagud Macedonia ya maphod, kinali nom-
nomnomon min maphod ot kuma damdama hin itultuluy yu nan
ammung yun idat yu nadah nawotwot. Kinali iganag-a mih Titus an
nangipangpanguluh ammung yu ta mibangngad hinah kad-an yu ta
bumaddang an mangamung hi ibaddang yu.
7 Inilak an maphod di pangi-eyu te nahamad di pangulug yun
Jesus, ongal boy kabaelan yun muntuttuduh mipanggep ke hiya ya
pakaawwatan yuy mipanggep ke Apu Dios. Ya athidi bon ongal di
naminhod yun mangat hi ipangununa ya ongal boy naminhod yun
dakami. Am-in datuwe ya maphod, mu mapmaphod ot hin ongal di
naminhod yun bumaddang hi ibbayu.
8 Adik e kalyon hituwet mapilit kayun umidat hi baddang yu, mu
ipainilak ke dakayuy pamhod nadan udum an bumaddang nadah

nungkawotwot ta deket un-unudon yuh diyen maphod an pangi-e ya
hidiyey kitib-anan makulug damdamay pamhod yu.
9 Te inila takuy inat nan Ap-apu takun hi Jesu Kristoh nangipatib-
anah ulenan ditaku te takon di wadan am-in di maphod ke hiyah langit
ya numbalin hi nawotwot handih immali tuh luta ot ikate nay liwat
takut milak-am takun am-in nah maphod an wadan hiya.
10 Hay nomnomnomok ya kudukdulnay gibbuwon yuh naen am-
mung yun inlappu yu dih toon. Bokon ya abu dakayuy namangulun
immidat, mu dakayuy namangulun naminhod an umidat.
11 Maphod di punnanongon yuy naminhod yun umidat hi baddang,
umat handih lappunat inggana magibbu. Ya idat yuy kumpulmin gol-
an yun idat.
12 Te hay pinhod Apu Dios ya hay naminhod takun umidat. Te deket
pinhod takun umidat ya abulutonay kumpulmin gol-an takun idat,
ittay weno ongal.
13-14 Adik bo kanan di ihanakul yun idat di wadan dakayu hi
pamaddang yuh ibbayu ta dakayuy maligatan. Mu hay pinhod ku
ya deket dakayun wadwada-an ad uwani ya maphod di baddangan
yu nadan ma-ma-idan ta deket udum hi algot dakayu damdamay
munhapul hi baddang ya diday wadwada-an ya baddangan dakayu
damdaman didat mun-iingngo takun maid di maligatan.
15 Umat hi impitudok Apu Dios mipanggep handidah aammod takun
nangamuamung hi manna handih kawada da nah adi maboblayan an
kananay
"Hanan tagun dakol di inamung na ya maid di ena hawwalon, mu
umidat nadah ittay di inamung nat maid di makudangan."

Hay kitud-akan Titus an e bumaddang nadah mangulug ad Corinth

16 Ongal di pumpasalamatan min Apu Dios te binaddanganah Titus
ot gagaid an bumaddang ke dakayu, umat damdaman dakamin gagaid
kamin bumaddang ke dakayu.
17 Ya gapu te gagaid an umalih na ya maan-anlan mangabulut hi
nangibagaan mi ke hiyan umalin bumaddang ke dakayu te nundadaan
pe tuwalin umalih na.
18 Paki-aliyon min hiya tun ohan ibba takun pakatbalon am-in di
mangulug hi kabobboble gapu nah itanuttudunan mipanggep ke Apu
Dios.
19 Hiya boy pinilin nadan mangulug an mikuyug ke dakamin mangie
nah mibaddang nadah mangulug an nungkawotwot. Hituwen ngunun
aton mi ya kidayawan Apu Dios ya hituwe boy kitib-anah naminhodan
min bumaddang nadah ibba takun mangulug.
20 Pakaippaptok miy pangikap-ongan mi tuh ongal an pihhun
naamung ta maid di humlun hi emi katumtumbukan.
21 Pinhod min aton di maphod an matbal ke Apu Dios ya hi tatagu.
22 Paki-aliyon mi ke da Titus tun ohan ibba takun impakainnila
min mahlun mangat hi ipangunun Apu Dios ya pakappinhod nan
bumaddang ke dakayu, namam-a te ongal moy dinol nan dakayu.
23 Hi ke Titus ya hiyay ib-ibbak an mungngunuh pamaddangan min
dakayu. Ya hantudan duwan pun-ibbana ya diday itud-ak nadan
mangulug ya gapuh pangi-eda ya mipadayaw hi Kristo.

24 Ta hidiye nan ipatibo yuy pamhod yun dida ta pangitib-an nadan
mangulug hi kabobboblen makulug di pamhod yu ya inilaon da an
makulug di init-oit-ok min kaphod yu.

Hay idat an baddang nadah ibban mangulug

9

1 Adi mahapul an eyak bo muntudok ke dakayu mipanggep nah
amungon yun pihhun ibaddang yu nadah tatagun Apu Dios ad Judea
2 te inilak an pinhod yun bumaddang. Ta hidiye nan it-it-ok ku nadah
iibba takud Macedonia an dakayun iibba mih nad Greece ya ongal di
naminhod yun bumaddang nipalpun dih toon, hituwey gapunan dakol
damdama ke diday naminhod an umidat hi baddang.
3 Mu itud-ak kuh na datuwen ibba taku ta tibon dat midadaan nan
ibaddang yu te adik pinhod an nan pangit-ok kun dakayu ya kali ya
abu.
4 Te indani ya wadaday maki-alin ha-on hanadah iMacedonia ya
kababain hin ugge nidadaan nan idat yu. Namam-an dakami te init-ok
miy naminhod yun bumaddang.
5 Hituwey gapunan ninomnom kun kudukdulnay mamangulu
datuwen ibba takun umalih nat baddangan dakayun mangidadaan
am-in hanadah kinali yun ibaddang yu ta nadadawo hantuh aliyak.
Hituwey kitib-anan nomnom yu pe tuwalin umidat hi baddang an
bokon pilit.
6 Hituwey nomnomon yu: Hanan tagun ittay di itanom na ya ittay
boy aniyona, mu nan tagun dakol di itanom na ya dakol boy aniyona.
7 Waday oha on nangamung ke hiyan umidat hi ninomnom nan idat.
Ya hay pangidatana ya bokon pilit weno ena ayyowan di idat na te hi
Apu Dios ya pinhod nan maan-anla tan umidat an adi ukuwon.
8 Hiya ya kabaelanan idat am-in di kiphodan yu, ta hidiye nan takon
di nganneh diyen mahapul yu ya idat na ya udmana pay di idat nat
waday innun yun bumaddang hi ibbayu.
9 Te nan makaiddat an tagu ya hiyay nialigan nan impitudok Apu
Dios an kananay

“Pakaidattana nadan nawotwot ya makaullet nangamung.”*

10 Hi Apu Dios di mangidat hi itanom nadan muntanom ya hiyay
kalpuwan di kanon taku. Hiya boy mangidat hi ngannen mahapul
yu ya udmanay idat nan dakayu ta wadan namam-an ong-ongal di
ibaddang yuh ibbayu.
11 Ya makulug an dakol di idat Apu Dios ke dakayu ta dakol boy
ibaddang yu, ta dumakol da boy mumpasalamat ke hiya gapun diyen
ibaddang yun ie min dida.
12 Te hay pumbalinan diyen idat yu nadah tatagun Apu Dios ya
bokon kiphodan da ya abu, mu hidiye boy humlun hi ongal an
pumpasalamatan da ke Apu Dios.
13 Te hanah pamaddangan yu nadah tatagun Apu Dios ya hidiyey kitib-
anan un-unudon yuy ituttudun Kristo ta gapun diye ya dayawon dah
Apu Dios.

---

* **9:9 9:9** Psalm 112:9

14 Ta hidiye nan ongal di naminhod dan mangidasal ke dakayu
gapuh ongal an baddang Apu Dios ke dakayu ot pumbalinon dakayuh
makaiddat.
15 Ya mumpasalamat takun am-in ke Apu Dios nah indat nan kiphodan
takun maid di kiingngohana an hidiye nan Imbabalenan intud-ak na
tuh luta.

Hay nangitakdogan Pablo hi kalebbenganan mangituttuduh mi-panggep ke Jesu Kristo

10

1 Hay udum ke dakayu ya kanan day ha-on an hi Pablo ya maid di
lebbeng kun tumugun te man-u kanuh tudok ku te ipatibok an waday
lebbeng ku te nahalman di panugun ku, mu deke kanu bot wadaak
hi kad-an yu ya maid di tulid ku. Hay ihumang ku kenaen kinali dan
mipanggep ke ha-on ya man-uket kay maid di tulid ku ya pinhod kun
iun-unud ke Kristo an maule ya pakaibabba nay adol na.
2 Mu wada metlaing di lebbeng kun tumugun, kinali hay ibagak
ke dakayu ya iphod yuy pangi-eyu ta adiyak mapilit an bumoh-ol
ke dakayu hantuh aliyak hina. Te deket umaliyak hina ya makulug
an namahig di boh-ol ku nadah udum ke dakayun mamihupihul
ke dakamin kanan day hay pangi-emi ya niingngoh pangi-en di adi
mangulug.
3-4 Man-u te makulug an waday niingngohan min dida te tagu takun
am-in, mu hay pangapput mi nadah humanih panginilaan di tatagu
mipanggep ke Jesu Kristo ya bokon hay kinalaing di tagu, mu nan
kabaelan min malpun Apu Dios.
5 Dadiyey pangapput mi nadah mangituttuduh nihalla ya nadan
tatagun mumpahhiyan adida pinhod an inilaon hi Apu Dios ta
mahannotan di nomnom dat hi Kristoy un-unudon da.
6 Madinolak an iphod yuy pangi-e yun mangun-unud ke Kristo, mu
nada ken nanongnan kahing ya ahimi kastiguwon dida.
7 Dakayu ya nadan tibtibbon yu ya abuy ibilang yu. Deket pangaliyu
on abuna kayun makangngun-unud ke Jesu Kristo ya mahapul an
nomnomon yun bokon dakayu ya abu te takon di dakami ya hiyay
paka-un-unudon mi.
8 Takon nin di kanan yuy nahalman di pangipadayaw mih kalebben-
gan min muntuttudu ya adiyak bumain te hituwen kalebbengan mi ya
pamaddang min dakayu, bokon hay kadadagan yu.
9 Adik pinhod an kay hanan taktakuton dakayu nah tudok ku.
10 Te kanan di udum di “Adi taku ot kaya un-unudon te man-u nah
tudok na te kay ongal di kalebbengana, mu indani ot ta wadah tu ya
adi kaya athidi te maid di hilbin nan kalkalyona.”
11 Mu pinhod kun inilaon dadiyen tatagun nan kinali mi nah tudok
min dakayu ya hidiyey ahimi aton tuh aliyan mih na.
12 Adimi iingngoy pangi-emi nadah mumpahhiya te bumain kamin
mangiathidi. Ya adi kami umat ke didan dida pe on kanan day
mapmaphod da mu hay udum an tatagu. Kenaen kinali da ya matibon
makudang di nomnom da.

13 Dakami ke ya deket ipadayaw miy ngunumi ya bokon ad-adi te
hidiye nan impangunun Apu Dios an umat nah nuntuttuduwan min
dakayu.
14 Ya dakayu ya nigappat kayu nah indinol Apu Dios ke dakamin
emi tuttuduwan. Hituwey kitib-anan waday kalebbengan min muntut-
tudu ke dakayu te dakamiy namangulun immalih nan nangituttudu
mipanggep ke Kristo.
15-16 Ot hay pinhod ku ya maawatan yun dakami ya adi kami umat
nadah tatagun pumloh dayaw di ingngunun di udum. Te hay gapunah
pangihapotan min mangiat hi ngunun indinol Apu Dios ke dakami ya
hay pangihamadan mih pangulug yu ta waday aton mi damdaman
muntuttuduh mipanggep ke Kristo hi udum an boblen maid di immen
nuntuttudu. Adimi pinhod an ipadayaw di ngunun di udum, mu abuna
nan ngunun indinol Apu Dios ke dakami.
17 Te kanana nah nitudok an kalin Apu Dios di "Deket waday pinhod
di tagun ipadayaw ya nan inat nan Ap-apu takuy ipadayaw na."
18 Ta hidiye nan hay tagun hiya pey mangalin hiya ya maphod ya
adi tobalon Apu Dios, mu nan tagun kanan Apu Dios an maphod ya
hiyay tobalona.

Hay humang Pablo hi pamihul nadan adi makulug an apostoles

11

1 Anusan yu anhan an donglon di kalyok takon di mumpahhiyaak.
2 Ha-oy ya kumakkaguwak ke dakayu te adik pinhod an waday udum
hi eyu un-unudon an bokon hi Kristo. Ya takon hi Apu Dios ya athidi
damdamay pinhod na. Te kay dakayu nan babain nangigawiyak hi
ohan lalaki ya ha-oy di mangipaptok ke dakayu ta maid di mamlon
dakayu. Hay kipaddungan tuwe ya hi Kristoy inggawik ke dakayu te
hay pinhod ku ya hiyay pakappohdon yu ya paka-un-unudon yu.
3 Man-u te inilak an niohhay nomnom yun Kristo, mu kumakk-
aguwak hi kahaulan yu nadah adi makulug an tuttudu te kal-ina ya
umat kayun Eva an hinaul nan nakatallam an ulog.
4 Te nalaka kayun maawis nadah udum an umalin muntuttudu,
takon di adi miunnud di ituttudu da nah ituttudu min mipanggep ke
Jesus. Umat nah kalyon dan bokon hi Jesus ya abuy mangihwang hi
tagu ya hinnatkon boy ituttudu dah mipanggep nah Espiritun Apu Dios.
5 Midmidngolan kayu ke dadiyen kanan day dida ya apostoles dan
maid di kiingngowan da, mu inilak an adiyak nababbaba mu dida.
6 Man-u te makulug an adiyak mahapit, mu madinolak an inilak am-
in di kalkalyok ya takon di dakayu ya abuluton yu te inila yuy inat min
nuntuttudun dakayu.
7 Impababak di adol ku handih nuntuttuduwak ke dakayuh pangi-en
Apu Dios ot uggeyak numbagah tangdan ku. Athidiy inat kut kiphodan
yu ya kon gaga-ihoh diye?
8 Handih nuntuttuduwak ke dakayu ya nadan udum an mangulug
di immidat hi inggatang kuh mahapul ku. Hay daydayuna ot kuma
tuwali ya dakayuy nangidat hi mahapul ku handih nuntuttuduwak ke
dakayu, mu bokon te nadan udum an mangulug an nalpuh udum an
bobley immidat peman hi inggatang kuh mahapul ku.

9 Ya handih wadaak hinan nap-uhanak hi mahapul ku ya uggeyak
numbagan dakayu te nadan ibba takun mangulug hitud Macedoniay
nangialih mahapul ku. Ya takon di ad uwani ya adik idinol ke dakayuy
mahapul ku.
10 Hituwey pumpahhiyaak ya inilan Kriston adik ipatnan mumbagah
baddang ke dakayu ya maid di pakaipatikod ketuwen pumpahhiyaak
ke dakayun iGreece.
11 Mu takon di athidin adiyak mumbagan dakayu ya adiyu kanan
di adi dakayu pinhod ke ha-on, te hi Apu Dios ya inila nan ongal di
naminhod kun dakayu.
12 Man-uket adiyak mumbagah baddang ke dakayu ya adiyak umat
nadah kanan day apostoles da. Te indani ya waday pangigadulan dan
mangalih "Maid di nunhinnatkonan di pangi-en Pablo ya hay pangi-
e mi mipanggep hi impangunun Apu Dios te numbagah baddang an
umat ke dakami."
13 Dadiyen tatagu ya bokon da kaya apostoles te bokon hi Apu Dios di
nangitud-ak ke dida, mu langlangkakan dakayun kanan day intud-ak
Kristo didan mangipainilah mipanggep ke hiya.
14 Mu adi taku mamodwong kediye te hi ke tuwali Satanas ya
damanan mumbalin hi kay makakkaphod an anghel.
15 Ta hidiye nan adi taku mamodwong hin nadan ba-ba-alon Satanas
ya damanan ipatibo dan kay makaphod di aton da. Mu hantuh udidina
ya makastigu da.

Hay numpaligatan Pablo te hay ngununa

16 Pidwaok an kalyon ke dakayun adiyu e kanan di maid di nomnom
ku. Mu deket athidiy punnomnom yun ha-on ya takon, anusanak ta
donglon yu tun kalyok ta ipahhiyak hi ittay damdamay kalebbengak
an muntuttudu.
17 Inilak an adi pinhod nan Ap-apu taku tun kalkalyok te kay maid
di nomnom ku hi pangitulidak an mumpahhiya.
18 Mu gapu te pinhod yun dongdonglon nadan mumpahhiya ya
mapilitanak mo bo damdaman mumpahhiya.
19 Kanan yuy nanomnoman kayu, mu gulat nat makulug ya tipet eyu
dongdonglon nadan makudang di punnomnom na?
20 Gulat nat makulug an nanomnoman kayu ya tipet un-unudon yun
am-in di kalyon di kumpulnan tagun dakayu ya takon di pangal-an
dakayu, aamihon dakayu ya apapon dakayu ya an-anusan yu?
21 Abulutok nan pamihul yun ha-on an kanan yuy adiyak umat ke
datuwen tatagu te makulug an bumainak an mangat hi umat nah at-
atton dan dakayu.

Mu deket kanan yuy maphod hin natulid di tagun mumpahhiya ya
takon di ha-oy ya mumpahhiyaak damdaman umat nadah tatagun
makudang di nomnom na.
22 Deket ipahhiya dan Judyu da ya Judyuwak damdama. Deket
mumpahhiya da te holag Israel dida ya takon di ha-oy ya holagak
damdaman Israel. Ya deke bot ipahhiya dan hi Abraham di nahlagan
da ya athidi damdaman ha-on.
23 Kalyon day diday muttatyun Kristo, mu kudukdulak an mut-
tatyuna. Kay makudang di nomnom kuh pangalyak ke datuwe,
mu makulug an nahalhalman di ngunuk mu dida, namindakol di

nikalabutak gapuh pangun-unudak ke Jesu Kristo, nunholholtapak te
hinanoplatak ya athidit nangamung di pangat dan kayak mateh.
24 Naminlimay nanoplatan di ibbak an Judyu ke ha-on hi tulumpulut
hiyam an hoplat.
25 Ya numpitlu boy nanoplatan nadan iRoma ke ha-on ya naminghan
di nanugmilan dan ha-on. Numpitluy napa-iyan di bapor an niluganak
ya naminghan di nitam-olak hi danum hi ohan algo ya ohan hilong te
napa-i nan niluganak an bapor.
26 Ya am-in nan ek nundanallanan ya katatakut di dinammuk:
inanagwat kuy nakal-ot an danum hi wangwang, dinamuk di man-
gakon mamate ot ke ha-on, kadanidani on impatnan nadan Judyu ya
bokon Judyun mangat hi gaga-ihon ha-on ya wada nadan kahinkulku-
luggon dan Jesus yaden gaga-ihoy nomnom dan ha-on. Ya am-in di
nangayak an boble, takon nah baybay ya nah adi maboblayan ya
waday numpaligatak.
27 Matukatukalak te namahig di ngunuk ya hin-uddum on makudang
di inumok, hay kanok ya hay bulwatik, ya hin-uddum on maid di kiha-
adak.
28 Dakol pay di udum an hinolholtap kun ligat ku ya hay oha pay ya
hay pundanag kuh kabigabigat nadah mangulug hi kabobboble.
29 Te deket waday ohan kimmapuy di pangulug nan Jesus on
nahalman di kaguk, ya deket waday ohan nunliwat ya mahakit di
nomnom ku.
30 Mapilitak an mangalkalih mipanggep hi adol ku, mu maid di
udum an ipahhiyak hin bokon hantun ligat ku ya hay kinakudang di
kabaelak.
31 Hi Apu Dios an Aman nan Ap-apu takun hi Jesus an madayaw ta
nangamung ya inila nan makulug am-in tun kinalik.
32 Handi ta-wa wadaak ad Damascus ya nan gobernador hidi an
tagun nan patul an hi Aretas ya eyak ot dopapon nah hogpan di boble,
33 mu nadan ibbak an mangulug ya inha-adak hi ongal an gampa ot
ipadalanak hi tawang ot uy-uyonak nah bah-el nan binattun alad an
nunlinikkod nah boble ot bumtikak.

Hay inin-inop Pablo

12

1 Adi maphod an eyak mumpahhiya te maid di hilbina, mu dakayuy
gumapu. Ad uwani ya kalyok bon dakayuy impatibon Apu takun ha-
on.
2 Wada on ohan tagun mangun-unud ke Kristo an tinibok an
timmalakdang hi nakatang hi langit. Himpulut opat moy toon di nala-
u handih naatan tuwe, mu uggek inila hin hay adol nay timmalakdang
weno hay linnawana ya abu. Hi Apu Dios ya abuy nanginilan diye.
3 Ipidwak an kalyon, wadan hay linnawana ya abuy timmalakdang
weno takon di hay adol na, mu uggek inila te ammunah Apu Dios an
nanginilan diye.
4 Handih kawada nah dih langit ya waday dingngol nah kalin maid
di pakaikalih kibalinana ya adi iabulut Apu Dios an kalkalyon hi
kumpulnan tagu.
5 Gulat na ya lebbeng nan ipahhiyak hidiyen tagu, mu adi te abuna
nan kinakudang di kabaelak di ipadayaw ku.

6 Mu takon nin di mumpadayawak ya nanongnan adiyak umat
hi tagun makudang di nomnom na te takon di mumpadayawak ya
abunay makulug an kanalkalyok. Mu adiyak mumpadayaw te adik
pinhod an hidiyey gumapuh nahalman di pundayaw di tagun ha-on,
mu hay pinhod kuh pundayawan di tagun ha-on ya mipuun hi tinibo
dan inat ku ya mipuun hi dingngol dan intuttuduk.

7 Ot gapu te adi pinhod Apu Dios an mumpahhiyaak te gapuh
nanib-ak kediyen impainila nan ha-on ya in-abulut nah Satanas an
mangipaligligat ke ha-on ta maid di innuk an mangipadayaw hi adol
ku.
8 Numpitluy nundasalak ke Apu takut kaanonah tuwen ligat ku,
9 mu kananay "Hay mahapul mu ya hay baddang kun he-at damanan
anusam di ligat mu. Te deket waday pungkudangan di kabaelan
di tagu ya hidiyey humlun hi pundinolanan ha-on ta baddangak ya
hidiyey kalkal-otan hi punggibokanah baddang ku." Hidiyey kanan
Jesus, kinali mun-am-amlongak mon mangipadayaw hi kinakudang
kun mangan-anus hi ligat ku te deket adiyak pakaanus on magibok
kuy baddang Jesu Kriston ha-on.
10 Ta hidiye nan maan-anlaak an mangabulut hi pungkudangak ya
ligat ku, umat hi pumpanadngolan dan ha-on ya hay pumpaholholta-
pan dan ha-on gapuh pangun-unudak ke Kristo. Te deket waday
pungkudangak ya maligatanak ya maudman di kabaelak an idat Jesu
Kristo.

Hay pangikakaguwan Pablo nadah tatagud Corinth

11 Kayak ugge nanomnoman an mangalkalih mipanggep hi pangi-
ek, mu mapilitak te dakayu. Gulat na ot ta adi kayu midmidngolan ya
dakayu kumay manumang nadah mamihupihul ke ha-on. Te takon di
maid di bilang kun tagu ya adiyak nababbaba mu nadan kanan yun
nungkatag-en apostoles.
12 Handih kawadak hina ya tinibo yun am-in di inainat kun kitib-an
di kinaapostoles ku umat hi nangan-anusak hi ligat ku ya hay nangatak
hi dakol an milagro.
13 Adiyu kanan di hinnatkon di pangibilang kun dakayu mu hay
pangibilang kuh udum an mangulug, te hay ya abu hinnatkon ya
uggeyak numbagah baddang ke dakayu. Ya deket kanan yuy ad-adih
diyen inat ku ya kudukdulnay pakawananak.

14 Nundadaanak bon umalih na. Hituwe moy pitlunah aliyak, mu
nanongnan adiyak mumbagah baddang ke dakayu te hay kiphodan
yuy gamgamak bokon hay pihhu yu. Umat hi u-ungan bokon diday
mananud hi aammod da, mu hay aammod day mananud ke dida.
15 Athidin ha-on an maan-anlaak takon di umahok am-in di nganneh
diyen wadan ha-on ya munligatak gapun dakayu mu ta baddangan
dakayu nah pangulug yu. Hin athituy kaongal di pamhod kun dakayu
ya kon adiyak pinhodon damdama?
16-17 Dakayu ya inila yun maid di ek numbagaan hi baddang ke
dakayu, mu wadan kulugon yu nadan mamihupihul ke ha-on an kanan
day "Man-ut bokon hi Pabloy umalin mangalah pihhu, mu natalam te
itud-ak nay udum an tatagun mangalat ahida idat ke hiya." Mu kon
waday indat yuh pihhuh indat dan ha-on?

18 Intud-ak kuh Titus ya nan ibbana, mu kon edakayu hinaul ta
waday inala dan dakayu? Maid, te inila yun dakamin duwa ya nun-
ingngoy nomnom mi ya hay pangi-emi.
19 Wadan pangali yu on intudok mi datuwen dakayu ta panani mi
nah ipabahul dan dakami, mu adi te hay kihamadan di pangulug yun
Kristoy gapunah nuntudokan min dakayun iibba. Ya inilan Apu Dios
an makulug hituwe.
20 Te uma-agolak an kal-inat hantuh aliyak hina ya balawonak
hi pamoh-olak ke dakayu hin inilaok an waday adi maphod hi at-
atton yun wadaday munhahannu, munhin-a-amo, mumbibinnoh-ol,
waday oha on ammunay adol nay nonomnomona, mumpadngol,
muntumbuk, mumpahhiya ya waday oha on ipilit nay pinhod na.
21 Makulug an uma-agolak an kal-inat hantuh aliyak hina ya
makabba-inanak ke Apu Dios ya u-umyungak hin wadaday ugge
nangiwalong nah punliwatan an umat hi pangatan hi malalao, ihuyop
di bokon inayan ya aton di kumpulnan kababain.

Hay udidin di tugun Pablo nadah tatagud Corinth

13

1 Hantuh aliyak hinay pitlunah panib-ak ke dakayu ya deket
nanongnan wadan dakayuy gaga-ihoy at-attona ya adik homkon didah
kakastiguwan da te un-unudok nan impitudok Apu Dios an kananay
“Hanan tagun numbahul ya makastigu hin waday duwa weno tulun
mangihadak hi bahul na.”
2 Handih pidwanah immaliyak hina ya kinalik nadah mangmangat
hi gaga-iho ya dakayun am-in an deket adiyu itikod nan gaga-ihon at-
atton yu ya adi dakayu homkon, mu kastiguwon dakayu. Kinali ad
uwanin nidawwiyak ke dakayu ya deyan ipanomnom ku boh tuwe.
3 Ya gapu te pinhod yun ipatibok di kakuluganan indat Kristoy
kalebbengak an muntuttudu mipanggep ke hiya ya ahik ipatibo hantuh
pangastiguwak nadah munliwaliwat hina. Ta nomnomon yun hi Kristo
ya ongal di kabaelanan mangastigun dakayu te impatibo nan dakayun
maid di kudang di kabaelana.
4 Makulug an handih natayanah krus ya kay maid di kabaelana,
mu namahuwan gapuh kabaelan Apu Dios. Paddungnan dakamin
mangulug ke hiya an takon di dakol di pungkudangan di kabaelan
mi ya makitagu kamin Jesus, gapuh kabaelan Apu Dios. Kinali maid
di pungkudangan mi hi kalebbengan min manugun ke dakayu.
5 Nomnomon yu hin makulug an wada weno maid di pangulug yun
Jesu Kristo. Te kon uggeyu inilan wadah Kristo ke ditakun mangulug?
Mu deket maid di pangulug yun Kristo ya hidiyey kainilaanan bokon
dakayu tagun hiya.
6 Mu adi athidin dakami te inila min takon di dakayu ya inila yun
makulug an tagu dakamin hiya.
7 Bokon hay pangipatib-an mih kakuluganan wadah Kristo ke
dakamiy nonomnomon mi, mu hay pangidasalan min dakayu ta adiyu
aton di gaga-iho. Pinhod min maphod di at-atton yu takon di kediye
ya adi mipatiboy kalebbengan min indat Jesu Kristo an mangastigun
dakayu.

8 Te nan ngunun indat Kristo ke dakami ya baddangan mi nadan
tatagu nat mihamad di pangulug da nah makulug an mituttudu
mipanggep ke hiya, bokon nan emi haniyan dida.
9 Maan-anla kami hin maid di pangipatib-an mih kalebbengan min
mangastigu te nihamad di pangulug yu, kinali idasalan dakayu ta
mihamad ta nangamung di pangulug yun Jesus.
10 Hituwey gapunan ipamanguluk hituwen tudok ke dakayu ta
hantuh aliyak hina ya adi mahapul an boh-olan dakayu ta adi bo
mahakit di punnomnom yun ha-on hi pangipatib-ak hi kalebbengak
an indat nan Ap-apu takun mangastigu nadah nunliwat. Te hituwen
kalebbengak an indat na ya usalok an bumaddang ke dakayu ta
mihamad di pangulug yu, bokon hay eyu kadadagan.
11 Hay manguddidin kalyok ke dakayun iibba ya paka-un-unudon
yuy tugun Jesus an ip-iphod yuy pangi-eyu ya un-unudon yuy tugun
ku ta mun-uunnud di nomnom yu ta malinggop kayu. Aton yu ke
datuwe ya gibokon yun wadah Apu Dios an kalpuwan di pamhod ya
linggop.
12 Ya nah kaam-amungan yu hi pundayawan yun Apu Dios ya ipatibo
yuy pamhod yuh ibbayu ya makiap-apnga kayun dida.
13 Am-in da tun tatagun Apu Dios hitu ya kanan day nonomnomon
dakayu.
14 Hana ot ta nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo ya ulayan dakayun
am-in ta gibokon yuy nahamad an pamhod Apu Dios ya gibokon yuy
baddang nan Espiritun Apu Dios ta maphod di punhintutulangan yu.

HAY TUDOK PABLO HANADAH MANGULUG AD GALATIA

1 Hituwen tudok ya nalpun ha-on an hi Pablo an apostoles an napilin
e mangituttuduh mipanggep ke Jesu Kristo. Bokon hay tataguy namilin
ha-on an mun-apostoles te bokon diday nangipatakdog ke ha-on, mu
hay numpilin ha-on ya maid di udum hin bokon hi Jesu Kristo ya hi
Apu Dios an hi Ama takun nunmahun Jesus handih natayana.
2 Am-in kami hantudah iibba takuh tu ya nonomnomon dakayun
mangulug hinah kabobbobled Galatia.
3 Hana ot ta munnananong an wadan ditakuy ule ya linggop an
malpun da Apu Dios an hi Ama taku ya hi Apu takun hi Jesu Kristo an
4 nangikateh liwat taku ta ihwang ditakuh etaku kilaggatan nah gaga-
ihon atoaton di tatagud uwanin tiempo te hidiyey pinhod Ama takun
hi Apu Dios
5 an madayaw ta inggana. Amen.

Abunay pangulug takun Jesus an mangihwang ke ditakuh liwat taku

6 Dakayun mangulug an iGalatia, tipe mo ahan ta maid uhup yaden
iwalong yuh Apu Dios an nangibilang ke dakayun imbabalena gapuh
ulen Jesu Kristo ke dakayu, ta hay hinnatkon ot ya abun mituttuduy
eyu dongdonglon?
7 Hay kakulugana ya maid di udum hi makulug an tuttudu mu nan
intuttudu min dakayun mipanggep ke Jesu Kristo. Kalyok ke dakayuh
tuwe te wadadah nay humauhaul ke dakayun hanunhunniyon dah
diyen intuttudu min dakayu.
8 Ahi kastiguwon Apu Dios di dahdih diyen umalih nan e muntut-
tuduh hinnatkon nah intuttudu mi ya hidiyen kastiguna ya hol-
holtapona ta nangamung. Takon di dakami weno kumpulnan anghel
hi langit ya kastiguwon Apu Dios ten aton miy athidi.
9 Deyan pidwaok an kalyon ke dakayun kastiguwon Apu Dios nan
tagun hinnatkon di ituttuduna mu nan inabulut yun intuttudu mi.
10 Kanan bon di udum di eyak pitpitbal hi tatagu te hay katbalak
ya kadkadngolak di gagamgamak. Mu adi athidi. Mainila nah
pungkalkallik an adiyak pitpitbal. Te deket hay katbalak hi tataguy
gagamgamak ya bokon moh Jesu Kristoy un-unudok.

Hay nun-apostolesan Pablo

11 Iibak dida, teyan kalyok ke dakayu ta inilaon yu an hituwen itut-
tuduk mipanggep hi kihwangan taku ya bokon hay taguy nalpuwana.
12 Hituwen ituttuduk ya uggek dingngol hi udum an tatagu ya maid
di tagun e nangituttudun ha-on ketuwe. Te hituwe ya hi Jesu Kristoy
nangipainilan ha-on.
13 Dingngol yu an ha-oy ya makangngun-unudak handi hi pangi-
e min Judyu ya namahig di impangat kun nangipaholholtap nadah
mangulug ke Jesus ya inat kun am-in di kabaelak an manadag hi
pangulug nadan mangulug ke hiya.
14 Hanadah katoonak an ibbak an Judyu ya ha-oy di kahamhamadan
hi pangun-unud na nah pangi-emi te nahalman di pangitakdog ku nah
intuttudun handidan aammod mi.

15 Mu makaulleh Apu Dios ke ha-on ot piliyonak an munhilbi ke hiya
handi tuwali uggeyak nitungo.
16 Ot handih impainilanan ha-on nan Imbabalena ta ek ituttuduy
mipanggep ke hiya nadah bokon Judyu ya uggeyak immeh kumpulnan
tagun e numpatuttudu.
17 Takon hanadah namangulun apostoles an wadad Jerusalem ya
uggeyak immen didan e numpatuttudu. Hay ot ya abu inat ku ya
nadaggaak ad Arabia ot ahiyak mibangngad ad Damascus.
18 Handi ya abuh nala-uy tuluy toon ot ahiyak umed Jerusalem an
ek tiniboh Pedro ot miha-adak hi kad-anah duwan lingguwan.
19 Mu maid di udum hi tinibok nadah apostoles hidi, abunah James
an tulang nan Ap-apu takun hi Jesus.
20 Hituwen intudok ku ya makulug ya inilan Apu Dios an adiyak
munlangkak.
21 Nala-uh diyen duwan lingguwan ot taynak ad Jerusalem ot
umeyak ad Syria ya ad Cilicia.
22 Kediye ya uggeyak ni-an tinibon nadah mangulug ke Jesu Kristo
hi kabobbobled Judea.
23 Hay ya abu dingngol dah mipanggep ke ha-on ya hay kinalin
di udum an tatagun kanan day "Hidiye ken tagu ya nunholholtapon
ditakun mangulug ke Jesus ya namahig an inat nan am-in di kabae-
lanan manadag hi pangulug taku, mu deyan ad uwani ya hi Jesus moy
ituttudu na."
24 Kinali daydayawon da moh Apu Dios te nabaliwan di pangi-ek
handih nangulugak ke Jesus.

Hay nangabulutan nadan mangipangpanguluh mangulug ad Jerusalem an makulug di ituttudun Pablo

2

1 Nala-uy himpulut opat an toon ot mibangngadak ad Jerusalem an
ingkuyug ku da Barnabas ke Titus.
2 Immeyak hidi te impainilan Apu Dios an mahapul an umeyak.
Dimmatong kamih di ot ayagak nadan mangipangpanguluh mumpan-
gulug ot ab-abbu kamin nunhuhummangan ot kalyok ke diday ek
intuttudu nadah bokon Judyu mipanggep hi ine-en di pangihwangan
Jesu Kristo ke ditaku. Man-uke ya mahapul an abuluton ya takdogan
nadan mangipangpanguluy ituttuduk, te deket adida ya kalyon nadan
kumahing ke ha-on di adi makulug di ituttuduk. Mu maphod ta
inabulut da,
3 kinali uggeda impapilit an mumpakugit nan ibbak an hi Titus an
bokon Judyu takon di hidiyey pangi-en di Judyu.
4 Mu wadada nadan udum an Judyun kahinkulkuluggon dan Jesu
Kristo an nid-um dan dakamin pinhod dan makugit hi Titus, mu
uggemi inabulut. Nakiamu-amung dan dakami te pinhod dan dadagon
nan nalibliyan mi nah ine-en di Judyu te hay nangulugan min Jesu
Kristo. Man-uke ya pinhod dan ipilit an un-unudon miy pangi-en di
Judyu ta diday maunud.
5 Mu nginohe mi dida te adimi pinhod an makamkamhan hi nihalla
nan ituttudu min dakayu mipanggep ke Jesus.

6 Hanadan nungkatag-en mangipangpanguluh mangulug hidi ya
maid di eda hinannotan ya maid di eda inid-um nah intuttuduk.
Takon di kanak di nungkatag-e dadiyen mangipangpangulu, mu hi
punnomnom ku ya nun-iingngo takuh hinangngab Apu Dios.
7 Datuwen mangipangpangulu ya abuluton dan ha-oy di nangidi-
nolan Apu Dios an mangipainila mipanggep ke Jesu Kristo nadah
bokon Judyu. Athidi damdaman Pedro an hiyay nangidinolan Apu Dios
an mangipainilah mipanggep ke Jesu Kristo nadah ibbamin Judyu.
8 Nun-ingngoy baddang Apu Dios ke dakamin duwa ke Pedro nah
indinol nan ngunumi. Hi Pedroy mun-apostoles nadah Judyu ya ha-oy
damdama nadah bokon Judyu.
9 Da James, hi Pedro, ya hi Juan an dida nadan matbal an mangi-
pangpanguluh mangulug ya inabulut dan hi Apu Dios di nangidat tuh
ngunuk. Ta hidiye nan nakialamanu dan dakamin duwa ke Barnabas
hi pangipatib-an dan abuluton dan ibba dakamin muntuttudu. Ot
inhuhummangan min am-in an dakamin Barnabas di nangamung an
e muntuttudu nadah bokon Judyu ya dida damdamay e muntuttudu
nadah ibbamin Judyu.
10 Hay imbaga dan dakami ya adimi anhan kal-iwan an baddangan
nadan nungkawotwot ad Jerusalem. Mu hidiye ke ya takon nin di
adida kalyon ot hidiye pe tuwaliy pinhod kun aton.

Hay namoh-olan Pablo ke Pedro

11 Nagibbuh diyen nunhuhummanganan mi ot ume kamid Antioch.
Indani ya inhawwang Pedroh di. Kediyen kawada nah di ya waday
inat nan adi maphod ot boh-olak hi hinangngab di dakol an tatagu.
12 Te handih ugge ni-an dimmatong nadan Judyun ibban James ya
makikakikan hi Pedro nadah bokon Judyu an mangulug ke Jesus, mu
handih dimmatong da ya pinninghan an makikan ot loktat ya intikod
na te umagol hi pamihulan nadan ibbamin Judyun mangalin panioy
midmid-um nadah bokon Judyu an ugge nakugit.
13 Ta hidiye nan takon nadan udum an Judyuh din mangulug ya in-
un-unud dan Pedro. Ta am-in da, takon hi Barnabas ya intikod da mon
makikan hanadah bokon Judyu, yaden inila dan adi panioh diye.
14 Ot handih ininnilak hidiyen at-atton dan adi miunnud nah
mituttudu mipanggep ke Jesu Kristo ya binoh-olak hi Pedro yaden
dakol day iibbamin mangulug an mangmangngol. Kanak di “Deyan
he-a ya tonok kan Judyu, mu inwalong muy pangi-e takun Judyu te
nipainilan he-an adi mo mahapul te maid di hilbina yaden tipe bot
ad uwani ya intikod mun midmid-um nadah bokon Judyu? Kenaen
at-attom ya pilitom nadan bokon Judyu an mangun-unud hi pangi-e
takun Judyu. Nihallah naen inat mu!”

Am-in di tagu, Judyu weno bokon, ya mihwang da hin waday pangulug dan Jesus

15 Ot ahik kanan ke didan am-in di “Makulug an ditakun Judyu ya
adi taku umat nadah bokon Judyu te nakaliwwat an uggeda inila nan
Tugun Apu Dios.
16 Mu takon di athidi ya inila taku mo an hay pambalan Apu Dios
hi ohan tagu ya gapuh pangulug nan Jesu Kristo, bokon hay pangun-
unudanah Tugun takun Judyu. Ta hidiye nan takon di ditakun Judyu

ya kah-in di nangulug takun Jesu Kristo ta mibilang takun maphod ke
Apu Dios, te maid di tagun e matbal ke hiya gapuh pangun-unudana
nah Tugun takun Judyu.
17 Ot gapu te takon di ditakun Judyu ya naliwat taku damdama
ya mahapul an idinol takun Kristoy pambalan Apu Dios ke ditakut
mapakawanan takuh ugge taku nangun-unudan nah Tugun. Ta hidiye
nan adi taku mo idinol nah Tugun hi pambalan Apu Dios ke ditaku.
Mu adi taku bo kanan di iabulut Kriston munliwat taku te adi mabalin
di athidi.
18 Makahhapul an maawatan takun nihalla taku hin nomnomon
takun tobalon ditaku ke Apu Dios gapuh pangun-unudan taku nah
Tugun di Judyu. Adi taku mo idinol kediyen Tugun te maid moy
hilbina, kinali munliwat taku hin etaku bo ituttudun mahapul an un-
unudon hidiyen Tugun.
19 Man-uke ya adi taku kabaelan an paka-un-unudon nan Tugun,
kinali bokon moh diyen pangidinolan takuh kihwangan taku. Idinol
taku ot ya abuh ulen Apu Dios an hidiyey nangikatayan Jesus hi liwat
taku ta hi Apu Dios di un-unudon taku.
20 Umat ke ha-on an bokon mo nan Tugun di pangidinolak, mu hi
Kristo te paddungnay nakikateyak ke hiya handih natayanah krus.
Hay ine-en di nitaguwak ad uwani ya adi umat handi te wada moh
Jesu Kristo ke ha-on. Hituwen balun nitaguwak ya gapuh pangulugak
nah Imbabalen Apu Dios an hi Kristo an ongal di pamhod nan ha-on
ot mate ta kiphodak.
21 Deket nan Tugun di Judyuy pangidinolan takuh pambalan Apu
Dios ke ditaku ya adi taku mo idinol hi ulenan hidiyey gapunah
nangitud-akana ke Apu Jesus ot ikatenay liwat taku. Te deket athidi
ya maid moy hilbinan ditakuy natayan Jesus hi krus.”

Hay pangulugan ke Jesus di pangibilangan Apu Dios an maphod di ohan tagu an bokon hay pangun-unudan hanah Tuguna

3

1 Anakkaya kayun iGalatia! Nakaihhallay punnomnom yu. Tipe
ahan ta kahinnaul kayu? Impakainnila yu bo tuwaliy mipanggep hi
natayan Jesu Kristo nah krus yaden antipet ekayu midmidngolan ta
hay udum an tuttuduy pinhod yu mon un-unudon?
2 Dakayu ya inila yun dinawat yu nan Espiritun Apu Dios gapuh
nangulugan yu nah nituttudu mipanggep ke Jesu Kristo, bokon gapuh
nangun-unudan yu nah Tugun di Judyu.
3 Nakaihhalla kayu te handih nangilappuwan yun mangulug ya hay
Espiritun Apu Dios di nangidinolan yun bumaddang ke dakayu, yaden
ad uwani ke bo ya hay kabaelan yuy pangidinolan yuh pambalan Apu
Dios ke dakayu.
4 Kon maid moy hilbin am-in di namaddangan Jesu Kristo ke dakayu?
Hana ot anhan ta adi athina!
5 Agat mahmahak ke dakayu, kon hay pangidatan Apu Dios hi
Espirituna ya hay pangipatib-anah milagro ya gapu te hay pangun-
unudan yu nah Tugun di Judyu, weno gapu te hay nangngolan yu ya
hay nangulugan yu ke Jesu Kristo? Inilak ot inila yu an gapu te hay
nangulugan yun Jesu Kristo.

6 Wada hanan impitudok Apu Dios mipanggep ketuwe an kananay
“Hi Abraham ya imbilang Apu Dios an maphod gapu te hay nangulu-
ganan hi Apu Dios ya atonan am-in di kalyona.”
7 Hidiyey nomnomon yu an am-in di mangulug ke Apu Dios ya diday
mibilang an holag Abraham.
8 Hanah kalin Apu Dios an nitudok tuwali handi ya kananay ibilang
nan maphod nadan bokon Judyu mipuun hi pangulug da. Hiyah naey
kibalinan nan kinalin Apu Dios ke Abraham handih kananan hiyay
“Gapu nah pangulug mun ha-on ya mabendisyonan am-in di tagu hin
umat nah pangulug muy pangulug da.”
9 Ya makulug an indat Apu Dios ke Abraham di kiphodana gapuh
pangulug na. Athidi boy atona nadah tatagun mangulug ke hiya.
10 Am-in nadan tatagun idinol day kihwangan da gapuh pangun-
unudan dah Tugun Apu Dios an indat nan Moses ya makastigu da,
te kanana nah nitudok an kalinay “Makastigu nan tagun adina paka-
un-unudon am-in nadan wada nah Tugun an impitudok Apu Dios.”
11 Hay oha bo ya impakainnila takun maid di tagun e tobalon
Apu Dios an maphod gapuh pangun-unudana nah Tugun, te wada
boy impitudok Apu Dios an kananay “Hanan tagun ibilang Apu
Dios an maphod gapuh pangulug nan hiya ya midatan hi biyag an
munnananong.”
12 Te hay pangun-unudan nah Tugun ya nakahhinnatkon hi pan-
gulug ke Jesus. Wada nan nitudok an kananay “Kah-in di paka-un-
unudon am-in nadan wada nah Tugun ta ahi damanan midatan takuh
biyag an maid di poppog na.” Gulat nat damanan pakaun-unud takun
am-in nadan Tugun di Judyu ya adi ot kah-in di idinol ke Jesu Kristo.
13 Mu adi taku pakaun-unud, kinali immalih Kristo ta ihwang
ditakuh kakastiguwan taku. Ot hiyay nakastigu nah krus an bokon
ditaku. Wada tuwaliy nitudok an kananay “Hanan tagun nipatak hi
kaiw ya hiyay niayan di kastigu.”
14 Hidiyey naat ke Jesus ta hanan kiphodan an kinalin Apu Dios
handi ke Abraham ya milak-am nadan bokon Judyu gapuh pangulug
dan Jesu Kristo ta am-in takun waday pangulug na ya dawaton takuy
Espiritun Apu Dios an kinali nan ipaali na.

Hanan Tugun Apu Dios ya nan kinali nan atona

15 Kaibaiba, hituwen kinalin Apu Dios ke Abraham an atona ya
paddungna nan oggan taku punhuhummanganan an deket waday
duwan nunhummangan ta numpelma dah papel ya adinadaman e ma-
idon weno e udman di kumpulnan taguh diyen eda inhummangan.
16 Athidi damdama kediyen kinalin Apu Dios ke Abraham ya nah
ohan holag na. Adina e kanan di am-in di holag Abraham, mu
kananay nan ohan holag Abraham di kipaannungan nan kinalinan
atona. Hidiyen ohan holag Abraham ya hi Jesu Kristo.
17 Hay pinhod kun kalyon ketuwe ya athitu: Hidiyen kinalin Apu
Dios ke Abraham an atona ya nunnanong. Hituwey kitib-ana: Nala-
uy opat di gatut ta tulumpulun toon ot ahina idat nan Tuguna ke
Moses. Mu kediyen Tugun ya ugge nama-id ya ugge nahannotan
hidiyen kinalin Apu Dios ke Abraham te bokon gapu nah Tugun di
pambalan Apu Dios ke ditaku.

18 Te gulat nat hay kihwangan ya gapuh pangun-unudan nah
Tugun an nidat ke Moses ya maid moy hilbin nan kinalin Apu
Dios ke Abraham. Mu adi athidi te hay pangihwanganan ditaku ya
mipuun ya abu nah kinali nan atona. Kinali hituwey nomnomon yu:
Hay kihwangan ya gapuh nipaannungan diyen kinalin Apu Dios ke
Abraham.
19 Wadan pangali yuy "Ta nganne moy hilbin nan Tugun an indat
Apu Dios ke Moses?" Hidiye ken Tugun ya nipab-o nah kinalinan
Abraham ta panginilaan takun naliwat taku. Mu hidiyen Tuguna ya
napoppog handih nangaliyan Jesu Kristo an hidiyey immannungan
nan kinalin Apu Dios ke Abraham. Hay inat Apu Dios an nangidat
kediyen Tugun hanadah tataguna ya athitu. Intud-ak na nadan anghel
ot diday mangipainila ke Moses ot idat damdaman Moses hidiyen
Tugun ke dida te hiyay nangitakdog ke Apu Dios.
20 Mu adi mahapul an waday mangitakdog hi ohan tagu hin munna-
ud an mangibagah pinhod na. Athidiy inat Apu Dios an nunna-ud an
nakihummangan ke Abraham.

Indat Apu Dios di Tugunan ditakut patibonan ditakun naliwat taku ya maid di udum an mangihwang ke ditaku hin bokon hi Jesus ya abu

21 Wadan pangaliyu boy "Adi mun-unnud nan Tugun Apu Dios
ya nadan kinalinan ahina aton." Mu adi athidi te gulat nat hay
pangun-unudan taku ketuwen Tugun di pangidatanah biyag takun
munnananong ya ibilang ditaku mon hiyan maphod hin un-unudon
takuh diyen Tuguna.
22 Mu hay kakulugana ya kanana nah impitudok Apu Dios di am-in
di tagu tuh luta ya naliwat da. Kinali mahapul an mangulug dan Jesu
Kristo ta ahida mihwang te hituwey kinalin Apu Dios an atona nadah
mangulug.
23 Handi ya mahapul an un-unudon di Tugun Moses, muden hidiyey
gumapuh kakastiguwan taku te adi taku kabaelan an un-unudon am-
in hidiyen Tugun. Nabayag an athidi inggana impainilan Apu Dios di
ustun pangulug ke Jesu Kristo.
24 Ya nan Tugun di nangituttuduh aton taku inggana handih immalih
Jesu Kristo ot inilaon takun hay pangulug takun hiyay pambalan Apu
Dios ke ditakun maphod.
25 Ot deyan hi Jesu Kristoy pangidinolan taku, kinali adi mo nimpe
mahapul an etaku idinol kediyen Tugun di pambalan Apu Dios ke
ditakun maphod.
26 Hay pangibilangan Apu Dios an imbabale ditaku ya hay pangulu-
gan takun Jesu Kristo.
27 Te am-in di mangulug ke Jesus an numpabonyag ya nigappat da
mon hiya ta umat moh pangi-enay pangi-eda.
28 Ta hidiye nan maid di nunhihinnatkonan di katagutagu, Judyu
weno bokon, himbut weno bokon, babai weno lalaki, te nun-iingngo
takun am-in gapuh nigappatan takun Jesu Kristo.
29 Ot ad uwanin nitulang taku mon Jesu Kristo ya ditaku moy
mibilang an holag Abraham an manawat nah kiphodan an kinalin Apu
Dios an idat na.

4

1 Hay kiingngohan nan panawatan taku nah kiphodan an kinalin
Apu Dios an idat na ya umat nah tawid di unga. Te deket ugge ni-
an kimmat-agu ya kay himbut te adinadaman hiyay mumpaptok nah
tawid na.
2 Mahapul an un-unudona ni-an nadan tinuddun amanan mangi-
paptok ke hiya ya nan tawid na inggana madatngan nan tiempon
pangipaboltanan amanan hiya.
3 Athidi handih ugge taku ni-an nangulug an kay taku u-ungan
mahapul an dakol di un-unudon takun pangi-en di aammod taku.
4 Athidiy na-na-at inggana nadatngan nan tiempon gintud Apu Dios
an pangitud-akana nah Imbabalena tuh luta. Ot mumbalin hi tagu te
intungon di babai ot umongal an inun-unud nay pangi-en di Judyu an
hidiye nan Tugun Apu Dios an indat nan Moses.
5 Man-uket immali ya ta ikatenay liwat takut mibilang takun
imbabalen Apu Dios. Inat nah diye ta bokon mo nan Tugun Moses
di pangidinolan takuh kihwangan taku.
6 Ya hay kitib-anan imbabale ditaku mon Apu Dios ya impaali nan
ditaku nan Espiritun nan Imbabale nan hi Jesus. Ta damana mon
kanan takuy "Ama" ke Apu Dios.
7 Ta hidiye nan bokon taku mo kay himbut te numbalinon ditakun
Apu Dios an imbabalenat am-in nadan ipaboltana ya boltanon taku.

Hay danag Pablo hi pangiwalongan nadan mangulug ad Galatia ke Apu Dios

8 Handih uggeyu ni-an inilah Apu Dios ya himbut dakayu nadah
nalnalgom an adi makulug an dios te diday inanun-unud yu.
9 Mu deyan ad uwani ya inila yu moh Apu Dios an nangipatiboh
ulenan dakayu, mu tipe bot pinhod yu bon mibangngad nah ine-e yu
handin maid di hilbina? Te deket dadiyey un-unudon yu ya kon pinhod
yun mumbalin kayun kay himbut ke dadiye?
10 Teya mo anhan an kanan yuy kah-in di maunud nan Tugun ta
waday paniawon yun algo, bulan ya toon.
11 Madanaganak ke dakayu te deket athidi ya maid moy hilbin nan
intuttuduk ke dakayu mipanggep hi pangihwangan Apu Dios ke ditaku.
12 Kaibaiba, hay pinhod ku ot anhan ya iunnud yun ha-on an adik
idinol nah Tugun di Judyu. Takon di Judyuwak ya numbalinak an umat
ke dakayun bokon Judyu te adik mo idinol nah Tugun. Nomnomon yun
handih nakiha-adak ke dakayu ya maphod kayun ha-on an maid di eyu
impatiboh gaga-iho.
13 Ya handih pinghanah nangaliyak hina ya nundogowak ot mabay-
bayagak hina, ot waday wayak an nangituttudun dakayu mipanggep
nah kiphodan takun inat Jesu Kristo.
14 Kediyen nundogowak ya naligaligatan kayu gapun ha-on, mu
uggeyak impaingle. Maka-apnga kayu ot ya abun kayak anghel Apu
Dios weno hi Jesu Kristo.
15 Handi ya maka-am-amlong kayun ha-on. Ya gulat na nin ta
mabalin ya kaanon yuy matayu ta ihulug yun ha-on, mu nganney
naat ta e nabaliwan di punnomnom yun ha-on ya nah intanuttuduk
ke dakayu?

16 Kon balawonak mo ke dakayu te hay pangituttuduwak ke dakayuh
makulug?
17 Kalyok ke dakayun nadan udum an tatagun immalin muntuttudun
dakayu ya maphod di ipatibo da, mu gaga-ihoy wadah nomnom da.
Te hay pinhod da ya maputtut di nunhintutulangan takut diday un-
unudon yu, bokon ha-on.
18 Man-u te maphod an ipatibo day maphod ke dakayu, mu athidi ot
kuma damdaman maphod di wadah nomnom da. Te handih kawadak
hina ya maphod di pun-uunnudan taku. Ya takon di maidak hina ya
maphod di pangpangayyon takuh diye.
19 Imbabale didan impakappinhod ku, inila yun handih kawadak
hina ya nahalman di hakit di nomnom ku gapu ke dakayu te pinhod
kun abun mangulug kayu. Ot kay ahan ya nangulug kayu ot luminggop
di nomnom ku. Mu deyan ad uwani ya athidi boy punggibok kun
dakayu te pinhod ku ot anhan an miunnud hi pangi-en Jesu Kristoy
pangi-eyu.
20 Pinhod ku ot ahan an wadaak hinad uwanin makihumhumman-
gan ke dakayu ta adik pabinnungot an kumali, mu munhuhummangan
takuh maphod ta inilaok hin nganney innun di pangulug yu te dehtun
makadannaganak ke dakayu.

Hituwen ab-abig di kialigan di pumbalinan di pangun-unudan hi Tugun Apu Dios an intuttudun Moses

21 Dakayun iibba an mangidinol nah Tugun Moses te pangali yu nin
on hidiyey kihwangan yu, kon adiyu maawatan
22 nan impitudok Apu Dios mipanggep ke Abraham? Hiya ya duway
imbabalena. Hanan oha ya imbabalena ke Hagar an himbut na. Ya
nan oha ya imbabalena ke Sarah an bokona himbut.
23 Hanan imbabalen Abraham nah himbut na ya nitungo, mu bokon
hiyay nipaannungan nan kinalin Apu Dios. Mu nan imbabalena nah
inayanan bokon himbut ya nitungon hiyay kipaannungan nan kinalin
Apu Dios.
24-25 Datuwen duwan babaiy nialigan nan duwan nakitobbalan Apu
Dios. Hay oha ya mipuun nah Tugun an dinawat Moses ad Sinai an
ohan bilid hidid Arabia. Hituwey nialigan Hagar ya nadan imbabalena
an himbut dan am-in. Mialig bon hiya nadan bimmobled Jerusalem
an ipaanhan day pangun-unudan da nah Tugun Moses. Ta hidiye nan,
kay da himbut hi pangun-unudan dan diyen Tugun.
26 Mu nan oha bon nakitobbalan Apu Dios ya nipatibo nah bokon
himbut an hi Sarah. Hiya ya mialig an ina takun mangulug an bokon
himbut ya mialig bo hiya nah Jerusalem hi langit.
27 Hituwey kibalinan nan impitudok Apu Dios an kananay

"He-a an adi pakaimbabalen babai ya mun-am-amlong ka te takon di
uggem hiniktaman di hakit di mun-imbabale ya ahi dumakol di
imbabalem. Umat ka nah babain tinaynan di inayana, mu ahi
daka kaya homkon ke Apu Dios ta dakdakol di imbabalem mu
nan babain ugge tinaynan di inayana."

28 Kinali hituwey kalyok ke dakayun iibbak an mangulug, man-uket
numbalin takuh imbabalen Apu Dios ya gapu te kinulug taku nan
kinalina mipanggep hi pumbalinan takun iimbabalena. Hituwe ya

umat ke Isaac an man-uket nawada ya hidiye tuwaliy kinalin Apu Dios
ke Abraham.
29 Hi Isaac ya nitungo gapuh kabaelan di Espiritun Apu Dios, mu
hi Ismael an tulang na ya adi athidi. Ya inila takun namahig di
nunholholtapan Isaac hi impangapangat Ismael. Athidi bon ditakud
uwanin mangulug ke Jesu Kristo an munholholtap takuh pangat nadan
mangidinol nah Tugun Moses.
30 Mu wada nan impitudok Apu Dios an kananan Abraham di "Itud-
ak mu nan himbut mu ya nan imbabalena. Te hanan imbabale yu nah
himbut ya adinadaman e makiboltan nah ipatawid mu nah imbabale
yu nah bokon himbut."
31 Kinali iibak dida, maphod ta adi taku mibilang an imbabalen
nan himbut an babai ta adi taku mo idinol nah Tugun, mu mibilang
takun imbabalen nan bokon himbut ta matbal taku ke Apu Dios gapuh
pangulug takun hiya.

Hay nalibliyan gapun Kristo

5

1 Ad uwanin hi Jesu Kristo moy pangidinolan taku ya tibon yu ta
adiyu bo idinol nah Tugun Moses ta adi kayu mibangngad an himbut
kediyen Tugun.
2 Donglonak an hi tulang yu: Deket mumpakugit kayu te pangaliyu
on hidiyey pambalan Apu Dios ke dakayu ya hinaey kitib-anan maid
moy hilbin di pangulug yun Jesu Kristo.
3 Deyan ipidwak an kalyon ke dakayu ta pakaddonglon yu, deket
mumpakugit kayu te pangaliyu on hidiyey pambalan Apu Dios ke
dakayu ya mahapul an paka-un-unudon yun am-in di Tugun di Judyu,
te deket adiyu ya hiya damdaman kastiguwon dakayun Apu Dios.
4 Hanadan udum an ibbayu an hanan Tugun di Judyuy pangidinolan
dah pambalan Apu Dios ke dida ya maid moy hilbin Jesu Kristo ke dida,
ta hidiye nan adida mo milak-am nah ulen Apu Dios.
5 Mu ditaku ke ya ongal di dinol taku an tobalon ditakun Apu Dios
an maphod gapuh pangulug takun Jesu Kristo. Ya baddangan ditaku
nah Espiritun Apu Dios an mun-anus an munhood hi ahina pambalan
ke ditaku.
6 Te ditaku ken mangulug ke Jesu Kristo ya adi importante hin
numpakugit taku weno ugge. Te hay importante ya hay pangulug
takun mipatiboh pamhod takuh ibba takun tagu.
7 Man-u handih lappunan nangulugan yu te nahamad di nangun-
unudan yu nah makulug an nituttudu, mu tipe bot ad uwani ya eyu
inwalong? An dahdi nan e kimmalikalit ekayu nidnidngolan?
8 Adinadaman hi Apu Dios an namili ke ditakun tatagunay nangat
kenae.
9 Wada nan kanan dan "Takon di ittay an yeast di mikamo ya
palbagona nan tinapay." Hay kiingngohan tuwe ya nan gaga-ihon
tagun takon di ohana ya mabalin an agalinana nadan udum.
10 Mu madinolak an gapuh pangulug yun Jesu Kristo ya adiyu
abuluton di hinnatkon an tuttudu mu nan intuttuduk ke dakayu.
Hanan tagun nangituttudun dakayuh nihalla ya kastiguwon Apu Dios
takon di dahdi diye.

11 Kalyok ke dakayun iibbak dida, gulat nat makulug an ituttuduk
an hay pangi-en di Judyuy mahapul an un-unudon ya adiyak ot e
punholholtapon hanadah ibbak an Judyu. Mu adi makulug, te hay
ituttuduk ya mipanggep hi natayan Jesus nah krus, kinali deyan
punholholtaponak.
12 Danae ken tatagun ipilit day pumpakugitan ya kudukdulnay
mumpakapun da ot udot.*
13 Mu dakayu ken iiba ya pinili dakayun Apu Dios an tatagu nat
bokon mo hay Tugun di Judyuy eyu pangidinolan, mu malibli kayu
kediyen Tugun. Mu adi gapu te athidi ya eyu bo pangigadulan an
mangat hi gaga-ihon pinpinhod di adol yu. Hay mahapul ot ya abu ya
munhimpopohhodan kayu ta munhimbabaddang kayu.
14 Te wada nan tugun an kananay "Pohdon yuy ibbayu umat hi
naminhod yuh adol yu." Hituwen Tugun di niohhaan am-in nadan
Tugun Apu Dios an intuttudun Moses.
15 Mu deket umat kayu nadah ahun pumanatpatte ya tibon yu ot te
loktat ya mapa-iy nunhintutulangan yu.

Nunhinnatkon di pinhod di adol taku ya hay pinhod di Espiritun Apu Dios

16 Kalyok ke dakayu, deket un-unudon yu nan Espiritun Apu Dios ya
umannung an bokon nan gaga-ihon pinpinhod di adol yuy maun-unud.
17 Makulug hituwe te hay pinhod di adol taku ya hinnatkon hanah
pinhod di Espiritun Apu Dios, te hay gaga-ihon pinhod di adol taku
ya adi pinhod di Espiritun Apu Dios. Kinali naligat an un-unudon
datuwen duwa te pumanulpullo da.
18 Mu deket hay pinhod di Espiritun Apu Dios di un-unudon taku ya
adi mo mahapul an idinol taku nah Tugun Moses.
19 Makaimmatun ten hay gaga-ihon pinpinhod di adol di un-unudon
di ohan tagu te gaga-ihoy punnomnom na ya pangi-ena, umat nah
pangihuyopan hi bokon inayan,
20 hay pundayawan hi adi makulug an dios, hay pangatan hi ayak,
hay punhinboboh-olan, hay pun-aawwitan, hay munhin-a-amo, hay
bungot ya ipilit di pinhod an aton. Ya adi mun-uunnud di punnomnom
da, ta hidiye nan munhihi-an da.
21 Ya maka-amo dah ibba dan tagu, mumbutobutong da, aton day
malalao ya dakol di udum an gaga-ihon at-atton da. Pidwaok bo
nan kinalik ke dakayu handi an nan tagun datuwey atoatona ya
adinadaman e migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios.
22 Mu nadan tatagun mangun-unud nah Espiritun Apu Dios ya
waday pamhod dah ibbada, mun-am-amlong da, malinggop da, adida
makabbalo, maule da, maphod da, pundinolan dida,
23 adida mumpatag-e ya inila dan mangikonoknong hi aton da. Adi
mahapul di tugun nah tagun mangat ke datuwe te adida ngohayon di
nganneh diyen wada nah Tugun.
24 Hanadan tatagun mangulug ke Jesu Kristo ya kay nakikate nan
gaga-ihon kinatagu da ke hiya nah krus ta adida mo pinhod an aton
di gaga-ihon impainghan di adol da.

---

* **5:12 5:12** Hituwen kinalin Pablo ya panaltalanggana nadah buhul na.

25 Ot gapu te hay Espiritun Apu Dios di kalpuwan tuwen balun
nitaguwan taku ya mahapul an un-unudon takun am-in di pinhod na.
26 Ta adi taku mumpatag-e, adi taku ipaboh-ol di ibba taku ya adi
taku amowan di ibba takun tagu.

Hay maphod ya munhimbabaddang taku

6

1 Dakayun iibba, deket waday inila yuh iiba takun mangulug an
gaga-ihoy inat na ya dakayun nahamad di pangulug nay mangipaul-
ulen manugun ke hiya. Mu tibon yu te indani ya takon di dakayu ya
mumbahul kayu damdama.
2 Ya munhimbabaddang kayu ta baddangan yu nadan ibbayun
numbahul te hidiyey pangi-en di pangun-unudan yuh tugun Jesu
Kristo.
3 Deket wada nan tagun hay punnomnom nah adol na ya natag-e,
mu hi kakulugana ya adi, hay adol nay linangkakana.
4 Hay ot aton taku ya mahapul an waday oha on nomnomona hin
maphod di at-attona weno adi. Deket maphod di inat taku ya adi
mahapul an etaku titibbon di nibahhawan di udum ta ahi taku madinol
an maphod taku.
5 Te waday oha on hiyay nangamung an manumang ke Apu Dios hi
in-innat na tuh luta.
6 Hanan tagun tuttuduwan dah kalin Apu Dios ya maphod di idat
nay nganneh diyen maphod an wadan hiya nah nanuttudun hiya.
7 Adiyu e pangaliy ugge inilan Apu Dios di at-atton taku, te hiya ya
inilaonan am-in, kinali adi mabalin an etaku ilangkakan. Ta hidiye
nan papohdanan takuy aton taku. Inila taku met an nan intanom di
ohan tagu ya hidiyey apitona.
8 Deket hay gaga-ihon pinpinhod di adol di un-unudon ya pad-
dungnay ligat ya abuy apitonat mapa-iy nitaguwana. Mu nan tagun
un-unudonay pinhod di Espiritun Apu Dios ya midatan hi biyag an
munnananong an malpuh hiya.
9 Kinali adi taku uminglen mangat hi maphod te makulug an idat Apu
Dios di gun-udon taku hin adi taku iwalong an mangat hi maphod.
10 Ta hidiye nan, deket mahapul di ibbay baddang ya lebbengnan
bumaddang taku hin waday kabaelan taku, ohan bo ya maphod di
bumaddang ta, namam-a nadah iibba takun mangulug ke Apu Dios.

Hay nangudidih tugun Pablo nadah tatagun mangulug ke Jesus ad Galatia

11 Ha-oy moy mangitudok ketuwen mangudidin tugun kun dakayu,
kinali deyan o-ongal di panudok ku.
12 Ipainilak ke dakayu an hanadan tatagun mangipapilit an
mumpakugit kayu ya pinhod da ya abun pitpitbal nadah ibba min
Judyu an paka-un-unudon day Tugun Moses. Te gulat nat ipainila da
an kulugon dan bokon gapuh pangun-unudan hi Tugun Moses, mu
hay natayan Jesu Kristoh krus di kihwangan di tagu ya pihulon nadan
ibbamin Judyu dida.
13 Man-ut mumpakugit da, mu hay kakulugana ya adida kabaelan
an un-unudon am-in nadan wadah Tugun Moses. Mu pinhod dan

mumpakugit kayu ta ipahhiya dah ibba min Judyu an inun-unud yuy
kinali da.
14 Mu ha-oy ke pe ya maid di udum hi ipahhiyak hin bokon ya
abu nan natayan nan Ap-apu takun hi Jesu Kristoh krus, te handih
natayana ya kayak nakikaten hiya, kinali ad uwani ya adik mo aton
di pangi-en di adi mangulug ya adik mo ibilang an importante nadan
pinpinhod di tatagu tuh luta.
15 Bokon hay pumpakugitan weno hay adi pumpakugitan di im-
portante te hay tuwali importante ya nan balun nitaguwan gapuh
pangulug ke Kristo.
16 Ya hana ot ta ditakun mangun-unud ketuwe ya malinggop taku ya
homkon ditakun Apu Dios, athidi bo nadah tatagunan wadah udum
an boble.
17 Gapu ke datuwen kinalikalik ya hana ot ta adiyu mo danong-
donglon hanadan mangipapilit an mahapul an un-unudon di pangi-
en di Judyu, ta adi makahakkit di nomnom kun dakayu. Dida ke
tuwali ya adida abuluton hantun kinaapostoles ku, mu kon gulat nat
makulug an bokon hi Jesus an nangidat ketuwen ngunuk ya uggeyak
ot impaholholtap nadah buhul nat maid ot datuwen piklat ku.
18 Hay mangudidi mon kalyok ke dakayun iibba ya hana ot ta ulayan
dakayu ke Apu takun hi Jesu Kristo ta inggana. Amen.

HAY TUDOK PABLO HANADAH MANGULUG AD EPHESUS

1 Hituwen tudok ya nalpun ha-on an hi Pablo an pinilin Apu Dios
an apostoles Jesu Kristo an e mangipainilah mipanggep ke hiya.
Muntudokak ke dakayun iibbak an mangulug hinad Ephesus an
makangngun-unud ke Apu takun hi Jesu Kristo.
2 Hana ot ta munnananong an wadan dakayuy ule ya linggop an
malpu ke da Apu Dios an hi Ama taku ya nan Ap-apu takun hi Jesu
Kristo.

Hay kiphodan takun indat Apu Dios gapuh pangulug takun Jesu Kristo

3 Dayawon takuh Apu Dios an hi Aman nan Ap-apu takun hi Jesu
Kristo te indat nan ditakun mangulug am-in di kiphodan an malpuh
langit gapuh nitulangan takun Kristo.
4 Handih ugge nunlutuwan Apu Dios tuh luta ya pinili ditaku tuwalin
tataguna gapun Jesu Kristo ta mibilang takun maphod an maid di liwat
takuh hinangngab na.
5 Ninomnom na tuwali handin pumbalinon ditakun imbabalena
gapu nimpen Kristo. Inat nah tuwe te hidiyey pinhod na ya ongal
di pamhod nan ditaku.
6 Ta hidiye nan dayawon takuh Apu Dios te impatibo nay ongal
an ulenan ditaku gapuh nigappatan taku nah impakappinhod nan
Imbabalena an hi Jesu Kristo.
7 Ya gapuh nangikatayan Jesu Kristo hi liwat taku ya napakawanan
taku ya napoppog di nihbutan takuh liwat. Hituwey kitib-anan maulen
abuh Apu Dios ke ditaku an
8 maid di kiingngohana. Ketuwey nangipatib-anan hiya ya nakala-
ing ya inilanan am-in.
9 Impainila mon Apu Dios ke ditakud uwani nan implanuna tuwali
handi an kiatan Kristo.
10 Hidiyen ninomnom nan aton ya iphod nan am-in di wadah
langit ya tuh luta ta miohha da hantuh kadatngan di gintud nah
pangipaphodanan dida ta hi Jesu Kristoy pun-ap-apu da.
11 Am-in di ma-ma-at ya miunnud nah pinhod Apu Dios an maat
an hidiyey ninomnom na tuwali handih pippinghana. Hay ohah
ninomnom Apu Dios ya ditakuy piliyonan tataguna gapuh pangulugan
takun Jesu Kristo.
12 Ta hidiye nan dakamin Judyun namangulun nunho-ho-od hi aliyan
Kristo ya lebbeng nan hi Apu Dios di dayawon mi te hiyay Katagtag-
ayan.
13 Takon di dakayun bokon Judyu ya nigappat kayu damdama ke
Kristo te handih nangngolan yu nah makulug an tuttudu mipanggep
hi kihwangan hi liwat ya nangulug kayun hiya ot ibilang dakayun Apu
Dios an tatagunah nangipaaliyanan dakayu nah Espirituna. Ya hidiyen
nangipaaliyanah Espirituna ya hidiye tuwaliy kinalina handi.
14 Hay kawadan di Espiritun Apu Dios ke ditakuy kitib-anan ahi taku
dawaton nan kinalin Apu Dios an idat nan ditakun imbabalena hantuh
umannungan am-in di planunan ditakut kidayawana.

Hay dasal Pablo ke Jesus mipanggep nadah ibba nan mangulug

15 Kinali nipalpu handih nangngolak an nahamad di pangulug yun
Apu takun hi Jesu Kristo ya ongal di impaminhod yu nadah ibba takun
mangulug
16 ya ongal di pumpasalamat kun Apu Dios. Ta hidiye nan
idasadasalan dakayun ha-on
17 ke Apu Dios an madayaw an Aman nan Ap-apu takun hi Jesu
Kristo ta baddangan dakayu nah Espiritunat manomnoman kayu ya
maudman di inila yuh mipanggep ke Apu Dios.
18 Ya idasadasal ku bon hiyan pat-alanay nomnom yu ta inilaon yuy
kaphod nan namnamaon takun biyag an maid di poppognan hidiyey
gapunan pinili ditakun tataguna, ta inilaon yu nadan makakkaphod
an boltanon taku
19 ya ta inilaon yun ongal di kabaelan Apu Dios an bumaddang ke
ditakun mangulug. Nipatiboh tuwen kabaelana
20 handih nunmahuwanan Jesus hi natayana ot ipab-unah
winawwanah langit ta didan duway pun-ap-apun di am-in.
21 Ya hay pun-ap-apuwan Jesu Kristo ya nakattag-e mu nadan anghel
hi langit ya am-in nadan aap-apu, takon di dahdi, nadan matibo ya
nadan adi. Ta athidi ke ya namammam-a mon natagtag-e mu nadan
aap-apud uwani ya nadan ahi mun-ap-apu.
22 Indat Apu Dios di lebbeng Jesus an mun-ap-apun am-in hi lintuna.
Ya hiyay mangipaptok ke ditakun mangulug ta hiyay kay ulu taku
23 ya ditakuy kay na adol. Ta hidiye nan maid di e taku
pungkudangan te am-in di wadan hiya ya wada damdaman ditakun
adol na. Hiyay nangdon am-in hi nganneh diye.

Hay nilak-aman takuh namahuwan Jesu Kristo

2

1 Handih ugge kayu ni-an nangulug ke Apu Dios ya maid di
nitaguwan yun hiya gapuh ngoheyu ya liwat yu.
2 Te kediye ni-an ya nadan gaga-ihon atoaton di tatagu tuh lutay un-
unudon yu. Inanun-unud yuh Satanas an ap-apun di gaga-ihon adi
matibo ya takon di ad uwani ya hiyay ap-apun nadan adi mangun-
unud ke Apu Dios.
3 Man-u te am-in taku ya umat taku ni-an ke dadiyen tatagu te hanan
gaga-ihon pinpinhod di adol ya nomnom takuy inanun-unud taku. Ta
hidiye nan lebbeng nan kastiguwon ditakun Apu Dios an umat nadah
gaga-ihon tatagu.
4 Mu takon di athidi ya namahig di homok Apu Dios ke ditaku ya
ongal di impaminhod nan ditaku.
5 Ta hidiye nan handi ya kay taku nate gapuh adi taku pangun-
unudan ke hiya ya kay ditaku tinagu handih nummahuwanan Jesu
Kristo, ta adi taku mo makastigu. Hituwey kitib-anan nihwang taku
gapuh ulena.
6 Bokon ya abu nan etaku nakitagun Kristo, mu inggappat ditakun
Apu Dios an makiap-apun Jesu Kristo hi langit.
7 Athidiy inat na ta pangipatibo nat nangamung hi ongal an baddang
na ya ulenan ditakun nitulang ke Jesu Kristo.

8 Inihwang ditakun Apu Dios handih nangulugan taku gapuh
namahig an ulena. Te ditaku ya maid di kabaelan takun mangihwang
hi adol taku. Hay kihwangan taku ya malpun Apu Dios ya abu,
9 bokon gapuh maphod an pangi-e. Kinali adinadaman ipahhiya
takuy mipanggep ketuwe.
10 Inihwang ditakun Apu Dios gapuh pangulug takun Jesu Kristo ta
aton takuy maphod te hidiye tuwaliy ninomnom nan aton taku.

Am-in di tatagu, Judyu ya bokon, ya nun-iingngo dah hinangngab Apu Dios gapun Kristo

11 Kinali nomnomon yun kaibaiba an handih nitungo kayu ya bokon
kayu Judyu, ya gapuh uggeyu numpakugitan ya ibaag dakayu nadah
Judyu te dida ya nakugit da. Mu hay pumpakugitan an at-atton di tagu
ya marka ya abu.
12 Handih ugge kayu ni-an nangulug ya maid di nigappatan yun Jesu
Kristo. Bokon ya abuh diye te ugge kayu bo nilak-am nah kiphodan
nadan Judyu an pinilin Apu Dios an tataguna. Ya ugge kayu nibilang
nah kinalinan atona nadah tatagun pinilina. Ta hidiye nan handi ya
maid di innun yun mihwang nah kakastiguwan yu te uggeyu inilah
Apu Dios.
13 Mu ad uwani ya adi mo umat hidi te nigappat kayun Jesu Kristo.
Nidawwi kayu handi ke Apu Dios, mu ad uwani ya nihayyup kayun
hiya gapuh nangikatayan Jesu Kristoh liwat taku.
14 Hi Jesus di nangihayyup ke dakamin Judyu ke dakayun bokon
Judyu ta ohan pamilya taku mo te kinaana nan nihanih kiohhaan taku
ta adi taku mo mumbubuhhulan.
15 Te handih natayana ya pinoppog na nadan dakol an anun-
unudon min Judyu an intugun Moses ta maid moy humlun hi etaku
punhahannuwan, mu miohha takun am-in gapuh nigappatan takun
hiya.
16 Ya gapuh natayanah krus ya adi taku mo mumbubuhhulan, mu
mun-uunnud takut damanan mihayyup takun am-in ke Apu Dios.
17 Immalih Jesus an mangipainilah aton di kihayyupan am-in di tagu
ke Apu Dios. Bokon ya abu ke dakamin Judyu an makalin tatagun Apu
Dios, mu takon di dakayun bokon Judyu an nidawwin hiya handi.
18 Gapuh nangulugan takun Jesu Kristo ya mabalin mon am-in taku,
Judyu ya bokon, ya baddangan ditaku nah Espiritun Apu Dios ta waday
aton takun mihayyup ke Ama takuh langit.
19 Ta hidiye nan ad uwani ya bokon kayu mo hintaguwan ke Apu
Dios an adi umat handih pinghana, mu mibilang kayu mon tataguna,
umat nadah udum an mangulug, ta kay taku ohan pamilya an hi Apu
Dios di Ama taku.
20 Hay niohhaan taku ya miingngo nah bale an hi Jesu Kristoy kay
taku tukud.* Hanadan apostoles ya nadan profetas di paddungnay
timmaddogan nan bale te diday mangipainilah mipanggep ke Kristo.
21 Hi Apu Jesus di mangiohhan am-in hi mangulug ta diday maphod
an kiha-adan Apu Dios gapuh nigappatan dan hiya.
22 Ya gapu te mangulug kayun hiya ya nibilang kayu damdaman
kiha-adan Apu Dios. Mainila an hiya ya miha-ad ke ditaku te waday
Espiritunan ditakun am-in.

---

* **2:20 2:20** Psalm 118:22-23

Hay nidinol hi ngunun Pablo an kiphodan nadan bokon Judyu

3

1 Kinali ha-oy an hi Pablo, an dehtu tuh kalabut gapuh ek pangitut-
tuduwan hi mipanggep ke Jesus Kristo ke dakayun bokon Judyu ya
nanongnan idasadasalan dakayun ha-on.
2 Inilak ot dingngol yu an gapuh ulen Apu Dios ya indinol nan ha-on
hituwen ngunuk an kiphodan yu.
3 Hanan ugge ni-an nipainilan planun Apu Dios an maat ya ha-oy di
nangipainilaana ya impakitudok kuy udum ke datuwe tuh tudok kun
dakayu.
4 Ta deket bidbidon yu ya inilaon yuh diyen inilak mon ugge
nipainila handi mipanggep ke Jesu Kristo.
5 Ug-ugge nipainilah tuwen planun Apu Dios, mu ad uwani ya
impainilan nan Espirituna nadah pinilinan apostoles na ya profetas
na.
6 Hituwey planuna: Bokon dakamin Judyu ya abuy kidatan nan
kiphodan an idat Apu Dios, mu takon di dakayun bokon Judyu.
Imbabale ditaku mon am-in ke hiya te inabulut taku nan nituttudu
mipanggep ke Jesu Kristo ta kay mo ditaku nan adol na an milak-am
nah kinalin Apu Dios an atonan kiphodan taku gapun Jesu Kristo.
7 Ya gapuh kaphod Apu Dios ya indinol nan ha-oy an mangipaini-
lah mipanggep ketuwen planuna, ot gapuh ongal an kabaelana ya
indatanak hi kabaelak an mangip-iphod an mangat ketuwen ngunuk.
8 Ha-oy di kababbabaan am-in hanadah tatagun Apu Dios, muden
ha-oy di pinili nan mangituttudu nadah bokon Judyu hi mipanggep
nah ongal an kiphodan takun wadan Jesu Kristo. Hidiyen kiphodan
ya maid di kiingngohana.
9 Napiliyak bon mangipainilan am-in hi taguh innun di kipaannun-
gan nan planun ugge ni-an impainilan Apu Dios an nunlutu hi am-in.
10 Hituwen planuy panginilaan nadan ap-apun di anghel hi langit,
nadan ap-apun adi matibo maphod ya gaga-iho an nakala-ing hi Apu
Dios. Hay kitib-an tuwe ya nan ma-ma-at nadah mangulug.
11 Hinae tuwaliy ninomnom Apu Dios an maat handi ot hi Jesu Kristo
an Apu takuy nangipaannungana.
12 Ad uwani ya madinol takun mangibagan Apu Dios hi nganneh
diyen pinhod taku, ot abulutonay dasal taku gapuh nangulugan takun
Jesus.
13 Ta hidiye nan takon di dehtuwak an munholholtap ya adi
kayu madismaya ta e kumapuy di pangulug yun Jesus te hituwen
punholholtapak ya kiphodan yu.

Ongal di naminhod Jesu Kristo ke ditakun tataguna

14 Deket ninomnom ku nan kinalaing Ama takun hi Apu Dios ya nan
nahamad an planuna ya ongal di pundayaw kun hiya
15 an Aman am-in di pamilyan wadah langit ya hi luta.
16 Ya hay idasal kun hiya an mipuun hi ngannen wadan hiyan mialig
an kinadangyana ya wadaonay kabaelan takun am-in an mangihamad
hi maphod an kinatagu taku gapuh baddang nan Espiritunan impaali
nan ditaku.

17 Ya gapuh pangulug taku ya gibokon takuy kawadan Jesu Kristo ke
ditaku. Ya daan mot am-in taku ya mihamad di pamhod takuh ibba
takun tagu,
18-19 ta mabalin an ditakun am-in an tatagun Apu Dios ya inilaon
takuy mipanggep nah ongal an impaminhod Jesu Kristo ke ditaku.
Takon di makudang tun nomnom takun mun-awat kediyen impamin-
hod na, mu danaey idasadasal ku ta wada ot an loktat ya hay pangi-e
taku ya umat nah pangi-en Apu Dios an maid di kudang na.
20 Hi Apu Dios ya madayaw te ongal di kabaelanan mamaddang ke
ditaku an nakahhawwal mu hanan ninomnom takun ibagan hiya.
21 Ta hay maphod ot ya am-in takun mangulug ya hiyay dayawon
takut nangamung gapuh inat Jesu Kristo. Amen.

Mahapul an mun-uunnud am-in di mangulug

4

1 Hidiyey gapunan nikalabutak an hi tulang yu te hay pangitanut-
tuduwak hi mipanggep ke Apu taku ya pinhod ku ot anhan an hay
pumbibiyag yu ya miunnud nah pinhod Apu Dios te hidiyey gapunah
namiliyanan ditaku.
2 Hay maphod an aton taku ya mumpakumbaba taku ya umule taku.
Ipatibo takuy naminhod takuh ibba taku an anusan takuy at-atton da.
3 Aton takuy kabaelan taku ta hay punlinggopan takun am-in di
aton takut munnananong di pun-oohhaan taku gapuh kawadan nan
Espiritun Apu Dios ke ditaku.
4 Ditakun mangulug ya mibilang takun ohan adol an umat hi
Espiritun Apu Dios an oha ya abu. Ya athidi bon nun-iingngoy
namnama taku te hidiyey planun Apu Dios hi namiliyanan ditakun
tataguna.
5 Ohay Apu taku an hi Kristo, hiya ya abuy kulugon taku ya hiya
metlaing di gapunah numpabonyagan taku.
6 Ya oha ya abuh Apu Dios an hiyay Ama takun am-in an mangulug.
Hiyay katagtag-ayan, hiyay nangdon hi am-in ya hiya ya wadan
ditakun am-in.
7 Makulug an mipanggep keh pangulug taku ya nun-iingngo takun
am-in. Mu mipanggep keh kabaelan di hin-oh-an ditakun indat Jesu
Kristo ya waday oha on hinnatkon.
8 Hituwe ya miunnud nah impitudok Apu Dios an kananay “Handih
timmalakdang hi langit dih namahuwana ya hidiyey nangapputanan
Satanas ya ingkuyug nay dakol an inihwang na. Indatana didah
nunhihinnatkon an kabaelan.”
9 Ot gapu te kananay “timmalakdang hi langit,” ya maawatan takun
immali ni-an tuh luta.
10 Hiyay immali ya hiyay timmalakdang hi langit ta mabalin an
takomboy daana ya wadah di te hiya tuwaliy nakattag-e.
11 Hiyay nangidat nadah mangulug hi nunhihinnatkon an kabaelan
da. Wadaday pinilinan mun-apostoles, hay udum ya profetas ya
hinnatkon bo nadan muntuttudu nadah tatagut wada ot an mangulug
dan hiya. Ya hinnatkon nadan pinili na tuwalin mangipangpangulu ya
muntuttudu nadah mangulug nah kaam-amungan da.
12 In-athitun Jesus an waday oha on indatanah kabaelanat waday
innun takun mangat nadah nunhihinnatkon an mingunu ta ditakun

mangulug an mibilang an adol Kristo ya mihamad di pangulug takun hiya.
13 Ta loktat ya mun-iingngoy kahamad di pangulug taku ya hay panginilaan taku nah Imbabalen Apu Dios an hi Jesu Kristo, ta kediye ya miingngoy pangi-e takun hiya.
14 Ta adi taku mo umat hi u-unga an nalakan mihapitan an deket waday immalin muntuttuduh hinnatkon on nahannotan di nomnom takut na-ala on kinulug takuy adi makulug an ituttudu da.
15 Mu hay ot maphod ya ammuna nadan niptok an tuttuduy kalkalyon takuh ibba taku gapuh pamhod takun didat mitultuluy an pumpumhod di pangi-e takun am-in, ta miummat hi pangi-en Kristo an mialig an ulu takun mangulug.
16 Ot gapu te hiyay kay ulu taku ya hiyay kalpuwan am-in di biyag ya kabaelan takut am-in takun kay nunhihinnatkon an parten di adol na ya aton taku nadan nidinol ke ditakun ngunut munhimbabaddang taku gapuh pamhod, ta mihamad di pangulug taku.

Hanadan nangulug ke Jesus ya mahapul an hannotan da moy pangi-eda

17 Hituwey kalyok ke dakayu: Hay pinhod nan Ap-apu taku ya adiyu mo iunnud hi pangi-en nadan adi mangulug te nihallay punnomnom da.
18 Kinali adida maawatan di pangi-en Apu Dios ya maid di biyag dan munnananong an malpun hiya. Man-uket uggeda inila hiya ya mangohe da.
19 Maid di bain da ya gaga-ihon am-in di wadah nomnom da, kinali ilaput dan mangat hi kumpulmin gaga-iho.
20 Mu dakayu ke ya hinnatkon moy pangi-eyu gapuh nanginilaan yun Jesu Kristo
21 ot adalon yu ya inun-unud yu nan makulug ya maphod an pangi-en wadan hiya.
22 Iwalong yu mo nadan gaga-ihon pangi-eyu handi an na-ala on inun-unud yuy pinpinhod di adol yu te hidiyey puma-ih nitaguwan yu,
23 ta hannotan yuy pangi-eyuh maphod.
24 Hay ihannot yu ya nan balun punnomnom ya pangi-en miunnud nah pangi-en Apu Dios. Hay kitib-an tuwe ya nan maphod an aton takuh ibba takun tagu ya hay pangiwalongan hi punliwatan.
25 Am-in taku ya mahapul an adi taku mo munlangkak, mu hay makulug di kalyon takuh ibba taku te am-in takun mangulug ya mibilang taku mon ohan adol Jesu Kristo.
26 Deket waday bimmoh-olan yu ya tibon yu ta bokon hidiyey humlun hi punliwatan yu* ya adiyu pangngapangngayon di boh-ol yu.
27 Te deket adiyu iathidi ya midatan hi Satanas hi waya nan munhaul ke dakayun munliwat.
28 Deket waday makangngakon dakayu ya mahapul an itikod nat makibokla ot ya abu ta waday itanud na ya ibaddang na nadah maligatan an ibbana.

---

* **4:26 4:26** Psalm 4:4

29 Halipat-an yu bot deket makihumhummangan kayu ya bokon hay
gaga-iho, mu hay maphod di kalyon yu ta waday ibaddang na nah
mangngol.
30 Tibon yu bot adiyu pahakitan nan Espiritun Apu Dios nah
aton yu. Nomnomon yun impaalinah diyen Espiritunat panginilaan
takun ditakuy tataguna ya nan kawadanan ditakuy kitib-anan ahi
pakagibbuwon Apu Dios di kihwangan taku.
31 Kal-iwan yuy hakit di nomnom yuh ibbayu ya adi kayu kabin-
nungot. Adi kayu muntututut ya adi kayu mumbaba-agan ya adiyu
hingitan di ibbayu.
32 Hay ot ya abu maphod an aton yu ya munhin-uullayan kayu ya
homkon yuy ibbayu. Ya deket waday nunhahallaan yu nadah ibbayu
ya pakawanan yu dida umat hi numpakawanan Apu Dios hi liwat taku
gapun Jesu Kristo.

Hay aton di tatagun mapat-alan di nomnom da

5

1 Gapu te mibilang taku mon imbabalen Apu Dios an impakappinhod
na ya aton takuy kabaelan takut iunnud takuy pangi-e takun hiya.
2 Ta hay aton yu ya munhimpopohhodan kayun umat hi impamin-
hod Jesu Kriston dakayu hi nangikateyanah liwat taku. Hituwen inat
Jesus ya impaamlong nah Apu Dios an kay nabanglun niappit ke hiya.
3 Ya dakayun mibilang mon tatagun Apu Dios ya tibon yu ta bokon
hay malalaoy at-atton yu, umat hi makibabai ya makilalaki ya adi kayu
maka-amo te ditaku ya nakaiddawwi dadiyen at-atton.
4 Adi kayu munlabu ya bokon hay malalaoy kalkalyon te adi maphod
hituwe ke ditakun imbabalen Apu Dios. Hay ot ya abu maphod ya
mumpasalamat takun Apu Dios gapuh kaphod na.
5 Kalyok bon dakayun adi mabalin an migappat hi pun-ap-apuwan
da Jesu Kristo ya hi Apu Dios nadan malalaoy at-atton da. Athidi bo
nadah pinhod dan ibagin am-in di nganneh diye te hay kakulugana ya
nadan tatagun umat hitu ya nan pinhod dan ibagiy impumbalin dan
dios da.
6 Adi kayu mahaul nadah tatagun mangalin bokon punliwatan
danaen kinalik te makulug an bumoh-ol hi Apu Dios nadah mang-
mangngat ke danaen punliwatan ta kastiguwona dida.
7 Adi kayu midmid-um ke didat adi kayu malalit nadah at-atton da.
8 Handi ni-an ya kay kayu wadah tapol gapuh liwat yu, mu ad uwani
mo ya napat-alan di nomnom yu te nangulug kayun Apu Jesu Kristo. Ta
hidiye nan mahapul an hay maphod di aton yu ta kitib-anan makulug
an napat-alan moy nomnom yu.
9 Hanan tagun nabaliwan moy nomnom nat maphod moy pangi-ena
ya maphod ya maandong di at-attona ya hay makulug di un-unudona.
10 Aton yuy kabaelan yun manginila nadah mangipaamlong ke Apu
Dios ta dadiyey aton yu.
11 Adiyu iun-unud hi gaga-ihon at-atton nadan tatagun kay wadah
tapol ta panginilaan dan gaga-iho da.
12 Takon ahan di hay pangalkalyan ya abu ke dadiyen gaga-ihon
idaldalunu dan aton ya kababain ahan tut-uwa.

13 Mu deket ipainila yun didan gaga-ihoy at-atton da ya inilaon day
maphod an pangi-et mapat-alan di nomnom da.
14 Hinaey kibalinan nan ohan nitudok an kananay “Dakayun
nahuyop, bumangun kayu nah kay yu natayan ta pat-alan dakayun
Kristo.”
15 Kinali tibon yuy ine-en di pumbibiyag yu. Hay maphod di aton yu
ta kitib-anan nanomnoman kayun adi kayu umat nadah makudang di
nomnom na.
16 Aton yuy kabaelan yun mangat hi maphod te deyan nahalman di
kinagaga-ihod uwani.
17 Kinali adi na-ala on inat di aton, mu mahapul an manomnoman
kayu ta inilaon yu nadan pinhod Apu Dios ta dadiyey aton yu.
18 Bokon hay butong di at-atton yu te hidiyey humlun hi punliwatan.
Hay Espiritun Apu Dios ot ya abuy iabulut yun mangipaduttuk hi biyag
yu ta hiyay mangonoknong hi aton yu.
19 Ta deket naamung kayu on ikankanta yu nadan Psalms ya
nadan udum an kantan di mangulug hi pundayaw yun Apu Dios ya
punnanongon yu ta nangamung hi nomnom yun hiyay daydayawon
yu.
20 Ya mahapul an mumpasalamat takut nangamung ke Ama takun hi
Apu Dios hi am-in an ma-ma-at ke ditakun ipadalan taku ke Apu Jesu
Kristo.

Hay maphod an pangi-en di himbale

21 Mahapul an mun-uunnud taku te hidiyey kitib-an di pangun-
unudan takun Jesu Kristo.
22 Dakayun nalahin an binabai, maphod di un-unudon yuy inayan
yu umat hi pangun-unud yun Apu Jesu Kristo.
23 Te hay lalaki ya hiyay mangipangpangulu ya mangipaptok hi
inayana, umat ke Kristo an hiyay mangipangpangulu ke ditakun
mangulug an mibilang an adol na. Hiya boy mangihwang ke ditaku.
24 Ta hidiye nan dakayun binabai, mahapul an paka-un-unudon yuy
inayan yu, umat ke ditakun mangulug an un-unudon takuh Jesu Kristo.
25 Dakayu ke damdaman linalaki ya ipatibo yuy pamhod yuh inayan
yu umat hi nangipatib-an Jesu Kristo hi pamhod nan ditakun mangulug
an ingkatenay kiphodan taku.
26 Ta waday aton takun mibilang an tatagun Apu Dios ta hay
panibona ya maid di liwat taku gapuh nangulugan takuh kalina ot
ahi taku mabonyagan.
27 Ya ta ditakun mangulug an mibilang an inayan Kristo ya
makakkaphod takun maid di liwat takuh panibona.
28 Hidiyen ine-en di impaminhod Jesus ke ditakun mangulug di
mahapul an pangiun-unudan di lalakih pamhod nah inayana, umat
hi naminhod nah adol na. Hay himbale ya kay oha moy adol da, kinali
hana ken lalakin naminhod hi inayana ya pinhod na damdamay adol
na.
29 Maid di tagun hingitanay adol na, mu ipaptok na ot ya abu. Ta
hidiye nan deket makulug an ibilang nan lalakin adol na damdamay
adol nan inayana ya mahapul an ipaptok nat umat ke Jesu Kriston
pakaippaptok ditakun mangulug
30 an mibilang an adol na.

31 Wada nan nitudok an kalin Apu Dios an kananay “Hituwey
gapunan hay lalaki ya taynana nadan ammod nat miaddum nah
inayana ta kay da mo ohan adol.”
32 Naligat an maawatan hituwe, mu hay ohan kialigan tuwe ya hi
Kristo ya ditakun mangulug an mibilang an adol na.
33 Mu wada damdamay niatan tuwen dakayu. Dakayu nimpen
linalaki ya mahapul an pohdon yuy inayan yu an umat hi impaminhod
yuh adol yu, ya dakayu damdaman binabai ya mahapul an maphod di
punnomnom yuh inayan yu.

Hay tugun hanadah u-unga ya nadah ammod da

6

1 Hay maphod ke dakayun u-unga ya un-unudon yuy aammod yu te
hidiyey lebbeng nan aton di mangulug ke Apu Jesus,
2-3 te hituwey tugun Apu Dios: “Un-unudon yu da amayun inayu.”
Hituwey mamangulun tugun an waday gun-udon nadan mangun-unud
ketuwe. Hay gun-udon nadan mangun-unud ketuwe ya nitudok an
kananay “Maphod di maat ke dakayu ya andukkey biyag yu tuh luta.”
4 Dakayun aammod, adi na-ala on binoh-olan yu nadan imbabale
yu ta adiyu pabungoton dida. Hay ot ya abu aton yu ya ip-iphod yuy
panugun yun didan miunnud nah pinhod nan Ap-apu takun panugun.

Hay tugun hanadah himbut ya nadah apuda

5 Mahapul an dakayun himbut ya paka-un-unudon yu nadan ap-
apuyu tuh luta an hay nonomnomon yu ya hay pangipaamlongan yun
dida. Paka-un-unudon yu didan kay hi Jesu Kristoy un-unudon yu.
6-7 Adiyu ipatpatibo an makakkahlu kayu ya abu hin wada nadan ap-
apuyu ta ekayu pitpitbal, mu hay pangun-unudan yun dida ya mahapul
an malpuh nomnom yu te hidiyey pinhod Apu Dios an aton yu gapu
te paddungnay muttatyu dakayu damdaman Jesu Kristo an bokon hay
tagu ya abu.
8 Ya inila takun hi Apu Jesus ya idat nay gun-udon takun am-in nah
maphod an aton taku, takon di himbut weno bokon.
9 Ya dakayu ke damdaman kon muttatyun dida ya athidi ip-iphod yu
damdamay pangat yun dida umat hi nanugun kun pangat dan dakayu.
Adiyu tanaktakuton dida te inila yun am-in taku, himbut ya bokon,
ya nun-iingngoy Apu takun am-in an dehdih langit ya mun-iingngoy
atonan munhumalyan ditaku.

Hay punhangga takuh panaulan Satanas ke ditaku

10 Hay manguddidih kalyok ya idinol yun Apu taku ya nah ongal
an kabaelanan mamaddang ke ditaku ta mihamad di pangulug takun
hiya.
11 Usalon yun am-in di indat Apu Dios an panani yu ta adi kayu
maapput hin ipatnan Satanas an munhaul ke dakayu.
12 Te hay kabuhul taku ya bokon tagu, mu nadan dimonyon aap-apun
di gaga-iho. Datuwe ya waday kabaelan da ya am-in nah pangayan da
ya ipatibo dah diyen kabaelan da. Diday mangipangpangulu nadah
mungngohen Apu Dios tuh luta.

13 Om, usalon yuy indat Apu Dios an panani yu ta takon di dakol di
punhaul dadiyen gaga-ihon kabuhul yu ya kabaelan yun makihanggan
didat inggana.
14 Ta hidiye nan hay aton yu ya kay kayu tindalun nundadaan ta
nangamung an makigubat. Hay usalon yun kay yu balikis ya hay
pangitakdog yuh makulug an maunud. Ya hay kay yu pananih pagoyu
ya hay pangatan yuh maphod ta adi madadag di pangulug yu.
15 Ya hay kay yu apatut ya hay naminhod yun mangipainila nah
ituttudun Apu Dios hi linggopan taku.
16 Bokon datuwe ya abu, mu mahapul damdaman nahamad di
pangulug yu te hidiyey kay yu happiyon mananih punhaul Satanas
an kay mundadalang an panan muntutun-ud an mangali.
17 Idinol yuh nihwangan yuh liwat yuy mananin dakayu, umat nah
tindalun idinol na nah helmet nay pananinah uluna. Ya mundadaan
kayun mangikalih kalin Apu Dios an ipanomnom nan Espiritunan
dakayu te hituwey kay yu otak.
18 Takon di nganney ma-ma-at ke ditaku ya idinol taku nah Espiritun
Apu Dios an mamaddang ke ditaku nah pundasalan taku. Mundasal
takut nangamung ta baddangan ditakun Apu Dios. Ya mahapul bon
papohdanan takut adi taku kal-iwan an idasalan nadan ibba takun
pinilinan tataguna.
19 Ya idasalanak damdama ta ipainilan Apu Dios di kalyok nah
ek puntuttuduwan mipanggep ke Apu taku ya adiyak tumakut an
mangipainila ketuwen kiphodan an ugge ni-an nipainila.
20 Gapu ketuwen pangipainilaak ke hiya ya dehtuwak an nikalabut,
mu takon di athidi ya idasalanak ta adiyak tumakut an muntuttudu te
hidiye tuwaliy nidinol an ngunuk hi nangitud-akan nan Ap-apu takun
hi Jesus ke ha-on.
21 Hi Taykikus an napateg an ibba takun makangngun-unud ke Jesus
di ahi mangalkalin dakayuh mipanggep hi ma-ma-at ke ha-on hitu ta
inilaon yu.
22 Itud-ak kuh kad-an yu ta inilaon yuy mipanggep ke dakamih tu ya
ta tumulid kayu.
23 Iibba dida, hana ot ta hi Apu Dios an hi Ama taku ya hi Apu
Jesu Kristo ya palinggopon dakayu ya ihamad day pangulug yu ta
munnanong di pumpopohhodan yu.
24 Ya hana ot ta hi Apu Dios ya ulayan dakayun am-in an nahamad
di naminhod nan Apu takun hi Jesu Kristo.

HAY TUDOK PABLO HANADAH MANGULUG AD PHILIPPI

1 Hituwen tudok ya nalpun dakami an hi Pablo ya hi Timothy an
muttatyun Jesu Kristo. Muntudok kamin dakayun am-in an mangulug
ke Jesu Kristo hinad Philippi ya takon di dakayun mangipangpangulu
ya dakayun bumadbaddang nadah mangulug.
2 Hana ot ta munnananong an wadan dakayuy ule ya linggop an
malpu ke da Apu Dios an hi Ama taku ya nan Ap-apu takun hi Jesu
Kristo.

Hay dasal Pablo nadah iPhilippi

3 Deket ninomnom dakayun ha-on on numpasalamatak ke Apu Dios.
4 Ya am-in nah pundasalak ya maka-am-amlongak hi pangidasalak
ke dakayu,
5 te ongal di imbaddang yun ha-on hi nipainilaan nan mipanggep ke
Jesus nipalpu handih nangulugan yu ingganad uwani.
6 Ya madinolak an hi Apu Dios an bimmaddang hi nangulugan yu ya
itultuluy nat nangamung an mangipaphod hi niatan yun hiya inggana
hantuh kibangngadan nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo.
7 Athituy punnomnom ku, gapuh ongal an impaminhod kun dakayu
ya nilak-am kayuh homok Apu Dios ke ha-on. Dakayuy namaddang ke
ha-on handih ek nangitanuttuduwan ya nangitakdogan nah tuttudun
Kristo. Ya deyan ingganad uwanin wadaak tuh kalabut ya nanongnay
ongngal an homok yun ha-on.
8 Inilan Apu Dios an uma-abtuwak an manibon dakayu te ongal di
naminhod kun dakayun nalpun Jesu Kristo.
9 Ta hidiye nan idasadasal kun Apu Dios ta mihamad di punhimpopo-
hhodan yu, ta umong-ongal di inila yu mipanggep ke hiya, ta umong-
ongal di kabaelan yun mun-awat hi pangi-ena
10 ya ta inilaon yuy makaphod an pangi-et maid di akhupan Jesu
Kristoh liwat yu hantuh pumbangngadana.
11 Ya hana ot ta baddangan dakayun Jesu Kristo ta am-in di aton yu
ya maphod ta kidayawan Apu Dios.

Maid di e humanih pangipainilaan hi mipanggep ke Jesu Kristo

12 Dakayun kaibaiba, pinhod kun inilaon yu an hantudan ma-ma-
at ke ha-on ya maphod di numbalinana. Te gapu tuh nikalabutak ya
namam-an nihinap nan tuttudun nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo.
13 Te am-in hantudan tataguh tu, takon hantudan mungguwalyan
ha-on ya ininnila dan nikalabutak gapuh pangitanuttuduwak hi
mipanggep ke Kristo.
14 Ya gapuh nikalabutak ya dakol nadah ibba takuy nihamad di
pangulug dan Apu taku ot maid di takut dan e muntanuttuduh
mipanggep hi kalin Apu Dios.
15 Man-u te om, wadaday udum an e mangituttuduh mipanggep
ke Jesu Kristo gapuh amo dan ha-on te pinhod dan diday makalin
muntuttudu. Mu wadaday udum peman an ihapot dan e muntuttudu
16 gapuh impaminhod dan ha-on te inila dan piniliyak ke Apu Dios
an mangitakdog nah mituttudu mipanggep ke Jesu Kristo.

17 Mu nadan udum an maka-amon muntuttudu mipanggep ke Kristo
ya ad-adiy wadah nomnom da te pinhod dan mam-ahon di ligat ku tuh
baludan.
18 Mu takon di athidiy udum ya maan-anlaak te hay importante ke
ha-on ya hay kipainilaan nan tuttudu mipanggep ke Kristo, takon di
maphod weno ad-adiy wadah nomnom nadan udum an muntuttudu.
19 Ya nanongnan maan-anlaak te inilak an gapuh pangidasadasalan
yun ha-on ya gapuh baddang nan Espiritun Jesu Kristo ya mipaeyak.
20 Hay pinhod kun abu ya hay namnamaok ya maid di ek aton hi
kababain hi pangatak nah ngunuk, namam-ad uwanin tiempo, mu
ta wada ot di tulid kun mangat nah kidayawan Jesu Kristo, takon di
hidiyey humlun hi katayak.
21 Te ha-oy ke ya ad uwanin mataguwak ya hay kidayawan Kristoy
pinhod kun aton, mu deke bot mateyak ya namam-an mun-am-
amlongak te umeyak hi kad-ana.
22 Mu deket madukdukey biyag kut dakdakol di maat ku ketuwen
ngunun nidinol ke ha-on ya uggek inila mo hin nganney kudkudukdul,
mateyak weno adi.
23 Uggek inila hin nganney mapmaphod ke dadiyen duwa, mu
pakappinhod kun umeh kad-an Kristo te hidiyey kapkaphodan.
24 Mu gapuh punnomnom kun dakayu ya kudukdul nay adiyak mate
ni-an ta waday atok an bumaddang ke dakayu.
25 Ta hidiye nan inilak an adiyak ni-an matet mabalin an umaliyak
hi kad-an yu ta baddangan dakayu ta mihamhamad di pangulug yun
Jesu Kristo ta umong-ongal di pun-amlongan yu.
26 Ta wadan am-in kayuh na ya mamam-ay amlong yuh pundayawan
yun Jesus Kristo hin mibangngadak hina.
27 Takon di nganney maat ke ha-on, hay importante ya halipat-an
yu ta nangamung an mangun-unud nah tuttudun Kristo an kiphodan
taku. Ta takon di umaliyak an manibon dakayu weno adiyak ya
maphod di donglok mipanggep ke dakayu an mun-uunnud kayun am-
in an mangitakdog kediyen mituttudu mipanggep ke Jesu Kristo an
kinulug taku.
28 Adi kayu tumakut nadah humihhingit ke dakayu ta panginilaan
dan maapput da te makastigu dat mihi-an dan Apu Dios ta nangamung
ya dakayuy pangapputon Apu Dios hi pangihwanganan dakayu te
maid di udum hi mangihwang ke dakayu hin bokon hiya ya abu.
29 Adi kayu tumakut, te hay namiliyan Apu Dios ke dakayu ya bokon
ya abu hay pangulugan yun Kristo, mu munligat kayu gapuh pangun-
unudan yun hiya.
30 Ta hidiye nan am-in taku ya makihangga taku nah buhul Apu Dios.
Tinibo yun namahig di nunligaligatak handi gapun hiya ya takon ad
uwani ya nanongnan makihananggaak nadah bubuhul na.

Hay pangiun-unudan hi nangipababaan Jesus hi adol na

2

1 Madinolak an gapuh pangulug yun Kristo ya tumulid kayu ya
maalubyag kayu gapuh naminhod nan dakayu. Ya madinolak bon
baddangan dakayu nah Espiritun Apu Dios ta munhin-uullayan kayu.

2 Ot gapu te athina ya pinhod kun munhimpopohhodan kayu ya
mun-uunnud di nomnom yu ta namam-an umamlongak.
3 Bokon hay kiphodan yu ya abuy nomnomon yu ya bokon hay
katbalan yuh tataguy gagamgaman yu. Mu hay maphod an aton yu ya
mumpakumbaba kayun hay nomnomon yun am-in ya kudkudukdul
di udum an tatagu mu dakayu.
4 Nomnomon yu damdamay kiphodan di ibba yun tagu ta bokon hay
kiphodan yu ya abu.
5 Hay pangiun-unudan taku ya hay pangi-en Jesu Kristo
6 te takon di Dios tuwali ya maid hi nomnom nan ena ipilit an
munnananong kediyen kabaelanan mun-ap-apu.
7 Mu hiya pe ot iwalong nah diyen kalebbengana ot mumbalin hi tagun
umat ke ditaku ot ibilang na boy adol nan muttatyu.
8 Impababa nay adol na ot un-unudonay pinhod Apu Dios an maat ke
hiya, takon di kababain hidiyen natayanah krus.
9 Gapun tuwe ya hiyay impadayaw Apu Dios an Katagtag-ayan hi langit
ta hiya moy Ap-apun di am-in,
10 ta hidiye nan am-in nan wadah luta, hi langit, ad dalom ya
mundukkun dah pundayaw dan hiya.
11 Ya am-in day tatagu takon di daanay kad-an da ya iuh-u dan makulug
an hi Jesu Kristoy Ap-apu ta midayaw hi Apu Dios an hi Ama taku.

Hay pun-amlongan an mangat nah pinhod Apu Dios

12 Ta hidiye nan dakayun iibba, impaka-un-unud yu nadan tugun ku
handih wadaak hi kad-an yu. Ya ad uwanin nidawwiyak ke dakayu
ya namam-an halipotpotan yun paka-un-unudon dadiye. Pinhod kun
ihamad yun mangun-unud ke Apu Dios an umagol kayun mangat hi
gaga-iho ta mumbalin kayu nah pinhod nan pumbalinan yu an hidiyey
gapunah nangihwanganan dakayu.
13 Damanan pundinolan yuh Apu Dios te hiyay mamaddang ke
dakayun idat nay kabaelan yu ya pamhod yun mangat hi pinhod na.
14 Hi am-in an aton yu ya adi kayu munlili ya adi kayu makihannu
15 ta maid di eyu pumbahulan ya maid di gaga-ihon e makalkalin
dakayu, ta dakayuy kitib-an di makali tuwalin imbabalen Apu Dios,
ta kay kayu bittuwon an munhiyo te dakayu ya nakahhinnatkon di
pangi-eyu nadah gaga-ihon tatagun nibahhoy punnomnom da,
16 ta dakayuy pangiang-angan da ya panginilaan da nah mituttudun
kalpuwan di biyag an munnananong. Ta deket athituy aton yu ya
mun-am-amlongak hantuh kibangngadan Kristo te waday hilbin di ek
naatuatuwan hi kiphodan yu.
17 Takon nin di patayonak hitud uwani ya maan-anlaak an mangihu-
lug hi biyag kut miunnud nah pangulug yun Apu Dios ta paddungnay
miappit ke hiya ta kidayawana. Kinali makian-anlaak ke dakayu.
18 Ya athidi ot bon dakayun makian-anla kayun ha-on.

Hanadan ibban Pablo an da Timothy ke Epaproditus

19 Madinolak an iabulut Apu Jesus an itud-ak kuh Timothy hina ta
papohdanana hin nganney ma-ma-at ke dakayuh na ta wada ot an
umanlaak hi pangidatdatonganan ha-on hi nganneh diyen mipanggep
ke dakayu.

20 Hiyay itud-ak ku te hiya ya abuy nahamad di pangikagu nan
dakayu ya umat hi punnomnom kun dakayuy punnomnom na,
21 te nada ken udum hitu ya hay kiphodan da ya abuy nonomnomon
dan bokon hay pangatan da nah ipangunun Jesu Kristo ke dida.
22 Mu hi Timothy ya inila takuy kinataguna te kay ku imbabalen
binanaddanganak hi ek nangitanuttuduwan nah tuttudun Jesus an
kiphodan taku.
23 Hiyay itud-ak kuh kad-an yu, mu indani ni-an ta inilaok hin
nganney maat ke ha-on hitu.
24 Mu madinolak an iabulut nan Ap-apu takun ahiyak umalin
manibon dakayu hin waday wayak.
25 Muden nomnomnomok ya mahapul an pumbangngadok hina tun
ohan intud-ak yun bumaddang ke ha-on an hi Epaproditus. Hiya
peman di ohan kay tindalun Jesus an impun-ib-ibbak an nanganangat
nah impangunun Jesus.
26 Pumbangngadok hina te ihik nan umalin manibon dakayu ya
madanagan te ininnilanan dingngol yuy nundoghana.
27 Makulug an nundogo ot innang an mate, mu himmok Apu Dios ot
pumhod. Himmokak damdama te gulat nat nate, ya nungkikid-um hi
ligat ku.
28 Kinali namam-an uma-abtuwak hi kibangngadanah kad-an yu ta
umamlong kayuh panib-an yun hiya ya makaan di danag ku.
29 Deket umalih na ya umamlong kayu te hiya ya nahamad an ibba
takun mangulug ke Apu taku. Ya bokon ya abu hiyan pangipatib-an
yuh apngayu, mu takon nadan udum an umat ke hiyay pangi-eda.
30 Te bokon hay biyag nay ingkakagunah pangatana nah ngunun Jesu
Kristo, ta hidiye nan innang ot an mate hi pamaddang nan ha-on nah
ngunuk te maid di innun yun bumaddang ke ha-on te maid kayuh tu.

Hay adi pangidinolan Pablo hi am-in nadah inat nat matbal ke Apu Dios

3

1 Hay bo ohah kalyok ke dakayun kaibaiba ya pinhod kun mun-am-
amlong kayun Apu taku. Takon di ipanidpidwak datuwe mu ta un-
unudon yuy tugun kut kiphodan yu.
2 Halipat-an yu nadan makallangkak an tatagun kay da ahu te
ituttudu dan mahapul an mumpakugit day linalaki ta ahida mabalin
an mihwang.
3 Langkak dah diye te bokon hay pumpakugitan di pangimatunan
hin tagun Apu Dios di ohan tagu. Ditaku tuwaliy tagun Apu Dios, kinali
hiyay dayawon taku gapuh baddang di Espiritunan ditaku ya gapu te
hi Jesu Kristoy pundinolan taku an bokon hay pumpakugitan.
4 Te gulat nat hay pumpakugitan weno hay in-innat di pangipuunan
Apu Dios hi pambalanan ditaku ya timbalak ot an maphod te nabayag
di nangihamadak an nangun-unud ke dadiye.
5 Te handih mikawalun algoh nitungowak ya nakugitak. Ya tonokak
an Judyu te ha-oy di ohan holag Benjamin. Ya deke bot mipanggep
hi Tugun min Judyu ya impaka-un-unud ku te ha-oy di ohan makalin
Pharisee.

6 Ongal di nangitakdog ku nah inun-unud kut namahig an impun-
holholtap ku nadan mangulug ke Jesus. Impaka-un-unud kun am-
in di mipanggep hi pangi-en di Tugun Moses ya inilak an maid di
nungkudangak hi mipanggep ke datuwe.

7 Mu am-in datuwen imbilang kun ongal di punhilbiyana ya
inwalong ku mot iappit kuy biyag kun Jesu Kristo.
8 Te maid di nganneh diyen e miingngo nah gun-udon takuh
nanginilaan takun Apu takun hi Jesu Kristo. Inwalong kun am-in
datuwe ya ibilang kun maid moy hilbida gapuh naminhod kun abun
migappat ke Kristo.
9 Kinali ad uwani ya adik mo idinol nah pangun-unudan hi Tugun
Moses di pangibilangan Apu Dios an maphod di ohan tagu. Man-uket
imbilangak ke Apu Dios an maphod ya gapuh nangulugak ke Kristo.
Ta hidiye nan maid di udum hi ek pangidinolan hin bokon hiya ya abu.
10 Ya hay ahan pinhod ku ya pakainillaok hi Jesu Kristo ya gibokok
nan kabaelan di namahuwana. Ya pinhod ku bon milaggat hi
nunligligatana ya natayanat mabaliwan di pangi-ek ta miummat ke
hiya
11 ta umannung di namnamaok an mahuwanak damdaman Apu Dios
hi udum hi algot makitaguwak ke hiya ta nangamung.

Hay aton taku ta umat hi pangi-en Jesu Kristoy pangi-e taku

12 Adik e kanan di inat kun am-in danae weno hay pangi-ek ya umat
moh pangi-en Kristo. Mu athidiy pinhod kun maat ke ha-on, kinali atok
am-in di kabaelak an mangun-unud ke Jesu Kristo ta mumbalinak nah
pinhod nan pumbalinak hi nangihwanganan ha-on.
13 Iibba, man-u te makulug an uggeyak ni-an numbalin nah pinhod
Jesu Kriston pumbalinak, mu hay atok ya kal-iwak nan na-na-at ke
ha-on handi ya iohhak di nomnom ku nah pinhod Apu Dios an atok.
14 Ta hidiye nan atok am-in di kabaelak an mangipaannung nah
pinhod Apu Dios an pumbalinak an hidiyey gapunah namiliyanan ha-
on an pangidatana nah kiphodan hi langit gapuh inat Jesu Kristo.

15 Ditakun nahamad di pangulug na ya mahapul an athidi takuy
punnomnom taku ta takon di wada nadan udum an hinnatkon di
punnomnom dan adi miunnud ketuwe ya nangamung hi Apu Dios an
mamaddang ke didat maawatan da.
16 Takon di hinnatkon di punnomnom di udum, mu hay makahhapul
ya itultuluy takun mangun-unud nah nipainilan ditaku mipanggep ke
Kristo.
17 Iibba, iun-unud yun ha-on, umat nadah udum an ibba taku.
Impatibo min am-in di maphod an un-unudon yu, kinali iun-unud yu
nadah mangun-unud hi pangi-emi.
18 Dehtun lumuwaak an munnomnom nadah dakol an tatagun
kinalikalik ke dakayu handi te nanongnan ngohayon day natayan
Kristoh krus ta mapakawanan di liwat taku.
19 Datuwen tatagu ya makastigu da an mihi-an dan Apu Dios ta
nangamung te hay pinpinhod di adol day kay numbalin an dios da ya
nan gaga-ihon at-atton dan kababain di ipahhiya da. Hay gagamgaman
da ya nadan wada tuh luta ya abu.

20 Mu ditaku ke pen mangulug ya hi langit di ahi taku kiha-adan ta
nangamung, ta hidiye nan uma-abtu takuh aliyan Apu Jesu Kristo an
mangihwang ke ditakut ikuyug ditakuh kad-ana.
21 Hiya an kabaelanan mangipaduttuk am-in hi nganne ya kabae-
lanan baliwan tun nakapuy an maten adol takut umat hi adol nan
namahuwan an adi mate.

*Hay tugun hi mipanggep hi kiohhaan, pun-amlongan ya punling-
gopan*

4

1 Dakayun iibbak an mangulug, ongal di impaminhod kun dakayu
ya pinhod dakayun abun tibon te umipaamlong kayun ha-on. Man-
uke ya matibo nah pangulug yun waday hilbin di naatuatuwak. Kinali
ihamhamad yun mangun-unud ke Apu taku.
2 Dakayu, Yudia ke Sintayke, donglon yu anhan tun kalyok ke
dakayu. Hay maphod ya munhindodngol kayu te hidiyey maphod an
pangi-en di mangulug ke Apu Kristo.
3 Ya kalyok ke he-an napateg an ibbak an baddangam datuwen
binabai an didan am-in ke da Clemente ya nadan udum an nakingunun
dakami. Man-uke ya ongal peman di imbaddang dan dakami handih
emi nangipainilaan nah tuttudun nan Ap-apu taku. Takon di adik dida
ngadanon ot inilak an impakitudok Apu Dios di ngadan da nah liblun
nitudkan nadan idatanah biyag an maid di poppog na.
4 Hana ot ta am-in kayu ya mun-am-amlong kayu gapuh nigappatan
yun Jesu Kristo. Pidwaok bon kalyon an hana ot ta am-in kayu ya
mun-am-amlong kayu.
5 Ipatibo yuy maphod nadah ibbayu ta munhin-uullayan kayu te
gagala ya umali nan Ap-apu taku.
6 Takon di nganney maat ke dakayu ya adi kayu madanagan, mu hay
aton yu ot ya abu ya mundasal kayun Apu Dios ta ibaga yuy ngannen
mahapul yu ya adiyu kal-iwan an mumpasalamat ke hiya.
7 Iathidi yu ke ya mawadan dakayuy linggop Apu Dios an mangi-
pakodhol hi nomnom takut adi taku kumagukagu ya adi taku kahin-
naul gapuh pangidinolan takun Jesu Kristo. Hidiyen linggop ya adi
taku kabaelan an awatan.
8 Kaibaiba, hay manguddidin kalyok ke dakayu ya ipaanhan yun
nomnomon nadan makulug, nadan kidayawan ya katbalan, hay
maandong an pangi-e ya hay limpiyu ta abuna nadan umidat hi
maphod an punnomnom di nomnomon taku.
9 Un-unudon yu nadan inadal yu ya tinibotibo yu ya dingngol yun
ha-on. Deket aton yu datuwe ya munnanong ke dakayuh Apu Dios an
umidat hi linggop.

*Hay numpasalamatan Pablo nadah tatagud Philippi te hay baddang
dan hiya*

10 Maka-an-anlaak ya mumpasalamatak ke Apu taku te deyan wada
boy impaali yuh baddang yun ha-on. Nabayag an maid di eyu impaali,
adi gapu te inwalongak, mu inilak an maid di innun yun mangipaali.
11 Nganne innun, adiyak munlili te mapnekak hi nganneh diyen
wadan ha-on.

12 Inilak di nganney naligat ya nalam-ay an biyag, kinali takon di
nganney maat ke ha-on ad uwanin mataguwak ya umamlongak. Takon
di makudang weno nahawwal di mahapul ku ya nun-ingngo metlaing
ke ha-on.
13 Man-uke ya kabaelak di ngannen maat ke ha-on te wadah Jesu
Kristo an bumaddang ke ha-on.
14 Mu takon di athidi ya maphod ahan ta binaddanganak ke dakayu
hi ligat ku.
15 Dakayun tatagud Philippi, impakainnila yu an handih nanayanak
ad Macedonia handih nangilappuwak an nuntuttuduh mipanggep ke
Jesus ya dakayu ya abuy bimmaddang ke ha-on.
16 Takon handih wadaak ad Tesalonika ad Macedonia ya numpaa-
paali kayuh mahapul ku.
17 Adik e kalkalyon datuwe te gagamgamak di idat yun ha-on,
mu man-uke ya waday ahiyu dawaton an idat Apu Dios te hay
namaddangan yun ha-on.
18 Dinawat ku nan pihhun impaw-it yun Epaproditus ot ad uwani
ya wadan am-in di mahapul ku ya nahawwahawwal bo kaya. Hinaen
indat yu ya paddungnay hi Apu Dios di nangidatan yu ya mun-am-
amlong bon dakayu kenaen inat yu.
19 Ta hi Apu Dios an wadan am-in ke hiyay mangidat ke dakayu hi
mahapul yu gapuh inat Jesu Kristo hi kiphodan yu.
20 Hi Apu Dios an hi Ama takuy nanongnan madayaw ta nangamung.
Amen.
21 Pinhod kun ipainila yun am-in hanadah ibba takuh nan mangulug
ke Jesu Kristo an nomnomnomon dakayu ke dakamin ibba yun
mangulug hitu.
22 Ya am-in hantudan tatagun Apu Dios hitu, namam-a hantudan
mumpungngunuh balen di patul ya kanan day nonomnomon dakayu
damdaman dida.
23 Hana ot ta ulayan dakayun am-in ke Apu Jesu Kristo.

HAY TUDOK PABLO HANADAH MANGULUG AD COLOSSAE

1 Hituwen tudok ya nalpun Timothy an ibba taku ya ha-oy an hi
Pablo an apostoles an pinilin Apu Dios an mangipainilah mipanggep
ke Jesu Kristo.
2 Itudok mih tuwe ke dakayun tatagun Apu Dios an ibba min
nahamad di pangulug nan Jesu Kristo hinad Colossae.
Hana ot ta munnananong an wadan dakayuy ule ya linggop an
malpun Apu Dios an hi Ama taku.

Hay nangidasalan Pablo nadah mangulug ad Colossae
(Ephesus 1:7,13; 1 Tesalonika 2:12)

3 Am-in hi pangidasalan min dakayu ya adimi kal-iwan an
mumpasalamat ke Apu Dios an Aman nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo
4 te dingngol min nahamad di pangulug yun Jesu Kristo ya nahamad
di naminhod yun am-in hanadah tatagun Apu Dios.
5 Nipalpu dih nanginilaan yu nah makulug an tuttudu mipanggep
nah inat Jesus an kiphodan taku ya nahamad di pangulug yu te
namnamaon yu nan wadah langit an ih-ih-od Apu Dios ke dakayu.
Gapu kediyen namnamaon yu ya deyan mangulug kayu ya waday
impaminhod yuh ibbayu.
6 Hituwen maphod an tuttudu ya mungkipainilah kabobboble. Ya
dakol day mungkabaliwan di biyag da gapu kediye, umat hi nabaliwan
di biyag yu handih nangngolan yu ot maawatan yuy mipanggep hi ulen
Apu Dios nadah naliwat.
7 Inadal yuh tuweh intuttudun Epaphras an napateg an ibba takun
muttatyun Kristo an bumadbaddang ke dakami ketuwen ipangunun
Kristo.
8 Kinali nan dakamiy mipanggep hi punhimpopohhodan yun nalpuh
Espiritun Apu Dios.
9 Kinali kediyen nangngolan mih mipanggep hi pangulug yu ya
idasadasalan dakayun dakamit baddangan dakayun Apu Dios ta
pakaawwatan yuy tuttudun malpuh Espirituna ya ta inilaon yun am-in
di pinhod nan aton yu
10 ya ta hay pumbibiyag yu ya miunnud nah pinhod nat umamlong.
Ta deket athidi ya dakol day mabaddangan nah maphod an aton yu ya
madmad-uman di inila yu mipanggep ke hiya.
11 Ya hana ot ta gapuh kabaelan Apu Dios ya ipal-ot dakayu ta
mabalin an anusan yuy kumpulnan ligat
12 ta mun-am-amlong kayun mumpasalamat ke Ama taku. Imbilang
ditakun tatagu nat mabalin mon migappat taku nah pun-ap-apuwanan
munnananong di pat-al.
13 Kinaan ditaku nah tapol an pun-ap-apuwan Satanas ot it-an ditaku
nah pun-ap-apuwan nan Imbabalenan impakappinhod na
14 ya gapuh nangikatayan nan Imbabalenah liwat taku ya
pakawanan ditakun Apu Dios.

Hay kinatagun Jesu Kristo ya hay ngununa
(Ephesus 1:23; 2:12; 3:19; 4:13,18)

15 Hi Kristoy pangitib-an takun Apu Dios an adi matibo. Hiya an
Katagtag-ayan ya wada tuwali ot ahi mawadan am-in tun wadad
uwani.
16 Te am-in tun wada tuh luta ya hi kabunyan, matibo ya adi ya
naltu gapu ke Jesu Kristo, takon nadan ongal di kabaelanan aap-apu
ya nadan anghel an maphod ya gaga-iho. Am-in di nganneh diye, takon
di daana ya lintuna ot midinol ke hiya ta ipaptok nat hiyay madayaw.
17 Hiya ya wada tuwali ot ahi mawadan am-in tun wadad uwani ya
waday panun am-in datuwe te hiyay mangipaptok.
18 Ya hiyay kay taku ulu ya ditakun mangulug di kay na adol ta hiyay
ukod ke ditakun am-in. Hiyay katagtag-ayan te minahuwan Apu Dios
ta am-in takun tataguna ya ahi taku mamahuwan damdamah udum
hi algo. Hituwey kitib-anan hiyay katagtag-ayan.
19 Man-uke ya hi Jesu Kristo an Imbabalen Apu Dios ya waday
kinaDios na, kinali am-in di wadan Amana ya wada bon hiya te hidiye
tuwaliy pinhod Apu Dios.
20 Intud-ak Apu Dios nan Imbabalena tuh luta ta waday innunan
mibangngad ke hiya nadan nihi-an an lintuna tuh luta ya hi kabunyan.
Ingkatenay liwat taku ta waday aton takun mihayyup ke Apu Dios.
21 Handi ya nihi-an takun Apu Dios te buhul ditakun hiya gapuh
gaga-ihon wadah nomnom taku ya hay gaga-ihon at-atton taku,
22 mu ad uwani ya maphod ta inabulut ditakun mihayyup ke hiya
gapuh nangikatayan nan Imbabalenah liwat taku. Ta hay panibon
mon Apu Dios ke ditaku ya maphod taku an maid di liwat taku.
23 Mu mahapul an itultuluy takun mangidinol nah nituttudun ditaku
mipanggep hi natayan Jesu Kristo an hidiyey pangidinolan takuh
kihwangan taku. Hituwen nituttudun ditaku ya nundingngol hi
kabobboble tuh luta. Ya deyan ha-on an hi Pablo an pinilin Apu Dios
an oha nadah muttatyun mangipainilan tuwe.

Hay ngunun indinol Apu Dios ke Pablo

24 Ad uwani ya takon di dehtun munholholtapak gapuh nuntanut-
tuduwak hi kiphodan yu ya nanongnan maan-anlaak te kayak milaggat
nah nunholholtapan Kristo ta umannung di pinhod nan maat hi
nunholholtapana gapuh kiphodan takun mangulug an makalin adol
na.
25 Ha-oy di ohan pinilin Apu Dios an bumaddang nadah mangulug ta
ipainilak am-in nadan kalina, immam-ana ke dakayun bokon Judyu.
26 Ituttuduk hituwe ta ditakun tataguna ya inilaon taku nan pla-
nunan uggena impainila nipalpu dih done ingganad uwani.
27 Ad uwani ya inilaon takuh diyen maphod an ninomnom Apu
Dios an aton te hidiye tuwaliy planuna. Pinhod nan ipainilah tataguh
kabobboble takon di dakayun bokon Judyu an wadah Kristo ke ditakun
mangulug, kinali namnamaon takun milak-am nah kidayawan Apu
Dios.
28 Ta hidiye nan am-in di pangayan mi ya hay mipanggep ke Kristoy
itanuttudu mih tatagu. Aton min am-in di kabaelan min muntuttudu ta
mangulug dan Kristo ya ta mihamad di pangulug da gapuh nigappatan
dan hiya.
29 Mun-oolotak ketuwen ngunuk takon di naligat te nanongnan ongal
di baddang Kristo ke ha-on.

2

1 Dakayun mangulug ad Colossae ya pinhod kun inilaon yun
nahalman di pangidasadasal kun dakayu ya nadan mangulug ad
Laodicea takon nadan udum an ugge nanibon ha-on
2 te pinhod kun punnanongon yuy pundinol yun Jesu Kristo ta
pakainillaon yuy mipanggep ke hiya an hidiye nan ugge impainilan
Apu Dios handi. Ya pinhod kun mun-uunnud kayu gapuh impaminhod
yuh ibbayu.
3 Hi Jesu Kristoy kay aladdun punlukat am-in nah nitalun nomnom
ya kinalaing Apu Dios te hiyay mangipainilan ditaku hi pangi-ena ya
hiyay kawad-an am-in di wadan Apu Dios.
4 Kalyok ke dakayuh tuwe ta deket wadaday udum an umalin
mangituttuduh hinnatkon ya adi kayu mahaul, takon di maphod di
pungkalkalli da te langkak hidiyen ituttudu da.
5 Takon di maidak hinah kad-an yu ya kayak damdama wada te
nonomnomon dakayun ha-on. Ya mun-am-amlongak te nanongnan
nahamad di pangulug yun Kristo.

Hi Kristo ya abuy kalpuwan am-in di kiphodan taku

6 Deyan inabulut yuh Jesu Kristo an Apu yu ya mahapul an madinol
kayun baddangan dakayun hiyah kabigabigat an
7 paddungnay lumamut kayun hiya ta hiyay mangipatagun dakayu.
Kinali mahapul an nahamad di pangulug yun hiya ta miunnud nah
nituttudun dakayu. Ya maphod di mumpasalamat takuh ongal ke Apu
Dios nah atonan ditaku.
8 Halipat-an yu ta adi dakayu ihapitan hanadah umalin e muntut-
tuduh langkak. Man-ut nakala-ing dan kumali, mu hay ituttudu da ya
ugge nalpun Kristo te nalpuh nomnom di tagu ya nadah adi matibon
mana-haut.
9 Hituwey nomnomon yu, numbalin hi taguh Jesu Kristo, mu
nanongnan wadan hiyan am-in di kabaelan Apu Dios.
10 Ya gapuh nigappatan yun Kristo ya nilak-am kayu nah biyag nan
maid kudang na. Ya hiyay katagtag-ayan am-in hanadah waday pun-
ap-apuwan da, takon nadan adi matibon umat nadah dimonyo ya
anghel.
11 Ditakun mangulug ke hiya ya paddungnay nakugit taku, mu
hay nakugitan taku ya adi umat hi pangugit di tagu, mu hidiyey
nangipatikodan Kriston ditakun mangmangngat nadah gaga-ihon
pinpinhod di adol taku.
12 Te handih numpabonyagan taku ya kay nakilubuk ke hiya nan
gaga-ihon kinatagu taku. Mu handih namahuwana ya kay taku
nakimahun hiyan nahannotan moy kinatagu taku, te kinulug takuy
kabaelan Apu Dios an nunmahun hiya.
13 Athituy ine-ena: Dakayun bokon Judyu an ugge ni-an nanginilan
Apu Dios ya paddungnay nate kayu gapuh liwat yu, mu paddungnay
tinagu dakayun Apu Dios ya pinakawananan am-in di liwat yu gapu
te kay kayu nakitagun Kristo handih namahuwana.
14 Gulat na ya makastigu taku te hay liwat takuh ugge taku nangun-
unudan nah Tugun an indat nan Moses, mu gapuh natayan Jesus hi
krus ya pinakawananan am-in di liwat taku ta adi taku makastigu.

15 Hay nipatakan Jesus hi krus gapuh liwat takuy nangapputanan
am-in hanadah dimonyo ya nadan aap-apu da ot mapoppog moy pun-
ap-apuwan dan ditaku. Hituwey panginilaan di katagutagu an hi Jesus
ya abuy Ap-apu.
16 Ta hidiye nan halipat-an yu ta adi dakayu haulon hanadah umalin
mangibagan mahapul an un-unudon yu nadan dakol an paniawon da,
ta waday paniawon yuh makan ya mainum ya waday ngilinon yuh
bulan ya algon umat nah Sabadun Tungo.
17 Datuwen tugun ya adi mo mahapul te kay da ya abu a-on nan
makulug an maunud an hi Jesu Kristo.
18 Adi kayu e paapput nadah mangibaag ke dakayun kanan day diday
nakahammad di pangulug da te dida ke ya kay hanan napakumbaba
da peman te dakol di paniawon da ya kanan day mahapul an dayawon
nadan anghel. Ya dida ke kanu ya waday inin-inop da ya hidiye bo
udot di ipaanhan dan e ituttudu. Mu hay kakulugana ya dida kayay
mangipatag-eh adol da te hay malpuh nomnom day ituttudu da.
19 Bokon moh Kristo di pundinolan danaen tatagu. Mu hi Kristo ya
hiyay mibilang an ulu taku. Hiyay nangdon ke ditakun kay parten di
adol na. Ta hidiye nan mipaptok taku ya mihamad di pangulug takun
hiya ta mumbalin taku nah pinhod Apu Dios.

Kay taku nakikaten Jesus ta makitagu taku mo ke hiya

20 Ditakun mangulug ya kay taku nakikaten Jesu Kristo handih
natayana ta bokon mo nan gaga-ihon adi matiboy mun-ap-apun ditaku.
Mu tipet nanongnan iun-unud yuh un-unudon nadan tatagun ugge
nangulug
21 an deke on kanan day “Adiyu odnan hidiye,” “Adiyu kanon hidiye”
weno “Adiyu e dapaon hidiye”?
22 Mu am-in datuwen ikakagu da ya adi importante te adida
munnanong, mu ahida mama-id. Datuwen maun-unud ya nalpuh
nomnom di tagu, ugge nalpun Apu Dios.
23 Hanadan tatagun mangun-unud ke dadiye ya kay da peman
nanomnoman te aton dan am-in di kabaelan dan mangun-unud nah
kumpulnan kalyon dan maun-unud takon nin di punholholtapan day
pangun-unudan da ya anusan da. Hay pangun-unudan dan datuwe
ya kay hanan nababa da peman. Mu am-in dadiyen un-unudon da ya
maid di hilbina te adi pakabaddang ke didan mangitikod an mangat
nah gaga-ihon pinhod di adol da.

Hay pangi-en di balun nitaguwan an malpun Jesus

3

1 Dakayu ya mibilang kayu mon nakitagun Kristo, ta hidiye nan hay
nomnomon yu ya nan midat ke dakayuh langit an pun-ap-apuwan
Kristo an inumbun hi winawwan Apu Dios.
2 Om, nomnomon yuh diyen kitaguwan yuh langit, bokon hantudan
nalgom an wada tuh lutay gagamgaman yu.
3 Te nan nitaguwan taku tuwali ya paddungnay nakikaten Jesu Kristo
ot hidiyen nihannot an balun nitaguwan taku ya ipappaptok Jesu
Kristo an wadan Apu Dios.

4 Hantuh kibangngadan Kristo an kalpuwan di biyag takun mangu-
lug ya migappat takuh dayaw na.
5 Ta hidiye nan mahapul an itikod yun mangat nadah gaga-ihon
pinpinhod di adol. Adiyu aton di malalao, adi kayu numanomnom
hi nganneh diyen gaga-iho. Ya adiyu iummat nah tagun pinhod nan
ibagin am-in di nganneh diye, te deket athituy aton yu ya impumbalin
yun dios yu nan pinhod yun ibagi.
6 Danaen at-atton nadan adi mangun-unud ke Apu Dios di
mangipaboh-ol ke hiyat humlun hi pangastiguwanan dida.
7 Mu takon di dakayu ya athidiy pangi-eyu handih ugge kayu
nangulug.
8 Muden ad uwani mon mangulug kayu ya mahapul an itikod yun
mangat hi gaga-ihon adiyu hingitan di ibbayun tagu ya adi kayu
kabinnoh-ol. Ya adi kayu tumanumbuk ya adi kayu munlabu
9 ya adiyu ilangkakan di ibbayu. Te inwalong yu mo dadiyen gaga-
ihon pangi-e.
10 Ad uwani ya nahannotan moh baluy pangi-e taku ya hi Apu Dios
an nanannot kediyen pangi-e taku ya itultuluy nan mangipaphod ke
ditakut loktat ya miingngo taku moh pangi-ena ya pakainillaon taku
hiya.
11 Ketuwen balun biyag taku ya mun-iingngo taku moh hinangngab
Kristo, takon di Judyu ya bokon, ya adi mo importante hin nakugit
weno ugge ya adi importante hin himbut weno bokon, nun-adal weno
ugge. Man-uke ya wadan ditakun am-in an mangulug hi Jesu Kriston
nakattag-e, takon di nganney nitaguwan taku.
12 Impakappinhod dakayun Apu Dios ot piliyon dakayun tataguna.
Kinali mahapul an munhinhohmok kayu ya munhin-uulleyan kayu.
Maphod boy mumpakumbaba kayu ya mun-anus kayu.
13 Ya munhinhuhhulug kayu ya kal-iwan yuy bahul di ibbayun
dakayu ta umat ke Apu takun pinakawananay liwat takun hiya.
14 Hay makahhapul ya munhimpopohhodan kayu te hituwey mangi-
pahamad hi pun-uunnudan yu.
15 Hi Kristoy pangidinolan takuh baddang ta mitultuluy di maphod
an punnomnom takuh ibba takut malinggop taku. Te hidiyey gapunah
namiliyan Apu Dios ke ditakun mangulug an ohan adol Kristo. Ya
maphod di mumpasalamat kayun Apu Dios hi am-in nah atonan
dakayu.
16 Mahapul bon hay umanhan hi nomnomon yu ya nadan intuttudun
Kristo ta miunnud hi niptok an punnomnom yu ya kinalaing yun
munhintuttudu ya munhintuttugun. Ikanta yu nadan Psalms ya
nadan udum an kantan pundayaw ke Apu Dios ya nomnomon yuy
pumpasalamatan yun hiya.
17 Ya nomnomon takut am-in di aton taku ya kalyon taku ya
kidayawan nan Ap-apu takun hi Jesus. Ya am-in di pumpasalamatan
takun Apu Dios ya ipadalan takun hiya.

Hay mangulug ke Kristo ya mahapul an hay maphod di aton da

18 Dakayun binabai, maphod di un-unudon yuy inayan yu te hidiyey
maphod an pangi-en di mangulug ke Apu taku.
19 Ya dakayu ke damdaman inayan dan linalaki ya ipatibo yuy
impaminhod yun dida ya adi kayu makabbungot ke dida.

20 Ya dakayun u-unga ya adiyu ngohayon di ammod yu ta umamlong
hi Apu Dios ke dakayu.
21 Dakayu ke damdaman aammod da ya konoknongon yu ta adiyu
halman di hong-ak ke dida te kal-ina ya umalmot da ot ya abu.
22 Dakayun himbut, un-unudon yu ta nangamung di ap-apu yu, adiyu
ipatibon makakkahlu kayu ya abu ten wada da, mu hay pangun-
unudan yun dida ya malpuh nomnom yu ya gapuh pangun-unudan
yun Apu Dios, bokon nan ekayu pitpitbal.
23 Ya am-in di aton yu ya munhuhulu kayun mangat an kay hi Apu
takuy ingunngunuwwan yu an bokon hay tagu.
24 Te inila yun hi Apu takun hi Jesu Kristoy mangidat hi gun-udon yu
an hidiye nan e pakitaguwan ke hiya. Hay kakulugana ya hiya tuwaliy
kon muttatyun ditaku.
25 Ta hanada ke damdaman mangmangngat hi gaga-iho, takon di
nganney nitaguwan da ya kastiguwon Apu Dios dida te hiya ya maid
di nangiohhaanah kaphod na te hiya ya maandong di pangat na.

4

1 Dakayun ap-apun datuwen himbut, mahapul an ip-iphod yuy
pangat yun dida. Nomnomon yun wada damdamay Ap-apu yuh langit
an hi Apu Dios.

Hay udum an tugun Pablo

2 Ya dakayun mangulug, adi kayu uminglen mundasal ya ip-iphod
yuy pundasal yu ya mumpasalamat kayun Apu Dios.
3 Adiyu kal-iwan ta idasalan dakami ahan damdama ta baddangan
dakamin Apu Dios ta waday innun min mangituttudu mipanggep hi
pangihwangan Kristoh tagu an hituwey ugge impainilan Apu Dios
handi ya hituwey gapunah nikalabutak.
4 Idasalanak bo ke dakayu ta baddanganak ke Apu Dios ta nalakan
maawatan di tataguy ituttuduk ke dida.
5 Deket wada kayuh kad-an nadan adi mangulug ya ituttudu yun
dida tun mipanggep ke Jesu Kristo ya tibon yu ta maphod di ipatibo
yun dida.
6 Ya tibon yu bot ip-iphod yun makihummangan ke didat maphod di
pangngol dah kalyon yu. Ya deket waday pinhod dan inilaon ya tibon
yu ta miptok di panumang yu.

Hay nanguddidih kinalin Pablo nadah iColossae

7-8 Itud-ak kuh Taykikus an mangipainilan dakayu hi ma-ma-at ke
dakamih tu ta wadan umamlong kayu. Hiyay itud-ak ku te hiyay ohan
napateg an iba taku. Ipapati na peman an bumaddang ya ibba takun
muttatyun Jesu Kristo an Apu taku.
9 Maki-ali damdama tun ohan kaboblayan yu an hi Onesimus an
oha bon makangngun-unud ya napateg an iba taku. Didan duway ahi
mangalkalin dakayu hi mipanggep hi ma-ma-at ke dakami.
10 Hi Aristarchus an ibbak an nikalabut ya kananay nonomnomon
dakayun hiya. Athidi bon Marcos an iban Barnabas. Nakali tuwalin
dakayu handi an deket ihawwang Marcos hina ya ipatibo yuy apnga
yun hiya.

11 Takon di hi Joshua an Justus di ohan ngadana ya nonomnomon
dakayun hiya. Datuwen tulu ya abu nadah Judyuh tuy bumadbaddang
peman ke ha-on an e mangipainilah mipanggep nah pun-ap-apuwan
Apu Dios.
12 Hi Epaphras an oha bon kaboblayan yu ya muttatyun Jesu Kristo
ya kananay nonomnomon dakayu damdaman hiya. Idasadasalan
dakayun hiya te pinhod nan makaihammad di pangulug yun Jesus ya
pakainillaon yun am-in di pinhod Apu Dios an aton yu ta dadiyey un-
unudon yu.
13 Ha-oy ya ihadak kun namahig peman di pangidasadasal nan
dakayu ya nadan tatagud Laodicea ya ad Heirapolis.
14 Ya takon hantun napateg an iba takun hi Doktor Lucas ya hi Demas
ya kanan day kalyok ke dakayu an nonomnomon dakayun dida.
15 Kalyon yu nadah ibba takun mangulug ad Laodicea ya ke Nympha
ya nadan maamuamung hi baleda an nonomnomon mi dida.
16 Deket binidbid yuh tuwen tudok ku ya ipae yud Laodicea ta
bidbidon damdaman nadan mangulug hidi. Ya athidi bo nah tudok
kun didan maphod di bidbidon yu damdama.
17 Adiyu kal-iwan ta kalyon yun Archipus an mahapul an gibbuwona
nan ngunun indinol nan Ap-apu takun hiya.
18 Hituwen udidin di kalyok ke dakayu ya ha-oy mismun hi
Pabloy nangitudok. Pinhod kun ipainilan nonomnomon dakayu.
Nomnomonak damdaman dakayu tuh kalabut ta idasalanak.
Hana ot ta ulayan dakayun am-in ke Apu Dios.

HAY NAMANGULUN TUDOK PABLO HANADAH MANGULUG AD TESALONIKA

1 Hituwen tudok ya nalpun dakami an hi Pablo, hi Silas ya hi
Timothy. Ipaali min dakayun iTesalonika an mangulug ke Apu Dios
an hi Ama taku ya hi Jesu Kristo an Apu taku. Hana ot ta ulayan
dakayu ya palinggopon dakayun Apu Dios.

Hay ine-en di pangulug nadan tatagud Tesalonika

2 Am-in nah pundasalan min Apu Dios ya pakidadasal dakayu ya
mumpasalamat kamin hiya mipanggep ke dakayu.
3 Te deket mundasal kamin Ama takun hi Apu Dios ya nonomnomon
mi nan maphod an at-atton yu gapuh pangulug yu, hay hinlu yun
mangiat hi impangunun nan Ap-apu taku gapuh ongal an pamhod yu
ya nan ongal an dinol yuh pumbangngadan nan Ap-apu takun hi Jesu
Kristo.
4 Dakayun kaibaiba an pakappinhod Apu Dios, inila min pinili
dakayun hiya an pumbalinonan tataguna
5 te handih nangipainilaan min dakayu nah tuttudun Jesu Kristo ya
ininnila yun hituwe ya bokon tuttudun di tagu ya abu. Mu gapuh
baddang di Espiritun Apu Dios ke dakami ya nangulug kayu. Kinali
kediye ya ongal di dinol mi kediyen intuttudu mi. Ya inila yun handih
wada kamih na ya hay kiphodan yuy nonomnomon mi.
6 Maphod ta in-un-unud yu ke dakami ya ke Apu takun hi Jesu
Kristo ta takon di nahalman di nunholholtapan yu ya inabulut yu nan
intuttudu mi ot umamlong kayu te impaamlong dakayu nah Espiritun
Apu Dios.
7 Ot dakayuy pangiun-unudan nadan mangulug hinah probinsiad
Macedonia ya nadah udum an bobled Greece.
8 Gapuh pangulug yu ya nundingngol di kalin Apu Dios ad Macedonia
ya ad Greece. Bokon ya abuh diy nadngolan di pangulug yu te
nundingngol hi udum an boble. Kinali adi mahapul an emi kalkalyon
di mipanggep ke dakayu.
9 Hanadan tatagu ke dadiyen bobley nangalkalin dakami handih
nangaliyan mihna hi mipanggep hi apngayu ya hay nangiwalongan
yun mundayaw hi nalgom an dios ot daydayawon yu mo nan makulug
an Dios an wadat nangamung.
10 Ya iit-ok da bon hanadhad-on yu kanuy kibangngadan nan
Imbabalen Apu Dios an hi Jesu Kristo an malpuh langit. Hiya ya
minahuwan Apu Dios handih natayanat ihwang ditaku nah namahig
an bungot Apu Dios nadah naliwat.

Hay inainat Pablo ad Tesalonika

2

1 Kaibaiba, inila yun waday hilbin di immaliyan mih na.
2 Nahalman di inat dan dakamid Philippi an pinalohalohanan
dakami ya pinanadngolan dakami, mu maphod ta impakodhol Apu
Dios di nomnom mi ot waday tulid min immalih nan e nuntuttuduh
mipanggep ke Jesu Kristo takon di dakol day mamihul ke dakami.

3 Hay nuntuttuduwan min dakayu ot ahi kayu maawis an mangulug
ya ugge nipuun hi ad-adin punnomnom te ugge dakayu hinaul weno
tinalam.
4 Mu timbal Apu Dios di pangi-emi, kinali indinol nan dakamin e
ituttuduy mipanggep hi inat Jesu Kristo an kiphodan taku. Bokon hay
e pitpitbal hi tataguy gagamgaman mi, mu pinhod min ipaamlong hi
Apu Dios an nanginilah nomnom di tagu.
5 Ya inila yun uggemi in-ummat nadah udum an muntuttudun
humahhaul da. Ugge dakayu inhapitan ke dakami te bokon hay maala
min dakayuy ginamgaman mi. Hi Apu Dios ya inila nan makulug
hituwe.
6 Inilayu bon ugge kami numpadayaw hi tatagu, takon di dakayu
weno dahdi,
7 takon di lebbeng nan midayaw kami gapuh kinaapostoles min
Kristo. Inilayun maule kamin dakayu, umat hi ulen di ina hi
imbabalena
8 te impakappinhod dakayun dakami, kinali ongal di anla min
nuntuttudun dakayu mipanggep ke Jesu Kristo. Oha bo ya nidadaan
kamin mate hin hidiyey mahapul hi kiphodan yu.
9 Ya inila yu bon kaibaiba an handih nuntuttuduwan min dakayu ya
inhapot min nungngunuh hilong ya mapat-al ta dakami pey mamoklah
mahapul mi nah puntuttuduwan min dakayu ta adi kami pitpittanud
ke dakayu.
10 Dakayu ya hi Apu Dios di mangiuh-un maphod di in-innat mi.
Inilayun maid di numbahulan min dakayun mangulug ya maid di inat
mih humlun hi pamihulan yun dakami.
11 Inilayu bon hay nanuttudu min dakayu ya umat hi pangat di
ammod hi imbabalena.
12 Impal-ot miy nomnom yu ya kinalkaliyan dakayu ot ugge kayu
nadismaya. Bokon ya abuh diye te kinali min dakayun mahapul an
hay pumbibiyag yu ya miunnud nah pinhod Apu Dios an nangayag ke
ditaku nah pun-ap-apuwanat makidayaw takun hiya.
13 Ya mumpasalamat kamit nangamung ke Apu Dios te handih
nangituttuduwan mih kalina ke dakayu ya bokon dakamiy ninomnom
yun nalpuwana, mu inabulut yun makulug an hidiye ya kalin Apu Dios
an mamaddang ke ditakun mangulug.
14 Kaibaiba, umat kayu nadah tatagun Apu Dios an mangulug ke
Jesu Kristo ad Judea an hinolholtap yuy inainat nadan kaboblayan yu
te athidi damdaman didan hinolholtap day inainat di ibba dan Judyu.
15 Dadiyen Judyuy namatepate handidah profetas ya dida boy
namate ke Apu Jesu Kristo. Ya ad uwani bo ya namahig an
punholholtapon dakami. Pabobboh-olon dah Apu Dios ya ngohayon
dan am-in di tatagu.
16 Takon nah emi puntuttuduwan hanadah bokon Judyu ta mihwang
da ya ta aton dan am-in di kabaelan dan mangipatikod ke dakami. Ta
hidiye nan nahalman mo ahan di liwat da ot ad uwani ya namahig di
boh-ol Apu Dios ke dida.

Uma-aptuh Pablon e mumbisita nadah iTesalonika

17 Kaibaiba, ugge nabayag di ugge taku nuntitibbowan nipalpun dih
nanayanan min dakayu, yaden namahig an nonomnomon dakayu.

Inat min am-in di kabaelan min umalih na te uma-abtu kamin manibon dakayu te
18 pinhod min abun mibangngad hina, namam-an ha-on an hi Pablo
an nadandani on ninomnom kun umalih na, mu nibanahho te gapu
ke Satanas.
19 Man-uke ya dakayuy mangipaamlong ke dakami ya dakayuy
namnamaon min kay mi gungunan ahimi ipahhiyah hinangngab
Apu Jesu Kristo hantuh pumbangngadana gapuh nangulugan yu nah
intuttudu min kalin Apu Dios.
20 Makulug an dakayuy mangipadayaw ya mangipaamlong ke
dakami.

3

1-2 Indani ya adi kami mo ahan pakaippol hi punnomnom min
dakayu ot punhummanganan mi mon da Timothy an hiyay umalin
manibon dakayu ta takon di dakamiy mibatid Athens. Hiyay ohan
ibba takun mangulug ya oha bon ibbamin ba-ba-alon Apu Dios an
mangituttudu nah inat Jesu Kristo an kiphodan taku. Intud-ak min
bumaddang an mangipatulid ke dakayu ta mihamhamad di pangulug
yu,
3 ta takon di nahalman di punholholtapan yu gapuh nangulugan yu
ya adi kayu madismaya ta adiyu iwalong di pangulug yu te inila yun
mahapul an ipala-u takun am-in datuwe te hituwe tuwaliy planun Apu
Dios ke ditakun mangulug.
4 Takon handih wada takun am-in hina ya kinali min dakayun
waday punholholtapan taku gapuh pangulug taku. Ad uwani ya deyan
makulug an ma-ma-at.
5 Hituwen punholholtapan yuy namam-an mangipadaddanag ke
ha-on, kinali itud-ak kuh Timothy ta ena papohdanan hin nganney
innun di pangulug yu te kumakkaguwak an kal-ina ya hinaul dakayun
Satanas ta maid moy hilbin di nuntanuttuduwan mi.
6 Mu maphod ta nibangngad hi Timothy ya mun-am-amlong kami te
maphod am-in di indatdatong nan dakami mipanggep hi pangulug yu
ya hay punhimpopohhodan yu. Kinalina bon nonomnomon dakami ke
dakayu ya umabtu kayu kanun manibon dakami, athidi bon dakamin
umabtu kamin manibon dakayu.
7 Kinali takon di ongal di ligat mi ya nahalman di punholholtapan mi
ya hituwen dingngol min kahamad di pangulug yun iibbay mangipal-
ot hi nomnom mi.
8 Ta malinggop moy punnomnom mi gapuh nahamad an pangulug
yu ke Apu taku.
9 Adi kami pakaikalih kaongal di pumpasalamatan min Apu Dios
gapu ke dakayu ya hay nangipaamlongan yun dakami.
10 Kabigabigat ya kahilohilong ya idasadasal min Apu Dios di
pumbangngadan mih nat baddangan dakayu nah pungkudangan yuh
pangulug yu.
11 Hana ot ta paaliyon dakamih na ke Apu Dios an hi Ama taku ya
nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo.
12 Ya hana ot ta pumbalinon nan Ap-apu takun nahamad di
punhimpopohhodan yu ya hay pamhod yuh udum an tatagu ta umat
hi naminhod min dakayu.

13 Ya hay manguddidin kalyok ya hana ot ta pal-oton nan Ap-apu
taku an hi Jesu Kristoy nomnom taku ta aton yu nadan pinhod na ta
hantuh pumbangngadanan ibbana nadan tataguna ya maid di liwat
yuh hinangngab Apu Dios an hi Ama taku.

Hay aton an mangipaamlong ke Apu Dios

4

1 Inadal yu nan intugun min dakayun kaibaiba mipanggep hi pangi-
en di pumbiyag an mangipaamlong ke Apu Dios ot deyan un-unudon
yu. Ya gapu ke Jesus an Apu taku ya kalyon min dakayun ihamad yun
mangun-unud ketuwen tugun
2 te inila yun am-in nadan intugun min dakayu ya nalpun Apu Jesus.
3 Hay pinhod Apu Dios ya maphod di pangi-e ya hay punnomnom.
Pinhod na bon iwalong yun am-in di malalao, umat hi makibabai ya
makilalaki.
4 Mahapul an maphod di pangahawaan yu ta miunnud nah pinhod
Apu Dios an aton di himbalet maphod di pumbalinan di nun-ahawaan
yu,
5 ta adi umat hi pangat nadan tatagun ugge nanginilan Apu Dios an
malalaoy aton da.
6 Adiyu haulon di ibbayu ta eyu pun-ay-ayyaman di inayan da te
kinali min dakayun adi pinhod nan Ap-apu takuy athidi ya namahig
di pangastiguna nah mangat hi athidi.
7 Te bokon hay pun-gaga-ihawan di namiliyan Apu Dios ke ditakun
tataguna, mu pinili ditakun mangat hi maphod.
8 Ta hidiye nan hay tagun mungngohen tuwen tugun ya bokon hay
taguy ngohayona, mu hi Apu Dios an mangidat hi Espiritunan ditaku.
9 Adi mahapul an tugunon dakayu mipanggep hi punhimpopohho-
dan takun mangulug te impainilan tuwalin Apu Dios ke dakayuh tuwe.
10 Ya hiyah tuwey impatibo yu nadah ibba takun mangulug ad
Macedonia. Hay pinhod mi ya punnanongon yuh tuwen pangi-e.
11-12 Intugun min dakayu handi an hay nomnomon yu ya hay
luminggopan di biyag yu, adiyu pakibibiyangan di udum an tatagu
ya waday oha on nangamung nan mamoklah mahapul nat adi kayu
pitpittanud. Aton yu datuwet pangitib-an nadan adi mangulug hi
kaphod yu ta lispituhon dakayu.

Hay pumbangngadan Jesus tuh luta

13 Kaibaiba, pinhod min ipainilan dakayu nan ahi maat nadah ibba
takun mangulug an nungkakate handi ta adi kayu u-umyung an umat
nadah adi mangulug an maid di namnama dan migappat hi pun-ap-
apuwan Apu Dios.
14 Ditaku ya kulugon takun nateh Jesus, mu minahuwan Apu Dios.
Ya kulugon taku bon ahina mahuwan am-in nadan mangulug ke Jesus
ta hantuh pumbangngadana ya ahina paki-ayon dida.
15 Hituwey kinalin nan Ap-apu taku mipanggep ke ditakun mangu-
lug: Ditaku ken matagu kediyen pumbangngadana ya bokon ditakuy
mamangulu, mu makidihhan taku nadah nungkakaten mangulug an
e manamun hiya.
16 Hantuh aliyanan malpuh langit ya waday donglon takuh nal-ot an
kalin mun-ayag ke ditaku ya muntukuk bo nan ap-apun di anghel ya

midihhan an gumango nan tangguyub Apu Dios. Ya hay mamangulun
maat ya mamahuwan nadan nungkakaten mangulug ke Kristo,
17 ta ditaku ken matagu kediyen tiempo ya maki-e takun didan e
manamu ke Apu taku nah kulabut ta makiha-ad takut nangamung ke
hiya.
18 Kinali maphod ot an hituwey pangal-alubyag taku nadah ibba
taku.

Hay panpan-odan takuh aliyan Jesus

5

1 Kaibaiba, adi mahapul an pakitudok mi hin kakon-anay aliyan nan
Ap-apu taku
2 te inila yun hay aliyanan munhumalya ya maid maptok umat hi
pangihawwangan di mangako nah hilong.
3 Ya hay pangi-en di tatagu kediye ya makangngindol da, te hay
punnomnom da ya malinggop di biyag da ya maid di gaga-ihoh maat
ke dida, mu uggeda inilan hingkakattang ya nadadag dan adi mabalin
an mihwang da. Umat nah numbutyug an babain deket nadatngan di
puntungowana ya adi mabalin an mihwang hi hakit na.
4 Mu dakayu ken iibba an mangulug ya adi tapol di nomnom
yu, mu napat-alan te inila yuh tuwen ahi maat. Ta deket hantuh
aliyanan umat hi pangihawwangan di mangako nah hilong ya adi kayu
mamodwong.
5 Te am-in takun mangulug ya paddungnay pinat-alan ditakun Jesu
Kristo ya tatagu ditakun hiya. Kinali adi taku umat nadah tatagun
tapol di nomnom da.
6 Ta hidiye nan ditakun mangulug ya mundadaan taku ya ip-iphod
takuy pangi-e taku ta adi taku umat nadah adi mangulug an kay da
nahuyop.
7 Hay hilong di kahuyopan di tagu ya kediye boy kadaklan di
mabutong ya nadan kinalik an tagun ugge nundadaan ya paddungnay
kahinnuyop da ya kabinnutong da.
8 Mu ditaku ken napat-alan ya ip-iphod takuy pangi-e taku. Ya
mahapul an nan nahamad an pangulug ya punhimpopohhodan takuy
paddungnay happiyo takun punhani takuh gaga-iho. Ya adi taku
kal-iwan an mundinol nah nihwangan taku te hay pundinol takuy
paddungnay helmet taku.
9 Te ugge ditaku pinilin Apu Dios an makastigu, mu pinili ditakun
mihwang gapu ke Apu takun hi Jesu Kristo
10 an nangikateh liwat takut milak-am taku nah biyag an wadan hiya
hantuh pumbangngadana tuh luta, takon di matagu taku weno nate
taku kediyen tiempo.
11 Ta hidiye nan itultuluy yun munhintuttugun ya munhimbabad-
dang umat nah at-atton yud uwani ta mihamad di pangulug yu.

Hay udidin tuwen intudok Pablo

12 Kaibaiba, ibaga mi anhan ke dakayun lispituhon yu ya un-unudon
yu nadan pinilin nan Ap-apu takun muntuttudu ya manugun ke
dakayu.

13 Ya patibo yuy pamhod yu ya punlispitu yun dida gapu nah
ngunuda. Ya maphod di mun-uunnud kayu ta malinggop di punhintu-
tulangan yu.
14 Ibaga mi bon dakayun kaibaiban tugunon yu nadan ibbayun
makahigga ta mungngunu da. Ya ipal-ot yuy nomnom nadan
nahalman di danag da, baddangan yu nadan makudang di pangulug
da ya ulayan yun am-in di tagu.
15 Tibon yu bot deket waday ad-adin inat di tagu ke dakayu ya bokon
hay pangibalowan yuy nonomnomon yu. Mu aton yuy maphod ta
nangamung hi ibba yun mangulug ya am-in hi tatagu.
16-18 Hay pinhod Apu Dios ke dakayun mangulug ke Jesu Kristo
ya mun-am-amlong kayu ta nangamung, mundasadasal kayu ya
mumpasalamat kayun hiya hi am-in an maat ke dakayu.
19 Adiyu ngohayon nan Espiritun Apu Dios
20 ya adiyu bo pihulon di impituttudun Apu Dios nadah ibba taku.
21 Nomnomon yu hin maphod weno adi nadan mituttudun dakayu
ta deket maphod ya hidiyey tobalon yu,
22 mu deket gaga-iho ya dukugon yu.
23 Hana ot ta hi Apu Dios an kalpuwan di linggop ya ipaphod dakayu
ta miingngoy pangi-e yuh pangi-ena. Ta am-in di nomnom yu ya
aton yu ya miunnud hi pinhod na. Ya ta maid di liwat yu hantuh
pumbangngadan nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo.
24 Madinolak an hi Apu Dios an namilin ditaku ya atonan am-in
datuwe te adina ibahhoy kinalina.
25 Dakayun iibba, idasalan dakami anhan.
26 Kalyon yu bo nadah ibba takun mangulug hinan nonomnomon mi
dida.
27 Itugun kun dakayun pinhod nan Ap-apu takun bidbidon yuh
tuwen tudok hi hinangngab am-in nadan ibba takuh na.
28 Hana ot ta ulayan dakayun Apu takun hi Jesu Kristo.

HAY NIKADWAN TUDOK PABLO HANADAH MANGULUG AD TESALONIKA

1 Hituwen tudok ya nalpun dakami an hi Pablo, hi Silas, ya hi
Timothy. Ipaali min dakayun iTesalonika an mangulug ke Apu Dios
an hi Ama taku ya ke Apu Jesu Kristo.
2 Hana ot ta ulayan dakayu ya palinggopon dakayun Ama takun hi
Apu Dios ya hi Apu Jesu Kristo.

Numpasalamat hi Pablo ke Apu Dios gapuh kahamad di pangulug nadan iTesalonika

3 Maphod di mumpasalamat kamin Apu Dios ta nangamung gapun
dakayu te mungkihamad di pangulug yu ya punhimpopohhodan yu.
4 Kinali am-in nah pangayaayan mih emi puntuttuduwan hanadah
maamuamung an mangulug ke Apu Dios hi udum an boble ya dakayuy
it-ok mi. Kinalikali min didan mun-am-amlong kami te itultuluy yun
mangidinol ke Apu Dios takon di hidiyey gumapuh pangipaligligatan
di udum an tatagu ke dakayu.
5 Mu gapu ketuwen punholholtapan yu ya waday lebbeng yun
migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios. Hituwey kitib-anan hiya ya
maandong di punhumalyanah tatagu,
6 kinali ahina kastiguwon nadan mangipaligligat ke dakayu.
7 Ahina poppogon di punligligatan taku hantuh kibangngadan nan
Ap-apu takun hi Jesu Kristo an ibbana nadan ongngal di kabaelanan
anghel an malpuh langit. Mibangngad ke ya waday mundadalang an
apuy hi nunlinikkod ke hiya.
8 Umalit kastiguwona nadan ugge nanginilan Apu Dios ya nadan adi
mangun-unud hi nituttuduh mipanggep ke Apu Jesus.
9 Hay kastiguda ya munholholtap da ta nangamung. Ya mihi-
an dan Apu taku ta adida tibon nan ongal an kabaelanan maid di
pangiingngohan.
10 Kediyen Algon aliyana ya namahig di pangidayaw am-in nadan
tataguna ke hiya. Ahida mamodwong am-in di mangulug te hay
kakinaphod na. Ya takon di dakayu ya ahiyu dayawon te kinulug yuy
intanuttudu min mipanggep ke hiya.
11 Ta hidiye nan idasadasal mit mipaphod di pangi-eyu ta miunnud
nah pinhod Apu Dios an pumbalinan yuh namiliyanan dakayun
tataguna. Ya idasal mi bon gapuh kabaelana ya baddangan dakayun
hiya ta waday aton yun mangat nadah maphod an pinhod yun aton
an kitib-an di pangulug yu.
12 Hidiyey dasal mit gapuh pangi-eyu ya midayaw nan Ap-apu takun
hi Jesus ya ipadayaw dakayu damdaman hiya te makaulleh Apu Dios
ya hi Apu Jesu Kristo ke ditaku.

Hay aliyan nan kagaga-ihawan an tagu

2

1 Deket mipanggep nah ahi aliyan nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo
ya nan ahi taku kaamungan an manamun hiya ya

2 ibagak ke dakayun kaibaiba an adi kayu tumakut weno madanagan
hin waday donglon yuh kanan day nadatngan mo kanuy Algon aliyan
nan Ap-apu takun munhumalyah tagu. Adiyu kaya kulugon takon
di kanan day impaabig Apu Dios ke dida weno kanan day dakamiy
nangali weno nangitudok.
3 Adi kayu midngolan takon di nganney kalyon da, te adinadaman
e madatngan ni-an hidiyen pumbangngadan Jesus ingganay dakol day
mangiwalong ya mungngohe ke Apu Dios ya ingganay ihawwang nan
tagun namahig di kinagaga-ihona. Hituwen gaga-ihon tagu ya ahi
mipaeh impierno ta munholholtap ta nangamung hidi.
4 Hantuh aliyan diyen gaga-ihon tagu ya ngohayonan am-in di
mipanggep ke Apu Dios ya nadan dios an daydayawon di udum an
tatagu. Hay kanana ya hiyay katagtag-ayan ke didan am-in ya e bo
udot umbun nah Templon Apu Dios ta kananay hiyah Apu Dios.

5 Kon adiyu manomnom an kinalik ke dakayuy mipanggep ketuwe
handih wada takun am-in hina?
6 Ya inila yun adi mabalin an ihawwang diyen kagaga-ihawan an
tagud uwani, te waday mangiadin hiya. Hiya ya ahi umali hin
nadatngan nan nagtud an aliyana.
7 Takon ad uwani ya wadada nadan makangohhen Apu Dios, mu
ugge ni-an nainilaan hidiyen kagaga-ihawan an tagun mangipangpan-
gulun dida ya adi ni-an umali inggana makaan hidiyen mangiadih
aliyana.
8 Deket nakaan hidiyen mangiadi ya ahi nuppe umalih tuwen
kagaga-ihawan an tagu. Mu hantuh aliyan nan Ap-apu takun hi Jesus
ya matiboy ongal an kabaelana te hong-abanah tuwen tagut mate.
9 Hi Satanas di mangidat hi kabaelan diyen kagaga-ihawan an tagun
mangat hi dakol an umipamodwong ta punhaul nah tatagu.
10 Mahaul day tatagu te nalaing an mangapkapyah gaga-iho. Ya
nadan ahina haulon ya makastigu dat mipae dad dalom hi impierno
te kahing da nah nahamad an tuttudun kihwangan da.
11 Kinali iabulut Apu Dios an mahaul dat hay langkak an tuttuduy
kulugon da.
12 Hi uddidina ya kastiguwon Apu Dios dida te uggeda kinulug di
makulug an tuttudu, mu maan-anla dan mangat hi gaga-iho.

Hanadan pinilin Apu Dios an mihwang

13 Mu mahapul an mumpasalamat kamit nangamung ke Apu Dios
gapu ke dakayun iibba an pinpinhod nan Ap-apu taku te handih
lappuna ya pinili dakayun Apu Dios an mihwang gapuh kabaelan
nan Espiritunan nangipaphod ke dakayu ya gapuh nangulugan yu nah
makulug an tuttudu.
14 Pinili dakayun Apu Dios an mihwang, kinali intud-ak dakamin e
muntuttudun dakayu mipanggep hi pangi-ena te pinhod nan milak-am
kayu nah kidayawan Jesu Kristo an hi Apu taku.
15 Ta hidiye nan dakayun kaibaiba, punnanongon yuy pangulug yu
nah intuttudu mi ya nah intudok min dakayu.

16 Ya hana ot ta hi Jesu Kristo an Apu taku ya hi Apu Dios an Ama
takun nakamminhod ke ditaku ya nangipakodhol hi nomnom takut
nangamung ya nangipahamad hi dinol taku gapuh ulena

17 ya patulidon dakayu ya pal-oton dakayun mangat ya mangali hi
niptok.

3

1 Hay manguddidin kalyon min dakayun iibba ya idasalan dakami
damdamat midayaw ya mihinap hi gagalah kabobbobley ituttudu min
tuttudun nan Ap-apu taku umat hi naat handi nangituttuduwan min
dakayu.
2 Pakidasal yu bon Apu Dios ta ihwang dakamih aton nadan gaga-
ihon tatagu, te adi am-in di tagu ya mangulug dah ituttudu mi.
3 Mu waday dinol takun hi Apu taku ya ihamad nay pangulug taku
ya ipaptok ditakut maid di kabaelan Satanas an mangat hi gaga-iho ke
ditaku.
4 Ya madinol kamin itultuluy yun aton nadan intanuttudu min
dakayu te baddangan dakayun Apu taku.
5 Ya hana ot ta gapuh baddang nan Ap-apu taku ya makaawwatan
yuy ine-en di pamhod Apu Dios ya hay ine-en di pangan-anusan hi
ligat umat hi inat Kristo.

Mahapul an mungngunuy tagu

6 Hay tugun Apu Jesu Kristo an itugun min dakayu ya adi kayu maki-
kie nadah ibba takun mangulug an makahiggan adida un-unudon di
tugun mi mipanggep hi hinlun mungngunu.
7 Inila yuy in-innat mi handih wada takun am-in hina, ot hidiye
kumay pangiun-unudan yu. Ugge kami himmigan nungngunu ya
8 maid di emi liniblih makan hi nidat ke dakami. Ta hidiye nan takon
di naligat ya inhapot min nungngunu takon di hilong ta waday boklaon
mih igattang mih mahapul mi ta adi kami pitpittanud ke dakayu.
9 Athituy inat mi, mu bokon gapu te maid di lebbeng min mumbagan
dakayuh mahapul mi, mu man-uke ya ta waday pangiun-unudan yu.
10 Te takon handih wada takun am-in hina ya intugun min dakayu
an “Nan tagun adi mungngunu ya adi mangan.”
11 Itugun mih tuwe te dingngol min wadada kanun dakayuy
makahigga an hay ot ya abu atoaton da ya pakibiyangan day ibbada.
12 Hi Apu takun hi Jesu Kristo ya adina pinhod di athinan pangi-e,
kinali itugun min dakayun ip-iphod yuy pangi-eyu ya waday oha on
paptokanay ngunu nat waday pananud nah adol na.
13 Dakayun kaibaiba, adi kayu uminglen mangat hi maphod.
14 Kal-ina ket wadaday adi mangun-unud ketuwen intudok mi ya
tibon yu ta adi kayu maki-kien hiya ta wada ot an bumain.
15 Mu adiyu ibilang an kay yu buhul, mu tugunon yun kay yu tulang.
16 Hana ot ta hi Jesu Kristo an kalpuwan di linggop ya palinggopon
dakayu ta nangamung, takon di nganney maat ke dakayu. Ya hana ot
ta ipaptok dakayun hiya ta nangamung.
17 Ha-oy an ibayun hi Pablo an nangipatudok ke datuwe ya ha-oy
moy mangitudok ketuwen udidinan kanak di nonomnomon dakayu.
Ya wadan imatunan yu tun panudok ku ya tun pumpilmak.
18 Hana ot ta ulayan dakayun am-in ke Apu takun hi Jesu Kristo.

HAY NAMANGNGULUN TUDOK PABLO KE TIMOTHY

1-2 Hituwen tudok ke he-a Timothy an ibilang kun napateg an imbabalek gapuh pangulug tan duwa ya nalpun ha-on an hi Pablo an apostoles Jesu Kristo. Hi Apu Dios an mangihwang ke ditaku ya hi Jesu Kristo an pangidinolan takuh kihwangan takuy nanuddun ha-on an mun-apostoles.

Hana ot ta nanongnan ulayan daka, homkon daka ya palinggopon dakan da Ama takun hi Apu Dios ya nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo.

Hay nanugunan Pablo ke Timothy ta tugunona nadan tatagut bokon hay nihallay ituttudu da

3 Hay itugun kun he-a ya din kinalik ot ahiyak umed Macedonia an kanak di munnanong kah nad Ephesus ta tugunom nadan tatagun tumanuttuduh nihalla ta itikod da.
4 Ya kalyom nadah tatagut itikod dan umanab-abig nadah kumpul-nan na-na-at dih done ya itikod dan tumanonton hi aammod dan nahlagan da te humlun ot ya abuh punhahannuwan da. Yaden maid di ibaddang danaen pangun-unudan hi pinhod Apu Dios te hay bumaddang hi pangun-unudan ya hay pangulug ke Jesus.
5 Hay gapunah pangitugunak ketuwe ya ta munhimpopohhodan takun malpuh maphod an nomnom, maphod an pangi-e ya nahamad an pangulug takun Jesu Kristo.
6 Mu wadaday udum an nangiwalong ketuwen tugun ta hay nalgonalgom an maid di hilbinay kanalkalyon da.
7 Pinhod dan diday makalin muntuttuduh Tugun Apu Dios an dinawat din hi Moses, mu takon di dida ya adida maawatan hidiyen itanuttudu da, yaden nahalman an kanan day niptok da.
8 Abuluton takun hituwen Tugun Apu Dios ya maphod ya kiphodan, mu mahapul an nomnomon taku hin dahdiy nangitugunana
9 te hituwen Tugun ya bokon nadan maphod an tataguy nangitu-gunan Apu Dios te hay ine-en di pumbahulan di ipainilana. Hituwey mitugun hanadah adi mangun-unud hi olden, nadah mangohe, nadah adi mangun-unud ke Apu Dios, nadah mamateh ammod da, nadah pumate,
10 nadah ihuyop day bokon da inayan, nadah ihuyop day kaingngo da, lalaki hin lalaki weno babai hin babai, nadah mangibtik hi ibbadan tagut pumbalinon dah himbut da, nadah makallangkak ya am-in nadah adi mangun-unud nah makulug an mituttudu
11 mipanggep ke Apu Dios an kalpuwan di amlong an hidiye nan nidinol ke ha-on an ek ituttudu.

Hay ongal an homok Apu Dios ke Pablo

12 Ongal di pumpasalamatak ke Apu takun hi Jesu Kristo hi nangidatanah olot kun mangiat nah ngununa ya hay nangibilanganan ha-on an ohan pundinolana ot piliyonak an ohan pungngunuwona
13 takon di gaga-ihoy kinalikalik mipanggep ke hiya handi ya impunholholtap ku ya pinanadngolak nadan mangulug ke hiya. Mu

maphod ahan ta himmokak ke Apu Dios te kediye ya uggeyak ni-an
nangulug ke Jesus, ot uggek inilan adi maphod dadiyen inainat ku.
14 Mu gapu te makaulle nan Ap-apu taku ya ongal di homok nan
ha-on ot baddanganak an mangulug ke hiya ya maminhod hi ibbak
an tagu. Datuwe ya mabalin an aton taku gapuh pangulug takun Jesu
Kristo.
15 Kinali gulat na ya abuluton am-in di tagun makulug nan kanan
day immalih Jesu Kristo tuh lutan mangihwang nadah naliwat ta adi
kastiguwon Apu Dios dida. Ya deket nomnomnomok ya ha-oy di
nakahhalman di liwat na.
16 Mu takon di nahalman di liwat ku ya himmokak ke Apu Dios, ta
mipatiboy ulen Jesu Kristo nadah naliwat an umat ke ha-on ta pangitib-
an di udum an tatagun takon di nahalman di liwat di ohan tagu, mu
mangulug ke hiya ya midatan hi biyag an maid di poppog na.
17 Ta hidiye nan dayawon takut nangamung an hi Apu Dios ya abuy
makulug an Dios an adi matibo. Hiya ya maid di lappuna ya poppog
na ya hiyay mumpatul ta nangamung. Amen.
18 Datuwen intugun kun he-a Timothy an imbabalek ya miunnud
nah nipainilan atom. Un-unudom datuwet apputom di adi maphod.
19 Ya punnanongom di pangulug mu ya maphod an punnomnom mu.
Te wadaday udum an takon di inila da tuwaliy maphod an un-unudon,
ya ingnguddan dan ugge inun-unud ot hay numbalinana ya nadadag
di pangulug dan Jesus.
20 Umat ke da Haymenaus ke Alexander an inwalong ku didat
nangamung moh Satanas ke dida. Ta magilat dat adida pihupihulon
hi Apu Dios.

Hay niptok an pundayaw ke Apu Dios

2

1 Kalyok ke he-an hay mahapul an aton taku ya idasalan takuy ibba
takun tatagu ta baddangan Apu Dios dida. Ya mumpasalamat takun
hiya gapu ke dida.
2 Athidi bon idasalan taku damdama nadan ap-apun di kabobboble
ya nadan udum an mangipangpangulu ta maandong di punggubilnu
da ke ditaku ya maphod di pangat dat malinggop takun mangun-unud
nah maphod an pangi-en hidiyey pinhod Apu Dios an aton taku.
3 Maphod hituwen aton ya umipaamlong ke Apu Dios an mangih-
wang ke ditaku.
4 Hiya ya pinhod na damdaman mihwang am-in di tagu ya inilaon
day makulug mipanggep ke Jesu Kristo
5 te oha ya abuy Dios an mangihwang ke ditaku ya oha ya abuy
mangitakdog ke ditaku an hi Jesu Kristo an numbalin hi tagu.
6 Hiya ya immali ot ikatenay liwat am-in di tagu handih gintud Apu
Dios an aliyana. Hidiyey kitib-anan pinhod Apu Dios an mihwang am-
in di tagu ta adida makastigu.
7 Ya man-uket piniliyak ke Apu Dios an ohan apostoles na ya
ta ek ituttuduy makulug nadah bokon Judyu ya nan mipanggep hi
kihwangan gapuh pangulug ke Jesu Kristo. Ya bokon langkak hituwen
pungkalik te makulug.

8 Pinhod kun takon di daanan kaam-amungan yun mangulug ya
nadan linalakiy mundasal, mu mahapul an datuwen linalaki ya adida
aton di punliwatan, adida makihannu ya adida mabungot hi ibbada.
9 Ya pinhod kun hanada ke damdaman binabai ya iphod dan
mumbulwati ta bokon nadan bumongang ya nan nakangnginay
ibulwati da ya adida halman an mangipohopohod hi ang-ang da, umat
nadah dakol an pangat hi buuk ya nadan balituk an itanattayun hi
adol,
10 mu hay importante ya hay kaphod di pangi-en hidiyey kitib-anan
makulug di pangulug di ohan babai.
11 Ya deket nah pundayawan yun Apu Dios ya nadan linalakiy
muntuttudu yaden nadan binabai ya pamga day op-opyan mundong-
dongngol ya mangun-unud da.
12 Adik iabulut an nadan binabaiy muntuttudu weno mangipangpan-
gulu nadah linalaki nah pundayawan yu, mu mundongdongngol da ya
abu.
13 Te handih nangapyaan Apu Dios hi tagu ya namanguluy lalaki an
hi Adam ot ahina kapyaon nan babai an hi Eva.
14 Ya bokon hi Adam di nahaul, mu nan babaiy nahaul ot hiyay
namangulun nunliwat ke Apu Dios.
15 Ta gapuh nunliwatan Eva ya mumpalpaligat day binabaih puntun-
gowan da. Mu takon di athidi ya ihwang Apu Dios dida hin itultuluy
dan mangulug ya pinhod day ibbada ya inila dan mangonoknong hi
adol dat hay maphod di aton da.

Hay maphod an pangi-en di ohan mangipangpanguluh mangulug

3

1 Makulug hituwen kali an kananay “Deket pinhod di ohan tagun
mangipangpanguluh mangulug ya maphod hidiyen ninomnom nan
aton.”
2 Mu nan naminhod an mangipangpanguluh mangulug ya mahapul
an maphod di pangi-enat maid di pamihulan di tagun hiya. Ya
mahapul an ohay inayanan adi makibabai, mahapul an waday
konoknong nah adol na, maka-apnga nadah dumung-oh baleda ya
mahapul an kabaelanan muntuttuduh kalin Apu Dios.
3 Mahapul an adi mumbutong ya adi ittay nadi on dumaw-e, mu
mahapul an hiya ya maule, adi makihanannu ya adina gagamgaman
di pihhu.
4 Mahapul bon inilanan mangipaptok hi nunhituwana ya inilanan
manugun hi imbabalenat makangngun-unud da.
5 Te deket adina kabaelan an mangipaptok hi nunhituwana ya
namam-an adina kabaelan an mangipangpangulu nadah mangulug ke
Apu Dios.
6 Ya bokon nan ka-kulug nay mangipangpangulu te indani ya
ipahhiya nah diyen ngununa ya hidiyey humlun hi pangastiguwan
Apu Dios ke hiya, umat ke Satanas.
7 Hay oha boh gapunan mahapul an maphod di pangi-ena ya takon
nadan adi mangulug ya maphod di kalyon da mipanggep ke hiya. Te
deket adi athidi ya ad-adiy punnomnom di tatagun hiya ya hidiyey
pangapputan Satanas an kay na kinna.

Hay maphod an pangi-en di ohan bumaddang nah mangipangpanguluh mangulug

8 Ya hanada ke bon linalakin bumaddang nah mangipangpanguluh
mangulug ya mahapul damdaman maphod di pangi-eda: Adida
munlangkak, adida mumbutong ya adida gagamgaman di pihhu.
9 Mahapul an punnanongon day pangulug dan miunnud nah
nipainilan kalin Apu Dios ya mahapul an iohha day punnomnom da
ketuwe.
10 Importanten pakainillaon yu ni-an di pangi-e dat deket maphod
ya diday piliyon yun bumaddang nah mangipangpanguluh mangulug.
11 Mahapul an hay inayan da ya maphod di pangi-eda ya adida
makattumbuk. Ya mahapul an waday konoknong dah adol da ya
damanan pundinolan dida.
12 Ya hay oha boh itugun ku nadah bumaddang hi mangipangpanguluh mangulug ya mahapul an hin-oh-ay inayan da, adida makibabai ya
kabaelan dan manugun hi imbabaleda ya kabaelan dan mangipaptok
hi nunhituwan da.
13 Man-uke ya nadan napilin bumaddang an maphod di pangat dah
ngunuda ya tobalon di tatagu dida. Ya ongal di dinol dan mangalkalih
pangulug dan Jesu Kristo.

Hanan nakalligat an maawatan an kulugon taku

14 Takon di nomnomok an gagalay umaliyak hina ya itudok kun am-
in datuwen tugun kun dakayu
15 ta kal-ina ket mataktakak ta uhup di aliyak ya inila yuy aton yu
nah kaam-amungan yun mundayaw nah Dios an wadat nangamung,
te ditakun mangulug di mangitakdog nah makulug an mituttudu
mipanggep ke Jesu Kristo.
16 Maid di kiingngohan nan impainilan Apu Dios ke ditakun hidiye
nan kinulug taku. Hay pangitib-an an makulug hituwe ya wada nan
kali an kananay

"Hiya ya immali tuh luta ot mumbalin hi tagu ya impatibon nan Espiritun Apu Dios an hiya ya makaphod an abu. Hiya ya tinibon nadan anghel ya nipainilay pangi-enah kabobboble ot wadaday nangulug ke hiya. Hay nanguddidi ya impumbangngad Apu Dios hi langit an kidayawana."

Hay pangi-en nadan muntuttuduh nihallan tuttudu

4

1 Ipainilak ke he-ah tuwen impainilan nan Espiritun Apu Dios: Hi
udum hi algo ya wadaday mangiwalong hi pangulug da ke Jesu Kristo
te mahaul dah nihallan tuttudun malpu nadah dimonyo.
2 Hay ahi mangituttudun datuwe ya nadan tatagun makallangkak
an kahinhaphappiton dah maphod, yaden abunay gaga-ihon wadah
nomnom da. Dida ya impaingha dan mangat hi gaga-iho, kinali hi
punnomnom da ya bokon gaga-ihoy at-atton da.
3 Hay ituttudun datuwen makallangkak an tatagu ya kanan day liwat
di malahin ya panio kanuy udum an makan. Mu am-in di makan ya
lintun Apu Dios ta kanon nadan mangulug ya manginilah makulug an
mituttudu hin mumpasalamat dan Apu Dios.

4 Am-in di lintun Apu Dios ya maphod, maid di panio hin
mumpasalamat takun hiya hi nangidatana ke dadiye.
5 Mabalin an kanon takun am-in di makan te hidiyey kalyon Apu
Dios ya ten mumpasalamat takun hiya hi dasal taku.

Hay pangi-en di ohan muntuttudu mipanggep ke Jesus

6 Deket ituttudum datuwen kinalik ke he-a nadah iibba takuh na ya
maphod kan muntuttudu mipanggep ke Jesu Kristo. Hidiyey kitib-anan
nanongnan adaadalom nan mituttudun mangipahamad hi pangulug
taku.
7 Adim hangudon nadan ab-abig dih donen bokon mipanggep ke Apu
Dios te maid di hilbina, mu hay ot ya abu hangudom ya hay pangipal-
otam hi nomnom mun mangun-unud ke Apu Dios
8 te hidiyey importante. Umat hi exercise an waday ibaddang nan
mangipal-ot hi adol, mu kudukdul hin hay nomnom di pal-oton hi
pangun-unudan ke Apu Dios te bokon ya abu kiphodan takud uwani,
mu kiphodan ta nangamung.
9 Hituwen kinalik ya makulug, kinali maphod ot an kulugon di
tatagut kiphodan da.
10 Ta hidiye nan mahapul an punnanongon takun mangihapot an
mangipainilah mipanggep ke Apu Dios, takon di naligat. Te indinol
takun hiya an Dios an wadat nangamung an mangipaptok am-in hi
tagu, namam-a nadah mangulug ke hiya.
11 Datuwen kinalikalik di ituttudum nadah ibbam hina.
12 Ya ipatibom di maphod an pangi-em nadah ibbam an mangulug
hi punhapitam, hi atom, hi pamhod muh ibbam, hi pangulug mun Apu
Dios ya hi maphod an punnomnom mu ta he-ay pangiun-unudan da.
Te deket athidiy atom ya maid di pamihul dan he-a takon di unga ka
mu dida.
13 Hay atom inggana tuh aliyak ya ibidbid mu nadah tataguy kalin
Apu Dios on in-esplikar mun diday kibalinana ya tugunom didat un-
unudon da.
14 Adim iwalong nan kabaelam an indat Apu Dios ke he-a handih
nangihakmowan nadan mangipangpanguluh mangulug hi takle dah
ulum ot ipainila dan wadah diyen kabaelam.
15 Paka-un-unudom datuwen tugun kun he-at tibon di tatagun
nahamad di pangulug mu.
16 Halipat-am ta maphod ta nangamung di pangi-em ya papohdanam
ta hay makulug di ituttudum. Deket un-unudom hituwen tugun ku ya
bokon he-a ya abuy mihwang, mu takon nadan mangulug hi ituddum.

Hay intugun Pablo an aton Timothy nadah mangulug

5

1 Adim boh-olan nadan aam-ama hin waday nihallaan da, mu
paulayam an kalyan didan kay mu ama dida. Athidi bo nadah mangat-
agun linalakin kay mu dida udidiyan.
2 Ya nada ken iin-ina ya ibilang mu didan kay mu ina dida ya nadan
mangat-agun binabai ya ibilang mu didan kay mu dida udidiyan an
maid di malalaoh nomnomom.
3 Dakayun mangulug di mamaddang nadah ibbayun mangulug an
binabain nabalun maid di mamaddang ke dida.

4 Mu deket waday imbabalen datuwen nabalun binabai weno waday
inap-apu da ya lebbeng nan dadiyen mangipaptok ke dida ta kay da
pangipabangngad hi nangipaptokan di aammod dan dida, te hituwey
maphod an pangi-en di mangulug ya hituwey pinhod Apu Dios.
5 Hanada ken nabalun binabain maid kattog di bumaddang ke dida
ya hi Apu Dios ya abuy pundinolan dat kahilohilong ya kabigabigat on
dumasadasal da.
6 Mu nadan nabalun binabain hay pun-amlongan da ya abu tuh lutay
nomnomon da ya takon di matagu da ya kay da nate te maid di hilbi
da ke Apu Dios.
7 Datuwey kalyom an aton nadan mangulug ta maid di makalkalih
gaga-iho ke dida.
8 Mu deket waday adi mangipaptok hi iibana, immam-anay mismun
pamilyana ya maid di hilbinay pangalyanan hiya ya mangulug ke
Jesus. Deket athidiy pangi-ena ya kudukdul nan adi mangulug mu
hiya.
9 Deket waday nabalun babain naminhod an makingunuh simbaan*
ya mahapul an umeh nan-om weno nahawwal hi nan-om di toona ya
mahapul bon naminghan ya abun nalahin.
10 Ya mahapul an nun-innilah katagutagun maphod di inainat nan
impakaippaptok nay iimbabale nat nakattugun da, maapnga nadah
dumuttuk hi baleda, maulen mamaddang nadah tatagun Apu Dios,
uggena inukun bimmanaddang nadah tatagun maligatan ya itultuluy
nan maminhod an mangat hi maphod.
11 Adiyu pakipili nadan nabalun binabain ugge ni-an nain-ina te
dida ya nalakan malumman di nomnom dat ugge inila ya pinhod dan
mumbintan ta iwalong da moy pangingunuwan dah ipangunun Jesu
Kristo.
12 Te deket athidi ya mapihul da te imbahho day kinali dan
bumaddang da nadah mangulug.
13 Oha bo ya deke on humigada on palpal-iwan dan makibkib-un hi
kabalebale ta hay tumbuk ot ya abuy at-atton da, makibibiyang dah
udum an tatagu ya hay adi maphod di kanalkalyon da.
14 Kinali hay pinhod ku ya kudukdul nay mumbintan datuwen na-
balun binabain ugge ni-an nain-inat mun-imbabale dat waday ipaptok
dah nunhituwan dat bokon diday gumapuh pamihulan ditakun nadah
humihhingit ke ditakun mangulug.
15 Te wadaday udum an nabalun binabain nangiwalong hi pangulug
dat hi Satanas moy un-unudon da.
16 Pidwaok an kalyon ke dakayun mangulug an deket waday tutulang
yun binabain nabalu ya dakayuy nangamung an mangipaptok ke dida.
Adiyu idinol nadah ibbayun mangulug an mangipaptok ke dida, ta
waday innun dan bumaddang damdama nadah udum an nabalun
maid di mangipaptok ke dida.
17 Hay oha bon pinhod kun kalyon ke dakayu ya tibon yu ta ustuy
idat yuh boklaon nadan mangipangpangulun maphod di pangat da,
namam-a hin mahlun mangituttuduh kalin Apu Dios.
18 Athituy aton yu te diday nialigan nan impitudok Apu Dios an
kananay “Adiyu bobodan di hungahung nan nuwang an mun-ilik

* **5:9 5:9** Datuwen binabain an midatan ketuwen ngunu ya malpuh simbaan di holag da.

ta deke on kinumman hi ittay nah mailik." Ya kanana boy "Hay
mungngunu ya mahapul an matangdanan."
19 Hay oha boh kalyok ke dakayu ya deket waday mipabahul hi ohan
mangipangpangulun dakayu ya adi na-ala on kinulug yu, kah-in di
waday duwa weno tulun tatagun mangiuh-uh kakulugana.
20 Mu deket nainilan makulug an numbahul ya boh-olan yuh
hinangngab nadan ibbayu nah kaam-amungan yu ta donglon nadan
udum ta tumakut dan mangiun-unud ke hiya.
21 Timothy, un-unudom datuwen itugun kun he-a ya nomnomom an
hi Apu Dios, hi Jesu Kristo ya nadan anghel ya inila dah tuwen itugun
kun he-a. Deket waday ipanum hi nunhahallaan nadan mangulug ya
adim ipahhig hi oha, mu pun-ingngohom di panumalyam.
22 Adi kayu mahnan an mumpilih mangipangpangulu ke dakayun
mangulug, te mahapul an pakainillaon yu ni-an di pangi-eda on ahiyu
pinili. Te deket logmon yu ya makibahul kayun hiya hin waday inat
nah adi maphod. Kinali halipat-an yu ta maid di eyu aton hi athinan
pumbahulan, mu hay maphod am-in di aton yu.
23 Hay oha boh kalyok ke he-a ya adi abunay danum an inumom,
mu damanan uminum kah ittay an mainum ta bumaddang an
mangipaphod nah putum an oggan humakit ya nadan udum an dogom
an oggan mu gibokon.
24 Ya nomnomom nan kinalik an aton yun mamilih mangipangpan-
gulun dakayu te wadada nadan tatagun makainnilay gaga-ihon at-
atton da, ta hidiye nan makainnilan makastigu dah udum hi algo. Mu
wadaday udum an adi mainilad uwaniy gaga-ihon at-atton da, mu ahi
mainilah udum hi algo.
25 Athidi bon wadaday udum an makainnila nadan maphod an at-
aton da. Mu wadaday maphod an at-aton di udum an adi mainilad
uwani, mu ahi mainilah udum hi algo.

Hay aton di himbut

6

1 Pinhod kun tugunom am-in nadan himbut an mangulug ta adida
ngohayon di apu dat maid di pamihulan di tatagu ke Apu Dios ya nan
tugunan ituttudu taku.
2 Hanan himbut an mangulug di kon himbut ke hiya ya adi gapu
te mangulug dan duwa ya pangali nay adi mahapul an un-unudona
diyen apuna, mu namam-a ot an paka-un-unudona te nan kon himbut
ke hiya ya mangulug damdama. Ya pininhod bon Apu Dios damdama
umat ke hiya.

Mahapul an itugun mu ya ituttudum datuwe ke didat paka-un-
unudon da.
3 Mu deket wadada nadan udum an hinnatkon di ituttudu dan adi
miunnud nah ituttudu takun tuttudun Apu Jesu Kristo an hidiyey un-
unudon taku
4 ya dida nadan mangipahhiyah adol da ya makakuddang di
nomnom da. Makihanannu da mipanggep hi kibalinan nan kalin
Apu Dios, ta hidiyey gumapuh waday munhin-a-amo, muntututut,
munhimpapadngol, mun-oolloman ya

5 mun-aawwit te pina-in di gaga-ihoy nomnom da ot iwalong day
makulug an tuttudu. Ya hay punnomnoman da ya kumadangyan da
gapuh pangulug da.
6 Mu makulug an nadan mangidinol ke Apu Dios ya ongal di amlong
da nadah wadan didan indat Apu Dios, kinali diday mibilang an
nahamad an kadangyan.
7 Nabalbalol di pangulugan ke Apu Dios mu hay kinadangyan te
handih nitungowan taku ya maid di in-ali takuh nganneh diye. Athidi
boh katayan takun maid di alan taku nah mihaynod an biyag taku.
8 Ta hidiye nan takon di ittay di wadan ditaku ya adi taku mun-
ungu, mu ta wada ot ya abu nadan makahhapul taku, umat hi makan
ya bulwati.
9 Mu nadan tatagun hay kumadangyanan day gagamgaman da ya
kahinnaul da ya aton day nganneh diyen pinpinhod da takon di gaga-
iho. Hituwey humlun hi na-ala on inat day aton dan kadadagan dat
nangamung.
10 Hay pangamgaman hi pihhuy humlun hi pangatan di tataguh
nunhihinnatkon an gaga-iho. Gapuh pihhu ya dakol day nangiwalong
hi pangulug da ot hay numbalinan diyen inat da ya mahakit di
nomnom da.

Hay udidin tugun Pablo ke Timothy

11 Mu he-a Timothy an pinilin Apu Dios an mangituttuduh mi-
panggep ke hiya ya adim un-unudon di at-atton datuwen gaga-ihon
tatagu. Mu un-unudom di maphod an pangi-e ya nan pinhod Apu Dios
an atom, punnanongom di pangulug mu, pohdom di ibbam an tagu ya
maule kan dida. Ya anusam am-in di maat ke he-a.
12 Ihamad muy pangulug mun Jesus takon di naligat ta umat ka nah
tagun makiapput te hay nomnomom ya nan midat ke he-an biyag an
maid di poppog nan hidiyey namiliyan Apu Dios ke he-a. Nipatiboh
diyen namiliyan Apu Dios ke he-a handih nangipainilaam hi pangulug
muh hinangngab nadan dakol an tatagu.
13 Ya nomnomom an hi Apu Dios an nangidat hi biyag di am-in ya hi
Jesu Kristo an nangalih makulug hi hinangngab Pontius Pilatu handih
nahumalyaana ya inila dah tuwen kalyok ke he-a.
14 Paka-un-unudom nan nitugun ke he-a ta maid di mipabahul ke
he-a ingganah aliyan bon Apu takun hi Jesu Kristo.
15 Hay aliyan bon Jesus ya gintud Apu Dios an makakkaphod,
nakattag-en Ap-apu, Patul di kapatupatul ya Ap-apun am-in di aap-
apu.*
16 Hiya ya abuy maid di lappuna ya poppog na. Adi mabalin an mih-
up di tagun hiya te nahalman an humihhiliy kiha-adana. Adinadaman
tibon di tagu hiya, kinali maid di nanibon hiya. Hiyay madayaw ya
katagtag-ayan ta nangamung. Amen.
17 Ya tugunom bo nadan kakadangyan ad uwani ta adida ipahhiyay
kinadangyan da ya bokon nan pihhu dan nalakan mama-id di pangidi-
nolan da, mu idinol da ot ya abun Apu Dios te hiyay mangidaidat am-in
hi pun-am-amlongan taku.

---

* **6:15 6:15** Psalm 136:3

18 Kalyom ke didat aton day maphod ta hidiyey kay da ikadangyan.
Mahapul an adida naimut ya adida maka-uku, mu homkon day
ibbadan munligligat.
19 Te deket un-unudon dah tuwe ya madinol dan waday nahamad
an ikadangyan dah langit hi udum hi algon hidiye nan biyag an maid
di poppog na te importanteh tuwe mu hay kinadangyan tuh luta.
20 He-a Timothy, pakaippaptok muy ngunum an indinol Apu Dios ke
he-a. Adim hangudon nadan mituttudun bokon kidayawan Apu Dios
te maid di hilbin dadiye. Adika midngolan hanadah kalyon di udum
an nahamad an adal, te nihalla kaya,
21 te hinaey inun-unud di udum ot hay numbalinana ya inwalong
day pangulug da.
Hana ot ta ulayan dakayun am-in ke Apu Dios.

HAY NIKADWAH TUDOK PABLO KE TIMOTHY

1 Nalpuh tuwen tudok ke ha-on an hi Pablo an pinilin Apu Dios an
apostoles Jesu Kristo ta ipainilak hi tataguy kalin Apu Dios an nadan
migappat ke Jesu Kristo ya waday biyag dan maid di poppogna.
2 Muntudokak ke he-a Timothy an ibilang kun napateg an imbabalek.
Hana ot ta nanongnan ulayan daka, homkon daka ya palinggopon
dakan da Ama takun hi Apu Dios ya nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo.

Intugun Pablo ke Timothy an ihamad nay pangulug na

3 Hanah pundasalak hi kabigabigat ya kahilohilong ke Apu Dios
an maphod di nomnom kun mangun-unud ke hiyan umat handidah
aammod ku ya mumpasalamatak ta nangamung ke hiya gapuh
pangulug mu.
4 Deke on ninomnom ku din limmuwaam handih nunhi-anan ta,
kinali pinhod kun abun tibon dakat wadan umamlongak.
5 Inilak an nan pangulug mun Apu Dios ya umat hi pangulug apum
an hi Lois ya hi inam an hi Eunice.
6 Kinali ipanomnom kun he-a ta ihamhamad mun mangusal nah
kabaelam an indat Apu Dios ke he-a handih nangihakmoak hi taklek
hi ulum.
7 Te nan Espiritun impaalin Apu Dios ke ditaku ya bokon hiyay
kalpuwan di bain, mu hiyay kalpuwan di kabaelan takun mananggah
kumpulna ya ituttudu nan ditakuy pamhod hi ibba ya hay pungkono-
knong hi adol.
8 Kinali adika bumain an mangituttuduh mipanggep ke Apu takun hi
Jesus. Ya adim ibain tun ek nikalabutan gapuh pangun-unudak ke hiya,
mu makiholholtap kan ha-on gapuh pangituttuduwam mipanggep ke
Jesu Kristo ot pal-oton dakan Apu Dios ta damanan ippol muh diyen
punholholtapam.
9 Inihwang ditakun Apu Dios ot ngadanan ditakun tataguna. Mu
bokon gapuh maphod an inat taku, mu gapuh ulenan ditaku gapu ke
Jesu Kristo te hidiyey ninomnom na tuwali handih uggena ni-an lintu
hantudan wadad uwani.
10 Ya ad uwani ya nipatiboh diyen ulena te handih immaliyan Jesu
Kristo an mangihwang ke ditaku ya inapput nay kate hi namahuwana
ot impainila nan ditakun midatan takuh biyag an maid di poppog na
gapuh pangulugan taku nah mituttudu mipanggep ke hiya.
11 Piniliyak ke Apu Dios an mun-apostoles ta ek ipainilay mipanggep
ke Jesu Kristo ya ek ituttuduy ine-en di kihwangan taku gapun hiya.
12 Hituwey gapunah punholholtapak, mu adiyak bumain te inilak
nan kulugok an hi Apu Dios ya madinolak bon kabaelanan ipaptokak
inggana tuh Algon punhumalyaanah tatagu.
13 Hay itugun kun he-a ya punnanongom an un-unudon nan niptok
an tuttudun dingngol mun ha-on ya punnanongom boy pangulug mu
ya pamhod mu gapuh nigappatan takun Jesu Kristo.
14 Ya nan Espiritun Apu Dios an wada ke ditakun mangulug di
pangidinolam an bumaddang ke he-an mangituttudu nah indinol Apu
Dios ke he-a.

15 Inilam, am-in nadan ibba takun mangulug an iAsia ya
tinayananak, takon da Pigelus ke Helmogenes.
16 Mu maphod ni-mo ta wadah Onesiporus an ugge nangibain ke ha-
on hi nibaludak ta oggan umalin mangidung-on ha-on ta umamlongak.
Hana ot ta baddangan Apu Dios didan hin-am-a.
17 Handi peman dimmatonganah tud Roma ya eyak hinamahamak
inggana hinamakak tuh kalabutan.
18 Ya inilam bo an ongal di imbanaddang na handih wada takuh nad
Ephesus. Hana ot ta homkon Apu Dios hantuh pumbangngadan nan
Ap-apu takun hi Jesus an munhumalyah tagu.

*Hay tugun Pabloh pun-anusan Timothy hi punholholtapanan mangi-
takdog ke Jesu Kristo*

2

1 He-an imbabalek Timothy, idinol mun Jesu Kristo te hiya ya
makaulle.
2 Hanan dingngol mun intuttuduk ke dakayun am-in hanadah dakol
an tataguy ituttudum damdama nadah damanan pundinolam, ta
ituttudu da damdamah udum an tatagu.
3 Ippol muy pakiholholtapam ke dakami gapu nah ngunum te kay
ka tindalun Jesu Kristo.
4 Hay tindalu ya hay nuntindaluwanay nomnomona, adi mak-
ibibiyang hi at-atton di bokon tindalu ta ipaamlong nay ap-apuna.
5 Ya hay makiapput hi ay-ayam ya deket adina un-unudon nan
maunud an pun-ay-ayyam ya adi mangapput.
6 Athidi bo nah mahlun mumpayo an deket impakaippaptok nay
inliyak na ya dakdakol di aniyona.
7 Nomnomom datuwen kinalik ot baddangan dakan Apu taku ta
maawatam.
8 Adim kal-iwan nadan ek itanuttudu mipanggep ke Jesu Kriston
holag David an namahuwan.
9 Hay ek pangituttuduwan ketuwey gapunan munholholtapak an
deyan nabangkilinganak tuh kalabutan an kayak pimmate. Mu takon
di nabangkilinganak ya adinadaman mipatikod di kalin Apu Dios an
kay nabangkilingan te nanongna damdaman mihinap.
10 Kinali ip-ippolak di ligat kut mihwang nadan pinilin Apu Dios an
mangulug ke Jesu Kristo ta milak-am dah kidayawan Jesu Kristo an
maid di poppog na te hiyay mangihwang ke ditaku.
11 Makulug hituwen kali an kananay
“Deket nilaggat taku nah natayan Kristo ya makitagu takun hiya.
12 An-anusan taku key ligat takuh pangun-unudan takun hiya ya ahi
taku makiap-apun hiya. Ya deket ibain taku ya ibain ditaku damdaman
hiyan kananay bokon ditaku tagu.
13 Ditaku ya takon nin di adi taku un-unudon hi Apu Dios, mu hiya ya
nunna-ud an paannungonay kinalina te adi munlangkak.”

Hay pangabulutan Apu Dios hi maphod an mungngunu

14 Ipanomnom mu datuwen kinalik nadah mangulug hina. Ya
kalyom ke didan adi pinhod Apu Dios an punhahannuwan da nadan
maid di maphod hi ibaddang na te dumadag ot ya abuh pangulug
nadan mangmangngol.

15 Atom am-in di kabaelam an mangat nah mangipaamlong ke Apu
Dios ta matbal kan hiya. Ya hay niptok di panuddum hi kali nat adika
maba-inan.
16 Adim hangudon nadan mituttudun bokon kidayawan Apu Dios te
maid di hilbin dadiye, mu humlun ot ya abuh kapa-iyan di pangulug
di udum.
17 Te danaen mituttudu ya umat nah gulid an ittay ni-an, mu loktat
ya nihinap hi adol. Hanadan duwan tagun tumanuttuduh athina ya
da Haymenaus ke Piletus.
18 Adi miunnud nah makulug an mituttuduy itanuttudu da te kanan
day nagibbu moy kamahuwan di nate. Ta deyan wadada mo nadan
maid di kapotok nay kulugon da.
19 Mu takon di athinan wadaday mangituttuduh nihalla ya adi-
nadaman mahannotan nan makulug an tuttudun Apu Dios, te mialig
nah ongal an batun adi matigan. Athidi bo nadah makulug an
nahamad di pangulug dan hiya, te nitudok an kananay “Hi Apu Dios
ya inilana nadan tataguna.” Ya kanana boy “Hanadan tatagun kanan
day tagun Apu Dios dida ya mahapul an iwalong day gaga-iho.”

20 Hanah balen di kadangyan ya deya dahdiy nunhihinnatkon an
ngunut. Wadaday nabalol an nakapyah balituk ya nakapyah silber. Ya
wadada boy nalaka an nakapyah kaiw weno pula, mu nan kadangyan
ya nan nabalol di pakaikkagunan miusal hin waday bisitana.
21 Athidi bo nah tagun deket pinhod nan ibilang Apu Dios ta waday
punhilbiyana ya iwalong nan am-in di gaga-ihon at-attonat midadaan
hi kumpulnan pinhod Apu Dios an ipangunun hiya.

22 Nomnomom ta adim aton nadan gaga-ihon pun-amlongan di
adol an at-atton di mangat-agu, mu hay nomnomom an aton ya hay
pangatam hi maphod, ihamad muy pangulug mu ya pamhod mu ya
maphod di pakitulangam nadah nahamad di pundinol dah baddang
nan Ap-apu taku.
23 Adim hangudon di nalnalgom an punhuhummanganan te dadiye
ya humlun ya abuh punhahannuwan.
24 Hay pungngunuwon Apu Dios ya adi makihannu, mu maulen am-
in hi tatagu, nalaing ya naanus an muntuttudu.
25 Mahapul an paulayanan kalyan nadan kumahing ke hiya ta kay
ahan ya baddangan Apu Dios didat muntutuyu dah liwat dat loktat ya
inilaon da nan makulug an tuttudu.
26 Ta kay ahan kaya, ya pumhod di nomnom dat makaan dah konan
Satanas an nunhaul ke didan mangat hi pinhod na.

Hay pangi-en di tagu hantuh dandanin madatngan di udidin di algo

3

1 Hituwey nomnomom an hantuh dandanin madatngan di aliyan
Jesus ya waday nahalman an ligat
2 te hay tatagu kediye ya abunay adol day nonomnomon da ya hay
pihhuy gagamgaman da. Waday oha on mumpahhiya, padngolan
day ibbada, pakangohayyon day aammod da, adida mumpasalamat
hi nibaddang ke dida ya adida nomnomon an un-unudon hi Apu Dios.

3 Maid di pamhod da, adida kal-iwan di hingit dah ibbada, makat-
tumbuk da, maid di kolokla da, makabbungot da ya hihingngitan dan
am-in di nganneh diyen maphod.
4 Adinadaman pundinolan dida te takon di ibbada ya ihdul da. Ya
adida nomnomon on inat day aton da, mumpatag-e da ya hay pun-
amlongan di adol day nomnomon da an bokon hi Apu Dios.
5 Ya it-ok dan mangulug da ya un-unudon dah Apu Dios, mu matiboh
pangat dan kahinkulkuluggon da te adida abuluton di baddang Apu
Dios an mangipaphod hi pangi-eda. Halipat-am ta adika malalit ke
datuwen tatagu.
6 Hay udum ke datuwen tatagu ya ume dah kabalebalen e makiap-
apnga ya muntuttuduh hinnatkon ta haulon da nadan nalakan maawis
an binabain gaga-ihoy atoaton da, ta takon di inila dan gaga-iho ya
kapyanan aton da.
7 Datuwen binabai ya pinhod dan donglon am-in di kumpulmin
mituttudun dida, mu adida pakaawat nah makulug an tuttudu.
8 Ya dadiyen tatagun e muntuttuduh hinnatkon ya kahingon day
makulug an mituttudu, umat ke da Hanes ke Hambres handih done
an kinahing dah Moses. Hanadan muntuttuduh hinnatkon ya gaga-
ihoy nomnom da ya adi makulug nan kalyon dan mangulug da.
9 Mu adi mangmangnge tuwen at-atton da te ahi inilaon di tatagun
langkak dadiyen ituttudu dat adida mo kulugon didan umat nimpe ke
da Hanes ya hi Hambres.
10 Mu he-a Timothy ya inilam an adiyak athidi te ha-oy di nangiun-
unudam hi puntuttudu, hay pangi-e, hay punnomnom hi pangipaam-
longan ke Apu Dios, hay pangulug, hay anus, hay pamhod hi ibba ya
hay pangitultuluyan an mangun-unud ke Jesus takon di nganney naat.
11 Ya inilam boy nangip-ippolak hi namahig an nangipaholholtapan
dan ha-on handih nangayak ad Antioch, ad Ikonium ya ad Listera, mu
maphod ta impaptokak ke Apu taku.
12 Mu bokon ha-oy ya abuy mipaholholtap te am-in nadan naminhod
an mangun-unud ke Apu Dios gapuh pangulug dan Jesu Kristo ya
mipaholholtap da damdama.
13 Hanada ken tatagun muntuttuduh hinnatkon ta haulon day
ibba dan tagu ya haulon damdaman Satanas didat mungkilodlod di
kinagaga-iho da.
14 Mu he-a Timothy ya itultuluy mun un-unudon nan nituttudun
he-an hidiye nan inhamad mun kinulug te inilam an damanan
pundinolan dakamin nangituttudun he-a.
15 Ya inilam an nipalpu handih kaungam ya nitanuttudun he-a nan
nitudok an kalin Apu Dios an mamat-al hi nomnom di tagu. Hituwen
kalinay panginilaan hi ine-en di pangibaliwan Jesu Kristoh tagu gapuh
pangulug ke hiya.
16-17 Te am-in nadan impitudok Apu Dios an kalina ya bumaddang ke
ditakun mangituttuduh niptok ya manugun hanadah mangat hi gaga-
iho ya nibahho. Ya bumaddang nadah mangulug ke Apu Dios ta inilaon
dan mangat hi maphod ya ta midadaan dan mangat am-in hanadah
pinhod nan aton da.

Hay pangatan Timothy nah ipangunun Apu Dios

4

1 Hi Apu Dios, ya hi Jesu Kristo an ahi munhumalyan am-in hi tatagu,
nate ya matagu hantuh pumbangngadanan mun-ap-apu ya inila dah
tuwen itugun kun he-a.
2 Atom am-in di kabaelam an mangipainilah kalin Apu Dios takon di
ngannen tiempo ya takon di tobalon da weno pihulon da. Ihamad mun
muntuttudut mangulug day mangngol. Tugunom nadan mangaman-
gat hi gaga-iho ta itikod da. Ya tugunom damdama nadan mangulug
ta ihapot dan mangat hi maphod. An-anusam an muntuttuduh kalin
Apu Dios nadah tatagu takon di mabayag ta ahida maawatan.
3 Te wadan tuy algon na-ala ya adi donglon di tataguy makulug an
mituttudu te waday oha on e maniboh muntuttudun dida takon di
nibahhoy ituttudu dan dida, mu ta miunnud nah pinhod dan donglon.
4 Iwalong day makulug an mituttudu ta hay nihallan nalpuh
nomnom di taguy un-unudon da.
5 Mu he-a ke ya mahapul an takon di nganne ya papohdanam di
atom, anusam di nganneh diyen punligatam gapuh pangun-unudam
ke Apu taku, itultuluy mun mangituttuduh mipanggep ke Jesu Kristo
nadah tatagu ya atom am-in di ipangunun Apu Dios ke he-a.

Hay ligat an impalana-un Pablo

6 Kalyok am-in datuwe ke he-a te gagala mon madatngan di tiempon
panayanak tuh luta te nundadaanak an mate gapuh pangun-unudak
ke Apu Dios.
7 Inat kun am-in di kabaelak ot atok di indinol Apu Dios ke ha-on,
ot ad uwani ya nagibbu mo. Umatak nah makiapput an nangapput te
inun-unud kun am-in di tugunan ha-on ya impunnanong kuy pangulug
ku.
8 Ot ad uwani ya madinolak an wada nan mihmih-od ke ha-on
an hidiye nan makakkaphod an gun-udok an idat nan limpiyun
Apu taku hantuh punhumalyaana. Mu bokon ya abu ha-on di
pangidatanah athidin gun-udon te takon nadan udum an munho-ho-od
hi kibangngadana.
9 Daan mot deket mabalin ya nangin-a-ali kah tu
10 te deyan nunhintatayyananak. Hi Demas ya hay nitaguwana tuh
lutay nonomnomona ot umed Tesalonika. Da ke damdama Cresente ke
Titus ya maid dah tu. Immeh Cresente ad Galatia ya imme damdamah
Titus ad Dalmatia.
11-12 Takon hi Taykikus ya maid hitu te intud-ak kud Ephesus ot
ammunah Lucas an dehtu. Hantuh aliyam ya ikuyug muh Marcos te
mahapul kun bumaddang ke ha-on hi ngunuk.
13 Adim kal-iwan ta umali ka ya dag-uwom nan mahdol an bulwatik
an imbatik hi balen da Karpus ad Troas. Ya pakial-alam nadan libluk,
immam-ana ahan nan naluddun an papel an natudkan.
14 Hi Alexander an ohan mumpanday ya himpappangey inat nan
ha-on, mu nangamung hi Apu Dios an mangibalo.
15 Kinali halipat-am ot di atonan he-a te namahig di ngohena nah
intanuttudu taku.
16 Handih namangulun nahumalyaak ya maid ahan di nangitakdog
ke ha-on te waday oha on timmayan. Mu hana ot ta adi kastiguwon
Apu Dios dida.

17 Mu takon di nunhintatayyananak nadah ibbak ya uggeyak
tinaynan ke Apu Dios ot baddanganak ke hiya, ta hidiye nan natulidak
an mangitultuluy an mangipainilan am-in nah tuttudun Jesu Kristo
nadah bokon Judyu. Gapu boh baddang na ya nihwangak nadah
tatagun nunnomnom an mamaten ha-on.
18 Ot athidi bon ihwangak ke hiya hi am-in nadan ad-adin maat ke
ha-on ta migappatak nah pun-ap-apuwanah langit. Hiyay midayaw ta
nangamung. Amen.
19 Ahim ahan kalyon nah himbale an da Prisila ke Aquila ya nah
hin-am-an da Onesiporus an nomnomnomok dida.
20 Maid hituh Erastus te tinayanak ad Corinth ya hi ke Tropimus ya
tinayanak ad Miletus te mundogo.
21 Tibom ot ta dumatong kah tu ta ahi madatngan di ahi kotolan.
Hanadan ibba takun mangulug an da Ebulus, hi Puden, hi Linus, hi
Kelaudia ya nadan udum an mangulug ya kanan day nonomnomon
dakayun dida.
22 Hana ot ta nanongnan wadan dakayu nan Ap-apu taku ya ulayan
dakayun Apu Dios.

HAY TUDOK PABLO KE TITUS

1 Hituwen tudok ke he-a Titus ya nalpun ha-on an hi Pablo an
muttatyun Apu Dios ya apostoles Jesu Kristo an muntuttudut mihamad
di pangulug nadan pinilin Apu Dios an tataguna ya ta maud-udman di
inilada mipanggep nah makulug an mituttudu ta mangun-unud dan
Apu Dios.
2 Hanadan tatagun mangulug kediyen tuttudu ya madinol dan
midatan dah biyag an munnananong ta nangamung an hidiye handin
kinalin Apu Dios dih pippinghanan idat na nadah mangulug. Hi Apu
Dios ya paannungonah tuwe te hiya ya adi munlangkak.
3 Ad uwani ya nadatngan moy gintud nan kipainilaan tuwen
tuttudun kiphodan taku. Hi Apu Dios an mangihwang ke ditaku ya
indinol nan ha-on an mangipainilan tuwe.
4 Hana ot ta he-a Titus an ibilang kun napateg an imbabalek gapuh
pangulug ta, ya munnananong an ulayan daka ya palinggopon dakan
da Ama takun hi Apu Dios ya hi Jesu Kriston mangihwang ke ditaku.

Hay ngunun Titus ad Crete

5 Hay gapunan tinaynan dakan ha-on hinad Crete ya pinhod
kun gibbuwom nadan lebbeng nan maat hinan uggek ginibbu ya
piliyom nadan mangipangpanguluh mangulug hi kabobbobleh na. Mu
nomnomom ot nan intuttuduk ke he-an atom an mamili.
6 Hanadan piliyom an mangipangpangulu ya nadan maid di at-
atton dah gaga-iho ta maid di humlun hi pamihulan di tatagun dida.
Mahapul an hin-oh-ay inayan da ya adida makibabai, mahapul an
mangulug nadan imbabaleda ya nakattugun da ya adi kalyon di
tataguy mangohe da weno malalaoy at-atton da.
7 Ya gapu teden diday kiukodan nan ipangunun Apu Dios ya mahapul
an maid di kadngolan dah gaga-iho, adida ipapilit di pinhod da, adida
kabinnungot, adida mumbutong, adida makianawwit ya bokon hay
pihhun gagamgaman da.
8 Mu hay ot ya abu maphod an aton da ya maapnga dan am-in hi
dumung-on dida ya hay maphod ya abuy pinhod dan aton. Mahapul
bon waday konoknong dah adol da ya maandong di pangat da. Ya am-
in di aton da ya miunnud hi pinhod Apu Dios ya mahapul bon waday
ogon da.
9 Mahapul an adida iwalong, mu un-unudon da ya ituttudu da nan
makulug an tuttudun nipainilan didat ihamad day pangulug nadan
mangngol ya ituddu day nihallaan nadan kumahing nah ituttudu da.
10 Man-uke ya dakol day kahing ya humahhaul an maid di hilbin di
kanalyon da, namam-a nadan mangipapilit hi pangi-en di Judyu.
11 Dadiyen nihallan ituttudu da ya mahapul an mipatikod te dadiyey
humlun hi kadadagan di pangulug di dakol an pamilya gapu ahan te
maid di bain dadiyen muntuttudun hay pihhuy gamgaman da.
12 Takon din ohan profetas an ihinad Crete ya kananay “Hanadan
iCrete ya makallangkak da ya kay da ahun mabungot. Pinhod da bon
mamabhug, mu makahigga dan e manamak hi kitaguwan da.”

13 Makulug peman hituwen kinalina, kinali mahapul an pakatug-
gunom nadan mangulug hinat mihamad di pangulug da
14 ta bokon mo nan tuttudun di Judyu ya nan tugun di tatagun
nangiwalong nah makulug an tuttuduy un-unudon da.
15 Hay tagun maphod di punnomnom na te mangulug ya adina
paniawon nadan dakol an paniawon di udum an tatagu. Mu nadan
adi mangulug an immingha dah gaga-iho ya dakol di paniawon da te
dinadag tuwalin di gaga-ihoy nomnom da.
16 Kanan day mangulug dan Apu Dios, mu hay kakulugana ya adida
te gaga-ihoy at-atton da. Umipapabboh-ol da ya makangohhe da ya
maid di kabaelan dan mangat hi maphod.

Hay maphod an mituttudu

2

1 He-a ke ya mahapul an ituttudum di niptok an miunnud nah
makulug an tuttudu.
2 Tugunom nadan aam-ama ta waday kolokla da, umat hi pangin-
man dat malispitu da, ihamad day pangulug dan Jesu Kristo, nahamad
di naminhod dah ibbadan tatagu ya punnanongon day pangulug da
takon di nganney punligatan da.
3 Tugunom damdama nadan iin-inat hay pangi-eda ya miunnud nah
pinhod Apu Dios. Adida umibaag, adida nahpuh mainum ya hay
maphod di ituttudu da
4 ya tuttuduwan da nadan uung-ungan binabain maminhod hi
inayan da ya iimbabaleda,
5 waday kolokla da, maphod di punnomnom da, inila dan mangipap-
tok hi nunhituwan da, maule da ya makangngun-unud dah inayan dat
maid di humlun hi pamihulan di tataguh kalin Apu Dios.
6 Athidi damdama nadah kakat-agun kalyom ke didat waday kolokla
da.
7 Mahapul an he-ay pangiun-unudan dan am-in hi maphod an pangi-
e. Ihapot mun muntuttudut tibon dan papaptokam di ngunum
8 ya niptok di ituttudum an adi mapihul ta wada ke nadan kahing
ya maba-inan da te maid di eda pihulon ke ditaku.
9 Ya tugunom damdama nadan himbut ta makangngun-unud dah
kon himbut ke didat adida ngohayon dida, ta am-in di aton da ya
umipaamlong nah kon himbut ke dida.
10 Ya adida akawon di nganneh diyen ngunut da, mu ipatibo dah
pangi-edan damanan pundinolan didat matibon am-in hi aton day
kaphod nan mituttudu mipanggep ke Apu Dios an mangihwang ke
ditaku.
11 Hi Apu Dios ya impatibo nay ulenan ditaku ta waday innunan
mihwang takun am-in an tatagu.
12 Hituwen ulenay katugunan takun mangiwalong hi adina pinhod,
umat nadah ad-adin pinhod di tatagu tuh luta, hay pungkonoknong hi
adol ya hay niptok an aton ta miunnud di pumbiyag taku nah pinhod
Apu Dios.
13 Datuwey aton taku hi panpan-odan taku nah Algon ongal di am-
long taku. Kediyey ahi aliyan nan madayaw an Dios an mangihwang
ke ditaku an hi Jesu Kristo ya kediyen Algo ya mipatiboy kinatag-ena.

14 Hiya ya inhulug nay biyag na ot ikatenay pamoklaanah liwat takut
iwalong takun am-in di gaga-iho ta pumbalinon ditakun tatagunan
gagaid an mangat hi maphod.
15 Datuwen kinalik ke he-ay ituttudum. Ya iusal muy kalebbengam
an manugun ta mihamad di pangulug nadan mangngol hi ituttudum
ya boh-olam nadan nihallay pangi-eda. Ya adim iabulut an waday
mungngohen he-a.

Hay pangi-en di mangulug ke Jesus

3

1 Ipanomnom mu nadah mangulug hina ta mangun-unud dah
gubilnu ya nadah ap-apu ya midadaan dat nangamung an mangat hi
maphod.
2 Tugunom didat adida pihulon di ibbada ya adida makihanannu,
mu maule da ya ipatibo day maphod am-in hi tatagu.
3 Takon di ditaku handi ya makudang di nomnom taku te ugge taku
ni-an inilay pangi-en Apu Dios ya pakangohayyon takuy kumpulnan
tugun. Nahaul taku ot kulugon takuy nihallan tuttudu ya nan
nibahhon pangi-ey impaingha taku ya nadan gaga-ihon pun-amlongan
di adol takuy atoaton taku. Maid di udum hi wadah nomnom taku hin
bokon hay gaga-iho, amohan takuy ibba takun tagu ya ihihhingit taku
dida ya athidi bon ihihhingit ditaku.
4 Mu hi Apu Dios an mangihwang ke ditakun mangulug ya impatibo
nay ulena ya pamhod nan ditaku
5 ot ihwang ditaku, mu bokon gapuh nangatan takuh maphod,
mu gapuh homok na. Nihwang taku te impidwan nan Espiritunay
nitungowan takun paddungnay inulahan ditaku.
6 Kinali ongal di baddang Apu Dios hi nangipaaliyanah Espiritunan
ditaku gapu ke Jesu Kristo an nangihwang ke ditaku.
7 Hituwey inat Apu Dios te makaulle ke ditaku ot ibilang ditakun
hiyan maphod ta idat nan ditaku nan namnamaon takun biyag an
munnananong.
8 Datuwen tuttudu ya nahamad an pundinolan taku.

Ta hidiye nan pinhod kun pakaittugun mu datuwe nadah mangulug
ta hay maphod di aton da te hituwe ya kiphodan am-in di tagu.
9 Adika midmid-um nadah nalnalgom di punhuhummanganan da ya
nadan tumanonton hi pangi-en handidan aammod dih done. Ya adika
makiawwit weno makihannu mipanggep nah Tugun Moses te maid di
hilbina.
10 Ya deket wada on tagun humlun hi kaganodwaan yu ya kalyan yu
ta itikod nan mun-athidi, mu deket ipidwa yun kalyan, mu kapyanan
kahing ya mihdi ot kattog ta nangamung na.
11 Te inila yu an nan tagun athidi ya nihallay punnomnom na ya
imminghay gaga-ihon hiya ya inilanan hidiyey kakastiguwana.

Hay nanguddidih tugun Pablo ke Titus

12 Nomnomnomok an itud-ak hi Artemas weno hi Taykikus hinad
Crete ta waday mihannot ke he-a. Deket waday dumatong ke dida ya
adim ibahhon umalid Nicopolis ta mundammu tah di te ninomnom
kun miha-ad hidi hantuh ahi kotolan.

13 Atom di kabaelam an mamaddang ke Senas an abugadu ya hi
Apolos nah umgahan dat wadan am-in di mahapul dah pumbaatan
da.
14 Ya kalyam bo nadan ibba takun mangulug ta hay maphod ta
nangamung di aton da, umat hi pamaddangan da nadah makahhapul
day baddang, te adi maphod an ditakun mangulug ya mumbibiyag
takun maid di hilbina.
15 Am-in nadan ibba takuh tu ya kanan day nonomnomon dakan
dida ya kalyom bo nadah ibba takun mangulug hinan naminhod ke
ditakun nonomnomon mi dida.
Hana ot ta ulayan dakayun Apu Dios.

HAY TUDOK PABLO KE PILIMON

1 Hituwen tudok ya nalpun Timothy an ibba taku ya ha-on an hi
Pablo an dehtun nikalabut gapuh pangitanuttuduwak mipanggep ke
Jesu Kristo. Ipaali min he-a Pilimon an napateg an gayyum mi ya ibba
min muntuttudu
2 ya nadah ibba takun mangulug an oggan maamung hi baleyu ya
ke Apiya an ibba takun babain mangulug ya hi Alkipus an ibba takun
tindalun Jesu Kristo.
3 Hana ot ta hi Ama takun hi Apu Dios ya nan Ap-apu takun hi Jesu
Kristo ya munnananong di ule dan dakayu ya palinggopon dakayu.

Hay pamhod ya pangulug Pilimon

4 Am-in nah pundasalak ya adik kal-iwan an mumpasalamat ke Apu
Dios gapun he-an iba Pilimon
5 te dingngol kuy mipanggep hi kahamad di pangulug ya pamhod
mun Apu takun hi Jesus ya hay pamhod mu nadah ibba takun tatagun
Apu Dios.
6 Ya idasal ku bon gapuh pangulug takun am-in ya inilaon taku nan
dakol an kiphodan takun mangulug ke Kristo.
7 Impaamlongak ya impatulidak gapu nah nahamad an pamhod mu
ya gapuh nangipaamlongam nadah ibba takun tatagun Apu Dios.

Hay nangitugunan Pablo hi pangabulutan Pilimon ke Onesimus

8 Hay gapunan gulat na ya ipapilit kuy pinhod kun atom ya hay
nunhintulangan ta gapuh nigappatan ta ke Kristo,
9 mu adik pinhod an iathidi. Man-uke ya inilak an nahamad di
pamhod muh ibbam. Oha bo ya deyan naam-amaak ya dehtuwak tuh
kalabut gapuh pangun-unudak ke Jesu Kristo.
10 Hay pinhod kun ibaga anhan ke he-a ya ulayam nan himbut mun
hi Onesimus an binumtik ni-an. Te hiya ya ibilang kun imbabalek te
handih nangaliyanah tuh kalabut ya tinanuttuduwak ot mangulug mo
ke Jesu Kristo.
11 Inilak an kediyen binumtikana ya maid di hilbinan he-a, mu
maphod ta ad uwani ya numbaliw ta damanan bumaddang ke ditan
duwa.
12 Pumbangngadok hi kad-am, takon di naligat ke ha-on te ongal di
naminhod kun hiya.
13 Pinhod ku ot an makiha-ad ke ha-on ta baddanganak teden
dehtuwak hi kalabut gapuh nangituttuduwak hi mipanggep ke Jesu
Kristo ta kay ka wadah tun bumaddang ke ha-on.
14 Mu nangamung ka te adik pinhod an piliton dakan bumaddang
ke ha-on te kudukdul nay he-an kon nomnom.
15 Man-uke nin ta tinaynan daka ni-an ke Onesimus ya wadan deket
mibangngad ya makiha-ad mon he-at nangamung.
16 Ad uwani ya bokon mo ya abu himbut di pangibilang mun hiya,
mu ibilang mun tulang. Pakappinhod ku hiya, mu nunna-ud an
namam-an he-an kon himbut ke hiya. Bokon mu ya abu himbut, mu
napateg an tulang mu mo gapuh nanguluganan Apu Jesu Kristo an
umat ke dita.

17 Kinali deket ibilangak an tulang mu ya abulutom hi Onesimus
umat hi pangabulutam ke ha-on.
18 Ya deket waday inat nan he-ah ad-adi weno waday utang na ya
ha-oy di mamayad.
19 Deyan ha-oy an hi Pabloy mangitudok an abulutok an ha-oy
di mamayad hin waday utang nan he-a. Ta hidiye nan daan mot
abulutom nimpe hiya. Ongal di namnamak an atom hidiye te inilak
an uggem kinal-iwan an kay waday utang mun ha-on gapu te ha-oy
di nanuttudun he-a ot ahi ka mangulug ot mawadan he-ay biyag an
munnananong ta nangamung.
20 Kinali ibagak ahan ke he-a tulang ku an gapuh nigappatan tan Apu
Kristo ya atom danaen kinalik ta paamlongonak.
21 Madinolak an un-unudom danaen ibagak ke he-a, ya inilak an
mamam-ay pamhod mun hiya mu nan ibagak ke he-an atom.
22 Deket abuluton Apu Dios di dasal yu ta mipaeyak ya mangin-a-
aliyak an manibon dakayu. Kinali deyan pamanguluwok an kalyon ke
he-a ta deket mabalin ya idadaan yuy kiha-adak hi baleyu.

Hay udidin di tudok Pablo ke Pilimon

23 Hi Epaphras an dehtu damdaman tuh kalabut gapuh pangi-
tanuttuduwanah mipanggep ke Jesu Kristo ya kananay nonomnomon
dakayun hiya.
24 Athidi damdamay kinalin nadan ibbak an mungngunuh tun hi
Marcos, hi Alistalkus, hi Demas ya hi Lucas.
25 Hana ot ta ulayan dakayun Apu Jesu Kristo.

HAY TUDOK AN NIPAE HANADAH HEBREWS

Hanan Imbabalen Apu Dios an punhapitona

1 Handih done ya namindakol ya nunhihinnatkon di inat Apu Dios
an nangipainilah kalina handidah aammod taku an hay nunhapitona
ya handidan profetas.
2 Mu hantudah nanguddidin algo ya nan Imbabalenay nangipainilah
kalinan ditaku. Gapu ke hiya ya lintu dan Apu Dios am-in hantudan
wadad uwani. Ya hiya boy pinili nan mamoltan am-in ke datuwe.
3 Hiyay kitib-an di kinatag-en Apu Dios an hi Amana. Dida ya naka-
ingngo da hi am-in. Te am-in di wadan Apu Dios ya wada bo nah
Imbabalena. Hiyay mangipaptok am-in hi naltu. Waday kabaelanan
mangat ketuwe. Takon di kalina ya abu ya maat di pinhod na. Handih
ingkatenay kapakawanan di liwat taku ya imbangngad nah langit ot
umbun di winawwan Apu Dios an Katagtag-ayan te hidiy ubunanan
makiap-apu ke Amana.

Natagtag-eh Jesus mu nadan anghel

4 Kinali nainilan hiya ya natagtag-e mu nadan anghel, te takon di hay
nangalyan Apu Dios an Imbabalena hiya ya umustuh diyen kitib-anan
hiya ya natagtag-e mu nadan anghel.
5 Te bokon nadan anghel, mu hiyay nangalyan Apu Dios nah kananay
"Imbabale dakan ha-on. Ipainilak mod uwani an ha-oy hi Amam."*
Ya bokon bo nadan anghel di nangalyana nah kananay
"Ha-oy di ahi mainilan Amana ya athidi bon hiyay ahi mainilan
Imbabalek."
6 Am-in datuwen kinalina ya nan nakattag-en Imbabale nay nan-
galyana. Handih nangitud-akan Apu Dios ke hiya tuh luta ya kananay
"Am-in nadan anghel ku ya mahapul an dayawon da tun Imbabalek."
7 Ya hay kinali damdaman Apu Dios mipanggep nadah anghel ya
kananay "Hanadan anghel ya ba-ba-alok ya abu didan mangat hi pin-
hod ku, takon di pumbalinok didah dibdib weno apuy an mundadalang
hin pinhod ku."†
8 Mu hay kinalin bon Apu Dios mipanggep nah Imbabalena ya kananay
"He-a an Dios ya maandong ya munnananong ta nangamung di pun-
ap-apuwam di pangat mun mun-ap-apu.
9 Pinpinhod muy maphod an pangi-e ya kahingngitam di gaga-iho.
Kinali ha-oy an Dios an un-unudom ya tinuddu dakan madaydayaw
mu nadan ibbam, ta umamlong ka."‡
10 Ya hay impitudok na bo mipanggep nah Imbabalena ya kananay
"Handih lappuna ya lintum di luta, hay kabunyan ya am-in nadan
wadah di.
11 Ya ahida mama-id te umat dah bulwatin mumbalin hi layut, mu he-a
ke ya wadawada kat nangamung.
12 Te ahim kaanon datuwen lintum ta hannotam didah balu. Mu he-a
ke nimpe ya adika mumbaliw, mu munnananong kat nangamung."§
13 Ya bokon nadan anghel di nangalyan Apu Dios ketuwe an kananay

---

* **1:5 1:5** Tibon yuy Psalm 2:7, Acts 13:33 ya Hebrews 5:5. † **1:7 1:7** Psalm 104:4 ‡ **1:9 1:8-9** Psalm 45:6-7 § **1:12 1:10-12** Psalm 102:25-27

"Umbun kah winawwan ku inggana paka-apputok am-in di buhul
mu."*
Mu hay nangalyanan tuwe ya hi Jesu Kristo ya abu an Imbabalena.
14 Te nada ken anghel ya ba-ba-alon Apu Dios ya abu didan
bumaddang nadah tatagun mihwang.

Hay ipaanhan taku ya hay kihwangan taku

2

1 Ta hidiye nan gapu te hi Jesus an Apu takuy katagtag-ayan ya
mahapul an ihamad takun mangun-unud nah tugunan dingngol taku
te indani ya makal-iwan.
2 Hanan Tugun Apu Dios an impainilan nadan anghel na ke Moses
ya nipainilay kahamad na. Te nadan ugge nangun-unud kediye ya
nakastigu da mipuun hi uggeda nangun-unudan.
3 Ditaku ke ya namammam-ay kastigu taku hin nguddanon takun adi
hangudon di kihwangan taku. Hi Apu takuy namangulun nangipainila
ketuwen kihwangan taku ya nadan nangngol ke hiya ya diday
nangipainilan ditakun makulug hituwe.
4 Takon hi Apu Dios ya impatibona an makulug hituwe, te indatana
didah kabaelan da ot aton day dakol an milagro ya indat na nadah
mangulug di nunhihinnatkon an kabaelan dan malpuh Espirituna an
miunnud nah pinhod na.

Hanan mangihwang ke ditaku an mangulug

5 Hantuh panannotan Apu Dios hantudah wadad uwani hi balu an
hidiye nan emi ipaininnilad uwani ya bokon nadan anghel di tinuddu
nan mun-ap-apu, mu ditakun tatagu.
6 Matiboh tuwe nah nitudok an kinalin din patul an hi David an
kananay
"Apu Dios, hay tagu ya nababa, yaden tipet pakannomnomom ya
pakaippaptok mu dida?
7 Lintum dida an nababbaba mu nadan anghel ya abu. Ya impadayaw
mu ya totobalom dida,*
8 te diday tinuddum an pun-ap-apun di am-in."†
Hidiyen nitudok an kananay tinuddun Apu Dios di tagun mun-ap-
apun am-in hi nganneh diye ya ugge ni-an naat, kinali maid ni-an di
pangitib-an taku.
9 Mu inila takun umannung hituwe gapu nah naat ke Jesus. Te gapuh
ulen Apu Dios hi tagu ya impababana ni-an di saad Jesus mu nadan
anghel ot mumbalin hi tagu ot ikatenay liwat takun tatagu. Mu ugge
numbayag hidiyen nipababaana te handih nagibbuy nunholholtapana
ya impatag-en bon Apu Dios. Ot hiya moy nakattag-e ya madayaw an
Ap-apu gapuh nangikatayanah liwat taku.
10 Hi Apu Dios an nunlutun am-in hi nganneh diyen wadad uwani
ta kidayawana ya maphod hidiyen nangiabulutanah nunholholtapan
Jesus. Te gapuh nangatanah di ya dakol day tatagun nibilang
an imbabale nat migappat dah kidayawan Jesus hi langit. Ya
hidiyen nunholholtapanay nangipahamad hi pun-ap-apuwanat maid
di pungkudanganan mangihwang ke ditaku.

---

* **1:13 1:13** Psalm 110:1 * **2:7 2:7** Psalm 8:5 † **2:8 2:6-8** Psalm 8:4-6

11 Hi Jesus ya ingkate nay liwat takut mapakawanan takut miunnud
di pangi-e taku nah pinhod Apu Dios. Bokon ya abuh diye te am-in
takun da Jesus ya ohay Ama taku an hi Apu Dios. Ta hidiye nan adi
bumain hi Jesus an mangalin tulang ditakun hiya.
12 Hituwe ya miunnud nah nitudok an kananay
"Apu Dios, ipainilak nadah tutulang kuy mipanggep ke he-a. Ya ahiyak
makikankantan didah pundayaw min he-a."‡
13 Kanana boy
"Hi Apu Dios di pangidinolak."
Ya kanana boy
"Dehtuwak an midmid-um nadah imbabalen Apu Dios an indinol nan
ha-on."
14 Ot gapuh tedeyan ditakun imbabalen Apu Dios an kanan Jesus di
tulang na ya tagu taku ya abun waday katena ya numbalin hi Jesus hi
tagu ot mate ot mamahuwan an hidiyey nangapputanan Satanas an
kalpuwan di kate.
15 Kinali adi taku mo tumakut hi kate. Handi ya hay takut takuh
katayan takuy kay nangdon ke ditaku, mu ad uwani ya nalibli taku
mo kediyen tatakkutan taku.
16 Hidiyey kitib-anan ditakun holag Abraham di baddangan Jesus,
bokon nadan anghel.
17 Man-uke ya numbalin hi tagun umat ke ditakut hiktamanay
punligatan di tagu ta hummok ke ditaku ya ta pundinolan taku
hiyan natag-en padin mangitakdog ke ditakuh hinangngab Apu Dios
ta mapakawan di liwat taku.
18 Kinali hiyay bumaddang ke ditakuh panaulan Satanas ke ditaku
te takon di hiya ya impatnan Satanas an haulon ya hiniktamana
damdamay ine-en di ligat.

Hi Jesus ya natagtag-e mu hi Moses

3

1 Ta hidiye nan dakayun kaibaiba an pinilin Apu Dios an tatagunan
makiha-ad ke hiyah langit ya iohha takuy nomnom taku ke Jesus an
tinuddun Apu Dios an mangitakdog ke hiya ya hiya boy natag-en padi
nah pangulug taku.
2 Hiya ya impaka-un-unud nay pinhod Apu Dios, umat ke Moses
an inun-unud nah Apu Dios handih hiyay nun-ap-apuwona handidah
aammod takun Judyu an imbilang Apu Dios an tataguna.
3 Mu ugge nun-ingngoy kinatag-en da Jesus ke Moses, te hi Jesus an
nunlutuh tagu ya natagtag-e mu hi Moses an lintuna.
4 Umat nah balen adi na-ala on nakapya te mahapul an waday
mangapya. Athidi bon am-in hantudan wadad uwanin nawadada te
winadan Apu Dios.
5 Hi Moses ya makangngun-unud ke Apu Dios. Impakaippaptok
na handidan mibilang an tatagun Apu Dios ya intuttudu nan diday
mipanggep nah ahi ipainilan Apu Dios. Muden hi Moses ya muttatyu
ya abu.
6 Yaden hi Kristo ya makangngun-unud damdaman ipaptok na nadan
tatagun Apu Dios, mu hiya ya bokon muttatyu te hiyay Imbabalena.

‡ **2:12 2:12** Psalm 22:22

Ya ditakun mangulug di mibilang an tataguna hin itultuluy takun
mangidinol ke Jesu Kristo ya adi taku iwalong nan namnamaon takun
hidiye nan pakitaguwan ke hiyan munnananong an mangipaamlong
ke ditaku.

Hay pun-iyatuwan nadan tatagun Apu Dios

7 Ot gapu te ditakun mangulug ya mibilang takun tatagun Apu Dios
ya maawatan taku nan impitudok di Espiritunan kananay
"Kal-ina ket donglon yuy kalyon Apu Dios ad uwani
8 ya adiyu ngohayon ta adiyu iummat handidah aammod yun nginohe
dah Apu Dios handih niha-ha-adan da nah adi maboblayan ta panib-an
da hin mapoppog di anus nan dida.*
9 Mu kanan Apu Dios di 'Dakol di inat handidan aammod yu dih
donen umipaboh-ol ke ha-on, takon di tinibotibo da nadan inat kuh
nangipatib-ak hi kabaelak hi nap-at an toon.'
10 Hidiyey gapunan bimmoh-olak ke dida ot kanak di 'Inay mo ahan
datuwen tatagu, iwalongak ke dida ya adida un-unudon di tugun ku.'
11 Ot gapuh namahig an boh-ol ku ya insapatak an kanak di 'Adida
migappat nah pun-iyatuwan an indadaan kun dida.' "†
12 Kinali dakayun iibba, tibon yu ta adiyu iummat ke dadiyen
makangohhen tatagun adi mangulug, te indani ya iwalong yu nan Dios
an wadat nangamung.
13 Ot ad uwanin mabalin an inilaon takuy pangi-en Apu Dios ya
maphod di munhintuttugun takut nangamung ta adi taku mahaul hi
punliwatan ta adi taku ngohayon hi Apu Dios.
14 Ya deket mitultuluy nan datin pangidinol takun Jesu Kristo ya
mihamhamad di pakihayyupan takun hiya.
15 Ya pidwaok bon kalyon nan impitudok Apu Dios an kananay
"Kal-ina ket donglon yuy kalin Apu Dios ad uwani ya adiyu ngohayon
ta adiyu iummat handidah aammod yun nginohe dah Apu
Dios."‡
16 Hanadan kinalik an nungngohen Apu Dios ya maid di udum hin
bokon handidan tatagun pinoppog Apu Dios di nihbutan dad Egypt
handih impangulun Moses ot tumayan dah di.
17 Ya handih wadada nah adi maboblayan an nunhanawwangan dah
nap-at an toon ya impaboh-ol dah Apu Dios te intultuluy dan nunliwat
ot dakol di naten dida ot mibati da nah adi maboblayan.
18 Gapu kediyen ngoheda ya bimmobboh-ol hi Apu Dios ot isap-
atanan kananay "Adi mabalin an e migappat nadan nungngohe nah
ninomnom kun eda ot pun-iyatuwan."
19 Ad uwani ya maawatan taku mon hay gapunan uggeda nigappat
ya uggeda kinulug hi Apu Dios.

4

1 Hidiyen kinali nan e pun-iyatuwan nah makaphod an boblen
indadaana ya mabalin damdaman ditaku. Mu mahapul an halipat-
an takuy pangi-e takut maid di ohan ditakuy e adi dumatong kediyen
boble.

---

* **3:8 3:8** Psalm 95:8-9 † **3:11 3:11** Psalm 95:11 ‡ **3:15 3:15** Psalm 95:8-9

2 Hituwen kiphodan takun nipainilan ditakud uwani ya nipainila
damdama handidah aammod taku dih tiempon Moses. Mu maid di
hilbinan dida te uggeda kinulug.
3 Mu ditakun mangulug ya nunna-ud an datngan takuh diyen
indadaan Apu Dios an pun-iyatuwan taku. Mu nada ken adi mangulug
ya mipanggep ke dida nan impitudok Apu Dios an kananay
"Impaboh-olak ke dida, kinali isapatak an adinadaman makiiyatu dan
ha-on."
Hinaen kinalin Apu Dios an pun-iyatuwan di tagu ya indadaana tuwali
handih ginibbunan lintu datuwen wadad uwani.
4 Impitudok Apu Dios di mipanggep hi ine-en di nun-iyatuwana handih
mikapitun algo. Kananay "Nun-iyatuh Apu Dios handih mikapitun
algoh nangibbuwanan nunlutu ke datuwen wadad uwani."
5 Mu takon di wadah diyen pun-iyatuwan di tagu ya kanana nimpey
"Adinadaman eda makiiyatun ha-on."*
6 Man-uke ya man-ut diday namangulun nangipainilaan Apu Dios
mipanggep ketuwen pun-iyatuwan an kiphodan da, mu uggeda kin-
ulug, kinali uggeda nigappat kediye. Mu takon di athidi ya damanan
makiiyatu nadan mangulug ke Apu Dios.
7 Impatibonay kakulug tuwe handih impatudok nan David di
"Deket donglon yuy kalyon Apu Dios ad uwani ya adiyu ngohayon."†
Intudok David hituwe handih nala-uy dakol an toon nipalpu kediyen
ugge nangipadatngan Apu Dios handidah aammod taku nah in-
dadaanan pun-iyatuwan da.
8 Mipatibo ketuwen bokon hidid Israel an nangipanguluwan Joshua
ke dadiyen aammod takuy kialigan tuwen kinalin Apu Dios an pun-
iyatuwan di tataguna. Te gulat nat hidi ya ugge ot kinalin Apu Dios di
mipanggep hi oha bon tiempon damanan pakiiyatuwan ke hiya.
9 Kinali ditaku ken mibilang an tatagun Apu Dios ya waday ahi taku
pun-iyatuwan umat handih nun-iyatuwan Apu Dios hi nagibbuwanan
am-in nadah lintuna.
10 Ot athidi damdama nah tagun makiiyatun Apu Dios an mun-iyatuh
ngununa, umat ke Apu Dios handih nangibbuwanah ngununa.
11 Kinali aton takuy kabaelan takut igappat ditakun Apu Dios nah pun-
iyatuwana ta adi taku umat handidah aammod taku dih donen uggeda
dimmatong nah pangayan dan eda pun-iyatuwan te uggeda inun-unud
nan kinalin Apu Dios.
12 Hay kalin Apu Dios ya ongal di kabaelana mu hay katadtadoman
an hinalung. Te hay hinalung ya ammuna nan adol an gol-anan
gogodon ta budhanay wadad dalom. Mu hana ken kalin Apu Dios ya
damanan ipainilana nan nidalom an wadah nomnom ya nan pinhod
di tagun aton ta mabudhan am-in di pangi-ena.
13 Inilan Apu Dios di ine-en am-in di lintuna. Kinali am-in di wadah
nomnom taku ya nadan aton taku ya impakainnila na. Ya hi udum hi
algo ya hiyay pangikalyan takun am-in hanadah inat taku tuh luta.

Hi Jesus di natag-en padin mangitakdog ke ditakuh hinangngab Apu Dios

---

* **4:5 4:5** Psalm 95:11 † **4:7 4:7** Psalm 95:8-9

14 Ot gapu te nibangngad hi Jesus hi langit an hiya nan natag-en
padin mangitakdog ke ditakuh hinangngab Apu Dios an hi Amana ya
mahapul an itultuluy takun mangulug ke hiya.
15 Maphod ta itakdog ditakun hiyah hinangngab Amana te homkon
ditaku nah punligligatan ya pungkapuyan takun mangun-unud. Te
hiya ya napatnaan am-in hi ine-en di kahaulan di tagu, mu ugge
nunliwat.
16 Ta hidiye nan maphod di mundinol takun mundasal takun Apu
Dios hi langit an makaulle ya huhhummok ta hiyay pumpahmokan
takun mumpakawan liwat taku te hiya ya gagaid an bumaddang ke
ditaku.

Hay mipanggep hi natag-en padi

5

1 Hay kapiliyan di natag-en padi ya nadah ibbanan tagu. Hiyay
mangitakdog ke didah hinangngab Apu Dios ya hiyay mangiappit nah
idat di tagu ke Apu Dios ta mapakawanan di liwat da.
2 Hiya ya tagu damdaman wadan waday punliwatana. Kinali
maawatanay ibbanan tatagu nah kibahhawan da te dakol di uggeda
inila mipanggep ke Apu Dios.
3 Kinali deket iappit na nan midat ke Apu Dios ya mahapul an hiyay
mamangulun umiappit ta ahina iappit nan idat nadan tatagu ke Apu
Dios, te takon di hiya ya waday liwat na.
4 Maid di tagun na-ala on pinilinay adol nan mumbalin hi natag-
en padi, mu nangamung hi Apu Dios an mamilin hiya, umat hi
namiliyanan Aaron an namangulun natag-en padin handidan aammod
takun dih done.
5 Athidi bon Jesu Kristo an adi na-ala ot tudduwonay adol nan
mumbalin hi natag-en padi te hi Apu Dios di nanuddun hiya.
Nipainilah tuwe handih kanan Apu Dios ke hiyay
"Imbabale dakan ha-on. Ipainilak mod uwani an ha-oy hi Amam."*
6 Ya kanana boy
"Tinuddu dakan mumpadit nangamung, umat hi kinapadin Melk-
isidek."†
7 Handih kawadan Jesus tuh luta ya inloinlot nan nundasadasal ya
limmuwaluwah numpahmokana ke Amana te inila nan hiya ya abuy
waday kabaelanan managun hiya. Ya gapu te numpakumbaba ot un-
unudonay pinhod Amana ya dingngol Amanay dasal na.
8 Man-ut hiya ya Imbabalen Apu Dios, mu kah-in di nunligligat hi
nangun-unudanan am-in hi pinhod Amana.
9 Ginibbu nan am-in di pinhod Amanan hi Apu Dios an aton di natag-
en padi, ot mumbalin an mangihwang nadah mangun-unud ke hiyat
midatan dah biyag an maid di poppog na.
10 Ya hiyay tinuddun Apu Dios hi natag-en padin umat hi kinapadin
Melkisidek.

Hay tugun hanadah ugge nihamad di pangulug na

11 Wada ot di udum an pinhod kun ituttudun dakayu mipanggep
hi ine-en tuwen pumpadiyan Jesus, mu inilak an naligat hituwen

---

* **5:5 5:5** Tibon yuy Psalm 2:7, Acts 13:33 ya Hebrews 1:5. † **5:6 5:6** Psalm 110:4

mituttudun dakayu te adiyu maawatan, takon di nabayag kayun
nangulug.
12 Gulat na ya damana ot mon muntuttudu kayuh mipanggep hi kalin
Apu Dios, mu adinadama te takon ad uwani ya mahapul an ipanidwan
dakayu nadan inadaadal yu. Te kay kayu goggolang an hay intannung
weno gattak di mabalin an kanon yu, adi kayu ni-an pakakan hi umat
hi kanon di kat-agu.
13 Umat kayu nadah ka-kulugnan uggeda inilan mangimatun hi
niptok weno nihallan pangi-e.
14 Adi kayu umat nadah nihamad di pangulug dan hay niptok di aton
da ya inila dan mangimatun hi niptok ya nihalla. Diday nialigan nadan
mangan hi kanon di kat-agu.

6

1 Ta hidiye nan adi abuna nadan namangulun inadal taku mi-
panggep ke Kristo, mu mahapul an adalon taku damdama nadan
tuttudunan mangipahamad hi pangulug taku. Te maid di hilbi-
nah pangipanidwaan takun mangadal nadah nagibbun nituttudun
ditaku handi umat hi pangiwalongan taku nadah maid di hilbinah
hinangngab Apu Dios ya hay mipanggep hi pangulug takun hiya te
inila taku mo datuwe.
2 Handih lappunah nangulugan taku ya inadal taku boy kibalinan di
bonyag, hay pangihakmowan hi takleh ulun di ohan tagun idasalan,
hay mipanggep hi kamahuwan di nate ya nan ahi punhumalyaan Apu
Dios hi tatagu ta makastigut nangamung nadan naliwat.
3 Ot ad uwani ya adalon taku nadan tuttudun mangipahamad hi
pangulug taku, mu mahapul an idinol takuh baddang Apu Dios an
mangadal ke datuwe.
4 Halipat-an yu te nan tagun manginguddan an mangiwalong hi
pangulug nan Jesu Kristo ya adinadaman muntutuyu bot mangulug
bon hiya. Te deket naawatan di taguh diyen mituttudun kiphodana
te pinat-alan Apu Dios di nomnom na ot hiktamana mo nan ongal an
homok na, gibokona moy kabaelan nan Espiritunan wadan hiya
5 ya inilaonay kaphod di kalin Apu Dios ya nan ongal an kabaelanah
pangipatib-anah dakol an milagro,
6 mu inguddanan inwalong am-in dadiye ya adi mabalin an muntu-
tuyu ta mibangngad bon mangulug. Te deket mabalin di athidi ya
ongal di pama-inanan Jesus an Imbabalen Apu Dios hi hinangngab di
tatagu te kay na bo ipapidwan pipateh Jesus hi krus.
7-8 Hay tagun nangiwalong hi pangulug na ya mialig nah lutan takon
di maudaudanan ya abunay holok ya nadan pagit di tummol. Ya
nan tagun athidi ya hiyay kastiguwon Apu Dios nah apuy. Mu hay
tagun mangitultuluy hi pangulug na ya mialig nah lutan maluwab di
mitanom ta waday aniyon nan kon lutan diye. Ya hay tagun athidi ya
waday maphod an ih-ih-od Apu Dios ke hiyan gun-udona.
9 Mu takon di athituy kalyok ke dakayun kaibaiba ya madinol kamin
adi athituy pangi-eyu, te inila min kudkudukdul kayu mu nadan
tatagun mialig nah lutan abunay holok ya nadan pagit di tummol hidi
ya madinol kamin maphod di aton yu te nihwang kayu.
10 Te hi Apu Dios an maandong di pangat na ya adina kal-
iwan nadan maphod an inat yu ya impatibo yuy naminhod yun

hiyah namanaddangan yu nadah ibbayun mangulug ya intultuluy yu
ingganad uwani.
11 Hay ahan pinhod mi ya waday ohan dakayu on punnanongon yu
nan nahamad an pangulug yu inggana umannung nan namnamaon
taku.
12 Hituwey ipaanhan mi te adimi pinhod an ekayu uminglen
mangulug. Pinhod min iummat yu nadah mangitultuluy hi pangulug
da ya mangan-anus an munho-ho-od hi kipaannungan nan kinalin Apu
Dios an kiphodan taku.

Hay kipaannungan nan kinalin Apu Dios an atona

13 Hay ohan pangiun-unudan ya hi Abraham an hinhin-od nay
nipaannungan di kinalin Apu Dios ke hiya an atona. Handi nangalyan
Apu Dios ketuwe ya hay adol nay nangisapataana te maid di udum an
natagtag-e mu hiya.
14 Hituwey insapatana:
"Kalyok ke he-an idat kuy kiphodam, hidiye ya mahlag kat mangaddu
ka."
15 Inan-anusan Abraham an hinhin-od hidiyen kinalin Apu Dios ke hiya
inggana immannung.
16 Deket waday isapatan di taguh ibbana ya isapatana nah natagtag-e
mu hiya. Ya deket nuntobbalan da kediyen nisapata ya hidiyey poppog
di punhallaan da.
17 Athidi damdaman Apu Dios an insapata nay pangipaannungana
nah kinali nan atona. Hidiyey pangipainilaanan adina hannotan di
ninomnom nan aton.
18 Hi Apu Dios ya adi munlangkak ta ena ibabawi weno ena hannotan
di kalyona ya hay isapatana. Kinali ditakun mangulug ke Jesus ya
madinol takun manman-od hi kipaannungan nan kinali nan ditakun
kihwangan taku.
19-20 Hinaen dinol takuh umannungan nan kinalin Apu Dios di
mangipakodhol hi nomnom takut adi taku iwalong di pangulug takun
hiya. Te inila takun udum hi algo ya ume takuh kad-ana. Hidiyen
pakiha-adan taku ke hiyah langit ya maid di punhalinduwaan taku
te wada moh dih Jesus an kay nangibughul hi kurtina ot humgop
nah kuwartun kad-an Apu Dios ta humgop taku damdama. Immen
e mangitakdog ke ditakuh di te numbalin hi natag-en padin umat ke
Melkisidek.

Hi Melkisidek an natag-en padi

7

1 Hi Melkisidek ya hiyay patul ni-an ad Salem handih done ya padin
Apu Dios an Katagtag-ayan. Waday naminghan an mungkibangngad
hi Abraham hi eda nakigubatan an inapput da nadan patul an buhul
da ya e dinamun Melkisidek ot idasalanah Abraham ta idatan Apu Dios
hi kiphodana.
2 Indatan damdaman Abraham hi mikapuluh pinlo dah eda nakigu-
batan. Hay kibalinan nan ngadan an Melkisidek ya "Makakkaphod
an Patul." Ya hay kibalinan di Salem an ngadan diyen boblen
numpatulana ya "luminggopan" kinali nginadanan dah "Patul di
Linggop."

3 Ugge nainilay mipanggep hi nitaguwan Melkisidek te maid di
nitudok mipanggep ke hiya takon di hay nahlagana, hay aammod na,
hay nitungowana ya hay natayana. Hay ya abu inila taku ya hiya ya
padit nangamung an umat nah Imbabalen Apu Dios.
4 Kinali tibon yuy kinatag-en Melkisidek, takon hi Abraham an
madayaw an ammod am-in di Judyu ya indat nan hiyay mikapuluh
pinlo dah eda nakigubatan.
5 Ya inila takun wadaday udum an pangidatan hi mikapuluh limmu.
Dadiye nadan holag Libay an natuddun padin di Judyu. Diday lebbeng
nan pangidatan nadan ibbadan holag Abraham hi mikapuluh limmu
da te hituwey kanana nah Tugun Moses.
6 Mu hi ke Melkisidek ya maid di nanuddun hiya te hiya ya padi
tuwali. Kinali takon di bokon holag Libay ya indat damdaman
Abraham ke hiyay mikapuluh pinlo dah eda nakigubatan. Hituwey
kitib-anan takon di natag-eh Abraham te hiyay nangalyan Apu Dios
an midatan hi kiphodan, ya natagtag-e pay hi Melkisidek. Oha bo ya
indasalanah Abraham an binendisyonana.
7 Ya inila takun hay mangidasal hi ohan tagu ya natatag-e mu nan
idasalana.
8-9 Hay oha bon mipanggep ke Melkisidek an nangidatan Abraham
hi mikapuluh pinlo dah eda nakigubatan ya impitudok Apu Dios an
munnananong di numpadiyana. Yaden hanaken holag Libay ya ugge
numbayag di numpadiyan da te nate da. Makulug an nadan padin
holag Libay ya dawaton day mikapuluh limmun nadan tatagu, mu kay
da damdama immidat ke Melkisidek te hiyay nangidatan nan nahlagan
dan hi Abraham hi mikapuluh pinlona.
10 Te takon di ugge ni-an nitungoh Libay handih e nanamuwan
Melkisidek ke Abraham ya kay wada ke Abraham te hiya ya holag
na.

Hay kinapadin Jesu Kristo

11 Hanadan padin holag Libay an hi Aaron di namangulu ya diday
natuddun mangiappit nadah idat di tatagun miappit ke Apu Dios te hay
kinapadi day nipuunan nan Tugun Apu Dios an impainilanan Moses.
Mu gulat na ot ta mabalin an mihwang takuh pangidinolan takun
datuwen papadi ya nadan ituttudu da ya adi ot mahapul an intud-ak
Apu Dios hi Kriston niingngon Melkisidek di kinapadinan munhilbin
padin ditaku. Mu makudang di kinapadi da, kinali nihannot hi Jesu
Kristo ke dida.
12 Ot gapu te nahannotan datuwen padi ya mahapul damdaman
mahannotan nan Tugun.
13-14 Oha bo ya nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo an nihannot an padi
ya bokon holag Libay, mu holag Judah yaden maid di impainilan Moses
an mumpadiy holag Judah.
15 Mu ad uwani ya nakainnila mon hi Jesu Kristoy natag-en padin
umat ke Melkisidek.
16 Numbalin an padin ugge nipuun nah tugun an abunay holag Libay
di mumpadi, mu gapuh kabaelan di biyag nan maid di poppog na.
17 Hituwe ya miunnud nah nitudok an kananay
"Tinuddu dakan ha-on an mumpadit nangamung umat hi kinapadin
Melkisidek."*

* **7:17 7:17** Psalm 110:4

18 Ot ad uwani ya napoppog hidiyen Tugun Moses mipanggep hi
pumpadiyan te waday kudang na.
19 Man-uke ya maid di ohan tagun makaphod hi hinangngab na
gapuh pangun-unudana nah Tugun Moses. Mu maphod ta wada nan
nihannot an pangidinolan taku an hi Jesu Kristo. Hiyay pangidinolan
takun mangihayyup ke ditakun Apu Dios.
20-21 Ya nahamad di kinapadin Jesu Kristo, adi umat nadah padin di
Judyun holag Libay te insapatan Apu Dios an kananay
"Ha-oy an Dios ya isapatak an mumpadi kat nangamung. Ya hinaen
ninomnom ku ya adi mabalin an mahannotan."
22 Kinali hi Jesus di kipuunan di umannungan nan kudkudukdul an
planun Apu Dios mipanggep hi kihwangan taku.
23 Hanada ken papadin holag Libay ya dakol da ta deket natey oha
on waday nihannot, kinali maid ke diday munnananong an padi.
24 Mu adi umat hidin Jesus te hiyay mumpadit inggana te matagut
nangamung.
25 Kinali hiyay ongal di kabaelanan mangihwang nadah mundinol
ke hiya ta mihayyup dan Apu Dios te hiya ya wadat nangamung an
mangitakdog ke ditaku.
26 Ta hidiye nan hi Jesus tuwalin natag-en padiy mahapul taku. Te
hiya ya makakkaphod an abun maid di liwat na, adi umat ke ditakun
tatagu. Hiya ya impatag-en Apu Dios ta hiyay Katagtag-ayan am-in,
takon di nadan wadah langit.
27 Hi Jesus ya adi umat nadah natag-en padin mangitakdog hi tatagu
ke Apu Dios an mahapul an kabigabigat on mun-appit dan Apu Dios,
mu mun-appit da ni-an gapuh liwat da ne ahida nuppe nun-appit
gapuh liwat nadan tatagu. Mu hi Jesus ke ya adi athidi, te numpinghan
di nangiappitanah adol na handih nangikatayanah liwat taku. Adi
mahapul an ena ipanidwan mun-appit.
28 Handida ken natag-en papadi ya nipuun nah Tugun Moses di
napiliyan da. Oha bo ya tagu da ya abun munliwat da damdama.
Mu indani ya tinuddun Apu Dios nan Imbabalenan insapata nay
pumpadiyana te hiya ya maid di kudang nat nangamung te impaka-
un-unud nan am-in di pinhod Amana.

Hi Jesus di mangitakdog ke ditakuh hinangngab Apu Dios

8

1 Hay ipaanhan kun ipainilan dakayu ya hi Jesus an natag-en padin
mangitakdog ke ditakuh hinangngab Apu Dios an Katagtag-ayan an
Ap-apuh langit. Hiya ya inumbun hi winawwan Apu Dios.
2 Hidiy pumpadiyana nah kiha-adan Apu Dios an bokon nah
Tabernacle an kinapyan di tagu.
3 Hay ngunun di natag-en padi ya hiyay mangiappit hi iappit di
tatagu ke Apu Dios. Kinali hi Jesus ya mahapul damdaman waday
iappit nan Apu Dios, ot hay adol nay in-appit na.
4 Gulat nat nanongnan wadah Jesus tuh luta ya bokon padi te wadada
tuwaliy udum an padi tuh lutan oggan mangiappit hi iappit di tatagun
kalyon nan Tugun Moses an iappit dan Apu Dios.
5 Ya nan Tabernacle an oggan pun-appitan nadan padi ya nun-
ingngoy ang-ang na nah wadah langit an nangiingngohan Moses. Te

handih e pangapyaan Moses nah Tabernacle ya kanan Apu Dios ke hiyay
"Tibom ot ta paka-un-unudom nan umat hi nipatibon he-a nah bilid."
6 Mu mapmaphod di kinapadin Jesu Kristo mu hay kinapadin handidan
padi takun Judyu, te hay ngunu dan mangitakdog ke ditaku ya
nipuun nah maphod an nakitobbalan Apu Dios mu nan namangulun
nakitobbalana, te kinalinan pakawananay liwat di tagu hin idinol dan
hiya.
7 Gulat nat maid di kudang din namangulun nakitobbalan Apu Dios
hi tataguna ya ugge ot nahannotan hi balu.
8 Mu nahannotan te tinibon Apu Dios an hay kinakudang ya wadah
tatagu te adida pakaun-unud kediyen nakitobbalana ot kananay
"Ha-oy an hi Apu Dios ya ipainilak ke dakayun tataguk an Judyu ad
Israel ya Judah an udum hi algo ya waday balun nakitobbalak
ke dakayu.
9 Hituwe ya hinnatkon dih namangulun impainilak handidah aammod
yu handih nangipanguluwak ke didan timmayan ad Egypt. Ya gapu te
uggeda inun-unud hidiyen nakitobbalak ke dida ya inwalong ku mo
dida.
10 Mu ahi madatngan nan algon kinalik ke dakayun ipainilak hituwen
balun nakitobbalak hi tataguk an holag Israel. Iha-ad kuy tugun kuh
nomnom dat hidiyey un-unudon da. Ta ha-oy moy Dios an un-unudon
da ya diday tataguk an ipaptok ku.
11 Adi mahapul an waday ahi muntuttudun didat inilaonak an hi Apu
Dios. Te inilaonak tuwali ke didan am-in, takon di nganney nitaguwan
di hin-oh-an dida, natag-e ya nababa.
12 Pakawanak di liwat da ya adik mo nonomnomon di nunliwatan dan
ha-on."
13 Gapu te kinalin Apu Dios an waday balun nakitobbalanan un-
unudon taku ya hituwey kitib-anan pinoppog na nan namangulun
nakitobbalana.

Hay pundayaw nadan Judyu ke Apu Dios handih lappuna ya hay pundayaw takud uwani

9

1 Handin namangulun nakitobbalan Apu Dios ya intugunay aton
nadan tatagunan mundayaw ke hiya. Ya wada boy nakapyah
pundayawan dan niabbung an tuldan kanan dan Tabernacle.
2 Hidiyen Tabernacle ya waday duwan kuwartuna ya waday mikad-
wan kurtinan nangodwa ke datuwen kuwartu. Hanah namangulun
kuwartun hogpan ya hidiye nan Nasantun Kuwartu. Hidiy kad-an nan
dilag ya nan lamesaan an niha-adan di tinapay an miappit ke Apu Dios.
3 Hanan mikadwan kuwartu ya hidiye nan Nakassantun Kuwartun
Apu Dios.
4 Hidiy kad-an nan altar an balituk an punggohoban dah nabanglun
insenso an miappit bon Apu Dios. Ya wadah di nan kahon an
naamoh balituk an hidiye nan kanan dan Kahon an Kakitobbalan
Apu Dios nadah Judyu te wadah di nadan duwan batun nitudkan
nadan himpulun Tugun Apu Dios an dinawat Moses. Ya wada boh
di nan balituk an buhin niha-adan nan manna an ibban din makan
an nag-an nalpuh kabunyan an kinakinan handidan aammod takun

Judyu. Hanah kahon ya wadah di damdama nan patanong Aaron an himmaping.
5 Ya nah tap-on diyen kahon ya wadaday duwan tinattaggun anghel an kitib-anan wadah Apu Dios hidi. Pinayyad day payak dan hinophopan da nan hukap diyen kahon di kakaanan di liwat te hidiy pangiwaghikan di padi nah dalan di iappit dan Apu Dios. Kalyok datuwe, mu adi mahapul an ek ohhaohhaon datuwed uwani.
6 Athinay ine-en nan Tabernacle. Hay ine-e da handi ya kabigabigat on ume nadan padi nah namangulun kuwartu ta eda aton nan ipangunun Apu Dios ke dida.
7 Mu hana keh mikadwan kuwartu ya abuna nan natag-en padiy humgop hi maminghan ya abuh hintoon. Deket humgop hidi ya mahapul an umal-alah dalan nan niappit an aggayam ta ena iwaghik nah hukap nan kahon ta waday aton Apu Dios an mangaan hi liwat na ya hay liwat di tatagu.
8 Hituwey ine-en di ngunun handidan papadi nah Tabernacle ya hidiyey nangipatib-an di Espiritun Apu Dios an maid di kalebbengan takun mihayyup ke Apu Dios hin wadah diyen Tabernacle tuh lutan pundayawan di tagu ke hiya.
9 Hituwey panginilaan takud uwanit maawatan taku. Te man-ut in-anappitan nadan tataguh aggayam ya indatan dah nganneh diyeh Apu Dios handi, mu kapyanan adi luminggop di nomnom da te inila dan nanongnan waday liwat da.
10 Man-uke ya inanun-unud da nan Tugun Moses hi aton dan mundayaw ke Apu Dios, umat hi pumpaniawan hi udum an makan weno mainum ya hay aton dan munlini. Datuwey mahapul an un-unudon da inggana nahannotan hi balun maunud.
11 Naat hituwe handih immaliyan Kristo ot hiyay numbalin an natag-en padit dawaton taku nan kiphodan an indadaan Apu Dios. Ad uwani ya dehdin ingunngunuwan ditaku nah mapmaphod an Tabernacle hidih langit an bokon taguy nangapya ya bokon tuh lutay nabohwatana.
12 Ya naminghan ya abuy nangayanah dih Tabernacle hi langit an kad-an Apu Dios an maid di inal-alanah dalan di gulding weno bakan ena iappit ke hiya. Hay in-appit nan Apu Dios ya nan dalana handih natayanat mihwang takun mangulug ta waday biyag takun maid di poppog na.
13 Hay intuttudun nan Tugun Moses an aton hin waday nibahhowan nadan tatagu ya mahapul an e mumpalini nah padi. Ya hay aton nan padin munlini ya waghikanah diyen taguh dalan di niappit an gulding weno baka. Bokon ke ya nan gubun di ginhob dan impan di baka. Deket nagibbu ya mabalin mon mid-um nadah ibbanan mundayaw ke Apu Dios.
14 Deket athidiy ine-ena ya immam-ana moy kiatan nan dalan Kristo ke ditaku. Ot gapu te inhulug nay biyag na gapuh liwat taku ya adi mo mahapul an etaku kumakkagun mangun-unud nah pangi-en handidan aammod taku dih donen maid di hilbina ta hay mo ipaanhan taku ya hay pangun-unudan takun Apu Dios an wadat nangamung. Hidiyen inat Jesus ya hidiyey maid di kudang nan niappit ke Apu Dios ta mapakawanan di liwat taku. Inat nah diye gapuh baddang nan Espiritun Apu Dios an maid di lappuna ya poppog na.

15 Hi Kristoy mangitakdog ke ditakuh hinangngab Apu Dios nah
balun nakitobbalanat am-in takun numbalin hi tataguna ya dawaton
taku nan kinalinan boltanon takun munnananong ta nangamung.
Man-uket mabalin mon maat hinae ya gapu te ingkaten Jesus di liwat
takut mabalin an pakawanan Apu Dios takon nadan tatagun ugge
nangun-unud hi Tugun Moses.
16-17 Hay aton Apu Dios an mangipaboltan hanadah kinalinan idat
nan ditaku ya umat nah pangat di Judyun kah-in di mate nan
tagut ahi mabalin an mikap-ong nadan odona nadah pinhod nan
pangipaboltanan. Te matagu ke ni-an nan tagu ya adi mabalin an ena
ikap-ong di odona.
18 Athidi bo nah namangulun nakitobbalan Apu Dios an kah-in di
waday maklong ta miappit di dalana ke Apu Dios ta ahi mabalin an
dawaton di taguy kiphodana.
19 Hituwey kitib-anan handih nagibbun impainilan Moses am-in
nadan Tugun Apu Dios nadah tatagu ya indadaana nan dalan di impan
di baka ot udmanah danum ot itam-ol na nan holok an nabtok hi
maingit an tinulid ot waghikana nan liblun nitudokan nan Tugun
takon nadan tatagun wadah di.
20 Ya handih pun-iat nah tuwe ya kananay
“Hituwen dalay mangipainilan mahapul an un-unudon taku nan
Tugun Apu Dios.”
21 Winaghikan pay Moses nan Tabernacle hi dala takon nadan udum
an mausal nah pundayawan da ke Apu Dios.
22 Te hay intuttudun Moses an Tugun Apu Dios ya mahapul an waday
miappit hi dalan di aggayam ta ahi abuluton Apu Dios di nganneh
diyen miusal nah pundayawan dan hiya. Athidi boh liwat dan
mahapul an waday maklong an aggayam ta miappit ke Apu Dios di
dala nat ahi damanan pakawananay liwat da.

Hay nakaanan di liwat taku gapuh natayan Jesu Kristo

23 Am-in nadan mausal nah pundayawan nah Tabernacle ya ing-
ingo ya abu nah nahamad an pundayawan an wadah langit. Dadiyen
mausal ya mahapul an mawaghikan hi dalan nan niappit an aggayam
ta ahi abuluton Apu Dios. Mu hay miappit hi langit ya nabalbalol mu
nadan iappit di papadi tuh luta
24 te hay dalan Jesu Kristoy niappit ke Apu Dios handih
nangikatayanah liwat taku. Ya hay ena nangiappitan ya bokon nah
kinapyan di tagu tuh lutan ing-ingo ya abu, mu hidi nah wadah langit.
Ta dehdi moh langit ad uwanin mangitakdog ke ditakuh hinangngab
Apu Dios.
25 Ya adi mahapul an e ipanidpidwan Jesu Kristo an mangiappit hi
dalana ke Apu Dios te damana nan naminghan an nangikateyanah
liwat taku. Adi umat nah natag-en padi tuh lutan kah-in di katootoon
on immieh dalan ena iappit nah Nakassantun Kuwartu.
26 Te gulat nat athidi ya kadaidai mo on nunligat hi Jesus nipalpu
dih nunlutuwan Apu Dios tuh luta ingganad uwani. Mu ad uwanin
mungkadatngan di poppog di luta ya immalih Jesus an nangikateh
liwat taku ya ustun diyen naminghan an nangatanan diye.
27 Am-in di tagu ya mahapul an mate, ne ahi nuppe hinumalyan Apu
Dios.

28 Athidin Jesu Kristo an naminghan ya abuy nangikatayanah
kapakawanan di liwat taku. Ya ahi bo mibangngad, mu bokon mo
gapuh liwat taku, mu umalit ihwang na nadan mangulug an munho-
ho-od hi kibangngadana.

10

1 Handin Tugun Apu Dios an intuttudun Moses mipanggep hi iappit
ke Apu Dios ya adi nahamad te hituwe ya kay ya abu a-on nadan
kiphodan taku handih immaliyan Jesu Kristo. Kinali takon di inanun-
unud di katagutagun mun-appit dan Apu Dios hi katootoon ya hiya
damdaman adina tobalon didan maphod.
2 Te gulat nat napakawanan di liwat nadan tatagun umat hidiy
nundayaw da ya adida ot nonomnomon di liwat dat itikod dan mun-
appit hi aggayam ke Apu Dios hi kapakawanan di liwat da.
3 Mu adi athidi te uggeda intikod, mu katootoon on nun-appit da te
deke on ninomnom day liwat da.
4 Adi mabalin an mapakawanan di liwat gapuh pun-appitan hi dalan
di baka weno gulding ke Apu Dios.

5 Ta hidiye nan kanan Kristo ke Apu Dios handih immaliyana tuh
lutay

"He-a ya adim mo pinhod di aggayam an miappit ke he-a, kinali
winadam tun adol kut miappit ke he-a.
6 Ya adika umamlong nadah gobhon dan iappit da weno nadan udum
an idat dan he-a ta mapakawanan ot di liwat da.
7 Kinali deyan indinol kuy adol kun he-a Apu Dios, ta nangamung kah
pinhod mun kiatak ta miunnud nah kinalim an impitudok mu."
8 Takon di kinalin di Tugun Moses an mahapul nadan miaappit ke Apu
Dios ya kinalin Kristo an adi pinhod Apu Dios dadiye.
9 Kanan bon Kristoy "Apu Dios, abulutok di pinhod mun maat ke ha-
on." Ketuwey nangipatikodana nah ine-e dan mun-appit ke Apu Dios
ot hannotanah balun ine-e.
10 Ya gapu te inat Jesus nan pinhod Apu Dios an atonan inhulug nay
adol nan miappit ya pinakawanan Apu Dios di liwat takun am-in. Adi
mahapul an ipidwan Jesus an aton hituwe te umustuy maminghan.

11 Hay ine-en di Judyu ya kabigabigat on mun-appit nadan padi da
ke Apu Dios, mu hiya damdaman adi mapakawanan di liwat da.
12 Mu hi Jesus ya naminghan ya abuy nangiappitanah adol na handih
nangikatayanah liwat am-in di tagu, mu munnananong di kihilbiyan
diyen inat na. Ad uwani ya dehdin inumbun hi winawwan Apu Dios
an kitib-an di kinatag-en di saad na.
13 Dehdin hadhad-onay pangapputan Apu Dios am-in hanadah buhul
nat hiyay tangadon dan Ap-apu da.
14 Ya gapu kediyen naminghan an nangiappitan Jesus hi adol na
ya imbilang Apu Dios nadan tatagun ingkaten Jesus di liwat dan
makakkaphod ta nangamung. Dida nan badbaddangan Apu Dios ta
makangngun-unud dan hiya.
15 Takon nan Espiritun Apu Dios ya ihadak na datuwen kinalin Apu
Dios an kananay

16 “Ahi madatngan nan algon ipainilak nan balun nakitobbalak nadah
tataguk. Iha-ad kuy tugun kuh nomnom dat hidiyey pinhodon
dan un-unudon.”
17 Kanana boy “Kediyen tiempo ya adik mo nonomnomon di liwat da
ya nadan gaga-ihon inat da.”
18 Gapu teden nipainilan pinakawanan Apu Dios di liwat taku, ya adi
mo mahapul an umiappit takuh aggayam.

Hay pakihayyupan ke Apu Dios

19 Kinali kaibaiban mangulug, ad uwani mo ya mabalin an mihayyup
taku ke Apu Dios an wadah langit gapuh nangikatayan Jesus hi liwat
taku.
20 Handih natayana ya nabik-i nan kurtinan nangodwa nah duwan
kuwartu ta maid moy humanih dalanon an umeh kad-an Apu Dios ya
ta hiyay pangidalanan.
21 Hiya moy natag-en padin mangipaptok ke ditakun tatagun Apu
Dios.
22 Kinali hay maphod an aton taku ya ihamad takun mihayyup ke
Apu Dios an adi taku munhalinduwa, mu idinol taku ot ya abu ke
Jesus an mangitakdog ke ditakuh hinangngab Apu Dios. Te gapuh
natayana ya adi mo mabulubulun di nomnom taku gapu nadan gaga-
ihon inat taku. Ya gapuh numpabonyagan takuh malin-ong an danum
ya makallini takuh hinangngab Apu Dios.
23 Maphod boy madinol takun ipaannung Apu Dios nan namnamaon
takun kiphodan an kinali nan idat na. Te hiya ya makulug an atona
nan kinalina.
24 Ya nomnomon takun munhimbabaddang takut kihamadan di
pangulug di hin-oh-an ditaku ta munhimpopohhodan taku ya aton
takuy maphod.
25 Adi taku iun-unud nadah nangiwalong hi pangulug dan intikod da
mon makiamu-amung an mundayaw ke Apu Dios. Mu ditaku ke pe ya
maphod di itultuluy takun munhintuttugun ta mihamad di pangulug
takun am-in, namam-ad uwanin nih-up moy kibangngadan nan Ap-
apu taku.
26 Deket inguddan takun adi un-unudon nan nipainilan ditakut
itultuluy takun munliwat ya maid moy hilbin di nangikatayan Jesus
hi liwat taku. Ya hay pumbalinan diye ya makahmok taku te maid di
udum an e miappit hi kihwangan taku.
27 Ya deket athidi ya munho-ho-od ke ditaku nan kahumalyaan taku
ya nan katatakut an kakastiguwan nah mundadalebdeb an apuy an
pangastigun Apu Dios nadah buhul na.
28 Takon nah Tugun Moses ya deket waday mungngohe ya adida
homkon, mu pipate da hin waday duwa weno tulun mangiuh-un an
makulug an nginohena nan Tugun.
29 Deket athidi ya namam-an makastigu nan tagun mungngohe nah
Imbabalen Apu Dios an hi Jesus. Te imbilang nan maid di hilbin di
dalanan in-appit nan Apu Dios hi kapakawanan di liwat taku, mipuun
nah balun nakitobbalan Apu Dios. Hanan tagun mangat hi athidi ya
maid di pangibilang na nah Espiritun Apu Dios an makaullen ditakun
naliwat.

30 Makulug an kastiguwon Apu Dios hidiyen tagu te waday kinalinan
kananay “Ha-oy di mangibalo nah mangiathidi.” Kanana boy “Hu-
malyaok nadan tataguk an mangat hi gaga-iho.”
31 Kinali katatakut hin nan Dios an wadat nangamung di mangasti-
gun ditaku.
32 Nomnomon yuh tuwe, handih nangulugan yun Jesus ot mapat-
alan di nomnom yu ya nahalman di nunligligatan yu, mu impun-
nanong yuh diyen pangulug yu.
33 Hin-uddum on pumpadngolan dakayu ya pinalohanan dakayuh
hinangngab di dakol an tatagu. Ya hin-uddum on nilagat kayu nadah
udum an mangulug an munholholtap.
34 Nilagat kayu nah pumpaligligatan nadan ibbayun mangulug an
nikalabut gapuh homok yun dida. Ya takon di nun-alan di buhul yuy
limmu yu ya adi mahakit di nomnom yu, mu mun-am-amlong kayu
ot ya abu te inila yun munnananong an adi matalak nan maphod an
wadan dakayu.
35 Kinali adi kayu madismaya, mu punnanongon yuh naen nahamad
an dinol yu, ot ongal di ahiyu gun-udon.
36 Mahapul an anusan yuy kumpulnan ligat ta hay pinhod Apu Dios
di un-unudon yu ta idat nan dakayu nan kinali nan gun-udon yuh
umaliyan nan ahina ipaali
37 te nitudok di mipanggep ketuwe an kananay
“Gagala mo ya umali nan hadhad-on yu.
38 Hanadan tataguk an nibilang an maphod ya diday mangitultuluy
an mangidinol ke ha-on, takon di hidiyey gumapuh punligatan
da. Mu wada key mangiwalong hi pangulug nan ha-on ya ad-adiy
punnomnomak ke hiya.”
39 Hanada ken athidin tatagu ya mihi-an dan Apu Dios. Mu ditaku
ke ya punnanongon takuy pangulug takun hiya te hidiyey kihwangan
taku.

Hay ine-en di pangulug

11

1 Hanan tagun waday pangulug nan Apu Dios ya ongal di dinol
nan ipaannung Apu Dios am-in nadan kinali nan atonan hidiyey
namnamaon taku. Ya takon di adi ni-an matibon maat hidiyen kinalina
ya kulugon di tagun maat hidiye.
2 Gapuh pangulug handidan tatagu handih done ya tobalon Apu Dios
an maphod da.
3 Ya gapu boh pangulug taku ya ininnila takun handih pinghana ya
hay kalin Apu Dios di nunlutu tuh luta ya nadan wadad uwani. Kinali
maawatan takun am-in hantudan matibon wadad uwani ya maid da
ni-an, mu winadan Apu Dios.
4 Hay pangulug Abel di gapunah mapmaphod di in-appit na ke Apu
Dios mu hay in-appit Kain. Gapun diyen pangulug Abel ya timbal Apu
Dios an maphod di in-appit na ke hiya. Ya takon di nateh Abel dih
done ya nanongnan waday naadal takun hiya mipanggep hi pangulug
ke Apu Dios.
5 Athidi bon Enoch an gapuh pangulug na ya takon di ugge nate
ya naala ot awiton Apu Dios hi langit ot maid di pakahamak ke hiya.

Hay kanan nan nitudok an kalin Apu Dios ya handih uggena inawit hi
Enoch ya ongal di nangipaamlongan Enoch ke hiya.
6 Hanan tagun maid di pangulug na ya adinadaman paamlongonah
Apu Dios. Te nan tagun pinhod nan mihayyup ke hiya ya mahapul
an kulugonan wadah Apu Dios ya kulugona bon baddangan Apu Dios
nadan mumbagah baddang na.
7 Hi Noah boy oha an gapuh pangulug na ya inidngol nay kinalin
Apu Dios an waday ahi maat. Inun-unud nah Apu Dios ot mangapyah
bapor ot humgop da nadah pamilyanah di ot uggeda nilagat an nalting
handih nalbongan di luta. Gapuh pangulug na ya imbilang Apu Dios
an maphod, adi umat nadah udum an tatagu kediyen tiempon maid di
pangulug da, kinali nalting da.
8 Athidi bo ke Abraham an gapuh pangulug na ya inun-unud nay
kalin Apu Dios an taynana nan numboblayana ot mit-an nah boblen
kinalin Apu Dios an ipaboltanan hiya takon di uggena inilah diyen ena
pangayan.
9 Gapuh pangulug na ya nun-ottaottan hi ena nakiboblayan nah
kinalin Apu Dios an ipaboltana. Hay baleda ya niabbung an tulda
te maid di naduttuk hi eda pumboblayan. Athidi damdaman da Isaac
an imbabalena ya hi Jacob an inap-apuna yaden nigappat da kediyen
kinalin Apu Dios an lutan ipaboltana.
10 Inanusan Abraham di athidi te namnamaonan ahi mihaad nah
nahamad an boblen kinapyan Apu Dios.
11-12 Takon hi Sarah an inayan Abraham ya nahamad di pangulug na
te hiya ya adi pakaimbabale, namam-a bo udot te nain-ina ya hi ke bo
Abraham ya naam-ama, mu gapuh pangulug da nah kinalin Apu Dios
an wadan tuy imbabaleda ya nawadaan hi Sarah ot mun-imbabale. Ot
loktat ya dimmakol di holag dan umat hi kinadakol nadan bittuwon hi
kabunyan ya umat nah pantal nah pingngit di baybay an adi mabilang.
13 Am-in datuwen tatagu ya waday pangulug da inggana nate da. Hay
kitib-an di pangulug da ya hinoohood day pangidatan Apu Dios nah
kinalinan dida. Mu ugge impakulug Apu Dios hidiye handih kataguda,
mu takon di athidi ya uggeda inwalong di pangulug da an hi udum hi
algo ya umannung hidiye. Inila dan bokon hituh lutay panawatan da
nah kinalin Apu Dios an idat nan dida, kinali inabulut dan makiboble
da ya abu tuh luta.
14 Datuwen tatagu ya kulugon dan wada nan boblen ahida pangayan
ta mihaad dah dit nangamung an hidiyey gagamgaman da.
15 Adida mo nomnomnomon nan boblen tinaynan da, te kon gulat
na ya nibangngad da.
16 Man-uke ya nan boblen gagamgaman dan pangayan ya kudkuduk-
dul mu nan boblen tinaynan da, te hidiyen boble ya wadah langit an
indadaan Apu Dios. Kinali adi bumain hi Apu Dios an mangalin hiyay
Dios da, te indadaanana didah pumboblayan da.
17-18 Hay oha boh kitib-an di nahamad an pangulug ya hay inat
Abraham handih pinatnaan Apu Dios. Gapuh pangulug na ya inabulut
nay kinalin Apu Dios an iappit na nan binugtung an imbabalenan hi
Isaac, yaden kinalin Apu Dios handi ke hiyan hi Isaac di kahlagan di
dakol an tatagu.
19 Uggena kinawwanan ot ena ot patayon te madinol an waday
kabaelan Apu Dios an managuh nate. Ya makulug an kay tinagun

Apu Dios te kinalyanah Abraham ot uggena intuluy an in-appit nan imbabalena.
20 Athidi bon Isaac an gapuh pangulug na ya impainila na nadah duwan imbabalenan da Jacob ke Esau an hi udum hi algo ya idat Apu Dios di kiphodan da.

21 Athidi bon Jacob an gapuh pangulug na ya handih naka-am-aman dandaniy katenan nihakdol nah patanong na ya dinayaw nah Apu Dios ya indasalana nadan inap-apunan imbabalen Joseph.

22 Ya athidi bon Joseph an gapuh pangulug na ya handih mungkatkate ya kinalinan hi udum hi algo ya taynan nadan holag Israel di Egypt. Ongal di dinol nah nangalyanan tuwe ot ibaganan didan pakial-ala day adol nat eda ilubuk hi kibangngadan dah boble da.
23 Takon nadan ammod Moses ya gapuh pangulug da ya uggeda timmakut an mangahing nah olden nan patul an mipipaten am-in di ka-itungon linalakin imbabalen di Judyu ot italu dah Moses hi tuluy bulan nipalpuh nitungowana. Oha bo ya inila dan makakkaphod di kagolang nah hinangngab Apu Dios.

24 Takon hi Moses handih kimmat-aguwana ya gapuh pangulug na ya adina pinhod an mibilang an imbabalen nan babain imbabalen nan patul di Egypt an nangong-ongal ke hiya.
25 Man-uke ya pakudukdulonan mid-um nadah ibbanan tatagun Apu Dios an munligligat mu nan makidkid-um nadah iEgypt nah at-atton dan punliwatan te inila nan nakatang ya abuy pun-am-amlongan da.
26 Hay punnomnom Moses ya kudukdul nay munligligat gapuh pangulug nah aliyan Kristo an tinuddun Apu Dios an ahi mumpatul mu nan ena boltanon am-in di kinadangyan an wadad Egypt, te nonomnomonay ahina gun-udon hi ohan algo.

27 Gapu boh pangulug na ya tinayananad Egypt an ugge timmakut hi pamoh-olan nan patul hi panayananah di. Ot takon di nunligligat hidi nah nangayana ya kapyanan hi Apu Dios di inun-unud nan kay na tinibo yaden adi matibo.
28 Ya handih uggeda ni-an tinayanan ad Egypt ya gapuh pangulug na ya inun-unud nay kinalin Apu Dios. Ot hiyay nangipangpangulu nah kanan dan Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios an waghikan da nan pamadingan di babale dah dalan di kalnero. Ta deket umali nan Anghel Apu Dios an mamate nadah linalakin panguluwan an imbabalen nadan iEgypt ya hidiyey pangimatunanat adina ilagat nadan panguluwan an imbabalen nadan Judyu.

29 Handih panayanan nadan Judyu ad Egypt ot pudugon nadan iEgypt dida ot mahkuk da nah kanan dan Maingit an baybay ya binaddangan Apu Dios dida gapuh pangulug dan impunhi-ana nan danum ot waday mamagan dinalan da. Mu handih immagwat da ya impundammu na bo nan danum ot malting nadan iEgypt an mumpamdug ke dida.

30 Handih nundanallanan dah nap-at an toon ya dimmatong dad Jerico. Mu maid di innun dan humgop te waday natag-en binattun alad an nunlinikkod nah boble, mu gapuh pangulug da ya inun-unud da nan kinalin Apu Dios an aton dan likkodon da nan boble hi pituy

algo. Ot aton dah diye ya na-ala on natlob nan binattun alad ot humgop
da ot pumpate da nadan tataguh di.*
31 Pinate dan am-in nadan tataguh din adi mangulug ke Apu Dios, mu
uggeda inlagat nan ohan babain pabpabbayad nay adol nah linalaki
an hi Rahab ya nan pamilyana te gapuh pangulug na ya binaddangana
nan duwan impamangulun nadan Judyun e nunsiim.
32 Kon mahapul an tagak hi tonton hi tatagun pangitib-an yuh ine-
en di pangulug? Gulat nat tontonok nadan ongal di pangulug da ya
makudang di tiempo te dakkodakkol da, umat ke da Gideon, hi Barak,
hi Samson, hi Jephtah, hi David, hi Samuel ya handidan profetas.
33 Hay udum ke datuwen tatagu ya hay pangulug day gapunah
nanganapputan da nadah eda nakigubatan. Ya maandong di nun-ap-
apuwan dah bobleda. Ya dinawat da nadan kinalin Apu Dios an idat
nan dida. Nihwang di udum hi e panganan di layon ke dida.
34 Gapu boh pangulug da ya nihwang di udum hi e punggohoban di
buhul dan dida te naala ya ugge ginhob di apuy dida. Ya gapu boh
pangulug di udum ya nihwang dah pamatayan di buhul dan dida. Ya
nadan udum ya nakapuy da, mu gapuh pangulug da ya inumlot dat
natulid da mon makigubat ot apputon da nadan immalin e pumloh
bobleda.
35 Ya wadada damdamay binabai handin gapuh pangulug da ya
namahuwan nadan naten imbabaleda.
Ya impunholholtap day udum ot ahida patayon dida gapuh adida
pangiwalongan hi pangulug da te pakudukdulon dan mate mu nan
eda iwalong di pangulugan dan Apu Dios. Te inila dan mamahuwan
dat waday kudkudukdul an kitaguwan an gun-udon da.
36 Hay udum an mangulug ya nataltalanggaan da ya nahuplit da.
Hay udum ya nabangkilingan da on nikalabut da.
37 Ya nunhihinnatkon di natayan di udum an mangulug te natug-
milan di udum, nagolgol di adol di udum ot magodwa ya natuduk
hi ispaday udum ot mate da. Hay udum ya mahmahmok dan
nipaholholtap da ya napaligligat da ya makakuddang di mahapul da
ot hay bubulwati da ya nakapyah bolat di kalnero weno gulding.
38 Ya hay udum ya nipakaan dah numboblayan da ot eda mo
humanawwangan hanadah adi maboblayan ya hi bibilid ya niha-ad
dah liyang weno lungab. Mu hay kakulugana ya diday maphod an
tatagun adida umat nadah adi mangulug an mangipaligligat ke dida.
39 Datuwen tatagu ya tobalon Apu Dios didan maphod gapuh
pangulug da, mu uggeda ni-an dinawat nan kinalin Apu Dios ke didan
gun-udon da
40 te wada nan kudkudukdul an ninomnom Apu Dios an aton ke
ditakun am-in, bokon ke dida ya abu. Ya takon di ditakud uwani ya
milak-am taku damdama kediye gapuh pangulug taku.

Hi Apu Dios di manugun ke ditakun mangulug

12

1 Dakol day tatagu dih donen nahamad di pangulug da. Hay pangi-e
day pangiun-unudan takun mangulug te kay da ang-angon di pangi-
e takud uwani. Kinali mahapul an itikod takun mangmangngat hi

* **11:30 11:30** Joshua 6:12-21

nalgom an humaliw-ah pangun-unudan takun Apu Dios. Ya iwalong
taku nadan punliwatan an kay mangigagakod ke ditaku ta hay maphod
di aton taku ya anusan takun mangat hi pinhod Apu Dios.
2 Hi Jesus ya abuy kulugon ya pundinolan taku te hiyay nipuunan
di pangulug taku ya hiya boy mangipahamad hi pangulug taku. Te
takon di kababain di mipatak hi krus ya uggena ninomnom hidiye
te inila nan mun-an-anlah kagibbuwan di ligat na, kinali inippol nan
nunholholtap nah krus. Ot ad uwani ya wadah langit an inumbun hi
winawwan Apu Dios an mun-ap-apu.

3 Mahapul an nomnomon taku boy nangippolan Jesus hi inainat
di naliwat an tatagu ke hiya ta adiyu nomnomon an maid di hilbin
di pangulug hin waday ligat. Adi kayu madismaya, mu ihamad yuy
pangulug yu.
4 Te takon di makaliggatan kayun mangiwalong hi punliwatan ya
maid ni-an ke dakayuy nangikaten diye.
5 Kon kinal-iwan yu nan tugun Apu Dios ke ditakun imbabalenan
kananay

"Imbabalek, adim langlangkuyyaon di tugun kun he-a, ya adika
umalmot hin boh-olan dakan ha-on.
6 Man-uke ya tugunok ya kastiguwok nadan pinpinhod kun imba-
balek."
7 Kinali mahapul an anusan takuy ligat te hidiyey ohah panugun
Apu Dios ke ditaku ya hidiye boy kitib-an di pangibilang nan ditakun
imbabalena. Kapyanah diyen aton Apu Dios te takon di aammod hituh
luta ya tugunon day iimbabale da.
8 Hi Apu Dios ya tugunon ditakun am-in an imbabalena. Te deket adi
ditaku tugunon ke hiya ya kitib-anan bokon ditaku imbabale.
9 Handih u-unga taku ya tugutugunon ditakuh aammod taku, kinali
pakalispituhon taku dida. Ya deket athidin paka-un-unudon taku
nadan aammod takun wada tuh luta ya namam-a ot kumay pangun-
unudan taku ke Ama takun hi Apu Dios an wadah langit ta waday
innun takun makitagun hiya ta nangamung.
10 Hanada ken aammod taku ya tinugun ditaku ya kinastigu ditaku
handih kau-unga taku mipuun nah punnomnom da mipanggep hi
maphod, mu hi Ama takuh langit ya tugunon ya kastiguwon ditakut
kiphodan takut milak-am taku hi kaphod na.
11 Mahakit di nomnom taku hin tugunon ditaku, mu deket natugun
taku ya maphod moy pangi-e taku ya luminggop moy punnomnom
taku.

Hay pangun-unudan takuh pangi-en Jesus

12 Hidiye nan dakayu ken kimmapuy di pangulug na gapuh punligli-
gatan yu ya ihamad yuy pangulug yun Jesus.
13 Itultuluy yun mangun-unud nah maphod an pangi-e ta dakayuy
pangitib-an nadan kimmapuy di pangulug nat adida mam-ahon an
mangiwalong hi pangulug da, mu ihamad da ot ya abu.

14 Aton yun am-in di kabaelan yun mangip-iphod hi paki-kie yuh
ibbayun tagu. Ya hay pinhod nan Ap-apu takuy un-unudon yu te adiyu
mo tibon hiya hi udum hi algo hin adiyu un-unudon.

15 Tibon yu ot ta maid ke dakayuy mangitikod an mundinol nah ulen
Apu Dios. Ya maid ke dakayuy mangipangpangulun mangat hi gaga-
iho te un-unudon di udum ta loktat ya humlun hi punliwatan di dakol
ke Apu Dios.
16 Halipat-an yu bot maid ke dakayuy mangat hi malalao umat
hi makibabai weno makilalaki. Ya tibon yu ta adi kayu umat ke
Esau an nginohe nah Apu Dios te takon di hiyay panguluwan ya
uggena imbilang nan kalebbenganan panguluwanan an indat ot Apu
Dios ke hiya. Te handih naagangan ya na-ala ot ihannot nah diyen
kalebbengana hi ohan pinnangan ke tulangna.
17 Inila takun indani ya pinhod nan bangngadon hidiyen kalebben-
gana, mu adi mo mabalin, takon di munluluwan mumpahpahmok ke
amana.
18 Hay nanginilaan takun Apu Dios ya adi umat hi nanginilaan
handidan Judyu dih done. Handih nih-up da nah bilid ad Sinai an
eda dawaton nan Tuguna ya timmattakut da te mundadalebdeb nan
bilid ya mungngingitit di ahuk na. Ya muntatapol di nunlinikkod ya
mumpuwok.
19 Waday dingngol dah tangguyub ya indani ya dingngol dan
kimmalih Apu Dios. Ya timmakut da ot mumpahpahmok dan hiya
ta itikod nan kumali,
20 te namahig di takut da nah kinalinan kananay maid di mabalin an
mih-up kediyen bilid an kad-ana te takon di aggayam an mih-up hidi
ya mahapul an matugmilan ta mate.
21 Katatakut hidiyen tinibo dat takon hi Moses ya kananay mungga-
gayonggong hi takut na.
22 Athidiy numpainilaan Apu Dios ke dida, mu ditaku ke ya gapuh
pangulug takuy nanginilaan takun hiya. Ya handih nangulugan taku
ya nigappat taku nadah mundayaw ke hiya nah Bilid an Zion ad
Jerusalem hi langit an kad-an nan Dios an wadat nangamung. Ya
makiam-amlong taku nadah dakkodakkol an anghel,
23 nadah imbabalen Apu Dios an nitudok di ngadan dah langit, ya
nadah mangulug an impaphod nay pangi-eda handih matagu da. Ya
nihayyup takun Apu Dios an munhumalyan am-in hi tagu.
24 Ya nihayyup taku bon Jesus an mangitakdog ke ditaku te hiyay
nangipaannungan Apu Dios nah balun nakitobbalanah pangabulu-
tanan ditaku. Ya gapuh ongal an homok nan ditaku ya nibilang taku
nah niatan di dalan Jesus hi natayanat mapakawanan di liwat taku.
Adi umat hi niatan di dalan Abel handih natayana an mahapul an
mibalo.
25 Athidiy ine-en diyen balun nakitobbalan Apu Dios ke ditaku, kinali
mahapul an tibon takut un-unudon takuy tuguna. Hi Apu Dios ya
kinastiguna handidan Judyun nungngohe nah punhapitonan hi Moses
ot nakammam-a moy pangastiguna hin nan Imbabalenay ngohayon
taku.
26 Handih kimmalih Apu Dios nah bilid ad Sinai ya kimmolyog di
luta. Mu kinalina bon kananay “Ahik bo iwagot tun luta, takon di
kabunyan.”
27 Hay pinhod nan kalyon ketuwe ya hantuh pangiwagotana bo
ya madadag am-in hantudan lintunat mama-id da. Ya nada ken adi
madadag ya munnanong dat nangamung.

28 Ta hidiye nan mumpasalamat takun Apu Dios te ahi taku makiha-
ad nah pun-ap-apuwanan adi madadag. Ya mahapul an dayawon taku
ya un-unudon takut umamlong
29 te nahalman di pangastigun Apu Dios nadah adi mangun-unud ke
hiya. Hiya ya mialig nah apuy an gumhob.

Hay aton an mangipaamlong ke Apu Dios

13

1 Ditakun kaibaiba an mangulug ke Jesu Kristo, mahapul an itultuluy
takun munhimpopohhodan.
2 Deket wadaday mundag-uh baleyu ya maapnga kayun dida, takon
di uggeyu inila dida. Te athidiy inat di udum handidan udum an
aammod taku. Ya hin-uddum on uggeda inilan anghel gayam hidiyen
dimmung-oh baleda.
3 Ya adiyu bo kal-iwan an bumaddang nadah ibbayun nungkibalud.
Homkon yu dida an kay kayu nakibabalud ke dida. Ya athidi bo
an homkon yu nadan udum an paligligaton di tatagu an kay kayu
damdama makililigat ke dida.
4 Ya am-in kayun nangahawa ya mahapul an iohha yuy pamhod yu
nah inayan yu ya adiyu ihuyop di bokon yu inayan weno eyu aton di
udum an malalao te makulug an kastiguwon Apu Dios di mangiathidi.
5 Ya bokon bo hay pihhuy gagamgaman yu ya adiyu unguhan di
nganneh diyen wadan dakayu, te wadah Apu Dios an mangipaptok ke
ditaku ya idat nay mahapul taku, kinali kananay "Adi dakayu iwalong
ya adi dakayu tayanan."
6 Kinali madinol taku ke Apu Dios ta waday ohan ditaku on mabalin
an kananay
"Hi Apu Dios di bumaddang ke ha-on, kinali adiyak tumakut takon di
nganney aton di tatagun ha-on te dida ya tagu da ya abu."*
7 Nomnomon yu handidan namangulun nuntuttudun ditakuh kalin
Apu Dios. Nomnomon takuy kahamad di pangulug dan Jesu Kristo ta
iun-unud takun dida.
8 Te hi Jesu Kristo ya adi malumman. Hiya ya munnananong ta
nangamung nipalpu handih lappuna, ad uwani ya ta inggana.
9 Adi kayu midmidngolan hanadah dakol an nungkihallan mitut-
tudun adi miunnud nah nitanuttudun dakayu. Te hay ya abu aton
takut mihamad di pangulug taku ya idinol taku nah ulen Apu Dios,
bokon hay pangun-unudan taku nah nitugun mipanggep hi mapanion
makan, te maid di magun-ud hi pangun-unudan ke dadiye.
10 Ditaku ya kinulug takun hi Jesu Kristoy niappit ke Apu Dios an
hidiyey nipuunan di nanawatan taku nah kiphodan an malpun Apu
Dios. Mu nadan mangitultuluy an mangidinol nah iappit nadan padi
nah Tabernacle gapuh pangun-unudan da nah Tugun Moses ya adida
milak-am nah kiphodan an nidat ke ditaku.
11 Hay oggan aton nan natag-en padi ya alana nan dalan nan
aggayam ta iena nah Nakassantun Kuwartu ta iappit na gapuh liwat
di tagu. Mu nan adol diyen naklong ya ie da nah e-elen di boble ne
ahida ginhob.

---

* **13:6 13:6** Psalm 118:6

12 Hituwe ya waday nipaddungana nah naat ke Jesu Kristo te in-e
da nah e-elen di boble ot ahida patayon nah krus ta nan immayun
dalanay niappit ke Apu Dios ta mapakawanan di liwat di tagu.
13 Kinali mahapul an adi taku mo idinol hi umat nah ine-e taku
handi, mu idinol takun Kristo an mangihwang ke ditaku ya abuluton
takun milagat nah kababain an natayanah krus.
14 Kapyanah tuwen maat ke ditakun mangulug te adi taku
munnananong an mihaad tuh luta te namnamaon takun mihaad nah
boble hi langit an ahi taku kiha-adan ta nangamung.
15 Ta hidiye nan ditakun mangulug ke Jesus ya mahapul an dayawon
takuh Apu Dios ta nangamung hi pangalkalyan takuh kinatag-ena ta
hidiyey kay taku iappit ke hiya.
16 Ya adi taku kal-iwan an mangat hi maphod ya munhimbabaddang
taku hin waday maligatan ke ditaku te datuwey kay taku iappit ke Apu
Dios an mangipaamlong ke hiya.
17 Un-unudon yu nadan mangipangpangulun dakayu ya aton yun
am-in di kalyon dan dakayu te diday nangidinolan Apu Dios an
mangipaptok ke ditaku nah pangulug taku. Te hi udum hi algo
ya mahmahan Apu Dios hin inat da nadan nidinol ke didan aton
da. Maphod di un-unudon taku didat maan-anla dan mangat nah
ngunuda, te deket ngohayon taku dida ya humiga da mo. Ta deket
athidiy maat ya maid moy gun-udon taku.
18 Ya idasalan dakami ke dakayu. Maphod di nomnom mi te inat
miy kabaelan min mangat hi maphod te pinhod min matbal am-in hi
nganneh diye.
19 Hay oha bo ya dawatok anhan ke dakayun idasalanak ta kal-ina
ot ya gagala ya pumbangngadonak ke Apu Dios hina.

Hay dasal nan nangitudok ketuwe

20 Hi Apu Dios an kalpuwan am-in di linggop ya minahuwana
nan Ap-apu takun hi Jesus an madayaw an mangipaptok ke ditakun
mangulug an mialig an kalnerona. Hay nangikatayanah liwat takuy
nipaannungan nan munnananong an nakitobbalan Apu Dios hi
kiphodan taku.
21 Ya idasal kun hana ot ta idat Apu Dios di kabaelan takun mangat
am-in hi pinhod na ya am-in nadan umipaamlong ke hiya gapuh
baddang Jesu Kristo. Hana ot ta hiyay madayaw ta nangamung. Amen.

Hay udidin tun tudok

22 Dakayun iibba, nomnomon yu hantudan kanalyok tuh tudok ku te
pinhod ku ot ahan an mihamad di pangulug yu, anusan yun bidbidon
ot antikke.
23 Pinhod kun ipainilan dakayun hi tulang takun hi Timothy an
nikalabut ya nipae mo. Ta deket mangindadatong hitut akhupanak
ya ikuyug kuh pangaliyak hina.
24 Ipainila yu nadah mangipangpangulun dakayuh na ya nadah
maamuamung an tatagun Apu Dios an nonomnomon mi dida. Ya
impaad bon nadan iibba takun mangulug hitud Italy an nonomnomon
dakayun dida.
25 Hana ot ta ulayan dakayun am-in ke Apu Dios.

HAY INTUDOK JAMES

1 Hituwen tudok ya nalpun ha-on an hi James an muttatyun da
Apu Dios ke Apu takun hi Jesu Kristo. Muntudokak ke dakayun am-
in an mangulug ke Jesus an nihinap hi kabobboble ta ipainilak an
nonomnomon dakayu, takon di daanay kad-an yu.

Hay punligatan di mangihamad hi pangulug taku

2 Dakayun iibbak an mangulug, takon di waday holholtapon yuh
nganneh diye ya mun-am-amlong kayu
3 te inila takun hay ligat di mangihamad hi pangulug takun Jesu
Kristo ta takon di nganney maat ya munnanong di pangulug takun
hiya.
4 Kinali mahapul an anusan takuy ligat ta mihamad di pangulug
takut maid di pungkudangan di kaphod taku.
5 Ya hin kananat wadan dakayuy uggena inila hin nganney atonan
mangun-unud ke Apu Dios ya mundasal ke hiya ot baddangana. Te hi
Apu Dios an makaiddat ya mun-am-amlong an mamaddang ke ditaku.
6 Mu deket mundasal kayu ya adi kayu munhalinduwa, mu madinol
kayun idat Apu Dios nan ibaga yu. Man-uke ya nan tagun maid di dinol
nah dasal na ya umat nah dalluyun nah baybay an mumbinangngadan
an miun-unud nah puluyon di dibdib.
7-8 Ya nan tagun munhalinduwa an maid di maptok hi un-unudona
ya nihalla hin nomnomonan idat Apu Dios di pinhod na.

Hay pun-amlongan takun mangulug, kadangyan ya nawotwot

9 Dakayun iibban nungkawotwot, maan-anla kayu kuma te gapuh
nangulugan yu ya nakattag-ey pangibilang Apu Dios ke dakayu.
10 Ya dakayun iibban kakadangyan an mangulug, maan-anla kayu
kuma hi nipababaan yu te imbilang dakayun Apu Dios gapuh
nangulugan yu. Man-uke ya hay ine-en di nitaguwan tuh luta ya umat
nah habung an gagala on nakleng on nag-a.
11 Te deket nahalman di potang ya mungkakleng di nitanom on nag-
ay habung dat adi mo maphod di ang-ang da. Athidi nah kadangyan
an ikate nay panapul nah kad-uman di kinadangyana, mu indanit nate
ya maid di hilbina te adina itabin di kinadangyana.

Hay kapatnaan ya kahaulan

12 Hanan tagun nanongnan nahamad di pangulug na, takon di
munligligat ya maphod ke hiya te idatan Apu Dios hi biyag an maid di
poppog na an hidiye nan kinalinan idat na nadah naminhod ke hiya.
13 Deket wadan dakayuy mahaul ta atonay gaga-iho ya adiyu
ipanuyun Apu Dios. Te hiya ya adi mahaul hi gaga-iho, kinali adi
mabalin an e dakayu haulon ke hiyat aton yuy adina pinhod.
14 Hay humlun hi kahaulan di tagu ya hay naminhodanan mangun-
unud hi gaga-ihon wadah nomnom na.
15 Kinali deket un-unudon di gaga-ihon wadah nomnom ya maliwat
ta, ta hay pumbanagana ya kate an hidiyey kihi-anan ke Apu Dios.
16 Kinali dakayun iibban mangulug, adiyu kanan di hi Apu Dios di
kalpuwan di haul

17 te am-in di malpun hiyan wadah langit ya makakkaphod an maid
di kudang na. Lintuna nadan bittuwon, nan algo ya nan bulan.
Dadiyen lintuna ya oggan da malumman, mu hiya ya munnananong
an adi malumman di pangi-ena.
18 Ya hiya ya imbilang ditakun mangulug an imbabalena handih
nanginilaan taku nah makulug an tuttuduna te hidiye tuwaliy pinhod
nan aton ta mumbalin takun katagtag-ayan am-in hanadah lintuna.

Hay pangun-unudan taku nah kalin Apu Dios

19 Dakayun iibban mangulug, donglon yu tun kalyok. Hay pinhod
ku ya gagaid takun mundongol hi mituttudun kalin Apu Dios ya
nomnomon taku on ahi taku kimmali. Ya adi hi ittay on bimmoh-ol
taku
20 te maid di ibaddang di boh-ol hi pangatan hi pinhod Apu Dios.
21 Ta hidiye nan mahapul an kaanon yun am-in nadan gaga-ihon
wadah nomnom yu ya itikod yun am-in di gaga-ihon at-atton yu.
Mahapul bon mumpakumbaba kayu ta nan kalin Apu Dios an kinulug
yuy un-unudon yun hidiyey mangihwang ke dakayu.
22 Adi taku pangaliy abunay etaku dongdonglon di kalin Apu Dios te
mahapul damdaman un-unudon takuh diyen ituttudu na.
23 Te nan tagun abunay dongdonglonay kalin Apu Dios, mu adina
un-unudon ya umat nah tagun nundiggal
24 ot paka-ang-angonay angana ot ume, mu indandani ya kinal-
iwanay ang-ang na.
25 Mu nan tagun makulug an un-unudonay kalin Apu Dios an hidiyey
mangipatikod hi punliwatan ya adina kal-iwan nadan dingngol na, mu
un-unudonat nangamung. Hituwen taguy baddangan Apu Dios am-in
nah atona.
26 Hanan tagun kananay hiya ya mangulug, mu adina koloklaon
di kalkalyona ya hay adol nay linangkakana ya maid di hilbin nan
kananay hiya ya mangulug.
27 Hay ibilang Apu Dios an nahamad di pangulug na ya nan tagun
inila nan hummok nadah maligatan, umat nadah nabalun binabai ya
nadan napuh-ig an u-ungat baddangana dida. Ya mahapul bon tibonat
adina iun-unud nadah gaga-ihon at-atton di tagun adi mangulug.

Pun-iingngohon takuy pangat takuh ibba takun tagu

2

1 Dakayun iibba, deket kanan yuy mangulug kayun Apu takun hi
Jesu Kristo an madayaw an Ap-apu ya mahapul an pun-iingngohon
yuy pangat yuh ibba yun tagu, adiyu pakudukdulon di udum.
2-3 Umat nah oggan yu kaam-amungan an mundayaw ke Apu Dios
an adi maphod nan gapu te hidiyen tagun immali ya kadangyan
an numbulwatih mapmaphod ya numbalituk ya eyu pab-unon hi
maphod an ubunan ta naken nawotwot an nabikbik-iy bulwatina ya
muntadtaddog weno eyu pab-unon nah dot-al.
4 Hay athitun pangat an pakudukdulon yuy udum gapu te kadangyan
ya ap-apilon yu nadan nawotwot ya malpuh gaga-ihon nomnom.
5 Dakayun iibba, donglon yu tun kalyok. Dakdakol nadah nawotwot
di pinilin Apu Dios an mangulug ke hiya, ta hidiye nan diday ibilang

nah kakadangyan gapuh pangulug dat dida mah-udot di migappat nah
pun-ap-apuwana te hidiyey kinali nan maat nadah naminhod ke hiya.
6 Yaden tipet athinay pangat yu nadah nawotwot? Kon uggeyu inilan
nadan kakadangyan di mangipaligligat ke dakayun hi ittay on edakayu
indiklamu?
7 Ya kon bokon diday mamihupihul ke Apu takun hi Jesu Kristo an
ningadanan takun Kristiano?
8 Hay umanhan an tugun an impitudok Apu Dios an un-unudon taku
ya kananay "Pohdon yuy ibba yun tagu umat hi naminhod yuh adol
yu." Ya maphod hin makulug an un-unudon yu.
9 Mu deket abuna nadan kadangyan an pohdon yu ya naliwat kayu
te uggeyu inun-unud nan Tugun Apu Dios.
10 Te nan tagun paka-un-unudona nan Tugun Apu Dios, mu waday
ohan nibahhawana ya naliwat damdaman umat nah tagun maid di
inun-unud na nadah Tugun Apu Dios.
11 Umat bo nah tagun adina ihuyop di bokona inayan, mu pimmate
ya naliwat damdama te man-ut inun-unud na nan tugun Apu Dios an
kalyonay adim ihuyop di bokon yu inayan, mu uggena inun-unud nan
tugun Apu Dios an kananay adika pumate.*
12 Hay tugun Apu Dios di bumaddang ke ditakut mihwang takuh
liwat. Kinali halipat-an takut maphod am-in di aton taku ya kalyon
taku te ketuwen tugun di kipuunan di ahina punhumalyaan ke ditaku.
13 Ta hidiye nan, hay tagun adina homkon di ibbanan tagu ya adi
homkon Apu Dios hantuh kahumalyaana. Mu hay tagun homkonay
ibbanan tagu ya maid di gapunan e tumakut hantuh punhumalyaan
Apu Dios ke hiya.

Hay nahamad an pangulug ya mahapul an mipatiboh aton

14 Dakayun iibba, deket waday tagun kananay mangulug ke Apu Jesu
Kristo, mu maid di kitib-an di nangulugana ya maid di hilbin diyen
kananay mangulug te adi gumla nan pangalyanan hiya ya mangulug
hi pangabulutan Apu Dios ke hiya.
15 Deket waday ibbayun makudangan hi bulwatina ya kanona,
16 kon abunay kanan yuy "Umanamut ka ya adika madanagan nah
mahapul mu ot hi Apu Dios di nangamung." Maid di hilbin diyen
maphod an kinali yu hin takon di wadan dakayu dadiyen mahapul na
ya adiyu idatan.
17 Athidih pangulug an deket abunay kalyon yuy mangulug kayu, mu
adiyu ipatibo nah aton yu ya maid metlaing hilbina.
18 Mu kal-ina ya waday mangalin kananay "Maid di nundiperen-
siyaana hin nan ohan tagu ya ipaanhanay maphod an atona ya nan oha
ya ipaanhan day pangulug na." Mu hay ihumang kun nae ya mahapul
an mun-unnud danaen duwa, te kon nganney kitib-an di pangulug hin
adi aton di maphod? Tibon yu ken ha-on an atok di maphod ta kitib-
anan waday pangulug kun Apu Dios.
19 Ya wada nin an kanan di udum di nahamad di pangulug da te
kulugon dan ohay Dios. Om, makulug, mu takon nadan dimonyo ya
kulugon dan ohay Dios, kinali gumayonggong dah takut dan hiya.

---

* **2:11 2:11** Exodus 20:13, Deut. 5:17

20 Dakayun maid di nomnom na, kon kah-in di waday pangitib-an yu
ta ahiyu inilaon an hay pangulug ya maid di hilbina hin adi mipatibo
nah aton?
21 Nomnomon yu din ammod takun hi Abraham, hiya ya imbilang
Apu Dios an maphod gapuh nangun-unudana nah kinalina ot ena ot
iappit nan imbabalenan hi Isaac ke hiya.
22 Hituwen inat Abraham di kitib-anan nahamad di pangulug
nan Apu Dios. Hidiyen nangun-unudanah pinhod Apu Dios di
nangipahamad hi pangulug na.
23 Hituwen naat di immannungan nan impitudok Apu Dios an
kananay "Hi Abraham ya kinulug nah Apu Dios ot ibilang na hiyan
maphod." Ya gapu bon diye ya kanan Apu Dios di gayyum nah
Abraham.
24-25 Tibon yun hay gapunah pangibilangan Apu Dios an maphod di
ohan tagu ya bokon hay pangulug na ya abu, mu mahapul damdaman
un-unudonay pinhod Apu Dios.
Athidi bon din hi Rahab an babain pabpabbayad nay adol nah
linalaki an imbilang bon Apu Dios an maphod gapuh nah maphod
an inat nan intalu na nadan tatagun Apu Dios ot ahina itudduy ohan
dalanon dan nibangngad hi kampu da ot uggeda nadpap.
Datuwey kitib-anan adi gumlay pangulug ya abu.
26 Kinali nan tagun kananay mangulug, mu adina aton di maphod
ya maid di hilbina. Mialig nah adol an deket maid di linnawana ya
mate.

Hay pangonoknongan hi kalyon

3

1 Dakayun iibba, tibon yu ot ta adi na-ala on eyu gamgaman an
muntuttudu, mu mahapul an pakannomnomon yu te inila takun
nahalhalman di punhumalyan Apu Dios nadah muntuttudu mu nadan
ituttuduwan da.
2 Ditakun tatagu ya wadan waday kihallaan taku. Mu deket waday
tagun pakakonoknong hi tokonat maid di kihallaan di kalyona ya hiyay
kapkaphodan ya damana mon konoknongonan am-in di atona.
3 Hay kialigan di toko ya nan gumok an ipakamal hi kabayu an ittay,
mu gapun diye ya un-unudon nan kabayuy pinhod nan nuntakken
pangipaeyana.
4 Hay bo kialigan di toko ya nan gumok hi udun di bapor an
ittay damdama, mu damanan bangiwona nan bapor nah pinhod nan
munmanehon pangipaeyana takon di ongal nan bapor ya takon di nal-
ot di puwok.
5 Hay bo toko ya ittay, mu ongal di kabaelan di kalyona, umat nah
ittay an apuy an damanan gobhonay himbilidan.
6 Makulug an hay toko taku ya kay apuy an manadag ke ditaku te
kalpuwan di dakol an gaga-ihon kali. Hituwey punligligatan takun
hananghanggaon takuh kabigabigat an hay kalpuwana ya hi Satanas.
7 Hay tagu ya damanan ayumonay kumpulnan aggayam, hahamuti,
nadan mumbulluwan hi luta ya nadan wadah baybay. Makulug an
dakol di inayum di tagu ke datuwe.
8 Mu maid di tagun kabaelanan konoknongon di toko na. Hay toko
ya kalpuwan di gaga-ihon dumadag an kay kodot an pumate.

9 Usalon takuy toko takun mundayaw ke Ama takun hi Apu Dios,
mu deke on inusal taku bon mamihul hi ibba takun tagu ta kay taku
damdama pinihul hi Apu Dios te kinapya nay tagun umat ke hiya.
10 Adi maphod an iusal di tokon mundayaw ke Apu Dios on inusal
bon mamihul hi ibban tagu. Dakayun kaibaiba, adiyu iathidi te adi
pinhod Apu Dios.
11-12 Hay maphod ya adiyu kamkamhan di kalyon yu hi gaga-iho. Te
umat hi ob-ob an deket maphod di danum na ya maphod tuwalin adi
deke on munlanghi. Ya nan danum nah baybay an adi mainum, adi
mabalin an eka humaklung hi mainum an danum hidi. Athidi bo nah
tabuyug an adi mabalin an e bumungah bayya-bat weno hay littukun
e bumungah tabuyug.

Hay pangi-en di nanomnoman an tagu

13 Hay tagun makulug an nanomnoman ya mahapul an mumpakum-
baba ya hay maphod di atona te athituy pangi-en di tagun nakannom-
noman.
14 Mu dakayu ya adiyu kanan di nanomnoman kayu hin munhin-a-
amo kayu ya waday oha on pinhod nan hiyay maunud.
15 Bokon athidiy ibilang Apu Dios an nanomnoman te hay athidin
pangi-e ya umat hi pangi-en di adi mangulug an hidiye ya nalpuh
dimonyo.
16 Ta hidiye nan deket wadaday munhin-a-amo ya waday oha on
pinhod nan hiyay maunud ya gaga-ihon am-in di maat ya maid di
linggop.
17 Hay tagun ibilang Apu Dios an nanomnoman ya abunay maphod
di wadah nomnomna, maid di gaga-iho, pakaippaptok na boy pun-
hintutulangan, waday anus na, adina ipapilit di pinhod na, inila nan
hummok hi ibba nah tagu, nun-iingngoy pangibilang nan am-in hi
tagu, adi munlangkak ya am-in di atona ya kiphodan di ibbanan tagu.
18 Hay tagun mangat ke danae ya umat nah muntanom te kay na
itanom di maphod an punhintutulangan ya hay ibungana ya nan dakol
an maphod an maat.

Hay pangamgaman hi pinpinhod di adol di humlun hi pangihingitan hi ibba

4

1 Nganney humlun hi punhahallaan yu ya punhinboboh-olan yu?
Hay humlun ya gaga-ihoy nomnom yun hay gamgaman yu ya nan pun-
amlongan yu.
2 Ta deket adiyu kabaelan an alan di pinhod yu on ittay nadi
on pumate kayu. Athidi bon hay amo yuh udum di gapunah
pakihannuwan yu hin adi kayu pakaala nah pinhod yun alan ke dida.
Hay kakulugana ya adiyu maalay pinhod yun alan te adiyu ibagan Apu
Dios.
3 Mu takon nin di mumbaga kayun hiya ya nunna-ud an adina idat
te ad-adiy wadah nomnom yu. Mumbaga kayu te iusal yuh pun-an-
anlaan yu.
4 Adi kayu maphod, uggeyu impunnanong nan insapata yun Apu
Dios an kanan yuy hiyay un-unudon yu. Kon uggeyu inila an nan

tagun pinpinhod nan iun-unud hi pangi-en nadan adi mangulug ya
mungnguddan an makibuhul ke Apu Dios?
5 Kon pangali yu on maid di hilbin nan impitudok Apu Dios an
kananay “Mahakit di nomnomna te bokon hiya an nunlutun ditakuy
un-unudon taku.”
6 Mu takon di athidi ya ongal metlaing di baddang nan ditakut
mabalin an un-unudon taku. Hituwe ya miunnud nah nitudok an
kananay “Hanan tagun mumpakumbaba te inila nan makahhapul nay
baddang ya hiyay homkon Apu Dios, mu nan tagun mumpahhiya ya
hiyay kastiguwona.”
7 Ta hidiye nan hi Apu Dios di un-unudon taku. Labanon takuh
Satanas ot tayanan ditaku kayan hiya.
8 Mihayyup takun Apu Dios ot mihayyup damdaman ditaku. Ya
dakayu ken munliwaliwat ya mahapul an itikod yu nadan gaga-ihon
at-atton yu. Ya dakayu ken munhalinduwah pangulug na ya iohha yuy
pangulug yun Apu Dios ta hiyay un-unudon yu.
9 U-umyung kayu ya muntutuyu kayuh nunliwatan yu ta bokon nan
ekayu umanan-anla yaden naliwat kayu.
10 Mumpakumbaba taku ke Apu taku ta ipadayaw ditakun hiya.

Hay adi taku pamihulan hi ibba taku

11 Dakayun iibba, adi taku pihulon di ibba taku. Te nan tagun
pihulonay ibbana ya pinihul na nan Tugun Apu Dios an kananay
mahapul an munhimpopohhodan takun tatagu. Te deket pihulon yuy
ibbayu ya hidiyey kitib-anan adiyu un-unudon hidiyen tuguna.
12 Hi Apu Dios an nalpuwan nan Tugun di waday kalebbenganan
munhumalyah tatagu. Hiya ya abuy waday kabaelanan mangihwang
weno mangastiguh tagu, kinali adi na-ala on kanan yuy adi maphod
di ohan tagu.

Am-in di nomnomon an aton ya idinol ke Apu Dios

13 Donglonak ke, deke on kanan yuy “Ad uwani weno hi bigat ya
ume kami kediyen boblet mihaad kamih dih hintoon ta munggattang
kamit dumakol di pihhu mi.”
14 Kon inila yuy maat hi bigat weno hi ohhandi? Hay biyag ya umat
nah kulabut an man-ut wadan matibo, mu madandani ya nama-id.
15 Hay ot tuwali wadah nomnom taku ya kanan di “Hi Apu Dios di
nangamung hin iabulut nan hituwe weno hidiyey atok.”
16 Mu dakayu ya mumpahhiya kayu te ongal di dinol yuh adol yun
bokon ke Apu Dios. Ya hay pangiathidiyan yu ya gaga-iho.
17 Hanan tagun inila nay maphod, mu adina aton ya nunliwat ke
Apu Dios.

Hay tugun hi kakadangyan

5

1 Dakayu ken kakadangyan ya donglon yu tun kalyok ke dakayu.
Kudukdul nay u-umyung kayuh punnomnoman yuh ahi pangas-
tiguwan Apu Dios ke dakayuh udum hi algo gapuh liwat yu.
2 Maid di hilbin di kinadangyan yu te ahi matalak, maid di hilbin di
dakol an bulwati yu te ahi madunut.

3 Ya ahi madadag nadan balituk yu ya pihhuyu. Hidiyey pangi-
matunan an mahumalya kayu. Ahi dakayu kastiguwon ke Apu Dios
te naimut kayu ya tinagan yuy amung hi ikadangyan yu.
4 Inilan Apu Dios an hay ingkadangyan yu ya nadan tinangdan
di impungngununungunu yuh payo yun uggeyu indat. Ta deyan
mumpahpahmok dan Apu Dios an Kabaelanan am-in. Hiya an Dios
ya donglonah tuwen pumpahpahmokan dan hiya.
5 Pun-an-anlaan yuy nalam-ay an nitaguwan yu te wadan am-in di
mahapul yu, mu uggeyu ninomnom nan algon pangastiguwan Apu
Dios ke dakayu. Umat kayu nah bakan tinaganay kakan hi holok ot
tumaba, mu uggena inilan nagtud di algon kaklongana.
6 Ya hay bo ohan gaga-ihon inat yu ya takomboy maphod nadan
tatagun maid di bahul da ya eyu kattog anhan indiklamu dida ya pinate
yu nadan adi pakaibbalo.
Abunah tuwen kalyok ke dakayun kakadangyan.

Hay pun-an-anusan takun mangulug

7 Mun-anus kayun kaibaiba, anusan takuy ligat inggana hantuh
kibangngadan nan Ap-apu takun hi Jesus. Tibon yuy pun-an-anus
nadan munliyak an munhood hi udan ta ahida muntanom ne hinhin-
od da bot mat-ong ta ahida aniyon.
8 Athitu kuma damdamay pun-anus yun munhood hi kibangngadan
nan Ap-apu taku. Pakodholon yuy nomnom yu ya mangun-unud
kayun hiya te gagala ya umali.
9 Dakayun kaibaiba, adi kayu munhimpipihul ya munhintutumbuk
ta adi dakayu kastiguwon ke Apu Dios te gagala mo ya umalin
munhumalyah tatagu.
10 Nomnomon yun kaibaiba handidan profetas an intud-ak Apu
Dios an mangipainilah kalinan inan-anusan day ligat, diday pangiun-
unudan yun mangan-anus hi punligligatan yu.
11 Inila takun maka-an-anla da mo te inan-anusan day ligat da takon
di nahalman di hinolholtap da. Athidi damdama ke Job an nahalman
di nunligligatana, mu inan-anusana ot uggena inwalong di pangulug
na. Ya handih udidina ya impatibon Apu Dios di ongal an homok na
ya baddang nan hiya. Athidi te ongal di homok ya pamhod Apu Dios
hi tataguna.
12 Hay oha bon importanten kalyok ke dakayun kaibaiba ya adiyu
isapatan Apu Dios weno hi kumpulna hin waday kalyon yu. Na-ala ya
kanan di om, hin om ya adi, hin adi ta adi dakayu kastiguwon ke Apu
Dios.
13 Deket wadan dakayuy maligligatan ya mahapul an mundasal ke
Apu Dios. Ya dakayu ke damdaman mun-am-amlong ya ikankanta yuy
pundayaw yun Apu Dios.
14 Ya deket waday ibba yun mundogo ya maphod di ipaayag na
nadan mangipangpangulun dakayun mangulug ta idasalan da ya ha-
adan dah lanay adol nah pumbagaan dah baddang Apu Dios ta makaan
di dogona.
15 Deket kediyen pundasalan da ya waday pangulug dan Apu Dios
ya makulug an pumhod ya deket waday liwat na ya mapakawanan.
16 Ta hidiye nan am-in kayu ya waday oha on kalyonay nunliwatanah
ibbana ya munhindadasal kayu ta pumhod kayu. Ya nomnomon yun

ongal di kabaelan di dasal nan tagun nahamad di pangulug nan Apu
Dios,
17 umat ke Elijah an ohan profetas Apu Dios dih done. Hiya ya tagun
umat ke ditaku, mu inhamahamad nan nundasal ke Apu Dios ta adi
umudan, ya makulug peman an ug-ugge immudan hi tuluy toon ta
onom di bulan.
18 Ya handih nundasal bot umudan ya immudan ot tumagu day
nitanom.
19 Dakayun kaibaiban mangulug, kal-ina ket wadan dakayuy iwalong
nay pangulug na, mu waday ohan dakayun manugun ke hiya ta
mibangngad nah makulug an pangulug
20 ya binaddanganah diyen tagu ot ugge nihi-an ke Apu Dios ta
nangamung. Ya gapu kediyen inat na ya am-in di liwat diyen tagu
ya pakawanan Apu Dios.

HAY NAMANGULUN TUDOK PEDRO

1 Hituwen tudok ya nalpun ha-on an hi Pedro an ohan natuddun
apostoles Jesu Kristo. Muntudokak ke dakayun mangulug an tim-
mayan hi bobleyu ot miwahit kayuh kabobbobleh nad Pontus, ad
Galatia, ad Capadocia, ad Asia ya ad Bitinia.
2 Dakayuy pinilin Ama takun hi Apu Dios an tataguna te ninomnom
na tuwali handih pinghanan ditakuy pumbalinon nan Espiritunan
tatagun mangun-unud ke Jesu Kristo ta gapuh natayana ya pakawanan
Apu Dios di liwat taku.
Hana ot ta hi Apu Dios ya nanongnan maulen dakayu ya palinggopon
dakayu.

Hay kahamad di pangulug taku

3 Madayaw hi Apu Dios an hi Aman nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo
te hiya ya ongal di homok nan ditaku te gapuh nunmahuwanan Jesu
Kristo handih natayana ya waday balun biyag taku. Ta hidiye nan
ongal di namnama takun ahi makiha-ad ke hiyat nangamung.
4 Ya waday ih-ih-od nan ditakun hidiye ya munnananong te adi
mapa-i ya adi matalak weno malumman.
5 Ya gapuh kabaelana ya ipaptok ditaku gapuh pangulug takun Jesus
ingganay ipaannung na nan nihwangan taku hantuh kapoppogan di
luta.
6 Kinali mun-am-amlong taku takon di dakol di holholtapon takud
uwani tuh luta.
7 Te datuwen punligligatan takuy kapatnaan di pangulug taku hin
nahamad weno adi. Takon nan balituk an mabalin an mapa-i ya kah-in
di ayugon ta mamahmay kinabalituk na. Ot immam-ana mon mahapul
an mapatnaan di pangulug takun nabalbalol mu hay balituk. Ta deket
makulug an nahamad di pangulug taku ya ditakuy madayaw ya matbal
hantuh pumbangngadan Jesu Kristo.
8 Takon di uggeyu tiniboh Jesus ya kapyanan ongal di pamhod yu ya
dinol yun hiya, kinali ongal di amlong yun maid di kiingngohana.
9 Hay gapun diyen amlong yu ya hay nihwangan yun hidiyey ginun-
ud yuh nangulugan yu.
10 Hituwen nihwangan taku gapuh ulen Apu Dios ya impaabig na
handidah profetas na dih done. Mu uggeda nakaawwatan di ine-ena
ot adaadalon day mipanggep ketuwe.
11 Pinhod dan inilaon hin kakon-ana ya hin nganney innunan
maat hidiyen kihwangan te nan Espiritun Kristo an wadan dida
ya impainilanan diday ahi punholholtapan Kristo ya hay ahina
kidayawan.
12 Mu impainilan Apu Dios ke datuwen profetas an bokon kediyen
tiempo day umannungana. Ot deyan ad uwanin tiempo takuy
nangipaannungana. Hidiyen inabig dan kiphodan taku ya dadiyey
impainilan nadan nangitanuttuduh kalin Apu Dios ke dakayu. Ya
hay bimmaddang ke didan immalin e nuntuttudun dakayu ya nan
Espiritun Apu Dios an nalpuh langit. Takon nadan anghel ya ihik da
damdaman inilaon di mipanggep ketuwe.

Mahapul an midayaw hi Apu Dios hi am-in nah aton taku

13 Ta hidiye nan mundadaan taku ya halipat-an takut hay maphod
di aton taku ya mundinol taku nah ulen Apu Dios ke ditaku hantuh
ahi bo aliyan Jesu Kristo.
14 Ot gapu te nibilang taku mon imbabalen Apu Dios ya mahapul an
hiya moy un-unudon taku ta bokon nan pangi-e taku handih ugge taku
nanginilaan ke hiyay un-unudon taku.
15 Mahapul an maphod taku te hi Apu Dios an nangibilang ke ditakun
imbabalena ya makaphod
16 te kanana nah impitudok nay "Mahapul an ip-iphod yuy pangi-e
yu ta umat kayun ha-on an makaphodak an abu."*
17 Ya nomnomon yu an nan kanan yun hi Amayu nah pundasalan
yu ya nun-iingngoy punhumalyanan am-in hi tagu. Mahmahanan am-
in di at-atton taku, kinali mipalpud uwanin matagu taku tuh luta ya
mahapul an iphod takuy pangi-e taku an tumakut takun mangat nadah
adina pinhod.
18 Te inila yun bokon nadan mauma, umat hi pihhu weno balituk di
namoklah kakastiguwan taku gapu nah gaga-ihon pangi-en binoltan
taku handidah aammod taku,
19 mu hay biyag Kristoy namoklah liwat taku handih immayuy
dalana. Hiya ya mialig nah maphod an kalneron oggan iappit
handidan aammod taku ke Apu Dios.
20 Ninomnom tuwalin Apu Dios an hi Jesus di mangikateh liwat taku
handi uggena lintu hantudan wadad uwani. Mu uggena impaannung
hituwe ingganad uwanin tuwen madatngan di kapoppogan di luta.
21 Gapuh inat Jesus ya waday pangulug yu ya dinol yun Apu Dios
an nunmahu ke hiya handih natayana ot mumbangngad hi langit an
kidayawana. Kinali ad uwani ya hi Apu Dios ya abuy kulugon taku ya
pangidinolan takuh pakitaguwan takun munnananong.
22 Ot gapuh pangun-unudan yuh tuttudun Apu Dios ya maphod moy
pangi-eyu, ta hidiye nan nahamad moy punhimpopohhodan yu. Ya
mahapul an punnanongon yuh diye.
23 Wada moy balun biyag taku te handih nangulugan taku nah
waday kabaelana ya munnananong an kalin Apu Dios ya nipidwa
takun niimbabale an hay nangiimbabalen ditaku ya hi Apu Dios an
munnananong ta nangamung.
24 Hituwe ya miunnud nah nitudok an kananay
"Am-in di tagu ya mialig da nah holok an deket nate ya makleng. Ya
am-in di kidayawan di tagu ya umat hi habung di holok an deket
nakleng ya mag-a.
25 Mu hay kalin nan Ap-apu taku ya munnananong ta nangamung."
Hituwen kalin nan Ap-apu taku mipanggep hi pamhod nan ditaku ya
nituttudu ke dakayu handi.

2

1 Ya gapu te wadan dakayu nan balun biyag ya mahapul an itikod
yun mangat hi gaga-iho. Adi kayu munlangkak, adiyu kahinkulkulug-
gon, adi kayu maka-amo ya adi kayu makammadngol.

---

* **1:16 1:16** Tibon yuy Lebiticus 11:45 ya 19:1-2.

2 Hapulon takuy kalin Apu Dios an umat nah ka-itungon golang
an hay inumonay hapulonat mihamad di pangulug yun Jesus an
mangihwang ke ditaku.
3 Athidiy aton yu ot ininnila taku mo nan ongal an naminhod Apu
Dios ke ditaku.
4 Punnanongon takuy pundinol takun Jesu Kristo an kalpuwan di
biyag an munnananong, takon di ugge inabulut di udum an tatagu, te
hiya ya mialig nah batun pangipataddogan hi bale an binalon nadan
mangapyah bale, mu hiyay pinilin Apu Dios an makahhapul.
5 Ya ditakun wada moy balun biyag na ya iabulut takuy adol takun
mialig nah batun mikapyah balen Apu Dios. Pinili ditakun padinan
mangiat hi pinhod nan dadiye nadan maphod an aton takun mialig
nadah miappit ke hiyan abulutona gapu ke Jesu Kristo.
6 Wada nan nitudok an kalin Apu Dios an kananay
"Waday tudduwok an tagud Zion an mialig nah batun makakkaphod
an pangipataddogan hi bale. Ya nadan mangidinol ke hiya ya
adida muntutuyuh nundinolan dan hiya."
7 Ta hidiye nan ditakun mangidinol ke hiya ya ongal di kiatanan ditaku.
Mu nadan adi mundinol ke hiya ya diday nialigan nan impitudok Apu
Dios an kananay
"Hanan batun binalon nadan mangapyah bale ya hidiye ot ahan di
nahamad an pangipataddogan hi bale."*
8 Ya hay bo ohah impitudok Apu Dios ya kananay
"Hituwen batuy kihupdugan di tatagu."
Dadiyen tatagun mihupdug ya diday ugge nangun-unud nah kalin Apu
Dios, ta hidiye nan makastigu dan hidiye tuwaliy maat ke dida.
9 Mu ditakun mangulug ya pinili ditakun Apu Dios an tataguna ya
kay taku niohhan bimmoble te ohay un-unudon taku. Ya ditakuy umat
nadah padin pungngunuwona. Ya ditaku boy pinili nan mangipainila
nah maphod an inat nan ditaku. Handi ya kay taku wadah tapol te
ugge taku inilah Apu Dios, mu ad uwani ya pinat-alan ditakun hiya.
10 Handi bo ya ugge taku nibilang an tatagun Apu Dios ya ugge taku
inilay mipanggep nah homok na. Mu ad uwani ya nibilang takun
tataguna ot gibokon takuh diyen homok na.
11 Dakayun kaibaiba, nomnomon takun kay taku bisita ya abu tuh
luta te hi langit tuwaliy kiha-adan taku. Ta hidiye nan bokon nadan
gaga-ihon pun-an-anlaan di adol takuy gagamgaman taku tuh luta te
hidiyey manadag hi pangulug taku.
12 Hay maphod di ipatibo taku nadah adi mangulug ta takon di
pihulon ditaku ya loktat ta inilaon dan nalpun Apu Dios di kaphod
takut dayawon da hantuh aliyan nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo.

Hay pangun-unudan hi ap-apu

13 Gapuh pamhod takun Apu Dios ya un-unudon taku nadan aap-
apun di gubilnu taku umat hi patul an katagtag-ayan an ap-apun di
boble.
14 Ya un-unudon taku bo nadan aap-apun tinuddunan mangastigu
nadah nabahulan ya mambal nadah mangun-unud hi linteg.

---

* **2:7 2:7** Psalm 118:22-23

15 Te hay pinhod Apu Dios ya hay maphod di aton takut matikod di
kumpulnan oggan kalyon nadan tatagun na-ala on kinali day pinhod
da.
16 Man-u te libli takun mangat hi pinhod taku, mu bokon hidiyey
pangigadulan an mangat hi gaga-iho te ditakun nibilang an muttatyun
Apu Dios ya mahapul an hay maphod di aton taku.
17 Lispituhon takuy ibba takun tagu ya ipatibo takuy pamhod taku
nadah ibba takun mangulug, tumakut takun mangat nadah adi pinhod
Apu Dios ya lispituwon takuy ap-apu tuh boble taku.

Hi Jesus di pangiun-unudan hi pangippolan hi ngannen holholtapon taku

18 Dakayun muttatyu ya mahapul an un-unudon yu ya lispituwon
yuy kon muttatyun dakayun. Bokon ya abu nan maule weno maphod
di pangat nan dakayuy un-unudon yu, mu takon nadan mabungot an
apuyu.
19 Te hay tagun munholholtap gapuh ad-adin nakapyan hiya, mu
inippol na te mangun-unud ke Apu Dios ya hiyay matbal.
20 Mu deket waday bahul yu ta hidiyey gapunah pangipaholholtapan
dan dakayu ya maid di kidayawan yu takon di ip-ippolan yu. Mu
deket takon di maid di bahul yu ya na-ala on impaholholtap dakayu
ya tobalon dakayun Apu Dios hi pangippolan yu.
21 Te hay pinhod Apu Dios ke ditaku ya ippol takuy punholholtapan
takud uwani. Takon hi Kristo ya nunholholtap gapun ditaku, kinali
hiyay pangiun-unudan taku.
22 Hiya ya maid di bahul na ya maid di ena nunlangkakan yaden
nunholholtap.
23 Takon di impanadngolan da ya uggena hinumang hi gaga-iho.
Ya takon di namahig di nangipaholholtapan dan hiya ya uggena
imbalo, mu indinol nan am-in nadan ma-ma-at ke hiya ke Apu Dios
an maandong di punhumalyana.
24 Ingkaten Jesus nah krus di liwat takut itikod takun munliwat ta
hay maphod di aton taku. Ya gapuh natayana ya nihwang taku.
25 Handi ya umat taku nadah kalneron natalak, mu ad uwani ya
nibangngad taku mo ke Jesus te hiya tuwaliy mangipaptok ke ditaku.

Hay nitugun hanadah nungkalahin

3

1 Dakayun binabain nungkalahin, mahapul an iunnud yun am-in hi
pinhod di inayan yu te lebbeng nan hay lalakiy maunud. Athituy aton
yu ta deket wadan dakayuy adi mangulug di ahawana ya takon di
adiyu idutin dida te loktat kaya ot mangulug da
2 te tibon dan niptok di at-atton yuh pangun-unudan yun Apu Dios.
3 Adi halman an ipohopohod di pamulwati ya hay buuk weno
tayutayunan di adol hi gamgam te bokon hay kaphod di ang-ang di
kitib-an di kaphod di tagu.
4 Hay nakaballol ke Apu Dios ya nan maphod an pangi-en adi
malumman, umat hi ule ya pumpakumbabaan.
5 Athidiy pangi-en handidan binabain makangngun-unud ya
mangidinol ke Apu Dios dih done. Dadiyen binabai ya impaka-un-
unud day pinhod di inayan da,

6 umat ke Sarah an inun-unud nah Abraham an inayana. Hiya
ya ibilang nah Abraham an ap-apuna. Dakayu ya mibilang kayun
imbabalena hin aton yuy maphod. Deket athidiy aton yu ya maid di
kaguwan yu hi e pamoh-olan di inayan yun dakayu.
7 Dakayu ke damdaman linalakin nungkalahin ya mahapul an
ipaptok yuy inayan yu te nakapuy da mu ditaku. Ya maphod di ulayan
yu dida te inila yun nun-ingngoy ulen Apu Dios ke dakayun himbale
te takon dida ya idatan Apu Dios didah biyag dan maid di poppog na,
bokon ditakun linalaki ya abu. Deket athituy aton yu ya donglon Apu
Dios di dasal yu.

Adi ibaloy ad-adin inat di ibba, mu ipatiboy maphod ke dida

8 Ya hay bo kalyok ke dakayun am-in an mangulug ya maphod di
mun-uunnud di nomnom takun munhinhohmok taku, munhimpopo-
hhodan taku umat hi hintutulang, munhin-uullayan taku ya ipababa
takuy adol taku.
9 Deket waday adi maphod an inat di ibbayun dakayu ya bokon
hay pangibalowan yuy nonomnomon yu. Weno deket pinadngolan
dakayu ya adiyu ibalo ta padngolan yu damdama, mu aton yu ot ya
abuy maphod ke dida. Te handih pinili dakayun Apu Dios ya kalyonay
idat nay maphod ke dakayu, kinali mahapul damdaman ipatibo yuy
maphod hi ibbayu.
10 Te nan nitudok an kalin Apu Dios ya kananay
"Hanan tagun pinhod nan maphod di nitaguwana ya mahapul an
adina kalkalyon di adi maphod ya langkak.
11 Mahapul an iwalong nay gaga-ihot hay maphod di atona. Ya
mahapul damdaman malinggop di paki-kiayan yuh ibba yun tatagu.
12 Te hi Apu Dios ya pakaippaptok na nadan maphod di pangi-eda ya
umamlong an mangngol hi dasal da, mu namahig di boh-ol na nadah
gaga-ihon tatagu."*
13 Kon dahdiy mangat hi gaga-iho ke dakayu hin maphod di aton yu?
14 Mu hin kananat munholholtap kayuh pangatan yuh maphod ya
umamlong kayu! Adi kayu tumakut ya adi kayu madanagan.
15 Madinol taku ot ya abun Kristo an Apu takut hiyay un-unudon
taku. Ya deket wadaday tatagun munmahmah mipanggep hi pangidi-
nolan taku ke hiya ya mahapul an nidadaan takun manumang ke dida.
16 Mu ipatibo takuy ule ya lispitu takuh panumangan takun dida.
Ipatibo yuy kaphod di nomnom yu nah maphod an aton yu ta bumain
nadan mamihupihul ke dakayu gapuh pangulugan yun Kristo.
17 Kudukdul nay munholholtap ta gapuh pangatan hi maphod hin
hidiyey pinhod Apu Dios mu nan eta munholholtap gapuh pangatan
hi gaga-iho.
18 Athidi ke Jesu Kristo an takon di maid di liwat na ya ingkatenay
kapakawanan di liwat taku. Hidiyen naminghan an natayanay
namoklah liwat takut mihayyup takun Apu Dios. Mu hiya ya
namahuwan.
19 Ya kediyen natayanan ugge ni-an namahuwan ya immey lin-
nawana nadah nikalabut an linnawan nadan nate dih done ot ena
tuttuduwan dida.

---

* **3:12 3:10-12** Psalm 34:12-16

20 Dadiye nadan linnawan handidan tatagun ugge nangulug ke Apu
Dios handih kataggun Noah. Namahig di anus Apu Dios an nunho-ho-
od hi pangulugan da handih pangpangngapyaan Noah nah bapor, mu
uggeda nangulug. Kinali nungkalting da handih nalbongan tun luta ot
abuna nadan walun tatagun hinumgop nah bapor an nihwang.
21 Hituwen nihwangan day kialigan nan pumpabonyagan taku. Te
hay pumpabonyagan ya bokon hay kaulahan di lugit di adol, mu
hidiyey kipainilaan di namakawanan Apu Dios hi liwat taku mipuun
nah kinali taku handih nabonyagan taku an hiyay un-unudon taku.
Makulug an mihwang taku gapuh namahuwan Jesu Kristo hi natayana.
22 Ot ad uwani ya dehdi moh Jesus hi langit an inumbun hi
winawwan Apu Dios an mun-ap-apu. Ta takon nadan anghel ya am-in
nadan wadah din waday kabaelana ya hiyay un-unudon da.

Hay pangan-anusan hi ligat

4

1 Hi Kristo ya inippol nay nunholholtapana ya inan-anusanay ligat
handih kawadana tuh luta, kinali athidi ot damdamay aton taku. Te
deket maanusan di ligat ya kabaelan an mangiwalong hi liwat.
2 Ta hidiye nan mipalpud uwani ya hanan pinhod Apu Dios di aton
taku, bokon hay gaga-ihon pinpinhod di adol di un-unudon taku.
3 Impalana-u yu mo nadan gaga-ihon atoaton di adi mangulug,
umat nah malalaon aton yu, hay gaga-ihon omnawan di adol ya hay
nahalman an pun-inum yu ta mabutong kayu. Ya hay ahan adi pinhod
Apu Dios ya hay nundayawan yu nadah adi makulug an dios.
4 Ad uwani ya masdaaw nadan adi mangulug an ibbayu handi hi
nabalbaliwan di pangi-eyu ta deyan pihupihulon dakayu nah adiyu
mo pakidkid-uman ke didan mangat hi gaga-iho.
5 Mu hi udum hi algo ya ahi humalyaon Apu Dios dida nah gaga-ihon
inat da. Te nundadaan an munhumalyah katagutagu, takon nadan
nungkakate.
6 Kinali takon nadan nate ya nipainilan diday tuttudun Jesu Kristo.
Takon di natey adol da, te hidiye tuwaliy maat am-in hi tagu ya
mabalin damdaman makitagu dan Apu Dios hi udum hi algo.

Hay pangatan nah nidinol ke ditaku

7 Mungkadatngan moy kapoppogan di luta, kinali mahapul an
manomnoman taku ya konoknongon takuy aton takut hay mundasal
di ipaptok taku.
8 Ya hay ahan mamangulun nomnomon taku ya hay nahamad an
punhimpopohhodan takut takon di nganneh diyen numbahulan di
ibba takun ditaku ya pakawanan taku dida.
9 Ya deket wadaday dimmung-oh baleyu ya adi kayu mungngudu,
mu hay maphod ya maapnga kayun dida.
10 Am-in taku ya waday kabaelan takun indat Apu Dios ya maphod
di iusal taku dadiyen nunhihinnatkon an kabaelan hi kiphodan di ibba
takun mangulug.
11 Ta nadan nidatan hi kabaelan an muntuttudu ya mahapul an nan
kalin Apu Dios di ituttudu da. Ya nada ken nidatan hi kabaelan an
bumaddang hi udum ya mahapul an hidiyey halipotpotan dan aton. Ta

am-in di aton taku gapuh baddang Jesu Kriston ditaku ya kidayawan
Apu Dios. Hiya ya abuy madayaw ta nangamung te adi matpong di
kabaelana. Amen.

Hay punholholtapan di mangulug ke Jesus

12 Dakayun kaibaiba, adi kayu mamodwong nah punholholtapan yu
te athina tuwaliy maat ke ditakun mangulug te hidiyey pamatnan Apu
Dios hi pangulug taku.
13 Mu abuluton yuy punholholtapan yu gapuh nangulugan yu ta kay
kayu nilaggat hi nunholholtapan Kristo ta hantuh pumbangngadana
ya umamlong kayuh kipatib-an di dayaw na.
14 Takon di pihupihulon dakayu nadah adi mangulug gapuh nangu-
lugan yun Kristo ya umamlong kayu te hay nangulugan yuy kitib-anan
wadan dakayu nan madayaw an Espiritun Apu Dios an bumaddang.
15 Hin kananat munholholtap taku ya tibon takut bokon gapuh
pangatan takuh gaga-iho umat hi pumate, mangako, nadan udum an
pumbahulan ya hay makibibiyang hi udum an tatagu.
16 Mu deket hay pangulugan takun Jesu Kristoy gapunah punhol-
holtapan taku ya adi taku bumain. Ya maphod ot di ipadayaw takuh
Apu Dios kediyen punholholtapan taku gapuh pangitakdogan takun
Jesu Kristo.
17 Hituwen punholholtapan takuy kitib-anan nalappuwan moy
punhumalyaan Apu Dios hi tagu an hay pamanguluwonan humalyaon
ya ditakun tataguna. Deket athidin takon di ditakun tataguna ya
humalyaona, namam-a mon nadah adi mangulug nah tuttudun Apu
Dios an makastigu da.
18 Makulug an nahalman di pangastigun Apu Dios nadah adi
mangulug te kanana nah impitudok nay
"Takon nan maphod an tagu ya naligat an mihwang. Deket athina ya
nganne mo anhan di maat nadah gaga-ihon tatagun mungngohe
ke Apu Dios?"
19 Ta hidiye nan hi Apu Dios di mahapul an pundinolan takuh
pangatan takuh maphod, takon di munholholtap taku hin hidiyey
pinhod na, te hiyay nunlutun ditaku ya adi ditaku iwalong.

Hay tugun Pedro nadah mangipangpanguluh mangulug ke Jesus

5

1 Dakayun kapaddung kun mangipangpanguluh mangulug, donglon
yu anhan tun itugun kun dakayu. Ha-oy an nanibotiboh nunholholta-
pan Kristo ya makilak-amak hi kidayawana hantuh pumbangngadana.
2 Hay pinhod ku ya ipaptok yu anhan nadan mangulug an indinol
Apu Dios ke dakayu. Maphod di umamlong kayun mangipaptok ke
dida an bokon nan ekayu mapilpilitan ya bokon hay boklaon yuy
gagamgaman yu, mu malpu tuwalih puhu yuy pangipaptokan yu ke
dida te hituwey pinhod Apu Dios.
3 Hay aton takun mangipangpangulu nadah nidinol ke ditaku ya adi
taku ipapilit ke diday pinhod takun aton da, mu hay maphod ya nan
at-atton takuy pangiun-unudan da.
4 Ta hantuh pangaliyan nan katagtag-ayan an mumpaptok hi tagu an
hi Jesu Kristo ya dawaton taku nan idat nan gun-udon taku an hidiye
ya milaggat takun hiyan midayaw ta nangamung.

Mumpakumbaba taku ke Apu Dios ya nadah ibba takun tatagu

5 Dakayu damdaman mumpangat-agu, un-unudon yu nadan pang-
panguluwan yu. Ya am-in kayu ya maphod di mumpakumbaba kayu
te nitudok nah kalin Apu Dios an kananay "Ibobboh-ol Apu Dios nadan
mumpahhiya, mu baddangana nadan mumpakumbaba."
6 Ta hidiye nan mumpakumbaba taku ke Apu Dios ta udum hi algo
ya ipadayaw ditakun hiya.
7 Am-in nadan pundanagan yu ya idinol yun hiya ta hiyay nanga-
mung te hiyay mangipaptok ke ditaku.

Bokon hi Satanas di un-unudon taku

8 Halipat-an yu ta hay maphod di aton yu te hi Satanas an buhul taku
ya manamahamak hi dadagona, umat nah layon an manamahamak hi
patayonat kanona.
9 Kinali ihamad takuy pangulug takut waday kabaelan takun man-
angga ke Satanas. Te inila yu an takon nadan ibba takun mangulug hi
kabobboble ya paligligaton damdaman Satanas dida.
10 Mu hi kagibbuwan tun nakatang an punligligatan taku ya
paphodon ditakun Apu Dios ya ihamad nay pangulug taku ya ipal-
ot ditaku te makaullen ditaku. Hiyay namili ke ditakun milak-am nah
kidayawanan maid di poppogna gapuh nangulugan takun Kristo.
11 Hay maphod ya hi Apu Dios an maid di kiingngohan di kabaelanay
nanongnan dayawon takut nangamung. Amen.

Hay udidin tun tudok

12 Hituwen antikken tudok kun dakayu ya impitudok kun Silas an
ohan ibilang kun napateg an tulang taku. Nuntudokak ke dakayu te
pinhod kun tumulid kayun mangun-unud ke Jesu Kristo ya ipainilak ke
dakayuy makulug an ine-en di ulen Apu Dios ta hidiyey punnanongon
takun pundinolan.
13 Am-in hantudan ibba takun mangulug hitud Babilon an pinilin
Apu Dios an umat ke dakayu ya kanan day nonomnomon dakayu.
Athidi damdama ke Marcos an ibilang kun imbabalek an kananay
nonomnomon dakayu.
14 Ya maphod di deket nundadammu kayun mangulug ya ipatibo yuy
punhimpopohhodan yu.
Hana ot ta malinggop kayun am-in an mangulug ke Kristo.

HAY NIKADWAN TUDOK PEDRO

1 Ha-oy an hi Simon Pedro an apostoles ya muttatyun Jesu Kristo ya
muntudokak bon dakayun mangulug. Ditaku ya nangulug taku gapuh
baddang Jesu Kristo an Dios an mangihwang ke ditakun am-in te hiya
ya maphod di atonan maid di nangituppuganah baddang na.
2 Hana ot ta midatan kayuh munnananong an ule ya linggop hi
panginilaan yu mipanggep ke Apu Dios ya nan Ap-apu takun hi Jesus.

Hay pangi-en di mangulug ke Jesus

3 Hi Apu Dios an ongal di kabaelana ya indat nan am-in di mahapul
takuh kihamadan di pangulug takut mabalin an paka-un-unudon
takuy pinhod na gapuh nanginilaan taku ke Jesu Kristo an namili ke
ditakun milak-am hi kaphod na ya dayaw na.
4 Ya gapu ketuwen ongal an kabaelana ya indat nan ditaku nadan
makakkaphod an kinalinan idat na. Ta gapun datuwe ya mabalin an
iwalong taku nadan gaga-ihon impainghan di tagu tuh luta ta milak-
am takuh kaphod na.
5 Ta hidiye nan aton takun am-in di kabaelan takun mangat hi
maphod an miunnud hi pangulug taku. Ya mahapul bon manomno-
man taku
6 ya inilaon takun mangonoknong hi adol taku ya anusan takun am-
in di punligligatan taku ya paka-un-unudon takuh Apu Dios.
7 Ya mahapul an ipatibo takuy maphod an punhintutulangan ya
punhimpopohhodan taku.
8 Datuwen am-in di mahapul an aton takut deket ihamhamad takun
aton datuwe ya umong-ongal di kihilbiyan di nanginilaan takun Apu
Jesu Kristo.
9 Hay tagun mangulug ke Jesus, mu adina aton datuwe ya hidiyey
kitib-anan adi pakaawat hi pangi-en Apu Dios ya kinal-iwanay na-
pakawanan di liwat na.
10 Kinali dakayun kaibaiba, mahapul an aton yun am-in di kabaelan
yun mangipatiboh kakulug nah namiliyan Apu Dios ke dakayun
tataguna te deket iathidi yu ya makulug an maid di e mangihi-an ke
dakayun hiya.
11 Ta hi udum hi algo ya ongal di amlong Apu Dios an mangabulut
ke ditakun migappat nah maid di poppognan pun-ap-apuwan nan
nangihwang ke ditaku an hi Apu Jesu Kristo.

Hay nangipainilaan Pedro hi ahina katayan

12 Kinali ipanomnom ku bon dakayu datuwe, takon di inila yu ya
inun-unud yu tuwali datuwe gapuh nihamadan di pangulug yu.
13-14 Inilak an maid uhup ya mateyak te hidiyey impainilan nan Ap-
apu takun hi Jesu Kristo ke ha-on. Mu ad uwanin wadaak ni-an tuh
luta ya maphod di ipanomnom ku datuwen dakayu.
15 Ta hidiye nan atok am-in di kabaelak an mangipanomnom ke
datuwen dakayuh tudok kut takon hantuh maidak mo ya nanongnan
adiyu kal-iwan.

Hay kidayawan Jesu Kristo

16 Hanan impainila min dakayun mipanggep hi kidayawan nan Ap-
apu takun hi Jesu Kristo hantuh pumbangngadana ya makulug, bokon
ab-abig an kinapkapya mi te inang-ang miy kinatag-ena.
17-18 Te wada kami nah bilid handih nangipatib-an Ama takun hi
Apu Dios hi dayaw Jesus. Ya dingngol mi nan nalpuh langit an
kalin Apu Dios an makakkaphod an kananay "Hituwey Imbabalek an
impakappinhod ku ya mangipaamlong ke ha-on."
19 Hidiyen naat di immannungan nadan inabiabig handidan profetas
dih done mipanggep hi kidayawan Jesus. Kinali hay maphod ya
ihamad yun inilaon datuwen intudok da te hi Jesus ya mialig nah dilag
an pat-alanay tapol an punnomnom ingganay pakainillaon hi Jesus an
mialig nah talo.
20 Mu hay ahan iha-ad yuh nomnom yu ya adi mabalin an waday
tagun hiya pe ya naawatanay kibalinan nan nitudok an kalin Apu
Dios te mahapul an nan Espiritun Apu Dios di bumaddang ke hiyat
maawatanay kibalinan diye.
21 Te nan kalin Apu Dios ya ugge nalpuh nomnom handidan profetas,
mu impainilan di Espiritun Apu Dios ke dida ot ahida ipainilah tatagu.

Hanadan muntuttuduh nihalla

2

1 Mu takon di handih done ya wadada handidan adi makulug an
profetas an na-ala on kanan day profetas Apu Dios dida. Ya athidi
bon wada day ahi mid-um ke dakayun muntuttuduh adi makulug ya
adida un-unudon nan Ap-apu takun hi Jesus an namoklah liwat taku,
ta hidiye nan nunna-ud an kastiguwon Apu Dios dida.
2 Mu takon di athidi ya dakol di ahi mangiun-unud hi gaga-ihon aton
da. Ya gapun diye ya pihulon di tatagu nan makulug an tuttudun un-
unudon taku.
3 Hay pangal-an dah pihhu yuy gagamgaman da nah pangitanut-
tuduwan dah kumpulnan langkak ke dakayu. Mu hi Apu Dios an
munhumalyah tagu ya impakaidaddaana moy kastigu da.
4 Makulug an makastigu da te takon di nadan anghel an nunliwat
handi ya ugge himmok Apu Dios dida ot ipaena didah impierno ot
ingganad uwani ya dedah di nah munhihhilong an mipupukung da
inggana hantuh kadatngan di punhumalyaan Apu Dios.
5 Ya uggena bo himmok handidan tatagu dih donen gaga-ihoy
in-innat da ot lobngona tun luta ot malting da. Ot hi Noah an
nangitanuttuduh maphod an pangi-en miunnud hi pinhod Apu Dios
ya nadan pitun ibbana ya abuy nihwang.
6 Athidi bon ugge himmok Apu Dios nadan tatagud Sodom ya ad
Gomorrah ot gobhona dida. Athidiy inat nat pangitib-an hi ine-en di
pangastigunah tatagun adi mangun-unud ke hiya.
7-8 Mu inihwang nah Lot ya abu te hiya ya makaphod an tagun maka-
hakkit di nomnom na gapuh nah tibtibbonah kabigabigat an gaga-ihon
atoaton nadan kaboblayana ya nan mangipabain an kanalyon da.
9 Hituwey kitib-anan baddangan Apu Dios nadan mangun-unud ke
hiya nah punligligatan da, mu nada ken gaga-ihon tatagu ya indadaana
moy kastiguda hantuh punhumalyaanah tatagu.

10 Namammam-ay pangastiguna nadah mangat hi gaga-ihon pinpin-
hod di adol da ya nadah mungngoheh aap-apu da.
Hanadan kinalik an muntuttuduh nihallan maid di bain da ya
ngohayon da nadan natagtag-e mu dida, takon di nadan anghel ya
taltalanggaan da.
11 Yaden datuwen anghel an ongal di kabaelan da ya adida pihulon
nadan nababbaba mu didah hinangngab Apu Dios.
12 Datuwen muntuttuduh nihalla ya aton dan am-in di gaga-ihon
pinhod da ya pamaga day pihupihul hi adida maawatan te maid di
nomnom dan umat da nah mailom an aggayam an maknat patayon ta
kapoppogan da.
13 Nunna-ud an ahida makastigu gapu nadah gaga-ihon inainat da.
Maid di bain da te takon di mapat-al ya patpatibo dan aton nadan
kababain an pun-amlongan di adol. Ya takon di nah pakiam-amungan
dan dakayu ya ibabain dakayu te takon di hidi ya maan-anla dan
mangat kediyen kababain an pun-amlongan di adol.
14 Ya deket waday tinibo dah babai on inomnawan da. Ya ihik dan
abun munliwat ta hauhaulon da nadan ugge nihamad di pangulug dat
maki-at da nah at-atton da. Ya pinhod dan ohhaan am-in di nganneh
diye. Datuwey gapunah nangalyan Apu Dios an kastiguwona dida.
15 Inwalong da nan maphod an pangi-en miunnud nah pinhod Apu
Dios ta hay un-unudon da ya nan tuttudun din hi Balaam an imbabalen
Beor an hauhaulonay ibba nat pumpihhuwana.
16 Mu hi Balaam ya binoh-olan Apu Dios an impakalina nan
kabayuna ot hidiyey nangipatikod ke Balaam handi nah gaga-ihon at-
attona.
17 Datuwen tatagu ya maid di hilbin di ituttudu da te nihalla. Dida
ya mialig da nah natduk an ob-ob ya nan kulabut an kanan di umialih
udan on in-en di dibdib. Ta hidiye nan indadaan Apu Dios nan
tapottapol an ahina pangipaayan ke didah udum hi algo.
18 Nahalman di pumpahhiya dan muntuttudu, mu hay kakulugana
ya langkak di ituttudu da. Dida boy mangituttuduh gaga-ihon pun-
amlongan di adol ta hidiyey pun-awis da nadah ka-kulugnat ituluy da
bon aton nadan gaga-ihon inwalong da.
19 Hay kanan da ya deket diday un-unudon ya libli takun mangat
hi nganneh diye, mu kay da himbut te nadan gaga-ihon at-atton day
kon himbut ke dida. Athidiy ine-ena te deket immingha mo nan gaga-
ihon atoaton di ohan tagu ya hidiye moy mamaal ke hiyan mangat hi
gaga-iho.
20 Hay tagun nangitikod an mangat hi gaga-iho gapuh nanginilaanan
Apu takun hi Jesu Kristo an mangihwang ke ditaku, mu indani bo
ya imbangngad nan mangat hi gaga-iho ya namam-an mahmok te
nahalhalman di kastiguna mu handih pinghana.
21 Kudukdul nay uggena ininnilay mipanggep nah maphod an pangi-
e mu nan ena ininnila yaden indani bo ya inguddanan inwalong nan
maphod an tugun.
22 Hay tagun athidi ya hiyay nialigan nan kali an kananay “Hay ahu
ya bangngadonan kanon di in-uta na.” Weno “Hay babuy ya takon di
inamo ya mibangngad bo nah ena nuntupakan.”

Hay kibangngadan nan Ap-apu takun hi Jesu Kristo tuh luta

3

1 Kaibaiba, hituwey mikadwan tudok kun dakayu. Hay intudok ku
ketuwe ya umat bon dih namangulun tudok kun pinhod kun ipanom-
nom ke dakayu nadan maphod an tugun ta dadiyey nonomnomon yu.
2 Adiyu kal-iwan nadan impainilan handidan profetas ya nadan
impainila min apostoles ke dakayun tugun Apu Jesu Kristo an
nangihwang ke ditaku.
3 Ya hay ahan ipanomnom ku bon dakayu ya nan maat hantuh
dandanin mapoppog di luta. Ahi dakol di mangilodlod an mangat hi
gaga-ihon pinpinhod di adol da ya taltalanggaan dakayu
4 an kanan day "Da-da-an ot hi Jesus an mibangngad? Ehem!
Nahanhanot da moy aammod takun nate ya hiyah tuwe tuwaliy ang-
ang tun luta nipalpu dih pinghana. Kakon-anay aliyana?"
5 Athidiy kanan dadiyen tatagu te nguddanon dan adi kulugon
an abunay kalin Apu Dios ot mawaday kabunyan ya luta. Ya hay
nalpuwan di luta ya danum ya athidi bon hay danum di kalpuwan
di biyag nadan wada tuh luta.
6 Ya hay danum boy nama-i nadah matagu tuh luta handih nunlobon-
gan Apu Dios.
7 Ya gapuh kabaelan di kalina ya impunnanong nay kabunyan
ya luta, mu ahina dadagon hi apuy hantuh punhumalyaana ya
pangastiguwanah gaga-ihon tatagu.

8 Mu adiyu kal-iwan an iibba an am-in di ninomnom Apu Dios an
maat ya umannung takon di mabayag weno gagala te hiya ya maid di
nunhinnatkonan di hin-algo ya hinlibun toon.
9 Man-uket ingganad uwani ya uggena inat handin kinalinan maat
ya hanadhad-onay puntutuyuwan am-in di tataguh liwat da te adina
pinhod an takon di oha ya e makastigu.

10 Makulug an umali nan Ap-apu takun munhumalyah tagu, mu
umat hi aliyan di mangakon maid di nanginila. Kediyen Algon aliyana
ya namahig an mumbungug di gangon di kama-idan di kabunyan ya
am-in nadan wadah di ya hantun luta ya maghob.

11 Ot gapu te inila takun athituy ahi maat ya mahapul an hay maphod
di aton takut miunnud nah pinhod Apu Dios
12 ta punho-ho-odan taku kediyen Algon gintud na. Ya aton takun
am-in di kabaelan takun mangun-unud nah pinhod nat magagalay
umaliyan Jesu Kristo. Kediyen Algo ya maghob di kabunyan ta
madadag am-in nan wadah di.
13 Mu takon di athidiy maat ya ditaku ken mangulug ya madinol
taku nah kinalin Apu Dios an ahi waday balun langit ya balun lutan
pangayan taku. Am-in di wadah di ya maphod.

14 Ta hidiye nan dakayun kaibaiba, aton yun am-in di kabaelan yun
mangun-unud hi pinhod Apu Dios ta hantuh umaliyan Jesu Kristo ya
maid di mahamak nah liwat takut maphod di pakihayyupan takun
hiya.
15 Nomnomon yu nan namahig an anus Apu Dios ke ditaku, uggena
ni-an ipaalih Jesus ta waday aton nadan adi mangulug an muntutuyuh
liwat dat mihwang da. Takon hi Pablo an napateg an ibba taku gapuh
kabaelanan indat Apu Dios ya datuwe damdamay intudok nan dakayu.

16 Om, am-in nah tudok na ya datuwey impainilana. Mu wadaday
intudok nan naligat an maawatan ot nada ken adi pakaawat ya
hinnatkon moy pangialigan da. Athidi boy aton da nadah udum an
impitudok Apu Dios ta hidiyey humlun hi kakastiguwan da.
17 Mu dakayun kaibaiba, gapu te inila yu mo datuwe ya halipat-an yu
ta adi kayu mahaul nah ituttudun datuwen makallangkak ya gaga-ihon
tatagu te deket mahaul kayu ya madadag nan nahamad an pangulug
yu.
18 Hay maphod ya ituluy yun inilaon di mipanggep ke Apu Jesu Kristo
an nangihwang ke ditaku. Ya ihamad yuy pangulug yun hiya gapuh
ulena. Hiyay nanongnan madayaw ta nangamung. Amen.

HAY NAMANGULUN TUDOK JUAN

Hanan kalpuwan di biyag an maid di poppog na

1 Itudok kuh tuwen dakayu ta inilaon yu an nan Kali an mangipainila
ke Apu Dios ya kalpuwan di biyag an munnananong. Hiya ya wada
tuwali handi ot ahi mawadan am-in hantudan wadad uwani. Immali
tuh luta ot donglodonglon miy kinalikali na ya tinibotibo miy inainat
na ya nakipanaldang kamin hiya. Hituwey kitib-anan hiya ya makulug
an tagu.
2 Hituwen kanak an kalpuwan di biyag ya wada tuwali ke Ama takun
hi Apu Dios, mu impaali nan ditaku ot tibon mi ya iuh-u min makulug
peman. Kinali hay kalkalyon min dakayu ya hay mipanggep ketuwen
kalpuwan di biyag an munnananong.
3 Ipainila min dakayu nadan tinibotibo mi ya dingngodingngol mit
mihamad di pakihayyupan taku ke Ama takun hi Apu Dios ya hi Jesu
Kristo an Imbabalena.
4 Itudok mih tuwen dakayu ta maid di e pungkudangan di amlong
taku.

Hay kihayyupan takun Apu Dios

5 Athituy dingngol min Kristo an Imbabalen Apu Dios an pinhod min
ipainilan dakayu: hi Apu Dios di mialig an pat-al an maid di tapol ke
hiya te hiya ya makaphod an abu.
6 Kinali deket kanan takuy makihayyup takun Apu Dios, mu gaga-
ihoy at-atton takun paddungnay wada takuh tapol ya makallangkak
taku, te bokon nadan pinhod nay at-atton taku.
7 Mu deket maphod di aton takun umat hi atona ya maphod di
punhintutulangan taku, mapakawanan di liwat taku ya paphodonay
nitaguwan taku te hituwey gapunah natayan Jesu Kristo an Imba-
balena.
8 Deke bot kanan takuy maid di liwat taku ya hay adol takuy
langkakan taku ya hidiyey kitib-an bon di ugge taku nanginilaan hi
makulug an mituttudu mipanggep ke Apu Dios.
9 Mu deket ipudnu takuy liwat takun hiya gapu te muntutuyu taku
ya makulug an pakawananay liwat taku ya iphod nay nitaguwan taku
te hiya ya maandong di pangat na. Hiya ya pundinolan an atonay
kalyona.
10 Deket ipapilit takun maid di liwat taku ya punlangkakon takuh
Apu Dios, hidiyey kitib-anan ugge taku kinulug nan kinalinan am-in
di tagu ya naliwat.

Hi Jesu Kristoy mangitakdog ke ditakuh hinangngab Apu Dios

2

1 Dakayun imbabalek, itudok kuh tuwe an dakayu ta adiyu aton
di gaga-iho. Mu kal-ina ket nil-u takun nangat hi gaga-iho ya adi
taku ihaut, mu abuluton taku, te hi Jesu Kristo an makaphod tuwaliy
mangitakdog ke ditakuh hinangngab Ama takun hi Apu Dios.
2 Hiya ya nate ta pakawanan Apu Dios di liwat taku ya bokon hay
liwat taku ya abu, mu takon di liwat am-in di tagu tuh luta.

3 Hay kitib-anan makulug an impakainnila takuh Apu Dios ya hay
pangun-unudan takuh tuguna.
4 Hanan tagun kananay inila nah Apu Dios, mu adina un-unudon
di tuguna ya makallangkak ya kahingonay makulug an ituttudun Apu
Dios.
5 Mu nan tagun mangun-unud hi tugun Apu Dios ya pakappinhod na
hiya. Hay pangimatunan taku hin nihayyup takun Apu Dios ya athitu.
6 Hanan tagun mangalin hiya ya nihayyup ke Apu Dios ya mahapul
an hay pangi-ena ya umat hi pangi-en Jesu Kristo handih kawadana
tuh luta.

Mahapul an munhimpopohhodan taku

7 Kaibaiba, hituwen itudok kun tugun an munhimpopohhodan taku
ya nitugun tuwali handih nangulugan yun Jesus.
8 Mu hituwen tugun ya kay balu. Kalyok hituwe te ad uwani ya
makaawwatan takuy ine-en di pamhod te hidiyey impatibotibon Jesus
hi pangi-ena. Ya maphod ta deyan iun-unud takun hiya, ta deyan
mungkakaan di tapol an punnomnom taku te wada moy mamat-al ke
ditaku an mangipangpanguluh maphod.
9 Hanan tagun kananay napat-alan di nomnomna, mu hingitanay
ibba nan tagu ya paddungnay tapol di nitaguwana te nanongnan gaga-
iho.
10 Mu nan tagun pohdonay ibbanan tagu ya hiyay napat-alan, ta
hidiye nan maid di gumapuh ena punliwatan.
11 Mu nan tagun hingitanay ibbanan tagu ya paddungnay wadah
tapol te gaga-ihoy nomnom na ya athidi boy at-attona. Uggena inilay
maat ke hiya te paddungnay kinulap di tapol ta adi mo pakatiboh
dalanona.
12 Muntudokak ke dakayun am-in: dakayun mibilang kun imba-
balek, dakayun aam-ama ya dakayun mangat-agun linalaki. Man-uke
muntudokak ke dakayun imbabalek ya pinakawanan mon Apu Dios di
liwat yu te hidiyey gapunan natayan Kristo.
13 Man-uke muntudokak damdaman dakayun aam-ama ya gapuh
nanginilaan yun Jesus an wada tuwali handi ot ahi mawadan am-
in tun wadad uwani. Ya man-uke muntudokak damdaman dakayun
kakat-agun linalaki ya gapuh nangapputan yun Satanas an hiyay
humlun hi punliwatan di tatagu. Ya hay oha boh gapunan puntudokak
ke dakayun imbabalek ya gapuh nanginilaan yun Apu Dios an hi Ama
taku.
14 Pidwaok bon kalyon ke dakayun aam-ama te inila yuh Jesu Kristo
an wada tuwali handi ot ahi mawadan am-in tun wadad uwani. Athidi
bon dakayun kakat-agun linalaki te nahamad moy pangulug yu gapu
te nitanom hi nomnom yuy kalin Apu Dios, kinali inapput yuh Satanas
ot ugge dakayu hinaul an nangat hi gaga-iho.

Hanadan adi taku ot gamgaman

15 Adiyu gamgaman di nganneh diyen wada tuh lutan adi miunnud
nah pinhod Apu Dios ya adiyu iun-unud nadah gaga-ihon at-atton
nadan ugge nanginilan hiya. Te deket gagamgaman yuy athidi ya
hidiyey kitib-anan maid di pamhod yun Ama taku.
16 Te am-in nadan adi miunnud hi pinhod Apu Dios an aton di tatagu
tuh luta umat nah malalaon pun-amlongan di adol, hay omnawan

di taguh nganneh diyen matibona ya hay pumpahhiyaan di taguh
nganneh diyen wadan hiya ya bokon hi Apu Dios di kalpuwan da,
mu malpuh nomnom nadan adi mangulug ke hiya.
17 Hantuda ken wada tuh luta ya nadan gaga-ihon omnawan di tagu
ya mungkapoppog da. Mu hana ken tagun mangun-unud hi pinhod
Apu Dios ya waday biyag nan maid di poppog na.

Hanan Buhul Jesus

18 Dakayun imbabalek, mungkadatngan moy kapoppogan di luta.
Dingngol yu handin ahi waday umalih Buhul Jesus. Ad uwani ya
wadada moh tuy dakol an umat kediyen buhul na. Ya hidiyey
panginilaan takun mungkadatngan di udidin di luta.
19 Datuwen buhul Jesus ya dida din nakiamuamung ke ditakun
mangulug, mu uggeda inun-unud nan inun-unud taku. Gulat nat
makulug an ibba taku dida ya nanongna ot an ditakun am-in, mu
timmayan dat kitib-anan bokon taku tuwali ibba dida.
20 Mu ditaku ke pe ya wada nan Espiritun Apu Dios an impaalin Jesus
ke ditaku, ta hidiye nan inila taku nan makulug an nituttudu.
21 Nuntudokak ke dakayu, mu bokon nan ek kanan di uggeyu inilay
makulug an tuttudu, mu man-uke ya inilak an inila yu hin makulug
nadan nituttudu weno adi, oha bo ya inila yun am-in nadan nibahhon
tuttudu ya adi malpun Apu Dios.
22 Hanan tagun kananay bokon hi Jesus di Kristo an intud-ak Apu
Dios an mangipaptok hi tagu ya munlangkak. Hiyay makibuhul ke
Jesu Kristo te kahingona didan Hin-ama.
23 Te nan tagun kahingonah Jesu Kristo an Imbabalen Apu Dios ya
kahingona boh Apu Dios an Amana. Mu nan tagun kulugonah Jesu
Kristo ya Amana mo damdamah Apu Dios.
24 Adiyu iwalong nan nituttudun dakayu handih nangulugan yun
Jesu Kristo ta munnananong an mihayyup kayun da Jesus ke Amana.
25 Ya hay kinalin Jesus an idat nan ditaku ya nan biyag an maid di
poppog na.
26 Hituwen intudok ku ya mipanggep nadah tatagun nangipatnan
manaul ke dakayu.
27 Mu ditakun nangipaaliyan Apu Dios hi Espirituna ya munnanong
ke ditakut adi mahapul an waday udum an muntuttudun ditaku.
Man-uke ya wadah diyen Espiritun Apu Dios an impaalin Jesus an
mangituttuduh am-in hi nganneh diye ya am-in di ipainilana ya
makulug an bokon langkak. Hay maphod ya punnanongon takuy
pangulug takun Jesu Kristo te hidiyey ohan intuttudun nan Espiritun
Apu Dios.
28 Kinali dakayun imbabalek, punnanongon takuy pangulug takun
Jesus ta adi taku bumain, mu madinol takun manamun hiya hantuh
ahina bo aliyan.
29 Inila takun maandong di pangat Apu Dios ya hidiyey panginilaan
taku an nan tagun maandong di pangat na ya hiyay imbabalen Apu
Dios.

Ditakun mangulug di imbabalen Apu Dios

3

1 Ongal di pamhod Ama takun hi Apu Dios ke ditaku, kinali
imbilang ditakun imbabalena. Om, ditakun mangulug ke Jesu Kristo
ya imbabale ditakun Apu Dios. Mu nada ken adi mangulug ya adida
maawatan hituwen pakihayyupan takun Apu Dios te uggeda inila hiya.
2 Kaibaiba, ad uwani ya imbabale ditaku mon Apu Dios, mu
ugge nipakainilay ahi taku pumbalinan, mu inila takun hantuh
kibangngadan Kristo ya ahi taku tibon di makulug an kinataguna ta
hituwey gapunan mumbaliw takut umat takun hiya.
3 Ta hidiye nan am-in takun madinol an maat datuwen ditaku ya
iwalong takuy punliwatan ta iun-unud takun Kristo an maid di liwat
na.
4 Hay adi pangun-unudan hi tugun Apu Dios ya punliwatan, kinali
nan tagun adi mangun-unud hi tuguna ya maliwat.
5 Nomnomon takun hi Kristo an maid di liwat na ya immali tuh luta
ot ikate nay kapakawanan di liwat taku.
6 Ta hidiye nan deket punnanongon di taguy pangulug nan hiya ya
adina ituluy an mangat hi punliwatan. Mu nan tagun gaga-ihoy at-
attona ya uggena inilah Jesus ya ugge nangulug ke hiya.

7 Dakayun imbabalek, halipat-an yu ta adi kayu mahaul nadah
tatagun kalyon day adi gaga-ihoy munliwat. Te nan tagun atonay
pohdon Apu Dios an umat hi inat Kristo ya maandong di pangi-ena.
8 Mu nan tagun mangat hi gaga-iho ya tagun nan Diyablu, bokon hi
Jesus. Te nan Diyablu ya gaga-ihoy at-attona nipalpu tuwali handih
pinghana. Ta hidiyey gapunan immali nan Imbabalen Apu Dios ta
patikodonah hidiyen at-atton nan Diyablu.

9 Ditaku ken mangulug ke Jesus ya imbabale ditakun Apu Dios, ta
hidiye nan bokon hay gaga-ihoy at-atton taku te wadan ditakuy pangi-
en Apu Dios. Ya gapu te hi Apu Dios moy Ama taku ya adi mo mabalin
an etaku pangngapangngayon an munliwat.
10 Hay panginilaan hin nan tagu ya imbabalen Apu Dios weno
imbabalen nan Diyablu ya athitu: hanan tagun gaga-ihoy at-attona
ya maid di impaminhod nah ibbanan tagu ya hiyay imbabalen nan
Diyablu. Mu nan tagun maphod di at-attona ya waday pamhod nah
ibba nan tagu ya hiyay imbabalen Apu Dios.

Hay maphod ya munhimpopohhodan takun am-in

11 Ta hidiye nan mahapul an munhimpopohhodan taku te hidiyey
nituttudun ditaku handih lappunan nangulugan takun Jesus.
12 Adi taku iun-unud nah inat din hi Kain an pinate nah tulang na te
hiya ke ya tagun Satanas. Pinate nah tulang nan hi Abel te umamoh
kaphod tulang na te hiya ke ya gaga-iho.
13 Ta hidiye nan adi kayu numanomnom hin nganney gapu nan
hihingngitan dakayu nadah adi mangulug ke Apu Dios te dida ke ya
umat dan Kain an hingngitanah tulang na.
14 Mu ditaku ya hay punhimpopohhodan takuy kitib-anan nihwang
takut wada mon ditakuy biyag an maid di poppog na. Mu nada ken
tatagun maid di pamhod dah ibbadan tagu ya uggeda nihayyup ke Apu
Dios ya munnananong dan maliwat.

15 Te deket hihingngitam di ohan tagu ya kay mu damdama pinateh
diyen tagu. Ya inila takun hay pumate ya maid di biyag nan
munnananong.
16 Hay nahamad an impaminhod ya umat hi pamhod Jesus an
ingkate nay kiphodan taku. Kinali athidi ot kuma damdamay pamhod
takuh ibba takun mabalin an ikate takuy kiphodan di ibba taku hin
mahapul.
17 Hay tagun waday kabaelana, mu adina homkon di ibba nan tagun
munligligat ya maid di pamhod nan Apu Dios.
18 Dakayun iimbabale, hay makulug an pamhod ya mahapul an
mipatiboh pangat hi kiphodan di ibban tagu, bokon hi kali ya abu.
19 Deket athidiy pangi-e taku ya hidiyey panginilaan takun tagu
ditaku nah makulug an Dios ya madinol takun adi ditaku iwalong.
20 Kinali deket mabulun taku te kanan takuh nomnom takuy naliwat
taku ya inila takun hi Apu Dios ya inilanan am-in, ta hidiye nan
madinol takun homkon ditakun hiya.

Hay pundinolan ten mundasal taku

21 Kaibaiba, deket inila takun napakawanan di liwat taku ya madinol
takun mundasal ke Apu Dios
22 ya am-in nan ibaga takuh pundasalan takun hiya ya idat na te un-
ununudon takun am-in di tuguna ya aton taku nadan pun-amlongana.
23 Hay tugunan pinhod nan un-unudon taku ya mangulug taku
nah Imbabalenan hi Jesu Kristo ya munhimpopohhodan takun am-in.
Takon di hi Kristo ya hituwe damdamay intugunan ditaku.
24 Ya am-in nadan mangun-unud nah tugun Apu Dios ya makihin-
am-a dan hiya. Ya hay panginilaan takuh kawadan Apu Dios ke ditaku
ya nan Espiritunan impaali nan ditaku.

Hay panginilaan taku hin wada weno maid di Espiritun Apu Dios nadah muntuttudu

4

1 Dakayun kaibaiba, adi na-ala on eyu kinulug di kumpulnan tagun
kananay waday Espiritun Apu Dios ke hiya. Tibon yu ni-an ta inilaon
yu hin makulug an nalpuh Espiritun Apu Dios hidiyen ituttudu na
weno ugge, te dakol nadan immeh kabobboblen e nuntanuttuduh adi
makulug. Kanan day profetas da, mu bokon da kaya.
2 Hay panginilaan hin makulug an nalpu nah Espiritun Apu Dios
nadan ituttudu da ya hin abuluton da ya ituttudu dan hi Jesus di
tinuddun Apu Dios an Kristo an mangipaptok hi tagu ya numbalin
hiya hi tagu. Hidiyey ustun tuttudun malpu nah Espiritun Apu Dios.
3 Mu bokon ke athidiy ituttudu da mipanggep ke Jesus ya maid
kayay Espiritun Apu Dios ke dida. Ya deket adida abuluton hi Jesus
ya nun-iingngo da nah Buhul Jesus an dingngol yun ahi umali. Hay
kakulugana ya nan ahi maat hi aliyan diyen Buhul Jesus ya nilappu
mo te deyan takon di ad uwani ya kahingon di tataguh Jesus.
4 Dakayun imbabalek, ditaku ke pe ya tagu ditakun Apu Dios.
Inapput taku dadiyen makallangkak an kanan day profetas da, te
nalnal-ot nan Espiritun Apu Dios an wadan ditaku mu hi Satanas an
niappitan di adi mangulug ke Jesus.

5 Dadiyen makallangkak an kanan day profetas da ya diday adi
mangulug ke Jesus. Ya hay ituttudu da ya mipuun hi punnomnom di
adi mangulug, kinali nalakan kulugon nadan ibba dan adi mangulug.
6 Mu ditakun mangulug ke Jesus ya tagu ditaku nimpen Apu Dios.
Ta hidiyey gapuna an nadan nanginilan Apu Dios di mangun-unud hi
ituttudu taku ya nadan bokon tagun Apu Dios di kahing hi ituttudu
taku. Hituwey pangimatunan nah mituttudun nalpuh Espiritun Apu
Dios ya nan mituttudun nalpuh Buhul Apu Dios an mangitanuttuduh
nihalla.

Hi Apu Dios di kalpuwan di pamhod

7 Kaibaiba, hay maphod ya munhimpopohhodan taku te hi Apu Dios
di kalpuwan di pamhod. Kinali am-in nadan waday pamhod dah
ibbada ya inila dah Apu Dios ya diday imbabalena.
8 Mu nada ken tagun maid di pamhod dah ibbada ya uggeda inilah
Apu Dios te hi Apu Dios ya maid di udum hi wadan hiya hin bokon
hay pamhod ya abu.
9 Ya hay nangipatib-an Apu Dios hi naminhod nan ditaku ya intud-
ak na nan binugtung an Imbabalena tuh lutat waday innun takun
mitagun hiyat nangamung.
10 Athituy nahamad an pamhod. Hay kitib-an di nahamad an
pamhod ya bokon hay naminhod takun Apu Dios, mu hay pamhod
nan ditaku. Hay nangipatib-anan tuwen pamhod nan ditaku ya hay
nangitud-akana nah Imbabalena ot ikatenay kapakawanan di liwat
taku.
11 Kaibaiba, deket athinay kahamad di pamhod Apu Dios ke ditaku
ya mahapul an munhimpopohhodan taku damdama.
12 Maid di e nanibon Apu Dios, mu deket munhimpopohhodan taku
ya hidiyey kitib-anan wadah Apu Dios ke ditaku ya umannung mo nan
pinhod nan maat ke ditaku gapuh ongal an naminhod nan ditaku.
13 Hay nangipaaliyan Apu Dios nah Espritunan ditakuy panginilaan
takun wadah Apu Dios ke ditaku ya athidi bon wada takun hiya.
14 Ya dakamin nanibon Jesus ya inila min makulug an hiya nan
Imbabalen Apu Dios an intud-ak nan mangihwang ke ditakun tatagu,
kinali madinol kamin mangalikalih ibba min tagu.
15 Ya nan tagun mangabulut an Imbabalen Apu Dios hi Jesus ya
wadah Apu Dios ke hiya ya wada damdama hiya ke Apu Dios.
16 Ta hidiye nan madinol taku te inila takun ongal di pamhod Apu
Dios ke ditaku.
Maid di udum hi wadan Apu Dios hin bokon hay pamhod. Ya hay
tagun pinhodonah Apu Dios ya hay ibba nan tagu ya wadah Apu Dios
ke hiya ya wada damdama hiya ke Apu Dios.
17 Deket nahamad di pamhod takun Apu Dios ya mipatiboh aton
taku, ta hidiye nan adi taku tumakut hantuh ahi taku kahumalyaan hi
ohan algo te nan at-atton taku ya miunnud hi inat Kristo.
18 Hay tagun nahamad di pamhod nan Apu Dios ya adi tumakut ke
hiya. Mu nan tagun tumakut hi ahina kahumalyaan ya makudang
di pamhod nan Apu Dios te hay nahamad an pamhod di mangaan
hi takut. Hay gapunan mawaday takut ya hin inilan waday kakas-
tiguwan.

19 Man-uket waday pamhod taku ya te hi Apu Dios di namangulun
naminhod ke ditaku.
20 Hay tagun kananay pinhod nah Apu Dios, mu hingitanay ibbanan
tagu ya munlangkak te deket adina pinhod di ibbanan tagun tibotibo
na ya immam-ana mo ahan ke Apu Dios an adi matibo.
21 Hituwey intugun Kristo ke ditakun un-unudon taku. Kananay
"Deket pinhod muh Apu Dios ya mahapul an pohdom damdamay
ibbam an tagu."

Hanan mangipaptok ke ditaku an hi Jesu Kristo

5

1 Am-in nadan mangulug an hi Jesus ya tinuddun Apu Dios an
mangipaptok hi tagu ya diday imbabalen Apu Dios. Ya nan naminhod
ke Ama takun hi Apu Dios ya pohdona damdama nadan imbabalen
Apu Dios.
2 Te deket pohdon takuh Apu Dios ya un-unudon takuy tuguna ya
kon bokon mo nadan imbabale nay pohdon taku damdama?
3 Te deket pohdon takuh Apu Dios ya un-unudon taku mo nadan
tuguna. Datuwen tuguna ya adi naligat an un-unudon
4 te am-in takun imbabalena ya waday kabaelan takun mangapput
am-in hanadah adi maphod tuh luta gapuh pangulug takun Jesus.
5 Ta hidiye nan hay mangapput ya abu ya nadan mangulug an
Imbabalen Apu Dios hi Jesus.
6-8 Handih inaliyan Jesu Kristo tuh luta ya waday tulun pangitib-
an an hiya ya makulug an Imbabalen Apu Dios. Hay mamangulun
nipatib-ana ya hay numpabonyaganan Juan. Ya mikadwa ya handih
natayanah krus ta mapakawanan di liwat taku. Hay mikatlu ya nan
Espiritun Apu Dios te makulug am-in di ipainila na. Nun-uunnud
datuwen tulun mangipainilan makulug an Imbabalen Apu Dios hi
Jesus.
9 Deket kulugon takuy kalin di tatagu mipanggep hi inila da ya
namam-a ot kuman kulugon taku nan kalin Apu Dios an mangiuh-un
Imbabalenah Jesus te maid di mibahhoh kalina.
10 Am-in nadan mangulug nah Imbabalen Apu Dios ya ongal di dinol
dan hi Jesus ya makulug an Imbabalen Apu Dios. Mu nada ken adi
mangulug hi kinalin Apu Dios mipanggep nah Imbabalenan hi Jesus
ya punlangkakon dah Apu Dios te adida kulugon di kalina.
11 Athituy kinalin Apu Dios: Indatan ditakuh biyag an maid di
poppog na ya hituwen biyag ya malpun Jesu Kristo an Imbabalena.
12 Kinali am-in nadan mangulug nah Imbabalen Apu Dios ya wadan
didah diyen biyag an maid di poppog na. Mu nada ken adi mangulug
nah Imbabalena ya maid hidiyen biyag ke dida.

Hay kipuunan di biyag takun munnananong ta nangamung

13 Hituwe ya intudok kut dakayun mangulug nah Imbabalen Apu
Dios ya inilaon yun waday biyag yun munnananong ta nangamung.
14 Waday dinol takun mundasal ke Apu Dios ta am-in di ibaga takun
hiya ya idat na hin miunnud nah pinhod na.
15 Deket madinol takun donglonay dasal taku ya inila takun idat nay
nganneh diyen ibaga takun hiya.

16-17 Am-in di gaga-ihon aton ya liwat. Mu waday nahalman an
liwat ya waday liwat an adi. Deket waday tibon yuh ibba yun mangat
hi punliwatan, mu hidiyen liwat ya adi madam-ot ya idasalan yu ta
paphodon Apu Dios ya pakawananah diyen liwat nat mitagun hiya.
Adik kanan di eyu idasalan nadan nahalman di liwat da te maid di
hilbina, te hidiye ken liwat an nguddanon dan kahingon hi Jesus ya
adi pakawanan Apu Dios.
18 Mu inila takun adi pangngapangngayon nadan imbabalen Apu
Dios an mangat hi gaga-iho te wadah Jesu Kriston Imbabalen Apu Dios
an mangipaptok ke didat maid di innun Satanas an manadag ke dida.
19 Inila taku an ditakun mangulug ya tatagu ditakun Apu Dios ya
am-in nadan adi mangulug ya hi Satanas an gaga-ihoy ap-apuda.
20 Ya inila takun immali nan Imbabalen Apu Dios ot ipainila nan
ditakuh Amanan hiyay makulug an Dios. Ya gapu te mangulug taku
ketuwen Imbabalenan hi Jesu Kristo ya nihayyup taku mon hiya.
Hiyay makulug an Dios an mangidat hi biyag an munnananong ta
nangamung.
21 Dakayun imbabalek, tibon yu ta adiyu dayawon di adi makulug
an Dios.

HAY MIKADWAN TUDOK JUAN

1 Ha-oy an ohan ap-apu yu ya muntudokak ke dakayun hin-in-a* an
pinilin Apu Dios. Ongal di pamhod kun dakayu. Bokon ha-oy ya abuy
naminhod ke dakayu, mu takon nadan nanginilah makulug an tuttudu
mipanggep ke Apu Dios.
2 Ongal di pamhod min dakayu gapuh pangulugan takuh kalin Apu
Dios an hidiye nan bumaddang ta nangamung ke ditaku.
3 Hana ot ta dawaton takuy ule, homok ya linggop an malpun Apu
Dios an hi Ama taku ya nan Imbabalena an hi Jesu Kristo ta mihamad
di pangulug taku ya munhimpopohhodan taku.

Hay ine-en di pamhod

4 Imma-anlaak hi nanginilaak an wadaday udum nadah imbabalem
an mangun-unud ketuwen intugun Ama taku mipanggep hi makulug.
5 Deyan ipaanhan kun kalyon ke he-an munhimpopohhodan takun
am-in. Hituwen tugun an itudok ku ya bokon balu te dingngol taku
tuwali handih lappunah nangulugan takun Jesu Kristo.
6 Hay pamhod taku ya mipatiboh pangun-unudan taku nadah tugun
Apu Dios. Ya dingngol taku tuwalih tuwen tugun an munhimpopohho-
dan taku nipalpu handih nangulugan takun Jesus.
7 Dakol nadah humauhaul an tataguy nangeh kabobboblen e
muntuttuduh langkak. Ya dida an buhul Jesu Kristo ya adida abuluton
an hiya ya nitungo ot mumbalin hi tagu.
8 Tibon yu ta waday hilbin di emi intanuttudun dakayu ta dawaton
yun am-in nan ahi idat Apu Dios.
9 Te hay tagun adi mangitultuluy an mangun-unud nah intuttudun
Kristo te hay punnomnom nay un-unudona ya bokon tagun Apu Dios.
Mu nan tagun mangun-unud ke naen intuttudun Jesu Kristo ya hiyay
tagun da Ama takun hi Apu Dios ya hi Jesu Kristo an Imbabalena.
10 Hanan tagun umalih baleyu an bokon nan intuttudun Jesu Kristoy
ituttuduna ya adiyu paghopon ya adiyu kalyon di “Maphod ta immali
ka.”
11 Te deket hangudon yuy umat hidin tagu ya paddungnay binad-
dangan yu nah langkak an ituttuduna ya makiliwat kayun hiya.
12 Dakol ot di pinhod kun ipainilan dakayu, mu kudukdul nay adik
itudok ad uwani te pinhod kun umalih nat ahi taku munhuhumman-
gan ta mun-am-amlong takun am-in.
13 Kanan nadan imbabalen nan tulang mun babain pinilin Apu Dios
di nonomnomon dakayun dida.

---

* **1:1 1:1** Nah kalin di Greek ya maid pottok nay kibalinan tun kananan “hin-in-a” nah verse 1 hin makulug an hin-in-a weno dadiye nadan mangulug. Mu mipanggep nin hanadah mangulug di kibalinana.

HAY MIKATLUN TUDOK JUAN

1 Tulang ku Geyus,* ha-oy an ohan ap-apuyu ya muntudokak ke he-a
an ohan impakappinhod ku.
2 Idasalan dakan ha-on ta adika mundogo ya maphod am-in di maat
ke he-a umat hi kahamad di pangulug mu.
3 Ongal di amlong ku handih immali nadan ibba takun mangulug ot
kalyon dan ha-on di mipanggep hi kahamad di pangun-unud mu nah
intuttudun nan Ap-apu taku.
4 Te hay ahan mangipaamlong ke ha-on ya hay pangngolak an
dakayun mibilang an iimbabalek ya itultuluy yun mangun-unud nah
intuttudun nan Ap-apu taku.

Hay tugun Juan ke Geyus

5 Tulang ku, maphod di inat mu te ongal di baddang mu nadah ibba
takun mumpangulug takon di uggem dida impakainnila.
6 Diday nangalkalih mipanggep hi pamhod mu hantudah mangulug
hitu. Deket mundag-u dah na ya baddangam bo didah mahapul dah
eda puntuttuduwan te hituwey pinhod Apu Dios.
7 Ibagak ahan an baddangam dida nah mahapul dah eda puntut-
tuduwan te hay pangi-eda ya adida mumbagah baddang nadah adi
mangulug.
8 Kinali mahapul an ditakun mangulug di bumaddang ke didat kay
taku makibaddang an mangipainila nah makulug an mituttudu.

Hay pangi-en Diotrepes

9 Wada tuwali din impialik an tudok kun dakayun mangulug hina
mipanggep ketuwe, mu mangohe nan hi Diotrepes an pinhod nan
hiyay maun-unud, ta hidiye nan adina hangudon di kalyok.
10 Mu hantuh ahik aliyan hina ya kalyok am-in nadan ad-adin at-
attona umat nah langkak an kanalyonan mipanggep ke dakami. Hay
oha bo ya adina hangudon nadan ibba takun mangihawwang hinah
bobleyu. Ya wada ke bon dakayuy manangud ke dida ya namahig di
boh-ol nan didat adina pakiamungon dida nah pundayawan yu.

Hay pangi-en Demetrio

11 Mu he-a tulang ku Geyus, bokon hay gaga-ihoy un-unudom. Hay
maphod di un-unudom te hay tagun maphod di atona ya hiyay tagun
Apu Dios. Mu nan tagun gaga-ihoy atona ya hiyay ugge nanginilan
Apu Dios.
12 Tibom nan ohan ibba takun hi Demetrio an dakol day mangit-ok
an hiya ya maphod. Ya matiboy kaphod na nah nahamad an pangun-
unud nah makulug an mituttudu. Takon di ha-oy ya kanak di hiya ke
peman ya maphod ya takon di dakayu ya inila yun makulug hituwen
kinalik.
13 Dakol ot di pinhod kun ipainilan dakayu, mu kudukdul nay adik
itudok ad uwani
14 te pinhod kun gagala ya umaliyak hinat ahi taku munhuhumman-
gan.

---

* **1:1 1:1** Acts 19:29, Romans 16:23 ya 1 Corinth 1:14

15 Hana ot ta palinggopon dakan Apu Dios. Ipainilak ke he-a an amin da tun ibba takuh tu ya kanan day nonomnomon daka. Pinhod kun ipainilam nadah ibba takuh nan nonomnomok damdama dida.

HAY TUDOK JUDA

1 Hituwen tudok ya nalpun ha-on an hi Juda an muttatyun Jesu Kristo
ya tulang James. Muntudokak ke dakayun iibbak an napilin tatagun
pakappinhod Ama takun hi Apu Dios ya ipappaptok Jesu Kristo.
2 Hana ot ta munnananong di homok ya pamhod Apu Dios ke dakayu
ya palinggopon dakayuh ustu.

Hanadan muntuttuduh nihallan pangi-e

3 Kaibaiba, pinhod kun abun itudok nan mipanggep hi kihwangan
takun am-in, mu bokon ad uwani. Hay mo kalyok ke dakayu ya kah-
in di itultuluy takun mangitakdog nah kinulug taku tuwali te hidiyey
impituttudun Apu Dios nadah tatagunan adinadaman malumman.
4 Kalyok hituwen dakayu te wadaday mun-ngohen Apu Dios an nid-
um ke dakayu handi. Nihallay ituttudu da mipanggep nah ulen Apu
Dios ta pangali dat mabalin an aton da nadan adi maphod an pinhod di
adol. Ya adida abuluton an hi Jesu Kristo ya abuy maunud an Apu, mu
impitudok tuwalin Apu Dios handih done an makastigu nadan tatagun
mangiathidi.
5 Takon di inila yuy mipanggep ketuwe, mu pinhod kun ipanomnom
ke dakayun takon di impangulun Apu Dios nadan tataguna ot tumayan
dad Egypt an nihbutan dat adida mo maligligatan, mu indani ya
pinatena nadan adi mangulug ke hiya.
6 Ipanomnom ku bon dakayuy naat nadah anghel an nangiwalong hi
saad dah langit ot ipaen Apu Dios dida nah tapol ta kay da nabobodan
hi bangkiling inggana hantuh Algon punhumalyaanat makastigu da.
7 Ya adiyu kal-iwan an athidi boy bimmoh-olan Apu Dios nadah
tatagud Sodom ya ad Gomorrah ya nadah tataguh nungkih-up an boble
ot gohbona dida ot mumbalin dah dap-ul te nahalman di liwat dan
inainat day malalao umat hi makilalaki ya makibabai. Hay linalaki
ya ihuyop day ibbadan linalalaki ya athidi boh binabai ihuyop day
ibbadan binabai. Hi Apu Dios ya inat nah tuwet ipainilanan am-in
hi tatagun takon ad uwani ya wada nan munnananong an apuy an
pangastiguna nadah tatagun gaga-ihoy at-atton da.
8 Hanadan kinalik ke dakayun mangituttuduh nihalla ya umat da
ke dadiyen kinastigun Apu Dios te gaga-ihoy nonomnomon da ya hay
pun-amlongan di adol day at-atton da. Adida bo ibilang an waday
natagtag-e mu dida ya nakababbay panibo da nadah anghel hi langit.
9 Hi Michael an ap-apun di anghel ya uggena in-athidi ya wada
pay di lispitona nah nakastigun anghel an hi Satanas. Te handih
punhannuwan da hin dahdiy mangalah adol Moses ya maid di ad-
adih kinali nan hiya. Ammunay kananay “Hi Apu Dios di nangamung
an mamoh-ol ke he-a.”
10 Mu datuwen tatagu ya ibaag day kumpulnan adida maawatan. Ya
kay da aggayam an adida nomnomon on inat da, kinali ahi munnanong
di kastiguwan da.
11 Mahmok da te namahig di kastiguda. Man-uke ya un-unudon day
pangi-en din hi Kain an pinate nah tulang na. Ya umat da ke Balaam
handi an gagamgaman day pihhu ot ituttudu day langkak ta haulon

day tatagu. Ya kinahing dah Apu Dios, ta hidiye nan ahina dadagon
dida. Umat da ke Korah handi an dinadag na te kinahing nah Moses.
12 Diday pumappa-in dakayu nah kaam-amungan yuh panginom-
noman yu nah natayan ya namahuwan Jesus. Hay adol da ya abuy
nonomnomon da te malaglagaban dan mangan ya pun-itook day
mainum ta mama-idan di udum. Ya maid di ibaddang dah ibbada.
Umat da nah nahyung an kulabut an kanan on idgo nay udan, mu e
ot ya abu immama-uwan ya in-en di dibdib. Umat da bo nah kaiw an
maid pey bungana yaden ahibungaan te adi tuwali bumunga, namam-
a bo te nate te nabagut.
13 Umat da bo nah nal-ot an dalluyun nah baybay an ihaklit nay
nganneh diyen lugit nah pingngit na. Hay kialigan diyen lugit ya nan
kababain an at-aton da. Ya umat da nadah mungkakag-an bittuwon an
adi bo ya nad-op ta munhihhilong mo. Ta hidiye nan indadaan Apu
Dios nan tapottapol an ahida kiha-adan ta nangamung.
14 Hi Enoch an mikapitun an holag Adam di nangabig hi kawadan
datuwen gaga-ihon tatagu ya nan ahi maat ke dida. Kananay “Umali
nan Ap-apu takun ikuyug nay dakkodakkol an anghel
15 ta humalyaon dan am-in di tatagu. Hanada ken ugge nangun-
unud ke Apu Dios ya makastigu da gapuh nangataatan dah gaga-iho
ya gapuh kinalikali dan gaga-iho ke hiya.”
16 Datuwen tatagu ya munlili dah indat Apu Dios an gahat da. Ya
hay gaga-ihon pun-an-anlaan di adol di at-atton da. Deket kumali
da on namahig an it-ok dan makakkaphod da. Ya nakala-ing da bon
mangihapit ta maawis nan tagun waday maala dan hiya.

Hay tugun Juda nadah mangulug

17 Mu dakayun iibba, nomnomon yuy kinalin nadan apostoles nan
Ap-apu takun hi Jesu Kristo.
18 Kanan day “Hantuh mungkadatngan di kapoppogan di luta ya
wadaday manaltalangga ke ditakun mangulug ya ahi at-atton di
tataguy gaga-ihon pinpinhod di adol da.”
19 Datuwen tataguy humlun hi kapa-iyan di pun-uunnudan takun
mangulug te maid di Espiritun Apu Dios ke dida, kinali abuna nan
impainghan di tatagu tuh lutay inila da.
20 Mu dakayun kaibaiba, hay ot ya abu kihamadan di pangulug takun
Apu Dios di gamgaman taku. Ya nah pundasalan yu ya mundinol kayu
nah Espiritun Apu Dios.
21 Punnanong yun mundinol hi pamhod Apu Dios ad uwanin
panpan-oddan taku nah biyag takun munnananong ta nangamung an
dawaton takun Apu takun hi Jesu Kristo gapuh homok nan ditaku.
22 Maphod boy baddangan taku nadan munhalinduwat kay ahan ya
un-unudon da nan makulug an tuttudun inun-unud taku.
23 Ya tugunon yu didat mihwang dah kakastiguwan dad dalom. Ya
nada ken gaga-ihoy at-atton da ya homkon yu didat awison yu didan
mangun-unud ke Apu Dios. Mu tibon yu te indani ya maagalinan kayu
ot ya abu nah at-atton da.

Hay kinatag-en Apu Dios

24 Madayaw hi Apu Dios an waday kabaelanan mangipaptok ke
ditakut adi taku iwalong di pangulug takun hiya ta udum hi algo ya

mumpatibo takun maka-am-amlong an napakawanan hi hinangngab
na an nakattag-e.
25 Hiya ya abuy Dios an mangihwang ke ditaku, maid di udum. Hana
ot ta gapu ke Apu takun hi Jesu Kristo ya tobalon am-in di tatagun hi
Apu Dios di kapkaphodan, katagtag-ayan, nangdon hi am-in ya ongal
di kabaelana tuwali handi, ad uwani ya ingainggana. Amen.

HAY NITUDOKAN AM-IN DI MIPANGGEP HI IMPAINILAN JESUS

1 Hituwen libluy nitudokan am-in di mipanggep hi ahi maat hi udum
hi algon impainilan Apu Dios ke Jesu Kristo ta ipainilana damdama
nadah mangulug ke hiya. Ha-oy an hi Juan an muttatyun Jesus ya
inilak am-in datuwe te intud-ak nay ohan anghel an nangipainilan ha-
on.
2 Ot datuwen am-in an intudok ku ya dadiyey tinibok ya dingngol
kun nalpun Apu Dios an impainilan Jesu Kriston ha-on.
3 Hay tagun mamidbid ya mangulug ke datuwen nitudok tuh liblu
ya paamlongon Apu Dios ya mipaamlong bo nan tagun mangidngol ke
datuwe te adi mabayag ya maat.

Hay kinali na nadah mangulug nah pitun simbaan

4 Hituwen tudok kun dakayun kaibaiban mangulug ke Jesu Kristo
nah pitun bobleh nad probinsiad Asia ya nalpun ha-on an hi Juan.
Hana ot ta ulayan dakayu ya palinggopon dakayun Apu Dios an wada
tuwali handi, ad uwani ya wada ta nangamung. Ya hana ot ta athidi
boy aton nan Espiritunan pituy kabaelanah hinangngab Apu Dios an
inumbun nah ubunanan mun-ap-apu.
5 Athidi bon Jesu Kristo an hana ot ta ulayan dakayu ya palinggopon
dakayu. Hiyay pundinolan an mangipainilah pinhod Apu Dios ya hiyay
naunna ya katagtag-ayan an minahuwan Apu Dios ya hiyay ap-apun
am-in di ap-apu tuh luta.
Impakappinhod ditakun hiya ya ingkate nah krus di kapakawanan
di liwat taku.
6 Ot piliyon ditakun makiap-apun hiya ya pinili ditakun padin
mangiat hi pinhod Amanan hi Apu Dios. Kinali hana ot ta hiyay mun-
ap-apu ya madayaw ta nangamung. Amen.
7 Nomnomon yuh tuwe, hiya ya ahi bo umalin nunlinikkod di
kulabut ke hiya ya ahi ang-angon am-in di tagu takon nadan namaten
hiya. Hanadan ugge nangulug ke hiya ya makatuttuyu da ya
tumattakut da. Am-in datuwe ya makulug. Amen.

Hanan in-inop Juan mipanggep ke Jesus an impatibon nan Espiritun Apu Dios

8 Hi Apu Dios an Kabaelanan am-in ya kananay “Ha-oy di kalpuwan
di am-in ya ha-oy di poppog di am-in. Ha-oy an Apun di am-in ya
wadaak tuwali handi, ad uwani ya wadaak ta nangamung.”
9 Ha-oy an hi Juan ya ibbayun migappat nah pun-ap-apuwan Apu
Dios ya umatak ke dakayun ip-ippol ku tun punholholtapak gapuh
pangulug takun Jesu Kristo. Nipaaliyak hitud Patmos an boblen
nigawwah baybay te hituwey kastiguk hi nangituttuduwak hi kalin
Apu Dios ya hay nangipainilaak hi impainilan Jesus ke ha-on.
10 Ohan linggu ya impain-inop nan Espiritun Apu Dios ke ha-on ya
waday dingngol kun mungkalih indoggan kun nakal-ot di kalinan kay
gangon di tangguyub.
11 Kananay “Itudok mun am-in datuwen tibom ta ipaem nadah
mangulug ke Jesus nadah pitun bobled Asia. Datuwen pitun boble

ya Ephesus, Smyrna, Pergamum, Tiatira, Sardis, Philadelphia ya
Laodicea.”
12 Indanit nunligguwak ta tibok nan mungkalin ha-on ya tinibok on
pitun balituk an pangipattukan hi dilag.
13 Ya hidi nah gawwan nadan pangipattukan hi dilag ya wada on
timmaddog an tagun andukkey bulwatina ya waday in-awako nah
balituk.
14 Hay buuk na ya makabbayak ya hay matana ya kay mundadalang
an apuy.
15 Ya hay hukina ya umat nah gombang an humili ya hay kalina ya
umat nah bungug di mumpuy-uk an danum.
16 Inodnan di wawwanay pitun bittuwon ya waday matadom an
hinalung hi tokona. Hay angana ya humihhilin umat hi potang nah
maka-al-algo.
17 Handih tinibok ya natu-iyak hi kad-an di hukina ya kayak nate.
Indapanan ha-on di wawwan an taklena ot kananay “Adika tumakut.
Ha-oy ya wadaak ta nangamung an maid di lappuna ya maid di poppog
na.
18 Nateyak handi, mu tibom an mataguwak ta nangamung. Ha-oy di
nangdon hi biyag di tagu ya ha-oy di nangamung hi pangipaeyak hi
linnawan da ten nate da.
19 Itudok mun am-in di tibom, nadan maat ad uwani ya nadan ahi
maat.
20 Hay kibalinan nadan pitun bittuwon an tinibom ya dadiye nadan
pitun anghel an nip-ong nadah mangulug nah pitun boble. Hay
kibalinan nadan pitun balituk an pangipattukan hi dilag ya dadiye
nadan mangulug nadah pitun simbaan ke dadiyen boble.”

Hay mitugun hanadah mangulug ad Ephesus

2

1 Kanana boy, “Muntudok ka nah anghel an mangipangpangulu
nadah mangulug ad Ephesus ta kalyom di ‘Hituwey kinalin nan
mangmangdon nah pitun bittuwon hi wawwanan mundaldallanan hi
kad-an nadan pitun balituk an pangipattukan hi dilag.
2 Inilak am-in di inat yu: Inippoippol yuy ligat ya inhapot yuy ngunu
yun mipanggep ke ha-on. Ya inilak bon uggeyu inun-unud nadan
tatagun kanan day apostoles da, mu bokon da kaya te minahmahan
yu ya ininnila yun gaga-iho da ya makallangkak da.
3 Ya takon di naligatan kayuh ngunu yu gapun ha-oy ya inippol yu
ot uggeyak inwalong.
4 Mu hay adik pinhod ke dakayu ya hay pamhod yun ha-on ya
adi umat handi lappunah nangulugan yu. Oha bo ya adi kayu
munhimpopohhodan.
5 Nomnomon yu ta adiyu mo iathidi. Ta nan pangi-eyu tuwali handiy
punnanongon yu te deket adiyak un-unudon ke dakayu ya umaliyak
ta kaanok nan pangipattukan hi dilag hina.
6 Mu takon di hidiyey kanak ya nanongnan waday dinol kun dakayu
gapuh uggeyu naminhodan nah gaga-ihon at-atton nadan Nicolaitan
an adik damdama pinhod.
7 Dakayun waday ingana, pakaddonglon yun am-in di kalyon nan
Espiritun Apu Dios ke dakayun mangulug an kananay “Hay tagun

adina iwalong di pangulug na takon di nganney maat ke hiya ya hiyay
makalin nangapput ya hiyay pangidatak nah kalebbengan an mangan
nah bungan di kaiw an kalpuwan di biyag hi kad-an Apu Dios.” ’ ”

Hay mitugun hanadah mangulug ad Smyrna

8 Kanana bon ha-on di “Muntudok ka nah anghel an mangipang-
pangulu nadah mangulug ad Smyrna ta kalyom di hituwey kinalin
nan maid di lappuna ya maid di poppog na. Hiya nan nate, mu
namahuwan ot deyan matagu, kananay
9 ‘Inilak an maligligatan kayu ya nawotwot kayu, mu hay kakulugana
ya kadangyan kayu te ongal di baddang Apu Dios ke dakayu. Ya inilak
nan gaga-ihon kalkalyon nadan tatagun Satanas mipanggep ke dakayu.
Dadiye nadan mumpahhiyan kanan day Judyu da, mu maid di hilbina
te gaga-ihoy pangi-eda.
10 Donglon yuh tuwe, ahi kayu munholholtap ya hay udum ke
dakayu ya ipakalabut nadan tatagun Satanas. Mu adi kayu tumakut
te hidiyey pamatnaan dah kahamad di pangulug yun ha-on, oha bo ya
adi mabayag an kay himpulun algo ya abu. Adiyu iwalong di pangulug
yun ha-on takon di hidiyey humlun hi katayan yu ot waday biyag yun
maid di poppog nah kad-an Apu Dios.
11 Dakayun waday ingana, pakaddonglon yuy kalyon nan Espiritun
Apu Dios ke dakayun mangulug an kananay: Hay tagun adina iwalong
di pangulug na takon di nganney maat ke hiya ya hiyay makalin
nangapput ya hiyay adi mihi-an ke Apu Dios an hidiye nan kanan dan
mikadwan katayan.’ ”

Hay mitugun hanadah mangulug ad Pergamum

12 Kanana bon ha-on di “Muntudok ka nah anghel an mangipang-
pangulu nadah mangulug ad Pergamum ta kalyom di ‘Hituwey kalin
nan waday matadom an hinalung hi tokona,
13 kananay: Inilak an hinaen bobleyu ya kay hinay numboblayan ya
pun-ap-apuwan Satanas. Mu takon di athidi ya inilak an nahamad di
pangulug yun ha-on te uggeyu inwalong takon di pinate dah Antipas
an ibbayun mangulug an mangituttudu mipanggep ke ha-on.
14 Hay adik pinhod ya wada nadan ibbayun hay tuttudun Balaam di
un-unudon da. Te hi Balaam ya tinuttudduwanah Balak hi atonan
mangipaliwat nadah tatagud Israel. Intuttudu nay aton Balak ta
ihapitana nadan holag Israel ta kanon da nadan makan an niappit
hi adi makulug an dios ya aton day malalao umat hi pangihuyopan hi
bokon inayan.
15 Ya wadada boy ibbayun mangun-unud hi gaga-ihon ituttudun di
Nicolaitan.
16 Kinali muntutuyu kayu ta itikod yu nadan gaga-ihon at-atton yu.
Te adi kayu ke ya umaliyak ta hantun hinalung hi tokok di pamatek
nadah mangat hi gaga-iho.
17 Dakayun waday ingana, pakaddonglon yuy kalyon nan Espiritun
Apu Dios ke dakayun mangulug an kananay: Hay tagun adina iwalong
di pangulug na takon di nganney maat ke hiya ya hiyay makalin
nangapput ya hiyay pangidatak nah makan an ugge nainila ya idatak
bo nah batun mabayak an nitudkan nan balun ngadan an maid di
udum hi nanginilan abuna nan pangidatak.’ ”

Hay nitugun hanadah mangulug ad Tiatira

18 Kanana bon ha-on di “Itudok muh tuwe nah anghel an mangipang-
pangulu nadah mangulug ad Tiatira ta kalyom di ‘Hituwey kinalin nan
Imbabalen Apu Dios an hay matana ya umat nah mundadalang an
apuy ya hay hukina ya umat nah makadangngin gombang an humili.
Kananay:
19 Inilak am-in di at-atton yu, hay pamhod yu, hay pangulug yun ha-
on ya nan pangan-anusan yuh ligat di ngunuyu gapun ha-on. Ya inilak
bon namam-an maphod di pangi-eyud uwani mu handih lappuna.
20 Mu hay adik pinhod ke dakayu ya hay uggeyu nangipatikodan nah
gaga-ihon ituttudun nan babain hi Jesebel an kananay hiya ya profetas
Apu Dios, yaden bokon kaya. Ta humlun kediye ya dakol ke dakayun
tataguk di mangmangat hi malalao umat hi pangihuyopan hi bokon
inayan ya pungkan yuy makan an niappit nah adi makulug an dios.
21 Nabayag di nunhoodak hi pangitikodanan diyen at-attona, mu
takon ahan ot adina pinhod an itikod.
22 Kinali hay atok ya idatak hi dogon holholtapona, takon nadan
mangun-unud kediyen ituttuduna hin adida muntutuyu ta iwalong dah
diyen at-atton da.
23 Am-in nadan mangun-unud kediyen ituttudun Jesebel ya ipipatek
ta inilaon nadan mangulug ke ha-on an inilak di nomnom ya hay aton
di tagu. Waday ahik idat hi gun-udon di tatagu mipuun hi aton da.
24 Mu dakayun iTiatira an ugge nangun-unud kediyen mituttudun
pangi-en Satanas ya adi dakayu idatan hi kabulubulunan yu.
25 Abunay mahapul an punnanongon yuh naen nahamad an pangu-
lug yun ha-on inggana hantuh ahik kibangngadan.
26-27 Hay tagun adina iwalong di pangulug na takon di nganney
maat ke hiya ya hiyay makalin nangapput ya hiyay pangidatak nah
kalebbengan an mun-ap-apuh kabobboble umat hi kalebbengak an
indat Aman ha-on. Ya maid di pakaapput ke hiya ya mahapul an hiyay
maunud ya nalakay pangapputana nadah gaga-ihon tatagu umat hi
kaphikan di buwod.
28 Ya idat ku bon hiya nan talo.
29 Dakayun waday ingana, pakaddonglon yuh tuwen kalyon nan
Espiritun Apu Dios ke dakayun mangulug.’ ”

Hay mitugun hanadah mangulug ad Sardis

3

1 Kanana bon ha-on di “Muntudok ka nah anghel an mangipang-
pangulu nadah mangulug ad Sardis ta kalyom di hituwey kalin nan
waday pitun kabaelanan Espiritun Apu Dios ke hiya ya nangdon nah
pitun bittuwon. Kananay ‘Inilak am-in di mipanggep ke dakayu. Man-
ut matagu kayu, mu kay kayu nate te ugge nihamad di pangulug yu.
2 Nomnomon yu ta ihamad yuy pangulug yun Apu Dios te deket
adiyu ya loktat ot mama-id. Kalyok hituwe te inilak an hay pangi-eyu
ya bokon hidiyey pinhod Apu Dios.
3 Nomnomon yu nadan nituttudun dakayu handih lappunat hidiyey
un-unudon yu ya muntutuyu kayuh liwat yu te deket adi kayu ya
umaliyak ta kastiguwon dakayu ya uggeyu inila hin kakon-ana te hay
aliyak ya umat hi aliyan di mangako.

4 Mu dakayun o-ohan iSardis an ugge naliwat ya ahi kayu mabul-
watiyan hi mabayak an maki-en ha-on te uggeyu inwalong di pangulug
yun ha-on.
5 Hay tagun adina iwalong di pangulug na takon di nganney maat ke
hiya ya hiyay makalin nangapput ya hiyay mumbulwati damdamah
mabayak ya adinadaman makaan di ngadana nah nitudokan di
ngadan di tatagun waday biyag nan maid di poppog na. Ya ahik kalyon
hi hinangngab Apu Dios ya nadan anghel nan hiyay taguk.
6 Dakayun waday ingana, pakaddonglon yu ya un-unudon yuh
tuwen kalyon nan Espiritun Apu Dios ke dakayun mangulug.' "

Hay mitugun hanadah mangulug ad Philadelphia

7 Kanana bon ha-on di "Muntudok ka nah anghel an mangipang-
pangulu nadah mangulug ad Philadelphia ta kalyom di hituwey kalin
nan makaphod an abu ya maid di mibahhoh kalina. Hiyay nangdon
nah aladdun David ya deket in-aladdu na nan panto ya maid di
pakaibughul. Ya deket imbughul na ya maid di pakaidakig. Kananay
8 'Inilak di pangi-eyu ya inilak an makudang di kabaelan yu yaden
inun-unud yuy intuttuduk ya nanongnad uwanin ha-oy di kulugon
yu, kinali ibughul ku nan panton hogpan yu. Hituwen panto ya
adinadaman idakig di tagu.
9 Donglon yu tun kalyok, nadan makallangkak an tatagun Satanas
ya ipahhiya dan kanan day Judyu da, mu maid di hilbin di kanan day
Judyu da. Ahik pundukkunon didah hinangngab yu ta inilaon dan
dakayuy pakappinhod ku.
10 Ya gapu te inun-unud yuy kalik ot anusan yuy ligat yu ya adi
dakayu pakililigaton hantuh tiempon aliyan di ligat hi kabobboble tuh
luta hantuh ahik pamatnaan am-in hi tagu.
11 Maid uhup ya mibangngadak, kinali punnanongon yuy nahamad
an pangulug yun ha-on te deket mahaul kayu ta iwalong yuy pangulug
yu ya adi kayu midatan hi gun-udon yu.
12 Mu hay tagun adina iwalong di pangulug na takon di nganney
maat ke hiya ya hiyay makalin nangapput ya hiyay pangidatak nah
gun-udona ya iha-ad ku didan mialig an tukud hi Templon Apu Dios.
Ya mihaad dah dit nangamung. Hiyay ahik pangitudkan hi ngadan
Apu Dios, hay ngadan nan balun bobled Jerusalem an malpun Apu
Dios hi langit ya nan balun ngadan ku.
13 Dakayun waday ingana, pakaddonglon yuy kalyon nan Espiritun
Apu Dios ke dakayun mangulug.' "

Hay mitugun hanadah mangulug ad Laodicea

14 Kanana bon ha-on di "Muntudok ka nah anghel an mangipang-
pangulu nadah mangulug ad Laodicea ta kalyom di 'Hituwey kalin
nan kanan dan Amen an makulug am-in di kalyona ya maphod am-
in di atona. Hiyay gapunan lintun Apu Dios am-in tun wadad uwani.
Kananay:
15 Inilak an hay pangi-eyu ya mialig nah danum an adi maatung ya
adi matuning, mu nadalnat te maid di ustuh pangulug yu. Man-u te
adiyak kahingon ke dakayu, mu maid di ustuh pangulug yun ha-on.
16 Gapu te athidi kayu ya iwalong dakayun ha-on an umatak nah
tagun adina pinhod di danum an nadalnat ta hidiyen nan ibughak na.

17 Kanan yuy kadangyan kayu te dakol di limmu yu ya wadan am-in
di mahapul yu, mu uggeyu inilan nakawwotwot kayu, nakulap kayu
ya kay kayu ugge numbulwati te maid ke dakayu nan malpun ha-on
an ikadangyan di tagu.
18 Hituwey itugun kun dakayu, kudukdul nay ha-oy di pumbagaan
yuh baddang te nan ibaddang kun dakayu ya hidiyey mangihamad
hi pangulug yun mialig hi balituk an ikadangyan yu. Ya ha-oy
di pumbagaan yuh kabaelan yun mangat hi maphod ta kay hidiye
nan mabayak an ibulwati yu te kababain di ekayu adi mumbulwati.
Ya athidi bo nah kulap yun ha-oy di pumbagaan yuh baddang ta
paphodok di panibo yu.
19 Am-in nadan pakappinhod ku ya boh-olak ya kastiguwok dida
hin adi maphod di aton da. Kinali kalyok ke dakayun ip-iphod yuy
punnomnom yu ta muntutuyu kayuh liwat yu.

20 Donglon yu te deyak hitun mungkugkug hi panto yu ta nan
mangngol ta paghoponak ya hiyay pakikanak.
21 Hay tagun adina iwalong di pangulug na takon di nganney maat
ke hiya ya hiyay makalin nangapput umat ke ha-on an impunnanong
kun nangun-unud ke Apu Dios, hiyay ahi makib-un ke ha-on ot deyan
nakib-unak ke Ama hituh pun-ap-apuwana.
22 Dakayun waday ingana, pakaddonglon yuy kalyon nan Espiritun
Apu Dios ke dakayun mangulug.' "

Hay kidayawan Apu Dios hidih langit

4

1 Nagibbuh tuwe ot ek bo iang-ang ya tinibok on pantoh langit an
nibughul. Ya dingngol ku on kalin nan kimmalin ha-on dih pinghanan
kay gangon di tangguyub an kananay "Makah tu ta ipatibok ke he-a
nan ahi maat."
2 Indani ya gapuh kabaelan nan Espiritun Apu Dios ya tinibok on
ubunan hi langit an waday inumbun hi ap-apu.
3 Hay ang-ang di angana ya munlitaak an umat nadah batun kanan
dan jasper ya carnelian. Ya waday at-atibungalon nah ubunan an hay
ang-ang na ya umat nah batun kanan dan emerald.
4 Hanah nunlinikkod kediyen ubunan ya wadada boy duway
pulut opat an ubunan di ap-apun wadaday inumbun hi aap-apun
numbulwati dah mabayak ya numpongot dah balituk.
5 Indani ya waday kil-at, kidul ya nal-ot an bungug an nalpu nah
ubunan di ap-apuh langit. Wada boy pitun mundadalang an dilag nah
hinangngab nan ubunan di ap-apun dadiyey pangimatunan nah pitun
kabaelan nan Espiritun Apu Dios.
6 Ya hidi nah hinangngab nan ubunan ya wada on kay baybay di
kabillog nan munlinnang an kay diggal.

Wadaday opat an matagun muntattaddog hi nunlinikkod kediyen
ubunan an namataan am-in di adol da.
7 Hanan namangulu ya kay layon di ang-ang na, nan nikadwa ya
kay bulug an baka, nan nikatlu ya kay angan di taguy angana ya nan
mikap-at ya kay muntayyapan an ongal an hamutiy ang-ang na.

8 Am-in datuwen opat an matagu ya waday hin-on-om di payak
dan namataan di numbinah-el. Kumananta dah kabigabigat ya
kahilohilong an kanan dah kanta day
"Makakkaphod, makakkaphod, makakkaphod an Ap-apu an Dios an
Kabaelanan am-in. Ya wada tuwali handi, ad uwani ya wada ta
inggana."
9 Ikanta day pundayaw da ya pumpasalamat da nah inumbun an Ap-
apun wadat nangamung.
10 Ya deket mungkanta da on nundukkun nadan duway pulut opat an
aap-apuh hinangngab nan inumbun ta daydayawon da. Nun-iha-ad
day pongot dan balituk hi hinangngab na ot mungkanta dan kanan
day
11 "Apu Dios, lebbeng nan dayawon daka te hay kinatag-em, hay ongal
an kabaelam ya te lintum ya tinagum di am-in te hidiyey pinhod
mu."

Hay mipanggep nah naluddun an papel ya nan kanan dan Impan di Kalnero

5

1 Indani ya tinibok on naluddun an papel nah wawwan an taklen
nan inumbun an Ap-apu. Natudokan di numbinah-el ya pituy pokot
nat adinadaman e mabokyag.
2 Kal-inadi ya tinibok bo on nakal-ot an anghel an inlot nay kalina.
Kananay "Dahdiy waday lebbeng nan mangaan nadah pokot nat
bokyagona tun naluddun an papel?"
3 Mu maid di oha hi langit, hi luta ya ad dalom an waday lebbeng
nan mamokyag nah naluddun an papel ta tibonay nitudok.
4 Indani ya namahig di kogak te maid di ohan lebbeng nan
mamokyag kediyen naluddun an papel.
5 Kanan nan ohan ap-apuy "Adika kumga. Damanan kabaelan nan
kanan dan Layon an holag David an holag din hi Judah. Hiya ya
inapput nan am-in di gaga-ihot hiyay waday lebbeng nan mangaan
nadah pitun pokot nan papel ta bokyagona."
6 Indani ya tinibok nan kanan dan Impan di Kalneron Apu Dios
hi kad-an nan ubunan di ap-apu an timmaddog nah gawwan nadan
opat an matagu ya nadan aap-apu. Hiya ya matibon pinate da
handi. Waday pituh hakgud na ya pitun matanan dadiye nadan pitun
kabaelan nan Espiritun Apu Dios an nitud-ak tuh luta.
7 Imme ot alana nan naluddun an papel nah wawwan an taklen nan
inumbun an Ap-apu.
8 Kediyen nangalaana nah papel ya nundukkun nadan opat an
matagu ya nadan duway pulut opat an aap-apuh hinangngab na ot
dayawon da. Waday inodnan dah kay gitala ya duyun balituk an
napnuh insenso an hidiyey dasal nadan tatagun Apu Dios.
9 Indani ya nungkanta dah balun kantan kanan day
"He-ay waday lebbengnan mangala nah naluddun an papel ta kaanom
nadan pokot na te hay namatayan dan he-ay namoklam hi liwat
di tataguh nunhihinnatkon an boble, hay nahlagan da, hay
kalida ya hay nitaguwan dat mumbalin dan tatagun Apu Dios.

10 Impumbalin Apu Dios didah padin mangiat hi pinhod na ya diday
ahi mun-ap-apuh kabobboble tuh luta.”
11 Indani bot ek iang-ang ya waday dingngol kuh kalin di dakol an
anghel an adida mabilang. Timmaddog dah nunlinikkod nah inumbun
an Ap-apu ya nadan duway pulut opat an aap-apu ya nadan opat an
matagu.
12 Oltoolton day kanta dan kanan day
“Hanan kanan dan Impan di Kalnero an nipipate ya lebbeng nan
waday inlot na, kinadangyana, laing na ya kabaelana. Ya
lebbeng nan malispitu, madayaw ya matbal.”
13 Ya dingngol kun mungkanta dan am-in nadan wadah langit, tuh luta,
ad dalom ya nah baybay an kanan day,
“Hanan inumbun an Ap-apu ya nan kanan dan Impan di Kalnero ya
matbal da, malispitu da, madayaw da ya ongal di kabaelan dat
nangamung.”
14 Hinumang nadan opat an matagun kanan day “Amen.” Ya nadan
ap-apu ya nundukkun dan mundayaw ke dida.

Hay nangaan nadah potok nan naluddun an papel

6

1 Indani ya tinibok nan kanan dan Impan di Kalnero an kinaana nan
namangulun pokot nan naluddun an papel ya dingngol kuy kalin nan
ohan matagun kay kidul an kananay “Maka.”
2 Ek iang-ang ya wada on mabayak an kabayu. Hanan nuntakke
ya waday inodnanah pana ya waday nidat ke hiyah pongot di patul
an balituk di nakapyaana. Hiya ya nakangngapput ya imme pay an e
makigubat.
3 Hanadan kanan dan Impan di Kalnero ya kinaana nan mikadwan
pokot ya dingngol ku nan mikadwan matagun kananay “Maka.”
4 Ya wada boy immalih ohan maingit an kabayu. Hanan nuntakke
ya waday kabaelanan mangipaalih gubat hituh lutat mumpapattey
tatagu. Waday nidat ke hiya hi ongal an ispada.
5 Hanan kanan dan Impan di Kalnero ya kinaana nan mikatlun pokot
ya dingngol ku nan mikatlun matagun kananay “Maka.” Ek iang-ang
ya wada on mangitit an kabayu. Hanan nuntakke ya waday inodnanah
kilowan.
6 Indani ya waday dingngol kuh kalin nalpuh kad-an nadan opat
an matagun kananay “Kagodwan talub an boga weno hintalub ta
kagodwan gahhilang di tangdan hi hin-algo. Adiyu ot ipatag-ey bayad
di manteka ya mainum.”
7 Kinaan bon nan kanan dan Impan di Kalnero nan nikap-at an pokot
ya dingngol ku nan mikap-at an matagu an kananay “Maka.”
8 Ek iang-ang ya immali on mabayak an kabayu. Hay ngadan nan
nuntakke ya hi kate ya mituntun-ud nan kanan dan kadungayan.
Waday kabaelan dan duwan mamateh godwan di kagodwah tatagu
tuh luta. Hay pamate da ya hay bitil, hay gubat, hay dogo ya nadan
mailom an aggayam.
9 Hanan kanan dan Impan di Kalnero ya kinaana nan mikaliman
pokot ya tinibok nah da-ul di altar an dehdi day linnawan nadan

napatepate gapuh nangituttuduwan dah kalin Apu Dios ya te uggeda
bimmain an nangalih pangulug dan hiya.
10 Inlot nadan linnaway kali dan kanan day “Apu Dios, ongal di
kabaelam, makaphod kan abu ya maid di mibahhoh kalim. Kakon-
anay punhumalyaam nadah tatagun namaten dakamit kastiguwom
dida?”
11 Am-in nadan linnawa ya nidatan dah mabayak an bulwati.
Ya waday nangalin didan mun-iyatu da ni-an inggana mipipate da
nadan udum an ibbadan muttatyun Apu Dios gapuh pangulug dat ahi
munhumalyah Apu Dios.
12 Tinibok bo ya kinaan nan kanan dan Impan di Kalnero nan nikan-
om an pokot ya mungkolyog hi nal-ot. Indani ya tinibok di algon
numbalin hi mangitit umat nah mangitit an luput. Hanan bulan ya
numbalin hi maingit an kay dala.
13 Nungkag-ah luta nadan bittuwon hi kabunyan an umat hi
kaplagan di bungan di kaiw hin pimmuwok.
14 Ya nama-id di kabunyan te na-ala ya kay papel an naluddun.
Hanada ken bibilid ya nadan lutan nigawwah baybay ya nadlig da.
15 Ot am-in nadan ap-apu, nadan nungkatag-ey saad da, nadan ap-
apun di tindalu, nadan kakadangyan, nadan nungkal-ot an tatagu,
nadan himbut ya bokon himbut ya nuntalu dah liliyang ya nadah
batuh bibilid.
16 Kanan da nadah bibilid ya nadah babatuy “Tab-unan dakamit adi
dakami tibon nah inumbun an Ap-apu ya nan kanan dan Impan di
Kalnero ta adi dakami kastiguwon.
17 Te ad uwani mo ahan di bimmobboh-olan da ya dahdiy kabae-
lanan mihangga ke dida?”

Hay mipanggep nadah holag Israel an waday markan Apu Dios ke dida

7

1 Indanit iang-ang ku bo ya wadaday opat an anghel an nip-ong da
nah nundodommang an pingngit di luta. Impatikod day dibdib ta nan
baybay, nan luta ya nadan kaiw ya adida madibdiban.
2 Indani ya tinibok boy ohan anghel an nalpu nah timilan di algon
waday inodnanah markan nan Dios an wadat nangamung. Inlot nay
kalina nadah opat an anghel an nangidattan Apu Dios hi kabaelan dan
e manadag hi luta ya hay baybay ot kananay
3 “Adiyu dadagon di luta ya baybay ya nadan kakaiw inggana
markaan takun am-in di tuktuk nadan muttatyun Apu Dios.”
4 Namarkaan da ot hay dingngol kuh bilang dan nalpuh himpulut
duwan imbabalen Israel ya hinggatut ta nap-at ta opat di libu.
5 Himpupulut duwan libuy namarkaan an holag Judah, hi Reuben,
hi Gad,
6 hi Asher, hi Naptali, hi Manasseh,
7 hi Simeon, hi Libay, hi Issachar,
8 hi Sebulon, hi Joseph ya hi Benjamin.

Hanadan naamung an tatagu

9 Indani ya tinibok bo on dakkodakkol an tatagun adida mabilang.
Dadiyen tatagu ya timmaddog dah hinangngab nan inumbun an Ap-
apu ya nan Impan di Kalnero. Nalpu dadiyen tataguh nunhihinnatkon
an boble ya nunhihinnatkon di nahlagan da, hay kalida ya nitaguwan
da. Mabayak di bulwatida ya waday inodnan dah tubun di palma.
10 Inlot day kali dan kanan day "Hi Apu Dios an inumbun tuh ubunan
di ap-apu ya hantun kanan dan Impan di Kalneroy mangihwang hi
tagu."
11 Hanadan anghel an muntattaddog nah nunlinikkod kediyen
inumbun an Ap-apu, nadan opat an matagu ya nadan aap-apu ya
nundukkun dah hinangngab Apu Dios ot dayawon da.
12 Kanan day "Hiya peman! Hi Apu Dios ya madayaw ya malispitut
nangamung ya hiyay pumpasalamatan am-in di tatagu te hay kinalaing
na ya hay kabaelana. Amen."
13 Hanan ohan naam-ama ya kananan ha-oy di "Dahdi da nadan
numbulwatih mabayak? Daanay nalpuwan da?"
14 Ya kanak di "Uggek inila apu, he-ay nanginilan dida." Ya
kananan ha-oy di "Danae nadan tatagun nihwang handih tiempon di
nunholholtapan di tatagu. Mabayak di bulwatida te imbalbal da nah
dalan nan kanan dan Impan di Kalnero.*
15 Hay gapunan wadadah hinangngab Apu Dios ya un-unudon dan
am-in di pinhod na ya daydayawon dah kabigabigat ya kahilohilong
nah Templona. Hiyay mangipaptok ke dida
16 ta adida maagangan, adida mauwo, adida maptangan ya adida
maatungan
17 te nan Impan di Kalneron wadah di ya umat nah mumpattol an
ipangpangulu na nadan ena ipattol nah pun-inuman dan ob-ob an
kalpuwan di biyag. Maid moy gumapuh kumgaan dah kad-an Apu
Dios."

Hay nakaanan nan mikapitun pokot nan naluddun an papel

8

1 Kinaan nan kanan dan Impan di Kalnero nan mikapitun pokot
nan naluddun an papel ya immop-opyan am-in di wadah langit hi
kagodwan di oras.
2 Indani ya tinibok nadan pitun anghel an timmaddog hi hinangngab
Apu Dios an waday nidat hi hin-oh-an tangguyub ke dida.
3 Indani ya immaliy ohan anghel ot tumaddog nah kad-an di altar
an inodnana on balituk an duyun pangiha-adanah insenso. Indatan
dah dakol an insenso ot ena gohbon nah balituk an altar ta mid-um
hi dasal nadan tatagun Apu Dios. Hanan altar ya wadah hinangngab
nan ubunan di ap-apu.
4 Hay ahuk nan insenso an inodnan nan anghel ya immeh kad-an
Apu Dios an nakidatong hi dasal nadan tataguna.
5 Indani ya indalukduk na nan duyun di insenso nah apuy hi altar ot
iwele nah luta ya mungkikidul, mungkikil-at ya mungkolyog hi nal-ot.

Hanadan anghel an mangialih ligat hituh lutan waday tangguyub da

---

* **7:14 7:14** Hay pinhod nan kalyon ya ingkaten hanan kanan dan Impan di Kalneroy kapakawanan di liwat da.

6 Hanadan pitun anghel an waday tangguyub da ya nundadaan dan
mangipagangoh tangguyub da.
7 Impagangon nan namangulun anghel di tangguyub na ya nungkag-
ah lutay dalalu ya apuy an nad-uman hi dala. Ya niptokan di dandanin
kagodwan di luta ot mungkaghob am-in di wadah di takon nadan kaiw
ya holok.
8 Impagangon damdaman nan mikadwan anghel di tangguyub na ya
wada on kay mundadalang an bilid an niweleh baybay.
9 Ya dandanin kagodwan di baybay di numbalin hi dala ot maten
am-in di wadah di. Takon nadan bapor an wadah di ya napa-i da.
10 Impagangon nan mikatlun anghel di tangguyub na ya wada on
mundadalang an ongal an bittuwon an nalpuh kabunyan ot mag-
ah dandanin kagodwan di nadanuman tuh luta an dadiye nadan
wangwang ya ob-ob.
11 Hay ngadan nan bittuwon ya pait te mumpait di danum nadah
nag-ahana. Ot matey dakol an tatagu te ininum da.
12 Impagangon damdaman nan mikap-at an anghel di tangguyub na
ya nama-id di pat-al di pangel di algo, bulan ya bittuwon ot humilong
hi dandaniy godwan di algo ya ugge bimmulan hi dandaniy godwan
di hilong.
13 In-ang-ang kud kabunyan ya waday muntaytayyapan an ongal an
hamutin pun-itkuk nay “Makahmok an nunna-ud di tatagu tuh luta
ten ipagangon nadan nanguddidin tulun anghel di tangguyub da.”

9

1 Impagangon nan mikaliman anghel di tangguyub na ya tinibok on
bittuwon an nag-ah lutan nalpuh kabunyan. Hidiyey nangidatan dah
aladdun nan bitun maid di poppog di kadinalom na.
2 Inaladdu na ot tukabana ya mamuddal di dakkodakkol an ahuk
an nalpuh ongngaongngal an apuy ot tumapol di luta te nahaniyan di
potang.
3 Indani ya dakol di dudun an nalpu nah ahuk. Nidatan dadiyen
dudun hi kabaelan dan tumilod an umat hi scorpion.
4 Hay nitugun ke dida ya bokon hay holok, kaiw ya nadan udum an
nitanom di dadagon da, mu nadan tatagun maid di markan Apu Dios
hi tuktuk da.
5 Man-ut adida patayon dida, mu limay bulan an punholholtapon da
didah hakit di tilod da.
6 Adida pakaippol nah holholtapon da kediyen limay bulan, ta hidiye
nan uma-abtu dan mate, mu adinadaman eda mate kediyen tiempo.
7 Hay ang-ang dadiyen dudun ya umat da nah kabayun nidadaan
an makigubat. Waday inipngot dah kay balituk ya kay angan di taguy
anga da.
8 Hay buuk da ya kay buuk di babai ya hay bab-a da ya kay bab-an
di layon.
9 Hay pagoda ya nahaniyan hi gumok an kay happiyo. Hay gangon
di payak da ya kay gangon di dakol an kabayun mungguyud hi kalesan
mumbutik an e makigubat.
10 Hay iwit da ya tumilod ya makahakkit an umat hi tilodon di
scorpion. Dadiyey pumpaholholtap dah tatagu kediyen limay bulan.

11 Waday ap-apu dan oggan mummandal ke didan hidiye nan anghel
an ingkalgadu nah bitun maid di poppog di kadinalom na. Hay
ngadanah kalin di Hebrew ya hi Abaddon ya hi kalin di Greek ya hi
Appolyon an hay kibalinana ya pumappa-i.
12 Deket magibbuh tuwen katatakut an ligat ya wada boy duwan
mitun-ud hi katatakut an ligat.
13 Impagangon nan mikan-om an anghel di tangguyub na ya waday
dingngol kuh kalin nalpu nadah dugun nan balituk an altar hi
hinangngab Apu Dios.
14 Kanana nah mikan-om an anghel di “Ipaem nadan opat an anghel
an nibalud nah ongal an Wangwang an Euphrates.”
15 Dadiye nadan nidadaan an ahi mipaen e mamateh dandaniy
kagodwan tatagu tuh luta hin madatngan di tiempon gintud Apu Dios.
16 Kinali dan ha-on di bilang nadan nuntakkeh kabayu ya kalibulibuy
bilang da.
17 Tinibok nadan kabayu ya nadan numpuntakke ya waday kay
happiyon nihanih pagoda. Hay ang-ang da ya maingit an umat hi
apuy ya mangitit an umat nah batun sapphire ya kinulalon umat nah
sulphur. Hanadan kabayu ya kay ulun di layon di uluda. Ya bumuddal
di apuy, ahuk ya sulphur hi tokoda.
18 Datuwen bumuddal hi toko day mamateh dandanin kagodwan di
tatagu tuh luta.
19 Hanan kabaelan dan pumate ya wadah tokoda ya iwit da. Kay
ulog di iwit dan waday uludan kumalat.
20 Takon di athidin nahalman di ligat ya kapyanan adi itikod nadan
ugge naten tataguy gaga-ihon at-atton da: umat hi pundayawan da
nadah dimonyo ya nadah kinapya dan tinattaggun balituk, gumok,
giniling, batu ya kaiw an kanan dan dios da. Dadiyen dios da ya adida
pakatibo, adida kumali, adida dumngol ya adida dumallan.
21 Ya dadiyen tatagu ya adida muntutuyuh pimmatepateyan da,
hay nangatan dah ayak ya hay nangatan dah malalao umat hi
pangihuyopan hi bokon inayan ya hay ako.

Hanan anghel ya nan ittay an naluddun an papel

10

1 Indani ya tinibok boy ohan nal-ot an anghel an nalpuh langit. Kay
numbulwatih kulabut ya waday at-atibungalon hi uluna. Kay algoy
angana ya hay hukina ya kay tukud an mundadalang.
2 Waday inodnanah nabokyag an papel. Ya inggattinay wawwan an
hukina nah baybay ya nan iggid nah luta.
3 Inlot nay kalina ya kay olmom di layon. Nagibbun kimmali ya
himmumang di kidul hi namimpitu.
4 Ek ot itudok ya waday kimmalid kabunyan an kananay “Adim
ipainila ya adim itudok di kinalin nan kidul.”
5 Ya nan anghel an tinibok an muntattaddog an inggattinay ohan
hukina nah baybay ya nah lutay oha ya intagge nay takle nad
kabunyan
6 ot munsapata ke Apu Dios an wadat nangamung an nunlutuh luta,
kabunyan, baybay ya am-in nadan wadah di. Kananay “Gagala mo.

7 Hantuh pangipagangowan nan anghel hi tangguyub na ya maat mo
nan impainilan Apu Dios handidah profetas na ya abu.”
8 Indani bo ya mungkalin ha-on nan wadah langit an kananay “Ume
kat em alan nan papel an inodnan nan anghel an inggattinay ohan
huki nah baybay ya nah lutay oha.”
9 Immeyak ot kalyok di alak nan papel an inodnana ya kananan ha-
on di “Alam ta kanom. Munlumiiy tamtam nan kay danum di iyyukan,
mu hi putum ya mun-antam.”
10 Inalak ot kanok ya hiya peman an makalummiin kay danum di
iyyukan, mu inukmun ku ya mun-antam hi putuk.
11 Ya kanana boy “Mahapul an em kalyon tun kinalin Apu Dios
mipanggep nadah ap-apu ya nadah tatagun nunhihinnatkon di boble
da ya nunhihinnatkon di nitaguwan da ya kalida.”

11

1 Nidat ke ha-on on puntopong ya wada on nangalin ha-on an
kananay “Ekat em topngon nan Templo ya nan altar nah bohongna
ya bilangom nadan tatagun mundayaw ke Apu Dios.
2 Mu adim topngon di dolan nan Templo te hidiyey midat nadah
bokon tatagun Apu Dios an mangmangat hi kumpulnan gaga-iho
kediyen boble an Jerusalem hi nap-at ta duway bulan.”

Hanadan duwan tatagun nangalih tugun Apu Dios

3 Kanana boy “Ahik itud-ak nadan duwan tagun numbulwatih
langgoten mangipainila nah impainilak ke didan ahi maat hi hinlibut
duway gatut ta nan-om di algo.”
4 Dadiyen duwan taguy mialig nah duwan kaiw an oliba ya nan
duwan pangipattukan hi dilag an wadah hinangngab Apu Dios an
Apun am-in hi luta.
5 Deket waday mangipatnan mangat hi gaga-ihon dida ya waday
bumuddal hi apuy hi toko dat hidiyey pamate da.
6 Ya waday kabaelan dan mangipatikod hi udan, kinali hantuh ahida
pangipainilaan nah impainilan Apu Dios ke dida ya adi umudan.
Kabaelan da bon pumbalinon di danum hi dala ya diday nangamung
an mangipaalih kumpulnan ligat hituh luta hi kumpulnan tiempo.
7 Deket magibbun ipainila da nan impainilan Apu Dios ya bumuddal
mo nan katatakut an aggayam an malpun nah bitun maid poppog di
kadinalom nat makipatten dida inggana patayona didan duwa.
8 Ahi mihaad di adol da nah gawwan di kalata nah nundingngol
an boblen nipatakan din Apu takuh krus. Ahida mate nah boblen
ingadanan dah Sodom ya Egypt.
9 Ahi punhin-aang-angan di tatagun nunhihinnatkon di bobleda, hay
nahlagan da, hay kalida ya hay nitaguwan day adol dadiyen nate hi
tulun algot kagodwa ya iadida didan e milubuk.
10 Am-in di tataguh ya ahida mun-am-amlong hi natayan dadiyen
duwan tagu te diday nangialih nahalman an ligat tuh luta. Ta hidiye
nan mumpipiyesta da ya munhin-iiddatan dah kumpulmin wadan
dida.
11 Mu mala-uy tulun algot kagodwa ya mahuwan Apu Dios dida ta
nadan tatagun manibon dida ya tumattakut da.

12 Dadiyen duwan namahuwan ya waday ahida donglon hi langit an
kananay “Umali kayuh tu.” Ya nadan buhul da ya ahida ang-angon
didan wada nah kulabut an mange dah langit.
13 Kediye ya ahi kumolyog hi nal-ot ta mapa-iy pangngel diyen
boblet matey pituy libun tatagu. Ahi tumattakut di udum an tatagu
ta dayawon da uppeh Apu Dios hi langit gapuh kabaelana.
14 Hituwey mikadwan katatakut an ahi maat an punligligatan di
tatagu. Ya magibbuh tuwe ya waday mikatlu.

Hay nangipagangowan nan mikapitun anghel hi tangguyub na

15 Impagangon nan mikapitun anghel di tangguyub na ya wadaday
mungkalih nal-ot hi langit an kanan day “Am-in mo tuh luta ya hi Apu
Dios ya hi Kristoy mun-ap-aput nangamung.”
16 Ya nadan duway pulut opat an aap-apun inumbun hanadah
ubunan di ap-apuh hinangngab Apu Dios ya nundukkun dan mun-
dayaw ke hiya ot
17 kanan day
“Apu Dios an Kabaelanan am-in an wada tuwali handi ya wadat
nangamung, ongal di kabaelam. Mumpasalamat kami te
inlappum an mun-ap-apu ot patibom di kabaelam.
18 Bumobboh-ol day adi mangulug te ad uwaniy nadatngan di
pangipatib-am hi boh-ol mu, hay punhumalyaam nadah nate ya hay
pangidatam hi gun-udon nadan profetas an muttatyum ya nadah
mangulug ke he-a, takon di nganney katatagu da. Ad uwani boy
pangastiguwam am-in hanadah tatagun mangmangngat hi gaga-iho
tuh luta.”
19 Nibughul di Templon Apu Dios hi langit ya matiboy Kahon an
niha-adan di Nakitobbalana. Indani ya mungkikil-at, mungkikidul ya
waday mumbungug ya mungkolyog ya nahalman di dalalu.

Hay mipanggep nah babai ya nan kanan dan dragon

12

1 Indani ya waday numpatibod kabunyan an umipamodwong. Hay
ang-ang na ya babain kay numbulwatih algon humihhili. Kay
timmaddog hi bulan ya kay na inipngot hi ulunay himpulut duwan
bittuwon.
2 Himmigan gagala mo ya muntungo ya pumalapalak hi hakit na.
3 Indani ya tinibok ad kabunyan di oha bon umipamodwong. Hay
ang-ang na ya ongal an dragon. Maingit ya pituy ulunan napngotan hi
balituk ya himpuluy hakgud na.
4 Hinigid di iwit nay dandani kagodwa nadah bittuwon hi kabunyan
ot mag-a dah luta. Tumataddog nah kad-an diyen babai ta kanona nan
golang hin mitungo.
5 Nuntungo nan babai ya lalakin hiyay ahi mun-ap-apun am-in hi
boble. Ya maid di pakaapput ke hiya ya mahapul an hiyay maunud.
Kal-inadi ya impaalan Apu Dios nan golang hidih langit hi kad-ana ot
ugge kinan nan dragon.
6 Binumtik nan babai ot e miha-ad nah adi maboblayan an indadaan
Apu Dios an kiha-adanat mipaptok hi hinlibut duway gatut ta nan-om
an algo.

7 Indani ya tinibok bon waday gubat hi langit. Hi Michael an ap-
apun di anghel ya nadan anghel na ya nakigubat da nah dragon ya
nadan anghel na.
8 Ya naapput nan dragon ya nadan anghel na. Ot adi mo nadaman
eda miha-ad hidih langit
9 ot ogahon da didah luta. Hituwen dragon ya hidiye nan ulog handin
kanan dan dimonyo ya Satanas an humahhaul hi tatagu tuh luta.
10 Indani ya waday dingngol kuh nal-ot an kalih did kabunyan
an kananay "Nadatngan moy pangihwangan Apu Dios ke ditaku.
Impatibo nay ongal an kabaelanan mun-ap-apu. Ya impatibon
damdaman Kristo an mangipaptok hi tagun waday kalebbengana te
naapput moh Satanas an dakol di oggana ipabahul nadah ibba takun
mangulug hi hinangngab Apu Dios.
11 Inapput dadiyen ibba takuh Satanas te gapuh dalan nan kanan
dan Impan di Kalnero dih natayana ya gapuh nangipainilaan dah kalin
Apu Dios takon di hidiyey humlun hi katayan da.
12 Kinali mun-am-amlong kayun wadah langit, mu dakayun wadah
luta ya mahmok kayu te dehnah Satanas an nahalman di boh-ol na te
inila nan gagala mon mapoppog di pangatanah pinhod na."
13 Handih imama-uwan nan dragon an nag-ah luta ya ena nunhamak
nan babain nangitungo nah lalaki.
14 Mu nidatan nan babaih duwan payak an umat hi payak di ongal
an hamutit damanan tumayyap nah adi maboblayan ta mipaptok hidih
tuluy toon ta kagodwa ta maid di innun nan dragon an mangakhup ke
hiya.
15 Pumbughakan nan dragon nan babai hi dakol an danum ta
pangalinat mianud.
16 Mu kay bimmaddang di luta nah babai te natom-ang ot mundaga
nan dakol an danum.
17 Namahig di boh-ol nan dragon nah babai ot ena gubaton nadan
holag nan babain dadiye nan mangun-unud hi tugun Apu Dios ya nan
intuttudun Jesus.
18 Indani ya imme nan dragon hi pingngit di baybay.

Hanadan duwan katatakut an aggayam

13

1 Indani bo ya tinibok on katatakut an aggayam an nalpun nah
baybay. Himpuluy hakgud na ya napngotan am-in. Ya pituy ulunan
waday nitudok an kitib-anan ngohayonah Apu Dios.
2 Hay ang-ang na ya kay leopard. Hay hukina ya kay hukin di bear.
Ya hay tokona ya kay tokon di layon. Indat nan dragon ketuwen
aggayam di kabaelana, hay pun-ap-apuwana ya hay kalebbengana.
3 Matibon naliputan di ohan ulun tuwen aggayam an kay na ikate,
mu napoy-an. Namodwong am-in di tataguh luta ke hiya, kinali hiyay
un-unudon da.
4 Ya nan dragon di daydayawon am-in di tatagu te indat nay
kalebbengana ketuwen aggayam. Ya pakidaydayaw dah tuwen ag-
gayam an kanan day "Maid di pakaingngoh kabaelan tuwen aggayam.
Maid di ohan kabaelanan e makipatten hiya."

5 Mangohey pungkalkallin tuwen aggayam ke Apu Dios ya waday
kalebbenganan mun-ap-apuh tuluy toon ta kagodwa.
6 Gaga-ihoy kanalyona mipanggep ke Apu Dios, hay langit an kiha-
adana ya nadan wadah di.
7 Nidatan hi kabaelanan makigubat nadah tatagun Apu Dios ya
damanan apputona didat hiyay mun-ap-apun am-in hi tataguh kabob-
boblen nunhihinnatkon di nahlagan da, hay kalida ya hay nitaguwan
da.
8 Hiyay ahi dayawon am-in di tatagu tuh lutan ugge nitudok di
ngadan da nah liblun nitudokan di ngadan nadan tatagun waday
mikadwan biyag da. Hituwen liblun nan kanan dan Impan di Kalneron
nipipate handi ya nitudok tuwali handi ot ahi maltu tun luta.

9 Dakayun waday ingana, pakaddonglon yu tun kalyok ke dakayu
10 te nunna-ud an maat di implanun Apu Dios an maat nadah
tataguna. Deket kananay madpap ta mibalud di ohan ditaku ya nunna-
ud an maat. Athidi bon deket kananay hay otak di ikaten di ohan
ditaku ya nunna-ud an hidiyey katayana. Kinali ditakun tatagun Apu
Dios ya mahapul an ihamad takuy pangulug taku, ta mabalin an ippol
taku datuwe hin maat.

11 Indani ya wada boy tinibok hi katatakut an aggayam an nalpud
dalom di luta. Duway hakgud nan umat hi hakgud di impan di kalnero,
mu hay kalina ya kay kalin nan dragon.
12 Waday kalebbenganan umat hi kalebbengan nan namangulun
katatakut an aggayam an napoy-an di liput na. Hituwen mikadwan
katatakut an aggayam ya pilitonan am-in di tatagun mundayaw nah
namangulun katatakut an aggayam.
13 Ya umipamodwong di aton tuwen mikadwan katatakut an ag-
gayam. Impaali nah lutay apuy an nalpuh kabunyan ot punhin-aang-
angan di tatagu.
14 Hituwen inat na gapuh kabaelan nan namangulun katatakut an
aggayam di nunhaul nah tatagu. Ot kalyonan didan mahapul an
mangapya dah ing-ingon diyen namangulun katatakut an aggayam ta
dayawon da.
15 Waday kabaelan tuwen mikadwan katatakut an aggayam an
idatan hi yahyay kinapya dan ing-ingonat damanan kumali ya
damanan patayona nadan adi mundayaw ke hiya.

16 Ipapilit na bon mamarkaan di tuktuk ya wawwan an taklen am-
in di tatagu tuh luta, kadangyan ya nawotwot, nadan maid ya waday
saad da, hay himbut ya bokon himbut.
17 Hay mimarka ke dida ya nan ngadan weno numeron nan ngadan
diyen aggayam. Hanada ken maid di mimarkan dida ya adinadaman
eda gumatang weno munggattang.
18 Hituwen mipanggep hi ngadan ya numero ya mahapul di baddang
Apu Dios ta ahi taku maawatan di kibalinana. Hidiyen numero an
onom di gatut ta nan-om ta onom ya hidiyey numeron di ngadan di
tagu.

Hay ap-apun nadan tatagun nihwang

14

1 In-ang-ang ku nah Bilid an Zion ya tinibok an muntattaddog nan
kanan dan Impan di Kalnero ya nadan hinggatut ta nap-at ta opat an
libun namarkaan di tuktuk dah ngadan nan Impan di Kalnero ya hay
ngadan Amana.
2 Indani ya waday dingngol kuh kalin nalpud kabunyan an kay
bungug di mumpuy-uk an danum ya nal-ot an kidul. Hidiyen dingngol
ku ya umat hi gangon nan oggan da ipagangon gitala.
3 Dadiyen hinggatut ta nap-at ta opat an libun tatagu ya timmaddog
dah hinangngab nan inumbun an Ap-apu, nadan opat an matagu ya
nadan duway pulut opat an aap-apu. Pun-ikanta da on balun kanta an
dida ya abun nihwang di nanginila.
4 Dida ya maphod di inainat da ya nan kanan dan Impan di Kalneroy
inun-unud da takon di daanay nangayana. Dida nadan nihwang an
niappit ke Apu Dios ya kediyen Impan di Kalnero.
5 Maid di eda nunlangkakan ya maid di mipabahul ke dida.

Hay mipanggep nadah tulun anghel

6 Indani ya waday tinibok an anghel an muntayyapan hidih kabun-
yan. Ena kanalkalyon nan munnananong an mituttudu mipanggep ke
Apu Dios hi katagutaguh kabobboblen nunhihinnatkon di nahlagan
da, hay kalida ya hay nitaguwan da.
7 Inlot nay kalinan kananay “Hi Apu Dios di kulugon yu. Ya hiyay
dayawon yu te gagala mon madatngan di tiempon punhumalyaanah
tatagu tuh luta. Dayawon yu hiya an nunlutun am-in, hay kabunyan,
hay baybay ya am-in nan pun-otbolan di danum.”
8 Nitun-ud an immali nan nikadwan anghel ya kananay “Nadadag!
Nadadag moh diyen madayaw an boblen Babilon. Madayaw hidiyen
boble, mu nadan tataguh di ya gaga-iho dan abun linalit da nadan
tataguh kabobboble tuh lutat adida dayawon hi Apu Dios.”
9-10 Nitun-ud nan mikatlun anghel ya inlot nay kalinan kananay
“Namahig di boh-ol Apu Dios am-in nadah mundayaw nah katatakut
an aggayam ya nan kinapya dan ing-ingona ot mamarkaan di tuktuk
da weno takle da nah markana. Ta hidiye nan kastiguwona didat
holholtapon day atung nan apuy ya nan sulphur ta ahi punhin-aang-
angan nadan anghel Apu Dios ya nan kanan dan Impan di Kalnero.
11 Om, holholtapon dadiyen namarkaan an mundaydayaw kediyen
aggayam hidiyet nangamung. Kahilohilong ya kabigabigat ya
munnananong da nah apuy te adinadaman makaan dah di.”
12 Hanadan tatagun Apu Dios an mangun-unud hi tuguna ya
impunnanong day pangulug dan Jesus ya mahapul an ippol day
punholholtapan da.

Hay punhumalyaan Apu Dios hi tatagu

13 Indani ya waday dingngol kuh kalin nalpud kabunyan an kananay
“Itudok muh tuwe: Mipalpud uwani ya paamlongok am-in nadan
tatagun munligligat ingganah katayan da gapuh pangun-unudan dan
Jesus. Kimmali nan Espiritun Apu Dios ot kananay ‘Makulug an mun-
am-amlong dan mun-iyatut ingganan hidiyey pumbalinan di nangun-
unudan dan Jesus.’ ”

14 Indanit in-ang-ang ku bo ya wada on mabayak an kulabut
ya waday kay tagun inumbun an numpongot hi balituk an waday
inodnanah gapas an makataddom.
15 Indani ya limmah-un nan ohan anghel nah Templo ot oltonay
kalinan kanana nah inumbun nah kulabut di "Em gapason nadan
maani te nadatngan di pun-aniyan am-in tuh luta."
16 Ot ume nan inumbun hi kulabut ot ena gapason am-in ot magibbu.
17 In-ang-ang ku bo ya waday anghel an nalpu nah Temploh langit
ya wada damdamay gapas nan makataddom.
18 Indani ya limmah-un bo nan ohan anghel an nalpu nah kad-an di
altar nah Templo. Hidiyen anghel ya hiyay ingkalgaduh apuy. Inlot
nay kalina nah anghel an waday inodnanah makataddom an gapas.
Kananay "Em burason di bungan nadan grapes hi luta te nal-um da."
19-20 Imme nan anghel ot ena burason nadan grapes ot iha-ad na nah
pungkopalan. Kimpal na ya kay dalay mamuddal nah pungkopalan ot
malbong di ohat kagodwan metroy kadinalom na ya tuluy gatut ta
duwan puluy kilometroy kadukkena.*

Hay mipanggep nah anghel ya nan manguddidin ligat

15

1 Wada boy tinibok ad kabunyan an umipamodwong. Wadaday pitun
anghel an waday pitun nunhihinnatkon an ligat an ipaali dah tatagu.
Hituwey manguddidin pangipatib-an Apu Dios hi boh-ol na.
2 Indani ya tinibok on kay baybay di kabillog na ya kay diggal ya
mundadalang di ang-ang na. Ya tinibok bo nadan ugge nangun-unud
nah katatakut an aggayam ya nan ing-ingona ya ugge nangabulut an
mamarkaan nah numeron mangitakdog hi ngadana. Muntadtaddog
dah pingngit diyen baybay an inodnan day gitalan indat Apu Dios ke
dida.
3 Pun-ikanta da nan kantan Moses an muttatyun Apu Dios ya nan
kantan nan kanan dan Impan di Kalnero. Kanan dah kanta day
"Apu Dios an Kabaelanan am-in, mamodwong am-in di taguh at-attom.
Maandong ya makulug am-in di pangi-em. He-a tuwaliy Ap-
apun am-in di tagu ya he-ay mun-ap-aput nangamung.
4 Am-in di tagu ya kulugon dakan Ap-apu mi, ya dayawon daka te he-
a ya abuy makakkaphod. Am-in di tataguh kabobboble ya umali dan
mundayaw ke he-a te tibtibbon am-in di tagu nadan maphod an atom."
5 Nagibbuh tuwe ya tinibok nan Templon kiha-ha-adan Apu Dios hi
langit an nibughul ya
6 limmah-un nadan pitun anghel an waday pitun nunhihinnatkon
an ligat an ipaali da. Numbulwati dah mabayak ya waday in-awako
dah balituk.
7 Hanan oha nadah opat an matagu ya indat na nadah anghel di
hin-oh-an duyun balituk an napnuh nahalman an boh-ol nan Dios an
wadat nangamung.
8 Ya napnu nan Temploh ahuk an hidiyey pangimatunan hi kinatag-e
ya kabaelan Apu Dios. Adinadaman waday humgop kediyen Templo
inggana magibbun am-in nadan nunhihinnatkon an ligat an ipaalin
nadan pitun anghel.

---

* **14:19-20 14:19,20** Athituy pangastigun Apu Dios.

Hay punhumalyaan Apu Dios ya hay pangastiguwana nadah adi mangun-unud hi tuguna

16

1 Indani ya wada boy dingngol kuh nal-ot an kalin nalpu nah
Templon kanana nadah pitun anghel di “Eyu iduyag hi luta nan boh-ol
Apu Dios an niha-ad nah pitun duyu ta munholholtap nadan tataguh
luta.”
2 Induyag nan namangulun anghel hi luta nan niha-ad hi duyuna
ya naboblan am-in di adol nadan tatagun namarkaan hi markan nan
katatakut an aggayam ya nanaydayaw nah kinapya dan ing-ingona.
3 Induyag damdaman nan mikadwan anghel hi baybay di niha-ad hi
duyuna ya numbalin nan danum hi kay dalan di nate ot maten am-in
di matagun wadah di.
4 Induyag nan mikatlun anghel hi wangwang ya nadah pun-otbolan
di danum di niha-ad hi duyuna ya numbalin nan danum hi dala.
5 Dingngol kuy kalin nan anghel an ingkalgaduh danum an kananay
“Apu Dios, limpiyuh tuwen pangastigum. He-a ya abuy makakkaphod.
He-a nan wada tuwali handi ya ad uwani.
6 Hidiyen inat muy pangastigum nadah namateh tatagum ya handi-
dan profetas mu ta hay dala moy inumon da.”
7 Waday dingngol kuh kalin nalpun nah altar an kananay “Apu
Dios an Kabaelanan am-in, makulug peman an niptok ya limpiyuy
pangastigum.”
8 Hanan mikap-at an anghel ya induyag na nah algoy niha-ad hi
duyuna ya namahig di potang an atunganay tatagu.
9 Ot gapu te mungkaatungan day tataguh potang ya pun-idutan
dah Apu Dios an nangipaali kediyen ligat, mu nanongnan adida
muntutuyuh liwat da ya adida dayawon.
10 Induyag nan mikaliman anghel di niha-ad hi duyuna nah
inumbunan nan katatakut an aggayam ya timmapol am-in nah nun-
ap-apuwana. Ya pungkalat am-in nadan tataguh diy dilada te namahig
di punholholtapan da.
11 Ya pun-idutan dah Apu Dios te mahakit ya nungkaboblay adol da,
mu nanongnan adida itikod nan gaga-ihon at-atton da.
12 Induyag nan mikan-om an anghel nah ongal an Wangwang an
Euphrates di niha-ad hi duyuna ya namag-anan ot mumbalin hi
pundalanan nadan ap-apun malpu nah timilan di algo.
13 Indani bo ya tinibok an waday bimmuddal hi tulun gaga-ihon
espiritu an kay bakbak di ang-ang da. Hanan oha ya nalpu nah tokon
nan dragon ya nan oha ya nalpuh tokon nan katatakut an aggayam ya
nan oha ya nalpuh tokon nan bokon makulug an profetas.
14 Datuwen tulun gaga-ihon espiritu ya espiritun nadan dimonyon
nangipatiboh umipamodwong. Eda ihapihapitan di aap-apuh kabob-
boble tuh lutat miohha dan makigubat ke Apu Dios. Hidiyen ahida
pakigubatan ya gintud Apu Dios an pangipatib-anah kabaelana.
15-16 Datuwen gaga-ihon espiritu ya eda inamung nadan aap-apuh
kabobboblen ahi makigubat ke Apu Dios. Inamung da dida nah lugar
an kanan di Hebrew hi Armagedon. Kanan nan Ap-apu takuy donglon
yu tun kalyok, ugge nainilay aliyak an umat hi aliyan di mangako

nah hilong an maid maptok on inhawwang na. Kinali nadan tatagun
nakadaddaan kediyen ahik aliyan ya mun-am-amlong da.
17 Hanan mikapitun anghel ya induyag na nan niha-ad hi duyuna
ya waday dingngol kuh kalin nal-ot an nalpu nah inumbun an Ap-apu
nah Templon kananay “Nagibbu mo.”
18 Pinghanadi ya mungkikil-at, mungkikidul ya waday nal-ot an
bungug ya kolyog. Maid di athitun kinal-ot di kolyog nipalpu handih
naltuwan di tagu.
19 Nuntulun napa-i nan nundingngol an bobled Babilon ya nadadag
damdama nadan boble tuh luta. Man-uket inat Apu Dios hidiye ya
ninomnom na nadan gaga-ihon inat nadan tatagud Babilon. Hidiyey
gapunah bimmoh-olana ot kastiguwona dida.
20 Hanadan bibilid ya lutan nungkigawwah baybay ya nama-id da.
21 Wadada boy oongngal ya makaddam-ot an dalalun nalpuh
kabunyan an nungkag-ah tatagu. Ot pun-idutan nadan tataguh Apu
Dios gapu kediyen nahalman an ligat an impaali nan dida.

Hay kialigan nan babain pabayad nay adol nah linalaki

17

1 Immaliy oha nadah pitun anghel an waday inodnanah duyu ot
kananan ha-oy di “Makat ipatibok di pangastigun Apu Dios nah babain
pabayad nay adol nah linalaki. Hay kialigan tuwen babai ya nan
nundingngol an boble nah kad-an di dakol an wangwang.
2 Am-in di aap-apuh kabobboble ya nun-ay-ayyaman dah diyen
babai. Ya am-in di tataguh kabobboble ya nabutong da nah impainum
diyen babai. Hay kibalinan tuwe ya natuttuduwan da nah gaga-ihon
at-atton diyen babai.”
3 Indani ya impun-in-inopak nah Espiritun Apu Dios an in-eyak
kediyen anghel nah adi maboblayan. Ya tinibok on babain nuntakkeh
maingit an aggayam. Pituy uluna ya himpuluy hakgud na ya
natanudkan di adol nah gaga-ihon kali mipanggep ke Apu Dios an
kitib-anan ngohayona.
4 Hanan babai ya numbulwatih maingit ya nunggamgam hi dakol
an balituk ya nungkanginan batu ya perlas. Waday inodnanah basun
balituk an niha-adan di kinagaga-ihona ya hay kinagaga-ihon nadan
tatagun hinaul na.
5 Waday nitudok hi tuktuk nan adi mainilay kibalinana. Hituwey
nitudok: “Hanan nundingngol an boble an Babilon di nangiun-unudan
am-in di binabain mumpabayad hi adol dah linalaki ya nangiun-
unudan di katagutagun mangat hi gaga-iho.”
6 Matibon paddungnay nabutong nan babaih dalan nadan tatagun
Apu Dios an pinatepate na gapuh pangulug dan Jesus.
Handih tinibok ya nakammodwongak ot
7-8 kanan nan anghel ke ha-on di “Adika mamodwong te kalyok ke
he-ay kibalinan dadiyen tinibom. Hidiyen aggayam an pituy uluna ya
himpuluy hakgud nan tinibom an nuntakkayan nan babai ya wada
handih done, mu maid ad uwani. Ahi bo humawwang an malpu
nah bitun maid di poppog di kadinalom na ta umeh pangayan nadan
makastigut nangamung. Ya ahi mamodwong nadan tatagu tuh lutah
panib-an dan diyen aggayam. Dida nadan ugge nitudok di ngadan

da nah liblun nitudokan di ngadan nadan waday mikadwan biyag
da. Hituwen liblu ya nitudok tuwali ot ahi mawadan am-in hantudan
wadad uwani.
9 Naligat an maawatan di kibalinan tuwen aggayam. Ta mahapul an
hay nakannomnoman di mun-awat ketuwe. Hanadan pitun ulun nan
aggayam ya dadiye nadan pitun bilid an niha-adan nan babai. Hay
oha boh kibalinan nadan pitun ulu ya dadiye nadan pitun ap-apu.
10 Mu naapput di lima ot nan mikan-om ya hiyay ap-apud uwani.
Nan mikapitu ya hiyay ahi mihannot, mu nakatang ya abuy pun-ap-
apuwana.
11 Hidiyen aggayam an wada handih done, mu maid ad uwani ya
hiyay mikawalun ap-apu. Kay ap-apu handi te hiyay oha nadah pitun
ap-apu, mu umeh pangayan di makastigu.
12 Hanadan himpulun hakgud na ya dadiye nan himpulun ap-apu,
mu uggeda ni-an nun-ap-apu. Ahida midatan hi lebbeng an makiap-
apu nah aggayam hi nakatang.
13 Datuwen himpulun mun-ap-apu ya nun-iingngoy nomnom da an
nan aggayam di pangidatan dah kabaelan da ya kalebbengan da.
14 Mumbabaddang dan ahi makigubat nah kanan dan Impan di
Kalnero, mu apputona dida te hiyay Ap-apun am-in di ap-apu ya hiyay
Patul am-in di patul.* Am-in nadan tatagun mikuyug ke hiya ya dadiye
nadan napili ya nanongnan nangidinol ke hiya.”
15 Kanan bon nan anghel ke ha-on di “Hanan Wangwang an tinibom
an inumbunan nan babain pabayad nay adol nah linalaki ya hidiyey
kialigan nadan dakol an tatagun nunhihinnatkon di bobleda, hay
nahlagan da, hay nitaguwan da ya hay kalida.
16 Hanan himpulun hakgud an dadiye nadan tatagun mun-ap-apu ya
nan aggayam ya ahida ihihhingit nan babait bolladan da ya alan dan
am-in di wadan hiya. Ahida patayon ta kanon day lamana ya gobhon
day gunit na.
17 Hi Apu Dios di nangipanomnom ke didah pinhod nan maat an pun-
uunnudonay nomnom dan mangidat nah aggayam hi kalebbengan ya
kabaelan dan mun-ap-apu.”
18 Hay nialigan diyen babain tinibom ya nan nundingngol an boble
an pun-ap-apuwan di aap-apuh kabobboble.

Hay mipanggep nah boble an Babilon ya nan nialiganan dadiye nadan tatagun adi mangun-unud ke Apu Dios te hinnatkon di un-unudon da

18

1 Indani ya tinibok bo on ohan anghel an nalpud kabunyan. Ongal
di kalebbengana ya pinat-alanay luta te mumbinaang.
2 Tinumkuk an kananay “Nadadag, nadadag mo nan nundingngol an
boble an Babilon. Numbalin moh pumboblayan di dimonyo ya am-in
nadan gaga-ihon espiritu. Ya am-in nadan hamutin mangan hi nate ya
hidi moy kiha-adan da.
3 Hanadan katagutaguh kabobboble ya inat day umat hi in-innat
nadan bimmobled Babilon an namahig an gaga-iho. Takon nadan
papatul ya naki-at dah gaga-ihon in-innat dadiyen iBabilon. Ya kim-
madangyan nadan mumpunggattang hi kabobboble te ingkadangyan

* **17:14 17:14** Psalm 136:3

day nungganattangan da ke dadiyen iBabilon hi pumbongangan di tatagu.”
4 Indani ya dingngol ku boy kalin nalpud kabunyan an kananay
“Ume-ele kayun tataguk. Taynan yuh diyen boble. Adi kayu makiliwat
hi liwat nadan tataguh di ta adi kayu milaggat hi kastiguda.
5 Te nahalman di liwat nadan tataguh din gulat nat punggagat-unon
ya datnganay kabunyan. Ya adi kal-iwan Apu Dios dadiyen gaga-ihon
inat di tatagu kediyen boble.
6 Ahida makastigu mipuun hi inat da. Ya mundubliy kastiguda.
Mahapul an mundubliy kastiguda te impunholholtap day ibba dan
tagu.
7 Midat ke diday nahalman an ligat hi holholtapon da te nahalman di
pundayaw dah adol da gapu te kadangyan da ya kanan day wadan
am-in di mahapul da ya maid di eda punligatan. Makadinnol di
punnomnom dan kanan day ‘Adi kami umat nah nabalun babain u-
umyung. Dakami ya umat kami nah inayan di patul an maid di ena
pundanagan.’
8 Ta hidiye nan udum hi algo ya mamingpinghan di ligat dan umali,
mabitil da, mundogo da, u-umyung da ya maghob da te hi Apu Dios
an munhumalyan am-in hi tagu ya ongal di kabaelana.”
9 Hanadan ap-apuh kabobboblen nakiliwat nadah gaga-ihon tataguh
di ya ahida u-umyung ya ahida kumogakogah panib-an dan mungk-
aghob hidiyen boble.
10 Mibata-an dan adida mih-up te tumakut dah eda kilaggatan.
Kanan day “Hinakkayang on e boble an Babilon! Ayyokah diyen
nundingngol an boble! Hingkatang ya abu ya nadadag!”
11-12 Takon nadan mumpunggattang ya kumogakoga da ya u-umyung
da te maid moy gumatang nah eda igattang an balituk, silber, nadan
nungkabalol an batu, perlas, luput an nangina, nadan nanginan kaiw,
nadan nakapyah nanginan kaiw ya ivory, nadan gumok, giniling,
marbol,
13 hay bangbanglu, hay insenso, hay mainum ya manteka, hay alina,
hay baka, kalnero, kabayu, kalesa ya nadan himbut.
14 Ahi kanan nadan munggattang di “Am-in nan maphod an pinhod
di tagun alan an wadan kediyen boble ya nama-id da. Ya maid moy
kinadangyan ya dayaw diyen boble.”
15 Mibata-an dadiyen kimmadangyan an munggattang hidi nah boble
te tumakut dah kilaggatan da. Ahida kumogakoga ya u-umyung da
gapun diyen boble,
16 ya ahida kanan di “Hinakkayang on e boble an Babilon! Ayyokah
diyen nundingngol an boble! Dehdin am-in di nungkanginan bulwati,
balituk, hay nabalol an batu ya hay perlas.
17 Hingkatang ya abu ya nama-id am-in dadiyen kinadangyana!”
Am-in nadan mumpungngunuh bapor hi baybay, nadan waday
karga da nadah bapor, nadan munlugan, nadan udum an hay
pakiboklaan da ya mipanggep hi ngunuh baybay ya mibata-an da.
18 Ya hantuh tibon day ahuk diyen mungkaghob an boble ya kanan
day “Maid di udum an boblen athidiy kinadangyana.”
19 Ahida pun-ihabuwag di dap-ul hi uluda gapuh hakit di nomnom da
ya kumogakoga ya u-umyung dan kanan day “Hinakkayang on e boble

an Babilon! Ayyokah diyen nundingngol an boble! Hidiyen bobley
kimmadangyanan nadan waday bapor na, mu hingkatang ya abu ya
nama-id am-in di wadah di." Hidiyey ahida kalyon.
20 Mu dakayun am-in an wadah langit, dakayun apostoles, profetas
ya dakayun tatagun Apu Dios, mun-am-amlong kayuh nadadagan
diyen boble. Kinastigun Apu Dios nadan tatagu kediyen boble gapuh
gaga-ihon inat dan dakayu.
21 Indani bo ya wada on nakakkal-ot an anghel an immalah ongal
an batu ot itongba na nah baybay ot kananay "Athituy kadadagan nan
boble an Babilon ta adi mo matibo.
22 Maid moy madngol hi mungkanta, munggitala, mun-ayyuding ya
muntangguyub. Ya mama-id mo nadan tatagun manganapyah igattang
da ya nadan kagangogangowanan gilingan.
23 Maid moy e matiboh dilag hidi ya maid moy e madngol hi
mumpun-aahawah di. Athidiy kastiguda te nadan mumpunggattang
an nalpuh di ya man-ut matbal da, mu hinauhaul day tataguh
kabobboble.
24 Nadadag di Babilon te nadan bimmobleh diy namatepateh tatagun
Apu Dios ya nadan profetas na. Am-in nadan napate tuh luta ya diday
ibilang Apu Dios an namate."

19

1 Nagibbuh tuwe ya dingngol ku on kay kalin di dakol an tataguh
langit an kanan day "Dayawon takuh Apu Dios. Hiyay madayaw, ongal
di kabaelana ya hiyay mangihwang hi tagu.
2-3 Hiya ya niptok ya maandong di punhumalya na te dinadag na
nan gaga-ihon boblen nun-adalan di tataguh kabobboblen mangat hi
gaga-ihon. Hanan ahuk diyen boblen mungkaghob ya mumpa-pa-et
nangamung ad tap-o. Ya kinastiguna nadan tataguh di te pinatepate
da nadan muttatyuna."
Indani ya pun-itkuk dadiyen tataguh langit an kanan day "Dayawon
takuh Apu Dios."
4 Hanadan opat an matagu ya nadan duway pulut opat an aap-apu
ya nundukkun dan mundayaw ke Apu Dios an inumbun nah ubunan
di ap-apu ot kanan day "Dayawon takuh Apu Dios. Amen."
5 Indani ya waday kimmali nah kad-an di ubunan di ap-apun
kananay "Dakayun am-in an muttatyun Apu Dios, takon di dakayun
am-in an mangulug ke hiya, takon di nganney katatagu yu ya dayawon
takuh Apu Dios."

Hay pakihamulan taku nah kasal nan Impan di Kalnero

6 Wada boy dingngol kuh kalin di dakol an tatagun kay bungug di
nal-ot an mumpay-an danum ya kay kidul di dongol nan kanan day
"Dayawon takuh Apu Dios an Apu taku. Hiya an Kabaelanan am-in ya
Ap-apun di am-in.
7 Mun-am-amlong taku ya mun-an-anla takun am-in ya dayawon
takuh Apu Dios. Nadatngan di pungkasalan nan kanan dan Impan
di Kalnero. Hanan iinena ya nundadaan
8 an nabulwatiyan hi nakangngina ya mabayak an humihhili." (Hay
nialigan diyen bulwati ya nadan maphod an inat nadan tatagun Apu
Dios.)

9 Indani ya kanan nan anghel ke ha-on di “Itudok muh tuwen kalyok
‘Mun-am-amlong nadan tatagun naayagan an makihamul nah kasal
nan kanan dan Impan di Kalnero.’ ” Kanana boy “Datuwen kinalin
Apu Dios ya makulug.”

10 Nundukkunak hi hinangngab nan anghel ta dayawok, mu kananay
“Adiyak dayawon, te ha-oy ya muttatyuwak damdaman umat ke he-a
ya nadan iibbam an mangun-unud hi makulug an impainilan Jesus.
Ya nun-ingngo takun hi Jesus di etaku ipainila. Hi Apu Dios di
dayawom.” Hidiyen impainilan Jesus di mangipakodhol hi nomnom
nadan profetas.

Hay mipanggep nah nuntakkeh mabayak an kabayu

11 Tinibok di kabunyan an nuntokang ya wada on mabayak an
kabayu. Hanan nuntakke ya nungngadan hi Makulug ya Maphod.
Limpiyuy punhumalyana ya pakigubatana.
12 Kay dalang di apuy di matana ya dakol di inipngot nan pangimatu-
nan an hiyay Ap-apu. Nitudok di ngadana nah pongot na, mu maid di
nanginilah kibalinana, hiya ya abu.
13 Ya nadadalay bulwatina. Hay pungngadan dan hiya ya “Kalin Apu
Dios.”
14 Hanadan tindaluh langit ya numbulwati dah nangina, mabayak
ya malini. Miun-unud dan hiyan nuntakke dah mabayak an kabayu.
15 Waday bimmuddal hi matadom an ispadah toko nan hidiyey
pangapput na nadah buhul nah kabobboble. Hiyay pun-ap-apun di
am-in ya maid di pakaapput ke hiya ya mahapul an hiyay maunud. Ya
gapuh boh-ol Apu Dios an Kabaelanan am-in ya kastiguwona dida.
16 Waday nitudok hi bulwatina ya hi hukinan kananay “Hiyay Patul
am-in di patul ya Ap-apun am-in di ap-apu.”

17 Indani ya waday tinibok hi anghel an timmaddog nah algo.
Tinumkuk an kanana nadah hamutin muntaytayyapan hi kabunyan
di “Maamung kayun am-in an hamuti te piyestan Apu Dios.
18 Umali kayu ta pungkan yuy adol nadan aap-apun di tatagu, nadan
ap-apun di tindalu, nadan tindalu ya nadan kabayu takon nadan
nuntakkeh di ya nadan himbut ya bokon himbut, nadan tatagun natag-
e ya nababa.”

19 Tinibok nan katatakut an aggayam, nadan ap-apuh kabobboble
ya nadan tindaludan eda makigubat nah nuntakkeh kabayu ya nadan
tindaluna,
20 mu nangapput nan nuntakkeh kabayu ya nadan tindaluna.
Dimpap da nan katatakut an aggayam ya nan profetas na ot iwele
da dida nah apuy an waday sulphur. Hituwen profetas, gapu
nah katatakut an aggayam ya impatpatibo nay milagro ot hidiyey
nahaulan nadan nundayaw nah katatakut an aggayam an namarkaan
hi markana.
21 Hanadan ibbada ya pinaten nan nuntakkeh kabayun in-usal na
nan ispadan wadah tokona ot pungkan nadan hamutiy adol da.

Hay mipanggep hi nikalabutan Satanas hi hinlibun toon

20

1 Indani ya tinibok bo on ohan anghel an nalpuh kabunyan an
inodnanay ongal an kawad ya aladdun nan bitun maid poppog di
kadinalom na.
2 Dimpap na nan dragon an hidiye nan ulog handin kanan dan
dimonyo weno hi Satanas ot ibalud nah hinlibuy toon.
3 Inwele na nah bitun maid di poppog di kadinalom na ot idakig
nan in-aladdu nat adina mo hauhaulon di tatagu tuh luta. Mala-u keh
diyen hinlibuy toon ya ahi mipae ni-an.
4 Indani ya tinibok nadan ubunan di ap-apu. Hanadan inumbun
hidi ya waday lebbeng dan munhumalya. Tinibok bo nadan linnawan
handidan tatagun napatepate te hay eda nangipainilaan nah impaini-
lan Jesus ya nan kalin Apu Dios. Uggeda dinayaw nan katatakut an
aggayam ya nan nakapyan ing-ingona ya ugge namarkaan di tuktuk
da weno takle da nah markan nan katatakut an aggayam. Namahuwan
da ot makiap-apu dan Jesus hi hinlibuy toon.
5 Diday namangulun namahuwan te nadan udum an nate ya adida
mamahuwan inggana mala-uy hinlibun toon.
6 Dadiyen namangulun namahuwan ya mun-am-amlong da te adida
mihi-an ke Apu Dios an hidiye nan kanan dan mikadwan katayan.
Dida moy padin da Apu Dios ke Jesu Kristo ya diday makiap-apun Jesu
Kristo hi hinlibuy toon.

Hay kaapputan Satanas

7-8 Hantuh kagibbuwan di hinlibun toon ya mipaeh Satanas ta ena
tagan di hauhaul hi tataguh kabobboble. Hanadan dakol an tatagun
haulona ya dadiyey kanan dan Gog ke Magog. Amungona didan am-
in ta eda makigubat. Hay kadakol da ya umat hi kadakol di lonah
pingngit di baybay.
9 Niwahit dah kabobboble ot likkodon da nan boblen nakappinhod
Apu Dios an numboblayan nadan tataguna, mu immaliy apuy an
nalpuh langit ot patayona dida.
10 Hanan dimonyo an hi Satanas an nunhaul ke dida ya niwele nah
apuy an waday sulphur. Hidiy niwelleyan nan katatakut an aggayam
ya nadan bokon makulug an profetas ta hidiy punholholtapan dat
nangamung.

Hay punhumalyaan Apu Dios

11 Indani ya tinibok on ongal an mabayak an ubunan ya nan
inumbun hidi. Ya maid maptok ya nama-id di luta ya kabunyan.
12 Tinibok nadan nungkakaten tatagu, natag-e ya nadan adi, an
muntattaddog dah kad-an di ubunan nan Ap-apu. Ya tinibok nadan
liblun nabokyag. Hanan ohan liblu ya nitudokan di ngadan nadan
tatagun midatan hi mikadwan biyag an maid di poppog na. Ya nadan
udum an liblu ya nitudokan nadan inat di tataguh luta an hidiyey
kipuunan di kahumalyaan ya kakastiguwan da.
13 Kinali am-in day nate takon di daanay kad-an da ya mahumalya
da mipuun nadah inat da.
14 Hanan kanan dan kate ya nan kanan dan kadungayan ya niwele
da nah apuy an hidiyey kanan dan mikadwan katayan.
15 Hanadan tatagun ugge nitudok di ngadan da nah liblu ya miwele
da damdama nah apuy.

Hay mipanggep hi balun kabunyan ya balun luta

21

1 Indani ya tinibok di balun kabunyan ya balun luta. Hanan
namangngulun kabunyan, luta ya baybay ya nama-id da.
2 Tinibok an nalpuh langit on makakkaphod an boblen Apu Dios an
hidiye nan balun Jerusalem. Hidiyen boble ya naka-iphod Apu Dios
umat hi nangiphod dah bulwatin di babain mungkasal.
3 Ya dingngol ku on nal-ot an kalin nalpu nah ubunan nan Ap-apu
an kananay "Makiha-ad moh Apu Dios nadah tataguna. Makiboblen
dida te tataguna dida ya hiyay Dios da.
4 Ma-idona moy ligat, maid moy dogo, hay mahakit ya hay kate, adi u-
umyung di tatagu ya maid moy humlun hi eda kog-an* te mahannotan
mon am-in nadan wada handi."
5 Kanan nan inumbun di "Ad uwani ya pabaluwok am-in." Kananan
ha-oy di "Itudok muh tuwe te hituwen kalik ya makulug ya midinol."
6 Kananay "Nagibbu mo. Ha-oy ya wadaak tuwali ot ahi mawadan
am-in ya wadaak ta nangamung. Ha-oy di kalpuwan di am-in ya ha-oy
di poppog di am-in. Hay tagun kay nauwo ya idatak nah danum an
maid di bayad nan umidat hi biyag an maid di poppog na.
7 Hay tagun mangapput an adina iwalong di pangulug na takon di
nganney maat ke hiya ya ha-oy di Dios na ya hiyay imbabalek.
8 Mu nadan ugge nangun-unud ke ha-on te ikakagu day nitaguwan
da, nadan nangiwalong hi pangulug dan ha-on, nadan mangmangngat
hi gaga-iho, nadan pimmatepate, nadan nangihuyop hi bokon da
inayan, nadan nangat hi ayak, nadan makallangkak ya nadan dayawon
day adi makulug an dios ya ume da nah apuy an hidiyey kanan dan
mikadwan katayan."

Hanan balun Jerusalem

9 Hanan oha nadah anghel an inodnanay oha nadah pitun niha-adan
di ligat ya immali ot kananan ha-on di "Maka ta itudduk ke he-ay iinen
nan kanan dan Impan di Kalnero."
10 Indani ya wada nan Espiritun Apu Dios ke ha-on ya in-eyak
nah anghel hi tap-on di nakattag-en bilid ot ituddu nan ha-on nan
makakkaphod an boble an Jerusalem an mana-ul an nalpun Apu Dios
hi langit.
11 Hidiyen boble ya munlitaak di dayaw Apu Dios an umat nah
nabalol an batun kanan dan jasper an munlinnang an kay crystal.
12 Natag-en binattun alad di nunlinikkod kediyen boble ya himpulut
duway hoob na. Ya nip-ong di hin-oh-an anghel an mungguwalya ke
dadiyen hoob. Nitudok ke dadiyen hoob di ngadan nadan himpulut
duwan holag Israel.
13 Hintutluy hoob hi numbinbinah-el nah boblen Jerusalem. Tulu
nah nangappit hi timilan di algo ya hintutlun nah numpinigging, ya
tulu nah nangappit hi kalin-oban di algo.
14 Hanan binattun alad diyen boble ya nipab-un hi himpulut duwan
batun nitudokan di ngadan nadan himpulut duwan apostoles nan
kanan dan Impan di Kalnero.

---

* **21:4 21:4** Isaiah 25:8b

15 Hanan anghel an nakihummangan ke ha-on ya waday inodnanah
punlukud an balituk. Hidiyey punlukud na nah boble, nadan hoob na
ya hay katag-en nan binattun alad.
16 Hidiyen boble ya kuwadladun nun-ingngoy kabillog na ya kadukke
na. Lingkud nan anghel di kabillog na, kadukkena ya katag-ena ya
duway libut opat di gatut an kilometro.
17 Lingkud na bo nan alad ya duway gatut ta himpulut onom di piye.
Umat hi punlukud di taguy nunlukud diyen anghel.
18 Hay nituping ya nadan nabalol an batun kanan dan jasper. Ya nan
boble ya nakapyah namahman balituk an humihhilin umat hi diggal.
19 Ya nipab-un nan binattun alad nadah nungkabalol an batu.
Namangulu nan jasper, ahi nan sapphire, nan agate, nan emerald,
20 nan onyx, nan carnelian, chrysolite, nan beryl, nan topaz, nan
chalcedony, nan turquoise ot hay nanguddidi ya hidiye nan kanan dan
amethyst.
21 Hanadan himpulut duwan hoob ya nakapyah himpulut duwan
perlas an hin-oh-ay nikapyah ohan hoob. Ya nan kalatah di ya
nabalitukan an humihhilin umat hi diggal.
22 Maid di templo dah di te adi mahapul te wadah dih Apu Dios an
Kabaelanan am-in ya nan kanan dan Impan di Kalnero.
23 Adi mahapul di algo ya bulan te hay dayaw Apu Dios ya nan kanan
dan Impan di Kalneroy mamat-al kediyen boble.
24 Hay pat-al diyen bobley mamat-al hi dalanon di tataguh kabob-
boble. Ya am-in di papatul hi kabobboblen umalih din mundayaw ya
ipainila dan nalpun Apu Dios am-in di dayaw ya kinadangyan da.
25 Munnananong an mibughul nan hoob hidi te adi mahilong hidi.
26 Ya ialin am-in di tatagun umalin mundayaw di kinadangyan dah
di.
27 Maid di gaga-ihon miabulut hidi, kinali nadan makallangkak
ya nadan mangipabain di at-aton da ya adinadaman eda umeh di.
Ammuna nadan nitudok di ngadan da nah liblun inodnan nan kanan
dan Impan di Kalnero an nitudkan nadan waday mikadwah biyag day
damanan umeh di.

22

1 Intuddun bon nan anghel ke ha-on on Wangwang an kalpuwan nan
danum an umidat hi biyag. Hidiyen danum ya kay crystal te makallin-
ong. Nalpuh diyen wangwang nah inumbunan Apu Dios ya nan kanan
dan Impan di Kalnero ot
2 mundalan nah gawwan nan boble. Ya nunha-ob di kaiw an
kalpuwan di biyag nah numbinah-el an pingngit diyen wangwang.
Kabulabulan on bumunga dadiyen kaiw ta maminhimpulut duwan
bumungah hintoon. Ya pun-agan di tataguy tubun dadiyen kaiw.
3 Maid di gaga-iho kediyen boble te hidiy pun-ap-apuwan Apu Dios
ya nan kanan dan Impan di Kalnero. Ya hiyay ahi dayawon am-in di
muttatyuna.
4 Ahida tibon di angana ya mimarkay ngadanah tuktuk da.
5 Adi nimpe humilong kediyen boble te hi Apu Dios di mamat-
al, kinali adi mahapul di algo weno ngannen pumat-al. Ya nadan
muttatyuna ya makiap-apu dat nangamung.

Hay aliyan Jesus

6 Ya kanan nan anghel ke ha-on di “Hi Apu Dios an hi Apu
takuy nangipakali nadah profetas ya hiyay nangitud-ak ke ha-on an
mangipainila nadah muttatyuna nah gagalan maat. Am-in datuwe ya
makulug ya midinol.”
7 Kimmalih Jesus an kananay “Donglon yu tun kalyok ke dakayu te
nakatang mo ya umaliyak. Am-in nadan mangulug ketuwen nitudok
tuh liblu ya mun-am-amlong da.”
8 Ha-oy an hi Juan ya dingngol ku ya tinibok am-in datuwe. Kediyen
nangngolak ya nanib-ak ke datuwe ya nundukkunak hi hinangngab
nan anghel an nangipainilan datuwen ha-on ta dayawok.
9 Mu kananay “Adiyak dayawon te nun-ingngo tan muttatyu ditan
Apu Dios, umat nadan ibba takun profetas ya am-in nadan mangulug
hi kalin Apu Dios an nitudok ketuwen liblu. Hi Apu Dios di dayawom.”
10 Kanana bon ha-on di “Adiyu italu tun nitudok tuh liblu te nih-up
moy tiempon umannungan am-in datuwe.
11 Hanadan gaga-ihoy at-atton da ya hidiyey at-atton dat nangamung.
Ya nadan maphod di at-atton da ya maphod di at-atton dat nanga-
mung.”
12 Indani ya kimmalih Jesus ke ha-on an kananay “Donglon yu tun
kalyok ke dakayu te gagala mo ya umaliyak. Ialik di gun-udon yu
mipuun hi in-innat yuh luta.
13 Ha-oy ya wadaak tuwali ot ahi mawadan am-in ya wadaak ta
nangamung. Ha-oy di kalpuwan di am-in ya ha-oy di poppog di am-in.
14 Ahi mun-am-amlong nadan mangat hi maphod te kalebbengan
dan midatan hi maphod an biyag an maid di poppog na ya waday
kalebbengan dan humgop nadah hoob nan boble.
15 Mu nadan tatagun humauhaul, nadan mangat hi ayak, nadan
ihuyop day bokon da inayan, nadan pimmatepate, nadan daydayawon
day adi makulug an dios, nadan makallangkak hi kali ya pangat ya
adida makiha-ad kediyen boble.
16 Ha-oy an hi Jesus di nangitud-ak nah anghel ke dakayu nadah
simbaan an e mangipainila mipanggep ke ha-on. Ha-oy di ohan holag
David ya ha-oy nan kanan dan talo an makahhiyo nah mungkabigat.”
17 Kanan nan Espiritun Apu Dios ya nan inayan nan Impan di
Kalneroy “Makayu.” Am-in nadan mangngol ketuwen kalin Apu Dios
ya mahapul damdaman ayagan day ibba dan kanan day “Makayu.
Makayun nungkauwo. Abuluton yu tun maid di bayad nan danum
an umidat hi biyag an maid di poppog na.”
18 Ha-oy an hi Juan di nangitudok ke datuwen am-in. Ya kalyok ke
dakayun hay tagun udmana tun nitudok tuh liblu ya udman Apu Dios
di ligat nan umat hi ligat an nakalkali tuh liblu.
19 Ya hay tagun kudangana tun nitudok tuh liblu ya adi idat Apu Dios
di bingay na nah kaiw an kalpuwan di biyag ya nah boblen nakali tuh
liblu.
20 Hi Jesus an nangipainilan makulug am-in tun nitudok tuh liblu ya
kananay “Gagala mo ya umaliyak.” Ot kanak di “Maphod hin umali
ka. Umali ka mo Apu Jesus.”
21 Hana ot ta ulayan dakayun Apu takun hi Jesus. Amen.

Psalms
Hay mipanggep ketuwen liblu an Psalms

Hituwen liblu an Psalms ya naamung an kakantan intudok nadan Hebrew an mangulug ke Apu Dios. Datuwen kanta ya mausal hi pundayaw ke Apu Dios ya bumaddang nadah mangulug an mundayaw ya mangun-unud ke hiyah kabigabigat.

Datuwey ikantan nadan Hebrew hi kaamungan dan mundayaw ke Apu Dios. Hay udum ke datuwen kanta ya idasal dah pumbagaan dan Apu Dios hi baddang ta baddangana didah ligat da (umat hi Psalm 55) weno ta paphodona dida hin mundogo da. (Psalm 6 ya 41) Hay udum ya kantah puntutuyuwan hi liwat ke Apu Dios. (Tibon yuy Psalms 32, 38, 51 ya 130.) Hay udum ya kantah pundayaw ke Apu Dios. (Tibon yu Psalms 113, 117 ya 145-150) Hay udum ya tugun nadah mangulug ke Apu Dios ya hay ine-en di pumbiyag da. Hay udum ya ipainilanay inat Apu Dios an nangih-wang hi tatagunah buhul da. (Tibon yuy Psalms 18, 81 ya 107)

Wadada boy udum ketuwen liblu an Psalms an kalkalyonay mi-panggep ke Jesu Kristo ya nadan ahina aton hantuh aliyanah lutat patibonan hiya nan pinilin Apu Dios an Patul ya mangipaptok hi tatagu ya ahi mamahuwan hi kate. (Iingngo yuy Psalm 22 ya Acts 4:25-27 ya 13:33-34.) Hiya boy tinuddun Apu Dios an miappit gapuh liwat taku. (Tibon yuy Psalm 40:6-8 ya Hebrews 10:1-10.) Kinalin bon Apu Dios an hi Jesus ya mumbalin hi Natag-en padi. (Psalm 110 ya Hebrews 7:17-21) Hi Jesus mismuy mialig an “batu” an pinilin Apu Dios. (Psalm 118:22-23 ya Matthew 21:42)

Hay Namangulun Liblun di Psalms (1-41)

1

1 Umamlong nan tagun adina un-unudon di itugun nadan gaga-ihon tatagu. Adina iun-unud nadah gaga-ihon aton da ya adi makihayhayyup nadah mungngohe ke APU DIOS.

2 Te hay pun-anlaana ya hay pangun-unudanah tugun APU DIOS an adaadalona ya nomnomnomonah kabigabigat ya kahilohilong.

3 Mabendisyonan am-in di atona, umat nah kaiw an tinummol hi pingngit di wangwang an adi makleng, mu maluwab ya makabbunga.

4 Mu adi athidiy maat nadah gaga-ihon tatagu te mialig da nah dugin itayap di dibdib.

5 Ta hantuh punhumalyaan APU DIOS ya adina homkon dida ya adida mabalin an e makihayyup nadah makangngun-unud ke hiya.

6 Ahi madadag nadan gaga-ihon tatagu, mu nadan tatagun makangngun-unud ke APU DIOS ya ipaptok na dida.

2

1 Antipet e umalih nomnom di tataguh kabobboblen e mungngohen APU DIOS? Ya tipe nin ta hay maid di hilbinay nonomnomon dan aton?

2 Hanada ke bon papatul ya aap-apu da ya mumbabaddang dan mumplanun makihanggan APU DIOS ya nan tinuddu nan patul.*

* **2:2 2:1-2** Acts 4:25-26

3 Kanan day “Hanggaon taku didat poppogon takuy nihbutan takun
dida ta bokon mo diday mun-ap-apun ditaku.”
4 Mu hi Apu Dios an wadah dih pun-ap-apuwanah langit ya tattataw-
anay planu dan maid di hilbina.
5 Indani ya bimmoh-ol ke dida ya timmattakut da nah namahig an
boh-ol na.
6 Kananay “Inhamad kuy pun-ap-apuwan nan patul kud Zion an bilid
ku.”†
7 Kanan diyen natuddun patul di “Ipainilak di kinalin APU DIOS ke
ha-on. Kananay ‘Imbabale dakan ha-on. Ipainilak mod uwanin ha-oy
hi Amam.‡
8 Ibagam ke ha-on ta idat kuy kalebbengam an mun-ap-apun am-in
hi kabobboble tuh luta.
9 Ongal di kabaelam an ahi mun-ap-apun dida ya nalakay
panadagam ke didan umat hi pumpuhikam hi bangan nakapyah
pula.’ ”
10 Kinali dakayun papatul ya aap-apuh kabobboble, pakannom-
nomon yuy aton yu! Nomnomon yuh tuwet pun-adalan yu.
11 Munhilbi kayun APU DIOS ya un-unudon yuy pinhod na ya adiyu
ngohayon.
12 Mangun-unud kayun hiya§ te deket ngohayon yu ya pinghanadi
ya bimmoh-ol ta poppogonay biyag yu.
Mu nada ken mundinol ke hiyan kihikugan da ya ongal di amlong
da.

3

Hay kantan David handih inibtikanah Absalom an imbabalena

1 APU DIOS, baddanganak anhan te dakol di buhul kun makihuggin
ha-on.
2 Hay mipanggep ke ha-on di kalkalyon dan kanan day “Kon ihwang
Apu Dios hidiyen tagu?”
3 Mu takon di athidiy kanan da, APU DIOS, ya inilak an ihwangak ke
he-a hi ngannen ad-adin maat. Patulidonak ya ipadayawak ke he-a.
4 Deket mumpahpahmokak an mundasal ke he-at baddanganak on
dingngol muy dasal ku nah bilid an kad-am.
5 Ya deket nahuyopak nah hilong ya iadugak ke he-at malinggopak
an bumangun nah biggatna.
6 Kinali adiyak tumakut nadah kalibulibun buhul kun nunlikkub ke
ha-on.
7 Umina ka anhan ta ihwangak, APU DIOS, te he-ay Dios ku. Dadagom
nadan buhul kut maid di mangat hi gaga-iho ke ha-on.
8 Kon bokon he-a, APU DIOS, di nangamung an mangipangapput hi
pinhod mun pangapputon? Hana ot ta bendisyonan dakamin tatagum.

4

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwe ya magitalaan

---

† **2:6 2:6** Hay kibalinan di Zion handi ya nan boblen David an Jerusalem ya kanan da damdaman bilid an kawad-an nan Templo. ‡ **2:7 2:7** Tibon yuy Acts 13:33 ya Hebrews 1:5 ya 5:5. § **2:12 2:12** Wadaday udum an nitudok an kanan day “Mangun-unud kayu nah Imbabalena.”

1 APU DIOS an mangitakdog ke ha-on, humangom anhan di dasal ku.
Deket waday kabulubulunak on baddanganak ke he-a. Kinali daan mo
anhan ta homkonak bod uwanit donglom tun dasal ku.
2 Dakayun tatagu, tipe anhan ta pinhod yun abun pa-iyon di ngadan
ku? Kon-anat ahiyu itikod an mumpabahul hi langkak ke ha-on?
3 Hituwey nomnomon yu: Hi APU DIOS ya inappil na nadan mangun-
unud ke hiya te diday tataguna. Deket mundasalak ke hiya ya
humangonay dasal ku.
4 Dakayun tatagu, deket waday bimmoh-olan yu ya tibon yu ta bokon
hidiyey humlun hi punliwatan yu.* Pakannomnomon yuy mipanggep
ketuwe ten mibakbakillang kayu nah hilong.
5 Mundinol kayun APU DIOS ya iappit yuy lebbengnan miappit ke
hiya.
6 Wada day tatagun kanan day "Dahdi anhan di bumaddang ke
dakami?"
Kinali, APU DIOS, ipatibom anhan di ulem ke dakami.
7 Ong-ongal di indat mun ha-on hi pun-amlongak mu nadan
pinuppumhod di inliyak da ya dakol di mainum an kinapya da.
8 Makallinggopak, kinali makahhuyopak nah hilong te ipaptokak ke
he-a, APU DIOS, ta maid di maat hi ad-adi.

5

*Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kantan maun-
nudan hi ingiing*

1-2 APU DIOS, donglom anhan di dasal ku. Uhdunganak tuh
punholholtapak. He-a ya abuy pumbagaak hi baddang te he-ay Patul
ya Dios ku, maid di udum.
3 Kabiggabiggatna on donglonak an mundasal ke he-a ya deke on
hinhin-od kuy humang mu.
4 He-a, APU DIOS ya adim pippinhodan di gaga-iho. Takon di ittay
an punliwatan ya adim iabulut.
5 Ya adim pinhod an tibtibbon nadan mumpahhiyan tatagu ya
kahingngitam am-in nadan mangat hi gaga-iho.
6 Dadagom am-in nadan makallangkak an tatagu ya kahingngitam
nadan pumate takon nadan humahhaul hi ibba dan tagu.
7 Mu gapuh ongal an homok mu ya umaliyak ta dayawon daka nah
Templom an kawad-am.
8 APU DIOS, baddanganak anhan ta ituttudum di atok te dakol di
makibuhul ke ha-on.
9 Adida midinol te maid di makulug hi kalyon da. Hay dumadag
di umanhan an pinhod dan aton. Hay tokoda ya mialig nah ugge
natangob an lubuk an maka-agub te gaga-ihoy kali da.* Ya hauhaulon
day ibba dan tagu.
10 Apu Dios, kastiguwom dida ya pumbalinom nadan gaga-ihon
planu dah kadadagan da. Kaanom dida tuh boblen kawad-am te
ngohayon dakan hay punliwatan di atoaton da.
11 Mu nadan tatagun madinol an mihikug ke he-a ya maan-anla da
ya mungkankanta da. Ipaptok mu dida te pinpinhod daka ya he-ay
kalpuwan di amlong da.

---

* **4:4 4:4** Tibon yuy Ephesus 4:26 * **5:9 5:9** Romans 3:13

12 Bendisyonam didan makangngun-unud ke he-a, APU DIOS. Pad-
dungnay happiyo da nan ongal an pamhod mu.

6

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwe ya magitalaan

1 APU DIOS, adika anhan bumobboh-ol ke ha-on ya adiyak kastigu-
won gapuh boh-ol mu.
2 Homkonak, APU DIOS ya pal-otonak ot ya abu te dehtun nakakka-
puyak an maid moy olot ku
3 ya ongal di kabulubulunak. Kinali hahad-ok di pamaddangam ke
ha-on, mu kakon-ana, APU DIOS?
4 Umali ka anhan APU DIOS, ta gapuh nahamad an pamhod mu ya
ihwangak tuh katayak.
5 Te maid di munnomnom ya mundayaw ke he-a nah boblen di nate.
6 Kimmapuy di adol ku gapuh namahig an kogakogak hi kahilohilong
ta deyan matitinay kahuyopak hi luwak.
7 Ya adiyak mo pakatibo te linullumtuk di matak gapuh kogakogak
hi pangat di buhul kun ha-on.
8-9 Dakayun gaga-ihon tatagu, ume-ele kayun ha-on te dingngol APU
DIOS di kogak ya dasal kuh pumbagaak hi baddang na.
10 Ta hidiye nan maapput am-in di buhul kut mabulun da ya
mibabain dan madog-al hi kad-an taku.

7

Hay kantan David an ingkantanan APU DIOS mipanggep ke Kus an holag Benjamin

1 AP-APU an Dios ku, mihikugak anhan ke he-at ihwangak hi gaga-
ihon aton nadan buhul kun mamudupudug ke ha-on.
2 Te deket adiyak ihwang ya kay da layon an mangibtik ke ha-on.
Adiyak ke baddangan ke he-a ya ieyak nah maid di mangihwang ke
ha-on ta eyak banik-iyon hidi.
3-4 AP-APU an Dios ku, deket waday nil-un inat kuh ad-adih ibbak an
tagu, weno inihdul kuy gayyum ku weno waday pinlok hi limmun di
buhul kun maid di gapuna
5 ya takon di iabulut mun pudugonak hi buhul kut dopaponak ta
patayonak, ya takon di mihdiyak nah lutan nibakilangak.
6 Umina ka anhan, APU DIOS, ta baddanganak. Ihanggam di boh-
ol mu nadah buhul kun bumobboh-ol ke ha-on ta atom ke diday
lebbengnan maat mipuun hi kinalimpiyum.
7 Amungom am-in di tataguh kabobboblet mun-ap-apu kan dida
hinah langit.
8 APU DIOS, he-ay munhumalyan am-in hi tagu. Mu ha-oy ke pe ya
kalyom an maid di numbahulak te maid di ek inat hi gaga-iho.
9 He-a ya makaphod kan abun Dios, inilam hin maphod weno ad-adiy
wadah nomnom di tagu. Kinali patikodom anhan di gaga-ihon at-atton
nadan adi mangulug. Ya idat muy gun-udon nadan makangngun-unud
ke he-a.
10 Hi Apu Dios di kihikugak te ihwang na nadan makangngun-unud
ke hiya.

11 Ya maandong di punhumalyana, kinali adina ibahhon kastiguwon
nadan gaga-ihon tatagu.
12 Deket adi muntutuyu nadan gaga-ihon tatagu ya nidadaan hi Apu
Dios an mangastigun didan haitonay ispadana ya idadaan nay panana.
13 Ya idadaana nan katatakut an almas na ya idadaana bo nan
mundadalang an panana.
14 Hay gaga-ihon tagu ya gaga-ihoy nonomnomona, iplanunay
atonan humlun hi gulu ya haulonay tatagu.
15 Mungka-ut boh bitut kaknaan di udum an tatagu, mu hiya ot ya
abuy makna.
16 Ya nan gulun atonah ibbana ya mibangngad ke hiya. Athidi bon
maat ke hiya nan gaga-ihon implanunan atonah ibbanan tagu.
17 Mu ha-oy ke pe ya mumpasalamatak ke APU DIOS te maandong
di pangatna ya ikantak di pundayaw kuh ngadan nan AP-APU an
Katagtag-ayan.

8

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwe ya magitalaan

1 APU DIOS an Ap-apu mi, hay kinatag-em ya makattibon am-in tuh
luta. Ya hay dayaw mu ya maid di kiingngohanad kabunyan.
2 Takon di u-unga ya goggolang ya natuttuduwan hi maphod an
pundayaw ke he-a.* Ya gapuh ongal an kabaelam ya nalakan apputom
nadan buhul mun mungngohen he-a.
3 Deket intangad ku nah lintum an kabunyan ta tinibok nan bulan
ya nadan bittuwon an inha-ad mu nah kiha-adan da
4 ya mipanomnom an hay tagu ya nababa, yaden tipet pakannom-
nomom ya paka-ippaptok mu dida?
5 Lintum didan nababbaba mu he-a,† ya ongal di nangipadayawam
ke dida.
6 Diday impun-ap-apum am-in hanadah lintum,‡
7 umat nadah kalnero, baka, nadan udum an aggayam,
8 hamuti, dolog ya am-in nadan wadah baybay.
9 APU DIOS an Ap-apu mi, makulug an hay kinatag-em ya makattibon
am-in tuh luta.

9

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta mi-panggep hi natayan nan imbabale

1 APU DIOS, dayawon dakah puhuk ya hi nomnom ku. Kalkalyok
am-in di inat mun makakkaphod.
2 Maan-anlaak gapun he-a ya ikantak di pundayaw kun he-a, Ap-apu
an Kabaelanan am-in.
3 Deket he-ay nakihanggah buhul ku ya na-ala on natu-i dat mate da.
4 Man-uke ya maandong ya limpiyuy punhumalyam, kinali impati-
bom an maid di bahul ku.

---

* **8:2 8:2** Tibon yuy Mateo 21:16 † **8:5 8:5** Hay kibalinan di “he-a” ya damana bon “nadan anghel.” Tibon yuy Hebrews 2:7. ‡ **8:6 8:4-6** Hebrews 2:6-8

5 Mu nada ken gaga-ihon tataguh kabobboblen adi mangulug ke he-a
ya kanam di nabahulan da, ta hidiye nan dadagom didat makal-iwan
dat nangamung.
6 Impakadaddag muy buhul mi, takon di boble da ta makal-iwan dat
nangamung.
7 Mu he-a, APU DIOS ya mumpatul kat nangamung. Dehna ka nah
ubunam an munhumalyan am-in hi tatagu.
8 Maandong di punhumalyam ya limpiyuy pun-ap-apum.
9 APU DIOS, he-ay kihikugan nadan mipaholholtap ya he-ay bumad-
dang nah tiempon di ligat.
10 Hanadan nanginilan he-a, APU DIOS ya he-ay pundinolan da te
adim oggan iwalong nadan munhapul ke he-a.
11 Mungkanta takuh pundayaw takun APU DIOS an Ap-apud
Jerusalem. Kalkalyon takun am-in hi tatagu nadan makaphod an inat
na.
12 Adina kal-iwan nadan munholholtap ya adina kal-iwan di
mumpahpahmok an mumbagah baddang ya kastiguwona nadan
pumatepate.
13 Homkonak anhan, APU DIOS, ta tibom tun pumpaholholtap di
buhul kun ha-on. Baddanganak ta adiyak mate
14 ta dayawon dakah hinangngab di dakol an tatagu nadah hogpan
ad Jerusalem ya ta ipatibok di pun-an-anlaak hi nangihwangam ke ha-
on.
15 Hanadan gaga-ihon tatagun adi mangulug ke APU DIOS ya nungka-
ut dah bitun kaknaan di ibba dan tagu, mu dida ot abuy naknah di.
16 Hi APU DIOS ya mainilay kinaDios na nah maandong an punhu-
malyana. Kinali, dadiyen tatagu ya makna dah bitun kina-utan da.
17 Hay lubukan di pangayan nadan gaga-iho. Ya hidiye damdamay
gun-udon am-in nadan tatagun nangiwalong ke Apu Dios.
18 Mu nadan nawotwot an tatagu ya adida makal-iwan ya adi
munnananong an adi midat di namnamaon da.
19 APU DIOS umina ka! Adim iabulut an e daka ngohayon hi tatagu!
Humalyaom ot ya abu didat kalyom di numbahulan da.
20 AP-APU mi, wadaom di takut ke dida ya ipainilam ke didan tagu
da ya abu.

10

1 APU DIOS, tipe anhan ta maka-iddawi kan dakami ya tipet mitalu
ka ten waday ligat mi?
2 Mumpahhiya nadan gaga-ihon tatagu ya paligligaton day nawot-
wot. Daan mo anhan AP-APU ta diday munholtap nadah gaga-ihon
implanu dan aton hi ibba dan tagu
3 te ipahhiya day gaga-ihon omnawan da. Adi daka lispituwon ke
dadiyen naagum an tatagu te kahingon daka.*
4 Dida ya adi daka ibilang an Dios da ya adi daka mahapul te
nakattag-ey punnomnom dah adol da.
5 Yaden maphod udot di pumbalinan am-in di aton da. Ya
taltalanggaan da bo udot di buhul da. Mu adida maawatan di ine-en
di pangastigum ke didah udum hi algo.

* **10:3 10:3** Hay udum an tatagun nun-adal hi kalin di Hebrew ya kanan day hay kibalinan tuwe ya “Lispituwon da nadan naagum an tatagu ya gaga-ihoy kalyon da mipanggep ke he-a, APU DIOS.”

6 Kanan dah adol day “Maphod am-in di pumbalinan di aton mi ya
nunna-ud an maid di ligat an umalin dakami.”
7 Mun-idut da† ya langkak di kalkalyon da. Deke bot kimmali da ya
manaktakut da. Nakaidaddaan bo udot di umipahingit ya gaga-ihon
kalyon da.
8 Eda muntalu nadah munhihhilong ta mumbotak dah kumpulmin
mala-ut patayon da takon di maid di bahul da. Ya eda pe tuwali
munhood hi patayon dah maid di kabaelanan mundipendal hi adol
na.
9 Umat da nadah layon an nunlokman munhood hi dopapona. Umat
da bo nadah mun-anup an kinna da ke nan botbotakkon da ya alan
dat pun-ie da.
10 Nakal-ot da, ta hidiye nan maid di maat nadan dopapon da te maid
di kabaelan da, kinali mahmok da mo kattog.
11 Kanan nadan gaga-ihon tataguy “Ugge inilan Apu Dios di at-atton
taku te adi ditaku tibtibbon.”
12 APU DIOS, kastiguwom nadan gaga-ihon tatagu, mu adim anhan
kal-iwan nadan mahmok ta baddangam dida.
13 Tipe nin ta damanan pihulon daka nadah gaga-ihon tatagu, ya
kanan da bo udot hi adol day: Adiyak kastiguwon ke hiya?
14 Mu he-a, APU DIOS ya tibom kaya nadan aton dan umipabulun
ya humlun hi ligat di udum an tatagu ta kastiguwom dida. He-ay
pundinolan nadan maid di kabaelan da ya he-ay mangitakdog nadah
napuh-ig.
15 Ma-idom di kabaelan nadan gaga-ihon tatagu ya kastiguwom dida
inggana itikod dan mangat hi gaga-iho.
16 He-ay munnanong an patul ta nangamung. Ya nadan mundayaw
hi udum an dios ya mama-id da tuh boblem.
17 APU DIOS, inilak an donglom di dasal nadan mahmok an tatagut
alubyagom dida.
18 Donglom anhan di pumpahpahmok nadan mipaligligat ya nadan
napuh-ig ta itakdog mu didat adi mo tanaktakuton di tatagu dida.

11

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

1 Hi APU DIOS di kihikugak, kinali adiyu kanan ke ha-on di “Eka
nadah bilid ta umat ka nadah hamutin e mihikug hidi.
2 Te indadaan nadan gaga-ihon tataguy pana dat idalunu dan panaon
nadan limpiyun tatagu.
3 Nganney maat di limpiyun tagu hin maid di ustuh linteg?”
4 Mu hi APU DIOS an wadah dih Templonah langit an pun-ap-
apuwana ya uh-uhdunganan am-in di tatagu takon di daana, kinali
inilanan am-in di at-atton da.
5 Om, tibtibbonay at-atton nadan maphod ya gaga-ihon tatagu.
Kahingngitana nadan tatagun pumapatte.
6 Ta hidiye nan ahina ipaaliy mundadalang an apuy ya maka-atung
an dibdib nadah gaga-ihon tatagut kastiguwona dida.
7 Makakkaphod hi APU DIOS ya pakappinhod nay limpiyu. Ta hidiye
nan ahi makihayyup nadan maphod an tatagun hiya.

† **10:7 10:7** Tibon yuy Romans 3:14

12

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen magitalaan

1 Tibom anhan, APU DIOS di atom te mungkamaid da moy mangun-
unud ke he-a. Maid moy damanan pundinolan takon di oha.
2 Takon di hinag-on da ya langkakan da te man-ut maphod di kalyon
da, mu gaga-ihoy wadah nomnom da.
3 Upupom, APU DIOS di tokon nadan athidin tatagu te man-ut
maphod di kali da muden gaga-ihoy wadah nomnom da. Ya upupom
damdamay tokon nadan mumpahhiyan kanan day
4 "Mahapit taku, kinali nalaka takun ihapitan di dahdin tagut
apputon taku. Ya dahdiy kabaelanan mangipatikod ke ditaku nadah
pinhod takun aton?"
5 Mu himmumang hi APU DIOS an kananay "Tinibok di ma-ma-at
nadah mahmok ya nawotwot an tatagu. Ya dingngol kuy palak da
gapuh namahig an punholholtapan da. Ta hidiye nan umaliyak ta
ihwang ku dida te hidiyey nabayag an hahad-on dan atok."
6 Am-in di kalyon APU DIOS ya makulug ya midinol, umat nah
nakammahman silber an namimpitun nalanat, ta hidiye nan adi e
punhalinduwaan di kalyona.
7 Ot gapu te athidi ya inila mi, APU DIOS an ipaptok mu nadan
mipaligligat an tatagu ya ihwang mut nangamung didah ad-adin aton
nadan gaga-ihon tatagu,
8 te takon di kay da hiyyahiyyan mundaldallan ya pakatoballon am-
in di tataguy gaga-ihon at-atton da.

13

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

1 APU DIOS, kon kal-iwanak ta nangamung? Kon-anay pangitikodam
an mangiwalong ke ha-on?
2 Kon-anay kapoppogan tun kabulubulunak? Kon athitu pe kattog hi
kabigabigat an u-umyungak? Adim anhan iabulut an eyak anapputon
hi buhul ku.
3 Uhdunganak anhan, APU DIOS, ta humangom di dasal ku. Pabangn-
gadom di olot ku ta adiyak mate.
4 Te deket mateyak ya kanan nan buhul kuy "Tamtamana! Naapput
bo kaya!" Ne mun-am-amlong mo nadan udum an buhul ku gapuh
naapputak.
5 Mu mundinolak hi nahamad an pamhod mun ha-on. Ya mun-am-
amlongak te ihwangak ke he-a.
6 Ikantaan daka, APU DIOS, te makaphod kan ha-on.

14

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

1 Hanadan makudang di nomnom da ya kanan dah nomnom day
"Maid di Dios." Dida ya gaga-ihon abuy nomnom da ya gaga-iho boy
aton da. Maid ni-moy ohan didan mangat hi maphod.
2 Uh-uhdungan APU DIOS hi langit di tatagu tuh lutat tibona hin
wada ke diday nanomnoman an pinhod dan abun inilaon hiya,

3 mu maid. Te am-in di tagu ya inwalong dah APU DIOS. Maid ni-moy
ohan mangat hi maphod te numbalin dan am-in hi gaga-iho.*
4 Kanan APU DIOS di "Tipet nanongnan makulhiy ulun nadan gaga-
ihon tatagu? Adida mundasal ke ha-on. Ya pulhon day limmun di
tataguk ta hidiyey kitaguwan da."
5 Mu ahida tumattakut te ahi ipatibon Apu Dios an pakabbaddangana
nadan tatagun makangngun-unud ke hiya.
6 Nguddanon di gaga-ihon tatagun pa-iyon di planun nadan mahmok
an tatagu, mu ipaptok metlaing APU DIOS dida.
7 Kay-ahan ya waday malpud Zion an mangihwang nadah holag
Israel hi buhul da te paphodon bon APU DIOS didat uma-amlong da.

15

Hay kantan David

1 APU DIOS, inilak an hay mabalin an makiha-ad ke he-a nah
Templom nah madayaw an bilid mu
2 ya nan tagun makangngun-unud hi pinhod mu ya nan limpiyuy
atona ya kalyona.
3 Hidiyen tagu ya adina kalyon di pama-inah ibbanan tagu, adina
aton di gaga-ihoh ibbana ya adina tumtumbukon di hinag-ona.
4 Adina ibilang nadan tatagun adi tobalon APU DIOS, mu tobalona
nadan makangngun-unud ke hiya. Ya deket waday kinalina ya
paannungonan aton, takon di naligat.
5 Mumpagawat hin waday pihhuna, mu adina paporsiento. Ya adina
abuluton an mabayadan ta e muntistiguh langkak ta kilul-uwan nadan
maid di bahul na.
Hanan tagun athinay pangi-ena ya munnananong di pakihayyu-
panan APU DIOS.

16

Hay kantan David

1 Apu Dios, tibom anhan ta maid di maat ke ha-on hi ad-adi te he-ay
pundinolak an kihikugak.
2 Kanak ke APU DIOS di "He-ay Apuk, am-in di wadan ha-on ya
nalpun he-a."
3 Pakatoballok nadan makangngun-unud ke APU DIOS ya umamlon-
gak an maki-kien dida.
4 Mu nadan tatagun hay udum an dios di dayawon da ya mad-uman
di ligat da. Adiyak pe makid-um ke didan mun-appit ya adik dayawon
di dios da.
5 APU DIOS, he-a ya abuy mialig an tawid ku ya idat mun am-in di
mahapul ku. Ya he-ay mangipaduttuk hi nitaguwak.
6 Paddungnay impatawidanak hi makaphod an luta te makakkaphod
di nitaguwak an indat mun ha-on.
7 Dayawok hi APU DIOS an mangituttuduh maphod an atok, takon
nah hilong ya ipanomnom nan ha-on nadan tuguna.
8 Ya inilak an hiya ya wadat nangamung ke ha-on, kinali madinolak.
9 Ta hidiye nan maan-anlaak an mangalkalih kaphod mu, APU DIOS.
Takon di mateyak ya inilak an mahuwanak ke he-at

* **14:3 14:1-3** Romans 3:10-12

10 adiyak punnanongon hi lubuk ta adiyak mabuluk hidi te ha-oy di
pinilim an muttatyum.*
11 Impainilam ke ha-on an mahuwanak hi katayak ya mun-am-
amlongak te wada kat nangamung an pundinolak.†

17

Hay dasal David

1 Donglom anhan di dasal ku, APU DIOS. Idasal kun baddanganak ta
hay maandong di maat ke ha-on. Om, donglom anhan tun dasal kun
nalpuh puhuk.
2 Kalyom an maid di bahul ku te inilam di ine-en di limpiyu.

3 Inilam di wadah puhuk ya nomnom ku te takon nah hilong ya
patnaanak ta tibom hin waday gaga-ihoh puhuk ya nomnom ku, mu
maid di mahamak mu. Man-uke ya nonomnomok an maid di ek kalyon
hi humlun hi ek punliwatan.
4 Inun-unud kuy tugun mu ot uggeyak naki-kie nadah mabungot ya
gaga-ihon tatagu.
5 Ya impunnanong kun mangun-unud ke he-a ot maid di ek imbahho
nadah tugun mu.

6 Apu Dios, man-uket mundasalak ke he-a ya inilak an humangom
di dasal ku, kinali uhdunganak anhan ta donglom di dasal ku.
7 Ipatibom di nahamad an pamhod mu nah umipamodwong an
pangihwangam ke ha-on. Gapuh ongal an kabaelam ya ihwang mu
nadan mumpabaddang ke he-at maid di ad-adin aton di buhul dan
dida.
8 Aduganak anhan an pakappinhod mun paddungnay haniyanak
nah a-on di payak mu.
9 Om, aduganak ta maid di aton nadan gaga-ihon tatagu ya nadan
katatakut an buhul kun nunlikkub ke ha-on.
10 Maid di homok da ya mumpahhiya da.
11 Inunudak ke dida ot likkubonak ya hahalipat-an day pundopapan
dan ha-on.
12 Kay da naagangan an layon an munho-ho-od ke ha-on ta pumbik-
iyak.

13 APU DIOS, umali ka anhan ta makihangga ka hantudah buhul kut
apputom dida. Usalom di ispadam ta ihwangak hi aton hantudan gaga-
ihon tatagu.
14 Om, ihwangak anhan gapuh ongal an kabaelam hi aton datuwen
gaga-ihon tatagun hay gun-udon da ya ammuna hantudan wada tuh
luta. Kastiguwom didat holholtapon da nadan ligat an lebbengnan
holtapon da. Ya hana ot ta takon di imbabale da ya inap-apu da ya
munholholtap da damdama.

15 Man-u pen ha-oy te madinolak an ahi daka tibon te makangngun-
unudak ke he-a. Om, umamlongak an ahi manibon he-ah bumangu-
nak.

---

* **16:10 16:10** Acts 13:35 † **16:11 16:8-11** Tibon yuy Acts 2:25-28

18

Hay kantan David an muttatyun APU DIOS an midat nah mangipang-panguluh kanta. Hituwey ingkantana handih nangihwangan APU DIOS ke hiya ke Saul ya nadan udum an buhul na.

1 Pakappinhod daka, APU DIOS, he-ay ikodhol ku.
2 Ipaptokak ya ihwangak ke he-an Dios kun mialig an batun kihikugak ya mialig an happiyok.
3 Numpahpahmokak ke he-a ya inihwangak nadah buhul ku, kinali he-ay dayawok.
4-5 Gaga-ihoy na-na-at ke ha-on ot namindakol an innang an mateyak ya paddungnay munho-ho-od nan lubuk ke ha-on.
6 Ot gapu ke dadiyen namahig an nunholholtapak ya numpabaddan-gak ke APU DIOS an Dios ku ya dingngol nay dasal ku nah Templonah langit ot baddanganak.
7 Gapuh boh-ol na nadah buhul ku ya nungkolyog ta takon nan tinaddogan di bibilid ya niwagot.
8 Paddungnay mun-aahuk di olong na ya mamudal hi tokonay dalang di apuy an gumeeng.
9 Imbughul nay kabunyan ot duma-ul an inggattinah mangitit an kulabut
10 ya nuntakkeh anghel ot mangen pun-itayap di dibdib.
11 Inhaninah adol nay tapol ya mangitit an kulabut an nangdon hi udan.
12 Nundagay hiyona nah mahdol an kulabut ot pun-ipae nay dalalu ya kil-at.
13 Hiya an AP-APU an Katagtag-ayan an Dios ya kidul di kalina.
14 Numpana na nadan buhul na ot mungkiwahit da ya impaalinay kil-at ot mamtik da.
15 Ya gapuh namahig an boh-ol na nadah buhul na ya nabudhan di dalinat di baybay takon nan tinaddogan tun luta.
16 Takon di dehdih tap-onad kabunyan ya nunyuung ot guyudonak nah adallom an danum.
17 Inihwangak ke hiya nadah ongal di kabaelan da ya nungkal-ot an buhul kun adik kabaelan an hanggaon.
18 Ya inihwangak ke hiya handih immali day buhul kun nangubat ke ha-on nah tiempon waday ligat ku.
19 Man-uket binaddanganak ot ihwangak nadah katatakut an maat ke ha-on ya gapu te umamlong hi at-attok.
20 Inat nah diyen hidiyey ginun-ud ku te maphod di at-attok ya maid di bahul ku.
21 Inun-unud ku nadan tuguna ya uggek inat di gaga-iho te uggek inwalongan hiya an Dios ku.
22 Ya uggek kinal-iwan nadan tuguna, mu inun-unud kun uggek nginohe.
23 Inilanan maid di bahul ku te uggek inat di gaga-iho.
24 Kinali indat APU DIOS di ginun-ud ku te maphod di at-attok ya inilanan maid di bahul ku.
25 APU DIOS, makulug an adim iwalong nadan adi mangiwalong ke he-a ya maphod di pangat mu nadah maid di bahul na.
26 Maandong di pangat mu nadah maphod di at-atton da, mu kastiguwom nadan mangat hi gaga-iho.

27 Baddangam nadan mumpakumbaba ya ipababam nadan
mumpahhiya.
28 APU DIOS an Dios ku, mialig kan dilag kun mamat-al hi tapol di
biyag ku.
29 Gapuh baddang mu ya kabaelak an apputon nadan makigubat
ke ha-on ya gapuh olot kun indat mu ya hogpok di boble takon di
nakaalladan.
30 Makaphod hi APU DIOS, maid di nihallan pangi-ena. Ya makulug
am-in di kalyona. Hiya ya mialig an happiyon manani nadah mihikug
ke hiya.
31 Hiya ya abuy AP-APU. Hiya ya abuy mialig nah batun kihwangan
taku.
32 Hiya ya abuy mangipal-ot ke ha-on ya hiyay bumaddang hi
pangatak hi maphod.
33 Baddanganak ke hiyat nal-otak an bumtik ta ibtikak nadan buhul
ku umat hi makawan ibtikanay mun-anup ta ume nadah natag-en bilid
ta mihwang.
34 Tinudduwanak ta nalaingak an makigubat ya nal-otak an man-
gusal hi makodhol an pana.
35 APU DIOS, impaptokak ke he-a ot ihwangak an paddungnay
hinaniyanak nah happiyom. Binaddanganak te ongal di kabaelam ya
makaulle kan ha-on ot deyan natag-ey saad ku.
36 Ya gapuh baddang mu ya pamaptok mun ha-on ya maid di oha
nadah buhul kuy nangapput ya nampap ke ha-on.
37 Mu numpudug ku ot anhan dida ot apputok dida. Ya uggek intikod
an nakigubat ke dida inggana nadadag am-in.
38 Nungkatu-i dah hinangngab ku ya adida mo pakataddog.
39 Man-uke ya indatanak ke he-ah olot kun makigubat ot apputok
dadiyen buhul ku.
40 Impatakut mu nadan buhul ku ot bumtik da. Ya gapuh boh
baddang mu ya dinadag kun am-in nadan humihhingit ke ha-on.
41 Indani ya manamak dah bumaddang ke dida, mu maid. Numpah-
pahmok da bon APU DIOS, mu uggena inihwang dida.
42 Numpatek nadan buhul ku ot mungkiwahit dah kakalata ta umat
da nah dap-ul an intayyap di dibdib.
43 Inihwangak ot uggeyak pinate nadah mangohen tatagu ya tinud-
duwak an mun-ap-apu takon hanadah tataguh udum an boble.
44 Ya deket kumaliyak ya un-unudon dan am-in di kalyok. Takon
nadan bokon ku tatagu ya munyuung dah punlispitu dan ha-on.
45 Nama-id di tulid nadan buhul ku ot munggagayonggong dan
mungkaukat nadah nuntaluwan da.
46 Madayaw hi APU DIOS an wadat nangamung! Hiya ya mialig nah
batun kihikugak. Om, madayaw hi APU DIOS an mangihwang ke ha-
on.
47 Hiya an Dios di mangibaloh gaga-ihon aton nadan buhul kun ha-
on. Binaddanganak ot apputok nadan buhul kuh kabobboblet ha-oy di
pun-ap-apu da.
48 Ya ihwangak ke Apu Dios nadah buhul ku.

APU DIOS, uggem in-abulut an waday aton di buhul kun ha-on hi
gaga-iho, mu impangapputak.

49 Kinali, ikantak di pundayaw kun he-a an Dios hi kabobboble tuh
luta.*
50 Impanganapputak an pinilim an patul ya impunnanong muy ulem
ke ha-on an hi David ya nadan holag ku.

19

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

1 Lintun Apu Dios nadan wadah kabunyan. Ya dadiyen lintunay
kitib-an di kinatag-ena.
2 Kabigabigat ya kahilohilong ya dedahdin mangipainilah kinatag-
ena,
3 takon di adida kumali.
4 Te nan ine-e day mangipainilan am-in hi tatagu tuh luta hi kinatag-
en APU DIOS.
Winada nay kabunyan an kiha-adan di algon
5 nabigat ke on bimmudal an umat nah lalakin malahin an maka-an-
anla weno umat nah makiapput an ihik nan e makibuttikan.
6 Ilappuna nah timilanat inggana nah kalin-obana. Ya deket
pinumtang ya maid di ohan adi mangibok hi atung na.
7 Hanan tugun APU DIOS ya makaphod an paphodonay kinatagun di
tagu. Midinol di tuguna ya umidat hi kanomnoman nadan makudang
di nomnom na.
8 Maphod di tugun APU DIOS an ituttudunay limpiyu ya paphodonay
nomnom di tagu. Ya nadan mangun-unud kediyen tugun ya umamlong
da.
9 Maphod an dayawon hi APU DIOS. Hay pundayaw ke hiya ya
munnanong ta nangamung. Limpiyu ya midinol nadan tuguna.
10 Nabalbalol an gamgaman dadiyen tuguna mu nan namahman
balituk. Ya paddungnay malumlumii da mu nan danum di iyyukan.
11 APU DIOS, datuwen tugun muy mangituddun ha-on an muttatyum
hi maphod an atok ya ongal di magun-ud kuh pangun-unudak.
12 Hay ine-en di tagu ya kay nakulap an adina tibon di nihallaana.
Kinali kal-iwam anhan nadan bahul kun na-ala ot atok.
13 Ya baddanganak ta adik aton nadan inilak an punliwatan. Adim
anhan iabulut an dumnot dadiyen ha-on. Ta kay anhan ya pumhod di
pangi-ek ta adik mo aton di gaga-iho.
14 APU DIOS an mialig an batun kihikugak ya kihwangak, hana ot ta
miunnud hi pinhod muy nomnom ku ya hay kalyok.

20

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

1 Hana ot ta donglon APU DIOS di dasal mu nah tiempon maligatan
ka. Om, hana ot ta ipaptok daka nah Ap-apun Dios Jacob.
2 Hana ot ta malpu nah Templo nay baddang nan he-a. Ya hana ot
ta malpu nah Bilid an Zion di pangipal-ot nan he-a.
3 Ya hana ot ta abulutona ya umipaamlong am-in di iappit mun hiya.
4 Hana ot ta idat nan am-in ke he-ay nganneh diyen ibagam. Ya
hana ot ta baddangan dakat umannung an maat am-in di nomnomom
an atom.

---

* **18:49 18:49** Romans 15:9

5 Ta muntukuk kami gapuh amlong mi te nangapput ka ya mun-an-
anla kamih pundayawan min APU DIOS gapuh nangapputam. Ya hana
ot ta hummangonay nganneh diyen ibagam ke hiya.
6 Inilak mon pangapputon APU DIOS nan tinuddunan mumpatul.
Donglonah di nah Templo nay dasal diyen patul ya baddanganah diyen
patul am-in hi pakigubatana. Ta hiyay pangapputona gapuh ongal an
kabaelana.
7 Hay udum an tatagu ya idinol dah almas dan makigubat ya hay
udum ya idinol dah kabayu da. Mu ditaku ke ya idinol takuh ongal an
kabaelan APU DIOS an Dios taku.
8 Dadiyen tatagun adi mangidinol ke hiya ya maapput da ya madadag
da, mu ditaku ke pe ya baddangan ditakut mangapput taku.
9 Kinali APU DIOS, pangapputom anhan nan patul mi. Ya baddangan
dakami nah pumbagaan mih baddang mu.

21

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

1 APU DIOS, maan-anla nan patul nah ongal an kabaelam. Pun-am-
amlonganay nangipangapputam ke hiya.
2 Indat mun am-in di pinhod na, maid di uggem indat.
3 Indatam boh ongal an bendisyon ya pingngotam hi balituk.
4 Imbaganan he-an ihwang muh kate ya timbal mu, ot idatam hi
andukken biyag na.
5 Madayaw hidiyen patul ya nundingngol te impangapput mu.
6 Pun-amlonganay kawadam ke hiya ya munnanong ta nangamung
ke hiyay bendisyon mu.
7 Man-uke ya mundinol hidiyen patul ke he-a, APU an Katagtag-ayan.
Ta hidiye nan nunna-ud an luminggop an maid di pundanagana te
ongal di pamhod mun hiya.
8 Gapuh ongal an kabaelam ya pumbalinom an balud am-in di buhul
mun humihhingit ke he-a.
9 Ya dadagom didan am-in, umat hi panadag di ongal an apuy. Om,
pakadadaggom dida gapuh namahig an boh-ol mu hantuh pumpatib-
am
10 ta maid di matdaan an tumaguh holag dadiyen buhul mu te
patayom didan am-in.
11 Man-ut ihamad dan mumplanuh gaga-ihon aton dan he-a, mu adi
maat di iplanu da,
12 te ahida mamtik hantuh pangidongdongam hi panam ke dida.
13 Ta hidiye nan dayawon daka, APU DIOS, gapuh ongal an kabaelam
ya ikankanta miy amlong mi nadah inainat mun umipamodwong.

22

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen kanta ya mikantan umat nah kantan: Makawa nah Bigatna.

1 Apu an Dios ku, tipet inwalongak ke he-a?* Mumpahpahmokak
anhan ta baddanganak, mu adiyak donglon.
2 Mundasalak nah mapat-al ya hilong ta baddanganak, mu adiyak
donglon. Maid pe kattog di linggop ku.

* **22:1 22:1** Tibon yuy Mateo 27:46 ya Marcos 15:34.

3 Mu he-a, Apu Dios an patul ya makakkaphod kan abu. He-ay
daydayawon min holag Israel,
4 ya he-ay nundinolan handidan aammod mi ot ihwang mu dida.
5 Numpahpahmok dan he-a ot baddangam dida ot uggeda nadis-
mayah nundinolan dan he-a.
6 Mu ha-oy ya kayak pe kattog bokon taguh pangat di tatagun ha-on.
Om, umatak pe kattog nah kolang hi lutan punhinggagattinan da.
7 Taltalanggaanak am-in hanadah manibon ha-on ya pumpad-
ngolanak ya munwigiwig dan
8 kanan day "Deket hi APU DIOS di pundinolam, ne aga ya- hin
ihwang dakan hiya. Gulat nat maka-amlong ke he-a ya tipet adi daka
baddangan?"†
9-10 APU DIOS, he-ay nangipaptok ke ha-on nipalpu dih nitungawak.
He-ay nundinolak an Dios ku handi ingganad uwani,
11 kinali adika anhan midawwin ha-on te mabulubulunak ya he-a ya
abuy mabalin an mamaddang ke ha-on.
12 Linikkubak hi dakol an buhul kun umat hi bubulug nadah kudal
ad Basan
13 ya umat da nah mun-olmom an layon an nidadaan an umihakmal.
14 Hay olot ku ya paddungnay danum an mungkiduyag. Ya hay
punggibok ku ya kay nungkahpung di gugunit ku. Ya maid di tulid
ku.
15 Maid di olot ku. Nakammag-anan di dilak ya nipkot hi alangn-
gaang ku. Tinayananak tuh lutat mateyak hitu.
16 Linikkubak hi gaga-ihon tatagun kay aahu ya tinuduk day taklek
ya hay hukik.
17 Makahakkit di adol ku ya makattiboy gugunit ku. Ya maan-anla
dan mangang-ang-ang ke ha-on an munholholtap.
18 Ingkap-ong day bulwatik ya imbubunut day mangala nah bulwatik
an naabol.‡
19 APU DIOS an mamadbaddang ke ha-on, adika anhan midawwi,
mu baddanganak.
20 Ihwangak ta adiyak patayon ke datuwen tatagun paddungnay
mabubungot an aahu.
21 Ihwangak hi katatakut an aton datuwen gaga-ihon tatagun mialig
nah layon ya mailom an bulug te maid di kabaelak an makihanggan
dida.
22 Ipainilak nadah tutulang kuy mipanggep ke he-a, APU DIOS. Ya
ahiyak makikankantan didah pundayaw min he-a.§
23 Ahik kanan di "Dakayun makangngun-unud ke APU DIOS, hiyay
dayawon yu! Om, dakayun holag Jacob an tatagud Israel, hiyay
dayawon yu!
24 Hiya ya adina iwalong nadan nawotwot. Baddangana dida nah
tiempon di punligatan da ya nidadaan an bumaddang nah punhapulan
dah baddang na."
25 APU DIOS, dayawon daka ya ipaannung ku nan kinalik an iappitan
daka nah kaam-amungan nadan mundayaw ke he-a.
26 Hanadan nawotwot an mundinol ke he-a ya makangngan da ya
mabhug dat dayawon daka. Om, am-in nadan mundinol ke he-a ya

† **22:8 22:8** Mateo 27:43 ‡ **22:18 22:18** Tibon yuy Juan 19:24. § **22:22 22:22** Hebrews 2:12

nunna-ud an dayawon daka. Ya hana ot ta pumhod di biyag da ya
maan-anla dat nangamung.
27 Ahi nomnomon am-in di tataguh kabobbobleh APU DIOS ta
ibangngad dan mundayaw ke hiya
28 te hiya ya nakattag-en patul ya Ap-apun di katagutagu tuh luta.
29 Am-in di kakadangyan ya munyuung dat dayawon dah APU DIOS,
takon nadan mungkatkate ya athidi damdamay aton da.
30 Ahi munhilbi ke Apu Dios nadan mitun-ud an holag taku. Ya ahi
donglon di iimbabale takuy mipanggep ke hiya te nundingngol hiya.
31 Takon nadan ahi mitungo ya ahida inilaon di nangihwangan Apu
Dios ke ditakun tataguna.

23

Hay kantan David

1 He-a, APU DIOS di mialig an mangipattol ke ha-on, kinali maid di
pungkudangak hi mahapul ku.
2 Ipanguluwak an mun-iyatu nah maphod an pumpattolan ya nah
madin-ong an wa-el an uminumak.
3 Pal-otonak ta nangamung. Ya ituttuduwanak hi maphod an pangi-
et kidayawam.
4 Takon di nahalman di ligat kun kayak wadah tapol ya adiyak
tumakut te paddungnay ipaptokak an iusal muy patanong mun
mangihwang ke ha-on hi buhul ku.
5 Ipatibom hi buhul kuy pangipaptok mun ha-on an paddungnay
bisitaak an idadaananak hi mahong-on makan ya mainum. Ya ha-
adam di uluk hi lanan kitib-anan maapnga kan ha-on. Hay bendisyon
mun ha-on ya mahawwahawwal an paddungnay basun nakakkapnu.
6 Inilak an punnanongom di homok mu ya ongal an pamhod mun
ha-on ad uwanin mataguwak. Ta hidiye nan, ha-oy ya nunna-ud an
eyak mundayaw ke he-at nangamung nah balem.

24

Hay kantan David

1 Bagin APU DIOS hantun luta ya am-in di wadah tu umat hi tatagu,
aggayam, nitanom ya nadan udum.*
2 Te hiyay nunlutun ingkapyanay nipab-unana nah dalom di baybay.
3 Kinali dahdi udot di tumikid nah bilid APU DIOS ta e humgop nah
Templona?
4 Abuna nadan maphod di aton da ya maphod di nomnom da, nadan
adi mundayaw hi adi makulug an dios ya nadan adi munlangkak.
5 Bendisyonan APU DIOS didan ihwang na ya ibilang na didan
maphod.
6 Diday umalin mundayaw ke hiya an Dios damdaman Jacob.
7 Ibughul yu nadan hoob ya nadan panton wada tuwali dih done nah
pundayawan ta humgop nan nakattag-en Patul.
8 Dahdih tuwen nakattag-en Patul? Hiyay AP-APU takun madayaw
ya ongal di kabaelana ta maid di pakaapput ke hiya.

* **24:1 24:1** Tibon yuy 1 Corinth 10:26.

9 Om, ibughul yu nadan hoob ya nadan panton wada tuwali dih done
nah pundayawan ta humgop nan nakattag-en Patul.
10 Dahdih tuwen nakattag-en Patul? Hiyay AP-APU an Kabaelanan
am-in ya hiyay Patul an madayaw.

25

Hay kantan David

1-2 APU DIOS an Dios ku, he-ay pundasalak te he-ay pundinolak.
Ihwangak anhan ta adiyak apputon hi buhul ku ya ta adida maan-
anlah kaapputak.
3 Adim anhan iabulut an maapput nadan mundinol ke he-a, mu hay
ipaapput mu ya nadan mungngohen he-a.
4 APU DIOS, ituttudum ke ha-on di pangi-em ta hidiyey un-unudok.
5 Ituttudum ke ha-on di innuk an mumbiyag mipuun hi makulug an
tuttudum te he-ay Dios kun mangihwang ke ha-on. He-ay kawad-an di
namnamak hi kabigabigat.
6 APU DIOS, nomnomom an nipalpu handih done ya maule ka ya
ongal di pamhod mu.
7 Pakawanam anhan di numbahulak dih kaungak. AP-APU, adiyak
kal-iwan te he-a ya maphod ka ya ongal nimpey pamhod mu.
8 He-an AP-APU ya makaphod kan abu. Kinali ituttudum di maphod
an pangi-em hanadah naliwat an tatagut hidiyey un-unudon da.
9 He-ay mangipaduttuk nadah mumpakumbaban tatagu hi maphod
an un-unudon da. Ya ipainilam ke diday pinhod mun aton da.
10 Maule ka ya munnananong di pamhod mu nadah makangngun-
unud nah nakitobbalam ke dida ya nah tugun mu.
11 APU DIOS, ipaannung muy kinalim handit kal-iwam anhan nadan
dakol an numbahulak ta kidayawam.
12 Takon di dahdin tagun makangngun-unud ke he-a an AP-APU ya
adalon da nadan maphod an mialig an dalanon da.
13 Ahi puppumhod di nitaguwan dat kumadangyan da ya ahi
tawidon di iimbabale da tun boble.
14 Dida an makangngun-unud ke he-a ya maphod di pakihayyupan
dan he-a. Ya ipainilam ke dida nan nakitobbalam.
15 AP-APU, he-ay pumbagaak ta nangamung hi baddang te ihwangak
hi nganneh diyen katatakut.
16 APU DIOS, uhdunganak anhan ta homkonak. Te dehtun namahig
moy punholholtapak ya maid di udum an hummok ke ha-on.
17 Mabulubulunak an abu ya dakol di pundandanagak, kinali
baddanganak.
18 Om, tibom anhan hantudan kabulubulunak ya kal-iwam am-in di
liwat ku.
19 APU DIOS, dimmakol di buhul ku ya namahig di hingit dan ha-on.
20 He-ay kihikugak, kinali ipaptokak ya ihwangak anhan. Ya adim
anhan iabulut an apputonak hi buhul ku.
21 Ya gapu te limpiyu ka ya makaphod ka ya ipaptokak anhan te
he-ay pangidinolak.
22 Om, Apu Dios, ihwang dakami anhan an holag Israel hi am-in hi
ligat mi.

26

Hay kantan David

1 APU DIOS, kalyom an maid di bahul ku te maphod di at-attok. In-
ohhak ke he-ay pundinol kun uggeyak nunhalinduwa.
2 Patnaanak ta tibom di pangi-ek, hay punnomnom ku ya nadan
nganneh diyen pinhod kun aton.
3 Te inilak an ongal di pamhod mun ha-on ta nangamung ya
nanongnan mangun-unudak ke he-a.
4 Adiyak maki-kie nadah tatagun makallangkak ya humahhaul. Ya
adiyak makidkid-um hanadah kay makaphod di aton da ya kalyon da
yaden deman ot an gaga-ihoy wadah nomnom da.
5 Kahingngitak boy gaga-ihon tatagu, kinali adiyak mid-um ke dida.
6 APU DIOS, ulahak di taklek ta ipatibok an maid di bahul kut
umaliyak nah altar mun
7 ikantak di pumpasalamat kun he-a ya kalkalyok di mipanggep
nadah makaphod an inainat mu.
8 APU DIOS, pakappinhod kun ume nah balem an kitib-an di dayaw
mu.
9 Adiyak anhan pakidadag nadah naliwat. Ya adim anhan iabulut an
maat ke ha-on di umat hi maat nadah pumapatte.
10 Gaga-ihoy atoaton da ya mumpabayad da hi pangatan dah gaga-
iho.
11 Mu adiyak pe athidi te maphod di at-attok. Kinali ihwangak anhan
te huhhummok ka.
12 Inhamad kuh nomnom kun mangun-unud ke he-a, APU takon
di nganney maat ke ha-on.* Kinali dayawon daka, APU DIOS nah
Templom an kaam-amungan di tatagum.

27

Hay kantan David

1 Hi APU DIOS di mamat-al hi nomnom ku. Hiyay mangihwang ya
mangipaptok ke ha-on. Kinali maid di ek takutan.
2 Deket eyak patayon hanadah gaga-ihon tatagu ya dida ot di
madadag.
3 Ya takon di likkubonak hi dakol an buhul kut patayonak ya adiyak
tumakut te madinolak ke APU DIOS.
4 Ya hay anhan ibagak ke APU DIOS ya umeumeyak kumah balenad
uwanin katagguk ta dayawok hiyah di ya ta nomnomnomok ta
nangamung di kaphod na.
5 Te madinolak an baddanganak ta ihwangak ke hiya hi ngannen
aton di buhul kun paddungnay haniyanak hidi nah balena ya
ipaptokak an paddungnay eyak ipattuk nah ongal an batu.
6 Ta hidiye nan maid mo kayay maat nadan buhul kun ha-on.
Ot gapuh amlong ku ya itkuk kuy kantak yaden mun-appitak hi
pundayaw kun hiya nah balena.
7 Donglonak anhan APU DIOS nah pumpahpahmokak ke he-at
ipatibom di ulem ke ha-on ta humangom di dasal ku.

---

* **26:12 26:12** Hituwen kali hi Hebrew ya “Malinggopak mon timmaddog nah nundotal.” Hay oha bon kibalinana ya “Malinggopak mo te ipaptokak ke he-at maid di ad-adin aton di tagu ke ha-on.”

8 Kanam ke ha-on di “Makat dayawonak.” Ya kanak di “Om,
umaliyak, APU.”
9 He-a, APU DIOS di bumanaddang ke ha-on, adiyak anhan taynan.
Adiyak iwalong an muttatyum ya adiyak boh-olan. Te he-a ya abuy
mangihwang ke ha-on, maid di udum.
10 APU DIOS, takon di iwalongak hi ammod ku ya wada kan
mangipaptok ke ha-on.
11 APU DIOS, ituttudum ke ha-on di pinhod mun atok ya ipanguluwak
nah dalan an maid di katatakut hi maat, man-uke ya uggek inilay atok
te dakkodakkol di buhul ku.
12 Adim iabulut an waday aton nadan buhul kun ha-on te dakol di
langkak an ipabahul da ya panaktakut dan ha-on.
13 Madinolak an tibok di kinakaphod mu ad uwanin mataguwak,
APU.
14 Mundinol takun am-in ke APU DIOS, adi taku iwalong di pangulug
takun hiya te hiya ya abuy pundinolan taku.

28

Hay kantan David

1 APU DIOS an mialig an batun kihikugak, donglom anhan tun
pumpahpahmokak. Te deket adiyak hangudon ya loktat ta makid-
umak nadah umeh boblen di nate.
2 Donglom anhan tun dasal kun he-ah pumpahpahmokak an itaggek
di taklek an idongdong kuh nangappit nah Templom.
3 Adiyak ilagat an makastigu, abuna pe nadan mangmangat hi gaga-
ihoy kastiguwom. Man-ut maphod di kalyon dah hinag-on da, mu
gaga-ihoy wadah nomnom da te humihhingit da.
4 Kastiguwom dida gapu nadah gaga-ihon inat da te hidiyey lebbeng
nan maat ke dida. Ta atom ke diday umat hi inat dah ibba dan tagu.
5 Adida bigbigon nadan inat mu ya nadan lintum, APU. Ta hidiye nan
kastiguwom didat madadag dat nangamung.
6 Dayawon takuh APU DIOS te dingngol nay dasal kuh pumpabad-
dangak ke hiya.
7 Pal-otonak ya itakdogak ke hiya. Ya baddanganak ya ipaamlongak,
kinali mundinolak ke hiya. Ya ikantaak hi pundayaw kun hiya.
8 Om, ipaptok muy tatagum. Itakdog mu ya ihwang mu nan patul an
pinilim.
9 APU DIOS, ihwang muy tatagum ya bendisyonam dida. Om, ipaptok
mu didat nangamung umat hi mumpattol an ipaptok nay kalnerona.

29

Hay kantan David

1 Dakayun wadah kabunyan, dayawon takuh APU DIOS! Dayawon
taku te hiya ya madayaw ya ongal di kabaelana.
2 Om, dayawon takuh APU DIOS ya idayaw taku boy ngadana.
Munyuung takuh hinangngab nah pundayaw takun hiya gapuh
kinaDios na.
3 Deket kumalih APU DIOS an Dios an madayaw ya madngol nadah
baybay di kalinan kay kidul.

4 Ongngal di kabaelan di kalina ya mainilah pungkalkallinan hiya ya
madayaw.
5 Paddungnay pi-angonay maagangan kaiw takon nadan sedar ad
Lebanon.
6 Ya paddungnay pipaytuk na nan bilid ad Lebanon umat nah impan
di baka ya paddungnay pipaytuk na nan Bilid an Hermon umat nah
ka-ong-ongal an lakin baka.
7 Deket kimmalih APU DIOS ya bumuddal di kil-at.
8 Iwagot di kalinay malonan adi maboblayan umat nah adi
maboblayan ad Kades.
9 Ya iwagot na ya ma-idonay kakaiw nadah bilid. Ya pun-itkuk di
tatagu nah Templo nay "Madayaw hi APU DIOS."
10 Hi APU DIOS di mun-ap-aput nangamung, takon handih nalbongan
di luta ya hiyay kanamung hi am-in.
11 Hi APU DIOS ya pal-otonay tataguna ya bendisyonana didat
luminggop da.

30

Hay kantan David an nikanta handih niong-ongan nan Templo

1 Dayawon daka, APU DIOS te inihwangak hi buhul ku ot uggeyak
nunggagayotgotan ke dida.
2 Numpahpahmokak an numpabaddang ke he-a, APU an Dios ku ot
paphodonak
3 te takon di mungkatkateyak an dandanin umeyak ot nah boblen di
nate ya tinaguwak ke he-a.*
4 Ditakun am-in an mangun-unud ke APU DIOS, mungkanta takuh
pundayaw takun hiya ya idayaw taku nan makaphod an ngadana.
5 Man-ut bumoh-ol hi APU DIOS, mu nakatang ya abu. Mu hay ulena
ya munnananong ta nangamung. Athidi nah kumgaan an deke on
ihilhilong, mu nabigat ke kaya ya nawaday amlong.
6 Ha-oy ke ya deket nah malinggopak on kanak di "Maid moy ek
kabulunan."
7 APU DIOS, gapuh ulem ya impal-otak handi, muden inwalongak ke
he-a ya timmakutak.
8 Ot mundasalak ke he-at mumpabaddangak, APU.
9 Kanak hi dasal kuy "Nganney maalam hin mateyak ta milubukak?
Kon damanan mundayaw ke he-ay naten tagu? Ya kon damanan e
kalkalyon di nungkakatey mipanggep nah munnananong an pamaptok
mu?"
10 APU DIOS, donglonak anhan an mundasal an mumpahpahmok ke
he-at homkonak ta baddanganak.
11 Handi ya u-umyungak, APU DIOS, an umatak nah tagun numbul-
watih bulwatin di nabalu, mu gapuh ulem ya manayowak mo te maan-
anlaak.
12 Ya adiyak umop-opya, mu mungkantaak hi pundayaw kun he-a.
APU an Dios ku ya mumpasalamatak ta nangamung ke he-a.

31

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

* **30:3 30:3** Tibon yuy Psalm 71:20.

1 APU DIOS, he-ay kihikugak, adiyak anhan iabulut an mibabain. He-
a ya maandong di pangat mu, kinali idasal kun ihwangak.
2 Om, donglom anhan tun dasal kut ihwangak ad uwani. Daan mot
mihikugak ke he-at haniyanak ta itakdogak ya ta ihwangak.
3 APU DIOS, he-ay mialig an batun kihikugak, daan mo anhan ta
ipangpanguluwak ya ihwangak ta kidayawan di ngadan mu.
4 Adiyak iabulut an makna nah bitun inih-od dan kaknaak te he-a
ya abuy mangihwang ke ha-on.
5 Nangamung kah linnawak,* APU DIOS, inilak an ihwangak ke he-a
te adim ibahhoy ninomnom mun aton.
6 Kahingngitak† nadan mangidinol hi adi makulug an dios, te he-a,
APU ya abuy lebbeng nan pundinolan.
7 Umamlongak nah munnananong an pamhod mun ha-on. Te
tinibom di namahig an nunholholtapak ot baddanganak.
8 Ya uggem in-abulut an dopaponak hi buhul ku. Mu in-eyak nah
maid di gaga-ihon maat.
9 Homkonak, APU DIOS te namahig di ligat ku. Linullumtuk di matak
hi kogakogak. Ya mungkama-id moy namnamak an tumagu.
10 Dehtun u-umyungak an abu, ta hidiye nan kimmakkapuyak mo te
namahig di ligat ku.‡ Ya hay punggibok ku ya kay mungkangpuy gunit
ku.
11 Pihulonak nadah buhul ku ya nadah hinag-on ku. Hanada ke
bon gagayyum ku ya adida mo mih-up ke ha-on te tumakut da. Deket
tinibowak nah kalata ya ihingngi day dalanon da.
12 Kinal-iwanak ke didan kayak nate ya kayak naphik an buhin
niwele.
13 Dakol di dongdonglok hi kanalyon di buhul ku mipanggep ke ha-
on. Ya tumattakutak te implanun di buhul kun mamaten ha-on.
14 Mu takon di athidi ya nahamad di dinol kun he-a, APU DIOS. Kinali
adiyak bumain an mangalin “He-ay Dios ku.”
15 Idinol kuy nitaguwak ke he-a. Ihwangak anhan hi ngannen aton
di buhul kun mangipaholholtap ke ha-on.
16 Ya ulayanak ya patibom di ongal an pamhod muh pangihwangam
ke ha-on an muttatyum.
17 Ya baddanganak anhan APU DIOS ta adiyak mibabain. Tibom ot
ya abut nadan gaga-ihon tataguy mibabain. Hana ot ta ume da nah
boblen di natet
18 maimid moy tokon nadan makallangkak te mumpahhiya da ya
namahig di pungkalkalli dan dakol di ipabahul da nadah maphod an
tatagu.
19 Makaphod kan abu nadah makangngun-unud ke he-a. Ya matibon
di tatagun paka-ippaptok mu nadan mundinol ke he-a.
20 Ot gapu te mihikug dan he-a ya adi mo maat di gaga-ihon planu
ya langkak an ipabahul di buhul dan dida.
21 Madayaw hi APU DIOS te impatibonay ongal an pamhod nan ha-on
handih ginubatak hi buhul kun linikkubak.

---

* **31:5 31:5** Lucas 23:46 † **31:6 31:6** Hay udum an nitudok ya kanan day “Kahingngitam.”
‡ **31:10 31:10** Hay udum an nakanginnilah Hebrew ya kanan day hay kibalinana ya bokon
“namahig di ligat ku” mu “dakol an bahul ku.”

22 Waday naminghan an gapuh namahig an takut ku ya kanak
pe on inwalongak ke hiya. Mu maphod anhan ta dingngol nay
pumpahpahmokak hi pumpabaddangak ke hiya.
23 Pohdon takuh APU DIOS, ditakun am-in an nanongnan mangun-
unud ke hiya. Ipaptok na nadan mangun-unud ke hiya, mu kastiguwo-
nan am-in nadan mumpahhiya te hidiyey lebbengnan maat ke dida.
24 Kinali ipal-ot takuy nomnom takun am-in an waday namnamanan
APU DIOS ya adi taku madismaya.

32

Hay kantan David

1 Maka-am-amlong nan tagun nakaan di liwat na ya ngohena te
pinakawan APU DIOS.
2 Ya mun-am-amlong hidiyen tagu te adi mo ibilang APU DIOS an
naliwat ta hidiyen tagu ya limpiyu moy nitaguwana.*
3 Handih uggeyak nuntutuyuh liwat ku ya maid di linggop kuh
kabigabigat.
4 Kanastiguwonak ke he-a, APU nah hilong ya mapat-al ta deyan
hay punggibok ku ya maid di olot kun kay wa-el an minag-anan di
nahalman an potang.
5 Indani moppe ya inabulut kun naliwatak ot kalyok ke he-an
nuntutuyuwak ya kinal-iwam am-in di liwat ku.
6 Ta hidiye nan, hana ot ta am-in nadan mangun-unud ke he-a, APU
DIOS ya mundasal dan he-a, namam-a nah tiempon waday ligat da. Ta
maid di dumatong ke dida hi nahalman an ligat.
7 He-ay kihikugak ta mihwangak hi gaga-iho. Ipappaptokak ke he-a,
ta hidiye nan ikantak di nangihwangam ke ha-on.
8 Kanan APU DIOS di “Ituttuduk di maphod an aton yu ya tugunon
dakayu ya ipaptok dakayu.
9 Kinali maphod di mangun-unud kayu ta adi kayu umat nah
kabayun kah-in di pakamalan hi gumok ta ahi mangun-unud.”
10 Hanadan gaga-ihon tatagu ya dakol di punligatan da, mu nadan
mundinol ke APU DIOS ya munnananong di pamhod nan dida.
11 Umamlong kayun maphod di pangi-enan makangngun-unud ke
APU DIOS, itkuk yuy amlong yun hiya gapu nadah inat na.

33

1 Am-in takun makangngun-unud ke APU DIOS, ikanta takuy pun-
dayaw takun hiya gapuh amlong taku te hidiyey lebbengna.
2 Ipagangohon takuy gitala taku ya mungkanta takuh pundayaw
takun hiya.
3 Itkuk takuy anla taku ya olton takun mungkantah balun kantan
pundayaw takun APU DIOS an unnudan takuh gitala.
4 Makulug am-in di kalyon APU DIOS ya mipatibon am-in hi atonan
hiyay pundinolan.
5 Hiya an Dios an munnananong di pamhod nan am-in hi tagu tuh
luta ya pakappinhod nay limpiyu ya maandong.

---

* **32:2 32:1-2** Romans 4:7-8

6 Lintunan am-in nadan dakol an wadah kabunyan gapuh kalina ya
abu. Om, takon di bulan, algo ya bibittuwon ya lintuna gapuh kalina
ya abu.
7 Ya inamung na nadan danum hi luta ot makapyay baybay ot
lukudona boy poppog na.
8 Am-in takun tatagu tuh luta, dayawon takun APU DIOS ya
mamodwong takun hiya.
9 Te abuna nimpey kalina ya nawaday luta ya am-in nadan wadah
di.
10-11 Hay implanun APU DIOS ya umannung an maat ta nangamung,
adinadaman e mibahho. Mu hay planun di tatagu ya pa-iyonat adi
matuluy.
12 Hanan himboblayan an hi APU DIOS di dayawon dan Dios da ya
diday pinilinan tatagunan bendisyonana.
13-14 Hi APU DIOS an dehdih langit nah pun-ap-apuwana ya uh-
uhdunganan am-in di tatagu tuh luta.
15 Hiyay nangidat hi nomnom da, kinali inilanan am-in di at-atton
da.
16 Hay patul ya mangapput hi gubat, mu bokon gapu te nal-ot nadan
tindaluna. Athidi bo nah tindalun bokon gapuh olotnay pangapputana.
17 Ya adi pundinolan di inlot di kakabayuh pangapputan hi gubat te
takon di nakakkal-ot da ya adida kabaelan an umihwang.
18 Hi APU DIOS ya paka-ippaptok na nadan makangngun-unud ke
hiya ya nadan mundinol nah nahamad an pamhod na
19 ta ihwang na didah kate. Takon di tiempon di bitil ya wadaonay
kanon dat adida mateh inagang da.
20 Hi APU DIOS di paddungnay happiyon pundinolan takun mamad-
dang ya mangipaptok ke ditaku.
21 Om, hiya an makakkaphod di pundinolan taku, kinali umamlong
taku gapun hiya.
22 APU DIOS, hana ot ta munnanong di pamhod mun dakami, te he-a
ya abuy pundinolan mi.

34

Hay kantan David mipanggep handi kahin-angngowanah hinangngab Abimelek an nangitud-ak ke hiya

1 Mumpasalamatak ta nangamung ke APU DIOS ya kanalkalyok ta
nangamung di kidayawana.
2 Om, hiyay dayawok ta nangamung gapuh inat na. Kal-ina ot
ya donglon nadan maligatan an tatagu tun pundayaw kun hiya ta
umamlong da.
3 Dayawon takuy kinatag-en APU DIOS! Dayawon taku!
4 Nundasalak ke APU DIOS ya dingngol na ot ihwangak nadah
tatakutak.
5 Hanada ke tuwalin mangidinol ke hiyah ligat da ya umamlong dat
adida mibabain.
6 Umat ke ha-on an handih mumpahpahmokak ke APU DIOS ya
binaddanganak am-in hi ligat ku.
7 Te nadan anghel na ya guwalyaan dat ihwang da nadan
makangngun-unud ke hiya.

8 Mangulug kayun APU DIOS ta gibokon yuy kaphod na. Te makulug
an umamlong nan tagun mundinol ke hiya.
9 Dakayun tatagun APU DIOS, un-unudon yu hiya te idat nay
mahapul am-in nadan mangun-unud ke hiya.
10 Takon nadan layon ya makudangan dah kanon da, mu nadan
mangun-unud ke hiya ya adida makudangan hi mahapul da.
11 Dakayun u-unga, mundongol kayu ta tuttuduwan dakayun
mangun-unud ke APU DIOS.
12 Deket pinhod yun madukdukey biyag yu ya madukdukey pun-
amlongan yu
13 ya halipat-an yu ta adiyu kalyon di gaga-iho ya langkak.
14 Adiyu aton di gaga-iho, hay maphod di aton yu. Ya mahapul an
malinggop di paki-ki-ayan yuh ibba yun tagu.
15 Te paka-ippaptok APU DIOS nadan maphod di pangi-ena ya
donglonay dasal da.
16 Mu namahig di boh-ol na nadah gaga-ihon tatagu. Deket nate da
ya makal-iwan dah gagala.*
17 Adi umat nadah tatagun maphod di pangi-e dan nundadaan hi
APU DIOS an mangngol hi dasal da ya nundadaan an mamaddang ke
didah kumpulnan ligat da.
18 Ya alubyagona ya pakodholonay nomnom nadan maid di nam-
nama dah biyag da.
19 Dakol di ligat an holholtapon nadan tatagun maphod di pangi-ena,
mu baddangan APU DIOS didah am-in an ligat da.
20 Ya nahamad di pangipaptok nan didat maid di e magi-uh gunit da,
takon di oha.
21 Mu nadan gaga-ihon tatagu ya humlun nadan aton dah katayan
da. Ya nadan humihhingit nadah maphod an tatagu ya makastigu da.
22 Mu nadan makangngun-unud ya mundinol ke APU DIOS ya
ihwang na dida. Maid ke didan mundinol ke hiyay adi ipaptok.

35

Hay kantan David

1 APU DIOS, he-a anhan di humangga nadah makihanggan ha-on ta
gubatom dida.
2 Alam di almas mu ya happiyom ta umali kat baddanganak.
3 Pakaha-itom di ispadam ya pahul mut ihanggam hanadah buhul
kun mamudupudug ke ha-on. Ya kalyom anhan ke ha-on di “Ha-oy an
Dios di mangihwang ke he-a.”
4 Ba-inam am-in nadan nunnomnom an mamaten ha-on ya pumbali-
nom an matama dat adida aton di implanu da.
5 APU DIOS, hana ot ta hi panog-alan nan anghel mu ke dida ya
pumbalinom didah umat hi dugin itayyap di dibdib.
6 Ya hana ot bot tumapol ya dumanglol di dalanon da, yaden
pumpudug di anghel mu dida.
7 Maid di inat kun didah gaga-ihot eyak kon-on ke didah bitu.
8 Kinali hana ot ta madadag da ya mag-a da nadah bitun ingkapya
da.
9 Mu umamlongak gapu ke APU DIOS te ihwangak ke hiya.

---

* **34:16 34:12-16** Tibon yuy 1 Pedro 3:10-12

10 Ahik kalyon ke hiyay “APU DIOS, pakadayyawon daka ya maid
di pangipaddungan ke he-a te ihwang mu nadan nawotwot nadah
tatagun kabaelan dan aton am-in di ngannen gaga-iho.”
11 Hanadan gaga-ihon tatagu ya tistiguwan dan numbahulak yaden
uggek inat nadan ipabahul dan ha-on.
12 Ya gaga-iho ot ya abuy aton dan ha-on gapu nadah maphod an
inat ku. Kinali namahig an u-umyungak an abu.
13-14 U-umyungak handih nundogo da ya nuntopolak an uggeyak
nangan hi pangidasalak ke didan kay da nibilang hi pamilyak, weno
kay ku ammod dida.
15 Mu ad uwanin nadatnganak hi ligat ya maka-am-amlong da ya
tattataw-anak ke dida. Ya naamung dan mangat hi gaga-iho ke ha-on,
mu uggek inila. Oha bo ya langkak di kanalkalyon da mipanggep ke
ha-on.
16 Taltalanggaanak ke dida ya pungkotom day bob-a da ten tini-
bowak.
17 Yaden kon pamgam hi op-opya ya pamgam hi ang-ang-ang?
Ihwangak anhan Apu Dios hi aton datuwen katatakut an tatagun kay
lalayon
18 ta dayawon daka ya mumpasalamatak ke he-a hi hinangngab am-
in di tatagum.
19 Adim iabulut an pun-an-anlaan nadan buhul kun makallangkak
di naapputak. Ya adim bo iabulut an e maka-an-anla nadan buhul kun
humihhingit ke ha-on hi maid gapuna* yaden ha-oy ya u-umyungak.
20 Kanan di hay punhahayyupan di kalkalyon da ya bokon ot ya abu
te mumplanuplanu dah gaga-ihon aton da nadah maulen tatagu.
21 Pun-itkuk day ipabahul dan ha-on an kanan day “Makulug!
Impakattibo min inat nah diye.”
22 Mu he-a, APU DIOS ya inilam di makulug. Kinali, adim anhan
pamgay op-opya ya adiyak iwalong.
23 Mu, umina ka ot ya abu ta itakdogak.
24 APU an Dios ku, kalyom an uggeyak nabahulan te he-a ya
maandong di pangat mu. Adim iabulut an tattataw-anak hi buhul ku
gapu ketuwen ligat ku.
25 Ya adim anhan iabulut an eda nomnomon an aton di athitu: “Ad
uwani mo anhan di tiempon pangatan taku nah pinhod takun aton an
poppogon takuy biyag tuwen tagu.”
26 Idasal kun hana ot anhan ta mibabain nadan maan-anla gapu te
munholholtapak. Ya hana ot ta mibabain damdama nadan nangapput
ke ha-on.
27 Mu paamlongom ot anhan nadan nangitakdog ke ha-on. Ipanom-
nom mun didah tuwe: “Madayaw hi APU DIOS te pakabbaddanganay
muttatyuna.”
28 Humangom di dasal kut kalkalyok ta nangamung di mipanggep hi
kaphod mu ya kinalimpiyum.

36

*Hay kantan David an muttatyun APU DIOS an midat nah mangipang-
panguluh kanta*

---

* **35:19 35:19** Juan 15:25

1 Hay gaga-ihon tagu ya adi tumakut an munliwat ke Apu Dios.* Hay
kakulugana ya abunay punliwatan an nonomnomona.
2 Ya gapu te nakattag-ey punnomnom nah adol na ya adina matiboy
kinagaga-ihona.
3 Gaga-ihoy kalkalyona ya makallangkak. Ya maid di nomnom na
mipanggep hi maandong an pumbiyag.
4 Deke bot mibabakillang nah hilong ya numanomnom hi gaga-ihon
atona. Ad-adit nangamung di atona. Ya maid ni-moy kananan itikod
nan mangat hi gaga-iho.
5 APU DIOS hay pamhod mu ya pamaptok mun dakami ya
munnananong ya adi malkud umat hi kabunyan.
6 Ya nahamad di kaphod mu, umat nadah bilid an nihamad da
nah niha-adan da. Ya hay kinalimpiyum ya umat nah kinadallom di
baybay. He-a, APU DIOS ya ipaptok muy tatagu ya aggayam.
7 Hanan adi malumman an pamhod mu ya nabalol umat hi gamgam.
Kinali am-in di tagu ya damanan mihikug ke he-a.
8 Mun-am-amlong kamin mangan hanadah dakol an makan an
winadam. Ya idat mun dakamiy inumon min danum an nalpu nah
makaphod an wa-el.†
9 He-ay nalpuwan di biyag am-in di matagu ya hay dilag muy panilag
mi.
10 APU DIOS, punnanongom di pamhod mu nadah naminhod ke he-a
ya ipatibom di ulem nadah maminhod ya mangipaamlong ke he-a.
11 Adim anhan iabulut an aton nadan mumpahhiya ya gaga-ihon
tataguy pinpinhod dan aton ke ha-on ta pabtikonak.
12 Deyan naka-apput dadiyen tatagu. Nungkatu-i dan adida bo kaya
pakataddog.

37

Hay kantan David

1 Adi kayu madanagan mipanggep nadah gaga-ihon tatagu ya adi
kayu umamo nadah aton da.
2 Te ahida mama-id, umat hi holok an makleng ta mate.
3 Mundinol kayun APU DIOS ya aton yuy maphod ta malinggop kayu
nah kiha-adan yu.
4 Hiyay pun-amlongan yu ot idat nan am-in di nomnomnomon yun
mahapul yu.
5 Hiyay pangidinolan yuh nitaguwan yu ot makulug an baddangan
dakayu
6 ta mipainilah katagutaguy kaphod ya kinalimpiyu yu, umat nah
algon pat-alanan am-in.
7 Adi kayu madanagan, mu mundinol kayun APU DIOS. Anusan yun
had-on di baddang na. Adi kayu umamoh kadangyan an tatagu weno
nadan gaga-ihoy at-atton da.
8 Ya adi hi ittay on bumoh-ol kayu ya adi kayu madanagan te adi
maphod di pumbanagana.

---

* **36:1 36:1** Romans 3:18 † **36:8 36:8** Hay pinhod tuwen kalyon ya bokon ya abu hay makan ya danum, mu am-in nadan maphod an indat APU DIOS ta umamlong taku.

9 Hanadan mangidinol ke APU DIOS ya paphodona dida nah boblen
indat nan dida, mu nadan gaga-iho ya madadag da.
10 Ya loktat ta mama-id dat takon di e hamahamakon dida ya maid
dan e matibo.
11 Mu nadan tatagun mumpakumbaba ya pumhod di nitaguwan da
ya luminggop da nah pumboblayan dan indat APU DIOS.
12 Hanadan gaga-ihon tatagu ya namahig di boh-ol da nadah maphod
an tatagu, ta hidiye nan ihik dan dadagon dida.
13 Mu katataw-an Apu Dios dida te inilanan adi mabayag ya madadag
da.
14 Takon di uknuton day otak da ya indadaan day pana dat eda
patayon nadan nawotwot ya nadan maphod di pangi-ena
15 ya dida ot ya abuy mapate ya mapaiy pana da.
16 Hanan maphod an tagu ya nabalbalol nan ittay an limmuna mu
hay kinadangyan am-in nadan gaga-ihon tatagu.
17 Te dadagon APU DIOS di kabaelan nadan gaga-ihon tatagu, mu
nadan maphod di pangi-ena ya ipaptok na dida.
18 Ya ipaptok nah kabigabigat nadan makangngun-unud ke hiya Ya
munnananong di bendisyonan dida.
19 Adi mama-id di namnama da nah tiempon waday ligat da te takon
nah waday bitil ya adida map-uhan hi makan.
20 Mu nadan gaga-ihon tatagun buhul APU DIOS ya umat da nadah
habung di holok ya nan ahuk an gagala dan mama-id.
21 Hay gaga-ihon tagu ya umutang, mu adina bayadan. Mu hay tagun
maphod di pangi-ena ya adi athidi te dida ya gaga-o dan bumaddang
ya umidat.
22 Hanada ya abun binendisyonan APU DIOS di mangiboble nah
boblen indat na ke dida, mu nadan inidutana ya madadag da.
23 Hi APU DIOS ya ipaptok na ya ipaduttuk nay pangi-en nan tagun
mangipaamlong ke hiya.
24 Hin kananat mag-a da ya adida munnanong an miathidi te
painahon APU DIOS dida.
25 Naam-amaak mo ya maid di tiniboh ohan maphod an tagun e
inwalong APU DIOS weno e nungkodkoddoy iimbabalenah kanon da.
26 Hanadan makangngun-unud ke APU DIOS ya makaiddat da ya
mumpabano da ya mabendisyonan nadan imbabale da.
27 Iwalong yuy gaga-iho ta hay maphod di aton yu ta munnanong
nadan holag yun mumbobleh tu.
28 Pakappinhod APU DIOS nadan maandong di aton da ya adina
iwalong nadan makangngun-unud ke hiya, mu ipaptok na didat
nangamung. Mu nada ken holag nadan gaga-ihon tatagu ya madadag
da.
29 Hanadan maphod an tataguy mangiboble nah boblen indat nan
dida ta mumboble dah dit inggana.
30 Maphod ta nangamung di itugun di maphod an tagu ya limpiyun
am-in di kalyona.
31 Mihaha-ad hi nomnomna ya puhuna nadan tugun APU DIOS ya
adina ibahhon aton.
32 Hana ken gaga-ihon tagu ya halihalipat-ana nan maphod an tagut
patayona.

33 Mu nan maphod an tagu ya adi iabulut APU DIOS an aton di
buhul nay nganneh diye gaga-iho ke hiya. Ya adina iabulut an makalin
nabahulan an maphod an tagu ten mahumalya.
34 Mundinol kayun APU DIOS ya un-unudon yuy tuguna te idat nan
dakayu tun boble. Mu nadan gaga-ihon tatagu ya ahiyu tibon an
madadag da.
35 Waday inilak an gaga-ihon tagun nahalman di pumpaholholtap
nah ibbana ya namam-an ongal di kabaelanan mialig nah kaiw an
makalluwab.
36 Mu maid di maptok ya nama-id. Ek punhamak, mu maid.
37 Mu adi athidi nah maphod an tagun ipaanhanay pakihayyupanah
ibbana te maphod di nitaguwanah udum hi algo.
38 Mu nada ken gaga-ihon tatagu ya madadag da takon di pamilya
da.
39 Hana ken maphod an tagu ya ihwang APU DIOS ya ipaptok na nah
tiempon di kabulunana.
40 Mihwang hidiyen tagu ta maid di aton di gaga-ihon tatagu ke hiya
te mundinol ke APU DIOS.

38

Hay kantan David ke APU DIOS

1 APU DIOS, adika anhan bumobboh-ol ke ha-on ya adiyak kastigu-
won gapuh boh-ol mu.
2 Paddungnay pinanaak ya dinaw-eyak ke he-a
3 gapuh boh-ol mu te hay liwat ku ot deyan mahakit am-in di adol
ku.
4 Namahig di liwat kun kay makaddam-ot ta adiyak pakaiagtu.
5 Ya gapu te uggek ninomnom ot atok di gaga-iho ya naliputanak an
munhamuy mo ahan.
6 Nabakugak mo ya makahakkit di adol ku ya u-umyungak.
7 Namahig di atung di adol kun kay dandaniy katek.
8 Maid moy olot ku te kimmakkapuyak ya mun-ungiyolak gapuh
hakit di nomnom ku.
9 Apu Dios, inilam am-in nadan pinhod ku ot anhan hi biyag ku.
Takon di palak ku ya inilam.
10 Kumanobkobak gapuh takut ku. Mungkamaid di olot ku ya adi
mo tumittiboy matak.
11 Gapuh liput ku ya adi mo anhan mih-up di hinag-on ku ya
gagayyum kun ha-on, takon di pamilyak ya adida damdama mih-up
ke ha-on.
12 Hanada ke bon buhul kun ihik an mamaten ha-on ya eda indadaan
di kaknaak. Ya nadan ihik nan munliput ke ha-on ya implanu dan
dadagonak. Ad-addi da itikod an numanomnom hi gaga-ihon aton dan
ha-on.
13 Mu pamgak hi op-opyan kayak nalulok ya kayak nanganga.
14 Te pakudukdulok an adik dongdonglon ya adik humangon di
kalyon da.
15 Man-uke ya mundinolak ke he-a, APU DIOS an Dios ku ta he-ay
nangamung an bumaddang ke ha-on.

16 Nundasalak ke he-an kanak di “Adim iabulut an taltalanggaanak
nadah buhul ku weno eda maan-anla nah waday ad-adin naat ke ha-
on.”
17 Mahakit an abuy adol kut kayak mo anhan matu-i.
18 Ya mabulunak gapuh liwat ku ot kalyok an makatuttuyuwak an
nangat ke dadiye.
19 Kahingngitanak nadah buhul kuh maid di gapuna. Dakol da bo
udot ya nungkal-ot da.
20 Takon di maphod di inat ku ya ballohan dah gaga-iho. Ya hay oha
bon gapuna hin tipet kahingngitanak ya gapu te itakdog kuy maphod.
21 APU an Dios ku, adiyak anhan iwalong ya adika midawwin ha-on,
22 mu umali kat baddanganak te he-ay mangihwang ke ha-on.

39

Hay kantan David an midat ke Jeduthun an mangipangpanguluh kanta

1 Kanak hi adol kuy “Tibok ta maid di ek kilaw-anan hi ad-adin atok
ya imidok di tokok hin wada day gaga-ihon tatagut maid di kalyok an
humlun hi pumbahulak.”
2 Muden deket pamgak hi op-opyan maid di kalyok takon di maphod
ya mabulubulunak.
3 Tagak di nomnom ya namam-an mabulunak. Indani ya
bimmobboh-olak. Ot loktat ya kimmaliyak.
4 Kanak di “APU DIOS, ipanomnom mun ha-on an antikkey biyag ku
ya hin kakon-anay katayak.
5 Antikkey indat muh biyag ku ya maid di bilbilang nan he-a.
Makulug an hay biyag di tagu ya hinhap-ud ya abu
6 ya kay a-o. Ilaput di tagun mungngunu, mu mumbalin hi maid di
hilbina. Abunay taganay amuamung hi limmuna, mu hinnatkon di ahi
mangastu.
7 Deket athidi ya nganney namnamaok hi biyag ku? He-a ya abu,
Apu Dios, di kawad-an di namnamak.
8 Ihwangak am-in hi liwat ku ya adim iabulut an taltalanggaanak hi
tatagun makudang di nomnom na.
9 Pamgak hi op-opyan adiyak kumali te he-ay nangat ketuwen
punholholtapak.
10 Daan mo anhan ta itikod mun mangastigun ha-on teden ikatek.
11 Kastiguwom di tatagu gapuh liwat dat disiplinaom dida. Ya
dadagom di biyag di tagun umat hi panadagam hi kulkulap-e. Om,
hay biyag di tagu ya kay hinhap-ud ya abu.
12 APU DIOS, donglom anhan di dasal kun pumpabaddangak ke he-a.
Teden antikke ya abuy in-abulut mun pakiha-adak hituh luta. Umatak
handidah aammod ku dih donen kay da damdama nundag-u ya abu.
13 Kinali, daan mo anhan ta adiyak hahalipat-an ta hamakok di pun-
am-amlongak ta ahiyak tumayan tuh tap-on di luta.”

40

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

1 Inan-anusak an nunho-ho-od hi baddang APU DIOS. Kay-ahan ya
dingngol nay dasal kuh pumpahpahmokak ke hiya.

2 Ot impaptokak ya inihwangak hi katatakut an maat an paddungnay
ginuyudak nah bitu weno tupak ot malinggopak mon impataddog mu
nah nahamad an batu.
3 Intuttuduwanak hi balun kantan pundayaw kun hiya an Dios taku.
Ahi mamodwong di dakol an tataguh pangang-angan da ketuwen inat
na ta madinol da mon hiya.
4 Hanadan mangidinol ke APU DIOS ya umamlong da. Adida mundi-
nol nadah mumpahhiya ya adida makid-um hanadah mundayaw
nadah dios an kinapyan di tagu.
5 APU an Dios ku, dakol di umipamodwong an inat mu ya dakol di
implanum hi kiphodan mi. Ya adiyak pakabilang ke dadiye te dakol.
6 Impaawat mun ha-on an hanan umipaamlong an abun he-a
ya bokon nadan nganneh diyen miappit, umat nadah aggayam an
maghob ya nadan miappit hi kakaanan di liwat, mu hay umipaamlong
ke he-a ya hay nahamad an pangun-unud hi tugun mu.
7 Ot kanak di "Dehtuwak, Apu an mangat nah nitudok mipanggep
ke ha-on an kananay.
8 'APU an Dios ku, umamlongak an mangat nadah pinhod mun atok.
Ya ihaha-ad kuh nomnom ku datuwen tudtudum.' "*
9 Inilam, APU DIOS, an impainilak nadah naamu-amung an tatagum
an mundayaw ke he-ay mipanggep nah maphod an inat muh nangih-
wangam ke dakami.
10 Impaipainilak boy mipanggep nah ongal an baddang mu ya nan
pangihwang mu. Ya intuttuduk ke didan tatagum di mipanggep nah
munnananong an pamhod mu ya pamaptok mu.
11 APU DIOS, homkonak anhan ta nangamung. Hana ot ta gapuh
munnananong an pamhod mu ya pamaptok mun ha-on ya maling-
gopak an maid di maat ke ha-on hi ad-adi.
12 Paddungnay linikkubak hi dakkodakkol an ligat an adiyak paka-
bilang. Man-uke ya namahig di liwat kun umat hi kadakol di buuk ku.
Ya uggek inilay atok an mihwang, ta hidiye nan maid moy tulid ku.
13 APU DIOS, gal-am anhan ta baddanganak ta ihwangak.
14 Hana ot ta maallilaw ya maka-apput nadan tatagun ihik an
mamaten ha-on. Ya hana ot ta mibabain nadan tatagun maka-an-anla
gapu te munholholtapak.
15 Pinhod kun abun maapput dat mibabain nadan manaltalanggan
ha-on.
16 Mu nada ken manapuhapul ke he-a ya hana ot ta umamlong da.
Om, hana ot ta didan am-in an inihwang mu ya mun-am-amlong da
ya itkuk day "Nakattag-en abuh APU DIOS!"
17 APU DIOS, ha-oy ke pe kattog ya nakawwotwotak† ya nakakka-
puyak, kinali adiyak anhan kal-iwan ke he-a. Apu an Dios ku, he-a ya
abuy mangihwang ke ha-on, kinali gal-am anhan an mamaddang ke
ha-on.

41

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

1 Umamlong nadan mauleh nawotwot te baddangan APU DIOS dida
ten maligatan da.

---

* **40:8 40:6-8** Hebrews 10:5-7 † **40:17 40:17** Hay kibalinana ya "makakkahmokak."

2 Ipaptok na dida ya adina iabulut an waday aton di buhul dan didah
gaga-iho. Ya bendisyonana dida ya ihwang na didah kate.
3 Deke bot mundogo da ya alubyagon APU DIOS didah punholholta-
pan da ya paphodona dida.
4 Kanak hi dasal kuy "APU DIOS, homkonak anhan. Ya paphodonak
te nunliwatak ke he-a."
5 Gaga-ihoy kanalyon di buhul ku mipanggep ke ha-on. Ya pinhod
dan mateyak ta makal-iwanak.
6 Hanada ke bon oggan umalin mangidung-on ha-on ya kahin-al-
alubyagon dat umali da ot ya abun mundongdongngol hi ngannen ad-
adi mipanggep ke ha-on ne imme dat eda kanalkalyon hi tatagu.
7 Ya mungkukutyamman dadiyen buhul kun hay gaga-ihoy nonom-
nomon dan maat ke ha-on.
8 Kanan day "Maid di namnamana kediyen dogona! Nunna-ud an
ikatena!"
9 Takon pay anhan nan nahamad an gayyum kun pundinolak ya
adi mo maphod di pakihayyup nan ha-on ya inwalongak. Hidiye ya
nakikakikan pay anhan ke ha-on.*
10 APU DIOS, homkonak anhan ta paphodonak ta ibalok di inainat di
buhul ku.
11 Inilak an umamlong kan ha-on te uggem in-abulut an apputonak
hi buhul ku.
12 Inilak bon baddanganak ta miha-adak hi kawad-am ta nangamung
te maphod di atok.
13 Madayaw nan AP-APU an Dios di holag Israel. Om, madayaw ta
nangamung. Amen.†

Hay Mikadwan Liblun di Psalms (42-72)

42

Hay kantan nadan holag Korah an midat nah mangipangpanguluh kanta

1 APU DIOS, pakahappulon dakan ha-on umat hi panapulan di
makawah hi matuning an danum an inumona.
2 Hapulon dakan abun ha-on an Dios an wadat nangamung. Ya
umabtuwak an e mundayaw ke he-a nah balem.
3 Kabigabigat ya kahilohilong ya lumuwaluwaak an paddungnay
hidiyey kanok, yaden kanan udot nadan buhul kuy "Daan bo nan Dios
mu?"
4 Mahakit di nomnom ku hin ninomnom ku handin naki-eyak hi
tatagu ot ipanguluk didan e mundayaw nah balem. Ya maka-an-anla
kamin pun-itkuk miy kanta mih pundayaw mi ya pumpasalamat min
he-a.
5 Yaden ad uwani ya u-umyunganak an abu. Tipet mabulubulunak?
Mu takon di athidi ya waday namnamak te he-ay pundinolak ya
dayawon daka bo te he-ay Dios kun mangihwang ke ha-on.
6-7 Om, u-umyungak an abu te muntutun-ud di ipaalim ke ha-on
hi kabulubulunak an kay mumbungug an olwang ya kay gangon di
mumpuy-uk an danum nah Wangwang an Jordan an malpu nadah

* **41:9 41:9** Tibon yuy Mateo 26:23 ya Marcos 14:18 ya Lucas 22:21 ya Juan 13:18 † **41:13 41:13** Psalm 106:48

bilid ad Hermon ya Misar. Mu takon di athidi ya nonomnomok di
ulem ke ha-on.
8 APU DIOS, hana ot ta ipatibom di ongal an pamhod mu nah mapat-
al ta ikantak nah hilong di dasal kun he-a an Dios ku.
9 He-an Dios kun mialig an batun kihikugak, tipet kinal-iwanak ke
he-a? Tipet ek holholtapon di namahig an pangat di buhul kun ha-on.
10 Mahakit an abuy pumpanadngol dan ha-on. Ya kanalyon day
“Daan boy pun-at nan Dios mu?”
11 Kinali ad uwani ya u-umyunganak an abu. Tipet mabulubulunak?
Mu takon di athidi ya waday namnamak te he-ay pundinolak ya
dayawon daka bo te he-ay Dios kun mangihwang ke ha-on.

43

1 Apu Dios, itakdogak anhan ta ipatibom hanadah adi mangulug ke
he-an langkak di ipabahul dan ha-on. Ya ta ihwangak hi nganneh diyen
aton dadiyen gaga-iho ya humahhaul an tatagu.
2 He-ay Dios kun kihikugak yaden tipet eyak inwalong? Tipet
inabulut mun aton di buhul kun ha-on di gaga-iho, ta hidiye nan u-
umyungak?
3 Ipaalim di pat-al mu ya punnananongom di pamaptok mun ha-on
ta ipaduttukak an ume bo nah Templom ad Zion an bilid mun kawad-
am
4 ta umeyak nah altar mu ta eyak mun-appit ke he-a, Apu Dios. Ne
mun-ay-ayudingak ya mungkantaak hi pundayaw kun he-a an Dios ku.
Te he-ay kalpuwan di amlong ku.
5 Muden ad uwani ya u-umyunganak an abu. Tipet mabulubulunak?
Mu takon di athidi ya waday namnamak te he-ay pundinolak ya
dayawon daka bo te he-ay Dios kun mangihwang ke ha-on.

44

Hay kantan nadan holag Korah an midat nah mangipangpanguluh kanta

1 Apu Dios, dingngol miy kinalin handidan aammod mi mipanggep
nadah makakkaphod an inat mu handih tiempo da
2 an dinadag mu ya dinog-al mu nadan adi mangulug ke he-a ot
ipaboltan mun am-in di boble da nadah aammod mi. Ketuwen inat
mu ya pinumhod di nitaguwan nadan tatagum.
3 Gapuh ongal an kabaelam di nangapputan nadan tatagum ke
dadiyen boble ot sakupon da, bokon gapuh almas da ya bokon gapuh
kabaelan da. Mu gapuh baddang mun didan hidiyey nangipatibom hi
ulem ya pamhod mun dida.
4 He-ay Patul ku ya Dios kun mangipangapput ke dakamin tatagum
an holag Israel.
5 Gapuh ongal an kabaelam ya apputon miy buhul mi. Ya gapuh
pangidinolan min he-a ya apputon mi dida.
6 Kinali, adik idinol hi panak ya ispadak di kihwangak.
7 Te he-ay mangipangapput ke dakami ya he-a boy mangipaapput hi
buhul mit mibabain da.
8 Ta hidiye nan mundayaw kami ya mumpasalamat kamin he-at
nangamung, Apu.

9 Muden inwalong dakami ya adim mo pinhod an ipanguluy tindalu
mih emi pakigubatan ot mibabain kami.
10 Hay inat mu ot ya abu ya impabtik dakami ot pun-alan di buhul
miy nganneh diyen limmu mi.
11 Ya in-abulut mut numpate dakamih buhul min kay kami kalnero.
Oha bo ya inwahit dakami nadah boblen di udum an tatagu.
12 Nakalakkay nangigattang mun dakamin tatagum an kay maid di
balol min he-a.
13 Ta hidiye nan, taltalanggaan dakami ya tattataw-an dakamih
katagutagu te tinibo day inat mun dakami.
14 Ya usalon di katagutaguy inat mun dakami hi panaltalangga dat
hidiye nan deket tinibo dakami ya munwigwigiwig da.
15 Mibabain kamit nangamung
16 te taltalanggaan dakamih buhul mi. Panadngolan dakami ya ihik
dan manadag ke dakami.
17 Naanaat datuwen am-in ke dakami takon di ugge daka inwalong
ya takon di uggemi imbahhoy nakitobbalam ke dakami.
18 Om, ugge daka inwalong ya uggemi imbahhoy tugun mu.
19 Mu dinadag dakami ot baybay-an dakami nah kad-an di dakol an
katatakut ya mailom an aggayam ta paddungnay wada kamih tapol.
20 Gulat nat inwalong daka ta hay udum an dios di dinayaw min
itagge miy takle mih pundayawan min dida
21 ya inilam ot kuma te he-a ya inilam am-in di wadah nomnom ya
puhun di tagu.
22 Hay kakulugana ya hanghanggaon mit nangamung di katayan
mi gapuh pangun-unudan min he-a, Apu Dios. Man-uke ya hay
punnomnom di tatagun dakami ya kay kami kalneron na-ala on
kinlong da.*
23 Kinali, umina ka anhan Apu Dios ta ihwang dakami. Tipet kay ka
mahmahhuyop? Adi dakami anhan iwalong ta nangamung.
24 Kay dakami italtalluwan ta nangamung. Adim anhan baybay-an
tun ligat an holholtapon mi.
25 Paddungnay natu-i kami ot munlukbub kami ot miathidi kami te
maid di maat mi.
26 Baddangan dakami anhan Apu Dios. Ipatibom di ongal an pamhod
muh pangihwangam ke dakami.

45

Hay kantan nadan holag Korah an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen kanta ya mikanta nah kasal an mikantan miunnud nah kantan "Lilies."

1 Waday ninomnom kuh makapkaphod an kantan itudok ku mi-
panggep ke he-a, apu patul. Usalok di laing kun mangitudok ketuwen
kantan kidayawam umat hi laing nan muntudok hi ab-abig. Hituwey
kantak.
2 He-a ya abuy kapkaphodan di kalalakina ya nalaing kan kumali te
binendisyonan dakan Apu Dios ta nangamung.
3 Kinali ongal di kabaelam ya madayaw ka. Ihikot muy ispadam

* **44:22 44:22** Romans 8:36

4 ya muntakke kah kabayun kitib-anan makangngapput kan itakdog
muy makulug ya maandong an pangat. Ya atom di umipamodwong.
5 Ipaem nadan makattaddom an panam hanadah buhul mut
mungkatuduk di pupuhu da. Ya apputom di katagutaguh kabobboble
gapuh ongal an kabaelam.
6 He-a an Dios ya munnananong ta nangamung di pun-ap-apuwam
ya maandong di pangat mun mun-ap-apu.
7 Pinpinhod muy maphod an pangi-e ya kahingngitam di gaga-iho.
Kinali ha-oy an Dios an un-unudom ya tinuddu dakan madaydayaw
mu nadan ibbam, ta umamlong ka.*
8 Hay bulwatim ya naha-adan hi bangbanglu an myrh, aloe ya cassia.
Ya ikantaan dakah nungkalaing an mungkanta nah balem an naal-
alkusan hi ivory.
9 Hanadan udum an ibilang mun inayam ya iimbabalen di papatul.
Ya nan inayam an timmaddog nah winawwan nan ubunam an mun-
ap-apu ya nunggamgam hi namahman balituk an nalpud Ophir.
10 Donglom tun kalyok ke he-an babain iinen di patul. Adim mo
nonomnomon nadan pamilyam ya iibam.
11 He-an makaddikit an babai ya pakappinhod daka nah patul. Hiyay
ap-apum, kinali atom am-in di pinhod na.
12 Ialiyan daka nadah tatagud Tyre hi regalom. Ya mumpabaddang
di kakadangyan an tatagu ke he-a.
13 Hidiyen iinen di patul an makaphod di kinababaina ya makaphod
di bulwatinan nabalitukan an munho-ho-od nah kuwartunat maaya-
gan an e mangiine nah patul.
14 Ot ie dan numbulwatih makaphod hi kad-an nan patul an inibbaan
nadan binabain muttatyunan
15 maka-an-anla dan mange nah balen nan patul.
16 Apu patul, ahi dakol di linalakin imbabalem ya ahida mumpatul
damdama umat ke he-a ya umat handidan aammod mut ahim pun-ap-
apuwon didah kabobboble.
17 Mipalpud uwani ya midaydayaw kat nangamung tuh kanta. Ta
dayawon dakat nangamung am-in hi tataguh kabobboble.

46

Hay kantan nadan holag Korah an midat nah mangipangpanguluh kantan ikantan di binabai

1 Hi Apu Dios di kihikugan taku ya hiyay mangipal-ot ke ditaku. Wa-
dat nangamung an bumaddang ke ditaku nah tiempon mabulubulun
taku.
2 Ta hidiye nan adi taku tumakut, takon di mungkadadag di lutan
magdey bibilid an mange dah baybay
3 ya takon di umolwang ta mianud di pangngel di bibilid.
4-5 Mu hay Jerusalem ya adi madadag te wadah dih Apu Dios
an Katagtag-ayan an mun-adug hidi. Hanadan numbobleh di ya
umamlong dat nangamung. Ya hidiyen amlong dan malpun hiya ya
mialig nah wangwang an adi matduk.

---

* **45:7 45:6-7** Tibon yuy Hebrews 1:8-9

6 Mu nadan tataguh kabobboble ya tumattakut da te naapput di pun-
ap-apuwan da ya deket kimmalih Apu Dios ya namam-an kay da mateh
takut da.
7 Mu hi APU DIOS an Kabaelanan am-in an Dios damdaman Jacob
ya wadan ditaku ta hiyay kihikugan taku.
8 Nomnomon taku nadan umipamodwong an inat APU DIOS an
nanadag nadah pun-ap-apuwan hituh luta.
9 Patikodonay gubat takon di daana. Ya pa-iyonay pahul ya pana ya
gobhona nadan happiyo.
10 Kalyon APU DIOS ke diday "Dumin-ong kayu! Nomnomon yu an
ha-oy ya abuy Dios an Katagtag-ayan an Ap-apu, takon di daana tuh
luta."
11 Hi APU DIOS an Kabaelanan am-in an Dios damdaman Jacob ya
wadan ditaku ta hiyay kihikugan taku.

47

Hay kantan nadan holag Korah an midat nah mangipangpanguluh kanta

1 Ditakun am-in an tatagu, dayawon takuh Apu Dios. Mumpalakpak
taku gapuh anla taku ya oltoolton takun mungkantah pundayaw takun
hiya.
2 Hiyay DIOS an Katagtag-ayan. Hiyay matakutan ya maun-unud te
hiyay Ap-apun am-in tuh luta.
3 Indat nan ditakuy kabaelan an mangapput nadah buhul takuh
kabobboble ot ditakuy mun-ap-apu ke dida.
4 Ya hiya boy namili nah boblen numboblayan takun holag Israel an
ipahhiya takun tatagunan impakappinhod na.
5 Hiya an Dios ya manged tap-oh kabunyan yaden muntukuk
di tatagu gapuh an-anla da ya pun-ipagango day tangguyub da.
Manalakdang hi APU DIOS an e umbun an mun-ap-apu.
6 Aga, mungkanta takuh pundayaw takun hiya. Mungkanta takuh
pundayaw takun hiya an Patul taku.
7 Hiya an Dios di Patul am-in tuh luta. Mungkanta takuh pundayaw
takun hiya.
8 Hiya ya inumbun nah pun-ap-apuwanan mun-ap-apun am-in hi
kabobboble.
9 Naamung am-in di aap-apu tuh luta ot mid-um da nadah tatagun
mundayaw nah Dios Abraham. Hiyay Patul am-in di papatul di luta.
Ya am-in di tatagu ya dayawon da hiya an Dios an Katagtag-ayan.

48

Hay kantan nadan holag Korah an midat nah mangipangpanguluh kanta

1 Madayaw ya makaphod hi APU DIOS. Hiyay lebbeng nan dayawon
nah bilid na nah boblen kawad-ana.
2 Hidiyen bilid na an Zion an nakattag-e ya makaphod di ang-ang
na, ta hidiye nan umamlong di tataguh kabobboblen mangang-ang.
Hidiyey boblen nan nakattag-en Patul.*

* **48:2 48:2** Tibon yuy Mateo 5:35.

3 Hi Apu Dios ya impatibonan wadah di hiya an mun-adug kediyen
naaladan an boblen Jerusalem.
4 Indani ya nun-aaddumon di papatul hituh lutay titindalu da ot eda
gubaton hidiyen boble.
5 Mu handih nih-up da ot tibon da ya timmattakut da ot mamtik da.
6 Ya munggagayonggong da gapuh takut dan umat da nah babain
muntungo.
7 Dinadag Apu Dios dida, umat nadah bapor di Tarshis an dinadag
di nal-ot an puwok an nalpuh nangappit hi timilan di algo.
8 Dingngol taku handiy inat APU DIOS hi kiphodan diyen boble, mu
ad uwani ya tinibo taku mismuy kaphod diyen boblen kawad-an APU
DIOS an Kabaelanan am-in an daydayawon taku. Aduganah diyen
boblet maid di ad-adin maat, mu luminggop ta nangamung.
9 Apu Dios, nomnomnomon daka nah Templom ya nomnomnomon
miy mipanggep nah ongal an pamhod mu.
10 Lebbeng nan dayawon dakah tataguh kabobboble. Nundingngol
hi kabobbobley dayaw mu ya kinalimpiyum. Ya gapuh ongal an
kabaelam ya pakaapputom nadan bubuhul mu.
11 Ta hidiye nan mun-am-amlong nadan iZion ya am-in di iJudah te
maandong di pun-ap-apum.
12 Ditakun tatagun Apu Dios, etakun am-in hanadah bobled Zion ta
bilangon taku nadan pun-adugan hidi.
13 Pakatibbon taku nadan pun-adugan ya nadan nahamad an binat-
tun alad da ta ahiyu ab-abigon hanadah iimbabale yun mungkitun-ud
ke ditaku.
14 Hidiyen Dios ya hiyay Dios takut nangamung ya hiya boy
mangipaduttuk ta nangamung hi nitaguwan taku inggana mapoppog.

49

Hay kantan nadan holag Korah an midat nah mangipangpanguluh kanta

1-2 Dakayun am-in an tataguh kabobboble tuh luta, kadangyan weno
nawotwot, natag-e weno nababa, donglon yuh tuwe:
3 Te kumaliyak hi kalin di nanomnoman ta maawatan yuy ine-en di
biyag.
4 Ya iesplikar kuy kibalinan di donglok an kalin di nanomnoman
yaden mun-ay-ayyudingak.
5 Adiyak tumakut nah tiempon waday katatakut an maat takon di
linikkubak hi buhul ku*
6 ya gaga-ihon tatagun mundinol ya mangipahhiyah kinadangyan
da.
7 Muden maid di tagun kabaelanan mangihwang hi adol na† weno
bayadanay biyag na ke Apu Dios.
8 Hay kihwangan ya adi nalaka, kinali maid di ohan tagun ena
kabaelan an bayadan di biyag nat
9 munnananong an matagun adi mate.
10 Maten am-in di tatagu takon di nalaing ya nanomnoman weno
makudang di nomnom nat itayan day limmu dah udum an tatagu.

---

* **49:5 49:5** Hay kanan di udum an nitudok ya bokon “hi buhul ku,” mu “hi humahhaul.”
† **49:7 49:7** Hay kanan di udum an nitudok ya bokon “hi adol na,” mu “hi biyag di ohan tagu.”

11 Ta hanan lubuk day punhituwan dat nangamung. Ya man-ut
nungkingadan di ngadan dah lutada, mu taynan da metlaing dadiyet
ibagin di udum an tatagu.
12 Te takon di kadangyan di ohan tagu ya adinadaman hidiyey
mangihwang ke hiyah kate. Ahi metlaing maten umat hi aggayam.
13 Athidiy maat nadah tatagun mundinol hi adol dan makallinggop
da gapu te kadangyan da.‡
14 Ahida umat nah kalneron matet paddungnay katey mangiadug ke
dida. Ya mabuluk di adol dah lubuk an nidawwi nah makapkaphod
an baleda. Hituwey kitib-anan nunna-ud an ahi madatngan di algon
paddungnay apputon nadan makangngun-unud ke Apu Dios dida.
15 Om, maapput dadiyen tatagu, mu ha-oy ke pe ya ihwangak ke Apu
Dios hi kate.
16 Kinali, adi ad-adiy punnomnom yu hin kumadkadangyan day
gaga-ihon tatagun mungkaongal ya mungkiphod di babale da.
17 Te maid di al-alan da ten mate da, adi maki-ey kinadangyan dah
lubuk da.
18 Man-u te makaphod di biyag da tuh tap-on di luta ya pakatbalon
bo peman di tatagu dida te kadangyan da,
19 mu ahida metlaing matet eda mid-um hanadah aammod dan
tapottapol ta nangamung di kad-an da.
20 Makudang di nomnom di tagu hin adina maawatan an adi ihwang
di kinadangyan di tagu, mu ahi mate metlaing an umat hi aggayam.

50

Hay kantan Asap

1 Hi APU DIOS an Kabaelanan am-in ya mun-ayag am-in hi tatagu
tuh luta mipalpuh nangappit hi timilan di algo inggana kalin-obana.
2 Hiya an Dios ya humiyod Zion an makakkaphod an boble.
3 Ahi munggangon kay kidul di umaliyana ya maghob di nganneh
diyen wadah dalanona te waday mundalebdeb an apuy hi hinangngab
na. Ya nalikkod ke hiyay nakal-ot an puwok.
4 Ya kediyen umaliyana ya humalyaonay tatagunan muntistiguy
kabunyan ya luta.
5 Kananay “Amungon yu nadan tataguk an nanongnan mangun-
unud ke ha-on. Dadiye nadan nakitobbalan ke ha-on hi nun-appitan
dan ha-on.”
6 Dadiyen wadah kabunyan di mangipainilah kaphod na te limpiyuy
punhumalyanah tatagu.
7 Kanan Apu Dios hi tatagunay “Dakayun tataguk, donglon yu tun
kalyok. Ha-oy an Dios yuy mangalih bahul yu.
8 Maid di ad-adiyok mipanggep hi in-anappit yu takon nadan nun-
appitan yun ha-on hi maghob nah altar ku.
9 Muden adik mahapul danaen babaka nah kudal yu ya gulding an
ipanaptok yu.
10 Te hay kakulugana ya bagik am-in di aaggayam hanadah mu-
muyung, takon nadan babaka nadah kudal hi kabilibilid.

‡ **49:13 49:13** Hay kanan di udum an nitudok ya bokon “makallinggop da gapu te kadangyan da,” mu “Athidi boy maat nadah mangun-unud ke didan tobalon day kalkalyon da.”

11 Takon di hahamuti ya nadan nganneh diyen matagu ya bagik am-
in.
12 Hin kananat naaganganak ya kon mumbagaak ke dakayuh
makan? Adi mahapul, te bagik am-in tun luta ya am-in di nganneh
diyen matagun wadah di.
13 Adik mahapul nadan babaka yu ya gugulding yu takon di dala da.
14 Mu hay pinhod kun aton yu ya mumpasalamat kayu ta hidiyey
nahamad an iappit yun ha-on an Dios. Ya paannungon yun aton di
insapata yun ha-on an Katagtag-ayan.
15 Ya ha-oy di pumbagaan yuh baddang nah tiempon waday ligat yu
ta baddangan dakayu ta dayawonak."
16 Mu hanada keh gaga-ihon tatagu ya kanan Apu Dios ke diday
"Itikod yu nadan at-atton yun abunay kanalyon yu nadan tugun ku.
Ya maid di lebbeng yun mangalikali nah nakitobbalak hi tataguk.
17 Te adiyu damdama pinhod an matudtuduwan. Ya hay bo udot
punnomnom yu nadah tugun ku ya maid di hilbina.
18 Deket waday inakhupan yuh mangako ya binaddangan yu ot ya
abu. Ya pakappinhod yu pay anhan an makihayhayyup nadah ihuyop
day bokon da inayan.
19 Pinpinhod yun kalkalyon di gaga-iho ya humahhaul kayu.
20 Ya ad-adiy kanalyon yu mipanggep hi tulang yu ya kanalyon yuy
langkak ta pama-i yun hiya.
21 Inainat yun am-in datuwe, mu pamgak hi op-opya. Ot hay
punnomnom yun ha-on ya umatak ke dakayu. Mu ad uwani ya boh-
olan dakayu ya kalyok hi hinangngab yun numbahul kayu.
22 Mahapul an muntutuyu kayun nangiwalong ke ha-on te kal-inat
dadagon dakayu ya maid di mangihwang ke dakayu.
23 Deket un-unudon yuy tugun ku ya ihwang dakayu. Hay
pumpasalamatan yun ha-on di mumpadayaw ke ha-on."

51

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen kanta ya mipanggep hi nangayan nan profetas an hi Nathan hi kad-an David gapuh nangihuyopanan Batsheba.

1 Apu Dios, homkonak anhan ta kal-iwam di liwat ku mipuun nah
ongal an pamhod mu ya ulem.
2 Kaanom am-in di gaga-ihon pangi-ek ta kayak naulahan.
3 Abulutok an numbahulak ya hidiyey mihahhaad hi nomnom ku.
4 Naliwatak te inat ku nadan kanam an gaga-iho. Ya makulug an
he-ay nunliwatak. Ya abulutok an niptok di nunhumalyam ke ha-on.
Ta hidiye nan lebbeng nan kastiguwonak ke he-a.
5 Nunna-ud tuwalin gaga-ihoy kinataguk nipalpu dih nitungowak.
6 Yaden hay pinhod mu ya maphod di pangi-en di tagun adi
munlangkak. Kinali tuttuduwanak anhan ta mawadan ha-on di
punnomnom mu.
7 Kaanom di liwat kut paddungnay naulahanak an maid di lugit ku.
8 Ya ipaamlongak ta takon di namahig di nangastigum ke ha-on ya
umamlongak anhan.
9 Adim nomnomnomon di nunliwatak ke he-a ya kaanom di gaga-
ihon pangi-ek.

10 Wadaom ke ha-on nan maphod an punnomnom mu, Apu Dios, ta
he-a ya abuy un-unudok bo.
11 Adiyak anhan iwalong ya adim kaanon di Espiritum ke ha-on.
12 Ya wadaom boy umat hi amlong ku handih nangihwangam ke ha-
on ya pumbalinonak an makangngun-unud ke he-a.
13 Ta ipainilak di tugun mu nadah numbahul ta mibangngad dan
he-at un-unudon daka bo.
14 Ihwangak anhan, Apu Dios ta adiyak mate ta maan-anlaak an
mangipainilah kaphod mu.
15 Ya baddanganak ta tumulidak an mangalkalih kidayawam.

16 He-a ya adim pun-amlongan nadan aggayam an miappit ke he-
a. Ta hidiye nan gulat nat iappitan daka nadah maghob ya adika
umamlong.
17 Te hay ibilang mun maphod an iappit ku, Apu Dios ya hay
pangabulutak an naliwatak ya hay puntutuyuwak.

18 Hay oha bon ibagak ke he-a ya paphodom di nitaguwan min
tatagud Zion ya baddangan dakami ta iphod mi nan napa-in binattun
alad di Jerusalem.
19 Ta waday innun min mun-appit hi maghob ke he-a, umat hi baka
ya nadan udum an miappit an umipaamlong ke he-a.

52

Hay kantan David handih indatdatong Doeg an iEdom ke Saul an binaddangan Ahimelek hi David. Hituwen kanta ya midat nah mangipangpanguluh mungkanta.

1 He-an tagun nundingngol, tipet ipahhiyam nadan gaga-ihon inat
mu nadah tatagun Apu Dios?*
2 Iplanuplanum di panadag muh ibbam an tagu. Ya mahakit di
kalyom an umat hi hakit di liniputan di makataddom an uwa. Oha
bo ya nakala-ing kan mangapkapyah langkak.
3 Pakappinhod muy gaga-iho, mu adim pinhod di maphod. Ya
pakudukdulom an hay langkak di hapitom mu hay makulug.

4 He-an makallangkak an tagu, maan-anla kan mumpahakit hi tatagu
gapuh kalim.
5 Mu ahi mamingpinghan di panadagan Apu Dios ke he-an lupdukon
dakah nunhituwam ta kaanon dakah boblen di matagu.

6 Deket tibon nadan maphod an tataguh tuwen katatakut an maat ke
he-a ya mamodwong da. Ya tumatawa dan kanan day
7 "Tibon yu keh diyen tagu, adina idinol ke Apu Dios di kihwangana
te idinol nah kinadangyana ya kinagaga-ihona."

8 Ha-oy ke pe ya umatak nah kaiw an oliba an immongal nah balem,
Apu Dios. Idinol kut nangamung nah munnananong an pamhod mu.
9 Ya mumpasalamatak ta nangamung ke he-a, Apu Dios, gapu nadah
inat mu. Ya dayawon dakah hinangngab di tatagum gapuh kaphod
mu.

---

* **52:1 52:1** Hay ohan kibalinana ya "Midinol ta nangamung hi Apu Dios."

53

Hay kantan nunnomnoman David ke Apu Dios. Midat hituwe nah mangipangpanguluh kanta.

1 Hanadan makudang di nomnom da ya kanan dah nomnom day
"Maid di Dios." Gaga-ihon abuy nomnom da ya gaga-iho boy at-atton
da. Maid ni-moy ohan didan mangat hi maphod.
2 Hi Apu Dios hi langit ya uh-uhdunganay tatagu tuh lutat tibona hin
wadan diday nanomnoman an adi manghop an manginilan hiya.
3 Mu maid. Te am-in di tatagu ya inwalong dah Apu Dios. Maid
ni-moy ohan mangat hi maphod te numbalin dan am-in hi gaga-iho.*
4 Kanan Apu Dios di "Tipet nanongnan makulhiy ulun nadan gaga-
ihon tatagu? Adida mundasal ke ha-on. Hay kitaguwan da ya nan
pulhon dah limmun di tataguk."
5 Mu ahi namahig an abuy takut dan namammam-a mu nan
hiniktaman da handi te patayon Apu Dios didan buhul di tatagunat
pun-iwahit nay gunit da. Ya ahi paka-apputon di tataguna dida te
inwalong na dida tuwali.
6 Kay ahan ya waday malpud Zion an mangihwang nadah holag
Israel hi buhul da. Ta umamlong da gapuh pangipaphodan bon Apu
Dios ke dida.

54

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta ya maunnudan hi gitala. Hituwen kanta ya mipanggep hi immaliyan nadan tatagud Sip hi kad-an Saul an mangibaga hin daanay nitaluwan David.

1 Apu Dios, ongal di kabaelam,* kinali ihwangak ya usalom di ongal
an kabaelam an mangitakdog ke ha-on.
2 Donglom anhan di dasal ku ta adiyak anhan baybay-an.
3 Mangali nadan mumpahhiya ya mabubungot an tatagun mamaten
ha-on. Dadiye nadan tatagun adim ibilang.
4 Mu he-a, Apu Dios di bumaddang ke ha-on, kinali adiyak madana-
gan. Inilak an itakdogak ke he-a.
5 Hana ot ta nadan numplanuh gaga-iho ya maat ke dida nadan
implanu da. Om, hana ot ta diday kaatan nadan gaga-ihon implanu
dan aton. Apu Dios, midinol ka te ipaannung muy kinalim an atom an
poppogom di biyag da.
6 Ha-oy ke pe ya umamlongak an mun-appit ke he-a, APU DIOS ya
mumpasalamatak ke he-a te makakkaphod ka.
7 Banaddanganak hi am-in hi ligat ku ya impaapput muy buhul ku.

55

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen magitalaan.

1 Donglom anhan Apu Dios tun dasal ku. Adim anhan pamgay op-
opya.
2 Om, donglom anhan ta baddanganak te namahig di kabulubulunak.

---

* **53:3 53:1-3** Romans 3:10-12 * **54:1 54:1** Hi kalin di Hebrew ya adina kanan di "ongal di kabaelam," mu kananay "gapuh ngadan mu."

3 Dehtun tumattakutak te taktakutonak ya paligligatonak nadah
buhul ku ya bobboh-olanak.
4 Takon anhan ot kumanobkobak te tumakutak an mate.
5 Ya gumayogayonggongak gapuh takut ku.
6 Wada kumay payak kun umat hi palomat tumayyapak ta umeyak
hi nidawwit malinggopak an mun-iyatuh di.
7 Hidi ot kuma nah naka-iddawwin madin-ong an adi maboblayan
di pangayak ta eyak miha-ad hidi.
8 Wadat galgal-ak ot an umet eyak mihikug hidit taynak tun boblen
napnuh hingit an kay nal-ot an puwok an dumadag.
9 Apu Dios, allilawom anhan nadan buhul kut matama dan kumali.
Namahig pe kattog an ammunay papatten ma-ma-at tuh boble.
10 Kabigabigat ya kahilohilong ya mumpapattey tatagu ya mung-
gugulu da.
11 Takon di daana tuh boble ya kumuluk di tatagu, dumadaddag da
ya mangako da.
12 Kon gulat nat nadan buhul kuy manaltalanggan ha-on ya mabalin
an itpol ku, weno ipahhiya day aton da ke ha-on ya italuwak dida.
13 Mu bokon te he-an nahamad an gayyum ku ya ibbak mismuy
mangiathidi.
14 Makakkaphod pay anhan di nakihumhummanganak ke he-ah eta
nundayawan nah Templo, yaden he-ay mangiathidi.
15 Hana ot ta magagalan mate nadan bubuhul kut milubuk da takon
di matagu da te paddungnay diday nunhituwan di gaga-iho.
16 Mu ha-oy ke pe ya mumpabaddangak nah AP-APU an Dios ot
nunna-ud an ihwangak ke hiya.
17 Mumpahpahmokak ke hiya nah hilong, nah biggatna ya nah maal-
algo ta donglonay dasal ku.
18 Ihwangak ke hiya nadah dakol an buhul kun pakihananggaak, ta
malinggop di kibangngadak.
19 Hiya an Dios an Ap-aput nangamung ya donglonay dasal kut
apputona dida te adida pinhod an mumbaliw ya adida tumakut ke
hiya.
20 Namam-a mo anhan nan imbilang kun nahamad an gayyum ku te
imbahhonay nuntobbalan mi ot mumbalin an buhul ku.
21 Anakkayang an makalummiiy kalina, mu kon ot hi puhuna
ya humihhingit. Namahig an makaannuyuk di kalina, mu kon ot
paddungna nan makataddom an hinalung an lumiput.
22 Idinol takuy pundanagan takun APU DIOS ot baddangan ditakun
hiya. Hiya ya adina iabulut an maapput di maphod an tagu.
23 Apu Dios inilak an galgal-am an ipae nadan pumapatte ya
makallangkak hi lubuk da. Dida ya maagangan dan maten adida
datngan di nagtud an katayan da. Mu ha-oy ke pe ya idinol dakan
bumaddang ke ha-on hi ngannen ligat ku.

56

Hay kantan David mipanggep hi nampapan di iPilistian hiyad Gat. Hituwen kanta ya mikantan miunnud nah pungkantah "Nah paloma nah nidawwin kaiw an oak." Midat hituwe nah mangipangpanguluh kanta.

1-2 Homkonak, Apu Dios, teden anuanuponak hi dakol an buhul kuh
kabigabigat. Halipat-anak ta nangamung ke didat punholholtaponak.
3 Muden takon di tumattakutak ya madinolak ke he-a.
4 Om, madinolak ke he-a, Apu Dios ya dayawok di kalim te inilak an
adim ibahhoy kalyom an atom. Kinali adiyak mo tumakut. Nganney
mabalin an aton di tagun ha-on?
5 Manibotibo nadan buhul kuh ipabahul dan ha-on ya numanomnom
dah aton dan manadag ke ha-on.
6 Nunhuhummangan da ot eyak siisiimon ya halipat-an day kadligak
te pinhod dan abun patayonak.
7 Apu Dios, adim anhan iabulut an eda adi makastigu ketuwen gaga-
ihon aton da. Dadagom kuma dida gapuh boh-ol mu.
8 Inilam am-in di kabulubulunak ya inilam di kadakol di in-
luwaluwak te paddungnay intudok mun am-in hi liblum.
9 Nunna-ud an deket mundasalak an mumpabaddangak ke he-a ya
ihunod nadan buhul kut hidiyey panginilaak an baddanganak ke he-a,
Apu Dios.
10 Kinali, madinolak ke he-a, Apu Dios ya dayawok di kalim te inilak
an adim ibahhoy kalyom an atom.
11 Om madinolak ke he-a, Apu Dios, kinali adiyak mo tumakut.
Nganney mabalin an aton di tagun ha-on?
12 Apu Dios, iappit ku nan insapatak ke he-a ya mun-appitak hi
pumpasalamat kun he-a gapuh namaddangam ke ha-on
13 hi nangihwanganak hi kate. Ya uggem in-abulut an eyak
mumbahul ta waday innuk an makihayyup ke he-a, Apu Dios an mialig
an hay pundaldallanak ya nah pat-al an umidat hi biyag.

57

Hay kantan David mipanggep handih inibtikanah Saul ot ume nah liyang. Hituwen kanta ya mikantan miunnud nah pungkantah "Adiyu Pa-iyon." Midat hituwen kanta nah mangipangpanguluh kanta.

1 Homkonak, Apu Dios, te he-a ya abuy pundinolak hi kihwangak.
He-ay kihikugak inggana mala-u tun namahig an ligat ku.
2 Mundasalak ke he-a, Apu Dios an Katagtag-ayan an mangipaan-
nung hi pinhod mun maat ke ha-on.
3 Ya humangom nah kawad-am hi langit di dasal kut ihwangak
nadah buhul ku. Apputom didat pangipatibom nah munnananong an
pamhod ya pamaptok mun ha-on.
4 Dehtun linikkubak hi buhul kun kay da layon an mangan hi tagu.
Hay bab-ada ya kay pahul ya kay pana. Ya hay dila da ya paddungna
nan makataddom an ispada.
5 Ipatibom di kinatag-em hi kabunyan ya hay ongal an dayaw mun
am-in hi kabobboble tuh luta.
6 Inih-od nadan buhul kuy kaknaak, ta hidiye nan u-umyungak. Ya
nungka-ut dah bitu nah dalanok ta maknaak, mu dida metlaing di
nakna.
7 Madinolak ke he-a, Apu Dios, kinali mungkantaak hi pundayaw
kun he-a.
8 Makalamgaak mo ya ihik kun ipagangoy ayyuding ku ya puldingok
di gitalak nah mungkabigat ta mabangun nan algo.

9 Apu Dios, mumpasalamatak ke he-a ya ikantak di pundayaw kun
he-ah hinangngab di katagutagu.
10 Te nan adi malumman an pamhod mu ya pamaptok mun ha-on ya
paddungnay lina-uwan da nadan kulabut ya dinatnganay kabunyan.
11 Om hana ot ta ipatibom, Apu Dios di kinatag-em hi kabunyan ya
hay ongal an dayaw mun am-in hi kabobboble tuh luta.

58

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen kanta ya mikantan miunnud nah pungkantah "Adiyu pa-iyon."

1 Kon dakayun aap-apu ya inila yuy kibalinan di maandong an
pangat? Kon maandong di punhumalya yuh tatagu?
2 Nunna-ud an adi te abunay gaga-ihon nonomnomon yun aton. Oha
bo ya pumapatte kayu.
3 Hay gaga-ihon tatagu ya nitungo da tuwalin gaga-ihoy pangi-eda
ya makallangkak da.
4 Pumatey kali dan kay gitan di ulog. Umat da nah ulog an kobra an
kahinlullullokonan
5 adina hangudon an donglon di paggangon umayum hi ulog takon
di nalaing nan mumpagango.
6 AP-APU an Dios, hana ot ta dadagom di kabaelan dadiyen katatakut
an buhul kun paddungnay pa-iyom di bab-an di layon.
7 Ya hana ot ta ma-idom dida umat nah danum an mauma nah
makamaggan luta weno hana ot ta pa-iyom nadan usalon dan
makigubat.*
8 Ya hana ot ta umat da nah pilak an mabuluk. Ya umat da bo nah
golang an nitungo ya nate ot uggena tiniboy algo.
9 Apu Dios, gapuh namahig an boh-ol mu ya dadagom dida. Om
paminghanom didan dadagon takon di kakat-agu ya aam-ama an kay
mu higidon dida.
10 Mu nadan makangngun-unud ke he-a, Apu Dios, ya ahida maka-
an-anlah pangastiguwam ke dadiyen gaga-ihon tatagu ta paddungnay
pangula dah huki day dalan dadiyen gaga-ihon tatagu.
11 Ne ahi kanan uppen di tataguy "Wada gayam di gun-udon
nadan mangun-unud ke Apu Dios. Makulug an wadah Apu Dios an
munhumalyan am-in hi tatagu tuh luta."

59

Hay kantan David mipanggep hi nangitud-akan Saul hi tindalunan mumbotak ke hiyah balenat patayon da. Hituwen kanta ya mikantan miunnud nah pungkantah "Adiyu pa-iyon." Midat hituwe nah mangi-pangpanguluh kanta.

1 Apu Dios, ihwangak anhan ta maid di ad-adin maat ke ha-on hi
pakihananggaak hi buhul ku.
2 Om, ihwangak anhan hi aton dadiyen pumapatte.
3 Nuntutuggun da ot dehdi dan numbotak an mamaten ha-on yaden
maid di inat kuh gaga-iho.

---

* **58:7 58:7** Hay oha bon kibalinana ya "weno ta umat da nadah holok nah dalan an mungkigatin ta makleng da."

4 Ya takon di maid di numbahulak ke dida ya ihik dan mamaten
ha-on. Umina ka anhan APU DIOS ta tibom tun ma-ma-at ke ha-on ta
baddanganak.
5 Om, APU DIOS an Kabaelanan am-in an Dios nadan holag Israel,
umina kat kastiguwom nadan adi mangun-unud ke he-a. Ya adim
homkon nadan gaga-ihon umihdul an tatagu.
6 Deket nahilong on naukat dan umat da nadah mabungot an ahun
mungngingiyod an humanawwangan hi kakalata.
7 Gaga-ihoy kalyon dan paddungnay lumiput umat hi makataddom
an hinalung. Ya kanan da bo udot di "Adi donglon APU DIOS di kalyon
taku."
8 Mu he-a, APU DIOS ya taltalangaam ya tattataw-am di athidin
tataguh kabobboble.
9 He-ay ikodhol ku, Apu Dios an kihikugak ta mihwangak.
10 Inilak an baddanganak ke he-a, Apu Dios gapuh ongal an pamhod
mun ha-on ta apputok nadan buhul ku.
11 Mu adim paminghanon an patayon dida te kal-iwan di tataguk
hidiyen maat ke dida. Abunay iwahit mu dida ya ipaapput mu dida,
Apu an mangitakdog ke dakami.
12 Hana ot ta makna da gapuh pumpahhiyaan da, gapuh gaga-ihon
kalyon di toko da, hay idut da ya gapuh langkak an kalyon da.
13 Dadagom dida gapuh boh-ol mu. Om, pakadadaggom dida gapuh
boh-ol mut panginilaan am-in di tatagu tuh lutan he-a, Apu Dios di
Ap-apud Israel.
14 Deket nahilong on naukat dadiyen buhul kun umat da nadah
mabungot an ahun mungngingiyod an humanawwangan hi kakalata.
15 Kay da bo ahun mundallanan an manamanamak hi makan ya
mungngingiyod da hin ittay di hinamak da.
16 Mu ha-oy ke pe ya ikantak di mipanggep hi ongal an kabaelam ya
ikantak nah biggatnay mipanggep nah ongal an pamhod mu. Te he-ay
kihikugak nah tiempon di ligat ku.
17 Apu Dios an naminhod ke ha-on, dayawon dakan mangitakdog ke
ha-on. Ya he-ay kihikugak.

60

Hay kantan David mipanggep hi nakigubatanan da Aram Naharaim ke Aram Sobah. Ya mipanggep hi nibangngadan Joab ot patayonay himpulut duwan libun iEdom nah Nundotal an Maahin. Hituwen kanta ya maphod an mituddu ya mikantan miunnud nah pungkantah "Hay palawer nan pakitobbalan." Midat hituwe nah mangipangpanguluh kanta.

1 Apu Dios, inwalong dakami ot maapput kami te bimmobboh-ol kan
dakami. Mu daan mo anhan ta ibangngad dakamin mangun-unud bon
he-a.
2 Paddungnay inwagot muy boble mi ot mungkadhak. Daan mo
anhan ta iphod mu.
3 Nahalman di numpaholholtap mun dakamin tatagum ot kay kami
nabutong an mundangngewan.
4 Mu nada ken makangngun-unud ke he-a ya kinalyam tuwali didat
mihwang dah buhul da.

5 Apu Dios, humangom anhan di dasal min tatagum an pakappinhod
mut ihwang dakami gapuh ongal an kabaelam.
6 Kimmalih Apu Dios hidih balenan kananay “Apputok di buhul kut
ganodwaok di Sekem takon nan nundotal ad Sukot ta ikap-ong ku
nadah tataguk.
7 Ya bagik pay di Gilead ya Manasseh. Puntindaluwok di iEplaim ya
pumpatulok di iJudah.
8 Pummuttatyuk di iMoab ya munhimbut ke ha-on di iEdom. Hidiyey
kitib-anan bagik dadiyen boble. Tumkukak gapuh amlong kuh
nangapputak nadah iPilistia.”
9 Apu Dios, dahdiy mangipangulun ha-on ad Edom? Dahdiy
mamaddang ke ha-on ta hogpok nan nakaalladan an bobleh di?
10 Kon inwalong dakamin he-a, Apu Dios? Kon adika mo maki-e
nadah tindalu mih eda pakigubatan?
11 Baddangan dakami anhan an mangapput hi buhul mi te maid di
hilbin di ibaddang di tagu.
12 Mu deket he-ay bumaddang ke dakami, Apu Dios, ya nunna-ud an
mangapput kami te apputom di buhul mi.

61

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen magitalaan.

1 Apu Dios, donglom anhan tun dasal kun mumpahpahmok ke he-a.
2 Te maid di namnamak ya naka-iddawiyak hi boble mi, kinali
mumpahpahmokak ke he-at baddanganak ta ieyak nah kihikugak ta
maid di ad-adin maat ke ha-on.
3 Man-uke ya he-ay kihikugak an mangipaptok ke ha-on. Ya mialig
ka nah nahamad an binattun alad nan boblet adi mabalin an hogpon
di buhul na.
4 Iabulut mu anhan an miha-adak ta nangamung hi paldang mu nah
balem ta malinggopak an kayak hinophopan hi payak mu.
5 Apu Dios, dingngol mu nadan kinalik an atok ya indat mun ha-on
nadan lebbengnan midat nadah makangngun-unud ke he-a.
6 Hana ot anhan ta idatam nan patul hi andukken biyag nat pala-
uwonay dakol an toon.
7 Hana ot ta baddangam ta nangamung hi pun-ap-apuwana. Ya
ipaptok mu gapu nah munnananong an pamhod mu ya pambal mun
hiya.
8 Ta ikanankantaan dakah pundayaw kun he-a. Ya ta ianappit kuh
kabigabigat nadan kinalik an iappit kun he-a.

62

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta an hi Jeduthun

1 Hi Apu Dios ya abuy pundinolak ya hiyay hadhad-ok an mangih-
wang ke ha-on.
2 Hiya ya abuy mialig an batun kihikugak ya mangihwang ke ha-on.
Ya hiyay makihanggah buhul kut adiyak maapput.

3 Dakayun bumobboh-ol ke ha-on, daan mo anhan ta itikod yun
mangubat ke ha-on te deyan nakakkapuyak an mialigak nah napalun
alad.
4 Pinhod yun ipababay dayaw ku. Dakayu ke tuwali ya pun-
amlongan yuy langkak! Ya man-ut makaphod di kaliyu, mu hay idut
di wadah nomnom yu.
5 Hadhad-ok hi Apu Dios an bumaddang ke ha-on te hiya ya abuy
pundinolak.
6 Hiya ya abuy mialig an batun kihikugak ya mangihwang ke ha-on.
Ya hiyay makihanggah buhul kut adiyak maapput.
7 Om, hiyay mangihwang ke ha-on. Hiya boy mangidat hi dayaw ku
ya hiyay kihikugak.
8 Dakayun tataguk, idinol takut nangamung ke Apu Dios di ligat
taku.Ya kalyon takun hiya nadan kabulubulunan taku te hiyay kihiku-
gan taku.
9 Ditakun tatagu tuh luta, nawotwot weno kadangyan ya maid di
kabaelan taku weno laing takuh panibona. Gulat nat mikilo taku ya
maid di dam-ot takun umat taku nah dibdib.
10 Adi kayu mundinol nah pinilit yun inalah limmun di ibba yun
tagu weno eyu pun-amlongan di inako yu. Ya takon hin kananat
kumadkadangyan kayu ya adi kayu mundinol kediye.
11 Bokon ya abu naminghan di nangngolak an kanan Apu Dios di
hiya ya abuy ongal di kabaelana
12 ya adi malumman di pamhod na.
Apu, nunna-ud an idat muy ginun-ud di ohan tagu mipuun hi inat
na.

63

Hay kantan David mipanggep handih wada nah adi maboblayan ad Judah

1 Apu Dios, he-ay Dios ku. Ipaanhan kuy pakihayyupak ke he-a.
Makahhapul dakah biyag kun umat hi punhapulan nan nakauwwon
tagu hi danum nah mamagan lugar.
2 Impatibom ke ha-on di kinaDios mu nah boblem. Ya tinibok di
ongal an kabaelam ya dayaw mu.
3 Dayawon dakan ha-on Apu Dios, te hay pamhod mun adi malum-
man ya nabalbalol mu hay biyag.
4 Mumpasalamatak ke he-at nangamung ya itaggek di taklek an
mundasal ke he-a.
5 Ya mun-am-amlongak an mangikankantah pundayaw kun he-an
paddungnay nakangnganak hi mahong-on makan ot makabhugak.
6 Nonomnomon daka nah kibakbakilangak nah hilong
7 te banaddanganak. Ya ikantak di amlong ku te madinolak hi
pamaptok mun ha-on.
8 He-ay nanongnah pangidinolak an mangipaptok ke ha-on ya
makulug an ipaptokak ta maid di gaga-ihon maat ke ha-on.
9 Nunna-ud an ipaem nadan e mamaten ha-on nah boblen di nate.
10 Te ahida mateh eda pakigubatan ta kanon di mailom an aggayam
di adol da.
11 Mu ha-on an patul ya pangapputonak ke he-a, Apu Dios, kinali
mun-am-amlongak. Takon nadan ipaannung dan aton di insapata dah

ngadan mu, Apu, ya mun-am-amlong dan mundayaw ke he-a, mu nadan makallangkak ya maimid di tokoda.

64

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

1 Apu Dios, donglom anhan di dasal kut ihwangak hi aton nadan buhul ku.
2 Adim anhan iabulut an maat ke ha-on di planun nadan gaga-ihon tatagu.
3 Himpappangey kanalyon da mipanggep ke ha-on. Mipaddung di dila da nah makataddom an hinalung weno nidongdong an pana.
4 Gagala dan mangiwahit hi kababain an langkak. Ya gapuh langkak da ya pa-iyon day maphod an tatagu.
5 Ihapitan day ibba dan mangat hi gaga-iho. Ya punhuhummanganan day pangiha-adan nah kaknaan di buhul da. Kanan day "Maid di mangang-ang ke datuwen iha-ad taku."
6 Deket waday implanu dah gaga-iho on kanan day "Nakala-ing takun numplanu ketuwen aton taku." Talagan adi mainilay wadah puhu ya nomnom di tagu.
7 Mu pinghanadi ya panaon Apu Dios didat mate da.
8 Om, dadagona dida gapu ke dadiyen gaga-ihon kalida. Ta nadan manibon dida ya munwigiwig dah panaltalangga dan dida.
9 Ta am-in di tagu ya mamodwong da. Ahida nomnomon am-in nadan umipamodwong an inat Apu Dios, ne eda kinalkaliy mipanggep ke dadiye.
10 Ya nadan makangngun-unud ke APU DIOS ya mihikug dan hiya, ya dayawon da ya umamlong da gapu nadah inat na.

65

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

1 Apu Dios, lebbengnan dayawon daka nah balem ad Zion. Ya aton miy insapata min he-a
2 te he-a ya donglom di dasal. Ya he-ay umaliyan di tataguh kabobboblen pumbagaan dah baddang.
3 Nakaliwwat kami, mu pinakawanan dakami.
4 Kinali mun-am-amlong kamin tatagum an pinilim an e makiha-ad nah balem te idat muy dakol an kiphodan mi nah Templom.
5 Apu Dios, he-ay oggan mangihwang ke dakami ya donglom di dasal mi. Atom nadan umipamodwong hi pangipangapputam ke dakami. Ot gapun dadiye ya mundinol mon he-ay katagutaguh kabobboble takon nadan naka-iddawwin dakami.
6 Winadam di bibilid an kipatib-an di ongal an kabaelam.
7 Ya patikodom di bungug di danum hi baybay takon di hay tukuk di tatagu.
8 Ot mamodwong am-in di tataguh kabobboble gapun dadiyen inat mu ot muntukuk da gapuh amlong da.
9 Ipaptok muy luta an ipaalim di udan ta matinat maphod an puntanoman ya ta waday danum hanadah wangwang. Ya wadaom di intanom an bumungah makan mipuun hi pinhod mun maat.

10 Tinaom di lutan tanoman mit yumam-o ta gagalan tummol ya
umongngal di itanom mi.
11 Ta dumakkodakkol di aniyon mi gapuh kaphod mu takon di
daanan numboblayan mi.
12-13 Hanadah bibilid ya dakol di halun mi umat hi kalnero ya nadan
udum an aggayam. Ya nadah nundotal ya nungkatanoman hi page.
Am-in da ya paddungnay pun-itkuk day kanta da gapuh amlong da.

66

Hay kantan midat nah mangipangpanguluh kanta

1 Am-in kayun tataguh kabobboble, itkuk yuy pundayaw yun Apu
Dios.
2 Ikanta yuy mipanggep hi madayaw an ngadana ya hay pundayaw
yun hiya.
3 Kanan yun Apu Dios di "Umipamodwong nadan atom. Ya ongal
di kabaelam, ta hidiye nan mundukkun nadan buhul mun he-a gapuh
takut da.
4 Dayawon dakan am-in hi tagu tuh lutan ikanta day pundayaw dan
he-a ya pundayaw dah ngadan mu."
5 Nomnomon yu nadan umipamodwong an inat Apu Dios an
kiphodan di tataguna.
6 Winadanay mamagan dalan nah gawwan di baybay ot umagwat
nadan tatagunan uggeda natina. Kinali mun-an-anla taku gapu
kediyen inat na.
7 Hiyay munnanong an mun-ap-apu gapuh ongal an kabaelana.
Halipat-anay aton di katagutaguh kabobboble. Ta hidiye nan dakayun
mungngohe, adiyu ipatnan hanggaon hiya.
8 Am-in takun tatagu, dayawon takuh Apu Dios. Olton takun
mungkantah pundayaw takun hiya.
9 Hiyay nangdon hi biyag taku ya tibonat adi taku maapput.
10 Pinatnaan dakamin he-a, Apu Dios, umat nah silber an ayugon hi
apuy ta mamahma.
11 Paddungnay kinna dakami ot ipahakbat muy madam-ot an ligat
ke dakami.
12 In-abulut mun apputon dakamih buhul mi ot namahig di numpa-
holholtap dan dakami. Paddungnay impundallan dakamih apuy
ya impun-agwat dakamih umianud an danum. Mu kay anhan ya
impadatong dakami tuh boblen wadan am-in di mahapul mi.
13-14 Umaliyak an mun-appit hi maghob nah Templom ta ipaannung
kun iappit nan insapatak handih mabulunak.
15 Om, mun-appitak ke he-a hi baka, gulding ya kalneron maghob an
umipaamlong ke he-ay hamuy na.
16 Makayun makangngun-unud ke Apu Dios ta donglon yuy kalyok
mipanggep hi inat nan kiphodak.
17 Nundasalak ke hiya ta baddanganak ya ingkantak di pundayaw
kun hiya
18-19 ya dingngol nay dasal ku ot baddanganak te kinalik am-in ke
hiyay liwat kun maid di uggek kinali. Mu gulat nat waday inhaut ku
ya nunna-ud an uggena hinangud di dasal ku.

20 Dayawok hi Apu Dios te hinumang nay dasal ku ya impunnanong
na nan adi malumman an pamhod nan ha-on.

67

Hay kantan midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen magita-
laan

1 Apu Dios, homkon dakami, ulayan dakami ya bendisyonan dakami
anhan
2 ta inilaon di katagutagu tuh lutay pangi-em ya ta inilaon dan he-ay
mangihwang ke dida.
3 Apu Dios, hana ot ta dayawon dakan am-in hi tatagu.
4 Ya hana ot ta umamlong da ya ikanangkanta day amlong dan he-
a te maandong di punhumalyam ya ituddum di maphod an aton di
katagutaguh kabobboble.
5 Apu Dios, hana ot ta dayawon dakan am-in hi tatagu.
6 Hi Apu Dios an Dios taku ya binendisyonan ditaku ot pumhod di
inliyak taku.
7 Makulug an binendisyonan ditakun Apu Dios. Ya hana ot ta hiyay
dayawon am-in di tataguh kabobboble.

68

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

1 Hi Apu Dios ya iwahit na nadan buhul nan humingit ke hiya ta
mamtik da te maapput da.
2 Atonan diday umat hi pangat di dibdib hi ahuk. Ya umat da bo
nah kandelat an malanat hi apuy. Dida an gaga-ihon tatagu ya ahida
mama-id hi kad-ana.
3 Mu nadan maphod an tatagu ya itkuk day amlong da te wadadah
kad-ana.
4 Ikantaan takuh Apu Dios. Ikanta takuy pundayaw takun hiya an
muntakkeh kulabut. Hay ngadana ya AP-APU. Maan-anla takuh kad-
ana.
5 Hiya an Dios an wada nah Templona ya ipaptok na nadan napuh-ig
ya nabalu.
6 Wadaonay pamilyan kiha-adan nadan mahmok ya niaw-awan
an tatagu. Ya ibukana nadan balud ta maan-anla da. Mu nadan
mungngohen hiya ya ipaena dida nah makamaggan adi maboblayan.
7 Apu Dios, handih impangulum nadan tatagum an nalpud Egypt an
indalan da nah malonan adi maboblayan ya
8 nungkolyog ya nal-ot di udan te he-a an Dios Israel ya immali kad
Sinai.
9 Impaalim di udan an makahhapul nadan tatagum ot mibangngad
an pinumhod nan boble.
10 Ot pumboblayon dakamin tatagum hidi. Ya gapuh kaphod mun
dakami ya pinuppumhod di inliyak mit waday kanon min nawotwot
an tatagum.
11 Waday inmandal Apu Dios ot e inhinap di dakol an binabaiy
mipanggep kediye.
12 Ya namtik nadan buhul dan papatul takon nadan tindalu da. Ot
pun-alan nadan binabain holag Israel di limmun dadiyen buhul da ot
punggogodwa-an da.

13 Takon nadan ugge nakigubat te diday nangipaptok nadah kalnero
da ya nidatan da damdamah bingay da. Ot paddungnay natab-unan
dah silber ya balituk ot umat dan nah paloman nahaniyan hi payak
na.
14 Hi Apu Dios an Kabaelanan am-in ya inwahit na dadiyen papatul
umat hi kiwahitan di nungkag-an dalalu nah bilid an Salmon.
15-16 Dakayun nakattag-e ya o-ongal an bibilid ad Bashan tipet uma-
amo kayu nah bilid an Zion an pinilin APU DIOS an kiha-adanat
nangamung?
17 Nalpuh Apu Dios nah Bilid an Sinai an niunud ke hiyay dakko-
dakkol an adi mabilang an kalesa nah kiha-adana.
18 Handih timmalakdanganah langit ta miha-ad hidi ya dakol di
ingkuyug nah balud.* Ya indatan di tatagu takon nadan mangngohe
hi dakol an regalo. Hidih langit di nunhituwan APU DIOS.
19 Dayawon takuh Apu Dios! Hiyay bumaddang ke ditaku nadah
punligatan takuh kabigabigat. Ya hiyay mangihwang ke ditaku.
20 Hiya an Dios taku ya umihwang. Hiyay Nakattag-en AP-APU an
mangihwang ke ditakuh kate.
21 Mu nada ken buhul na ya gumikonay ulu da. Dadiye nadan
nanongnan at-atton day gaga-iho.
22 Kanan Apu Dios di "Ahik ibangngad nadan buhul yun immed
Bashan an paddungnay ilpuk dida nah dallom di baybay.
23 Ta pangula yuh huki yuy dala da. Ya kanon di ahuy dala dat
makabhug da."
24 Apu Dios an Patul ku, tinibon am-in di tataguy puntutun-udan yuh
nangipanguluwam hanadah tatagum nah kiha-adam.
25 Namangulu nadan mungkanta ot mitun-ud nadan mumpagangon
miunnud nah kanta ya nigawwa nadan binabain mumpagangoh
tamburin.
26 Dayawon takuh APU DIOS nah kaam-amungan nadan holag Israel.
27 Impangulun nadan holag Benjamin, ittayan an bilang ot mitun-ud
nadan mangipangpanguluh holag Judah ot ahi nadan mangipangpan-
guluh holag Sebulun ya holag Naptali.
28 Apu Dios, ipatibom di ongal an kabaelam umat hi inat mu handih
namaddangam ke dakami.
29 Om patibom di ongal an kabaelam nah Templom ad Jerusalem an
pangialiyan di papatul hi kabobbobleh regalo dan he-a.
30 Boh-olam, Apu Dios, dadiyen buhul min iEgypt an kay mailom
an aggayam nah makatlubung ya kay bubulug an nikamoh impan di
baka inggana mumpakumbaba dat mun-appit dan he-a hi silber.† Om,
iwahit mu dadiyen tatagun hay gubat di pinpinhod dan aton.
31 Ahi pun-ialin di iEgypt di nungkabalol an gumok an miappit ke
he-a ya ahi daka damdama dayawon nadah iEthiopia an munyuung
dan he-a.
32 Dakayun katagutaguh kabobbobleh tuh luta, mungkanta kayuh
pundayaw yun Apu Dios
33 an kay nuntakke nah kulabut hi kabunyan an lintuna tuwali dih
done. Mundongol kayun hiya an kay kidul di kalina.

---

* **68:18 68:18** Ephesus 4:8 † **68:30 68:30** Hay oha bon kibalinana ya "inggana mumpakumbaba nadan gamgaman day silber."

34 Ipainila yu an hiya ya ongal di kabaelana, hiya ya Ap-apud
kabunyan ya Ap-apud Israel.
35 Hiya an nakattag-e an Dios nadan holag Israel an deh di nah kiha-
adana ya umipamodwong ya makakkaphod an abu. Hiyay mangipal-ot
hi tataguna ya hiyay kalpuwan di kabaelan da.
Madayaw hi Apu Dios!

69

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen kanta ya mikantan miunnud nah pungkantah "Pakitobbalan an waday plawer."

1 Ihwangak anhan Apu Dios te dehtun paddungnay mungkaltingak
2 an mungkilunok di hukik hi pitok te maid di makulhin pangigat-
tinak. Paddungnay nialiyak tuh adallom an danum ta maltingak te
mungkalbong tun kawad-ak.
3 Naatuwak ya mahakit moy bagang kun umayaayag hi bumaddang
ke ha-on. Ya bimmatag di matak te kimmogakogaak hi punho-ho-
oddak hi pamaddangam ke ha-on.
4 Dakkodakkol di buhul kun dakdakol da mu hay bilang di buuk
ku ya nungkal-ot da bo udot. Ya ihik dan mamaten ha-on. Muden
maid di inat kun gumapuh pangihihingngitan dan ha-on.* Hanada
ken kanalyon da mipanggep ke ha-on ya langkak kaya. Ya ipilit dan
ibangngad kuy uggek inako.
5 He-a mismu, Apu Dios ya inilam am-in di gaga-ihon at-attok te
adinadaman waday mitalun he-a. Man-u te ina-inat ku handiy at-atton
di makudang di nomnomna ya inilak an takon hidiye ya inilam.
6 APU DIOS an Nakattag-e an Kabaelanan am-in, he-a an Dios nadan
holag Israel, adim anhan iabulut an ha-oy di humlun hi kibabainan
nadan mundinol ke he-a.
7 Hay kakulugana ya taltalanggaanak ya bana-inanak hi tatagu
gapun he-a.
8 Ya deyan kayak mo anhan hintaguwan hanadah iibak ya pamilyak.
9 Apu Dios, ongal di pangikaguk tuh balem, mahakit di nomnom ku
ten nalgom di kiatana, kinali ha-oy di kiayan di pamadngol di tagun
he-a.†
10 Muntopolak an adiyak mangan ya kumogakogaak hi pangipatibok
an mumpakumbabaak ke he-a ta deyan taltalangaanak hi tatagu.
11 Taltalangaanak boh pumbulwatiyak hi langgotet ipatibok an u-
umyungak.
12 Ya tanumtumbukonak hi tatagu. Hanada ke bon mabutobutong
ya nangapya dah kantan mipanggep ke ha-on.
13 Mu takon di athidi ya nanongnan he-a, APU DIOS di pundasalak.
Ya humangom di dasal ku nah pinhod mun tiempo. Kinali humango-
nak anhan gapuh ongal an pamhod mu te adim ibahhoy kinalim an
ihwangak.
14 Apu, ihwangak anhan tuh namahig an ligat kun paddungnay
luyun nah dallom di lobong ta adiyak umed dalom. Ya ihwangak
anhan hi aton di buhul ku.

---

* **69:4 69:4** Juan 15:25 † **69:9 69:9b** Romans 15:3

15 Adim iabulut an maltingak ta mateyak ta umeyak ad dalom.
Adiyak anhan ipae nah boblen di nate.

16 APU DIOS, ongal di pamhod mun ha-on ya pakahhomkonak ke
he-a. Kinali donglom anhan di dasal kut baddanganak.
17 Adim anhan pamgay op-opya, mu humangom ot ya abuy dasal ku
te namahig di kabulubulunak.
18 Umali ka anhan, Apu ta ihwangak hi buhul ku.

19 Inilam am-in nadan buhul ku. Ya inilam an intopotopol kuy
pumpadngol ya pumba-iba-in dadiyen buhul kun ha-on.
20 Dehtun u-umyungak gapuh namahig an pumpadngol dan ha-on.
Humamahamakak hi gagayyum kun mangitakdog ke ha-on, mu maid.
Ya namnamaok bon wada day mangalubyag ke ha-on, mu maid bo.
21 Impakan dan ha-on di mumpait. Ya nauwohak, mu impainu-
manak hi pimmakin mainum.‡

22 Hana ot ta kadadagan da nadan hamuhamulon dan pun-am-
amlongan di adol da. Om, hana ot ta mumbalin dadiyeh kay bitun
kag-ahan da ya kakastiguwan da.§
23 Ya hana ot ta mumbalin dan kay nakulap ta adida pakatibo, ya
pakapuyom dida.*
24 Diday pangiduttukam hi namahig an boh-ol mut madadag da.
25 Ya tibom ta maid di matagun matdaan hi nunhituwan dat mabaoh
ya miwalong di babale da.†
26 Te dida ke ya mam-aon dan paligaton nadan kinastigum ya
taltalanggaan da bo udot dida nah indat mun holholtapon da.
27 Halipat-am ya adim kal-iwan am-in di nunliwatan da ya adim
iabulut an eda malibli ke dadiyen inat da, mu kastiguwom dida.
28 Kaanom ot di ngadan da nah liblun nitudkan di ngadan di matagu.
Ya adim pakibilang didah listaan nadan tatagum.

29 Apu Dios, ihwangak anhan tuh namahig an punholholtapak.

30 Dayawok hi Apu Dios. Ikantak di pundayaw kuh kinatag-ena ya
mumpasalamatak ke hiya.
31 Mipaamlong moh udot hi APU DIOS ketuwe mu hay pun-appitan
ke hiya hi bulug an baka.
32 Ya umamlong ya tumulid nadan mipaligligat hi panib-an dan tuwe.
Hana ot ta am-in nadan manapuhapul ke Apu Dios ya maan-anla da.
33 Te hangudon APU DIOS nadan mahmok an tatagun mumpabad-
dang ke hiya. Ya adina kal-iwan nadan tatagunan nikalabut.

34 Dakayun wadah kabunyan ya luta ya nadan wadah baybay,
dayawon takuh Apu Dios.
35 Ihwang nay Jerusalem ya iphod na nadan udum an bobled Judah
ta pumboblayan nadan tataguna.
36 Om, hay holag nadan mangun-unud ya naminhod ke hiyay
mamoltan ke dadiyen boblet malinggop dan mumbobleh di.

---

‡ **69:21 69:21** Mateo 27:48, Marcos 15:36, Lucas 23:36, Juan 19:28-29 § **69:22 69:22** Kanan di udum di hay kibalinan tuwe ya mid-um di gagayyum dan madadag. * **69:23 69:22-23** Romans 11:9-10 † **69:25 69:25** Acts 1:20

70

Hay kantan David handi pumbagaana baddang. Hituwe ya midat nah mangipangpanguluh kanta.

1 APU DIOS, gal-am anhan ta baddanganak ta ihwangak.
2 Hana ot ta maallilaw ya maka-apput nadan tatagun ihik an
mamaten ha-on. Ya hana ot ta mibabain nadan tatagun maka-an-anla
gapu te munholholtapak.
3 Pinhod kun abun maapput nadan manaltalanggan ha-on ta
mibabain da.
4 Mu nada ken manapuhapul ke he-a ya hana ot ta umamlong da.
Om, hana ot ta didan am-in an inihwang mu ya mun-am-amlong da
ya itkuk day "Nakattag-en abuh Apu Dios."
5 APU DIOS, ha-oy ke pe kattog ya nakawwotwotak* ya nakakka-
puyak, kinali gal-am anhan an umalit baddanganak. APU DIOS, umali
ka anhan te he-a ya abuy mangihwang ke ha-on.

71

1 APU DIOS, he-ay kihikugak. Adim anhan iabulut an eyak mibabain.
2 He-a an Dios an maandong di pangat na, donglom anhan tun dasal
kut baddanganak ta ihwangak.
3 He-ay mialig nah batun butikak an ek kihikugan. Om ihwangak
anhan Apu, te he-ay kihikugak ya mangipaptok ke ha-on.
4 Ihwangak an Dios ku hi aton di gaga-ihon tatagun mabungot ya
katatakut.
5 APU DIOS an Nakattag-e, nipalpu handih kaungak ya he-a ya abuy
nangidinolak hi biyag ku ya he-ay namnamak.
6 Om, nipalpu handih wadaak hi putun ina ingganad uwani ya
impaptokak ke he-a. Kinali he-at nangamung di daydayawok.
7 Hay biyag kuy pangiang-angan di tatagu te intakdogak ke he-a.
8 Ta hidiye nan adik itikod an mundayaw ke he-a ya ek ipaipainnilay
mipanggep hi dayaw mu.
9 Adiyak anhan iwalong ad uwanin naam-amaak an nakakkapuyak
mo.
10 Te ihik nadan buhul kun mamaten ha-on ta deyan hidiyey
ihanuhummangan da.
11 Kanan day "Etaku dopapon hidiyen tagu ot maid moy mangih-
wang ke hiya te inwalong Apu Dios."
12 Apu Dios, adika anhan midawwin ha-on. Umali ka ot ya abut
baddanganak.
13 Hana ot ta maba-inan nadan buhul kun ihik an mamaten ha-on.
Om, hana ot ta diday madadag.
14 Mu ha-oy ke ya he-a ya abuy pundinolak ta nangamung an
bumaddang ke ha-on. Ya mihamhamad di pundayaw kun he-ah
kabigabigat.
15 Ek kanalkalyon di mipanggep hi kaphod mu ya nadan inat mun
nangihwang hi tatagum, takon di makudang di pun-awat kun dadiye.
16 APU DIOS an Nakattag-e, ek kalkalyon nadan inat mun kitib-an di
ongal an kabaelam. Ya ek kalkalyon hi tatagun he-a ya abuy maandong
ya limpiyuy pangatna.

---

* **70:5 70:5** Hay kibalinana ya "makakkahmokak."

17 Nipalpu handih kaungak ya tinuttudduwanak ke he-a ya ingganad
uwani ya kanalkalyok di mipanggep nadah inat mun umipamodwong.
18 Adiyak anhan iwalong ad uwanin naam-amaak an nakaub-
bananak, mu baddanganak ot ya abun mangipainila nadah mituntun-
ud an holag miy mipanggep nah ongal an kabaelam ya mipanggep
nadah umipamodwong an inat mu.
19 Apu Dios, takon di hi kabunyan ya nainilay kaphod mu. Dakol di
umipamodwong an inat mu. Maid di udum hi umat ke he-a an Dios.
20 In-abulut mun holholtapok di namahig an ligat, mu madinolak
an paphodom di nitaguwak te takon di mungkatkateyak an dandanin
umeyak nah boblen di nate, mu uggem in-abulut an mateyak.*
21 Ya inilak bon alubyagonak ya idatanak hi ong-ongal pay an dayaw
ku.
22 Dayawon daka, Apu an makaphod an abun Dios di holag Israel te
uggem imbahhon inat di kiphodak. Om, dayawon dakan ikantak ya
ipagangok di ayyuding kuh pundayaw kun he-a.
23 Apu Dios, maka-an-anlaak te inihwangak ke he-a. Kinali itkuk kuy
anlak ya ikantak di pundayaw kun he-a.
24 Ial-algok an kalkalyon di kaphod mu te naapput da ot makabba-
inan nadan ihik an mamaten ha-on.

72

Hay kantan Solomon

1 Apu Dios, idasal kun tuttuduwam nan patul an imbabalen di patul
ta limpiyu ya maandong di pangat nan umat hi pangat mu.
2 Ya ta maandong di pangatnan mun-ap-apuh tatagum, namam-a
nadah mahmok an tatagu
3 ta pumhod ya kumadangyan di boble te limpiyu ya maphod di ahi
aton diyen patul.
4 Baddangam, Apu Dios, hidiyen patul an mangitakdog nadah
nawotwot an tatagu. Ya ihwang na didah pumpaholholtap nadan
mangipaligligat ke dida.
5 Hana ot ta punnanongom, Apu Dios, nadan tatagum an mangun-
unud ke he-a umat hi punnanongan di bulan ya algo.
6 Pumbalinom an makabbaddang hidiyen patul umat hi aton di udan
hi intanom.
7 Hana ot ta nah tiempon di pun-ap-apuwana ya puppumhod di biyag
nadan maphod an tatagu ya munnanong di kinadangyan da umat hi
punnanongan di bulan.
8 Ya hana ot ta hay pun-ap-apuwana ya mipalpu nah baybay inggana
nah oha bon baybay, ya mipalpu nah Wangwang an Euphrates inggana
nah poppog di boble tuh luta.
9 Ta takon nadan tatagu nadah adi maboblayan ya nadan buhul na
ya munyuung dan hiya.
10 Hanadan papatul di Tarsis ya nadan patul nadah boblen linikkub
di baybay ya ialiyan dah regalo. Takon nadan papatul di Sheba ya
Seba ya idatan dah regalo.
11 Ya ahi munyuung am-in di papatul ke hiya ya ahi munhilbin am-in
di tatagu tuh luta ke hiya.

---

* **71:20 71:20** Tibon yuy Psalm 30:3

12 Ahina ihwang nadan nawotwot an mumpahpahmok ke hiya, takon
nadan niwalong an tatagun maid di bumaddang ke dida.
13 Pakahhomkona nadan nakakkapuy ya nadan ma-ma-idan ta
ihwang na dida.
14 Om, ihwang na didat adida mipaligligat ya adida mapate te
nakaballol di biyag dan hiya.
15 Hana ot ta andukkey biyag nan patul. Hana ot ta idasalan di
tatagut nangamung ta bendisyonan Apu Dios. Ya hana ot ta ialiyan
nadan iSheba hi balituk.
16 Ya hana ot ta pumhod di inliyak di tataguna ya makabbungay
nungkitanom hanadah bibilid umat hi nungkitanom ad Lebanon. Ya
hana ot ta mapnuh tatagu nadan boble umat hi kadakol di holok nadah
pumpattolan.
17 Hana ot ta adi makal-iwan, mu munnanong di ngadan diyen
patul umat nah hiyon di potang an munnanong. Ya hana ot ta
mabendisyonan di tataguh kabobboble gapun hiya ya hana ot ta hiyay
dayawon da.
18 Dayawon taku nan AP-APU an Dios di holag Israel. Hiya ya abuy
mangat nadah umipamodwong.
19 Dayawon takuh APU DIOS an madayaw ta nangamung. Hana ot
ta matiboy dayaw nah kabobboble tuh luta. Amen. Ipidwak di amen!
20 Hinaey poppog nadan dasal David an imbabalen Jesse.

Hay Mikatlun Liblun di Psalms (73-89)

73

Hay kantan Asap

1 Makulug an hi Apu Dios ya maphod di pangat na nadah holag Israel
ya nadah maphod di pangi-e da.
2 Muden ha-oy ke ya innang an mama-id di dinol ku ya pangulug
kun Apu Dios
3 te umamowak nadah gaga-ihon mumpahhiyan tibtibbok ya wadan
am-in ke diday maphod.
4 Maid di ligat da, maid di dogoda ya nal-ot da.
5 Adida umat nadah udum an tatagun maligligatan an nunna-ud
tuwalin dakol di holholtapon da.
6 Kinali namahig di pumpahhiya da ya maid di homok da.
7 Bumuddal di gaga-ihon wadah nomnom da ya mumplanuplanu
dah gaga-ihon aton dah ibbada.
8 Katataw-an day udum an tatagu ya gaga-ihoy kalkalyon da.
Mumpahhiya da ya hay pangipaligligatan dah ibbaday nonomnomon
da
9 Gaga-iho boy kalyon dah mipanggep ke Apu Dios hi langit. Ya dida
boy kay nakattag-en munmandal hi tatagu tuh luta.
10 Ta hidiye nan takon nadan tatagun Apu Dios ya tobalon da dida
ya pakaddonglon day kalkalyon da.
11 Datuwen gaga-ihon tatagu ya kanan day “Takombo ot kon inilan
Apu Dios an Katagtag-ayan nadan at-aton taku?”
12 Athidiy pangi-en di gaga-ihon tagu yaden dida moh udot di
kumadkadangyan.

13 Ta hay mo umalih nomnom ku ya maid di hilbinah ek ugge
nangatan hi gaga-iho ot maphod am-in di atok.
14 Ya nomnomnomok an tipet kabigabigat on punholholtaponak ke
Apu Dios?
15 Mu deket athinay punnomnom ku ya nihalla te bokon athinay
pangi-en di tatagun Apu Dios.
16 Impatnak an nomnomon hin tipet athidi, mu nakalligat an
maawatan.
17 Mu handih ek nundayawan ke Apu Dios hi Templona ya ininnilak
nuppey pumbalinan nadan gaga-ihon tatagu.
18 Om, Apu Dios, ininnilak mon ahim iptok dida nah makaddanglol
an dalan ta hi ittay on nikudli dat mag-a da nah kadadagan da.
19 Mamingpinghan dan madadag ta himpappangey kapoppogan da.
20 Maid di bilbilang dah panibom, Apu Dios, umat da nah in-inop an
deket inggibok ya nama-id.
21 Handih mahakit di nomnom ku te umamowak ya ninomnom kun
22 umatak nah aggayam an maid di nomnom na. Adi daka
maawatan, Apu Dios,
23 mu maphod anhan ta deyan nanongnan mihayyupak ke he-a.
24 Ituttudum di maphod an atok ta ipadayawak ke he-a.
25 Kinali nganne pay di hapulok tuh luta ya hi langit an deyan
wadaak ke he-a.
26 Takon di kumapuy tun adol ku ya nomnom ku ya pal-otonak ke
he-a, Apu Dios. He-at nangamung ya abuy mahapul ku.
27 Mu nadan gaga-ihon tatagun adi mangun-unud ya mihi-an dan
he-a ya dadagom dida.
28 Mu ha-oy ke pe ya ongal di amlong kun mihayyup ta mihikugak ke
he-a an Nakattag-en AP-APU. Ya ongal di amlong kun e mangipainilan
am-in hanadah makaphod an inat mu.

74

Hay kantan Asap

1 Apu Dios, tipe anhan ta inwalong dakamit nangamung? Kon
munnananong di namahig an boh-ol muh tatagum?
2 Nomnomom an dakami nan pinilim tuwalin tatagum handih done.
Dakami nan inihwang muh nihbutan mi ot pumbalinom an tatagum.
Ya adim kal-iwan di Jerusalem an pinilim an boblem hituh luta.
3 Umali ka, Apu ta tibom di nanadag di buhul mih boble mi. Dinadag
dan am-in di wada nah Templom.
4 Nuntutukuk nadan buhul mu nah kiha-adam gapuh nangapputan
da. Ya inha-ad da bo udot hidiy bandela dan kitib-an di nangapputan
da.
5 Numpalang da nan hogpan an kay da e munlongoh kaiw hi
muyung.
6 Ya winahe da ya minasu da nadan naal-alkusan an dingding nan
kiha-adam
7 ot ahida logabon. Impakappai da ya hinibit day kiha-adam an
pundayawan di tatagum.
8 Kanan dah nomnom day “Agat pa-iyon takun am-in di nganneh
diye.” Ot logabon dan am-in nadan pundayawan ke he-an Dios tuh
boble.

9 Maid di namnama min edakami ihwang ke he-a te maid moy kitib-
anan makiha-ad kan dakami. Ya maid da moy profetas mi. Ugge mi
inila hin kon-anay kapoppogan datuwen ma-ma-at.
10 Kon-anay panikodam hi panaltalanggaan nadan buhul min he-a?
Kon iabulut mun taltalanggaan day ngadan mut nangamung?
11 Tipet pamgam hi op-opyan maid di kanam on umina kat
pakadadaggom dida?
12 He-a met Apu Dios di patul mi nipalpu handih lappuna. Ya
namindakol an inihwang dakami.
13 Ginodwam nan baybay gapuh ongal an kabaelam ot mawaday
dalan hidi. Ya pindit muy ulun nadan kaongngalan an matagu nah
baybay.
14 Om, pindit mu nadan ulun diyen kanan dan Lebayatan ot ipakan
muy adol na nadah aaggayam nah adi maboblayan.
15 Winadam di oob-ob ya wawa-el. Ya tinduk muy o-ongal an
wangwang.
16 Ya winadam boy mapat-al ya hilong ot iha-ad mu nan algo ya bulan
nah kiha-adan da.
17 Winadam di tialgo ya hay ahi kotolan. Ya he-ay nangiha-ad hi
koltog di luta.
18 Mu nomnomom, APU DIOS an tattataw-an dakah buhul mu. Adida
mangulug ke he-a ya pihulon day ngadan mu.
19 Adi dakami anhan iwalong, mu ihwang dakami nadah katatakut
an buhul mi te maid di kabaelan mi. Adi dakami kal-iwan an
mipaligligat an tatagum.
20 Apu Dios, nomnomom anhan nan nakitobbalam ke dakami. Te
deyan ammunay gaga-iho ya papatten ma-ma-at am-in tuh boble mi.
21 Adim iabulut an mibabain ta nangamung nadan nawotwot ya
mipaligligat an tatagu, mu baddangam ot ya abu didat dayawon daka.
22 Umina ka, Apu Dios ta atom di pinhod mun maat ta ipatikod mu
nadan buhul mun makihanggan he-a. Nomnomom an kabigabigat ya
tanaltalanggaan daka ke dadiyen mungngohen he-a.
23 Adim pamgah op-opya hi pumpadngol nadan buhul mu gapuh
boh-ol da te pun-imam-a day ngohe dan he-a.

75

Hay kantan Asap an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen kanta ya mikantan miunnud nah pungkantah "Adiyu pa-iyon."

1 Mumpasalamat kamin he-a, Apu Dios. Emi kalkalyon di mipanggep
hi kinatag-em ya mipanggep nadah umipamodwong an inat mu.
2 Kanan Apu Dios di "Waday gintud kun algon punhumalyaak hi
tatagu. Limpiyuy punhumalyak.
3 Ha-oy di ukod hi ma-ma-at, ta hidiye nan takon di kumolyog ta
munggagayonggong am-in di tatagu ya hodlok di nipab-unan tun lutat
munnanong hidi.
4 Kalyak nadan mangohen kanak di 'Itikod yun mumpahhiya.' Ya
kanak nadah gaga-ihoy 'Adiyu ipahhiyay ongal an kabaelan yu.
5 Ya adiyu kanan di nakattag-e kayu mu ha-on. Itikod yun kumalih
nalgonalgom.' "

6 Hay ahi munhumalyah tatagu ya adi malpuh nangappit hi timilan
weno kalin-oban di algo, takon nah adi maboblayan
7 te hi APU DIOS mismuy ustun munhumalya. Hiyay nangamung an
mangali hin numbahul di tagu weno ugge.
8 Paddungnay inodnana on basun napnuh namahig an boh-olnan
iduyag nat pakainnummon nadan gaga-ihon tatagut maid di matdaan,
takon di hintodtod.
9 Mu ha-oy ke pe ya ek kalkalyon di mipanggep hi kaphod Apu Dios.
Ya ikankantak di pundayaw kun hiya an Dios di holag Israel.
10 Hi Apu Dios ya ma-idonay kabaelan nadan gaga-ihon tatagu, mu
udmanay kabaelan nadan mangun-unud ke hiya.

76

Hay kantan Asap an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen kanta ya magitalaan.

1 Dayawon nadan tatagud Judah ya Israel hi Apu Dios te nundingngol
di ngadanah di.
2 Hay nunhituwana ya nah bilid an Zion ad Jerusalem.
3 Hidiy nunggi-uwana nadah panan nadan buhul na, hay happiyo da
ya ispada da ya am-in di almas da.
4 Apu Dios, makakkaphod ka ya madayaw kan abu mu nadan
makaphod an bibilid.*
5 Inapput mu bo kaya nadan kalkal-otan an buhul mi ot pun-ala miy
limmu da. Ya ad uwani ya mungkakate da. Daan boy inlot da ya laing
da.
6 Apu Dios an Dios di holag Jacob, impatibom di boh-ol mu ya
nungkakate nadan kakabayu ya nadan titindalun nuntakke.
7 Matakutan kan abu Apu Dios. Dahdiy kabaelanan makihangga hin
bimmoh-ol ka?
8 Wada kah langit ya impainilam an makastiguy tatagu tuh luta
gapuh liwat da. Ya timmakut da ot umop-opya da
9 te humalyaom nadan gaga-ihot ihwang mun am-in di mipaligligat
an tatagu tuh luta.
10 Hay boh-ol muh tatagu ya kidayawam moh udot. Ya nadan
munhiktam hi takon di ittay an boh-ol mu ya magilat da bo kaya.
11 Dakayun tatagu, aton yuy insapata yu nah AP-APU an Dios yu.
Umiali kayun am-in an tataguh kabobbobleh regalo yun idat yu ke
hiya an DIOS an madayaw ya matakutan.
12 Patakutonay papatul ya ma-idonay tulid di aap-apu.

77

Hay kantan Asap an midat nah mangipangpanguluh kanta an hi Jeduthun

1 Mumpahpahmokak an mumpabaddang ke Apu Dios ta donglonay
dasal ku.
2 Inhilhilong kun mumpahpahmok ke hiyan itatag-ek di taklek an
mundasal handih naligatanak. Mu takon di in-athidik ya maid di
amlong ku.

---

* **76:4 76:4** Kanan di udum an nitudok di “nadan makaphod an bibilid an napnuwan di dakol an aaggayam.”

3 Deket ninomnom kuy ugge namaddangan Apu Dios ke ha-on ya
madismayaak.
4 Adina bo udot paaliyon di hinuyop ku ya adiyak pakakali te
mabulunak an abu.
5 Ninomnom ku handidan nalana-un makakkaphod an tiempon
6 mungkankantaak nah hilong gapuh amlong ku ya kanak hi
nomnom kuy
7 “Kon nanongnan iwalong Apu Dios di tataguna? Kon adi mo
umamlong ke dakami?
8 Kon adi dakami mo pinhod ke Apu Dios? Ya kon adina mo
ipaannung nan kinalinan kiphodan mi?
9 Ya kon kinal-iwana mon umulen dakamit nihannot moy namahig
an boh-ol na?”
10 Kanak boh nomnom kuy “Mahakit an abun ha-on an adiyak
baddangan ke hiya an DIOS an Katagtag-ayan an kay hanan maid moy
kabaelana.”
11 Mu takon hin kananat athidi, APU DIOS ya adik kal-iwan nadan
milagron inat mu handih done.
12 Adi makaan hi nomnom ku dadiye te nonomnomok ta nangamung.
13 Makaphod am-in di atom, Apu Dios. Maid di udum an dios an
umat ke he-a.
14 He-a nan Dios an mangat nadah umipamodwong ta ipatibom di
ongal an kabaelam hi tataguh kabobboble.
15 Ya gapuh ongal an kabaelam ya inihwang muy tatagum an holag
da Jacob ke Joseph.
16 Handih nala-u ka nah Maingit an Baybay ya namahig an
mungkibyayyong nan danum ya takon nah dalom ya paddungnay
munggagayonggong gapuh takut na.
17 Ya nakal-ot di udan, mungkikidul ya namahig di kil-at an kay da
panan muntayyapan.
18 Kediyen mungkikidul* ya mungkiwagot di luta ya mapat-al di
kabunyan gapu nah kil-at.
19 Nundalan ka nah dalluyun ot agwatom nan adallom an baybay,
mu maid di matiboh gattin mu.
20 Impangulum nadan tatagum an kay da kalnero ya paddungnay da
Moses ke Aaron di mumpattol ke dida.

78

Hay kantan Asap

1 Dakayun iibbak, daan mot donglon yu tun ituttuduk.
2 Mun-ab-abigak ke dakayu mipanggep nadah ab-abig an ugge
nainilay kibalinan da handih done ta pun-adalan yu.*
3 Dadiye nadan ab-abig an dingngol taku ya inila takun impaboltan
handidan aammod taku.
4 Kalyon taku dadiye nadah imbabale takun mungkitun-ud ke ditaku.
Adi taku e italu ke dida datuwen inat APU DIOS an mangipadayaw ke
hiya ya umipamodwong gapuh ongal an kabaelana.

---

* **77:18 77:18** Hay gangon diyen kidul ya umat hi gangon di pilid di kalesan mangen e makigubat. * **78:2 78:2** Tibon yuy Mateo 13:35.

5 Indat na handidah aammod takun holag Jacob di tugunat kalkalyon
da nadah iimbabale dan numbobled Israel
6 ta inilaon am-in di iimbabale dan mitun-ud ke dida ta ipainila da
bo damdamah iimbabale dan mitun-ud ke dida.
7 Ta mundinol dan hiya ya mangun-unud dah ituttuduna ya ta adida
kal-iwan nadan milagron inat na.
8 Ya ta adida iun-unud handidah aammod dan makangohhen uggeda
inun-unud di tuguna ya uggeda nundinol ke hiya.
9 Hay kipatib-an nae ya nadan tindalun di Eplaim an namtik da
handih nilappuy gubat takon di naka-almas da.
10 Man-uke ya imbahho day nakitobbalan Apu Dios ke didan
kiphodan da ya kinahing day tuguna.
11 Kinal-iwan dan am-in nadan inat nan kiphodan da
12 takon nadan milagron inat nad Soan ad Egypt an tinibon handidan
aammod da.
13 Ya nan nangodwaana nah danum nah Baybay ta kay dingding hi
numbinah-el ot ipangulu na didan umagwat.
14 Deket mapat-al ya wadat nangamung nan kulabut an mangipang-
pangulun dida. Ya deket hilong ya mumbalin hi apuy ta mapat-alan di
dalanon da.
15 Pini-ang na nadan batu nah adi maboblayan ot pabudalonay
danum an ininum nadan tataguna.
16 Impabudal nay dakol an danum nah batun umat hi kadakol di
danum hi wangwang.
17 Mu takon di tinibo da dadiye ya kapyanan intultuluy dan nunliwat
hidi nah adi maboblayan te nginohe dah Apu Dios an Katagtag-ayan.
18 Ingnguddan dan patnaan hi Apu Dios hi nangipilitan dan idat nay
pinhod dan kanon.
19 Ya adi maphod di kalidan hiya. Kanan day “Kon kabaelan Apu
Dios an wadaon di makan nah adi maboblayan?
20 Man-u po te makulug an pinat-uwana nan batu ot bumudal di
danum, mu kon kabaelanan wadaon di makan, umat hi tinapay ya
dotag hitu?”
21 Dingngol APU DIOS hituwe ya namahig di boh-ol na ke dadiyen
holag Jacob an Israel di ohan ngadana.
22 Man-uke ya adida pinhod an mundinol ke hiya ya munhalinduwa
dah kabaelanan mangihwang ke dida.
23 Mu takon di athidi ya minandal Apu Dios di kabunyan ta mibughul
ot
24 mungkag-ay tinapay an manna an nalpuh langit†
25 an dadiyey kanon nadan anghel. Ugge kimmudang hidiyen
tinapay an indat nan dida ot makanan dan am-in.
26 Impaali na boy nakal-ot an dibdib an nalpuh nangappit hi timilan
di algo ya hi south gapuh ongal an kabaelana.
27 Ot ialin diyen dibdib di dakol an hamuti umat hi kadakol di lonah
pingngit di baybay.
28 Impungkohop na dadiyen hamuti nah nungkampuwan nadan
holag Israel.
29 Ot pun-ihdan nadan tatagu ot makapnek da. Hidiyey inat Apu
Dios an indat nan diday pinhod dan kanon.

---

† **78:24 78:24** Tibon yuy Juan 6:31.

30 Muden kediyen pungkan da dadiyen indat Apu Dios an hapulon da
31 ya bimmobboh-ol ke dida ot patayona nadan kakat-agun kalkal-
otan ke didan holag Israel.
32 Mu intultuluy da metlaing an nunliwat ke Apu Dios. Uggeda
nundinol ke hiya, takon di inat nay dakol an milagro.
33 Ot hidiyey gapunan impatatakut na dida ya pinoppog nay biyag
da.
34 Deket pinaten Apu Dios di udum ke dida on nuntutuyu da uppeh
liwat da on inhamad da mon mundasal ke hiya.
35 Immali moh nomnom dan hi Apu Dios an Katagtag-ayan di
mangihwang ke didan paddungnay batun kihikugan da.
36 Mu takon di kanan day mangun-unud dan hiya ya kali ya abuh
diye. Linangkakan dah Apu Dios te
37 uggeda in-ohhan hiyay pamhod da ya imbahho day nakitobbalan
Apu Dios ke didan kiphodan da.
38 Mu takon di athidi ya kapyanan pakahhomkon Apu Dios didan
tataguna. Ot kal-iwanay numbahulan da ot uggena dinadag dida.
Inippoippol nay boh-ol nan dida takon di namindakol an impaboh-ol
da hiya.
39 Te ninomnom nan tagu da ya abun kay da dibdib an hingkatang
on nama-id.
40-41 Namindakol di nungngohayan da nah makaphod an abun Dios
di holag Israel nah adi maboblayan ta pamatna dah kinaule na. Ta
hidiye nan namahig an u-umyung.
42 Kinal-iwan dan hiya ya ongal di kabaelana, ya kinal-iwan da boy
nangihwanganan didah buhul da,
43 takon nadan inat nan milagro ad Soan ad Egypt.
44 Ya impumbalinah dalay danum hanadah wangwang ya wa-el ot
maid di inumon nadan iEgypt.
45 Ya impaenay dakkodakkol an lalog ya dakkodakkol an bakbak ot
paligaton da nadan iEgypt ya dinadag day boble da.
46 Impaena boy dakol an dudun ot pa-iyon day intanom da.
47 Ya impaena boy dalalu ot mungkakatey intanom dah grapes ya fig
48 takon nadan babaka da. Ya nada ken udum an aggayam da ya
pinaten di kil-at.
49 Gapuh namahig an boh-ol na ya impaalinay dakol an anghel nan
pumate.
50 Uggena inippol di boh-ol na ot ipaalinay pistin di tagu an namaten
dida.
51 Pinatenan am-in di panguluwan an iimbabalen di iEgypt an holag
Ham.
52 Ot ipanguluna nadan tatagunan timmayan kediyen boblen kay da
kalnero ot mundalan dah di nah adi maboblayan.
53 Ya impaptok na dida ot maid di ad-adin naat ke dida. Kinali
uggeda timmakut. Mu nadan buhul da ya nalting da nah baybay te
impundammuna nan danum.‡
54 In-ena nadan tataguna nah poppog di mabilid an boblenan
sinakup na gapuh ongal an kabaelana.§

‡ **78:53 78:53** Exodus 14:26-28 § **78:54 78:54** Exodus 15:17 ya Joshua 3:14-17

55 Handih mangmange nadan tataguna nadah eda pumboblayan ya
dinog-al na mo tuwali nadan tatagun numbobleh di. Ot ikap-ong na
dadiyen boble ke didan holag Israel an tataguna ya indat nan dida
nadan babaleh dit kiha-adan da. *
56 Mu takon di athidiy inat Apu Dios an Katagtag-ayan hanadah
tataguna ya nginohe day tugunat patnaan day ulena.
57 Umat da handidah aammod dan ugge da in-ohhay pamhod dan
hiya ya uggeda nundinol ke hiya. Dida ya adida midinol, umat da nah
nabakuy an pana.
58 Minam-a day boh-ol Apu Dios ke dida gapu nadah kinapya dan dios
da ya gapu boh nangapyaan dah pundayawan da nadah ing-ingon di
dios da.
59 Ot kediyen nanib-anan dadiyen inat da ya inwalong na didan
tataguna.
60 Ot tayanana nan kiha-adanan Tabernacle ad Shiloh an naki-
boblayana nadah tataguna.
61 Ya in-abulut nan pulhon di udum an tatagu nan Kahonan kitib-an
di ongal an kabaelana ya dayaw na.
62 Gapuh boh-ol na nadah tataguna ya impipatena didah buhul da.
63 Nungkakatey iimbabale dan kakat-agun linalaki ot maid di in-inen
di kakat-agun binabain imbabale da.
64 Takon nadan papadi da ya pinaten di buhul da ya nadan inayan da
ya maid di innun dan mangibalun dida te namahig di punholholtapan
da.
65 Kay anhan ya imminah Apu Dios an bimmoh-ol, umat nah tagun
nabutong an nabiglan nabangun.
66 Ot apputona dadiyen buhul na ot mibabain dat nangamung.
67 Uggena piniliy numboblayan nadan holag Eplaim an holag Joseph,
68 mu pinili nay numboblayan nadan holag Judah ot nan bilid hidi
an Zion an pakappinhod nay pinilinan kiha-adan.
69 Ot hidiy nangipataddogana nah Templonan natag-e ya nakaham-
mad ta munnanong ta nangamung umat tuh luta.
70-71 Pinili nah David an pummuttatyunan ena inawit nah pumpat-
tolanah kalnero ot pumbalinonan patul nadan tatagunan holag Israel.
72 Hi David ya nalaing an patul ya maphod di numpaptok nan dida.

79

Hay kantan Asap

1 Apu Dios, hinggop di tatagun adi mangulug ke he-ay boblem.
Hinibit da nan nasantun Templom ya dinadag day Jerusalem.
2 Pinate day tatagum an makangngun-unud ke he-a ot kanon nadan
hamuti ya nadan mailom an aggayam di adol da.
3 Dakkodakkol di pinate dah tatagum, ta hidiye nan namahig an kay
danum di dala dan niduyag am-in ad Jerusalem. Ya maid di natdaan
an mangilubuk ke dadiyen nungkakate.
4 Ot taltalanggaan dakamin am-in hanadah bimmobleh nunlinikkod
ke dakami.
5 APU DIOS, kon nanongnan namahig di boh-ol mun dakamin kay
mundadalang an apuy?

---

* **78:55 78:55** Joshua 11:16-23

6 Imal-im di boh-ol mu nadah tatagun adi mangun-unud ya adi
mundasal ke he-a.
7 Daan mot diday kastiguwom te numpate day tatagum ya dinadag
day boblem.
8 Adi dakami anhan kastiguwon gapuh liwat handidan aammod mi.
Homkon dakami ot ya abu te maid mo anhan di namnama mi.
9 Baddangan dakamit ihwang dakami ya kal-iwam di liwat mi ta
kidayawam.
10 Taltalanggaan dakamih tataguh udum an boblen kanan dan
dakamiy "Daan ot di pun-alan nan Dios yu?" Apu Dios, patibom
ke dakamiy pangiawitam hi namatayan nadan buhul mi nadah
muttatyum.
11 Ya donglom anhan di palak nadan nibalud ta ihwang mu dida
gapuh ongal an kabaelam te deket adim, ya nunna-ud an mate da.
12 Apu Dios, ihamad mun ibaloy namahig an numpadngol nadan
tataguh udum an boble ke he-a.
13 Ta dakamin tatagum an mialig an kalnerom ya mumpasalamat
kami ya mundayaw kamin he-at nangamung.

80

Hay kantan Asap an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen kanta ya mikantan miunnud nah pungkantah "Pakitobbalan an waday palawer."

1 He-a, Apu an mialig an mumpattol ya mangipangpanguluh holag
Israel, he-an inumbun hi pun-ap-apuwam nah tap-on nadan anghel,
donglom anhan di dasal mi.
2 Ipatibom di dayaw mu nadah holag Eplaim, holag Benjamin ya
holag Manasseh. Ya ihwang dakami anhan gapuh ongal an kabaelam.
3 Ibangngad dakami, Apu Dios an mangun-unud bon he-a. Ya ulayan
dakamit ihwang dakami.
4 APU DIOS an Kabaelanan am-in, kon nanongnan bumobboh-ol kat
adim donglon di dasal di tatagum?
5 Paddungnay ligat di ipakapakan mun dakami, kinali u-umyung
kamit nangamung. Ya paddungnay luway ipainum mun dakami.
6 Ta hidiye nan tanaltalanggaan ya tattataw-an dakami nadah
numbobleh nunlinikkod ke dakami.
7 Apu Dios an Kabaelanan am-in, ibangngad dakamin mangun-unud
bon he-a. Ya ulayan dakamit ihwang dakami.
8 Inilpu dakamid Egypt an kay kami tomol an grape ot dog-alom
nadan numbobleh tu ot paddungnay intanom dakamih tuh boble da.
9 Ya paddungnay ginabutam hituwen luta ot tuttummolan hidiyen
grape an intanom mu. Dakamiy nialigan diyen grape. Immed dalom
di lamut na ya himmahappang ot yobyobanan am-in di bobleh tu.
10 Hinidumanay bibilid ot mailung nadan kaiw an Sedar.
11 Dimmatong di udun di hapang na nah Baybay an Mediteranean
nah nangappit hi kalin-oban di algo. Ya dimmatong boy udun di
hapang na nah ha-ob na nah Wangwang an Euphrates nah nangappit
hi timilan di algo.
12 Muden tipet pina-im, Apu Dios, di aalad nat kumpulmi moy mala-u
ya alan day bungana

13 ya pungkan ya pun-igatin di ulha ya hay udum an mailom an
aggayam hi muyung?
14 Kinali, daan mo anhan Apu Dios an Kabaelanan am-in an wadah
langit ta iuhdung mut tibom di ma-ma-at ketuwen intanom mut
ihwang mu.
15 Intanom muh tuwen grape ot paongngalom an paddungnay
imbabalem an pinilim.*
16 Mu linggab di buhul mi ot pungkohat da. Patibom, Apu Dios di
boh-ol mut dadagom dida.
17 Ipaptok mu anhan nan pinilim an dehnah winawwan mu.
18 Apu Dios, adi daka mo iwalong. Ipahamad muy pangun-unud min
he-a ta mundayaw kami bon he-a.
19 AP-APU an Kabaelanan am-in, ibangngad dakamin mangun-unud
bon he-a. Ya ulayan dakamit ihwang dakami.

81

Hay kantan Asap an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen magitalaan.

1 Ikanta takuy pundayaw takun Apu Dios an kalpuwan di olot taku.
Itkuk takuy pundayaw takun hiya an Dios di holag Israel.
2 Mungkanta kayu ya ipagango yuy tamburin, gitala ya ayyuding.
3 Ipagango yu boy tangguyub nah piyesta taku nah Natalak di Bulan
ya nah ongal di bulan.
4 Te hituwey ohan tugun nan Dios Jacob an un-unudon takun holag
Israel.
5 Intugunah tuwe handidah aammod takun holag Israel handi
kinastigun Apu Dios nadan bimmobled Egypt.*
Kediye ya waday dingngol kun kimmali, mu uggek inila.
6 Kananay "Binoltan kuy makaddam-ot an impah-on yu ya pinoppog
kuy nakalligat an ngunu yun himbut.
7 Mumpahpahmok kayu ot inihwang dakayuh ligat yu. Hidiyey
nunhumang kuh dasal yu handih dehdiyak nah nahaniyan hi mangitit
an kulabut.
Ya pinatnaak di kinahamad di pangulug yud Meribah handih munlili
kayu te maid di danum.
8 Donglonak ke ahan, dakayun tataguk an holag Israel ten kalyan
dakayu. Donglon yuy tugun ku.
9 Adiyu dayawon di dios di udum an tatagu.†
10 Te ha-oy di AP-APU an Dios yun nangipangulun dakayun tim-
mayan ad Egypt. Ibaga yun ha-on di mahapul yu ta idat ku.
11 Mu adiyak donglon ke dakayun tataguk an holag Israel. Te adiyak
mahapul ke dakayu.
12 Ot bay-an dakayun imam-a yuy ngohe yu ta pun-iat yuy pinhod
yun aton.
13 Gulatna ke ot ahan ta donglonak ke dakayun tataguk an holag
Israel, ta aton yu nadan pinhod kun aton yu.

---

* **80:15 80:15** Hay pinhod tuwen kalyon an imbabalen pinilin Apu Dios ya nadan holag Israel weno hi Kristo an mangipaptok hi tatagun Apu Dios. * **81:5 81:5** Hay oha bon kibalinana ya handi nangipanguluwanan didan tumayan ad Egypt. † **81:9 81:9** Exodus 20:2 ya Deut. 5:7

14 Wada ot an mamingpinghan di pangapputak am-in hi buhul yu.
15 Ta dida an humihhingit ke ha-on an DIOS ya ahida munyuung ke
ha-on gapuh takut da ya kastiguwok didat nangamung.
16 Mu dakayu ke ya panganon dakayu ot hi kapkaphodan an makan.
Ya adi kayu ot makudangan hi iyyukan an idat ku.”

82

Hay kantan Asap

1 Hi Apu Dios di huwes nah kaamungan nadan makalin dios.*
Kananan diday:
2 “Itikod yu nan bokon limpiyun punhumalya yu ta adiyu mo
pahhigan nadan numbahul.
3 Itakdog yu ot ya abuy kalebbengan nadan nawotwot ya mahmok
an tatagu. Ya baddangan yu nadan napuh-ig ya nadan nakakkapuy an
maid di maat dan mundipendal hi adol da.
4 Ihwang yu didah aton nadan gaga-ihon maid di homok dah ibbadan
tagu.
5 Maid di inila yu ya maid di kabaelan yun mun-awat. Paddungnay
wada kayuh tapol. Gapun dakayu ya adi maphod ya adi maandong di
ma-ma-at hi kabobboble tuh luta.
6 Kanak di ‘Am-in kayu ya dios kayu.† Ya imbabale dakayun ha-on
an Katagtag-ayan.
7 Mu mate kayu damdaman umat nadah tatagu ya aap-apu.’ ”
8 Umina ka, Apu Dios, ta humalyaom am-in di tataguh kabobboble
te bagim am-in di pun-ap-apuwan tuh luta.

83

Hay kantan Asap

1 Apu Dios, adim anhan pamgay op-opya.
2 Tibom key ngohen nadan buhul mun humihhingit ke he-a.
3 Itottool dan mumplanuh gaga-ihon aton da nadah tatagum an
ipanaptok mu.
4 Kanan day “Dadagon taku nadan holag Israel ta makal-iwan dat
nangamung.”
5 Ot muntotobbalan dan am-in an athidiy aton da. Ya nunhuhum-
mangan dan miohha dan makihanggan he-a.
6 Dadiye ya tatagud Edom, Ismael, Moab, Hagrite,
7 Gebal, Ammon, Amalek, Pilistia ya Tyre.
8 Takon di iAssyria ya nakid-um dat banaddangan da nadan iAmmon
ya iMoab an holag Lot.
9 Apu Dios, atom ke diday umat hi inat mu nadah tatagud Midian,
ya ke Sisera ya hi Jabin nah Wangwang an Kishon an
10 dinadag mu didad Endor ot mabuluk di adol dan nah luta.
11 Ya atom damdama nadah aap-apu day umat hi inat mu ke da Oreb,
hi Seeb, hi Sebah ya hi Salmunnah.

---

* **82:1 82:1** Hanadan makalin dios ya dida nin nadan aap-apu tuh luta. † **82:6 82:6** Tibon yuy Juan 10:34.

12 Diday nangalin kanan day “Pulhon takuy numboblayan nadan
tatagun Apu Dios ta ibagi taku.”*
13 Apu Dios, iwahit mu didan umat hi dap-ul ya dugin itayyap di
dibdib.
14-15 Ipatibom ke diday boh-ol mun umat hi ongngaongngal an apuy
an logabonay bibilid. Ya patakutom dida gapuh boh-ol mun umat nah
nakakkal-ot an puwok.
16 APU DIOS, atom di kibabainan da inggana mumpakumbaba dan
he-at un-unudon daka.
17 Hana ot ta mibabain da ya tumakut da. Ya hana ot ta makastigu
dat nangamung.
18 Om, atom dadiye inggana abuluton dan he-a ya abuy DIOS an
Katagtag-ayan an Ap-apun am-in tuh luta.

84

Hay kantan nadan holag Korah an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen kanta ya magitalaan.

1 APU DIOS an Kabaelanan am-in, makakkaphod nan Templom!
2 Impakappinhod kun umeh di ta ek ikankantay ongal an amlong
kun he-a an Dios an wadat nangamung.
3 Takon di buding ya pippiwong ya eda mumbuyah di ya ong-
ongalon day impa da nah nih-up nah pun-appitan ke he-a, APU DIOS
an Kabaelanan am-in, he-ay Patul ku ya Dios ku.
4 Umamlong damdama nadan tatagun mihdi nah Templom an
mungkankantah pundayaw dan he-a.
5 Ya umamlong nadan tatagun he-ay pangidinolan dah kalpuwan di
olot da. Ongal di naminhod dan ume nah Templom ad Jerusalem ta
dayawon dakah di.
6 Kediyen mange dan nah nundotal an kanan dan Beka an makam-
agga ya winadan Apu Dios di udan ta dumakol di danum hi ob-ob ya
wa-el.*
7 Indani ya nal-ot da mon mundallan te nonomnomon dan tibon
daka, Apu Dios, ad Zion.
8 APU DIOS an Kabaelanan am-in, he-a an Dios Jacob, donglom tun
dasal ku.
9 Bendisyonam anhan nan pinilim an patul mi.
10 Apu an Dios ku, makulug an nabalbalol nan ohan algon e pun-
dayawan nah Templom mu nan hinlibun algon kumpulmiy pangayan.
Ya kudukdulnay anusak an munho-ho-od hi pangipaghopan dan ha-
on nah Templom an Dios ku mu nan eyak paka-apngaon hi balen di
gaga-ihon tagu.
11 Man-uke ya hi APU DIOS di mangipaptok ya hiyay kalpuwan di
bendisyon ya dayaw mi te nundadaan tuwalin mangidat hi maphod
nadah mangun-unud ke hiya.
12 APU DIOS an Kabaelanan am-in, umamlong nadan mundinol ke
he-a.

---

* **83:12 83:12** Hay ohan kibalinan nan nitudok nah Hebrew ya bokon ya abu “nadan numboblayan nadan tatagun Apu Dios,” mu “nadan pumpatulan Apu Dios.” * **84:6 84:6** Hay ohan kibalinan tuwen kalin di Hebrew an wa-el ya bendisyon te hidiy numbendisyonan Apu Dios ke didan tataguna.

85

Hay kantan nadan holag Korah an midat nah mangipangpanguluh kanta

1 APU DIOS, binendisyonam di boblem ot kumadangyan da bo nadan
tatagum an holag Israel.
2 Pinakawanam di liwat nadan tatagum ya kinal-iwam di gaga-ihon
inat da.
3 Ya kediye ya adika bumobboh-ol ke dida.
4 Apu Dios an mangihwang ke dakami, ibangngad dakami anhan an
mangun-unud bon he-a ya itikod mun bumoh-ol ke dakami.
5 Kon punnanongom di boh-ol mun dakami takon nadan ahi mitun-
ud an holag mi?
6 Pal-oton dakami ot ya abun tatagum ta dayawon daka.
7 APU DIOS, ipatibom di ongal an pamhod mut ihwang dakami.
8 Idngol takuh kalyon nan AP-APU an Dios te kananay luminggop
nadan tatagunan punnanongon day pangun-unud dan hiya. Kinali
hana ot ta adi taku mo aton di gaga-iho.
9 Nunna-ud an ihwang nan am-in nadan mangun-unud ke hiya ta
mipatiboy dayaw na tuh boble taku.
10 Hantuh maat hidiye ya ahi maawatan di tatagu nan ongal an
pamhod Apu Dios ke didat makangngun-unud da mon hiya. Ya kediye
ya mawaday linggop da gapuh kinalimpiyuna.*
11 Kediyen tiempo ya hi Apu Dios ya abuy un-unudon di tatagu. Ya
gapuh kaphod na ya uhdungana didat bendisyonana dida.
12 Om bendisyonan ditakun APU DIOS an paphodonay inliyak taku
ya maphod di biyag taku.
13 Ya gapu boh kinalimpiyuna ya paddungnay midadaan di
dalanonan umalin mumpatul.

86

Hay dasal David

1 APU DIOS, donglom anhan di dasal kut humangom te nakakka-
puyak ya maid kattog di kabaelak.
2 Ipaptokak ta maid di ad-adin maat ke ha-on te he-ay un-unudok.
Ya ihwangak te mundinolak ya muttatyuwak ke he-a an Dios ku.
3 Apu, homkonak anhan. Kabigabigat on dumasadasalak ke he-a.
4 Daan mo anhan ta paamlongonak te he-ay kawad-an di namnamak.
5 Maule ka ya nidadaan kan mumpakawan hi liwat mi. Adi
malumman di pamhod mu nadah mumpahpahmok ke he-a.
6 APU DIOS, donglom anhan di dasal ku ta homkonak.
7 Mundasalak ke he-a, namam-a nah tiempon punligatak te inilak an
donglom di dasal ku.
8 Apu, maid di udum an dios an umat ke he-a ya maid di udum an
kabaelanan aton nadan inat mu.
9 Am-in di taguh kabobboblen lintum ya umali dan munyuung ke
he-at dayawon daka gapuh kinatag-em.

---

* **85:10 85:10** Hituwey kanan di kalin di Hebrew: Paddungnay mundammuy ongal an pamhod na ya nan pangun-unud di tatagu. Ya paddungnay mun-awwal di linggop ya limpiyu.

10 He-a ya ongal di kabaelam ya atom di umipamodwong. He-a ya
abuy Dios.
11 APU DIOS, ituttudum di pinhod mun atok ta un-unudon dakat
nangamung. Ya tuttuduwanak ta miohhay pamhod kun he-a ta he-ay
punhilbiyak.
12 Apu an Dios ku, dayawon dakah puhuk ya hi nomnom ku. Kinali
ipainilak ta nangamung di kinatag-em.
13 Gapuh ongal an naminhod mun ha-on ya inihwangak hi kate.
14 Apu Dios, ihik nadan mumpahhiya ya pumapatten tatagun
mamaten ha-on. Dida bo udot nadan tatagun adi daka pagan-anu.
15 Mu he-a, Apu Dios ya huhhummok ka ya maule kan adika
kabinnungot ya adi malumman di ongal an pamhod mu ya pamaptok
mun dakami.
16 Homkonak, Apu. Pal-otonak an muttatyum ya ihwangak anhan te
munhilbiyak ke he-a umat ke ina.
17 APU DIOS, ipatibom an tobalonak ke he-a gapuh kaphod mu ta
maba-inan nadan humihhingit ke ha-on ten tibon dan baddanganak
ya ulayanak.

87

Hay kantan nadan holag Korah

1 Pinilin APU DIOS an pumboblayanay Jerusalem an wada nah bilid
an niong-ong ke hiya.
2 Hidiyen bobley pakappinhod na mu nadan udum an bobled Israel.
3 Dakayun bimmobleh did Zion an boblen Apu Dios, donglon yu tun
makaphod an kalyonan mipanggep ke dakayu.
4 Hituwey kanana: “Id-um kun ilistay iEgypt ya iBabilon hanadah
bimmoblen makangngun-unud ke ha-on. Takon nadan iPilistia, nadan
bimmobled Tyre ya Sudan ya ibilang ku didan iJerusalem damdama.”
5 Ta hidiye nan, ahi kanan di tataguy “Hay tataguh kabobboble ya
mibilang dan bimmobled Jerusalem. Man-uke ya ahi ihamad Apu Dios
an Katagtag-ayan hituwen boble.”
6 Hi APU DIOS ya ilistanan am-in di tatagunah kabobboblen mibilang
an tatagud Zion ad Jerusalem.
7 Ahida manayo ya mungkantan kanan day “Ad Zion di kalpuwan
am-in di bendisyon.”

88

Hay kantan nadan holag Korah an midat nah mangipangpanguluh kanta. Hituwen kanta ya mikantan miunnud nah pungkantah “Punligligatan.” Hituwe boy kantan Heman an iEsrah.

1 AP-APU an Dios kun mangihwang ke ha-on, deke anhan ta
mundasalak nah mapat-al ya nah hilong
2 ya donglom ta baddanganak
3 te dakol di kabulubulunak ya dandaniy katek.
4 Maid di olot kun umatak nadah dandaniy katena.
5 Ya umatak metlaing nadah nungkakaten nilubuk an kinal-iwam ya
adim mo mabaddangan.
6 Ya paddungnay inggahak nah addaaddallom ya tapottapol an
lubuk.

7 Hay boh-ol mu ya paddungnay katatakut an dalluyun an ianudak.
Kinali maid moy namnamak.
8 Impumbalinak an umipaingle nadah gagayyum ku ot iwalongak ke
dida. Ya kayak naknat adiyak pakabtik.
9 Ta deyan namahig an u-umyungak ya adi tumittiboy matak te hay
luwak.
APU DIOS, kabigabigat ya itaggek di taklek hi mumpahpahmokak ya
pundasalak ke he-a.
10 Kon hanadah nungkakatey pangiatam hi milagro? Nganney hilbin
di milagro ke dida? Kon bumangun dat dayawon daka?
11 Kon damanan e kalkalyon dadiyen nungkilubuk di mipanggep nah
adi malumman an pamhod mu? Ya kon eda kalkalyon di mipanggep
nah pamaptok mut nangamung?
12 Kon manomnom da nah munhihhilong an boblen di naten kad-an
nadan nakal-iwan an tatagu nadan milagron inat mu ya nan kabaelam
an umihwang?
13 Kabigabigat ya mundasalak ke he-a, APU, ta mumpabaddangak ke
he-a.
14 APU DIOS, tipet inwalongak ke he-an adim hangudon di dasal ku?
15 Nipalpu handih kaungak ya nunholholtapak ya innangak an mate.
Dehtun immingleyak mon manolholtap hi pangastigum ke ha-on.
16 Adiyak pakaitpol nah namahig an boh-ol mun ha-on an paddung-
nay dinadagak hi bungot mu.
17 Munholholtapak gapuh boh-ol mun paddungnay mungkalbong di
kawad-ak. Ta deyan kayak mo ahan mungkalimu.
18 Impatayan mu nadan nahamad an gagayyum ku ya nadan iibak,
ta hidiye nan paddungnay wadaak hi tapol.

89

Hay kantan Etan an iEsrah

1 APU DIOS, ikankantak ta nangamung di mipanggep nah adi
malumman an pamhod mu ya nan munnananong an pamaptok mu
ta takon nadan holag mih udum hi algo ya inilaon da.
2 Ipainilak an munnananong di pamhod mun adi malumman ya nan
munnananong an pamaptok mun umat nah kabunyan an munnanong
nah niha-adana.
3 Hinamad muy kalim an kanam di “Nakitobbalanak ke David an
pinilik an muttatyuk. Ot kanak ke hiyay
4 ‘Hay holag muy mumpatul ta nangamung ya ipaptok kut
munnananong ke didah diyen pun-ap-apuwam.’ ”
5 Takon nadan wadah kabunyan ya ikanta day pundayaw dan he-a,
APU, gapu nadah inat mun umipamodwong. Ya am-in nadan anghel
mu ya dayawon daka gapu nah munnanong an pamaptok mu.
6 Dahdiy umat ke he-a nadah wadah langit? Maid di miingngon he-a,
takon nadan anghel an natag-e.
7 He-ay matakutan hi am-in hidih langit. Ya am-in nadan wadah di
ya mamodwong dan he-a.
8 APU an Dios an Kabaelanan am-in, maid di umat ke he-an kabaelam
an aton am-in ya munnananong di pamaptok mu.

9 He-an Ap-apu ya mandalom di baybay ya padin-ongom di namahig
an dalluyun.
10 He-a ya abuy nakabael an namate nah katatakut an aggayam nah
baybay hi Rahab. Ya gapuh ongal an kabaelam ya inapput muy buhul
mu.
11 Bagim di kabunyan ya luta ya am-in di ngannen wadah di te he-ay
nunlutun am-in.
12 Om, he-ay nunlutun am-in, takon nadan wadah north ya south,
nan Bilid an Tabor ya nan Bilid an Hermon. Dadiye ya paddungnay
mungkanta dah pundayaw dan he-a.
13 Ongal di kabaelam, APU DIOS. Maid di adim kabaelan an aton.
14 Limpiyu ya maandong di nipuunan di pun-ap-apuwam. Ya adi
malumman di pamhod mu ya adim ibahhon aton di kalyom.

15 Umamlong nadan tatagun mundayaw ke he-a. Dida ya
mumbibiyag da mipuun hi pangipaptok mun dida.
16 Ya daydayawon daka ya mun-am-amlong dat nangamung gapuh
kaphod mu.
17 He-ay kalpuwan di olot mi ya dayaw mi. Ya pangapputon dakami
te ongal di pamhod mun dakami.
18 He-a an AP-APU an makaphod an abun Dios di holag Israel di
nanuddu nah patul min mangipaptok ke dakami.

19 Handi ya numpatibo ka nadah tatagum an muttatyum ot kanam
ke diday “Binaddangak on tindalu. Hiyay pinilik nadah tataguk an
pumbalinok an patul.
20 Hidiye ya hi David an muttatyuk. Hina-adak di ulunah lana ta
kitib-anan hiyay tinudduk an mumpatul.
21 Wadaak ta nangamung an mamaddang ke hiya. Ya hay ongal an
kabaelak di mangipal-ot ke hiya.
22 Maid nadah buhul nay makabael an mangapput ke hiya. Ya maid
nadah gaga-ihon tataguy makabael an munhaul ke hiya.
23 Apputok di buhul na ya dadagok di dahdin humingit ke hiya.
24 Hiyat nangamung di pangapputok ya punnanongok di impamin-
hod ku ya pamaptok kun hiya.
25 Ya paambillogok di pun-ap-apuwanat mipalpu nah Baybay an
Mediteranean inggana nah Wangwang an Euphrates.
26 Ahina kanan ke ha-on di ‘He-ay amak ya he-ay Dios kun
mangipaptok ya mangihwang ke ha-on.’
27 Ibilang kun hiyay panguluwan an imbabalek ya hiyay katagtag-
ayan am-in hi kapatupatul.
28 Adi malumman di pamhod kun hiya ya adik ibahhoy pakitobbalak
ke hiya.
29 Punnanongok di pun-ap-apuwan di holag na, umat hi punnanon-
gan di kabunyan nah niha-adana.

30-31 Muden deket adi un-unudon di holag nay tugun ku ya adida
ipuun hi kinalik di pumbibiyag da
32 ya kastiguwok dida gapuh liwat da ta punholholtapok dida gapuh
ngohe da.
33 Mu takon di athidi ya punnanongok di ongal an pamhod kun
David. Ya adik ibahhon ipaannung di kinalik ke hiya.

34 Adik ibahhoy nakitobbalak ke hiya weno ek ibabawiy takon di
ohan kinalik an kiphodana.
35 Om gapuh kaphod ku ya adik ibahhoy hinamad kun kinali ke
David ta adik ilangkakan.
36 Hay holag nay ahi mun-ap-aput nangamung ya tibok ta
munnanong ke diday pun-ap-apuwan da umat nah algon munnanong
hidih kabunyan.
37 Ya umat nah bulan an munnanong ta nangamung nah niha-
adanah kabunyan ta kipatib-an di kinaDios ku."
38 Muden inwalong mu ot tayanam nan holag diyen pinilim an patul
te bimmobboh-ol kan hiya.
39 Imbahhom di nakitobbalam ke hiya an muttatyum ya pinoppog
muy pun-ap-apuwana.
40 Dinadag muy binattun alad di boblena takon nadan pung-
guwalyaan da
41 ot pun-akon am-in di mala-uy limmuna. Ot katataw-an am-in di
hinag-ona.
42 Hanada ot ya abun buhul nay impangapput mu ot mun-an-anla
da.
43 Mu hiya ya impumbalin mun maid di hilbin di almas na ya uggem
binaddangan hi gubat.
44 Pinoppog muy dayaw na ya paddungnay intongbam hi luta nan
ubunanan mun-ap-apu.
45 Inagagam an maam-ama ya nibabain hi inat mun hiya.
46 APU DIOS, kon-anat ahi mapoppog di athitu? Kon iwalongak
mot nangamung? Ya kon munnananong di boh-ol mun kay apuy an
mundadalang?
47 Adim anhan kal-iwan an antikkey biyag ku ya tipet maid di hilbin
di biyag min tatagun lintum?
48 Am-in di tagu ya nunna-ud an mate. Kinali maid di munnananong
an matagun adi milubuk.
49 Apu, kon adi dakami mo pinhod ke he-a? Daan mo anhan ta
ipaannung mu nan kinalim handi ke David?
50 Adim anhan kal-iwan an ha-oy an muttatyum ya binana-inanak
hi mangohen tatagu. Ya inippol kuy pumpadngol dan ha-on.
51 AP-APU, ha-oy an pinilim an patul ya taltalanggaanak nadah buhul
mu ya binana-inanak takon di daanay pangayak.
52 Dayawon takuh APU DIOS ta nangamung! Amen. Ipidwak an
kalyon di "Amen!"

Hay Mikap-at an Liblun di Psalms (90-106)

90

Hay dasal Moses an muttatyun Apu Dios

1 Apu Dios, nipalpun dih pinghana ya he-ay nihikugan mit nanga-
mung.
2 Handih uggem ni-an lintu hantudan wadad uwani, takon nadan
bibilid ya wada ka tuwali. He-ay Dios an munnananong ta nangamung
an maid di lappuna ya poppogna.
3 Kanam ke dakamin tataguy "Mumbangngad kayuh lutan
nakapyaan yu," ya immannung an naat.

4 Hay hinlibun toon ya hin-algo ke he-a ya ad nakugab an nala-u ya
kay hin-oras nah hilong ke he-a.
5 Hay pumma-idam ke dakami ya hingkatang an kay dakami inanud
hi nal-ot an danum. Ya kay kami in-inop. Umat kami bo nah holok an
timmul-u nah biggatna
6 ot umongngal, mu indanit mungkahilong ya nakleng.
7 Athinay kama-idan mi gapuh boh-ol mu te numbahul kami. Ta
hidiye nan namahig di takut mi.
8 Am-in di liwat mi ya inilam, takon nadan maid di nanginila.
9 Om gapuh boh-ol mu ya antikkey biyag mi, ta hidiye nan maid
maptok ya napoppog di biyag mi.
10 Kon adi anhan napitun toon ya abuy pakitaguwan mi tuh luta
weno nawalu hin makuhog kami? Mu takon di athinan nakatang
ya abu ya napnuh ligat ya holholtap, ne abunadi ya napoppog di
nitaguwan mi.
11 Apu, nunna-ud an maid di pakaawat nah namahig an boh-ol mu.
He-a ya namahig an matakutan te namahig di boh-ol mu.
12 Tuttuduwan dakami anhan ta inilaon min antikke ya abuy biyag
mi ya ta manomnoman kamit aton mi nadan pinhod mu.
13 APU DIOS, adim anhan punnanongon di boh-ol mun dakamin
muttatyum, mu homkon dakami ot ya abu.
14 Ta ipagibok mun dakamih kabigabigat nan ongal an pamhod mut
mun-am-amlong kamid uwanin katagu mi.
15 Paanlaon dakamit mihannot nadah impalana-u min ligat an indat
mu.
16 Ya ipatibom ke dakamin muttatyum di ongal an kabaelam ya hay
dayaw mu nadah imbabale mi.
17 Ap-apu an Dios mi, hana ot ta munnananong di bendisyon mun
dakamit am-in di aton mi ya maphod di pumbalinana.

91

1 Hanan tagun madinol ke APU DIOS an Katagtag-ayan ta mihikug
ke hiyat mihwang
2 ya madinol an mangalin “APU, he-ay nangamung an mangipaptok
ya mangihwang ke ha-on. Te he-a ya abuy Dios kun pundinolak!”
3 Deket athidiy atom ya makulug an ihwang dakan Apu Dios hi
kumpulmin katatakut ya namahig an dogon pumate.
4 Te paddungnay haniyan dakah payak na. Ya hay pamaptok nay
mialig an happiyom.
5 Kinali maid di em takutan hi e maat ke he-a nah hilong ya mapat-al.
6 Ya maid di dogon manadag weno mamaten he-a nah hilong ya
mapat-al.
7 Takon di linibuy mungkakateh hinag-on mu ya maid di maat ke
he-a.
8 Ammunay ang-angom di pangastigun APU DIOS nadah numbahul.
9 Ta hidiye nan gapu te hi APU DIOS an Katagtag-ayan di kihikugam
ya pangidinolam an mangipaptok ke he-a
10 ya makulug an mihwang ka takon di pamilyam hi kumpulmin
gaga-ihon maat.
11 Te baalon APU DIOS nadan anghel nat ipaptok daka

12 ta takon di mag-a ka ya tippaon dakat adika maliputan.*
13 Deket akhupam di layon weno katatakut an ulog ya kabaelam an patayon dida.
14 Kanan APU DIOS di “Hanan tagun nanongnan un-unudonak an Ap-apu gapuh pamhod nan ha-on ya ihwang ku ya ipaptok ku.
15 Deket waday ligat nat mumbagah baddang ku ya gagaidak an mamaddang ke hiya. Ihwang ku hiya ya ipadayaw ku.
16 Om, ihwang ku ya idat kuy andukken biyag na.”

92

Hay kantan pundayaw ke APU DIOS nah algon di pun-iyatuwan

1 Makaphod an mumpasalamat ya mungkantah pundayaw ke he-a, APU an Katagtag-ayan an Dios.
2 Ya maphod an kalkalyon di mipanggep nah ongal an pamhod muh kabiggabiggatna ya kalkalyon di mipanggep nah munnananong an pamaptok muh kahilohilong.
3 Ya makaphod an mungkantah pundayaw ke he-an maunnudan hi paggango umat hi gitala ya ayyuding.
4 APU DIOS, maan-anlaak an mungkanta te umamlongak nadah inat mu.
5 APU DIOS, umipamodwong di atom ya naligat an maawatan di punnomnom mu.
6 Hanan tagun makudang di nomnomna ya adina maawatan an
7 man-ut maphod am-in di maat nadah adi mangun-unud ke Apu Dios ya kumadangyan nadan gaga-ihon tatagu, mu umat da nah maluwab an holok an ahi makadaddag.
8 Mu he-a ke, APU DIOS ya mun-ap-apu kat nangamung.
9 Ahi mama-id nadan buhul mu ya miwahit am-in nadan gaga-ihon tatagu.
10 Mu ha-oy ke ya impumbalinak an nakal-ot umat nah mailom an bulug an baka ya maka-an-anlaak te binendisyonanak.
11 Tinibok di nadadagan nadan buhul ku ya dingngol kuy tukuk nadan gaga-ihoh naapputan da.
12 Mu nada ken mangun-unud ke he-a, APU DIOS ya puppumhod di biyag dan umat da nadah niyug ya umat da nadah kaiw an sedar ad Lebanon.
13 Om, puppumhod dan umat da nadah kakaiw an nitanom nah Templon APU DIOS an Dios taku
14 an bumubbunga da takon di naam-ama. Ya munnanong dan maluwab ya mahaybong.
15 Kanan day “Maphod di pangat APU DIOS. Hiyay mialig an batun kihikugan taku. Maid di atonah nihalla.”

93

1 Hi APU DIOS di patul. Hiya ya madayaw tuwali ya Kabaelanan am-in. Inhamad nan inha-ad tun luta nah niha-adana.
2 Hay pumpatulam, APU DIOS ya wada tuwali. Ya he-a ke damdama ya wada ka tuwalit nangamung.
3 Nakal-ot nan dalluyun hi baybay an kay kidul di bungug na.

---

* **91:12 91:11-12** Tibon yuy Mateo 4:6.

4 Mu nalnal-ot ka an Ap-apuh langit mu nadan makabbungug an
dalluyun hi baybay.
5 APU DIOS, munnanong an adi malumman nadan tugun mu. Takon
nan makaphod an Templom ya munnananong ta nangamung.

94

1 AP-APU an Dios, an munhumalyah tatagu, ipatibom di boh-ol muh
pangastiguwam hanadah numbahul.
2 Om, umina kat humalyaom di katagutagu tuh luta ta ibalom di inat
nadan mumpahhiyan tatagu te hidiyey lebbengnan maat ke dida.
3 APU DIOS, kon maid di atom hi panikod muh at-atton nadan gaga-
ihon tatagut adida mo mun-an-anla?
4 Ipahhiya day gaga-ihon at-atton da.
5 Namahig di pumpaligligat da nadah tatagum an mangun-unud ke
he-a, APU.
6 Patayon da nadan nabalu ya nadan napuh-ig, takon nadan
hintaguwan an nakiboble tuh boble mi.
7 Kanan day “Hi ke APU DIOS an dayawon din hi Jacob ya uggena
inila ya adina tibon di gaga-ihon at-atton mi.”
8 Dakayun tatagun makudang di nomnomna, tipe anhan ta adi kayu
manomnoman?
9 Kon hi APU DIOS an nangapyah inga ya mata ya adi pakatibo ya
adi pakadngol?
10 Ya kon hiya an munhumalyah katagutagu ya adina kastiguwon di
nabahulan? Ya kon hiya boy maid di inilana yaden hiyay muntuttudun
am-in hi tatagu?
11 Inilan am-in APU DIOS di wadah nomnom di tagu ya inilanan maid
di hilbin di punnomnom da.*
12 Hanadan tatagun tuttuduwam ya tugunom ya umamlong da.
13 Alubyagom dida nah namahig an ligat dan inat nadan gaga-ihon
tatagu inggana madatngan di kakastiguwan dadiyen gaga-ihon tatagu.
14 Hi APU DIOS ya adina iwalong nadan tatagunan mialig an odona.
15 Ta hidiye nan nunna-ud an ahi bo mawaday maandong an
punhumalya. Ta hantuh maat hidiye ya umamlong am-in nadan
maphod an tatagu.
16 Maid di bimmaddang ke ha-on hi nakihanggaak nadah gaga-ihon
tatagu, takon di oha.
17 Gulat nat uggeyak binaddangan ke he-a, APU DIOS ya nateyak.
18 Kinali mumpasalamatak te handih dandanin maapputak ya
numpahmokak ke he-a, APU, ot baddanganak gapuh adi malumman
an pamhod mu.
19 Deket mabulunak ya palinggoponak ya paamlongonak.
20 Adinadaman makihayyup nadan gaga-ihon aap-apu ke he-a, APU
DIOS te diday mangapyah adi maandong an olden an mangipahol-
holtap hi tatagu.
21 Mumbabaddang dan mumplanuh pangipipatayan da nadah
maphod an tatagu, takon di maid di bahul da.
22 Mu madinolak an ipaptokak ke he-an AP-APU an Dios kun mialig
an batun kihikugak.

---

* **94:11 94:11** Tibon yuy 1 Corinth 3:20.

23 Ahim kastiguwon am-in nadan gaga-ihon tatagut madadag da
gapu nadah gaga-ihon at-atton da.

95

1 Dayawon takuh APU DIOS an kihikugan taku. Ikanta takuy amlong
takun hiyan mangihwang ke ditaku.
2 Humgop taku nah Balenat ikanta takuy pumpasalamat taku ya hay
amlong takun mundayaw ke hiya.
3 Te hi APU DIOS ya ongal di kabaelana. Hiyay Katagtag-ayan an
Patul. Ya maid nadah udum an dios di miingngon hiya.
4 Hiyay Ap-apun am-in tuh luta, takon ad dalom ya nadah bibilid.
5 Ya am-in di wadah baybay ya luta ya bagina te lintuna.
6 Aga, mundukkun takut dayawon takuh APU DIOS an nunlutu ke
ditaku.
7 Hiyay Dios taku ya ditakuy mialig an kalneronan ipaptok na.
Donglon yuh APU DIOS ad uwanin kananay
8-9 "Adinadaman ngohayonak. Adiyu iummat handidah aammod
yun nginoheyak handi ot patnaan day ulek ke dida takon di tinibotibo
day inat kun kiphodan da nah adi maboblayan ad Meribah ya Massah.*
10 Bimmobboh-olak ke didah nap-at an toon. Kanak di: Inay mo
anhan datuwen tatagu, iwalongak ke dida ya adida un-unudon di
tugun ku.
11 Ot gapuh namahig an boh-ol ku ya insapatak an kanak di 'Adida
migappat nah pun-iyatuwan an indadaan kun dida.' "†

96

1 Ikantaan takuh balun kantah APU DIOS. Ditakun am-in an tataguh
luta, ikantaan taku hiya.
2 Ikanta takuy pundayaw ke hiya ya ipainila takuh kabigabigat nan
maphod an inat nan nangihwang ke ditaku.
3 Ipainila taku boh katagutaguy ongal an dayaw na ya nadan
umipamodwong an oggana aton.
4 Hi APU DIOS ya nakattag-e. Hiyay lebbengnan dayawon taku an
bokon nadan kumpulnan dios.
5 Hanadan dios an dayawon di udum an tataguh udum an boble ya
kinapkapyan di tagu. Mu hi APU DIOS ke ya lintunay kabunyan.
6 Matiboy dayaw na, kinatag-ena ya nan ongal an ongal an kabaelana
nah Templona.
7 Kinali ditakun am-in an tatagu ya dayawon takuh APU DIOS.
Dayawon takuy kinatag-ena ya ongal an kabaelana.
8 Dayawon takuy ngadan APU DIOS an etaku iappitan nah Templona
te hidiye tuwali lebbengnan aton taku.
9 Ya munyuung takun am-in an tatagu tuh lutan mundayaw ke APU
DIOS. Gumayonggong takun am-in an tataguh kabobboble tuh luta
gapuh takut takun hiya.
10 Ipainila takun am-in hi tataguh kabobboble an hi APU DIOS di
Patul. Limpiyuy punhumalyanah tatagu. Hiyay nangiha-ad tuh lutan
nakaihhammad an adi madlig.

---

* **95:8-9 95:8-9** Tibon yuy Hebrews 3:8, ya 3:15, ya 4:7. Ya tibon yu damdamay Exodus 17:1-7 ya Numbers 20:2-13 † **95:11 95:10-11** Hebrews 3:10-11 ya 4:5

11 Mun-am-amlong kayun am-in an wadah luta ya dakayun wadah
kabunyan. Takon di he-an baybay ya am-in di wadah nan matagu,
olton yuy bungug yu gapuh amlong yu.
12 Mun-am-amlong kayu damdaman papayo ya am-in di tinummol.
Ahi itkuk di kakaiw hi muyung di amlong da
13 hantuh aliyan APU DIOS an mun-ap-apu tuh luta. Hidiyen mun-
ap-apu ya maandong ya limpiyuy pangatna.

97

1 Hi APU DIOS di patul! Mun-am-amlong kayun wadah luta, takon
di dakayun numbobleh kad-an di baybay.
2 Hiya an Ap-apu ya makaphod ya maandong di pun-ap-apuna. Hiya
ya linikkub di mangitit an kulabut.
3 Bumudal di apuy nah pun-ap-apuwanat hidiyey panadag nah
nunlinikkub an buhul na.
4 Hana ke bon ipaalinan kil-at an mumbinaang ya tinibo ken di
wadah luta ya gumayonggong da.
5 Ya nadan bilid ya umat hi kandelat an mauma dah hinangngab
APU DIOS an Ap-apun am-in hi luta.
6 Am-in nadan wadah kabunyan ya ipainila day kaphod na ya
tibtibbon am-in di tatagu tuh lutay dayaw na.
7 Ta hidiye nan dakayun am-in an aanghel,* lebbengnan dayawon
yuh APU DIOS. Mibabain am-in nadan adi mundayaw ke hiya, mu
nadan ing-ingon dios di ipahhiya da ya dayawon da.
8 Hanadan tatagud Jerusalem ya nadan bimmobleh udum an bobled
Judah ya mun-am-amlong da te maandong di punhumalyam.
9 He-a, APU DIOS di katagtag-ayan am-in hi luta. Ya he-ay katagtag-
ayan hanadah dios.
10 Dakayun naminhod ke APU DIOS, iwalong yuy gaga-iho. Ipaptok
na ya ihwang na nadan mangun-unud ke hiya hi ngannen aton di
gaga-ihon tatagu.
11 Hanadan mangun-unud ke hiya ya mapat-alan da ya mipaamlong
da.
12 Kinali dakayun maphod di pangi-ena, umamlong kayu ya dayawon
yuh APU DIOS ya nomnomnomon yun hiya ya makapkaphod an abu.

98

Hay kanta

1 Ikantaan takuh APU DIOS hi balun kanta te makakkaphod am-in di
inat na. Gapuh ongal an kabaelana ya kakinaphod na ya impaka-apput
nay buhul na.
2 Hiya an DIOS ya impatibonah kabobboble tuh lutan nangapput
gapuh kabaelanan umihwang ya gapuh maandong an pangat na.
3 Uggena imbahho, mu impaannung nay hinamad nan kinalin
kiphodan nadan holag Israel. Ya tinibon am-in di tagu tuh lutay
nangapputana an AP-APU an Dios taku.
4 Mungkanta kayun am-in an tatagu tuh luta gapuh anla yu. Itkuk
yuy pundayaw yun APU DIOS.

---

* **97:7 97:7** Hi kalin di Hebrew ya adina kanan di “am-in an aanghel,” mu kananay “am-in an dios.”

5 Om, mungkanta kayu ya mun-ayyuding kayuh pundayaw yun APU DIOS.
6 Muntangguyub kayu, mun-ippiip kayu ya mun-an-anla kayun mungkantah pundayaw yun hiya an Patul.
7 Takon di he-an baybay ya am-in di wadah nan matagu ya he-an luta ya am-in di wadah na, itkuk yuy kanta yuh pundayaw yun APU DIOS.
8 Ya dakayun wangwang, mumpalakpak kayu ya dakayun bibilid, mungkanta kayu gapuh anla yun mundayaw ke hiya,
9 te umalin mun-ap-apu tuh luta. Hiya ya maandong ya limpiyuy pangatna.

99

1 Hi APU DIOS di patul an inumbun nah pun-ap-apuwanah tap-on nadan anghel. Gumayonggong di tatagu ya kumolyog di luta te ongal di kabaelana.
2 Hiyay madayaw ad Zion. Ya hiyay Ap-apun am-in hi boble tuh luta.
3 Dayawon am-in di taguy ngadanan madayaw ya umipamodwong. Makakkaphod an abuh APU DIOS.
4 He-an Patul an kabaelam am-in, pakappinhod muy limpiyu ya he-ay nangipawadah maandong an pangat ad Israel.
5 Dayawon taku nan AP-APU an Dios taku. Mundukkun takuh hinangngab na te hiya ya makaphod an abu.
6 Handi ya da Moses ke Aaron di padi na ya hi Samuel di oha nadah nundasal ke hiya. Nundasal dan APU DIOS ot baddangana dida.
7 Hiya an wada nah kulabut ya kimmalin dida ot un-unudon day tuguna.
8 AP-APU an Dios mi, hinumang muy dasal di tatagum ta pangi-patibom an pinakawanam dida takon di kinastigum dida gapuh numbahulan da.
9 Madayaw hi APU DIOS. Dayawon taku nah bilid nad Jerusalem te hiya an Dios taku ya makaphod an abu.

100

Hay kantan pumpasalamat ke APU DIOS

1-2 Ditakun am-in an tatagu tuh luta, mun-am-amlong takun mun-dayaw ke APU DIOS ya itkuk takuy kanta takuh pundayaw takun hiya.
3 Nomnomon takun hiya an AP-APU ya abuy Dios. Hiyay nunlutu ke ditaku ya ditakuy tatagunan mialig an kalnerona.
4 Mumpasalamat taku nah pundayawan takun hiya nah Templona ya ikanta takuy pundayaw takun hiya. Om, mumpasalamat takun hiya ya dayawon takuy ngadana.
5 Te hi APU DIOS ya maphod ya munnananong ta nangamung di pamhod na ya pamaptok nan ditaku.

101

Hay kantan David

1 Ikantak di pundayaw kun he-a, APU. Ya ikantak di mipanggep nah ongal an pamhod mu ya mipanggep nah maandong an pangat mu.
2 Kakon-anay pamaddangam ke ha-on an mangat hi niptok ta limpiyu ya maandong di atok nah pun-ap-apuwak.

3 Adik iabulut an e ma-ma-at di gaga-iho. Ya adiyak makiki-at hi
gaga-iho nadah adi mangulug ke he-a, Apu Dios.
4 Adiyak midmid-um hi gaga-ihon tatagu ya inhamad kuh nomnom
kun adik aton di gaga-iho.
5 Paop-opyaok nan tagun kumalikalih langkak mipanggep hi ibba
dan tagu. Adiyak makidkid-um hanadah mumpahhiya ya mangohen
tatagu.
6 Hanadan limpiyu ya nadan punnanongon day pangun-unud dan
he-a, Apu Dios di pummuttatyuk ya diday miha-ad hi balek.
7 Adinadaman makiha-ad ke ha-on hi balek nan tagun makallangkak
ya humahhaul. Ya adik abuluton datuwen umalih kad-ak.
8 Kabigabigat ya dadagok di kakinal-ot nadan gaga-ihon tatagu ta
makaan da ketuwen boblen APU DIOS.

102

*Hay dasal di ohan tagun namahig di punligligatana ot mumpah-
pahmok ke APU DIOS*

1 APU DIOS, donglom anhan di dasal kun mumpahpahmok ke he-a.
2 Om, donglom anhan di dasal kut adiyak baybay-an nah kabulubu-
lunak ya adim anhan baybayaggon di pamaddangam ke ha-on.
3 Paddung nay ahuk di biyag kun mungkama-id ya mun-aatung di
gunit kun kay apuy.
4 Mungkakuugak mo anhan an umatak nah mungkamag-anan an
holok. Nip-ot bo te humigaak an abun mangan.
5 Hay adol ku ya numbalin hi kay gunit ot mablatan. Ya pumala-
palakak.
6 Umatak bo nah mailom an hamuti nah adi maboblayan ya umatak
nah bulayyu nah niwalong an boble.
7 Mibakbakillangak ya umi-ingleyak an umatak nah naoh-ohhan
buding hi atop.
8 Panadngolanak hi buhul kuh kabigabigat ya tanaltalanggaanak ya
usalon day ngadan kun pun-idut.
9 Paddungnay mangmangnganak hi dap-ul ya paddungnay in-
innummok di luwak
10 te gapuh namahig an boh-ol mu ya paddungnay inweleyak.
11 Hay biyag ku ya umat nah a-oh mungkahilong an gagalan mama-id
ya umat nah holok an makleng.
12 Mu he-a, APU DIOS ya munnanong kan mumpatul ya mundingngol
kat nangamung.
13 Nunna-ud an umina kat ipatibom moy homok muh tatagud
Jerusalem. Om, ad uwaniy ustuh tiempon pangipatib-am di homok
mun dida.
14 Dakamin muttatyum ya pakappinhod mih tuwen boble, takon di
nadadag. Ya mahakit di nomnom min mangang-ang hi nadadagana.
15 Tumakut di tataguh kabobboble ke he-a, APU DIOS. Ya am-in di
papatul ya takutan da nan ongal an kabaelam.
16 Mipatiboy dayaw muh pangiphodam hi Jerusalem.
17 He-a ya donglom uppey dasal nadan makakkahmok an tatagum.
18 Itudok yuy inat APU DIOS ta dayawon nadan ahi mitun-ud an
iimbabale taku.
19 Athituy itudok yu: “In-uhdung APU DIOS an wadah langit

20 ot donglonay palak nadan balud ot ibukana nadan nagtud di
kipipatayan da.”
21 Ta mundingngol ya midayaw di ngadanad Zion ad Jerusalem
22 nah kaamungan nadan tatagunan mundayaw ke hiya.
23 APU DIOS, impumbalinak ke he-an nakakkapuy ta matikkey biyag
ku yaden kat-aguwak pay ni-an.
24 Ot mundasalak ke he-an kanak di “Apu an Dios kun wadat
nangamung, adim anhan poppogon di biyag ku te kat-aguwak ni-an.
25 Handih lappuna ya lintum di luta, hay kabunyan ya am-in nadan
wadah di.
26 Ya ahida mama-id te umat dah bulwatin mumbalin hi layut, mu he-
a ke ya wadawada kat nangamung. Te ahim kaanon datuwen lintum
ta hannotam didah balu.
27 Mu he-a ke nimpe ya adika mumbaliw, mu munnananong kat
nangamung.*
28 Ahi malinggop di iimbabalen nadan tatagum, takon nadan inap-
apu da te ipaptok mu dida.”

103

Hay kantan David

1 Dayawok hi APU DIOS hi am-in di kabaelak te hiya ya nunna-ud an
maphod.
2 Hiyay nanongnan dayawok ya adik kal-iwan di ule nan ha-on.
3 Kal-iwanan am-in di liwat ku ya kaanonan am-in di dogok.
4 Ya ihwangak hi katayak. Adi malumman di pamhod na ya homok
nan ha-on.
5 Idat nan am-in di kiphodak, ta nanongnan nakal-otak, umat nah
tuldu.
6 Hi APU DIOS ya itakdog nat baddangana nadan paligligaton di
udum an tatagu.
7 Impainilanan Moses di pinhod nan maat ya impatibonay ongal an
kabaelana nadah holag Israel.
8 Huhhummok ya mauleh APU DIOS, adi kabinnoh-ol ya adi
malumman di pamhod na.
9 Adi humamahamak hi gapunah pamoh-olanan ditaku ya adi bo
munnananong di boh-ol nan ditaku.
10 Takon di lebbeng nan makastigu taku gapuh liwat taku ya adi
ditaku kastiguwon.
11 Man-uke ya adi malkud nan munnananong an pamhod na nadah
mundayaw ya mangun-unud ke hiya umat hi kinadawwin di luta ya
kabunyan.
12 Ya kinaanay liwat taku ot paddungnay impaka-iddawwi nan
ditaku, umat hi nundawwiyan di timilan ya kalin-oban di algo.
13 Hay ulen APU DIOS nadah mangun-unud ke hiya ya umat hi ulen
di ama hi imbabalena.
14 Inilanan hay tagu ya lutay nakapyaana.
15 Hay nitaguwan di tagu ya umat hi tumaguwan di holok an
nakatang ya abu
16 ya umat hi habung an deket dimmibdib ya nitayyap ta mama-id.

---

* **102:27 102:25-27** Tibon yuy Hebrews 1:10-12

17-18 Mu hay pamhod APU DIOS ya munnananong nadah mangun-
unud ke hiya, nadah adi mangibahho nakitobbalanan dida ya nadah
mangun-unud hi tuguna. Ya hay kaphod na ya munnananong
damdama nadah holag da.
19 Hi APU DIOS ya ad langit di nangihamadanah pun-ap-apuwanan
am-in takon di daana.
20 Dakayun ongal di kabaelanan aanghel an mangat hi ibaal na ya
mangun-unud hi tuguna, dayawon yuh APU DIOS.
21 Om dakayun aanghel an muttayunan mangun-unud hi pinhod na,
dayawon yu hiya.
22 Ya am-in kayun lintuna, takon di daana, hiyay dayawon yu.
Ha-oy ke damdama ya dayawok hi APU DIOS.

104

1 Dayawon daka APU DIOS.
He-a an Dios ku ya nakattag-e ka ya nunna-ud an madayaw ka ya
ongal di kabaelam.
2 Paddungnay imbulwatim di pat-al ya ibiklag mun kay kurtinay
kabunyan.
3 Binohwat muy balem hidih kabunyan an kalpuwan di udan ya kay
mu puntakkayan di kulabut an pun-ien di dibdib.
4 Ba-ba-alom di dibdib ya apuy an mangat hi pinhod mu.*
5 Ya tun luta ya inhamad muy niha-adanat adi madlig.
6 Ot iha-ad muy baybay hi tap-ona an kay mu imbiklag ya nalimuy
bibilid.
7 Handih nunmandal kan kay kidul di kalim ot donglon nadan
danum ya inun-unud daka ot mange da.
8 Dimmayyu da nadah bibilid ot ume da nadah nundotal ot ahida
mumpae nadah indadaan mun kiha-adan da.
9 Inha-ad muy koltog an kipoppogan di baybay ta adida lumakbit adi
malbong boy luta.
10 Impabudal muy danum nadah ob-ob ta mumpae da nadah
wangwang ya wa-el hi numbattanan di bibilid.
11 Ta waday inumon nadan mailom an aggayam, umat hi kabayu ya
nadan udum an aggayam.
12 Ya nadan hahamuti ya numbuya da nadah kaiw nah nih-up hi
pingngit di wa-el ya mungkanta da nadah hapang na.
13 Ya ipaalim di udan an mundanum hi nungkitanom, ta hidiye nan
mabendisyonan di luta.
14-15 Impatmol muy holok an kanon di baka. Ya winadam di itanom
di tagut waday pangal-an dah makan an ikilog di adol da. Ya winadam
boy grapes an mikapyah mainum an pun-amlongan di tagu ya hay
lanan di oliba an iapuwap dah anga dat pumhod di ang-ang da.
16 Takon nadan nun-itanom mun kakaiw an sedar ad Lebanon ya
madanuman da.
17 Hidiy pumbuyaan di hahamuti. Ya nada ken stork ya ikapya day
buya da nadah bolbol.
18 Hanadan mailom an gulding ya eda miha-ad nadah natag-en bilid
ya nadan badger ya mumbale dah dopla.

---

* **104:4 104:4** Tibon yuy Hebrews 1:7.

19 Ya nan lintum an bulan hi kabunyan di panginilaan hi himbulan.
Hanan algo ya inilanay kalin-obana.
20 Winadam di hilong ta deket timmapol ya bumuddal nadan mailom
an aggayam.
21 Hanadan mungkaongal an layon ya mun-olmom dan e manamak
hi kanon dan winadam, Apu Dios.
22 Ya deket mungkabigat ya mibangngad da nah eda kahuypan.
23 Mu hay tagu ya mungngunu nah mapat-al inggana mahilong.
24 APU DIOS, napnuy lutah lintum mipuun hi laing mu.
25 Hanah ambiambilog an baybay ya dayya dah diy lintum, o-ongal
ya i-itay an adi mabilang.
26 Hidiy pundalanan di bapor ya hidiy pun-ay-ayyaman nan lintum
an katatakut an aggayam an Lebayatan.
27 Am-in datuwen lintum ya he-ay pangidinolan dah kanon dan idat
mu nah tiempon punhapulan da
28 ta mabhug da ke dadiyen makan an winadam.
29 Mu deket inwalong mu dida ya tumakut da. Ya deket binangngad
muy yahya da ya mate dat mibangngad da nah lutan nakapyaan da.
30 Deket ipaem di Espiritum ke dida ya maltu da boy udum ta
nanongnan kay baluy luta.
31 Hana ot ta munnananong di dayaw APU DIOS ya hana ot ta
munnananong hiyan mun-am-amlong gapu nadah lintuna.
32 Hiya ya takon di ammunay iang-ang na tuh luta ya kumolyog. Ya
ammunay dapaonay bilid ya bumuddal di ahuk.
33 Ta hidiye nan ad uwanin mataguwak ya ikankantak di pundayaw
kun APU DIOS. Om, lakitdi waday yahyak ya hiya an Dios kuy dayawok.
34 Hana ot ta umamlong hi APU DIOS ketuwen punnomnom ku te
hiyay kalpuwan di amlong ku.
35 Ya hana ot ta nada ken naliwat an tatagu ya madadag dat mama-id
am-in di gaga-iho tuh luta.
Hi Apu Dios di dayawok hi biyag ku.
Madayaw hi APU DIOS!

105

1 Mumpasalamat takun APU DIOS! Hiyay pundasalan taku. Ya
ipainila takun am-in hi tataguh kabobboble nadan inat na!
2 Mungkanta takuh pundayaw takun hiya ya kalkalyon takuy
mipanggep nadah maphod an inat na.
3 Dayawon takuy ngadan APU DIOS an makaphod an abu. Ya mun-
an-anla takun am-in an mundayaw ke hiya!
4 Hiyay pumbagaan takuh baddang ya makihayyup takun hiyat
nangamung.
5-6 Dakayun holag Abraham an muttatyun Apu Dios ya dakayun ho-
lag Jacob an pinilinan tataguna, nomnomon yu nadan umipamodwong
an inat na ya nomnomon yun maandong di punhumalyana.
7 Hiyay AP-APU an Dios taku, kinali mahapul an un-unudon am-in
di tatagu tuh luta nadan tuguna.
8 Te adina kal-iwan di nakitobbalana, mu punnanongonat nanga-
mung ya paannungonay kinalinan atona takon di mala-uy kaatnan
toon.

9 Paannungonay nakitobbalonan Abraham ya nan hinamad nan
kinalin Isaac.
10 Impidwana bon kinalih diyen nakitobbalanan Jacob hi kiphodan
nadan holag Israel ta nangamung.
11 Kananay “Ahik idat ke dakayuy Kanaan, ta hidiyey tawidon yu.”
12 O-ohay tatagun Apu Dios handi ya maid di ustuh boble da. Bokon
da bobley Kanaan te nakiboble da ya abuh di.
13 Nun-in-e dah kabobboble ya nunhihinnatkon di nun-ap-apun dida.
14 Mu takon di athidi ya ugge in-abulut Apu Dios an mipaligligat da
te kinalyana nadan papatul ot uggeda impunholholtap dida.
15 Kananan diday “Adiyu aton di ad-adi nadah pinilik an tataguk ya
nadah profetas ku.”
16 Handi ya impaen APU DIOS di bitil hi boble da ot maid di pangal-
an dah kanon da.
17 Muden impamangulunad Egypt hi Joseph an nigattang hidi ot
mumbalin an himbut hidi.
18 Nalipuliputan di hukinah bangkiling handih nikalabutana ya
nabanggolan hi gumok di bagang na.
19 Nunnanong an nikalabut hi Joseph inggana kimmulug nadan
kinalinan maat an hidiyey impainnilan APU DIOS ke hiya. Hidiyen
naat ke Joseph di namatnaan APU DIOS hi pangi-ena.
20 Kay anhan ya imbukan nan patul kediyen bobleh Joseph.
21 Ot hiyay impumbalinan mangipaptok hi nunhituwana ya hiyay
tinuddunan mun-ap-apun am-in nah boble.
22 Hiya boy tinuddun nan patul an ap-apun nadan opisyal na. Ya
hiya boy waday lebbeng nan mangituttudu nadah konsehal nan patul
hi maphod an aton da.
23 Indani ya imme day pamilyan Jacob ad Egypt ot mumboble dah
di.
24 Kediyen wada dah di ya indatan APU DIOS didah dakol an
imbabale da. Ya impumbalinan ong-ongal di kabaelan da mu nadan
iEgypt an buhul da.
25 Loktat ya impumbalin APU DIOS an kahingngitan nadan iEgypt
dida ot munhuhummangan dah gaga-ihon aton da ke dadiyen tata-
guna.
26 Indani ya binaal nah Moses an muttatyunan umed Egypt. Ya
tinuddunah Aaron an bumaddang ke hiya.
27 Imme dad Egypt ot aton day umipamodwong hi hinangngab nadan
tatagud Egypt.
28 Impahilong APU DIOS di Egypt, mu nanongnan adida un-unudon
nan kinalinan ipae da nadan tataguna.
29 Impumbalinah dala nan danum nadah wa-el ot maten am-in di
dolog hidi.
30 Indani bo ya impaenay dakol an bakbak ot mapnuy Egypt takon
di balen nan patul.
31 Minandal nay dakkodakkol an lalog ya imuk ot op-opan day Egypt.
32 Ya impaenay dalalu ya kil-at.
33 Ot madadag di kakaiw ya am-in di nitanom umat hi grapes ya
kaiw an fig.
34 Minandal na boy dakkodakkol an dudun an umed Egypt.
35 Ot kanon dan am-in di nganneh diyen nitanom hidi.

36 Indani mo ahan ya pinatenay panguluwan an imbabalen am-in
nadan iEgypt.
37 Ot ahina ipangulu nadan holag Israel an tumayan hidin dakol di
inala dah silber ya balituk. Ya maid ke diday timmayan an nakapuy
weno mundogo.
38 Hanadan iEgypt ya takutan da nadan holag Israel, kinali immam-
long da handih timmayan da.
39 Imbiklag APU DIOS di kulabut an manidum ke dida nah mapat-al
ya deket hilong ya mumbalin hidiyen kulabut hi apuy ta panilag da.
40 Ya handih numbaga nadan tatagunah dotag ya impaalinay
dakkodakkol an hamuti ya nun-oganay tinapay an nalpuh kabunyan
an kanan dan manna.
41 Pini-ang na boy batu ot bumudal di dakol an danum an inumon
da ot mawaday wa-el nah mamagan adi maboblayan.
42 Man-uket inat nan am-in danae ya uggena kinal-iwan handin
kinalina nah muttatyunan hi Abraham.
43 Impanguluna nadan holag Israel an maka-am-amlong an tim-
mayan ad Egypt.
44 Indat nan diday boblen di udum an tatagun adi mangun-unud ke
hiya ot diday mangalah bungan di intanom da.
45 Inat na datuwet un-unudon nadan tatagunan am-in di tuguna.
Madayaw hi APU DIOS!

106

1 Madayaw hi APU DIOS!
Mumpasalamat takun APU DIOS gapuh kaphod na. Hay pamhod na
ya munnananong.
2 Dahdiy kabaelanan mangipainilan am-in hanadah umipamodwong
an inat APU DIOS? Ya dahdiy damanan mundayaw hi ustu ke hiya?
3 Umamlong nadan tatagun maandong di pangat da ya aton day
maphod ta nangamung.
4 APU DIOS, nomnomonak anhan hantuh pamaddangam hi tatagum
ta ihwangak damdama.
5 Ta hiktamak di maphod an biyag an indat mu nadah pinilim an
tatagum ya ta makiam-amlongak ya makid-umak ke didan mundayaw
ke he-a.
6 Nunliwat taku umat handidah aammod taku ya inat takuy gaga-iho.
7 Handih kawada dad Egypt ya uggeda imbilang nadan milagron inat
APU DIOS ya kinal-iwan da pay di ulena ya pamhod nan dida. Ot
aton dah diy pangipatibo dan ngohayon da hiya an Ap-apun ongal di
kabaelana nah Maingit an Baybay.
8 Mu takon di athidi ya inihwang na dida te hidiyey kinalina handi
ya ta ipatibonay ongal an kabaelana.
9 Minandal na nan Maingit an Baybay ot matduk ot ipanguluna
nadan tatagunan umagwat nah mamaga.
10 Inihwang na didah buhul dan humihhingit ke dida.
11 Nalting dadiyen buhul da ot maid di ohan natdaan.
12 Kediye ya kinulug mon dadiyen tatagunay kinalinan dida handi
ot mungkanta dah pundayaw dan hiya.
13 Muden adi bo ya kinal-iwan day inat na ot pun-iat day pinhod dan
aton an adida mo idngol hi tuguna.

14 Dakol di imbaga dan hiyah mahapul da handih kawada da nah
adi maboblayan ta pamatna dah ulena.
15 Ot idat nay ibaga da, mu impaalinan diday namahig an dogo.
16 Indani bo ya amohan nadan tataguh Moses ya hi Aaron an niong-
ong an muttatyun APU DIOS.
17 Loktat ya nadhak nan luta ot mauhbung da Dathan, hi Abiram ya
nadan pamilya da gapun diyen inat da.
18 Hanada ken udum an ibbadan gaga-iho ya immaliy apuy ot
maghob da.
19 Handih wada nadan tatagun Apu Dios ad Sinai ya nangapya dah
ing-ingon bakan balituk ot dayawon dan dios da.
20 Inhannot day dayaw Apu Dios hi kinapyan di tagun ing-ingon di
aggayam an mangan hi holok ot hidiyey dayawon da.
21-22 Kinal-iwan dah Apu Dios an nangihwang ke dida ya nangat
nadah umipamodwong ad Egypt ya nah Maingit an Baybay.
23 Ot bumoh-ol hi Apu Dios ot kananay dadagona dida, mu intakdog
Moses an pinili nan muttatyuna dida ot uggena intuluy an dinadag
dida.
24 Adi pinhod dadiyen tatagun ume nah maphod an boblen idat nan
dida te adida madinol nah kinalinan ipaptok na didah di.
25 Mungngungudu da ot ya abuh kampu da ya adida un-unudon hiya.
26 Ot isapatan APU DIOS an kananay patayona dida nah adi
maboblayan
27 ya iwahit nay holag da nadah nungkidawwin boblen di adi
mangulug ke hiya ta mungkakate dahdi.*
28 Ya handih wada dadiyen tatagun APU DIOS ad Peor ya nid-um dan
mundayaw ke Baal ya nakikan da nadah niappit hi nate.†
29 Ta gapu ke dadiyen inat da ya impaboh-ol dah APU DIOS ot
ipaalinay namahig an dogo ke dida.
30 Mu nahnan hi Pinehas ot kastiguwona nadan nangat kediye ot
matikod hidiyen dogon impaalin APU DIOS.
31 Nipalpun diye ya tobalon nadan tatagun maphod an taguh
Pinehas.‡
32 Handih wadadad Meribah ya impaboh-ol da boh APU DIOS ot
gapun dida ya nakastigu ot ya abuh Moses.
33 Te kediye ya immingle da mo anhan hi Moses ot uggena
impakannomnom di kinalina.§
34 Intugun bon APU DIOS ke didan patayon da nadan adi mangulug
ke hiya.
35 Mu uggeda bo inun-unud te nakiapu da ot ya abun dida ya in-un-
unud dah pangi-eda.
36 Ot mundayaw da moh adi makulug an dios an paddungnay bitun
naknaan da.*
37 Ya in-appit day iimbabale da nadah dimonyo.†
38 Pinate da dadiyen manangpan u-unga, ta iappit da nadah dios di
Kanaan ot hibiton dah diyen boble gapu kediyen inat da.‡

---

* **106:27 106:27** Lebiticus 26:33 † **106:28 106:28** Maid di maptok hin hay kibalinan di “nate” ya nadan dios an kinapyan di tagu weno nadan nungkakaten tatagu. ‡ **106:31 106:28-31** Numbers 25:1-13 § **106:33 106:32-33** Numbers 20:2-13 * **106:36 106:34-36** Huwes 2:1-3 ya 3:5-6 † **106:37 106:37** Tibon yuy 2 Patul 17:17. ‡ **106:38 106:38** Numbers 35:33

39 Paddungnay linugit day adol dah nangatan dan diyen ugge da in-
ohhay pamhod dan APU DIOS.
40 Ta hidiye nan namahig di boh-ol APU DIOS ke dadiyen pinilinan
tataguna te immingle mo anhan hanadah gaga-ihon atoaton da.
41 Inwalong mon APU DIOS dida ot paboltana didah tataguh udum
an boble ot dadiyen buhul day numbalin an ap-apu da.
42 Impunholholtap nadan buhul da dida ya inat day pinhod dan aton
ke dida.
43 Namindakol di nangihwangan APU DIOS ke dida, mu kapyanan
mangohe da. Ot mamam-ay ligat da gapuh liwat da.
44 Mu dingngol APU DIOS di pumpahpahmokan da ot homkona dida.
45 Ot uggena kinastigu dida te ninomnom na nan nakitobbalanan
kiphodan da ya nan ongal an naminhod nan dida.
46 Ya impumbalinan maulen am-in nadan buhul da ot homkon da
dida.§
47 "APU DIOS an Dios mi, ihwang dakamin he-a, amungon dakami
nadah boblen emi niwahitan ta mumpasalamat kamin he-a ya daya-
won miy ngadan mun makaphod an abu."
48 Madayaw nan AP-APU an Dios di holag Israel. Om, madayaw ta
nangamung. Am-in takun tatagu, kanan takuy "Amen!"*
Madayaw hi APU DIOS!

Hay Mikaliman Liblun di Psalms (107-150)

107

1 Mumpasalamat takun APU DIOS te hiya ya maphod. Hay pamhod
na ya munnanong an adi malumman.
2 Danaey kalyon yuh tatagu, dakayun inihwang APU DIOS hi buhul
na
3 ot ibangngad dakayuh boble yun inilpu dakayuh kabobboble tuh
lutah nangappit hi timilan ya kalin-oban di algo, hi south ya hi north.
4 Hay udum ya eda humanawwangan nah adi maboblayan te adida
pakahamak hi dalanon dan ume nah eda pumboblayan.
5 Naagangan da ya nauwo da ya maid moy namnama dah biyag da.
6 Indani ya mumpahpahmok dan APU DIOS gapuh namahig an
punholholtapan da ot baddangana didah ligat da.
7 Ya impangulu nay maphod an dalanon da ot ume da nah boblen
eda pumboblayan.
8 Ta hidiye nan lebbengnan mumpasalamat dan APU DIOS gapuh
ongal an pamhod na ya gapun am-in hanadah umipamodwong an
inatnan kiphodan da.
9 Te idat nay inumon nadan nauwo ya idat nay maphod an makan
hanadah maagangan.
10 Hay udum ya u-umyung dan kay da wadah tapol te munholholtap
dan nabangkilingan dah kalabut.
11 Man-uke ya ngohayon dan adida un-unudon di tugun nan Dios an
Katagtag-ayan.
12 Ot pumbalinona didan nakakkapuy gapuh nakalligat an ngunun
indat nan dida. Deket natu-i da on maid di bumaddang ke dida.

---

§ **106:46 106:40-46** Huwes 2:14-18 * **106:48 106:48** Tibon yuy Psalm 41:13.

13 Indani ya mumpahpahmok dan APU DIOS gapuh namahig an
punholholtapan da ot baddangana didah ligat da.
14 Impatikod nay punholholtapan dan paddungnay binhat nay
bangkiling da ya kinaana dida nah tapol an nikalabutan da.
15 Ta hidiye nan lebbengnan mumpasalamat dan APU DIOS gapuh
ongal an pamhod na ya gapun am-in hanadah umipamodwong an
inatnan kiphodan da.
16 Hiya ya pa-iyonay giniling an dakkig nadan kalabutan takon
nadan gumok an pattit na.
17 Hanadan udum an tatagun makudang di nomnom da ya nunhol-
holtap da gapuh ngohe da ya gapuh gaga-ihon inat da.
18 Loktat ya adida mo pinhod an mangan ta dandaniy kate da.
19 Indani ya mumpahpahmok dan APU DIOS gapuh namahig an
punholholtapan da ot baddangana didah ligat da.
20 Ot paphodona dida gapuh ongal an kabaelan di kalina ot uggeda
nate.
21 Ta hidiye nan lebbengnan mumpasalamat dan APU DIOS gapuh
ongal an pamhod na ya gapun am-in hanadah umipamodwong an
inatnan kiphodan da.
22 Ya lebbeng nan mun-appit dah pumpasalamat dan hiya. Ya ikanta
day amlong dan mangalkalih mipanggep nadah umipamodwong an
inat na.
23 Hay udum ya mungngunu dah bapor an mangemange dah udum
an boble te hidiyey pangal-an dah kitaguwan da.
24 Ya tinibo da nadan maphod an inat APU DIOS nah baybay gapuh
ongal an kabaelana.
25 Naminghan bo ya immandal nan umaliy nal-ot an dibdib ot
namahig an katatakut di dalluyun.
26 Deke on natu-ug nan bapor on immed dalom ot mama-id di tulid
nadan mungngunuh bapor te timmakut da.
27 Mungkidadapeng dan kay da nabutong yaden maid di maat da.
28 Indani ya mumpahpahmok dan APU DIOS gapuh namahig an
punholholtapan da ot baddangana didah ligat da.
29 Impadin-ong nay puwok ya dalluyun
30 ot pun-agwatona dida. Ya immamlong da te dimmin-ong mo ya
malinggop dan dimmakal nah pingngit nan baybay.
31 Ta hidiye nan lebbengnan mumpasalamat dan APU DIOS gapuh
ongal an pamhod na ya gapun am-in hanadah umipamodwong an
inatnan kiphodan da.
32 Ya ipadayaw da kumah APU DIOS hi hinangngab di naamung an
tatagu ya aap-apu.
33 Tinduk APU DIOS di wawangwang ya oob-ob.
34 Ya impumbalinan adi tummol di mitanom hanadah maluwab di
mitanom handi gapuh kinagaga-ihon nadan numbobleh di.
35 Ya nadah mamagan adi maboblayan ya winada nay danum hidi
ya takon nadan natduk an ob-ob ya winadanay danum hidi.
36 Ot ena pumboblayon hidi nadan maagangan an tatagu ot man-
gapya dah ongal an boble da.
37 Nunliyak da ya nuntanom dah grapes ya dakkodakkol di inapit da.
38 Ya binendisyonan APU DIOS dida ot mahlag dah dakkodakkol ya
impadakol na boy halun da.

39 Indani ya immo-ohay bilang nadan tatagun APU DIOS ya numbalin
dan nakawwotwot te namahig di numpaholholtap di buhul dan dida.
40 Mu mina-id APU DIOS di kabaelan dadiyen buhul da ot matalak
da nah ambiambilog an adi maboblayan.
41 Muden nada ken mahmok an tatagu ya baddangan APU DIOS dida
ya ipadakol nay holag da umat hi kadakol di kalnero.
42 Ya nadan mangun-unud ke APU DIOS ya umamlong dah panib-an
dan tuwe. Mu nadan gaga-ihon tatagu ya pamga day op-opya.
43 Dakayun nanomnoman an tatagu, iha-ad yuh nomnom yu datuwe.
Nomnomon yu nan adi malumman an pamhod APU DIOS.

108

Hay kantan David

1 Madinolak ke he-a, Apu Dios, kinali mungkantaak hi pundayaw
kun he-a.
2 Makalamgaak mo ya ihik kun ipagangoy ayyuding ku ya puldingok
di gitalak nah mungkabigat ta mabangun nan algo.
3 APU DIOS, mumpasalamatak ke he-a ya ikantak di pundayaw kun
he-ah hinangngab di katagutagu.
4 Te nan adi malumman an pamhod mu ya pamaptok mun ha-on ya
paddungnay lina-uwana nadan kulabut ya dinatnganay kabunyan.
5 Apu Dios, hana ot ta hi am-in an wadah kabunyan ya he-ay
midayaw ya ipatibom di ongal an dayaw mun am-in hi kabobboble
tuh luta.
6 Apu Dios, humangom anhan di dasal min tatagum an pakappinhod
mut ihwang dakami gapuh ongal an kabaelam.
7 Kimmalih Apu Dios hidih balenan kananay “Apputok di buhul kut
ganodwaok di Sechem takon nan nundotal ad Sukot ta ikap-ong ku
nadah tataguk.
8 Ya bagik pay di Gilead ya Manasseh. Puntindaluwok di iEplaim ya
pumpatulok di iJudah.
9 Pummuttatyuk di iMoab ya punhimbut kuy iEdom. Hidiyey kitib-
anan bagik dadiyen boble. Tumkukak gapuh amlong kuh nangapputak
nadah iPilistia.”
10 Apu Dios, dahdiy mangipangulun ha-on ad Edom? Dahdiy
mamaddang ke ha-on ta hogpok nan nakaalladan an bobleh di?
11 Kon inwalong dakamin he-a, Apu Dios? Kon adika mo maki-e
nadah tindalu mih eda pakigubatan?
12 Baddangan dakami anhan an mangapput hi buhul mi te maid di
hilbin di ibaddang di tagu.
13 Mu deket he-ay bumaddang ke dakami, Apu Dios ya nunna-ud an
mangapput kami te apputom di buhul mi.

109

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

1 Apu Dios an daydayawok, donglom anhan tun ibagak ta adim
pamgay op-opya.
2 Te nahalman an makallangkak ya gaga-iho hantudan tatagun dakol
di ipabahul dah adi makulug ke ha-on.
3 Ya gaga-ihoy kalyon dan ha-on ta labanonak yaden maid di gapuna.

4 Makibuhul dan ha-on takon di pinhod ku dida ya idasadasalak dida.
5 Ballohan day maphod an atok ke didah gaga-iho. Ya ballohan dah
hingit di pamhod kun dida.
6 Pumili kah gaga-ihon huwes an munhumalya nah buhul ku. Ya
tudduwom on munlangkak an tagut kalyonan numbahul hidiyen
buhul ku.
7 Ta deket ie dah korte ya kalyon day numbahul. Hana ot ta takon
nan dasal na ya mibilang an bahul.
8 Ya hana ot ta gagalan mapoppog di nitaguwanat hinnatkon mon
taguy mihannot nah ngunu na.*
9 Hana ot ta mapuh-ig day iimbabalena ya mabalu nan inayana.
10 Hana ot ta madadag di punhituwan nadan imbabalenat eda mo
humanawwangan ya eda mo mungkodkoddoh kanon da.
11 Hana ot ta alan nadan immutanganay nganneh diyen limmuna.
Ya hana ot ta alan di hintaguwan am-in di nun-aatuwana.
12 Hana ot ta maid di umulen hiya weno mangipaptok nadah napuh-
ig an imbabalena.
13 Hana ot ta maten am-in di holag nat makal-iwan di ngadana.
14 Hana ot ta adi kal-iwan APU DIOS nadan gaga-ihon inat handidah
aammod na, takon nadan gaga-ihon inat inana.
15 Ya hana ot ta adi kal-iwan APU DIOS di liwat dan am-in ya hana
ot ta makal-iwan dat nangamung.
16 Te namahig hidiyen tagun maid anhan di kananat umuleh ibbanan
tagu. Pinaligat na ya numpate na nadan nawotwot ya makahkahmok
an tatagu.
17 Gagaid an mun-idut hi ibbanan tagu. Kinali hana ot ta maat ke
hiya nadan idut na. Adina pinhod an mabendisyonan di ibbanan tagu.
Ya hana ot ta maid damdamay bendisyon ke hiya.
18 Nadadawo tuwalin mun-idut umat hi pumbulwatiyana. Hana ot
ta nan idut na ya umat nah danum an inumona ya umat nah makan
an kanonat itmog di adol na.
19 Ya hana ot ta mibangngad ke hiya nadan idut nan paddungnay
milibbut ke hiya umat hi bulwati weno paddungnay milibod ke hiya
umat hi balikit.
20 APU DIOS, hana ot ta dadiyen idut nadan buhul ku ya diday
kiatana.
21 Mu ha-oy ke pe ya baddanganak ke he-a APU DIOS an Nakattag-e
ta patibom ke ha-on an maule ka tuwali. Ta ihwangak anhan gapuh
pamhod mu.
22 Makakkahmokak ya u-umyungak an abu, kinali makahhapul kuy
baddang mu.
23 Kayak a-on mungkauma ya umatak nah ba-atong an nalakan
maabul.
24 Munggagayonggong di lulug kuh nuntopolak an uggeyak nangan
ot makakkuugak an ammuna moy gunit ku ot mablatan.
25 Deket tinibowak hi tatagu on katataw-anak ya munwigiwig dah
panaltalangga dan ha-on.
26 Baddanganak ya ihwangak anhan, APU an Dios ku gapuh ongal
an pamhod mu.
27 Ya ipainilam hanadah buhul kun he-ay mangihwang ke ha-on.

* **109:8 109:8** Tibon yuy Acts 1:20.

28 Ta takon di idutanak ke dida ya bendisyonanak ke he-a. Ya hana
ot ta didan nangipaligligat ke ha-on ya mibabain da. Mu ha-on ken
muttatyum ya paamlongonak.
29 Adim iabulut an mangapput dadiyen buhul kut mibabain dat
nangamung.
30 APU DIOS, ahik ikantay pumpasalamat ku ya pundayaw kun he-a
nah kaamungan nadan tatagun mundayaw ke he-a
31 te gagaid kan bumaddang nadah nawotwot ta ihwang mu dida
nadah mangipipaten dida.

110

Hay kantan David

1 Kanan APU DIOS nah Apuk di "Umbun kah winawwan ku inggana
paka-apputok am-in di buhul mu."*
2 Idoldol APU DIOS di pun-ap-apuwam mipalpud Zion ta sakupom
takon di boblen di buhul mu.
3 Hantuh algon pakihanggaam hi buhul mu ya gagaid nadan tatagum
an munhilbin he-a. Ya kediye ya ibulwatim di bulwatin di ap-apu ya
mawaday ongal an kabaelam umat hi timilan di algo nah biggatna.
4 Adi ibahhon APU DIOS hi tuwen insapatanan kananay "He-a
Melkisidek, tinuddu dakan mumpadit nangamung."†
5 APU DIOS, wada nan Ap-apuh winawwan mu.‡ Ahina paka-
apputon di papatul hantuh algon pangipatib-anah boh-ol na.
6 Ya ahina humalyaon am-in di tagut mungkakate dat mipu-ul di
aadol da. Ya apputona nimpen am-in di papatul hi kabobboble tuh
luta.
7 Hiyay mangapput am-in hi gubat. Ta takon di daanan bobley
pangayana ya uminum hi danum hanadah oob-ob hidi.

111

1 Madayaw hi APU DIOS.
Mumpasalamatak hi ongal ke APU DIOS nah kaamungan nadan
tatagunan makangngun-unud ke hiya.
2 Makakkaphod am-in di aton APU DIOS. Ya am-in nadan umamlong
ke dadiye ya nomnomnomon dat nangamung.
3 Am-in dadiyen atona ya kitib-an di dayaw na ya kinatag-ena. Hay
kinalimpiyuna ya munnanong ta nangamung.
4 Adina iabulut an makal-iwan nadan makaphod an inat na.
Hi APU DIOS ya maule ya huhhummok.
5 Idat nay kanon nadan mundinol ke hiya ya adina ibahhoy
pakitobbalanan kiphodan da.
6 Ya impatibonay ongal an kabaelana nadah tataguna handih
nangipaboltanana ke dida nadah boblen di udum an tatagu.
7 Maandong ya limpiyuy atona ya midinol am-in di tuguna.
8 Dadiyen tugunan niptok ya makulug ya munnananong ta nanga-
mung.

---

* **110:1 110:1** Tibon yuy Mateo 22:44 ya 26:64, Marcos 12:36 ya 14:62, Lucas 20:42-43 ya 22:69, Acts 2:34-35 ya Hebrews 1:13. † **110:4 110:4** Tibon yuy Hebrews 5:6 ya 7:17 ya 7:21. ‡ **110:5 110:5** Tibon yuy NET.

9 Inat nay mahapul an atonat mihwang nadan tatagunah nihbutan
da. Ya munnananong ta nangamung di pakitobbalanan kiphodan da.
Hiya an Ap-apu ya makakkaphod an abu ya madayaw di ngadana.
10 Hay pangun-unudan ke APU DIOS di kipuunan di kanomnoman.
Ya am-in nadan mangun-unud hi tuguna ya manomnoman da.
Hiya ya lebbeng nan dayawon takut nangamung!

112

1 Madayaw hi APU DIOS.
Paamlongon APU DIOS nadan tatagun ipaanhan day pangatan dah
pinhod na ya pun-anlaan day pangun-unudan dah tuguna.
2 Ya hay iimbabalen di athidin maphod an tagu ya bendisyonan APU
DIOS ta diday ongal di kabaelan da
3 ya kumadangyan dan wadan am-in di mahapul da. Ya diday
tobalonat nangamung.
4 Hay maphod an tagu ya takon di paddungnay tapol di biyag na ya
mapat-alan te maule ya maphod di atona.
5 Maphod am-in di maat nah tagun makaiddat, nalakan mumpau-
tang ya limpiyun am-in di atona.
6 Hidiyen tagu ya adi maapput ya adi kal-iwan di taguy kaphod na.
7 Adi tumakut hi ngannen idatong dan hiyan adi maphod. Te
nahamad di pangulug na ya pundinol nan APU DIOS.
8 Hiya ya madinol an maapput nadan buhul na, kinali adi nimpe
tumakut.
9 Pakaidattana nadan nawotwot ya makaullet nangamung.* Kinali
munnanong di lispitun di tatagun hiya ya waday kabaelana.
10 Mu namahig di boh-ol ya amon nadan gaga-ihon tatagu ke hiyan
pungkotom day bob-a da te adi umannung am-in nadan nonomnomon
dan aton.

113

1 Madayaw hi APU DIOS.
Dakayun muttatyun APU DIOS, dayawon yuy ngadana.
2 Om, dayawon yu ta nangamung.
3 Dakayun katagutaguh kabobboble, mipalpuh timilan inggana kalin-
oban di algo, dayawon yuh APU DIOS.
4 Hiyay AP-APU hi kabobboble tuh luta. Paddungnay lina-uwan di
dayaw nay kabunyan.
5 Maid di ohan umat ke hiya an AP-APU an Dios taku. Hiya ya dehdih
langit hi pun-ap-apuwana,
6 mu uh-uhdunganay kabunyan ya luta.
7 Pakabbaddangana nadan nawotwot ta adida munnanong hi kina-
wotwot da.
8 Idatana didah natag-en saad ta mumbalin dah aap-apun nadan
tataguna.
9 Ya idatanah iimbabale nadan adi pakaimbabalet umamlong dah
nunhituwan da.
Madayaw hi APU DIOS.

---

* **112:9 112:9** Tibon yuy 2 Cor. 9:9.

114

1 Handih timmayan nadan holag Israel ad Egypt an nakiboblayan da
ot umanamut da
2 ya impumbalin Apu Dios di Judah an pundayawan ke hiya ya pun-
ap-apuwanad Israel.
3 Hanan Maingit an Baybay ya paddungnay tinibonah Apu Dios ot
munhi-an. Ya nan danum nah Wangwang an Jordan ya nuntikod.
4 Hanada ke damdaman bibilid ya paddungnay pimmaytuk dan umat
dah lakin kalnero. Ya nadan duntug ya paddungnay pimmaytuk da
damdama umat hi impan di kalnero.
5 He-an Maingit an Baybay, tipet eka nunhi-an? Ya he-an Wangwang
an Jordan, tipet eka nuntikod?
6 Ya dakayun bibilid, tipet ekayu pimmaytuk, umat hi lakin kalnero?
Ya dakayun duduntug, tipet ekayu pimmaytuk umat hi impan di
kalnero?
7 He-an luta, ahika kuma gumayonggong gapuh takut mu nah Ap-apu
an Dios Jacob hantuh aliyana.
8 Hiya ya impabudal nay dakol an danum nah batu ot mawaday
wawa-el ya it-ittay an lolobong.

115

1 APU DIOS, bokon dakamiy madayaw, mu he-a ya abu. Man-uke ya
munnanong di pamhod mu ya pamaptok mun dakami.
2 Tipet e kanan di tataguh udum an bobley “Daan boh nay Dios yu?”
3 Hiya an Dios ya wadah langit ya atonan am-in di pinhod nan aton.
4 Hay dios di udum an tatagu ya nakapyah balituk ya silber an
kinapyan di tagu.
5 Man-ut waday toko da, mu adida kumali. Man-u bot waday mata
da, mu adida pakatibo.
6 Man-ut waday inga da, mu adida pakadngol ya man-ut waday olong
da, mu adida pakahamuy.
7 Man-ut waday takle da, mu adida dumapa ya man-ut waday huki
da, mu adida dumalan ya adi pay ni-mo gumangoy alugguug da.
8 Hana ot ta am-in nadan mundinol ya manganapyan danae ya
mumbalin dah umat ke dadiye.
9 Ditakun holag Israel, mundinol takun APU DIOS. Hiyay bumaddang
ke ditaku ya mialig an hiyay happiyo taku.
10 Dakayun holag Aaron an papadi, mundinol kayun APU DIOS.
Hiyay bumaddang ke dakayu ya mialig an hiyay happiyo yu.
11 Ya dakayun makangngun-unud ke APU DIOS, mundinol kayun
hiya. Hiyay bumaddang ke dakayu ya mialig an hiyay happiyo yu.
12 Nomnomon ditakun APU DIOS ta bendisyonan ditakun holag Israel
takon nadan ibba takun papadinan holag Aaron.
13 Bendisyonana nadan makangngun-unud ke hiya, nawotwot weno
kadangyan.
14 Hana ot ta padakkolon dakayun APU DIOS, takon nadan iimbabale
yu.
15 Ya hana ot ta bendisyonan dakayun APU DIOS an nunlutuh
kabunyan ya luta.
16 Bagin APU DIOS di kabunyan ya hantu ken luta ya indat nah
tatagu.

17 Bokon nadan nungkakatey mundayaw ke APU DIOS te imme dah
boblen di nate.
18 Mu ditakun mataguy mundayaw ta nangamung ke APU DIOS.
Madayaw hi APU DIOS.

116

1 Pakappinhod kuh APU DIOS te donglonay dasal kuh pumpahmokak
ke hiya.
2 Ya gapu te donglonay dasal ku ya mundasalak ke hiya inggana
mapoppog di biyag ku.
3 Handi ya timmattakutak te dandaniy katek ta milubukak. Om
kediye ya namahig di takut ku ya danag ku.
4 Ot mundasalak an kanak di "Ihwangak anhan APU DIOS!"
5 Makaphod ya makaulleh APU DIOS. Om, hiya an Dios taku ya
huhhummok.
6 Ipaptok na nadan maid di kabaelan da. Umat ke ha-on an
inihwangak ke hiya handih dandaniy katek.
7 Kinali malinggopak te makaphod hi APU DIOS ke ha-on.
8 Inihwangak ke APU DIOS hi kate ya mina-id na nadan gumapuh
kog-ak. Ya uggena in-abulut an apputonak hi buhul ku.
9 Ot ad uwani mo ya ipaanhan kuh biyag kuy pangun-unudak ke
hiya.
10-11 Takon nah namahig di takut kun kanak di "Maid mo anhan di
dinol, takon di dahdi." Mu punnanongok di dinol kun hiya takon di
deke on kanak di "Dehtun maligatanak an abu, Apu."
12 Nganney idat kun APU DIOS hi pumpasalamatak ke hiya gapu
nadah maphod an inat nan ha-on?
13 Iappitak hi mainum ta hidiyey pangipatibok hi pumpasalamat kun
hiyah nangihwanganan ha-on.
14 Ya ipaannung kuh hinangngab nadan naamung an tatagunan am-
in di kinalik ke hiyan atok.
15 Hi APU DIOS ya u-umyung hin waday mate nadah tataguna te
nabalol di biyag da ke hiya.
16 Muttatyuwak ya munhilbiyak ke he-a, APU DIOS, umat ke ina te
inihwangak ke he-a.
17 Mundasalak ke he-a ya iappitan dakah pumpasalamat ku.
18-19 Ipaannung kuh hinangngab nadan naamung an tatagum nah
Templom ad Jerusalem am-in di kinalik ke he-a, APU.
Madayaw hi APU DIOS!

117

1 Dakayun am-in an tataguh kabobboble, dayawon takuh APU DIOS.*
Om, hiyay dayawon taku
2 te ongal di pamhod na ya pamaptok nan ditakut nangamung.
Madayaw hi APU DIOS!

118

1 Mumpasalamat takun APU DIOS te hiya ya maphod! Hay pamhod
na ya munnananong ta nangamung.

---

* **117:1 117:1** Romans 15:11

2 Am-in takun holag Israel, kanan takuy “Om, munnananong ta
nangamung di pamhod APU DIOS.”
3 Takon di dakayun padina ya kanan yuy “Om, munnananong ta
nangamung di pamhod na.”
4 Am-in kayun ipaanhanay pangatanah pinhod APU DIOS ya kanan
yuy “Om, munnananong ta nangamung di pamhod na.”
5 Handih mabulunak ya numpahpahmokak ke APU DIOS ya dingngol
nay dasal ku ot baddanganak.
6 Hi APU DIOS di bumaddang ke ha-on, kinali adiyak tumakut takon
di nganney aton di tatagun ha-on te dida ya tagu da ya abu.*
7 Ya madinolak an maapput nadan buhul ku gapuh baddang na.
8-9 Kinali kudukdulnay hi APU DIOS di pangidinolan ta bokon hay
tagu, takon di diday ap-apu tuh luta.
10-11 Takon di linikkubak hi dakol an buhul kuh kabobboble ya
inapput ku dida gapuh ongal an kabaelan APU DIOS.
12 Takon di kay da iyyukan an inalibungbunganak ya nalakay
nangapputak ke dida gapuh ongal an kabaelana.
13 Mungkaapputak ot kuma te inlaput dan nakilaban ke ha-on, mu
uggeyak te binaddanganak ke hiya.
14 Hiyay mangipal-ot ya mangipaptok ke ha-on.† Ya hiyay nangih-
wangak ke ha-on.
15-16 Deyan madngol di kantan pun-an-anlaan nadan naamung an
tatagun mangun-unud ke APU DIOS. Ikankanta day “Nangapput taku
gapuh baddang APU DIOS an ongal di kabaelana.”
17 Ha-oy ya adiyak ni-an matet ipainilak nadan inat APU DIOS.
18 Uggeyak in-abulut an mate, takon di nahalman di nangastigu nan
ha-on ta manomnomanak.
19 Ibughul yuy panton nan Templon APU DIOS an pundayawan ta ek
dayawon hiya.
20 Hanadan humgop kediyen Templona ya ammuna nadan maphod
di atona.
21 APU DIOS, mumpasalamatak hi nangngolam hi numpahmokak ke
he-a ot ihwangak.
22-23 Hanan batun pinilin APU DIOS an binalon nadan mangapyah
bale ya hidiye ot anhan di nahamad an ikapyah bale. Ya maphod
peman hidiyen inat APU DIOS.‡
24 Hituwey algon nangipatib-an APU DIOS hi nangapputana. Kinali
mun-an-anla taku.
25 APU DIOS, ihwang dakami ya bendisyonam am-in di aton mi.
26 Madayaw nan ahi itud-ak APU DIOS.§ Ya dakamin wadah tuh
Templon APU DIOS ya kanan mi damdamay “Madayaw ka.”
27 Hanan AP-APU di Dios taku. Maphod di inat nan ditakun tataguna.
Umala kayuh tubun di palma ta makipiyesta kayun likkodon yu nan
pun-appitan.
28 He-a an Dios kuy pumpasalamatak. He-a an Dios kuy dayawok.

---

* **118:6 118:6** Hebrews 13:6 † **118:14 118:14** Hay udum hanadah nalaing hi kalin di Hebrew ya kanan day hay kibalinan di “mangipaptok ke ha-on” ya “hiyay ikankantak.” ‡ **118:22-23 118:22-23** Tibon yuy Mateo 21:42, Marcos 12:10, Lucas 20:17, Acts 4:11, Eph. 2:20 ya 1 Pedro 2:7. § **118:26 118:26** Tibon yuy Mateo 21:9 ya Marcos 11:9 ya Lucas 19:38.

29 Mumpasalamat taku ke APU DIOS te hiya ya maphod! Ya
munnananong nan ongal an pamhod na.

119

1 Umamlong nan limpiyun tagun un-unudonay tugun APU DIOS.
2 Ya athidi bon umamlong nan tagun ipaanhanay pangun-unudanah
tugun APU DIOS.
3 Adina aton di gaga-iho te nan pinhod APU DIOS di atona.
4 Indat mu, APU DIOS, nadan tugun mun dakami ta un-unudon mit
nangamung
5 Ya hana ot ta dadiyey un-unudok.
6 Te deket un-unudok am-in nadan tugun mu ya maid di humlun hi ek
kibabainan.
7 Ya hanah pun-adalak nadah maandong an tugun mu ya limpiyuy
puhuk an mundayaw ke he-a.
8 Un-unudok am-in di tugun mu, APU DIOS. Adiyak anhan iwalong.
9 Nganney aton di ohan kat-agun tagut limpiyuy nitaguwanan maid di
atonah gaga-iho? Mahapul an mangun-unud hi tugun APU DIOS.
10 APU DIOS, atok am-in di kabaelak an mangat hi pinhod mu, mu
mahapul kuy baddang mut adik iwalong di tugun mu.
11 Ihaha-ad kuh nomnom kuy tugun mu ta adiyak munliwat.
12 Dayawon daka, APU DIOS. Ituddum anhan di maphod an atok ta
miunnud nah pinhod mu.
13 Ipanidwak nadan tugun muh nomnom ku.*
14 Ong-ongal di amlong kun mangun-unud hi tugun mu, mu nadan
dakol an ikadangyan.
15 Kinali adaadalok ya ihaha-ad kuh nomnom ku nadan tugun mu.
16 Om, maka-amlongak an mangun-unud nadah tugun mu ya adik
iwalong.
17 Atom anhan di maphod ke ha-on an muttatyum ta mitaguwak ya
un-unudok di kalyom an atok.
18 Diyatom di matak ta tibok di kakinaphod nadan tugun mu.
19 Nakatang ya abuy kitaguwak tuh luta. Ya mahapul kuy tugun mun
mangipaduttuk hi biyag ku. Kinali baddanganak anhan an mun-
awat ke dadiyen tugun mu.
20 Pinhod kun abun inilaon nadan tugun mu ta un-unudok.
21 Boh-olam nadan naidutan an mumpahhiyan adi mangun-unud hi
tugun mu.
22 Adim anhan iabulut didan manaltalangga ya mumpadngol ke ha-on
te inun-unud kuy tugun mu.
23 Takon nadan aap-apu ya nunhuhummangan dah aton dan ha-on,
mu punnanongok an adaadalon di tugun mu.
24 Umipaamlong ke ha-on nadan tugun mu te dadiyey manugun ke
ha-on.
25 Ad uwani ya nibakilangak tuh luta te nakaddismayaak, mu patuli-
donak anhan te hidiyey kinalim.
26 Apu, kinalik ke he-an am-in di wadah nomnom ku ya hinumangak.
Daan mo anhan ta ituttudum di pinhod mun atok.

---

* **119:13 119:13** Hay ohan kibalinana ya “Ipainilak am-in di tugun muh tatagu.”

27 Ya ituttudum di ine-en di tugun mut maawatak nadan makakkaphod
an inat mun umipamodwong.†
28 U-umyungak an abu, mu patulidonak te hidiyey kinalim.
29 Apu, baddanganak an mangat hi niptok ta bokon hay gaga-ihoy atok.
Ya gapuh ulem ya ituttudum nimpe ke ha-on nadan tugun mu.
30 Impakudukdul kun mangun-unud ke he-a ya in-ohhak hi nomnom
kuy mipanggep hi tugun mu.
31 Uggek inwalong di tugun mu, APU DIOS, kinali adim anhan iabulut
an eyak mibabain.
32 Gagaidak an mangun-unud hi tugun mu te inilak an idat muy ong-
ongal an pun-awat ku nadah pinhod mun atok.
33 APU DIOS, ituttudum di atok an mangun-unud nadah tugun mut
un-unudok ta nangamung.
34 Baddanganak an mun-awat nadah tugun mut ipaanhan kuy pangun-
unudak am-in ke dadiye.
35 Om, baddanganak an mangun-unud ke dadiyen tugun mu te
umipaamlong dan ha-on.
36 Ya wadaom di pamhod kun mangun-unud hi tugun mut bokon hay
kumadangyanak di ek gamgaman.
37 Ya baddanganak bot bokon nadan maid di hilbinay ek gamgaman.
Ya paphodonak mipuun nah kinalim.
38 Ipaannung mun ha-on an muttatyum di kinalim an kiphodan nadan
makangngun-unud ke he-a.
39 Ya adim anhan iabulut an ek aton nadan itattakut kun maat
an kibabainak. Inilak an makaphod nadan tugun mu ya
mabaddanganak ten un-unudok.
40 Pakappinhod kun un-unudon di tugun mu. Daan mo anhan ta
baliwam di pangi-ek mipuun hi kaphod mu.
41 APU, ipatibom nan nahamad an pamhod mun ha-on ta ihwangak
mipuun nah kinalim.
42 Ta mabalin mon humangok nadan mumpadngol ke ha-on te
madinolak hi kalim.
43 Ya baddanganak ta hay makulug di kalyok te madinolak hi tugun
mu.
44 Punnanongok an mangun-unud ta nangamung hi tugun mu.
45 Ta malinggopak an mumbibiyag te un-unudok di tugun mu.
46 Ek ipainilah papatul di mipanggep hi tugun mu ya adik ibabain.
47 Man-uke ya mun-am-amlongak an mangun-unud nadah tugun mu
te dadiyey pinpinhod ku.
48 Om, lispituwok nadan tugun mun pinpinhod ku ya nomnomnomok
di mipanggep ke dadiye.
49 APU, nomnomom anhan nan kinalim an kiphodak an muttatyum te
hidiyey umidat hi namnamak.
50 Hidiyen hinamad mun kinaliy mangalubyag ke ha-on hin waday
ligat ku.
51 Takon di tanaltalanggaanak nadah mumpahhiyan tatagu ya nanong-
nan adik itikod an mangun-unud hi tugun mu.
52 APU DIOS, nonomnomok an dadiyen tugun mu dih doney umi-
paalubyag ke ha-on

† **119:27 119:27** Hay udum an nitudok ya kanan day “Hanadan makakkaphod an tuttudum.”

53 Deket tibtibok nadan gaga-ihon tatagun ngohayon day tugun mu ya
namahig di boh-ol ku.
54 Ya ad uwanin nakatang an kitaguwak tuh luta ya ikankantak di
mipanggep hi tugun mu.
55 APU DIOS, takon nah hilong ya nomnomon daka, kinali ipaanhan
kun un-unudon nadan tugun mu.
56 Umipaamlong ke ha-on di pangun-unudak hi tugun mu.
57 He-a ya abu, APU DIOS di mahapul ku. Hamadok an kalyon an un-
unudok di tugun mu.
58 Ya homkonak anhan an hidiyey kinalim.
59 Handih nomnomnomok di pangi-ek ya pakudukdulok an mangun-
unud hi tugun mu.
60 Kinali un-unudok di tugun mun adik baybayaggon.
61 Takon di indadaan nadan gaga-ihon tataguy bitun kaknaak, ya adik
iwalong di tugun mu.
62 Bumangunak nah gawan di hilong ta dayawon daka te maandong
dadiyen tugun mu.
63 Ha-oy ke pe ya makihayyupak nadah pinhod nan paamlongon daka
ya mangun-unud hi tugun mu.
64 APU DIOS, matiboy ongal an pamhod mu tuh luta takon di daana.
Ituttudum ke ha-on di mipanggep hi tugun mu.
65 APU DIOS, impatibom ke ha-on an muttatyum di maphod te hidiyey
kinalim.
66 Ya ituttudum ke ha-on nadan mahapul an inilaok ya pumbalinonak
an nalaing ya nanomnoman te mundinolak hi tugun mu.
67 Handi ya kinastiguwak te nihallay at-attok, mu ad uwani ya un-
unudok di tugun mu.
68 Makaphod ka ya maule ka. Ituttudum ke ha-on di mipanggep hi
tugun mu.
69 Hanadan mumpahhiyan tatagu ya nangapya dah langkak mi-
panggep ke ha-on. Mu hay kakulugana ya paka-un-unudok di
tugun mu.
70 Makudang di pun-awat dadiyen tatagu, mu ha-on ke pe ya pun-
amlongak di tugun mu.
71 Kinastiguwak, mu kiphodak hidiye te inadal ku moy ine-en nadan
tugun mu.
72 Nabalbalol ke ha-on di tugun mu, mu hay kalibulibun balituk ya
silber.
73 He-ay nunlutun ha-on, baddanganak an mun-awat nadah tugun mut
un-unudok.
74 Hanadan ipaanhan day pangatan dah pinhod mu ya umamlong dah
panib-an dan ha-on te madinolak an ipaannung muy kinalim.
75 APU DIOS, inilak an maphod am-in di nomnomom an aton takon
nan nangastiguwam ke ha-on.
76 Hana ot ta maalubyagak nah adi malumman an pamhod mu an
hidiye din kinalim ke ha-on an muttatyum.
77 Homkonak anhan ta tumaguwak te pun-amlongak di tugun mu.
78 Ha-oy ya ipaanhan kun adalon nadan tugun mu, mu nada ken
mumpahhiya ya hana ot ta maba-inan da gapu nadah nalgom
an ipabahul dan ha-on.

79 Ya hana ot ta nadan mundayaw ke he-a an nanginilah tugun mu ya
mihayyup dan ha-on.
80 APU DIOS, hana ot ta baddanganak ta paka-un-unudok di tugun mut
adiyak mibabain.
81 Immingleyak mon munho-ho-od hi pangihwangam ke ha-on, mu
takon di athidi ya madinolak hi kalim.
82 Takon anhan ot hahalipat-ak di pangipaannungam kediyen kinalim
an atom, mu immingleyak mo nimpen munhood ot kanak di
“Kon-anan tuy pamaddangam ke ha-on?”
83 Maid di hilbik, umatak nah daan an kimmulhin bolat di aggayam an
adi mo mabalin an pangiha-adan hi mainum, mu takon di athidi
ya nanongnan un-unudok di tugun mu.
84 Apu, kon munho-ho-odak ta inggana? Kon-anay pangastiguwam
hanadah mangipaligligat ke ha-on?
85 Hanadan mumpahhiyan tatagun kahing hi tugun mu ya nungka-ut
dah bitun kaknaak.
86 Midinol am-in di tugun mu, kinali un-unudok yaden paligligatonak
hi maid di gapuna. Ta hidiye nan baddanganak anhan!
87 Dandanin patayonak ke dadiyen buhul ku, mu uggek inwalong di
tugun mu.
88 Ihwangak anhan ta pangipatibom nah adi malumman an pamhod
mu ta un-unudok di tugun mu.
89 APU DIOS, inhamad muy kalim hi langit te hidiyen kalim ya
munnananong ta nangamung umat hi langit.
90 Athidi bon munnananong ta nangamung di pamaptok mu nadah
mahanhanot an holag di tagu ya umat tuh lutan lintum an
munnananong ta nangamung nah nipab-unana.
91 Ya gapuh olden mu ya nunnanong ingganad uwani nadan lintum
nah niatan da.
92 Gulat nat maid di tugun mun umipaamlong ke ha-on ya wadan
nateyak hi nabayag te namahig di hinolholtap ku.
93 Ya gapu nimpe nadah tugun mu ya nanongnan mataguwak, kinali
adik iwalong dadiye.
94 Ihwangak, APU te taguwak ke he-a ya inun-unud kuy tugun mu.
95 Botbotakkonak nadah gaga-ihon tatagut patayonak, mu takon di
athidi ya adiyak tumakut te nonomnomok di tugun mu.
96 Ininnilak an takon di makakkaphod di nganneh diye ya waday
pungkudangana, mu hay tugun mu ya maid di kudang na te
makakkaphod an abu.
97 Pakappinhod kuy tugun mu ya hidiyey nonomnomok ta nangamung.
98 Om, nonomnomok ta nangamung di tugun mu ya mungkad-uman
di laing ku mu nadan buhul ku.
99 Ong-ongal di pun-awat kuh ine-em mu nadan muntuttudun ha-on te
adaadalok di mipanggep hi tugun mu.
100 Ya nanomnomanak mu nadan aam-ama te un-unudok di tugun mu.
101 Inwalong kun am-in di gaga-ihon pangi-e ta paka-un-unudok di
tugun mu.
102 Uggek inwalong di tugun mu te he-a mismuy nuntuttudun ha-on.
103 Mialig an malmalummiiy tugun mu, mu hay iyyukan.
104 Nanomnomanak ya limmaingak gapuh tugun mu, ot ad uwani ya
kahingngitak mon am-in di ngannen gaga-iho.

105 Paddungnay dilag nan tugun mun pat-alanay dalanok.
106 Ta hidiye nan punnanongok nan insapatak an un-unudok nadan maphod an tugun mu.
107 APU DIOS, baddanganak anhan ta tumaguwak an hidiyey kinalim te namahig an abu tun punholholtapak.
108 Abulutom anhan tun dasal kuh pumpasalamat kun he-a ya ituttudum, APU DIOS, ke ha-on di tugun mu.
109 Adik iwalong an mangun-unud hi tugun mu, takon di hidiyey humlun hi katayak.
110 Uggek inwalong di tugun mu takon di nangapya nadan gaga-ihon tataguh bitun kaknaak.
111 Hanan tugun muy ibilang kun munnananong an odon ku, te hidiyey umipaamlong ke ha-on.
112 Inhamad kuh nomnom kun un-unudok ta nangamung di tugun mu.
113 Kahingngitak nadan munhalinduwan mangun-unud hi tugun mu. Ha-oy ke pe ya pakappinhod kun un-unudon di tugun mu.
114 He-ay kihikugak ya mialig kan happiyok, kinali madinolak hi kalim.
115 Mange-ele kayun gaga-ihon tatagu, adi kayu mihayyup ke ha-on. Ha-oy ke pe ya un-unudok di tugun nan Dios ku.
116 Apu, pal-otonak ta tumaguwak an hidiyey kinalim. Adiyak anhan dismayaon nah namnamaok.
117 Baddanganak ta mihwangak hi ad-adin maat ke ha-on ta waday innuk an mangun-unud ta nangamung hi tugun mu.
118 Mu nadan adi mangun-unud hi tugun mu ya inwalong mu dida ot maid di hilbin di punha-haul da.
119 He-a ya iwalong mu nadan gaga-ihon tatagun umat hi lugit an miwele, kinali pakappinhod kun un-unudon di tugun mu.
120 Gumayonggongak hi takut kun he-a ya tumakutak nah punhu-malyam.
121 Maphod ya niptok di inat ku, kinali adiyak anhan iwalong ta adi aton di buhul kun ha-on di ngannen pinhod dan aton.
122 Daan anhan ta ipaptok muy kiphodak an muttatyum. Ya adim iabulut an eyak punholholtapon hanadah mumpahhiyan tatagu.
123 Mungkama-id di namnamak te nabayag an hinhin-od kuy pangi-paannungam nah kinalim handi an ihwang muy tatagum, yaden ad-addim ipaannung.
124 Atom di ngannen pinhod mun aton ke ha-on mipuun nah ongal an pamhod mut ituttudum ke ha-on nadan tugun mu.
125 Muttatyuwak ke he-a, kinali baddanganak an mun-awat nadah tuttudum ta inilaok ya ta maawatak.
126 Ad uwaniy pangastiguwam, APU DIOS, nadah tatagu te adida un-unudon di tugun mu.
127 Pakappinhod kuy tugun mu, mu nan namahman balituk.
128 Ya gapu te inilak an makaphod am-in nadan tugun mu ya kahingngitak di ad-adin pangi-e.
129 Om, makaphod am-in nadan tugun mu, ta hidiye nan paka-un-unudok dida.
130 Hay panginilaan hanadah tugun muy umidat hi kanomnoman ya pun-awat nadah makudang di inila da.

131 Ta hidiye nan ha-oy ke ya hay pamhod kun manginila nadah tugun
mu ya umat hi pamhod kuh danum ten nakauwoak.
132 Tibonak anhan ta homkonak umat hi pangat mun am-in hanadah
naminhod ke he-a.
133 Ya ipaduttukak anhan te hidiyey kinalim ta am-in di atok ya mipuun
hi tugun mut adik aton di gaga-iho.
134 Ihwangak anhan hi aton nadan mangipaligligat ke ha-on ta un-
unudok di tugun mu.
135 Ipagibok muy ulem ke ha-on an muttatyum ya ituttudum ke ha-on
di tugun mu.
136 Namahig di luwak an mialig hi wa-el te adi un-unudon di tataguy
tugun mu.
137 APU DIOS, makaphod ka ya maandong nadan tugun mu.
138 Ya niptok ya midinol nadan tuttudum.
139 Paddungnay mundadalang di boh-ol ku te kahingon nadan buhul
kuy tugun mu.
140 He-a ya paannungom am-in di kalyom, kinali nakaballol dadiye ke
ha-on.
141 Takon di pakapihullonak hi tatagu ya adiyak ibilang ya adik iwalong
nadan tugun mu.
142 Munnanong ta nangamung di kaphod mu ya makulug di tugun mu.
143 Paamlongonak nadah tugun mu, takon di dakol di ligat ku ya dakol
di pundanagak.
144 Baddanganak anhan an mun-awat nadah maandong ta nangamung
an tugun mu ta tumaguwak.
145 APU DIOS, ihamahamad ku kattog an mundasal ta ibagak anhan an
humangom di dasal kut un-unudok nadan tugun mu.
146 Idasal kun ihwangak anhan ta un-unudok nadan tugun mu.
147 Bumangunak nah mungkabigat ta mundasalak ta mumpabaddan-
gak ke he-a te mundinolak nah kalim.
148 Adiyak pakahuyop nah hilong hi punnomnom ku nadah tuttudum.
149 APU DIOS, adi malumman di pamhod mu, ta hidiye nan donglom
anhan di dasal ku mipuun hi kinalimpiyum. Ya homkonak ta
tumaguwak.
150 Deyan mungkih-up nadan mangipaligligat ke ha-on. Dida nadan
adi mangun-unud hi tugun mu.
151 Mu madinolak an wada ka, APU DIOS an mamaddang ke ha-on. Ya
inilak an maat am-in nadan olden mun maat.
152 Ininnilak tuwali handi an nadan tugun mu ya adida mumbaliw, mu
munnananong ta nangamung.
153 APU, tibom anhan tun punholholtapak ta ihwangak te uggek intikod
an mangun-unud hi tugun mu.
154 Itakdogak anhan ta ihwangak te hidiyey kinalim.
155 Hanadan gaga-ihon tatagu ya adida mihwang te adida mangun-
unud hi tugun mu.
156 APU DIOS, he-a ya huhhummok ka, kinali homkonak anhan ta
ihwangak.
157 Dakol di buhul kun mangipaligligat ke ha-on, mu adik iwalong di
tugun mu.
158 Kahingngitak nadan nangiwalong ke he-a te adida un-unudon di
tugun mu.

159 APU DIOS, ihwangak anhan gapu nah adi malumman an pamhod
mun ha-on te tibom ken ongal di naminhod ku nadah tugun mu.
160 Makulug am-in di kalim. Limpiyu ya munnanong am-in di tugun
mu.
161 Hanadan tatagun ongal di kabaelan da ya paligatonak takon di maid
di numbahulak, mu nanongnan un-unudok di tugun mu.
162 Gapu nadah kinalim an kiphodak ya mun-am-amlongak umat hi
amlong nan tagun himmamak hi balituk.
163 Kahingngitak ya umipaboh-ol ke ha-on di langkak. Mu hana ken
tugun mu ya pakappinhod ku.
164 Dayawon dakah mamimpituh hin-algo gapu nadah makaphod an
tugun mu.
165 Hanadan tatagun pinhod dan un-unudon di tugun mu ya luminggop
da ya maid di humlun hi eda kahaulan ta aton day gaga-iho.
166 APU DIOS, madinolak an munho-ho-od hi pangihwangam ke ha-on,
ta hidiye nan nanongnan un-unudok di tugun mu.
167 Paka-un-unudok di tugun mu te pakappinhod ku.
168 He-a, APU DIOS ya inilam di pangi-ek ot inilam an inun-unud kuy
tugun mu.
169 APU DIOS, hana ot ta donglom tun pumpahpahmokak an
mumpabaddang ke he-a ya baddanganak an mun-awat an
hidiyey kinalim.
170 Om, donglom anhan di dasal kut ihwangak an hidiye kinalim.
171 Daydayawon dakat nangamung te ituttudum ke ha-on di tugun mu.
172 Ya ikantak di mipanggep nadan tugun mu te limpiyu dan am-in.
173 Mundadaan ka anhan ta nangamung an mamaddang ke ha-on te
inun-unud kuy tugun mu.
174 APU DIOS, ihwangak kuman he-a. Hay tugun mu ya umipaamlong
ke ha-on.
175 Om, ihwangak anhan ta tumaguwak ta dayawon daka ya hana ot
ta baddanganak nadah tugun mu.
176 Umatak nah kalneron natalak an humanawwangan, kinali umali
ka anhan an manamak ke ha-on an muttatyum te nanongnan
un-unudok di tugun mu.

120

Hay mikantah puntikidan ad Jerusalem

1 Handih maligatanak ot mumpahpahmokak ke APU DIOS ya
dingngol nay dasal ku.
2 Kanak di “APU DIOS, ihwangak nadah makallangkak ya humahhaul
an tatagu.”
3 Dakayun makallangkak, nganney aton APU DIOS ke dakayu? Kon
adi dakayu kastiguwon?
4 Om, nahalman di pangastigunan dakayun paddungnay panaon
dakayu ya paddungnay itbong dakayu.
5 Mad-uman di ligat kun makibobleh mabungot an tatagu umat hi
pakiboblayan hi iMeshek ya iKedar.
6 Immingleyak an makiboble ke dida te adida pinhod di maphod an
punhahayyupan.
7 Deket kalkalyok di mipanggep hi punhahayyupan ya hay gubat ot
ya abuy pinhod da.

121

Hay mikantah puntikidan ad Jerusalem

1 In-ang-ang ku nadah bilid ya kanak hi nomnom kuy “An waday
bumaddang ke ha-on?”
2 Om, baddanganak ke APU DIOS an nunlutuh kabunyan ya luta.
3-4 Takon di dakayu ya baddangan dakayu ke hiyat maka-ippaptok
kayu. Hiya ya ad-addi mahuyop, ad-addi mable ya nidadaan an
mangipaphod ke ditakun holag Israel.
5 Hi APU DIOS mismuy mangipaptok ya mihahag-on an mun-adug
ke ditaku
6 ta maid di maat ke ditaku nah mapat-al ya nah hilong.
7 Hi APU DIOS di mangihwang ke ditakun am-in hanadah katatakut
an maat ta maka-ippaptok takut nangamung.
8 Om, takon di daanay kawad-an taku ya ipaptok ditakun hiyat
nangamung.

122

Hay kantan David an mikantah puntikidan ad Jerusalem

1 Immamlongak handih kanan nadan tatagun ha-on di “Etakuh balen
APU DIOS.”
2 Ot deyan ad uwani ya dehtu kamin muntattaddog hitud Jerusalem.
3 Hay Jerusalem ya ongal an boblen naka-iphod ya nunhuhunnup di
babaleh di.
4 Am-in di holag Israel an tatagun APU DIOS ya umali dah tun
mundayaw ke hiya* te hidiyey intugunan aton da.
5 Hitu boy nanudduwanan ha-on ya nadan holag kun mun-ap-apu
nadah holag Israel hi maandong.
6 Mundasal kayuh luminggopan di Jerusalem. Hana ot ta pumhod di
biyag nadan ongal di pamhod nah Jerusalem.
7 Om, hana ot ta luminggop di Jerusalem takon nah balen di patul.
8 Ya gapu nadah iibak ya pamilyak ad Jerusalem ya kanak di
“Luminggop kayun bimmobled Jerusalem.”
9 Gapu bo nah balen nan AP-APU an Dios takun wadad Jerusalem ya
kanak di “Hana ot ta pumpumhod kayu.”

123

Hay mikantah puntikidan ad Jerusalem

1 He-a, APU DIOS an Ap-apun wadah langit di tangadok hi pumba-
gaak hi baddang
2 umat nah muttatyun hay ap-apu nay tangadona. Athidi bon
dakamin he-ay tangadon min hummok ke dakami.
3 APU DIOS, homkon dakami anhan te immingle kamih pamihupi-
hulan nadan buhul min dakami.
4 Nabayag an tanaltalanggaan dakami nadah mumpahhiyan humih-
hingit ke dakami.

124

Hay kantan David an mikantah puntikidan ad Jerusalem

---

* **122:4 122:4** Hay udum an nitudok ya kanan day “mumpasalamat ke hiya.”

1-2 Dakayun holag Israel, nganne nin di naat ke ditaku hin ugge
ditaku binaddangan ke APU DIOS? Mahapul an abuluton takun
3 nunna-ud an impakapatte ditakun am-in hi buhul taku gapuh
namahig an boh-ol da.
4-5 Ta paddungnay nalting taku nah dimmakol an danum ot mianud
taku.
6 Kinali mumpasalamat takun APU DIOS te uggena in-abulut an
dadagon ditakuh buhul taku.
7 Paddungnay tinawang ditakuh buhul taku, mu binumtik taku te
nabik-iy tawang da.
8 Hay mamaddang ke ditaku ya hi APU DIOS an nunlutuh kabunyan
ya luta.

125

Hay mikantah puntikidan ad Jerusalem

1 Hanadan tatagun mundinol ke APU DIOS ya adida maapput te
mialig da nah Bilid an Zion an munnananong ta nangamung.
2 Hay munnanong an pamaptok APU DIOS nadah tataguna ya mialig
nadah bilid an nunlinikkod hi Jerusalem.
3 Hanadan gaga-ihon tatagu ya adida mun-ap-aput nangamung
nadah maphod an tatagu te gulat nat athidi ya aton damdaman nadan
maphod an tataguy gaga-iho.
4 APU DIOS, atom di maphod nadah maphod an tatagun
makangngun-unud ke he-a.
5 Ya deket kastiguwom nadan gaga-ihon tatagu ya pakikastigum
nadan adi mo mangun-unud ke he-a.
Hana ot ta munnanong an waday linggop hitud Israel.

126

Hay mikantah puntikidan ad Jerusalem

1 Handih nangibangngadan APU DIOS ke ditakud Jerusalem ya
paddungnay in-inop.
2 Namahig di amlong takun makatattawa taku ya mungkanta taku.
Kanan di tataguh udum an bobley “Makakkaphod nadan inat APU
DIOS hi kiphodan da.”
3 Om peman, makakkaphod nadan inat APU DIOS hi kiphodan taku.
Kinali, mun-am-amlong taku.
4 APU DIOS, daan mot paphodom boy nitaguwan mit umat hi
punlobongan di udan nah mamagan wa-el.
5 Deket athidiy atom ya nadan muntanom an munluluwa ya ahida
maka-an-anlan mun-ani.
6 Om, nadan mangen e muntanom an munluluwa ya ahida
mabendisyonan ta maka-an-anla dan mangianamut hi inani da.

127

Hay kantan Solomon an mikantah puntikidan ad Jerusalem

1 Deket adi bumaddang hi APU DIOS nah nganneh diyen aton umat
hi pangapyaan hi bale ya maid di hilbin di inatun nan nangapya.
Athidi bo nah boblen deket adi ipaptok APU DIOS ya maid di hilbinah
pungguwalyaan kediyen boble.

2 Athidi bon maid di hilbina takon di namahig di pungngunun humahhallaman ta ya muntutukal ta gapu anhan hi panamak hi makan hin adi bumaddang hi APU DIOS. Man-uke ya idat na pe tuwaliy mahapul nadan tatagunan pinpinhod na takon di adida muntutukal.
3 Hay imbabale ya bendisyon an indat APU DIOS.
4 Hay linalakin imbabalen di ohan tagu handih kakat-agu na ya paddung nay diday panana.
5 Umamlong on tagun dakol di imbabalena te paddungnay dakol di pananat adi maapput ten makihanggah buhul na.

128

Hay mikantah puntikidan ad Jerusalem

1 Umamlong nan tagun ipaanhanay pangatanah pinhod APU DIOS.
2 Hanan nun-aatuwana ya gumlah pangal-anah mahapul na. Ta hidiye nan mun-am-amlong ya maphod di biyag na.
3 Hanan inayana ya paddungna nan nitanom an makabbunga. Ya nadan linalakin imbabale dan maamung nah panganan da ya umat da nadah haping di oliba.
4 Athidiy bendisyon nan tagun makangngun-unud ke APU DIOS.
5 Hana ot ta bendisyonan ditakut nangamung ke APU DIOS an wadat nangamung ad Zion. Ya hana ot ta ad uwanin katagu taku tuh luta ya tibon takuy pumhodan di Jerusalem.
6 Hana ot ta madukdukey kitaguwan takut tibon takuy inap-apu taku. Hana ot ta munnanong an waday linggop hitud Israel.

129

Hay mikantah puntikidan ad Jerusalem

1 Ditakun holag Israel, kalyon takuy numpaligligat di buhul taku ke ditaku nipalpuh kaunga taku.
2 Om, kanan takuy “Nipalpu handih kaungak ya namahig di numpalpaligat di buhul kun ha-on. Mu uggeyak kinabaelan an inapput.
3 Himmalom di nunliput dah odog kun umat nah naaladun payo,
4 mu hi APU DIOS ya makaphod ot poppogonay nihbutak nadah gaga-ihon tatagu.”
5 Hana ot ta am-in nadan humihhingit hi iZion ya maapput dat bumtik da.
6 Ya hana ot ta am-in da ya umat da nadah holok an tinummol hi atop an gagala ya nakleng.
7 Yaden maid pay ni-moy manangud an e mangamung ta uyunona.
8 Hana ot ta maid nadah luma-u kediyen boblen di buhul kuy man-gali ke dida hi “Bendisyonan dakayun APU DIOS.” weno “Bendisyonan dakayu hi ngadan APU DIOS.”

130

Hay mikantah puntikidan ad Jerusalem

1 APU DIOS, nahalman di kabulubulunak. Donglom anhan di dasal ku.
2 Om Apu, donglom anhan di pumpahpahmokak ta baddanganak.

3 APU DIOS, inilak an gulat na nin ta nomnomom am-in di liwat di
tatagu ya maid di ohan adi makastigu.
4 Mu he-a ya pakawanam di liwat, kinali mamodwong kamin he-a.
5 Hahad-ok di pamaddangan APU DIOS ke ha-on te madinolak nah
kinalinan baddanganak.
6 Om, namahig di punhood kuh pamaddangan Apu Dios ke ha-on mu
hay punhoodan di guwalyah kabiggatana.
7 Ditakun holag Israel, mundinol takun APU DIOS te nunna-ud
an munnananong di pamhod nan ditaku ya ongal di kabaelanan
mangihwang ke ditaku.
8 Makulug an hiya ya abuy mangihwang ke ditakun holag Israel hi
am-in hi liwat taku.*

131

Hay kantan David an mikantah puntikidan ad Jerusalem

1 APU DIOS, adiyak mumpahhiya ya adik ipatag-ey adol ku. Ya adik
gamgaman di natag-en saad weno ek aton nadan adik kabaelan.
2 Ustu peh tuwen nitaguwak umat nah naphun golang an adina mo
hapulon di inumona ke inana.
3 Ditakun holag Israel an tatagun APU DIOS, hiyay pundinolan takut
nangamung.

132

Hay mikantah puntikidan ad Jerusalem

1 APU DIOS, adim anhan kal-iwan hi David, takon nadan hinolholtap
na.
2 Ya adim bo kal-iwan nan insapatana ke he-an AP-APU an ongal di
kabaelanan Dios Jacob an kananay
3 “Adiyak umanamut ya adiyak mibakilang an mun-iyatu
4 ya adiyak mahuyop
5 inggana bohwatok di kiha-adam an AP-APU an ongal di kabaelanan
Dios Jacob.”
6 Wada kamid Betlehem ya dingngol min wada nan Kahon APU DIOS
nah e-elen nan boble an Jaar ot emi alan.
7 Ot kanan miy “Etakuh balen APU DIOS ta etaku mundayaw ke
hiya.”
8 APU, umali ka tuh Templom. Maki-ali ka nah Kahon mun kipatib-
an di ongal an kabaelam ta miha-ad kah tut nangamung.
9 Hana ot ta maphod ta nangamung di aton nadan padim ya hana ot
ta mungkanta nadan tatagum gapuh anla da.
10 Adim anhan iwalong hi David an muttatyum an pinilim an mun-
ap-apuh tatagum.
11 Insapatam ke hiya an kanam di “Ha-oy an hi APU DIOS ya ahik
pumbalinon an patul di ohan holag mut hiyay mun-ap-apu umat ke
he-a.*
12 Deket punnanongon di holag mun un-unudon di nakitobbalak ke
he-a ya deket un-unudon day tugun ku ya munnananong an hay holag
muy mahanhanot an mumpatul ta nangamung.”
13 Athituy kinalin APU DIOS te pinili nay Zion an kiha-adana.

---

* **130:8 130:8** Mateo 1:21 * **132:11 132:11** Acts 2:30

14 Kananay “Hituy pinhod kun kiha-adan ta nangamung. Hituy
pinhod kun pun-ap-apuwan.
15 Bendisyonak hituwen Boble an Zion ta kumadangyan bo ya ta adi
makudangan nadan nawotwot hi makan.
16 Bendisyonak nadan padih tu ta waday kabaelan dan mangipaini-
lah tataguh mipanggep hi pangihwangak ke dida. Hanadan tatagu ya
ahida mungkanta ya muntukuk gapuh amlong da.
17 Pal-otok di pun-ap-apuwan David hitu. Hanan ahik piliyon an
mumpatul ya mialig an dilag nadah tatagu.
18 Ipadayaw kuh diyen ahi mumpatul. Mu nada ken buhul na ya
pumbalinok didan mibabain.”

133

Hay kantan David an mikantah puntikidan ad Jerusalem

1 Makulug an mapmaphod ya umipaamlong hin mun-uunnud di
tatagun APU DIOS.
2 Paddungna nan nanginan lanan induyag dah ulun Aaron ot
umayuh emeng na ya bulwalti na.
3 Paddungna bo nan udan an malpu nah Bilid ad Hermon an
mananum hi Zion. Hidiy nangalyan APU DIOS hi bendisyona an hidiye
nan biyag an maid di poppog na.

134

Hay mikantah puntikidan ad Jerusalem

1 Dayawon yuh APU DIOS, am-in kayun muttatyuna ya guwalyah
hilong nah Templona.
2 Itagge yuy takle yuh pundasalan yu ya pundayawan yun hiya nah
Templona.
3 Hana ot ta hi APU DIOS an wadad Zion an nunlutuh kabunyan ya
luta ya bendisyonan dakayu.

135

1-2 Madayaw hi APU DIOS.
Am-in kayun muttatyuna ya dakayun mungngunuh balena ya nah
dolan di balena, dayawon yuy ngadana.
3 Dayawon takuh APU DIOS te hiya ya maphod. Ikanta yuy
pundayaw yuh ngadana te hiya ya maule.
4 Pinilinay holag Israel an ibilang nan tataguna.
5 Inilak an natagtag-eh APU DIOS an Ap-apu taku mu hay udum an
dios.
6 Atonan am-in di pinhod nan aton ad kabunyan ya hi luta, hi baybay
ya ad dalom.
7 Ialinay kulabut an ilpunah pingngit tun luta, ipaalinay kil-at
an miunnud hi udan ya ipabudal na nadan dibdib an ilpuna nah
nidulinan da.
8 Pinatenan am-in nadan panguluwan an imbabalen nadan tatagud
Egypt takon nadan namangulun impan di aggayam da.
9 Inat nah diy milagro ya udum an umipamodwong ta pangastiguna
nah patul ya nadah tatagu.

10 Dinadag nay dakol an boble ya pinatena nadan patul an ongal di
kabaelan da.
11 Umat ke Sihon an patul di Amorite ya hi Og an patul di Bashan ya
am-in nadan patul di Kanaan.
12 Ot idat na nadah tatagunan holag Israel di numboblayan dat
dadiyey makaphod an tawid da.
13 APU DIOS, mipainilat nangamung di kinatag-em am-in hi tagu,
takon nadan mahanhanot an holag da ya mundingngol di ngadan mu.
14 He-a, APU DIOS ya itakdog mu ya homkom di tatagum an
muttatyum.
15 Hay dios di udum an boble ya kinapyan di tagun nakapyah silber
ya balituk.
16 Waday tokoda ya matada, mu adida kumali ya adida pakatibo.
17 Ya waday ingada, mu adida pakadngol ya maid di yahya da.
18 Hanadan manganapya ya mundinol ke dadiyen dios ya ahida
mumbalin hi athidi.
19 Dakayun holag Israel, dayawon yuh APU DIOS, dakayun papadina,
dayawon yu damdama.
20 Dakayun holag Libay, dayawon yuh APU DIOS. Ya dakayun
ipaanhanay pangatanah pinhod APU DIOS, dayawon yu damdama.
21 Dayawon yuh APU DIOS ad Zion ad Jerusalem an boblena.
Madayaw hi APU DIOS.

136

1 Mumpasalamat taku ke APU DIOS te hiya ya maphod!
Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.
2 Mumpasalamat taku nah Katagtag-ayan an Dios.
Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.
3 Mumpasalamat taku ke hiya an Ap-apun am-in di aap-apu.*
Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.
4 Hiya ya abuy nangat nadah umipamodwong an adi kabaelan di tagu.
Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.
5 Lintunay kabunyan gapuh laing na.
Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.
6 Inha-ad nay nipab-unan tun luta nah dallom di baybay.
Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.
7 Lintunay bulan ya algo.
Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.
8 Impumbalinay algon kay ap-apu nah mapat-al.
Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.
9 Impumbalinay bulan ya bittuwon an kay ap-apu nah hilong.
Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

10 Pinate nay panguluwan an imbabalen di iEgypt.
Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.
11 Ot ipanguluna nadan tatagunan holag Israel an tumayan ad Egypt.
Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.
12 In-usal nay ongal an kabaelanan nangipangulu didan tatagunan
holag Israel an timmayan hidi.

* **136:3 136:3** Tibon yuy 1 Tim. 6:15 ya Rev. 17:14.

Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.
13 Impunhi-anay danum nah Maingit an Baybay.
Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.
14 Ot ipanguluna nadan tatagunan umagwat.
Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.
15 Mu inanud na nadan tindalun iEgypt ya nan patul da.
Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.
16 Impanguluna bo nadan tatagunan holag Israel an indalan da nah adi maboblayan.
Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

17 Numpate na nadan papatul an ongal di kabaelana.
Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.
18 Takon nadan nundingngol an patul ya pinatena.
Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.
19 Dadiye ya hi Sihon an patul di Amorite.
Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.
20 Ya hi Og an patul di Bashan.
Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.
21 Ot ipaboltanay boble da nadah tataguna.
Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.
22 Indat nah dadiyen boble nadah tatagunan holag Israel ta pum-boblayan da.
Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

23 Ugge ditaku inwalong an tataguna handih naapputan taku.
Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.
24 Inihwang ditakun hiya nadah buhul taku.
Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.
25 Indadaanay kanon am-in di lintuna.
Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.
26 Kinali mumpasalamat taku ke hiya an Dios hi langit.
Hanan ongal an pamhod na ya munnananong ta nangamung.

137

1 Handih um-umbun kami nah pingngit di wangwang ad Babilon ya kumkumga kamin munnomnomnom nah boble mi an Zion.
2 Ot ihable mi nadah kaiw an willow nadan gitala mi.
3 Adimi pinhod an ikantaan nadan buhul min nangialin dakamih tu ot mumbalin kamin balud. Deke on kanan dan dakamiy “Ikantaan dakamih mipanggep hi Zion.”
4 Mu nganney innun min mangikantah pundayaw min APU DIOS hituh boblen di udum an tatagu?
5 Takombo kattog di mama-id di laing kun munggitala hin iwalong daka Jerusalem an boble mi.
6 Ya takon di mipkot di dilak hi alangngaang ku hin kal-iwak di mipanggep hi Jerusalem an boble mi ya hin hay udum an bobley umipaamlong ke ha-on.

7 APU DIOS, nomnomom di inat nadan iEdom handih hinggop day
Jerusalem ot muntukuk dan kanan day “Pakadadaggon takuh tuwen
boble! Ya paluwon takun am-in di babale.”
8 Dakayun tatagud Babilon, ahi kayu madadag. Ahi umamlong nan
tagun mangibaloh inat yun dakami.
9 Om, umamlong nan tagun mangigutob hi iimbabale yu ta mate da.

138

Hay kantan David

1 APU DIOS, mumpasalamatak ke he-a hi puhuk ya hi nomnom ku.
Ya ikantak di pundayaw kun he-ah hinangngab am-in di dios.
2 Ihangngab kuh nangappit hi Templom ne nunyuungak hi pun-
dayaw kun he-a. Man-uke ya ongal di pamhod mu ya adim
ibahhon aton di kiphodan mi. Impatibom an he-ay Katagtag-ayan ya
makakkaphod di tugun mu.
3 Handih nundasalak ke he-a ya dingngol mu ot patulidonak.
4 APU DIOS, dayawon dakan am-in hi papatul hi kabobboble te
dingngol day tuttudum.
5 Ya ikanta day mipanggep nadah inat mu te ongal di dayaw mu.
6 He-a an AP-APU, ya nakattag-e ka, mu paka-ippaptok dakamin
nakababban tatagu. Mu nada ken mumpahhiya ya adika makihayyup
ke dida.
7 Takon di likkubonak hi buhul ku ya wada kan bumaddang ta maid
di maat ke ha-on hi gaga-iho. Deket labanonak nadah mabungot an
buhul ku ya apputom dida gapuh ongal an kabaelam ta ihwangak.
8 He-a APU DIOS, di nangamung an mangipaduttuk ke ha-on ta
umannung di ninomnom mun maat hi biyag ku. Ya nan ongal an
pamhod mu ya munnananong, ta hidiye nan adiyak anhan iwalong te
he-ay nunlutun ha-on.

139

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

1 APU DIOS, nakainnilam am-in di ine-ek.
2 Ya inilam am-in di at-attok. Ya takon di naka-iddawwi ka ya inilam
tuwaliy wadah nomnom ku.
3 Tibtibbom hin mungngunuwak weno mun-iyatuwak te inilam
nimpey at-attok.
4 Ya inilam am-in di kalyok takon di uggek ni-an kinali.
5 He-a ya wada kah kad-ak ta nangamung ta ipaptokak te ongal di
kabaelam.
6 Adik maawatan hin tipet impakainnilaak ke he-a.
7 Daanay pangayak ta adiyak tibon ke he-a? Ya daanay pangayak ta
midawdawiyak ke he-a? Maid.
8 Hin kananat umeyak hi langit ya dehdi ka. Ya hin kanana bot
umeyak hi boblen di nate ya dehdi ka bo.
9 Ya takon di tumayyapak ta umeyak hi nidawwi, takon di daana nah
timilan di algo weno kalin-oban di algo
10 ya wada ka metlaing an mangipaduttuk ya bumaddang ke ha-on.
11 Ya takon di eyak mitalu nah munhihhilong weno takon di
mumbalin di mapat-al hi hilong ta haniyanak

12 ya hiya damdaman mapat-al di panibom, te nan hilong ya mapat-
al ya nun-ingngo dan he-a.
13 He-ay nunlutun am-in hi parten di adol ku handih wadaak hi
putun ina.
14 Ya makakkaphod di nunlutum ke ha-on, kinali dayawon daka.
Inilak an makaphod ya umipamodwong am-in di inat mu.
15 Handih mungkapkolak hi putun ina ya inilam an dehdiyak
16 te inilaak tuwalin he-a ot ahiyak mitungo. Ya am-in nan algon
kitaguwak tuh luta ya intudok mu pe tuwali nah liblum.
17 Apu Dios, dakkodakkol di nomnomnomom mipanggep ke ha-on
ya naligat an inilaon hin nganne dadiye.
18 Gulat nat mabilang ya dakdakol mu nan lonah pingngit di baybay.
Mu takon nin hin kananat pakabilangak ya adi daka pay pakainillaon
ke ha-on. *
19 Apu Dios, pakadadaggom ke anhan nadan gaga-ihon tatagu. Hana
ot ta nadan pumapatte ya mange-ele dat midawwi dan ha-on.
20 Nahalman di pamihul dan he-a ya maid di lispitu dah ngadan mu.
21 APU DIOS, ihihhingit ku nadan mangihihhingit ya makibuhul ke
he-a,
22 te ibilang ku nadan buhul mun buhul ku damdama.
23 Apu Dios, tibom di nomnom ku ya hay pangi-ek
24 ya ituddum hin waday adim pinhod ke ha-on ta hannotam hi
maphod. Ya ituddum di atok an makihayyup ke he-at nangamung.

140

Hay kantan David an midat nah mangipangpanguluh kanta

1 Ihwangak anhan APU DIOS hi gaga-ihon tatagun pumapatte.
2 Dida ya mumplanuplanu dat nangamung hi gaga-ihon aton da. Ya
diday huhhumlun hi pun-aawwitan di tatagu.
3 Hay kali da ya mialig nah gitan di ulog an pumate.*
4 APU DIOS, ihwangak anhan hi gaga-ihon aton di tatagun pumapatte
te pinhod dan abun patayonak.
5 Dadiyen mumpahhiyan tatagu ya paddungnay inih-od day bitun
kaknaak. Takon di daanay pangayak ya dehdiy inih-od da.
6 APU DIOS, kanak di “He-ay Dios ku. Donglom anhan di dasal kun
mumpahpahmok ke he-a.”
7 APU an Nakattag-en Dios an ongal di kabaelana, inihwangak nadah
ek nakigubagubatan.
8 Adim iabulut an maat di pinpinhod nadan gaga-ihon tatagu, mu
dadagom nadan implanu dan aton te deket umannung dadiye ya
mumpahhiya da mo.
9 Pumbalinom an dumadag ot anhan ke dida nadan gaga-ihon
implanu dan panadag dan ha-on.
10 Ogaham didah apuy weno ogahom didah bitun adallom ta adida
mabalin an bumudal.

---

* **139:18 139:18** Maid di maptok hi kibalinan tuweh kalin di Hebrew. Kinali, hay udum an nitudok ya adida kanan di “ya adi daka pay pakainillaon.” Mu kanan day “ya nanongnan wada kan ibbak takon nah bumangunak.” * **140:3 140:3** Tibon yuy Romans 3:13b

11 Ya pumbalinom an adi maat di implanun nadan mumpabahul hi
langkak hi ibba da. Ya nada ken pumapatte ya hana ot ta nadan gaga-
ihon atoaton day manadag ke dida.
12 APU DIOS, inilak an he-a ya itakdog muy kalebbengan nadan
nawotwot.
13 Nunna-ud an dayawon daka nadah makangngun-unud ke he-a, ya
nunna-ud an ahida makihayyup ke he-a.

141

Hay kantan David

1 APU DIOS, he-ay pundasalak. Donglom anhan di dasal kut adim
baybayaggon an mamaddang ke ha-on.
2 Abulutom anhan di ibagak nah pundasalak an itaggek di taklek,
umat hi pangabulutam nah bangbanglun miappit ke he-a ya umat nah
miappit hi mungkahilong.
3 APU DIOS, baddanganak ta papohdanak di kalyok ta maid di
nalnalgom an kalyok.
4 Ya baddanganak ta adik nomnomon an mangat hi gaga-iho weno
eyak maki-kieh gaga-ihon tatagu. Hana ot ta adiyak makiamu-amung
nadah punhahamulan da.
5 Abulutok di pangastiguwan weno pamoh-olan di maphod an tagu
ke ha-on te hidiye ya kiphodak an paddungnay lanan niduyag hi uluk.
Mu nada ken gaga-ihon tatagu ya idasadasal kuy kakastiguwan da.
6 Hantuh miwele nadan aap-apu dah dopla ya ahi kulugon uppen
nadan tataguy kalyok.
7 Hanadan gaga-ihon tatagu ya nunna-ud an adi milubuk di gugunit
da, mu mipamgay wahit, umat nah niwahwahit an batu nah naaladun
luta.
8 Mu he-a, APU DIOS an Nakattag-e di pundinolak an kihikugan,
adiyak anhan iabulut an mate.
9 Apu, tibom anhan ta adiyak makna nah kaknaak an indadaan
nadan gaga-ihon tatagu.
10 Hana ot ta maid di maat ke ha-on, mu dadiye pen gaga-ihon
tataguy makna nadah bitun inih-od dan kaknaak.

142

Hay indasal David handi wada nah liyang

1 Mumpahpahmokak ke APU DIOS ta baddanganak.
2 Ya kalyok ke hiyan am-in di diklamuk ya hay kabulubulunak.
3 Deket kanak on maid moy namnamak ya wada kan mangitudduh
atok ta mabaddanganak. Te indadaan nadan buhul kuy bitun kaknaak.
4 Mun-ang-aang-angak, mu maid di bumaddang ya mangihwang ke
ha-on.
5 Ot mumpahpahmokak ke he-an kanak di “APU DIOS, he-ay
mangihwang ke ha-on ya he-a ya abuy mahapul kuh nitaguwak.
6 Donglom anhan tun dasal ku te dehtun mahmahmokak. Ihwangak
hantudah buhul ku te nakakkal-ot da mu ha-on.
7 Ipakodhol muy nomnom kut adi munnananong di kabulubulunak*
ta waday innuk an mundayaw ke he-a. Deket maat hidiye ya nadan

* **142:7 142:7** Hay udum an nitudok ya kanan day “Ipabudalak ketuwen kalabut.”

mangun-unud ke he-a ya makiam-amlong dan ha-on gapuh kaphod mu.”

143

Hay kantan David

1 APU DIOS, donglom anhan di dasal ku. Baddanganak anhan te he-a
ya makaphod ka ya munnananong di pamaptok mu.
2 Adiyak humalyaon te abulutok an numbahulak. Te kon waday
ohan tagun e kanan di maid di bahul nan he-a?
3 Inapputak hi buhul kun nanganuanup ke ha-on ot ikalabutak nah
tapottapol ot umatak handidan nate dih done.
4 Ya kediye ya dandanin mama-id di namnamak te nakadismayaak.
5 Ad uwani ya abunay nomnomnomok handidan makakkaphod an
inainat mu handidah nala-un algo.
6 Ot mundasalak hi pundayaw kun he-an intaggek di taklek. Hay
panapul kun he-a ya umat hi panapul di mamagan lutah udan.
7 APU DIOS, gal-am an humangon hituwen dasal kut baddanganak.
Maid moy namnamak, ta hidiye nan adiyak anhan iwalong te deket
iwalongak ya mateyak ta umeyak nah boblen di nate.
8 Ipanomnom mu ot ya abun ha-on nah biggatnay mipanggep nah
pamhod mun munnananong te he-ay pundinolak. Ya ipaduttuk muy
biyag ku te hidiyey idasal kun he-a.
9 APU DIOS ihwangak anhan hi buhul ku te mihikugak ke he-a.
10 Tuttuduwanak an mangat hi pinhod mu te he-ay Dios ku. Hana ot
ta hay Espiritum di mangipaduttuk di biyag kut maid di ad-adin maat
ke ha-on.
11 APU DIOS, ihwangak ta midayaw di ngadan mu. Gapu te
makaphod ka ya baddanganak anhan te maligatanak.
12 Apputom nadan buhul ku gapuh ongal an naminhod mun ha-on.
Ya dadagom dida te muttatyuwak ke he-a.

144

Hay kantan David

1 Dayawon daka, APU DIOS an paddungnay batun kihikugak. He-ay
nanuddun ha-on an makigubat ya he-ay nangidat hi olot ku.
2 He-a boy gayyum kun mamaddang ya mangihwang ke ha-on. Ya
he-ay kihikugak. Pumbalinonak an ap-apun di tataguh kabobboble.
3 APU DIOS, kon nganne anhan di tagu ta em pakahangngudon an
ipaptok?
4 Hay biyag da ya kay hinhap-ud ya abu weno kay mungkala-un a-o.
5 APU DIOS, daan mo anhan ta ibughul muy kabunyan ta duma-ul
ka. Dapaom di bibilid ta umahuk da.
6 Ipaalim di kil-at ta mawahit day buhul mu ya pumpanam didat
mamtik da.
7 Daan mo anhan ta he-an wadah langit ya iadang muy taklem
ta ihwangak hi aton di buhul kun nalpuh udum an boble. Dehtun
paddungnay wadaak hi adallom an danum.
8 Dadiyen tatagun nalpuh udum an boble ya makallangkak da.
Takon di nunsapata da ya munlangkak da metlaing.

9 Mungkantaak hi balun kanta ya mun-ayyudingak hi pundayaw kun
he-a, Apu Dios.
10 Gapuh baddang mu ya mangapput di papatul hi gubat. He-ay
mangihwang nah muttatyum an hi David.
11 Apu, ihwangak nadah buhul kun nalpuh udum an boblet adiyak
patayon. Makallangkak dan tatagu. Takon di nunsapata dan hay
makulug di kalyon da ya kimmali da ot ya abu on langkak.
12 Hana ot ta nadan iimbabale min linalakin kakat-agu ya umongal
dan umat da nadah maluwab an intanom ya nadan iimbabale min
binabai ya umongal dan mamaddikit an umat da nadah napaot an
mungkaphod an tukud an nialkus hi balen di patul.
13 Ya hana ot ta mamapnuy aalang mih inani mi. Hana ot ta nadan
kudal mi ya mapnuh kalibulibun kalnero
14 ya babakan numpun-impa.
Apu, adim anhan iabulut an hogpon di buhul miy boble mi. Adim
iabulut an waday ibtik di buhul mi ke dakami. Ya hana ot ta maid di
katatakut an maat tuh boble min gumapuh pumpokawan di tatagu.
15 Deket ipaannung mun maat am-in dadiye nah ohan boble ya
nunna-ud an mun-am-amlong nadan bimmoble. Ya umamlong nadan
tatagun hay Dios da ya nan AP-APU.

145

Hay kantan David hi pundayaw nan APU DIOS

1 Apu, dayawon daka an Dios ku ya Patul ku. Ipadayaw kut
nangamung di ngadan mu.
2 Om, dayawon dakah kabigabigat ya ipadayaw kut nangamung di
kinatag-em.
3 APU DIOS, nakattag-e ka ya he-ay lebbengnan madayaw. Maid di
ohan pakaawat hi kinatag-em.
4 Ahi daka pakatbalon nadah mahayhaynod an holag di tatagu gapu
nadah umipamodwong an inat mu. Ya ahida ipainilah tatagu dadiyen
inat mu gapuh ongal an kabaelam.
5-6 Ipainilak* di kinatag-em ya nonomnomok nadan umipamodwong
an inat mu. Takon nadan tatagu ya kalkalyon da damdama dadiyen
inat mu.
7 Ya kalkalyon da boy mipanggep hi kaphod mu ya maan-anla dan
mangikankantah mipanggep hi ulem.
8 APU DIOS, makulug an maule ka ya huhhummok ka. Adika
kabinnoh-ol ya adi malumman di pamhod mu.
9 Maphod di atom am-in hi tagu ya maule kan am-in hanadah lintum.
10 APU DIOS, dayawon dakan am-in hanadah lintum. Ya am-in nadan
makangngun-unud ke he-a ya mumpasalamat da.
11-12 Ya kalkalyon day kinatag-en nan pun-ap-apuwam ya nan ongal
an kabaelam an mangat nadah inat mu ta mipainilah katagutagu.
13 Munnanong ta nangamung di pun-ap-apuwam ta he-ay Patul ta
nangamung.
Hi APU DIOS ya ipaannung nan am-in di kalyona. Ya mipatiboy
ulena di am-in nadah atona.

---

* **145:5-6 145:5,6** Hay udum an nitudok ya kanan day “Ipainila day.”

14 Te baddangana nadan maligatan ya pakodholonay nomnom
nadan nadismaya.
15 He-ay pangitangadan am-in nadan matagun lintum hi mahapul
da. Ya idat muy itanud da nah tiempon panapulan da.
16 Adida makudangan hi ngannen mahapul da te idat mun am-in.
17 Hi APU DIOS ya maphod am-in di atona ya makaulle.
18 Ya makihayyup nadah makulug an mumpahpahmok ke hiya.
19 Idat nan am-in di mahapul nadan mangun-unud ke hiya ya
donglonay pumpahmokan dat ihwang na dida.
20 Ipaptok na nadan ongal di pamhod dan hiya, mu nadan mang-
mangngat hi gaga-iho ya dadagona dida.
21 Dayawok hi APU DIOS. Am-in takun lintuna, dayawon takut
nangamung di ngadana.

146

1 Madayaw hi APU DIOS!
Ha-oy ya dayawok hi APU DIOS.
2 Ad uwanin kataguk ya dayawok nan AP-APU an Dios ku ya ikantak
di pundayaw kun hiya ad uwanin mataguwak.
3 Hana ot ta mundinol kayun hiya ta bokon hay taguy pundinolan te
takon di natag-ey saad ya adida kabaelan an mangihwang ke dakayu.
4 Man-uke ya mate da damdamat mumbalin dah lutat maid di hilbin
am-in di implanu dan aton.
5 Umamlong nan tagun baddangan APU DIOS an Dios Jacob. Om,
umamlong nan tagun idinol nay nitaguwanan hiya an
6 nunlutuh kabunyan, luta, baybay ya am-in nadan matagun wadah
di. Hiya an DIOS ya paannungonan am-in di kalyonan atona.
7 Hiyay bumanaddang nadah tatagun mipaligligat hi maid di gapuna.
Ya idat nay kanon nadan maagangan.
Hi APU DIOS ya ibuka nah nadan nibalud.
8 Kaanonay kulap nadan nakulap ta pakatibo da, pakodholonay nom-
nom nadan nadismaya ya ongal di pamhod na nadah makangngun-
unud ke hiya.
9 Ipaptok na nadan nalpuh udum an boblen makiboblen ditaku,
nadan napuh-ig ya nadan nabalun binabai. Mu dadagonay planun
nadan gaga-ihon tatagu.
10 Dakayun iZion, pakannomnom yun hi APU DIOS di Patul ta
nangamung. Hiya an Dios yu ya munnananong ta nangamung di pun-
ap-apuwana.
Madayaw hi APU DIOS!

147

1 Madayaw hi APU DIOS!
Maphod an ikantaan takuy pundayaw taku nah Dios taku. Om,
maphod an dayawon taku hiya.
2 Pun-iphod nay Jerusalem te ibangngad nah di nadan tatagunan
nibalud hi udum an boble.
3 Alubyagona nadan nadismaya ya paphodonay liput da.
4 Hi APU DIOS ya ninomnom na tuwaliy bilang di bittuwon an iha-ad
nah kabunyan ya nginadanana didan am-in.

5 Nakattag-e ya ongal di kabaelan nan Ap-apu taku. Inila nan am-in
ya adi malkud di kinalaing na.
6 Pakabbaddangana nadan nawotwot, mu nada ken mumpahhiya ya
ipababana dida.
7 Mungkanta kayu ya munggitala kayuh pundayaw yun hiya an Dios
taku.
8 Imbiklag nay kulabut hi kabunyan, winadanay udan an pananum
hi luta ya impatmol nay holok nadah bilid.
9 Idat nay kanon di aaggayam ya nadan impan di gawwang ten
mumpiyak da.
10 Adi umipaamlong ke APU DIOS di nal-ot an kabayu ya nal-ot an
titindalun nakatullid.
11 Te hay umipaamlong ke hiya ya nadan tatagun ipaanhan day
pangatan dah pinhod na ya mundinol nah adi malumman an pamhod
na.
12 Dakayun iJerusalem, dayawon yu nan AP-APU an Dios taku.
13 Paka-ippaptok ditakun tatagunan paddungnay inhamad nay hoob
di boble taku an Jerusalem ta adi mabalin an hogpon ditakuh buhul
taku. Ya binendisyonan ditakun tataguna.
14 Palinggoponay boble taku ya paphodonay intanom taku umat hi
paget dakol di aniyon taku.
15 Deket impaenay oldenan am-in hi boble tuh luta ya pinghanadi ya
naun-unud di in-oldena.
16 Iwahit nay dalalu tuh lutat kay naap-apan hi ulo ya kay natab-
unan hi dap-ul.
17 Ya paddungnay i-itay an batu nadan dalalun pun-igyang na. Ya
maid di pakaippol hi tuning an ipaalina.
18 Deket nunmandal ya umaliy dibdib ta mauma nadan dalalut
umolwang nadan wa-el.
19 Impainilanay tuguna ya tuttuduna nadah holag Israel an tataguna.
20 Dida ya abuy nangatanah athidi, kinali ugge inilan di udum an
tatagu dadiyen tuguna.
Madayaw hi APU DIOS.

148

1 Madayaw hi APU DIOS.
Dayawon yuh APU DIOS, dakayun wadad tap-oh kabunyan.
2 Dakayun anghel ya dakayun tindalunan wadah di, dayawon yuh
APU DIOS.
3 Dayawon yuh APU DIOS, dakayun algo, bulan ya bibittuwon.
4 He-an kabunyan* an nakattag-e ya dakayun danum an wadah di,
dayawon yuh APU DIOS.†
5 Dayawon yuh APU DIOS, dakayun am-in an lintuna. Ammunay
kalina ya nawada kayu.
6 Ot imandal nay pinhod nan kiha-adan yu ta nangamung ot naat.
Hidiyen immandal na ya adi malumman.
7 Ya dakayun wadah luta ya baybay, takon di dakayun wadad
daloddalom, dayawon yuh APU DIOS.

---

* **148:4 148:4** Hi kalin di Hebrew ya kananay “Dakayun kabunyan,” te dida ke ya bokon oha ya abuy kabunyan. † **148:4 148:4** Tibon yuy Genesis 1:6-7.

8 Dayawon yuh APU DIOS, dakayun kil-at, dalalu, kulabut, puwok ya
dibdib an makangngun-unud hi kalyona.
9 Takon di dakayun bibilid, duduntug, kakaiw an makan di bunga
na ya dakayun mumuyung, dayawon yuh APU DIOS.
10 Dakayu damdaman mailom ya naayum an aaggayam, dakayun
uulog ya hahamuti, dayawon yuh APU DIOS.
11 Dakayun papatul, dakayun am-in an tatagu ya dakayun aap-apu,
ya dakayun huwes, dayawon yuh APU DIOS.
12 Dakayun kat-agun binabai ya linalaki, aam-ama ya iin-ina ya u-
unga, dayawon yuh APU DIOS.
13 Om, am-in kayu ya dayawon yuh APU DIOS. Hiyay Katagtag-ayan
hi am-in. Paddungnay lina-uwan di dayaw nay luta ya kabunyan.
14 Tinuddun APU DIOS di pumpatul nadan tatagunan holag Israel ta
matbal dan am-in.
Madayaw hi APU DIOS.

149

1 Madayaw hi APU DIOS!
Ikantaan yuh balun kantan pundayaw yun hiya nah kaam-amungan
yun tatagunan nanongnan mangun-unud ke hiya.
2 Dakayun iIsrael, umamlong kayu gapu nah Dios yun nunlutun
dakayu. Om, mun-an-anla kayun iZion gapu nah Patul yu.
3 Manayo kayu ya pagangohon yu nadan gangha yu ya nadan gitala
yuh pundayaw yun hiya.
4 Hi APU DIOS ya pun-amlongana nadan tataguna ya pangapputona
nadan mumpakumbaba.
5 Mun-an-anla kayun mangun-unud ke hiya gapuh nangapputan yu
ya mun-an-anla kayun mungkanta nah hilong.
6 Dayawon yuh Apu Dios an oodnan yuy hinalung yun
7 usalon yun mangapput hi kabobboble ya mangastiguh tatagu.
8 Bangkilingan yuy patul da ya aap-apu da.
9 Kastiguwon yuy tataguh kabobboble te hidiyey olden APU DIOS.
Datuwey kidayawan nadan tatagunan mangun-unud ke hiya.
Madayaw hi APU DIOS.

150

1 Madayaw hi APU DIOS!
Dayawon yuh Apu Dios nah Templona! Ya dakayun wadah langit,
dayawon yu hiya an Dios an nakattag-e.
2 Dayawon yuh Apu Dios gapu nadah inat nah nangipatib-anah ongal
kabaelana! Dayawon taku te maid di niingngohan di kinatag-ena.
3 Ipagango yuy tangguyub yu, takon di ayyuding ya gitala hi
pundayaw yun Apu Dios.
4-5 Ya tobabon yuy tamburin, gitala, ingiing ya gangha ta manayo
takuh pundayaw takun Apu Dios.
6 Am-in takun matagu, dayawon takuh APU DIOS.
Madayaw hi APU DIOS!